

АПОСТОЛИЧЕСКА КОНСТИТУЦИЯ «FIDEI DEPOSITUM»

за обнародването на
КАТЕХИЗИСА НА КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА,
съставен след
ВТОРИЯ ВАТИКАНСКИ ВСЕЛЕНСКИ СЪБОР

Й О А Н - П А В Е Л – Е П И С К О П,
СЛУГА НА БОЖИТЕ СЛУЖИТЕЛИ
ЗА ВЕЧНА ПАМЕТ

На достопочтените братя кардинали, патриарси, архиепископи, епископи, презвитери, дякони и целия Божи народ

1. Увод

Д А ПАЗИМ СЪКРОВИЩЕТО НА ВЯРАТА – такава е длъжността, която Господ повери на Своята Църква и която тя изпълнява през всички времена. Вторият ватикански вселенски събор, свикан преди тридесет години от нашия предшественик папа Йоан XXIII, светла му памет, имаше намерението и желанието да осветли апостолската и пастирската мисия на Църквата и чрез сиянието на евангелската истина да поведе всички хора към търсене и приемане на Христовата любов, която е над всичко (*вж. Еф. 3,19*).

На тези заседания папа Йоан XXIII определи като основна задача да пазим по-добре и по-добре да обясняваме скъпоценното

хранилище на християнското учение, за да стане то по-ясно за верните на Христа и за всички хора с добра воля. Затова Съборът трябваше най-напред не да осъди грешките на епохата, а преди всичко да се постараете безпристрастно да покаже силата и красотата в учението на вярата. „Светлините на този Събор – казваше Йоан XXIII – ще бъдат за Църквата... извор на духовно обогатяване. След като почерпи от него нова енергия, тя ще гледа без страх към бъдещето... Ние трябва с радост и без страх да се посветим на делото, което изисква нашата епоха, като следваме пътя, по който Църквата върви почти от двадесет века насам.“¹

С Божията помощ след четиригодишен труд Съборните отци изработиха значителен набор от изложения на християнското учение и пастирски норми, предназначени за цялата Църква. Пастири и вярващи намират в тях насоки за „обновлението на мисълта, за дейността, нравите, моралната сила, радостта и надеждата – което бе и целта на самия Събор“².

След закриването Съборът не престана да вдъхновява църковния живот. През 1985 г. можахме да заявим: „За нас, които имахме особената благодат да участваме в Събора и активно да сътрудничим за неговото протичане, Вторият ватикански събор е бил и е по един особен начин в годините на нашия понтификат постоянна отправна точка в цялата наша пастирска дейност, в съзнателното ни усилие да претворим конкретно и вярно неговите директиви в практиката на всяка Църква и на Църквата като цяло. И наистина трябва непрекъснато да се връщаме към този извор.“³

В този дух, по повод на двадесетгодишнината от закриването на Събора, на 25 януари 1985 г. свикахме извънредно събрание на Синода на епископите. Целта на това събрание беше да се честват благодатите и духовните плодове на Втория ватикански

¹ IOANNIS PP. XXIII *allocutio* in sollemni ritu ineundi Concilii Oecumenici Vaticani Secundi, die XI mensis Octobris, anno MCMLXII: *AAS* 52 (1962), 788-791.

² PAULI PP. VI *allocutio* in sollemni ritu conclusionis Concilii Oecumenici Vaticani Secundi, die VIII mensis Decembris, anno MCMLXV: *AAS* 58 (1966), 7-8

³ *Allocutio* habita die xxv mensis Ianuarii, anno MCMLXXXV: *L'Osservatore Romano*, die XXVII mensis Ianuarii, anno MCMLXXXV.

събор, да се задълбочи неговото учение, така че по-пълно да се приобщим към него и да насърчим познаването и разпространението на неговите идеи.

При тези обстоятелства Синодалните отци изказаха пожеланието „да бъде съставен един катехизис, или наръчник на цялото католическо учение както за вярата, така и за морала, който би могъл да служи като отправна точка за катехизисите или наръчниците, съставени в различните страни. Представянето на учението трябва да бъде библейско и литургично, така че да се възприема надеждно, и в същото време да бъде съобразено с ежедневиия живот на християните“⁴. След закриването на Синода ние възприехме това пожелание, считайки, че то „отговаря на една действителна нужда на Универсалната църква и на всички местни Църкви“⁵.

Как да не благодарим от все сърце на Господа в този ден, в който можем да поднесем на цялата Църква под заглавието „Катехизис на Католическата църква“ този отправен текст за една обновена с живите извори на вярата катехеза.

След обновлението на литургията и новото кодифициране на Каноничното право на Латинската църква и Каноните на източните католически църкви този катехизис ще подпомогне значително делото за обновление на целия църковен живот, обновление, желано и започнало от Втория ватикански събор.

2. Хронология и дух при подготовката на текста

Катехизисът на Католическата църква е плод на твърде широко сътрудничество. Този плод узря в продължение на шест години интензивен труд при внимателно изследване и пламенна ревност.

През 1986 г. поверихме на една комисия от дванадесет кардинали и епископи с председател кардинал Йозеф Ратцингер за-

⁴ SYNODUS EPISCOPORUM (in coetum generalem extraordinarium congregata, 1985), *Relatio finalis*, die VII mensis Decembris, anno MCMLXXXV: *Enchiridion Vaticanum* 9, II, B, a, n. 4, p. 1758, n. 1797.

⁵ *Allocutio* habita ad Partes congregatos exeunte Synado Episcoporum (in cortum generalem extraordinarium congregata) die VII mensis Decembris, anno MCMLXXXV, n. 6: *AAS* 78 (1986), 435

дължението да подготви проект за катехизиса, поискан от Синодалните отци. Редакционен комитет от седем епископи на диоцези, експерти по богословие и катехизис, помагаше на комисията при нейната работа.

Комисията, натоварена да даде директиви и да бди за протичането на работата, проследи внимателно всички етапи в редактирането на деветте последователни проекта. От своя страна комитетът по съставянето се нагърби с отговорността да напише текста, да включи промените, изисквани от комисията, и да прегледа забележките на многобройните теолози, екзегети, катехети и особено на епископите от цял свят с цел да се подобри текстът. Комитетът стана място на плодотворен и обогатяващ обмен на мнения с оглед да се осигури единството и хомогенността на текста.

Проектът беше широко обсъден с всички католически епископи, с техните епископски конференции или синоди, с институтите по богословие и катехеза.

В своята цялост проектът получи открито благосклонен прием от страна на Епископството. Ние с право можем да кажем, че този катехизис е плод на сътрудничеството на цялото Епископство на Католическата църква, което великодушно прие нашата покана да поеме своя дял от отговорността в една инициатива, която засяга пряко църковния живот. Този отговор възбужда в нас дълбоко чувство на радост, защото сливането на толкова гласове изразява действително това, което можем да наречем „симфония“ на вярата. И така, реализирането на този катехизис отразява колегиалната същност на епископството: то свидетелства за католичността на Църквата.

3. Разпределение на материала

Всеки катехизис трябва да представя вярно и органично свързано учението на Свещеното Писание, на живото Предание на Църквата, на Учителната власт*, както и духовното наследство на Отците, на светците и светиците на Църквата, за да се познаят

* С термина *Учителна власт* се превежда латинското *Magisterium*, или ролята, отредена на Църквата да известява и тълкува правилно Божието Слово.

по-добре християнските тайни и да се съживи вярата на Божия народ. Той трябва да държи сметка за развитието на учението, което Светият Дух е откривал на Църквата в течение на времената. Той трябва също така да помогне да бъдат осветлени със светлината на вярата новите ситуации и проблеми, които не са били поставяни в миналото.

Катехизисът ще съдържа следователно „ново и старо“ (вж. *Мат.* 13, 52), тъй като вярата е винаги една и съща и винаги е извор на нови светлини.

За да отговори на това двойно изискване, Катехизисът на Католическата църква, от една страна, приема „стария“ традиционен ред и вече следван от Катехизиса на св. Пий V, като подрежда съдържанието в четири части: *Верую; Светата литургия* с тайнствата на преден план; *Християнският начин на живот*, изложен въз основа на десетте заповеди, и накрая, *Християнската молитва*. Същевременно съдържанието често се излага по „нов“ начин, за да отговори на търсенията на нашата епоха. Четирите части са свързани помежду си: Християнската тайна е обект на вярата (част първа); тя се отслужва и предава в литургичните действия (част втора); присъства, за да осветли и подкрепи Божиите чедра в техните действия (част трета); тайната е основа на нашата молитва, чийто висш израз „Отче наш“ определя обекта на нашето искане, на нашата възслава и нашето застъпничество (част четвърта).

Самата литургия е истинска молитва: изповядването на вярата намира точното си място в богослужението. Божията благодат, плод на тайнствата, е незаменимото условие на християнското поведение, така както и участието в литургията на Църквата изисква вяра. Ако вярата няма дела, сама по себе си е мъртва (*Иак.* 2, 14-26) и не може да принесе плодовете на вечния живот.

При четенето на Катехизиса на Католическата църква можем да доловим удивителното единство на Божията тайна и Божия план за спасение, както и средищното място на Исус Христос, Единственият Син Божи, изпратен от Отца, станал човек чрез Светия Дух в утробата на Пресвета Дева Мария, за да стане

наш Спасител. Умрял и възкръснал, Той винаги присъства в Своята Църква и най-вече в тайнствата; Той е извор на вярата, образец за християнско поведение и Учител на нашата молитва.

4. Учителна стойност на текста

Катехизисът на Католическата църква, който одобрихме на 25 юни м.г. и чието публикуване днес нареждаме в съгласие с Апостолическата ни власт, е кратко изложение на вярата на Църквата и на католическото учение, засвидетелствани и осветлени от Свещеното Писание, от Апостолското Предание и църковната Учителна власт. Ние го признаваме като валиден и законен инструмент в служба на църковното общение и като сигурна норма при обучението във вярата. Дано може да служи на обновлението, към което Светият Дух непрекъснато призовава Божията църква, която е Тялото Христово в странстването към непоmrачената светлина на Небесното Царство!

Одобрението и публикуването на Катехизиса на Католическата църква се явява длъжност, която наследникът на Петър иска да отдаде на Светата католическа църква, на всички отделни Църкви в мир и в общение с Апостолическия престол в Рим: това е длъжността да се поддържа крепка вярата у всички ученици на Господа Исуса (*вж. Лук. 22, 32*), както и да се укрепват връзките на единството в същата апостолска вяра.

Бихме желали впрочем пастирите на Църквата и верните да приемат този катехизис в дух на общение във вярата и да го използват старателно при изпълнение на тяхната мисия, да благовестят вярата и да призовават към евангелски живот.

Катехизисът се дава, за да служи като сигурен и автентичен отправен текст при изучаването на католическото учение и по-специално при съставянето на катехизиси по места. Той се предлага на всички вяравци, които искат по-добре да опознаят неизчерпаемите богатства на спасението (*вж. Еф. 3, 8*). Той цели да укрепи икуменическите усилия, вдъхновени от светото желание за единството на всички християни, като изтъкне грижливо съдържанието и удивителната свързаност на като-

лическата вяра. Накрая Катехизисът на Католическата църква се предлага на всеки човек, който търси причината за надеждата, която е в нас (вж. *1 Петр.* 3, 15) и който би желал да познае изповядваното от Католическата църква.

Този катехизис няма за задача да замести катехизисите по места, които са надлежно одобрени от църковните власти, епархийните епископи и епископските конференции, особено когато те са получили вече одобрението на Апостолическия престол. Той е предназначен да окуражи и да подпомогне редактирането на нови местни катехизиси, които се съобразяват с различните ситуации и култури, но които грижливо съхраняват единството на вярата и верността към Католическото учение.

5. Заключение

В края на този документ, който представя *Катехизиса на Католическата църква*, моля Дева Мария, Майка на Въплътеното Слово и Майка на Църквата, да подкрепи с мощното си застъпничество катехизния труд на цялата Църква на всички нива във времето, когато тя е призована за нови усилия на евангелизация. Дано светлината на истинската вяра избави човечеството от невежеството и робството на греха, за да го поведе към единствената свобода, достойна за това име (вж. *Иоан.* 8, 32): свободата на живота в Исуса Христа под водителството на Светия Дух тук, долу, и в Небесното Царство до пълнотата на блаженото съзерцание на Бога лице в лице (вж. *1 Кор.* 13, 12; *2 Кор.* 5, 6-8)!

Дадено на 11 октомври 1992, тридесетата годишнина от откриването на Втория ватикански събор, в четиринадесетата година на нашия понтификат.

ЙОАН-ПАВЕЛ II

ПРОЛОГ

„А вечен живот е това, да познават Тебе, Едного Истинного Бога, и пратения от Тебе Исуса Христа“ (*Иоан.* 17, 3). „Бог, нашият Спасител, иска да се спасят всички човеци и да достигнат до познание на истината“ (*1Тим.* 2, 3–4). „Под небето няма друго име, на човеци дадено, чрез което трябва да се спасим“ (*Деян.* 4, 12), освен името на Исус.

I. Животът на човека – да познае и възлюби Бога

1 Бог, безкрайно съвършен и блажен в Самия Себе си, според замисъла на чистата доброта свободно сътвори човека, за да го направи участник в Своя блажен живот. Ето защо във всяко време и на всяко място Той е близо до човека. Той го зове, Той му помага, за да Го търси, да Го познае и да Го обича с всичките си сили. Всички хора, които грехът е разпръснал, Той събира в единството на Своего семейство – Църквата. За да направи това, когато времената се изпълниха, Той изпрати като Изкупител и Спасител Своя Син. В Него и чрез Него Бог зове хората да станат в Светия Дух Негови осиновени чеда и от това наследници на Неговия блажен живот.

2 За да отекне този призив по цялата земя, Христос изпрати апостолите, които си беше избрал, като им даде поръка да проповядват Евангелието: „Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светия Дух и като ги учите да пазят всичко, що съм ви заповядал, и ето, Аз съм с вас през всички дни до свършека на света“ (*Мат.* 28, 19-20). По силата на това послание апостолите „отидоха и проповядваха навсякъде и Господ им помагаше и подкрепяше словото с личби, от каквито то се придружаваше“ (*Марк.* 16, 20).

3 Тези, които с Божията помощ приеха призива на Христа и свободно откликнаха на него, бяха на свой ред подтикнати от любов към Христа да проповядват навсякъде по света Благата вест. Това

съкровище, наследено от апостолите, бе вярно опазено от техните наследници. Всички вярващи в Христа са призвани да го предават от поколение на поколение, като известяват вярата, като живеят с нея в братско общение и като я честват в преломяването на хляба и в молитвите⁶.

II. За предаването на вярата – катехезата

4 Много скоро *катехеза* бе наречена съвкупността от начинания в Църквата, които имат за цел да създадат ученици, да се помогне на хората да повярват, че Исус е Син Божи, за да имат чрез вярата живот в Неговото име, да ги възпитават и обучават в този живот и така да съградят Мистичното Тяло на Христа.⁷

5 „Катехезата е *възпитание във вярата* на децата, на младите и на възрастните, която обхваща преди всичко постановяването на християнското учение, дадено обикновено по органичен и систематичен начин, за да се подготвят за един по-пълноценен християнски живот.“⁸

6 Катехезата се свързва с множество начала от пастирската мисия на Църквата, без да се смесва изцяло с тях. Тези начала съдържат основанието на катехезата, подготвят я или произлизат от нея: такива са първоначалното известяване на Евангелието или мисионерската проповед за подбуждане на вярата; търсенето на доказателства за вярата; опитът на християнския живот; отслужването на тайнствата; присъединяването към църковната общност; апостолското и мисионерското свидетелство.⁹

7 „Катехезата е тясно свързана с целия живот на Църквата. Не само разпространението по места и численото увеличение, но също и в много по-голяма степен вътрешното разрастване на Църквата в съответствие с Божия замисъл зависи съществено от нея.“¹⁰

⁶ Вж. *Деян.* 2, 42.

⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 1: AAS 71 (1979) 1277-1278.

⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 18: AAS 71 (1979) 1292.

⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 18: AAS 71 (1979) 1292.

¹⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 13: AAS 71 (1979) 1292.

8 Периодите на обновление на Църквата са също време, когато се придава особено значение на катехезата. Така например виждаме, че през великата епоха на църковните отци свети епископи посвещават на катехезата значителна част от своята служба. Такива са св. Кирил Йерусалимски и св. Йоан Златоуст, св. Амвросий и св. Августин и още много други отци, чиито катехизисни произведения и до днес остават като образци.

9 Катехизисната служба черпи винаги нови сили от съборите. В това отношение Тридентинският събор представлява пример, който заслужава да се изтъкне: в своите декрети той даде на катехезата подчертан приоритет, който е в основата на Римския катехизис, носещ името на Събора – едно произведение от първостепенна важност. Каго свод на християнското учение то породило една достойна за отбелязване нагласа в предаването на катехезата и предизвика издаването на многобройни катехизиси благодарение на светите епископи и теолози като св. Петър Канизий, св. Карл Боромео, св. Турибий от Могровехо и св. Роберт Белармин.

10 Не е за учудване тогава, че след раздвижването, последвало Втория ватикански събор (който папа Павел VI разглежда като голям катехизис на модерните времена), катехезата на Църквата отново привлече вниманието. За това свидетелстват „Общо ръководство по катехеза“ от 1971 г., сесиите на Синода на епископите, посветени на евангелизацията (1974) и на катехетиката (1977), и съответните апостолически обръщения „*Evangelii nuntiandi*” (1975) и „*Catechesi tradendae*” (1979).

Извънредната сесия на Синода на епископите през 1985 г. поиска „да бъде съставен катехизис, или кратко изложение на цялото католическо учение както за вярата, така и за морала“¹¹. Светият отец Йоан-Павел II откликна на желанието на Синода на епископите, като призна, че „това желание отговаря на една действителна нужда на Универсалната църква и на отделните Църкви“¹². Той направи всичко необходимо за реализирането на това желание на синодалните отци.

III. За целта на този катехизис и хората, към които е насочен

11 Този катехизис има за цел да представи едно органично и синтетично изложение на най-съществените основания за вярата и морала в католическото учение в светлината на Втория ватикански съ-

¹¹ SYNODUS EPISCOPORUM, Coetus extraordinarius, *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi. Relatio finalis* II, B, a, 4 (E Civitate Vaticana 1985) p. 11.

¹² IOANNES PAULUS II, *Allocutio Synado extraordinaria exeunte ad Patres congregatos habita* (7 decembris 1985), AAS 78 (1986) 435.

бор и на цялото Църковно Предание. Негови основни извори са: Свещеното Писание, светите отци, литургията и учителната власт на Църквата. Той е предназначен да служи „като отправна точка за катехизисите или кратките изложения, съставени в различни региони“¹³.

12 Този катехизис е предназначен преди всичко за тези, на които е възложена длъжността на катехезата: на първо място епископите в качеството им на учители на вярата и пастири на Църквата. Той им се дава като инструмент при изпълнение на задачата да обучават Божия народ. Посредством епископите той е насочен и към съставителите на катехизиси, свещениците и катехетите. Ще бъде също полезно четиво и за всички останали верни християни.

IV. Структура на катехизиса

13 Оформянето на този катехизис следва голямата катехизисна традиция, според която катехезата се гради на четири основополагащи стълба: изповядването на кръщелната вяра (*Символа*); тайнствата на вярата; животът според вярата (*Заповедите*); молитвата на вярващия (*Отче наш*).

ПЪРВА ЧАСТ: ИЗПОВЯДВАНЕТО НА ВЯРАТА

14 Тези, които чрез вярата и Кръщението принадлежат на Христа, трябва явно да изповядват кръщелната си вяра пред хората¹⁴. Затова най-напред катехизисът обяснява в какво се състои Откровението, чрез което Бог се обръща към човека и Му дава Себе си, и вярата, чрез която човекът отговаря на Бога (*част първа*). Символът на вярата обобщава даровете, които Бог, бидейки създател на всяко благо, Изкупител и Осветител, щедро отдава на човека. В Символа тези дарове се свързват с „трите глави“ на нашето Кръщение – вярата в единия Бог: Отец Вседържител, Създател; и Исус Христос, Негов Син, наш Господ и Спасител; и Светия Дух в Светата църква (*част втора*).

¹³ SYNODUS EPISCOPORUM, Coetus extraordinarius, *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi. Relatio finalis* II, B, a, 4 (E Civitate Vaticana 1985) p. 11.

¹⁴ Вж. *Мат.* 10, 32; *Пом.* 10, 9.

ВТОРА ЧАСТ : ТАЙНСТВОТА НА ВЯРАТА

15 Втората част на катехизиса обяснява по какъв начин Спасението Господне, осъществено един път завинаги чрез Исуса Христа и чрез Светия Дух, е придобило постоянно присъствие в свещеностите на Църквата (*първа част*) и по-специално в седемте тайнства (*втора част*).

ТРЕТА ЧАСТ : ЖИВОТЪТ СПОРЕД ВЯРАТА

16 Третата част на катехизиса представя висшата цел на човека, създаден по образа на Бога: блаженството и пътищата за неговото постигане чрез праведно и свободно поведение, с помощта на Закона и на Божията благодат (*първа част*); чрез поведение, което осъществява двойната повеля на любовта, изразена в десетте Божии заповеди (*втора част*).

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ : МОЛИТВАТА В ЖИВОТА СПОРЕД ВЯРАТА

17 Четвъртата част на катехизиса представя същността и значението на молитвата в живота на вярващите (*първа част*). Тя завършва с кратко обяснение на седемте моления в Господнята молитва (*втора част*). В тях ние откриваме всеобщността на благата, на които трябва да се надяваме и които нашият небесен Отец иска да ни дари.

V. Практически указания при ползването на катехизиса

18 Катехизисът е замислен като органично изложение на цялостната католическа вяра. Следователно трябва да го четем като едно цяло. Многобройните препратки в полето на текста (цифрите се отнасят към други параграфи, третиращи същия проблем), както и тематичният указател накрая, позволяват всяка тема да се види в нейната връзка с целостта на вярата.

19 Често текстовете от Священото Писание не са цитирани буквално, а само с посочване за препращане към цитата (*вж.*). За по-дълбоко разбиране на такива пасажии е уместно отнасянето към самите текстове. Тези литературни препращания са работен инструмент в катехезата.

20 Употребата на *малки букви* в някои пасажи показва, че се отнася за забележки от исторически или апологетичен характер или за допълнителни доктринални обяснения.

21 *Цитатите* с курсивен шрифт от извори на светите отци – литургични, църковни или животоописателни – имат за цел да обогатят научното изложение. Често тези текстове са били подбирани с оглед на чисто катехизисна употреба.

22 В края на всяка тематична единица следват обобщения от няколко кратки текста, където в сбити формули се предава най-същественото от учението. Цитатите в *подзаглавията* имат за цел да подкажат на местната катехеза синтетични запаметяващи формули.

VI. Необходимо съобразяване

23 Катехизисът тук набляга основно върху доктриналното изложение. В действителност то цели да подпомогне задълбочаването ни във вярата. Затова е насочено към нейното съзряване, така че вярата да пусне по-дълбоки корени в живота и да заблести в представеното свидетелство¹⁵.

24 Предвид своята крайна цел този катехизис не се наема да пригоди изложението и катехизисните методи към изискванията на различните култури и възрасти, към духовната зрялост, социалните и църковните привички на тези, към които е насочена катехезата. Подобно необходимо съобразяване изисква подходящи катехизиси най-вече за тези, които обучават вярващите:

Този, който има длъжността да обучава, трябва да прави „всичко за всички“ (*1 Кор.* 9, 22), за да спечели всички за Исуса Христа... И най-вече да не си въобразява, че са му поверени един-единствен род хора и че следователно му е позволено да обучава по един и същ метод всички верни и еднакво да поставя в истинното благочестие всички. Той трябва да знае, че някои са в Исуса Христа като съвсем новородени деца, други са като юноши, а трети са като че ли в разцвета на силите си... Тези, които са призвани за службата на проповедта, като преподават учението на тайните във вярата и в правилата на нравите, трябва да

¹⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 20-22: AAS 71 (1979) 1293-1296; Ibid., 25: AAS 71 (1979) 1297-1298.

съобразяват думите си с възприятието и разбирането на своите слушатели.¹⁶

Над ВСИЧКО — ЛЮБОВТА

25 За да приключим това представяне, ще е уместно да припомним пастирския принцип, оповестен от *Римския катехизис*:

„Цялата насоченост на учението и наставлението трябва да бъде положена в любовта, която не свършва никога – това е най-висшият път, показан от апостол Павел. Защото можем добре да обясняваме това, в което трябва да вярваме, на което трябва да се надяваме и което трябва да вършим, но най-вече трябва винаги да се стараем да покажем любовта на нашия Господ, за да може всеки да разбере, че всеки акт на свършена християнска добродетел няма друг извор освен любовта и няма друг завършек освен любовта.“¹⁷

¹⁶ *Catechismus Romanus seu Catechismus ex decteto Concilii Tridentini ad parochos, Pii V Pontificis Maximi iussu editus*, Praefatio, 11: ed. P. Rodríguez (Città del Vaticano-Pomplona 1989) p. 11.

¹⁷ *Catechismus Romanus*, Praefatio 10: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 10.

ЧАСТ ПЪРВА

ИЗПОВЯДВАНЕТО
НА ВЯРАТА

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

„АЗ ВЯРВАМ“ – „НИЕ ВЯРВАМЕ“

26 Когато изповядваме нашата вяра, започваме с думите „аз вярвам“ или „ние вярваме“. Преди да изложим вярата на Църквата такава, каквато я изповядваме във Веруюто, чествана в литургията, живяна в изпълнение на заповедите и в молитвата, нека се запитае какво означава „вярвам“. Вярата е отговорът, даден от човека на Бога, Който му се открива и дава Себе си, като в същото време хвърля обилна светлина върху човека, търсец висшия смисъл на своя живот. Ние разглеждаме на първо място това търсене на човека (*глава първа*), след това Божественото Откровение, чрез което Бог

се явява на човека (*глава втора*), и накрая – отговора на вярата (*глава трета*).

ГЛАВА ПЪРВА ЧОВЕК Е „ВЪЗПРИЕМЧИВ“ ЗА БОГА

I. Стремeжът към Бога

355, 1701

27 Стремeжът към Бога е вписан в човешкото сърце, защото човек е създаден от Бога и за Бога; Бог не престава да привлича човека към Себе си и единствено в Бога човекът ще намери истината и щастието, които неуморно търси.

1718

„Най-възвишеният израз на човешкото достойнство се таи в призиването на човека да бъде в общение с Бога. Бог подтиква човека към диалог с Него и този диалог започва със самото човешко съществуване. Ако човек съществува, то е, защото Бог го е създал от любов и от любов не престава да поддържа живота му; и човек не живее напълно съгласно истината, ако не признае свободно тази любов и не се предаде изцяло в ръцете на своя Създател.“¹

843, 2566

28 От исторически времена и до днес чрез своята вяра и религиозно поведение (молитви, жертвоприношения, култове, размишления и др.) хората са изразявали и показвали по многобройни начини диренето на Бога. Независимо от съдържащите се в тях неясноти тези изразни форми са толкова универсални, че човекът може да бъде определен като *религиозно същество (ens religiosum)*:

2095-2109

„Бог произведе от една кръв целия род човешки да обитава по цялото земно лице, като назначи предопределени времена и граници за тяхното обитаване, за да търсят Господа, за да Го усетят и намерят, макар Той и да не е далеч от всеки един от нас: защото ние чрез Него живеем и се движим, и съществуваме, както и някои са казали: „Негов род сме“ (*Деян. 17, 26–28*).

2123-2128

29 Обаче тази „вътрешна и жизнена връзка, която свързва човека

¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19, ASS 58 (1966) 1038-1039.

² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19, ASS 58 (1966) 1039.

с Бога², може да бъде забравена, незачетена, а дори и отхвърлена от човека. Подобни отношения могат да имат твърде различен произход³: бунт срещу злото в света, невежество или религиозно безразличие, житейски грижи и примамливи богатства⁴, лошият пример на вярващите, различни течения на мисълта, враждебни на религията, и накрая, поведението на човека грешник, който поради страх се крие от Бога⁵ и бяга от Неговия зов⁶.

845, 2567 30 „Да се весели сърцето на ония, които търсят Господа“ (Пс. 104, 3). Макар че човек може да забрави или да се отрече от Бога, Бог не престава да зове всеки човек, да го търси, за да живее и да намери щастието си. Но това търсене изисква от човека голямо усилие на разума, право насочена воля, „праведно сърце“, а също така и свидетелството на останалите хора, които го учат как да търси Бога.

„Велик си, Господи, и достоен за похвала! Велика е силата Ти и разумът Ти – неизмерим!

И да Те прослави иска човекът, частица от творението Твое, човекът, който вредом носи със себе си своята тленност, носи свидетелството за греха си и свидетелството, че *Ти се противиш на горделивите* (1 Петр. 5:5; Иак. 4:6). И все пак да Те прослави иска човекът, частица от творението Твое.

Ти палиш в него радостта да Те прославя: че си ни създал за Тебе, и неспокойно е сърцето ни, докато не намери в Тебе покой.“⁷

II. Пътища, които водят до познаването на Бога

31 Създаден по образ на Бога, призван да познава и да обича Бога, човекът, който търси Бога, открива някои „пътища“, за да достигне до познаването на Бога. Наричат ги също „доказателства за съществуването на Бога“ не толкова в смисъла на доказателствата, търсени от естествените науки, колкото в смисъла на „схождащи се и убеждаващи доказателства“, които позволяват да се добие истинска сигурност.

Тези „пътища“ на приближаването до Бога имат за изходна

³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19-21, ASS 58 (1966) 1038-1042.

⁴ Вж. *Мат.* 13, 22.

⁵ Вж. *Бит.* 3, 8-10.

⁶ Вж. *Иона* 1, 3.

⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 1, 1, 1: CCL 27, 1 (PL 32, 659-661).

точка сътворението: материалния свят и човешката личност.

32 *Светът*. Изхождайки от движението и действеността, от свързаността, реда и красотата, можем да познаем Бог като начало и край на света.

54, 337

Говорейки за езичниците, св. Павел казва: „Онова, що може да се знае за Бога, тям е явно, понеже Бог им го откри, защото онова, що е невидимо у Него, сиреч вечната Му сила и Божеството, се вижда още от създание мира чрез разглеждане на творенията“ (*Рим.* 1, 19–20).⁸

И св. Августин казва: „Запитай красотата на земята, запитай красотата на морето, запитай красотата на въздуха, който простира надлъж и нашир, запитай красотата на небето... Запитай всички тези неща. Всички ти отговарят: Виж! Ние сме красиви. Тяхната красота е тяхната *изповед*. Кой е създал тези променливи красоти, ако не Едната непроменима Красота?“⁹

2500

1730, 1776

33 *Човекът*. Със своята отвореност към истината и красотата, със своето чувство за моралното добро, със своята свобода и гласа на съвестта, със своя устрем към безкрайното и към щастие то човекът се пита за съществуването на Бога. Във всичко това той долавя знаците на своята духовна душа. „Кълин от вечността, който той носи в себе си, неговата душа не може да се сведе само до материя и води началото си единствено от Бога.“¹⁰

1703

336

34 Светът и човекът свидетелстват, че нямат в себе си нито своя първоначален принцип, нито своята крайна цел, но участват в Битието, което съществува в себе си и което е без начало и без край. Така по тези различни „пътища“ човек може да се доближи до познанието за съществуването на една реалност, която е първоначалната причина и крайната цел на всичко и която „всички наричат Бог“¹¹.

199

50

35 Възможностите на човека го правят способен да познае съществуването на един личен Бог. Но за да може човек да навлезе в неговата интимност, Бог пожела да му се открие и да му даде благодатта той да може да възприеме това откровение във вярата. При това доказателствата за съществуването на Бога могат да предразположат към вярата и да помогнат да се прозре, че тя не противоречи

159

⁸ Вж. *Деян.* 14, 15-17; 17, 27-28; *Прем.* 13, 1-9.

⁹ Sanctus Augustinus, *Sermo* 241, 2; PL 38, 1134.

¹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 18; AAS 58 (1966) 1038; cf. *Ibid.*, 14; AAS 58 (1966) 1036.

¹¹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 1, q. 2, a. 3, c.: Ed. Leon. 4, 31.

на човешкия разум.

III. Познаването на Бога според Църквата

355 36 „Светата Църква, наша Майка, поддържа и учи, че Бог е начало
и край на всички неща и може да бъде познат със сигурност чрез
естествената светлина на човешкия разум, като се изхожда от съз-
дадените неща.“¹² Без тази способност човек не би могъл да приеме
1960 Божият Откровение. Човек е способен на това, защото е създаден
„по образ и подобие на Бога“ (*Бит.* 1, 27).

37 Все пак в историческите условия, при които се намира, човек
изпитва доста затруднения, за да познае Бога единствено чрез свет-
лината на своя разум:

Човешкият разум, казано просто, може със собствени сили и естест-
вена светлина да достигне до истинското и сигурно познание на един
личен Бог, който чрез Своето Провидение закриля и управлява света,
както и до познанието на естествения закон, вложен в нашите души от
Създателя. Въпреки това разумът в действителност би могъл заради
своите сили и поради същите причини да срещне доста трудности,
които му пречат да използва ефикасно и плодотворно природната си
способност. Защото истините, опиращи до Бога и засягащи съществу-
ващите отношения между Бога и хората, надхвърлят абсолютно реда
на осезаемите неща и когато трябва да се превърнат в действие и да
преобразят живота, те налагат себеотдаване и себеотрицание. Човеш-
кият дух при възприемането на подобни истини среща затруднение
както от страна на чувствата, така и от страна на въображението, а
също така и от лоши желания, породени от първородния грях. Оттам
следва, че хората лесно се убеждават в погрешността или поне в неси-
гурността на подобни неща, които те сами не биха желали да са
истински¹³.

2036

38 Ето защо човек има нужда да бъде осветлен чрез Божественото
Откровение не само върху това, което превишава неговия разум, но
също така върху „религиозните и моралните истини, които сами по
себе си не са недостъпни за разума, за да могат при сегашното
състояние на човешкия род да бъдат познати от всички без

¹² CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 2: DS 3004; cf. *Ibid.*, De Revelatione, canon 2: DS 3026; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 6: AAS 58 (1966) 819.

¹³ PIUS XII, Lett. enc. *Humani generis*: D.S. 3875 (1960).

¹⁴ *Ibid.*: DS 3876 Cf. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 2: DS 3005; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 6: AAS 58 (1966) 819-820; SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 1, q. 1, a. 1, c.: Ed. Leon. 4, 6.

затруднение, с твърда сигурност и без примеси от грешки¹⁴.

IV. Как да говорим за Бога?

851

39 Като защитава способността на човешкия разум да познае Бога, Църквата изразява увереността си във възможността да говори за Бога на всички хора и с всички хора. Това убеждение е отправна точка за нейния диалог с другите религии, с философията и с науките, както с невярващите и с атеистите.

40 Понеже нашето познание за Бога е ограничено, то и нашето говорене за Бога е също ограничено. Ние можем да назоваваме Бога, като изхождаме единствено от създанията и в съгласие с нашия ограничен човешки начин да познаваме и мислим.

41 *Всички създания имат известно сходство с Бога*, по-специално човекът, създаден по образ и подобие на Бога. Многобройните съвършенства на създанията (тяхната истинност, благодат, красота) отразяват безкрайното съвършенство на Бога. Оттам ние можем да назоваваме Бога, като изхождаме от съвършенствата на Неговите създания, „защото от величието и хубостта у създанията ще се познае сравнително Виновникът на тяхното битие“ (*Прем. 13, 5*). 213, 299

42 Бог превъзхожда всяко създание. Следователно ние трябва непрекъснато да изчистваме нашия език от неговата ограниченост, образност, несъвършенство, за да не смесваме Бог, Който е „неизразим, непонятен, невидим, неуловим“¹⁵, с нашите човешки представи. Нашите човешки слова остават винаги извън тайната на Бога. 370

43 Като говорим така за Бога, безспорно нашият език се изразява по човешки начин, но той реално се отнася до самия Бог, без да може при това да го изрази в Неговата безкрайна простота. В действителност трябва да припомним, че „между Създателя и създанието не може да се отбележи такова сходство, че разликата между тях да не е още по-голяма“¹⁶, и че „ние можем да разберем 206

¹⁵ *Liturgia Byzantina. Anaphora sancti Ioannis Chrysostomi: Liturgies Eastern and Western*, ed. F.E. BRIGHTMAN (Oxford 1896) p. 384 (PG 63, 915).

¹⁶ CONCILUM LATERANENSE IV, Cap. 2. *De errore abbatiss Ioachim*: DS 806.

¹⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa contra gentiles* 1, 30: Ed. Leon. 13, 92.

за Бога не това, което Той е, а по-скоро това, което Той не е, и по какъв начин всичко друго се отнася към Него⁴¹⁷.

Накратко

- 44 *Човек е по природа и по призвание религиозно същество. Понеже идва от Бога и към Бога отива, човек може да живее пълноценен живот само ако живее свободно свързан с Бога.*
- 45 *Човек е създаден, за да живее в общение с Бога, в Когото той намира своето щастие: „Когато с Тебе цял се съединя, няма да чувствам болка и мъка и жив ще бъде целият мой живот, с Тебе изпълнен.“¹⁸*
- 46 *Когато чува посланието на създанията и гласа на своята съвест, човек може да достигне до увереността в съществуването на Бога, причина и край на всичко.*
- 47 *Църквата учи, че Бог единствен е истинен, наш Създател и Господ и може да бъде познат със сигурност чрез делата си благодарение на естествената светлина на човешкия разум¹⁹.*
- 48 *Ние можем реално да назоваваме Бога, като изхождаме от многобройните свършенства на създанията, които са подобия на безкрайно свършения Бог, дори ако нашият ограничен език не изчерпва Тайната.*
- 49 *„Създанието... без Създателя изчезва.“²⁰ Ето защо вярващите се чувстват подтикнати от любов към Христа да носят светлината на оживотворяващия Бог на онези, които не Го познават или Го отричат.*

¹⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones* 10, 28, 39: CCL 27, 175 (PL 32, 795).

¹⁹ Cf. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, De revelatione, canon 2: DS 3026.

²⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 36: AAS 58 (1966) 1054.

ГЛАВА ВТОРА БОГ СЕ ЯВЯВА НА ЧОВЕКА

50 Чрез природния си разум човек може да познае Бога достатъчно сигурно, като изхожда от Неговите дела. Но има и друг ред в познанието, който човек не може да достигне със собствените си сили, и това е Божественото Откровение.¹ Чрез едно напълно свободно решение Бог се открива и се дава на човека. Това той прави, откривайки Своята Тайна, Своя благоволен замисъл, предопределен от цялата вечност в Христа за благо на всички хора. Той откри напълно Своя замисъл, като изпрати Своя обичан Син, нашия Господ Исус Христос, и Светия Дух. 36 1066

Член 1

БОЖЕСТВЕННОТО ОТКРОВЕНИЕ

I. Бог открива Своя „благоволен замисъл“

51 „В Своята мъдрост и доброта Бог склони да открие Себе си и да направи така, че да се познае Тайната на Неговата воля, благодарение на която хората чрез Христа, Словото, станало плът, в Светия Дух имат достъп до Отца и стават съучастници на Божествената Му природа.“² 2823 1996

52 Бог, „Който живее в непристъпна светлина“ (1 Тим. 6, 16), иска да сподели Своя собствен божествен живот с хората, създадени свободно от Него, за да направи от тях в Своя единствен Син Свои осиновени чеда.³ Като открива сам Себе си, Бог иска да направи хората способни да Му отговарят, да Го познават и да Го обичат повече от това, на което те сами биха били способни.

¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 4: DS 3015.

² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

³ Вж. *Еф.* 1, 4-5.

1953 53 Божественият замисъл на Откровението се осъществява едно-
1950 временно „чрез действия и слова, тясно свързани помежду си и ос-
ветляващи се взаимно“⁴. Той се представя като една особена „бо-
жествена педагогика“: Бог се съобщава постепенно на човека, под-
готвя го на етапи да възприеме свръхестественото Откровение, което
Той прави за Самия Себе си и което достига върхната си точка в
Лицето и мисията на Въплътеното Слово – Исус Христос.

Свети Иринеи от Лион говори многократно за тази божествена педа-
гогика под образа на взаимното привикване между Бога и човека:
„Словото Божие се всели в човека и стана Син човечески, за да приучи
човека да разбира Бога според благоволения на Отца.“⁵

II. Етапите на Откровението

ОЩЕ ОТ НАЧАЛОТО БОГ СЕ ОТКРИВА ЗА ПОЗНАНИЕТО

- 32 54 „Бог, който създаде и пази всички неща чрез Словото, в създа-
дените неща дава на хората едно непрекъснато свидетелство за Са-
мия Себе си, искайки да отвори пътя още повече за едно по-висше
спасение. Той още от началото откри Себе си на нашите прародите-
374 ли.“⁶ Той ги подкани към интимно общение със Себе си, като ги
обсипа с блясъка на благодатта и справедливостта.
- 397, 410 55 Това Откровение не беше прекъснато от греха на нашите праро-
дители. В действителност „след тяхното падение... Бог им обеща
изкупление, вдъхна им смелост, повдигна ги в надеждата за спасение.
Той непрекъснато им показваше своята загриженост към човешкия
род, за да даде живот вечен на всички, които чрез постоянство в
доброто търсят спасение“⁷.
- 761 „Макар че загуби Твоето приятелство, като се отвърна от Тебе, Ти не
го изостави във властта на смъртта... Ти предложи много пъти на хо-
рата Твоя Завет.“⁸

⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

⁵ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 20, 2: SC 211, 392 (PG 7, 944); cf.,
exempli gratia, *Ibid.* 3, 17, 1: SC 211, 330 (PG 7, 929); *Ibid.* 4, 12, 4: SC 100, 518 (PG 7,
1006); *Ibid.* 4, 21, 3: SC 100, 684 (PG 7, 1046).

⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 3: AAS 58 (1966) 818.

⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 3: AAS 58 (1966) 818.

⁸ *Præx eucharistica IV: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p.
467.

ЗАВЕТЪТ С НОЙ

56 След като единството на човешкия род бе нарушено от греха, Бог пожела преди всичко да спаси човечеството, като се намеси при всяка една от неговите части. Заветът с Ной след потопа⁹ изразява принципа на Божествената Икономия за спасението на „народите“, т. е. на хората, обединени „според техните земи, всеки според своя език и според своя род“ (*Бит.* 10, 5)¹⁰. 401 1219

57 Тази едновременно космична, социална и религиозна наредба¹¹ да има множество народи е предназначена да обуздава надменността на падналото човечество, което, единодушно в покварата си¹², би искало да изгради сам единството си подобно на Вавилон¹³. Но поради греха¹⁴ многобожието, както и идолопоклонството на нациите, заплашват постоянно това временно Построение с езическа поквара.

58 Заветът с Ной е в сила дотогава, докато трае времето на народите¹⁵, до всемирното прогласяване на Евангелието. Библията почита няколко големи фигури на „народите“; такива са „праведният Авел“, царят-свещеник Мелхиседек¹⁶, прабобраз на Христа¹⁷, или праведните „Ной, Даниил и Иов“ (*Иез.* 14, 14). Така Писанието показва до каква степен на святост могат да достигнат тези, които живеят съгласно Завета на Ной в очакването Христос да „събере наедно и разпилените чедра Божии“ (*Иоан.* 11, 52). 674 2569

БОГ ИЗБИРА АВРААМ

59 За да събере разпиляното човечество наедно, Бог избра Авраам, викайки го: „излез от твоята земя, от твой род и от дома на баща си“ (*Бит.* 12, 1), с намерението да направи от него „баща на много народи“, т. е. Авраам (*Бит.* 17, 5): „В тебе ще бъдат благословени всички земни племена“ (*Бит.* 12, 3)¹⁸. 145, 2570

⁹ Вж. *Бит.* 9, 9.

¹⁰ Вж. *Бит.* 10, 20-31.

¹¹ Вж. *Деян.* 17, 26-27.

¹² Вж. *Прем.* 10, 5.

¹³ Вж. *Бит.* 11, 4-6.

¹⁴ Вж. *Рим.* 1, 18-25.

¹⁵ Вж. *Лук.* 21, 24.

¹⁶ Вж. *Бит.* 14, 18.

¹⁷ Вж. *Евр.* 7, 3.

¹⁸ Вж. *Гал.* 3, 8.

760 60 Народът, произлязъл от Авраам, ще бъде пазител на обещанието,
762, 781 дадено на патриарсите, избраният народ¹⁹, призван да подготви един
ден обединението на всички Божии чеда в единството на Църквата²⁰;
Той ще бъде коренът, върху който ще бъдат присадени повярвалите
езичници²¹.

61 Патриарсите, пророците и останалите велики люде от Стария
Завет са били и ще бъдат винаги почитани като светци във всички
литургични традиции на Църквата.

БОГ СЪЗДАВА СВОЯ НАРОД ИЗРАИЛ

2060, 2574 62 След патриарсите Бог създаде Израил като Свой народ, спа-
сявайки го от египетското робство. Той сключи с него Завета на
Синай и му даде чрез Мойсей Своя закон, за да Го признае и Му
1961 служи като на единствен, жив и истински Бог, Отец, провиждащ и
справедлив Съдия, и да очаква обещания Спасител²².

204, 2801 63 Израил е свещеническият Божи народ²³, този, който „носи името
на Господа“ (*Втор.* 28, 10). Това е народът на тези, „на които Бог
839 заговори най-напред“²⁴, народът на „по-големите братя“ във вярата
на Авраам²⁵.

711 64 Чрез пророците Бог възпитава своя народ в надеждата за спа-
1965 сение, в очакването на нов и вечен Завет, предназначен за всички
хора²⁶, който ще бъде вписан в сърцата им²⁷. Пророците възвестяват
цялостното изкупление на Божия народ, пречистването от всички без-
закония²⁸, спасението, което ще обхване всички народи²⁹. И най-вече

¹⁹ Вж. *Рим.* 11, 28.

²⁰ Вж. *Иоан.* 11, 52; 10, 16.

²¹ Вж. *Рим.* 11, 17-18. 24.

²² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 3: AAS 58 (1966) 818.

²³ Вж. *Изх.* 19, 6.

²⁴ *Feria VI in passione Domini, Oratio universalis VI: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 254.

²⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, *Alloc. nella sinagoga durante l'incontro con la comunità Ebraica della Città di Roma* (13 aprilis 1986), 4: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II IX/1*, 1027.

²⁶ Вж. *Ис.* 2, 2-4.

²⁷ Вж. *Иер.* 31, 31-34; *Евр.* 10, 16.

²⁸ Вж. *Иез.* 36.

²⁹ Вж. *Ис.* 49, 5-6; 53, 11.

бедните и смирените на Господа³⁰ ще носят тази надежда. Светите жени, като Сара, Ребека, Рахил, Мириам, Дебора, Анна, Юдит и Естер, запазиха жива надеждата за спасение на Израил. Измежду тях най-чистият образ на надеждата е Мария³¹. 489

III. Исус Христос „Посредник и пълнота на цялото Откровение“³²

БОГ ОТКРИ ВСИЧКО В СВОЕТО СЛОВО

65 „Бог, след като в старо време много пъти и по много начини говори на отците ни чрез пророците, в последните тия дни Той говори ни чрез Сина“ (*Евр.* 1, 1-2). Христос, Синът Божи, станал човек, е единственото съвършено и ненадминато Слово на Отца, който в него казва всичко и няма повече какво да казва. Свети Хуан де ла Крус изразява това по блестящ начин, като коментира (*Евр.* 1-2): 102

Откакто Той ни даде Своя Син, който е Неговото единствено и определящо Слово, Той каза всичко, едновременно и наведнъж в това Слово и няма какво повече да каже... защото това, което казваше отчасти на пророците, Той го каза изцяло в Своя Син, като ни даде всичко онова, което е Неговият Син. Ето защо този, който би искал сега да Го пита или би настоявал за някое видение или откровение, не само би постъпил глупаво, но би обидил Бога, защото не отправя поглед единствено към Христа, без да търси друго или нещо ново³³. 516 2717

НЕ ЩЕ ИМА ДРУГО ОТКРОВЕНИЕ

66 „Християнската икономия, бидейки новият и окончателен Завет, не ще премине никога и не трябва да се очаква никакво ново Откровение преди славното пришествие на нашия Господ Исус Христос.“³⁴ А дори и да е изпълнено Откровението, то не е напълно изяснено, християнската вяра в течение на вековете ще трябва постепенно да открие цялото му значение. 94

³⁰ Вж. *Соф.* 2, 3.

³¹ Вж. *Лук.* 1, 38.

³² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

³³ SANCTUS IOANNES A CRUCE, *Subida del monte Carmelo*, 2, 22, 3-5: *Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 11 (Burgos 1929) p. 184.

³⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 4: AAS 58 (1966) 819.

67 В течение на вековете са се появявали откровения, наречени „частни“, някои от които са били признати от църковния авторитет. Те обаче не принадлежат към хранилището на вярата. Тяхната роля не се състои в това да „подобрят“ или да „допълнят“ окончателното Откровение на Христа, а да помогнат то да се живее по-пълноценно в определена историческа епоха. Ръководено от Учителната власт на Църквата, чувството на верните умее да оценява и да приема в тези откровения това, което представлява едно истинско насърчение на Христа и на неговите светци към Църквата. Християнската вяра не може да приеме „откровения“, които претендират да превъзхождат или да поправят Откровението, чийто завършек е Христос. Такива са случаите с някои нехристиянски религии и с някои наскоро появили се секти, които се основават на подобни „откровения“.

Накратко

- 68 *От любов Бог се откри и се даде на човека. По този начин Той дава окончателен и изчерпателен отговор на всички въпроси, които човек си поставя върху смисъла и целта на живота.*
- 69 *Бог се откри на човека, като постепенно му известяваше чрез дела и слова Своята собствена тайна.*
- 70 *Освен свидетелството, което Бог дава за Себе си в създадените нец, Той се откри и на нашите прародители и след грехопадението им обеща спасение³⁵ и им предложи Своя Завет.*
- 71 *Бог склучи с Ной Вечен Завет между него и всички живи същества³⁶. Този Завет ще трае, докато трае светът.*
- 72 *Бог избра Авраам и склучи Завет с него и потомството му. Той създаде Своя народ, на когото обяви Своя закон чрез Мойсей. Той го подготви чрез пророците да възприеме спасението, предназначено за целия човешки род.*
- 73 *Бог се откри напълно, като изпрати Своя Син, у когото постанови завинаги Своя завет. Неговият Син е окончателното Слово на Отца, така че след него не ще има друго Откровение.*

³⁵ Вж. *Бит.* 3, 15.

³⁶ Вж. *Бит.* 9, 16.

Член 2

ПРЕДАВАНЕ НА БОЖЕСТВЕННОТО ОТКРОВЕНИЕ

74 Бог „иска всички хора да бъдат спасени и да достигнат до познанието на истината“ (*I Тим.* 2, 4), т. е. на Исуса Христа³⁷. Необходимо е следователно Христос да бъде благовестен на всички народи и на всички човеци и така Откровението да може да достигне до всички краища на света: 851

Това Откровение е дадено за спасението на всички народи и Бог също тъй преблагосклонно нареди така, че да остане завинаги непокътнато и да бъде предавано на всички поколения³⁸.

I. Апостолското предание

75 „Господ Христос, в когото се изпълва цялото Откровение на Всевишния Бог, след като го изпълни Самият Той и провъзгласи със собствената си уста Евангелието, обещано най-напред чрез пророците, разпореци на Своите апостоли, след като им даде божествените Си дарове, да го проповядват на всички хора като извор на всяка спасителна истина и на всяко морално учение.“³⁹ 171

АПОСТОЛСКАТА ПРОПОВЕД...

76 Предаването на Евангелието съгласно заповедта на Господа става по два начина:

Устно, „чрез апостолите, които с устна проповед, с примери и църковни институции предаваха било това, което бяха научили от устата на Христа, живеейки с Него и виждайки Неговите дела, било това, което приежа от вдъхновението на Светия Дух“.

Писмено, „чрез тези апостоли и чрез хората от тяхната среда, които, отново вдъхновени от Светия Дух, предадоха писмено посланието на Спасението“⁴⁰.

³⁷ Вж. *Иоан.* 14, 6.

³⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 7: AAS 58 (1966) 820.

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 7: AAS 58 (1966) 820.

⁴⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 7: AAS 58 (1966) 820.

...ПРОДЪЛЖЕНА В АПОСТОЛСКОТО НАСЛЕДСТВО

861 77 „За да бъде Евангелието запазено завинаги непокътнато и живо в Църквата, апостолите оставиха като наследници епископите, на които те предадоха своето собствено задължение за обучение.“⁴¹ „В действителност апостолската проповед, която има своя особен израз във вдъхновените книги, трябваше да бъде запазена чрез непрекъсвана приемственост до края на света.“⁴²

174 78 Това живо предаване, извършвано в Светия Дух, е наречено Свещено предание, за да се различава от Свещеното Писание, макар че 1124, 2651 е тясно свързано с него. Чрез Преданието „Църквата увековечава своята доктрина, своя живот и култ и предава на всяко поколение това, което е тя самата, това, което вярва“.⁴³ „Учението на светите отци свидетелства за животворното присъствие на това Предание, чиито богатства се вливат в практиката и живота на Църквата, която вярва и се моли.“⁴⁴

79 Така Бог сподели Себе си чрез своето Слово в Светия Дух и това съобщаване е постоянно налично и действащо в Църквата: „Бог, който някога каза Своето, не престава да разговаря с Годеницата на Своя обичан Син и Светия Дух, чрез който живият глас на Евангелието отеква в Църквата и чрез нея в света, въвежда вярващите в цялата истина и дава възможност Словото на Христа да живее в тях изобилно.“⁴⁵

II. Връзката между Преданието и Свещеното Писание

Един общ извор...

80 „Свещеното Писание и Преданието са тясно свързани помежду си и се съгласуват. Защото и двете извираат от един и същ Божествен извор, сливат се в едно цяло и имат една и съща цел.“⁴⁶ И двете правят осезаемо и плодотворно присъствието на Христовата тайна в

⁴¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 7: AAS 58 (1966) 820.

⁴² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 820.

⁴³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁴⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁴⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁴⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 9: AAS 58 (1966) 821.

Църквата, тайната на Христос, който обеща да остане със своите „завинаги, до края на света“ (Мат. 28, 30).

... ДВА РАЗЛИЧНИ НАЧИНА НА ПРЕДАВАНЕ

81 „Свещеното Писание е Словото на Бога и като такова чрез вдъхновението на Светия Дух се предава писмено.“

„Що се отнася до *Светото предание*, то предава Словото Божие, поверено чрез Христа Господа и чрез Светия Дух на апостолите, и го предава непроменено на техните наследници, така че, осветено в Духа на истината, да го съхраняват вярно с проповедта си, да го излагат и разпространяват.“⁴⁷

113

82 От това следва, че Църквата, на която е поверено предаването и тълкуването на Откровението, „не извлича единствено от Свещеното Писание своята сигурност върху всички откровения. Ето защо и Преданието, и Свещеното Писание трябва да бъдат приети и почитани с еднакво чувство на любов и уважение“⁴⁸.

АПОСТОЛСКОТО ПРЕДАНИЕ И ЦЪРКОВНИТЕ ТРАДИЦИИ

83 Преданието, за което тук говорим, идва от апостолите и предава това, което те са приели от учението и от примера на Исуса, както и това, което са научили от Светия Дух. В действителност първото поколение християни нямаше още написан Новия Завет, а и самият Нов Завет свидетелства за процеса на живото Предание.

Трябва да различаваме богословските, учителните и литургичните „традиции“, или традициите, отнасящи се до благочестието, които са възникнали с течение на времето в местните църкви. Те представляват особените форми, посредством които голямото Предание се излага в подходящи форми за различните места и различните епохи. Само в светлината на апостолското Предание тези форми могат да бъдат поддържани, променяни или изоставяни, като всичко това става под ръководството на Учителната власт на Църквата.

1202, 2041

2684

⁴⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 9: AAS 58 (1966) 821.

⁴⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 9: AAS 58 (1966) 821.

III. Тълкуване на наследството на вярата

НАСЛЕДСТВОТО НА ВЯРАТА, ПОВЕРЕНО НА ЦЯЛАТА ЦЪРКВА

- 857, 871 84 „Съкровищницата на вярата“ (*depositum fidei*)⁴⁹, съдържаща се в Светото Предание и в Священото Писание, бе поверена от апостолите на цялата Църква. „Придържайки се към нея, Светият народ, изцяло обединен около своите пастири, остава ревностно верен на учението на апостолите в братското общение, в преломяването на хляба, в молитвите, така че при поддържането, практикуването на църковните задължения и изповядването на предадената вяра между пастири и вярващи се установява едно особено единство на духа.“⁵⁰
- 2033

УЧИТЕЛНАТА ВЛАСТ НА ЦЪРКВАТА

- 888-892 85 „Задължението да се тълкува по автентичен начин писаното или предадено Слово Божие бе поверено единствено на живата учителна власт на Църквата, упражнявана в името на Исуса“⁵¹, т. е. на епископите в единение с наследника на Петър, Римския епископ.
- 2032-2040
- 688 86 „Обаче тази учителна власт не стои над Словото Божие, но му служи, като учи само това, което е било предадено, понеже по Божие поръчение с помощта на Светия Дух тя слуша това Слово с любов, свято го пази и също така го излага вярно, черпейки от това единствено хранилище всичко, което се представя на вярата като открито по Божия воля.“⁵²
- 1548 87 Вярващите, спомняйки си думите на Христа към Неговите апостоли: „Който вас слуша, Мене слуша“ (Лук. 10, 16)⁵³, приемат с покорност ученията и правилата, които техните пастири им дават под различни *форми*.
- 2037

⁴⁹ Вж. 1 Тим. 6, 20; 2 Тим. 1, 12-14.

⁵⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 9: AAS 58 (1966) 821.

⁵¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

⁵² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

⁵³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 24.

ДОГМИТЕ НА ВЯРАТА

- 88 Учителната власт на Църквата прилага напълно властта, получена от Христа, когато определя догмите, сиреч, когато препоръчва в задължителна форма на християнския народ една неотменна приобщеност към вярата, към истините, съдържащи се в Божественото откровение, или когато окончателно предлага истините, необходимо свързани с тях. 888-892
2032-2040
- 89 Съществува органична връзка между духовния ни живот и догмите. Догмите са светлините по пътя на нашата вяра, те го осветляват и правят сигурен. И съответно, ако животът ни е праведен, нашият разум и нашето сърце ще бъдат отворени, за да приемат светлината от догмите на вярата.⁵⁴ 2625
- 90 Взаимните връзки и съгласуваност на догмите могат да бъдат открити в общия състав на Откровението на тайната на *Христа*⁵⁵. Следователно трябва да се помни, че „съществува определен ред или „йерархия“ на истините в католическото учение, колкото и различно да са свързани с основата на християнската вяра“⁵⁶. 114, 158
234

СВРЪХЕСТЕСТВЕНИЯТ УСЕТ НА ВЯРАТА

- 91 Всички верни в Христа съучастват в разбирането и предаването на откритата истина. Те са получили Помазанието на Светия Дух, който ги просвещава⁵⁷ и ги води към „цялата истина“ (*Иоан.* 16, 13). 737
- 92 „Общността на вярващите... не може да се заблуди във вярата и проявява това свое особено свойство чрез свръхестественото чувство на вярата у целия народ, когато всички, от епископите до последния от верните миряни, изразяват всеобщото си съгласие за 785

⁵⁴ Вж. *Иоан.* 8, 32-32.

⁵⁵ Cf. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 4: DS 3016 (mysteriorum nexus); CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 29.

⁵⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 11: AAS 57 (1965) 99.

⁵⁷ Вж. *1 Иоан.* 2, 20. 27.

⁵⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16.

истините на вярата и нравите.“⁵⁸

- 889 93 „Действително благодарение на този усет на вярата, ободряван и поддържан от Духа на истината, и под водителството на Учителната власт на Църквата Божият народ се присъединява неотклонно към вярата, предадена един път завинаги на светците, прониква в нея по-дълбоко, като я тълкува правилно, и я прилага по-съвършено в живота.“⁵⁹

НАРАСТВАНЕТО В РАЗБИРАНЕТО НА ВЯРАТА

- 66 94 Благодарение на подкрепата на Светия Дух разбирането на нещата и казаното за тях в наследството на вярата може да нараства в живота на Църквата:
- 2651 — „чрез съзерцанието и диренето на вярващите, които ги обмислят в своето сърце“⁶⁰; особено чрез „богословското търсене, което задълбочава познанието на откритата истина“⁶¹.
- 2038, 2518 — „чрез вътрешното разбиране, което вярващите изпитват към духовните неща“⁶². „Божествените речения нарастват заедно с четящия ги.“⁶³
- „чрез проповедта на тези, които заедно с епископското наследство получиха сигурната благодат на вярата“⁶⁴.

95 „Очевидно е, че Свещеното Предание, Свещеното Писание и Учителната власт на Църквата поради твърде мъдрото разпореждане на Бога са тясно свързани помежду си и съобщностени, така че нито едно от тях не съществува без другите и всички заедно по свой начин и под въздействието на Светия Дух допринасят ефикасно за спасението на душите.“⁶⁵

⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16.

⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁵¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 62: AAS 58 (1966) 1084; cf. *Ibid.*, 44: AAS 58 (1966) 1065; Const. dogm. *Dei Verbum*, 23: AAS 58 (1966) 828; *Ibid.*, 24: AAS 58 (1966) 828-829; Decr. *Unitatis redintegratio*, 4: AAS 57 (1965) 94.

⁶² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁶³ SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Homilia in Ezechielem*, 1, 7, 8: CCL 142, 87 (PL 76, 843).

⁶⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁶⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

Накратко

- 96 *Това, което Христос повери на апостолите, те го предадоха чрез проповед или писмено под вдъхновението на Светия Дух на всички поколения до славното пришествие на Христа.*
- 97 *„Свещеното Предание и Свещеното Писание представляват едно-единствено свещено хранилище на Словото Божие“⁶⁶, в което като в огледало странстващата Църква съзерцава Бога, извор на всички богатства.*
- 98 *„В своето учение, своя живот и култ Църквата увековечава и предава на всяко поколение всичко, което е самата тя и в което вярва.“⁶⁷*
- 99 *Благодарение на свръхестественния усет на вярата целият Божий народ не престава да приема дара на Божественото Откровение, да вниква в него все по-дълбоко и да го живее по-пълноценно.*
- 100 *Задължението да се тълкува автентично Словото Божие бе поверено само на Учителната власт на Църквата, на Папата и на епископите в общение с него.*

⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

Член 3

СВЕЩЕНОТО ПИСАНИЕ

I. Христос – единственото Слово на Священото Писание

101 В снизхождането на своята доброта Бог, за да се открие на хората, им говори с човешки думи: „В действителност Божиите слова, изразени с човешки езици, са се уподобили на човешката реч, така както Словото на Вечния Отец, възприемайки немощта на човешката плът, стана подобно на човеците.“⁶⁸

65, 2763 102 Във всички слова на Священото Писание Бог изказва едно-единствено Слово, своето едничко Слово, в което изцяло изразява себе си⁶⁹.

426-429 Нека вашата любов си спомни, че едно и също Слово на Бога бива пространно изложено във всички писания, че едно и също Слово звучи в устата на всички свети люде, без да има там срички, защото, бидейки в началото Бог у самия Бог, не е подчинено на времето⁷⁰.

1100, 1184 103 Поради тази причина Църквата винаги е почитала Божествените писания, както почита също и Тялото Господне. Тя не престава да поднася на вярващите Хляба на живота, взет от трапезата на Словото Божие и от Тялото Христово⁷¹.

1378

104 В Священото Писание Църквата намира непрестанно своята храна и сила⁷², защото в него тя не приема само човешкото слово, а това, което Писанието наистина представлява: Божие Слово⁷³. „Наистина в свещените книги Отец, който е на небесата, с голяма любов застава пред своите чедра и влиза в разговор с тях.“⁷⁴

⁶⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 13: AAS 58 (1966) 824.

⁶⁹ Вж. *Евр.* 1, 1-3.

⁷⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum*, 103, 4, 1: CCL 40, 1521 (PL 37, 1378).

⁷¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 21: AAS 58 (1966) 827.

⁷² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 24: AAS 58 (1966) 829.

⁷³ Вж. *1 Сол.* 2, 13.

⁷⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 21: AAS 58 (1966) 827-828.

II. Вдъхновение и истина на Свещеното Писание

105 *Бог е автор на Свещеното Писание.* „Божествено разкритата истина, която съдържат и предават книгите на Свещеното Писание, бе предадена под вдъхновението на Светия Дух.“

„Нашата света Майка Църквата чрез своята апостолска вяра приема като свещени и канонични всички книги както от Стария, така и от Новия Завет, с всичките им части, защото, съставени чрез Светия Дух, те имат за автор Бога и като такива са предадени на самата Църква.“⁷⁵

106 *Бог вдъхнови хората, съставили Свещените книги.* „За да довърши съставянето на Свещените книги, Бог избра хора, които привлече, използвайки техните сили и способности, така че, след като сам Той действа в тях и чрез тях, те като истински автори да предадат в написаното единствено и само Неговото намерение.“⁷⁶

107 *Вдъхновените книги учат на истината.* „Понеже всички твърдения на вдъхновените автори или пък на животописците на светиите трябва да бъдат приемани за твърдения на Светия Дух, следва да се каже, че книгите на Писанието поучават ясно, вярно и без грешка истината, която Бог е пожелал да види, предадена в Свещените книги за нашето спасение.“⁷⁷

702

108 *И все пак християнската вяра не е просто „религия на Книгата“.* Християнството е религия на Словото на Бога: на това Слово обаче, „което не е написано и безмълвно, а въплътено и живо“⁷⁸. За да не останат Писанията мъртва буква, е необходимо Христос, вечното Слово на живия Бог, чрез Светия Дух да „отвори духа ни, за да ги разберем“⁷⁹.

III. Светият Дух, тълкувател на Писанието

109 В Свещеното Писание Бог говори на човека по човешки начин. Така че, за да тълкуваме правилно Писанието, трябва да бъдем вни

⁷⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 11: AAS 58 (1966) 822-823.

⁷⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 11: AAS 58 (1966) 823.

⁷⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 11: AAS 58 (1966) 823.

⁷⁸ SANCTUS BERNARDUS CLARAEVALLENSIS, *Homilia super "Missus est"* 4, 11; *Opera*, ed. J. LECLERCQ-H. ROCHAIS, v. 4 (Romae 1966) p. 57.

⁷⁹ Вж. *Лук.* 24, 45.

мателни към онова, което човешките автори са се постарали вярно да твърдят, и към онова, което Бог действително е пожелал да ни яви чрез Своите слова⁸⁰.

110 За да разберем намерението на светите автори, трябва да държим сметка за условията на тяхното време и култура, за „литературните жанрове“, използвани в епохата, за начините на усещане, говорене и изказване в онези времена. Защото по съвсем различен начин се представя и изразява една истина в исторически текстове, в пророчески или поетични текстове или в други жанрове⁸¹.

111 Но тъй като Свещеното Писание е боговдъхновено, съществува и друг принцип за правилно тълкуване, не по-малко важен от предшестващия и без който Писанието би останало мъртво слово: Свещеното Писание трябва да бъде четено и тълкувано в същия Дух, в който е било написано⁸².

Вторият ватикански събор посочи трите критерия за тълкуването на Писанието съобразно Духа, който го е вдъхновил⁸³:

- 128 112 1. Най-напред трябва да се обърне голямо внимание „на съдържанието и единството на цялото Писание“. Защото, ако и да са различни книгите, които го съставят, Писанието е единно по отношение
- 368 112 2. на единния Божествен замисъл, на който Исус Христос е центърът и сърцето, отворено след Неговата Пасха⁸⁴.

Чрез сърцето на Христа се разбира Свещеното Писание, което ни открива сърцето на Христа⁸⁵. Това сърце беше затворено преди страданието, защото Писанието беше неясно. Но Писанието беше открито след страданието, та ония, които вече го познават, да могат да го изследват внимателно и да разберат по какъв начин трябва да бъдат тълкувани пророчествата⁸⁶.

- 81 113 2. *Да се чете Писанието по начина, усвоен в „живото Предаване на цялата Църква“*. Според казаното от отците Свещеното

⁸⁰ Cf. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 12: AAS 58 (1966) 823.

⁸¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 12: AAS 58 (1966) 823.

⁸² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 12: AAS 58 (1966) 824.

⁸³ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 12: AAS 58 (1966) 824.

⁸⁴ Вж. *Лук.* 24, 25-27. 44-46.

⁸⁵ Вж. *Пс.* 21, 15.

⁸⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Expositio in Psalmos*, 21, 11: *Opera omnia*, v. 18 (Parisii 1876) p. 350.

Писание е много повече в сърцето на Църквата, отколкото в материалните средства на неговото изразяване⁸⁷. Действително Църквата носи в Преданието живата памет за Словото на Бога и Светият Дух е този, който дава духовното тълкуване на Писанието („...според духовния смисъл, с който Духът удостоява Църквата“)⁸⁸.

114 3. *Да бъдем внимателни към „аналогията на вярата“*⁸⁹. Под „аналогия на вярата“ разбираме връзката на истините на вярата помежду им и вътре в целия план на Откровението. 90

СМИСЪЛ НА ПИСАНИЕТО

115 Съгласно древната традиция могат да се разграничат два *смисъла* на Писанието: буквален и духовен; духовният смисъл се подразделя на алегоричен, морален и анагогичен. Дълбокото съгласуване на четирите смисъла осигурява цялото богатство в живото четене на Писанието в Църквата:

116 *Буквален смисъл*. Това е смисълът, означен от думите на Писанието и открит от тълкуването, което следва правилата на точната интерпретация. „Всички значения на Свещеното Писание се основават върху буквалния смисъл.“⁹⁰ 110-114

117 *Духовен смисъл*. Благодарение на единния замисъл на Бога не само текстът на Писанието, но също така нещата и събитията, за които то говори, могат да бъдат знаци. 1101

1. *Алегоричен смисъл*. Ние можем да добием по-дълбоко разбиране за събитията, като познаем тяхното значение в Христа. Така например преминаването на Червено море е знак за победата на Христа и оттам за Кръщението⁹¹.

2. *Морален смисъл*. Събитията, отбелязани в Писанието, трябва да ни водят към справедливи действия. Те са написани „за поука нам“ (*1 Кор.* 10, 11)⁹².

⁸⁷ Вж. SANCTUS HILARIUS PICTAVIENSIS, *Liber ad Constantium Imperatorem* 9: CSEL 65, 204 (PL 10, 570); SANCTUS HIERONYMUS, *Commentarius in epistulam ad Galatas* 1, 1, 11-12: PL 26, 347.

⁸⁸ ORIGENES, *Homiliae in Leviticum*, 5, 5: SC 286, 228 (PG 12, 454).

⁸⁹ Вж. *Рим.* 12, 6.

⁹⁰ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1, q. 1, a. 10, ad 1: Ed. Leon. 4, 25.

⁹¹ Вж. *1 Кор.* 10, 2.

⁹² Вж. *Евр.* 3-4, 11.

3. Анагогичен смисъл. Възможно е също така да виждаме нещата и събитията в тяхното вечно значение, което ни възвежда към нашето духовно Отечество (на гръцки „ἀναγωγή“). Така Църквата на земята е символ на небесния Йерусалим⁹³.

118 Едно средновековно двустиие обобщава значимостта на четирите смисъла:

„На подвизи буквалното учи, алегоричното – в какво да вярваш, моралното да действаш учи, анагогичното – да се стремиш.“⁹⁴

94 119 „Дълг на тълкувателите е да се постараят според правилата да проникнат по-дълбоко и да изложат смисъла на Свещеното Писание, за да стане чрез тяхното подготвително занимание по-зряло създението на Църквата. Защото всичко, което в края на краищата се отнася до начина на тълкуване на Писанията, се преценява от Църквата, която изпълнява божествената поръка и задължение да пази Словото Божие и да го тълкува“⁹⁵:

113 „Не бих повярвал на Евангелието, ако авторитетът на Католическата църква не ме подтикваше към това.“⁹⁶

IV. Канонът на Писанията

1117 120 Единствено чрез Апостолското предание Църквата е могла да определи кои писания трябва да бъдат включени в списъка на Свещените книги⁹⁷. Този пълен списък е наречен „Канон на Писанията“. Той съдържа 46 съчинения в Стария Завет (45 – ако се броят заедно *Иеремия* и *Плач Иеремиев*) и 27 съчинения в Новия Завет⁹⁸:

Битие, Изход, Левит, Числа, Второзаконие, Иисус Навин, Съдии, Рут, двете книги на Самуил, двете книги Царства, двете книги Паралипоменон, Ездра и Неемия, Товит, Юдит, Естер, двете книги на Макавеите, Иов, Псалми, Притчи,

⁹³ Вж. *Откр.* 21, 1-22, 5.

⁹⁴ AUGUSTINUS DE DAGIA, *Rotulus pugillaris*, I: ed. A. WALZ: Angelicum 6 (1929) 256.

⁹⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 12: AAS 58 (1966) 824.

⁹⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Contra epistolam Manichaei quam vocant fundamenti*, 5, 6: CSEL 25, 197 (PL 42, 176).

⁹⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁹⁸ Вж. *Decretum Damasi*: DS 179-180; CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis*: DS 1334-1336; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 4^a, *Decretum de Libris Sacris et de traditionibus recipiendis*: DS 1501-1504.

1117 Еклисиаст, Песен на Песните, Премъдрост, книга Премъдрост на Исуса Син Сирахов, Исая, Иеремия, Плач Иеремиев, Барух, Иезекиил и Данаил, Осия и Иоил, Амос, Авдий, Иона, Михей, Наум, Авакум, Софоний, Агей, Захария, Малахия – в Стария Завет;

Евангелията от Матей, Марко, Лука и Иоан, Деянията на Светите апостоли, Посланията на св. Павел до римляните, първото и второто до коринтяните, до галатяните, до ефесяните, до филипяните, до колосяните, първото и второто послание до солуняните, първото и второто послание до Тимотей, до Тит, до Филимон, Посланието до евреите, Посланието на Иаков, първото и второто на св. Петър, трите послания на Иоан, Посланието на Иуда, Откровението – в Новия Завет (редът на книгите е според лаг. превод на Библията: *Vulgata* – бел. изд.).

СТАРИЯТ ЗАВЕТ

121 Старият Завет е неотменна част на Свещеното Писание. Неговите книги са божествено вдъхновени и запазват своята непреходна стойност⁹⁹, защото Старият Завет не е бил никога отхвърлен. 1093

122 В действителност „устроението на Стария Завет бе насочено най-вече към това да подготви появата на Христа, Спасителя на света“. „Макар и да съдържат някои несъвършенства и неща с временен характер“, книгите на Стария Завет свидетелстват за цялата божествена педагогика на спасителната любов на Бога: „В тях се откриват възвишени учения за Бога, спасителна мъдрост за човешкия живот, великолепни съкровища на молитви; най-сетне в тях се крие тайната на нашето спасение.“¹⁰⁰ 702
763
708
2568

1093 123 Християните почитат Стария Завет като истинско Слово на Бога. Църквата винаги категорично е отхвърляла идеята да се изостави Старият Завет под предлог, че Новият го е направил вече невалиден (*маркионизъм*).

НОВИЯТ ЗАВЕТ

124 „Словото Божие, което е божествена сила за спасението на всеки вярващ, се представя в писанията на Новия Завет и показва своята

⁹⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 14: AAS 58 (1966) 825.

¹⁰⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 15: AAS 58 (1966) 825.

мощ по изключителен начин.¹⁰¹ Тези писания ни предават окончателната истина на Божественото Откровение. Техният централен обект е Исус Христос, въплътеният Син Божи, Неговите деяния, Неговите поучения, Неговите страдания и прослава, както и първите стъпки на Неговата Църква под действието на Светия Дух¹⁰².

515 125 *Евангелията* са сърцевината на всички писания, „доколкото те определят по съвършен начин свидетелството за живота и учението на Въплътеното Слово, нашия Спасител“¹⁰³.

126 В съставянето на Евангелията могат да се отбележат три етапа:

1. *Животът и учението на Исус*. Църквата твърдо държи, че четирите Евангелия, „чиято историческа стойност тя потвърждава непоколебимо, предават вярно това, което Исус, Синът Божи, по времето на своя живот между хората действително е вършил и поучавал за тяхното вечно спасение до деня, в който е бил отнесен на небето“.

76 2. *Устното предание*. „Това, което Господ бе казал и направил, след Неговото възнесение апостолите предадоха на техните слушатели с онова подълбоко разбиране за нещата, на което се радваха, научени от славните прояви на Христа и осветлявани от Духа на истината.“

76 3. *Писаните Евангелия*. „Свещените автори съставиха четирите Евангелия, като подбраха някои от многобройните устно предадени или вече записани събития, обобщавайки накратко останалите или обяснявайки ги във връзка със състоянието на Църквата, като запазиха формата на проповед, така че да ни предадат за Исуса нещата винаги истински и искрени.“¹⁰⁴

1154 127 Евангелието в своите четири форми заема в Църквата уникално място, за което свидетелстват благоговението, отредено му от литургията, както и несравнимият начин, по който то е привличало светците във всички времена:

„Не съществува никакво друго учение, което да е по-добро, по-скъпоценно и по-блестящо от прочита на Евангелието. Гледайте и запомнете това, което нашият Господ и Учител Христос поучаваше с думите си и изпълни с делата си.“¹⁰⁵

¹⁰¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 17: AAS 58 (1966) 826.

¹⁰² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 20: AAS 58 (1966) 827.

¹⁰³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 18: AAS 58 (1966) 826.

¹⁰⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 19: AAS 58 (1966) 826-827.

¹⁰⁵ SANCTA CAESARIA JUNIOR, *Epistula ad Richildam et Radegundem*: SC 345, 480.

„Това е Евангелието, което ме поддържа над всичко в моите молитви; в него намирам всичко необходимо за бедната си душа. В него винаги откривам нови светлини, скрити и тайнствени чувства.“¹⁰⁶ 2705

Единството на Стария и Новия Завет

128 Църквата още от апостолски времена¹⁰⁷, а след това и непрекъснато в своето Предание е осветлявала единството на Божествения план в двата Завета благодарение на *типологията*. Типологията вижда в действията на Бога, извършени при Стария Завет, предобразите на онова, което в пълнотата на времената Бог изпълни в Лицето на своя възплътен Син. 1094
489

129 И така християните четат Стария Завет в светлината на умрелия и след това възкръснал Христос. Това типологично четене показва неизчерпаемостта на Стария Завет, без да обрича на забравя собствената му стойност на Откровение, потвърдено от Самия Господ¹⁰⁸. Впрочем Новият Завет изисква да бъде четен също в светлината на Стария. Първоначалната християнска катехеза постоянно прибегваше към това¹⁰⁹. Според една стара поговорка Новият Завет е скрит в Стария, докато Старият се открива в Новия: „Новият се крие в Стария и в Новия – Старият се открива.“¹¹⁰ 651
2055
1968

130 Типологията означава динамиката в изпълнението на Божествения план, когато „Бог ще бъде всичко във всички“ (1 Кор. 15, 28). Така например призванието на патриарсите и бягството от Египет не губят собствената си стойност в плана на Бога от факта, че в същото време са негови междинни етапи.

V. Свещеното Писание в живота на Църквата

131 „Силата и мощта, които крие Словото Божие, са толкова големи, че представляват за Църквата опорна точка и нейната твърдина, а

¹⁰⁶ SANCTA THERESIA A IESU INFANTE, *Manuscrit A*, 83v: *Manuscrits autobiographiques* (Paris 1992) p. 268.

¹⁰⁷ Вж. 1 Кор. 10, 6-11; Евр. 10, 1; 1 Петр. 3, 21.

¹⁰⁸ Вж. Марк. 12, 29-31.

¹⁰⁹ Вж. 1 Кор. 5, 6-8; 10, 1-11.

¹¹⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *Quaestiones in Heptateucum*, 2, 73: CCL 33, 106 (PL 34, 623); cf. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 16: AAS 58 (1966) 825.

за децата на Църквата – сила на тяхната вяра, храна за душата им, чист и непресъхващ извор на духовния им живот.¹¹¹ Необходимо е „верните да имат широк достъп до Священото Писание“¹¹².

- 94 132 „Нека изучаването на Священото Писание бъде като душа за Светото богословие. Също и служението на Словото, т. е. пастирската проповед, катехезата и цялото християнско обучение, в които литургичната омилетика (проповед) трябва да има изключително място, се подхранва и расте чрез Словото на Священото Писание.“¹¹³
- 2653 133 Църквата „насърчава особено настоятелно всички християни... да придобият чрез честото четене на Божествените Писания „превъзходното знание за Исуса Христа“ (Фил. 3, 8). „В действителност 1792 непознаването на Писанията е непознаване на Христа.“¹¹⁴

Накратко

- 134 „Цялото Божествено писание е само една книга и тази единствена книга е Христос, защото цялото Божествено Писание говори за Христа и цялото Божествено Писание се изпълва в Христа.“¹¹⁵
- 135 „Священите писания съдържат Словото на Бога и понеже са вдъхновени, те са действително това Слово.“¹¹⁶
- 136 Бог е Авторът на Священото Писание, бидейки вдъхновител на хората, които са го написали. Той действа в тях и чрез тях. Така Той дава сигурност, че техните книги учат безпогрешно на спасителната истина¹¹⁷.
- 137 Тълкуването на вдъхновените писания трябва да обърне внимание преди всичко на това, което Бог желае да открие за нашето спасение чрез священите автори. Това, което

¹¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 21: AAS 58 (1966) 828.

¹¹² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 22: AAS 58 (1966) 828.

¹¹³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 24: AAS 58 (1966) 829.

¹¹⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 25: AAS 58 (1966) 829; cf. SANCTUS HIERONYMUS, *Commentarii in Isaiam*, Prologus: CCL 73, 1 (PL 24, 17).

¹¹⁵ HUGO DE SANCTO VICTORE, *De Arca Noe*, 2, 8: PL 176, 642; cf. *Ibid.* 2, 9: PL 176, 642-643.

¹¹⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 24: AAS 58 (1966) 829.

¹¹⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 11: AAS 58 (1966) 822-823.

*идва от Духа, може да бъде напълно разбрано единствено чрез действието на Духа*¹¹⁸.

- 138 *Църквата приема и почита като вдъхновени 46 книги от Стария и 27 книги от Новия Завет.*
- 139 *Четириите Евангелия заемат централно място, тъй като Исус Христос е техният център.*
- 140 *Единството на двата Завета произтича от единството на Божия план и Неговото Откровение. Старият Завет подготвя Новия, а Новият Завет допълва Стария; и двата се осветляват взаимно, и двата са истинското Слово Божие.*
- 141 *„Църквата винаги е почитала Божествените писания, така както го направи и за самото Тяло Господне“¹¹⁹; те двете хранят и управляват целия християнски живот. „Твоео Слово е светило за нозете ми и светлина в моя път“ (Пс. 118, 105)¹²⁰.*

¹¹⁸ Вж. ORIGENES, *Homiliae in Exodum*, 4, 5: SC 321, 128 (PG 12, 320).

¹¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 21: AAS 58 (1966) 827.

¹²⁰ Вж. *Ис.* 50, 4.

ГЛАВА ТРЕТА

ЧОВЕКЪТ ОТКЛИКВА НА БОГА

1102 142 *Чрез своето Откровение*, „поради преизобилието на Своето милосърдие невидимият Бог се обръща към хората като към Свои приятели и разговаря с тях, за да ги подбуди да влязат в съобщност с Него и да ги приеме в тази съобщност“¹. Единственият достоен отклик на тази подбуда е вярата.

2087 143 *Чрез вярата* човек подчинява напълно своя разум и воля на Бога. От цялото си същество човек дава своето съгласие на Бога, който се е открил². Священото Писание нарича отговора на човека към Бога, когото открива, „*покоряване на вярата*“³.

Член 1

ВЯРВАМ

1814-1816

I. Покоряване на вярата

144 Да си покорен на вярата означава свободно да приемеш слушаното Слово, защото неговата истина е гарантирана от Бога. Авраам е образец на това послушание, което ни предлага Священото Писание. Дева Мария е неговото най-съвършено изпълнение.

АВРААМ — „БАЩА НА ВСИЧКИ ВЯРВАЩИ“

59, 2570 145 Посланието до евреите в голямата си възхвалява на вярата на дедите набляга особено върху вярата на Авраам: „С вяра Авраам,

¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 5: AAS 58 (1966) 819.

³ Вж. *Рим.* 1, 5; 14, 25.

- бидейки призоваван, *послуша* да замине за мястото, което щеше да получи в наследство, и тръгна, без да знае къде отива“ (*Евр.* 11, 8)⁴. 489
Заради вярата той живя като чужденец и поклонник в Обетованата земя⁵. Заради вярата Сара прие да зачене обещания син. Накрая, заради вярата Авраам принесе единствения си син в жертва⁶.
- 146 Така Авраам на дело приведе определението на вярата, дадено от Посланието до евреите: „Вярата е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що не се вижда“ (*Евр.* 11, 1). „Повярва на Бога Авраам и това му се вмени за оправдание“ (*Рим.* 4, 3)⁷. Благодарение на тази „силна вяра“ (*Рим.* 4, 20), Авраам стана баща на всички вярващи (*Рим.* 4, 11. 18)⁸. 1819
- 147 Старият Завет изобилства със свидетелства за такава вяра. Посланието до евреите възхвалява образцовата вяра на древните, „които получиха чрез нея добро свидетелство“ (*Евр.* 11, 2, 39). При все това „Бог предвидя за нас нещо по-добро“: благодатта на упованието в Неговия Син Исус Христос, глава и завършек на нашата вяра, който води към съвършенство (*Евр.* 11, 40; 12, 2). 839
- Мария – „Блажена е тази, която повярва“
- 148 Дева Мария реализира по най-съвършен начин послушанието във вярата. Във вярата Мария прие известието и обещанието, донесено от ангела Гавриил, като вярваше, че „нищо не е невъзможно за Бога“ (*Лук.* 1, 37)⁹, и като даде своето съгласие: „Ето рабинята Господня, нека ми бъде по думата ти“ (*Лук.* 1, 38). Елисавета я поздрави: „Блажена е, която е повярвала, понеже ще се сбъдне казаното € от Господа“ (*Лук.* 1, 45). Именно заради тази вяра всички поколения я провъзгласиха за блажена¹⁰. 494, 2617 506
- 149 През целия си живот и дори до последното си изпитание¹¹, когато Исус, нейният син, умря на кръста, нейната вяра не се поколеба. 969

⁴ Вж. *Бит.* 12, 1-4.

⁵ Вж. *Бит.* 23, 4.

⁶ Вж. *Евр.* 11, 17.

⁷ Вж. *Бит.* 15, 6.

⁸ Вж. *Бит.* 15, 5.

⁹ Вж. *Бит.* 18, 14.

¹⁰ Вж. *Лук.* 1, 48.

¹¹ Вж. *Лук.* 2, 35.

507, 829 Мария не престана да вярва „в изпълнението“ на Божието Слово. Така Църквата почита в Мария най-чистото осъществяване на вярата.

II. „Зная в Кого съм повярвал“ (2 Тим. 1, 12)

ВЯРАТА В ЕДИН-ЕДИНСТВЕН БОГ

222 150 Вярата е преди всичко *лично приобщаване на човека към Бога*; в същото време тя е и неразделно и *свободно съгласие с цялата истина, която Бог ни откри*. Доколкото тя е лично при-
съединяване към Бога и съгласие с истината, която Той откри на хората, християнската вяра се различава от вярата в една човешка личност. Справедливо и добро е да се довериш изцяло на Бога и да вярваш абсолютно във всичко, което Той казва. Би било напразно и лъжливо такава вяра да се възлага на някое създание¹².

ВЯРАТА В ИСУС ХРИСТОС, СИНА БОЖИ

424 151 За християнина вярата в Бога е неразделно свързана с вярата в Този, Когото Той изпрати, „Своя възлюбен Син“, в Когото Той вложи цялото си благоволение¹³; Бог ни каза да Го слушаме¹⁴. Самият Господ казва на учениците си: „Вярвайте в Бога и в Мене вярвайте“ (Иоан. 14,1). Ние можем да вярваме в Исуса Христа, защото Той самият е Бог, Словото, станало плът: „Бога никой никога не е видял. Единородният Син, Който е в недрата на Отца, Той ни го откри“ (Иоан. 1, 18). Защото Той „видя Отца“ (Иоан. 6, 46), Той може единствено да Го познава и да Го открие¹⁵.

ВЯРАТА В СВЕТИЯ ДУХ

243, 683 152 Не може да се вярва в Исуса Христа без участието на Светия Дух. Само Светият Дух открива на хората кой е Исус. Защото никой не може да каже: „Исус е Господ“, без участието на Светия Дух

¹² Вж. *Иер.* 17, 5-6; *Пс.* 40, 5; 146, 3-4.

¹³ Вж. *Марк.* 1, 11.

¹⁴ Вж. *Марк.* 9, 7.

¹⁵ Вж. *Мат.* 11, 27.

(1 Кор. 12, 3). „Духът прониква във всичко, дори и в дълбините Божии... Тъй и Божието никой не знае, освен Божия Дух“ (1 Кор. 2, 10-11). Единствен Бог познава цялостно Бога. Ние вярваме в Светия Дух, защото Той е Бог.

Църквата не престава да изповядва вярата си в един-единствен Бог, Отец, Син, Свети Дух. 232

III. Свойствата на вярата

ВЯРАТА Е БЛАГОДАТ

153 Когато св. Петър изповядва, че Исус е Христос, Син на живия Бог, Исус му заявява, че това откритие не Му е дошло „от плътта и кръвта, но от Неговия Отец, Който е на небесата“ (Мат. 16, 17)¹⁶. Вярата е дар Божии, свръхприродна добродетел, влята от Бога. „За да се предизвика тази вяра, е необходима предварващата и подкрепяща Божия благодат, както и вътрешната помощ на Светия Дух. Светият Дух се докосва до сърцето и го обръща към Бога, отваря очите на духа и дава „на всички сладостта от съгласието и приемането на истината във вярата“¹⁷. 552 1814 1996 2606

ВЯРАТА Е ЧОВЕШКИ АКТ

154 Вярата е възможна само чрез благодатта и вътрешната помощ на Светия Дух. Също така не по-малко вярно е, че вярата е наистина човешки акт. Доверяването на Бога и приемането на истините, разкрити от Него, не противоречи нито на свободата, нито на човешкия разум. Дори в човешките отношения не противоречи на собственото ни достойнство да вярваме в това, което други лица ни казват за себе си и за техните намерения, да вярваме на техните обещания (като например, когато мъж и жена сключват брак) и така да влизаме във взаимно общение. Следователно още по-малко би противоречило на нашето достойнство „да поднесем чрез вярата пълното подчинение на нашия разум и воля на Бога, който ни се открива“¹⁸, и така да влезем в близко общение с Него. 1749 2126

¹⁶ Вж. Гал. 1, 15-16; Мат. 11, 25.

¹⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 5: AAS 58 (1966) 819.

¹⁸ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3008.

- 2008 155 Във вярата човешкият разум и воля имат общо действие с божествената благодат: „Вярата е акт на разума, който приема божествената истина по повеля на волята, движена от Бога посредством благодатта.“¹⁹

ВЯРА И РАЗУМ

- 1063 156 *Подтикът* да вярваме не се крие във факта, че откритите истини се представят като действителни и разбираеми в светлината на нашия естествен разум. Ние вярваме заради авторитета на Самия откриващ се Бог, Който не може нито да се излъже, нито да ни излъже²⁰. „При все това, за да бъде отдадеността на нашата вяра съобразна с разума, Бог е пожелал вътрешната помощ на Светия Дух да бъде придружена от външните доказателства на Неговото откровение.“²¹ Именно затова чудесата на Христа и светците²², пророчествата, разпространението и светостта на Църквата, нейното множение и устой „представяват сигурни знаци на Откровението, пригодени за разбиране от всички; те са „подтици на способността ни да вярваме“²³, които показват, че съгласието с вярата „не е някакво сляпо движение на душата“²⁴.

- 2088 157 Вярата е *сигурна*, по-сигурна от всяко друго човешко познание, защото се основава на самото Слово Божие, което не може да заблуждава. Без съмнение откритите истини могат да изглеждат мъгляви за човешкия разум и за човешкия опит, но „сигурността, която дава Божествената светлина, е по-голяма от тази, която дава светлината на естествения разум“²⁵. „Десет хиляди трудности не пораждаат дори едно-единствено съмнение.“²⁶

- 2705 158 „Вярата *се стреми да разбира*“²⁷: присъщо е на вярата вярващият да желае по-добре да познава Онзи, Комуто е отдал своята

¹⁹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 2, a. 9, c: Ed. Leon. 8, 37; вж. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3010.

²⁰ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3008.

²¹ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3009.

²² Вж. *Марк.* 16, 20; *Евр.* 2, 4.

²³ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3009.

²⁴ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3010.

²⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 171, a. 5, 3um: Ed. Leon. 10, 373.

²⁶ IOANNES HENRICUS NEWMAN, *Apologia pro vita sua*, c. 5, ed. M.J. SVAGLIC (Oxford 1967) p. 210.

²⁷ SANCTUS ANSELMUS CANTUARIENSIS, *Proslogion*, Prooemium: *Opera omnia*, ed. F.S. SCHMITT, v. 1 (Edinburghi 1946) p. 94.

вяра, и по-добре да разбира това, което Той му е открил; по-дълбокото познание води до по-голяма вяра, все повече разпалвана от любов. Благодатта на вярата отваря „очите на сърцето“ (*Евр.* 1, 18) за живото разбиране на съдържащото се в Откровението, т. е. за разбиране на съобщението на Божия план и тайните на вярата, на свързаността помежду им и с Христа, център на откровената тайна. И така, „за да направи винаги по-дълбоко разбирането на Откровението, Светият Дух не престава чрез Своите дарове да прави вярата по-съвършена“²⁸. Така, според казаното от св. Августин (*Проповед 43*): „Разбирай, за да вярваш: вярвай, за да разбираш.“²⁹

1827

90

2518

159 *Вяра и наука.* „Макар че вярата стои над разума, между тях не може да има истинско несъгласие. Тъй като самият Бог, Който открива тайните и влива вярата в човека, вложи в човешкия дух светлината на разума, то Той не би могъл да отрича Самия Себе си, нито пък истината може да противоречи на истината.“³⁰ „Ето защо методичното изследване във всички области на знанието, ако се провежда наистина по научен начин и следва нормите на морала, никога няма реално да се противопоставя на вярата: светските дела и делата на вярата водят произхода си от един и същи Бог. Нещо повече, самият този, който прави усилия с постоянство и смирение да проникне в тайните на нещата, дори без да го съзнава, е като воден от Божията ръка, която крепи всички същества и ги прави да бъдат това, което са.“³¹

283

2293

СВОБОДАТА НА ВЯРАТА

160 За да бъде човешки откликът на вярата, човек трябва да откликва на Бога във вярата си доброволно; следователно „никой не трябва да бъде принуждаван да прегърне вярата против собствената си воля. Всъщност по самата си природа актът на вярата има доброволен характер“³². „Безспорно Бог призовава хората да Му служат в духа и истината; ако от това те се обвързват по съвест, значи не

1738, 2106

²⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 5: AAS 58 (1966) 819.

²⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 43, 7, 9: CCL 41, 512 (PL 38, 258).

³⁰ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 4: DS 3017.

³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 36: AAS 58 (1966) 1054.

³² CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 10: AAS 58 (1966) 936; cf. CIC canon 748 § 2.

биват насилвани [...] В най-висша степен това се прояви при Исуса Христа.³³ Действително Христос прикани към вяра и покаяние, без да принуди никого. „Той свидетелства за истината, но не пожела да я наложи на Своите противници със сила. Неговото царство... расте благодарение на любовта, чрез която Христос, издигнат на кръста, привлича към Себе Си всички хора.“³⁴

НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ВЯРАТА

432 161 Вярата в Исус Христос и в Този, който Го прати за нашето
1257 спасение, е необходима, за да постигнем спасението³⁵. Защото „без
вяра... е невъзможно да се угоди на Бога“ (*Евр.* 11, 6) и да се достигне
общата съдба на неговите синове, защото никой никога не се е оказал
оправдан без вяра и никой не е получил вечен живот³⁶, без да е „по-
846 стоянствал във вярата докрай“ (*Мат.* 10, 22; 24, 13).

ПОСТОЯНСТВОТО ВЪВ ВЯРАТА

2089 162 Вярата е дар, който Бог дава на човека безвъзмездно. Ние обаче
можем да загубим този неоченим дар; Св. Павел предупреждава за
това Тимотей: „Тая поръка ти предавам... за да воюваш като добър
воин, имайки вяра и добра съвест, която някои отхвърлиха и пре-
търпяха корабокрушение във вярата“ (*1Тим.* 1, 18–19). За да живеем,
израстваме и постоянаваме докрай във вярата, трябва да я под-
1037, 2016 храняваме със Словото Божие; трябва да молим Господ да я увеличи
2573, 2849 в нас³⁷; „тя трябва да действа чрез любов“ (*Гал.* 5, 6)³⁸, да се под-
държа от надеждата³⁹ и да бъде вкоренена във вярата на Църквата.

ВЯРАТА – НАЧАЛО НА ВЕЧЕН ЖИВОТ

163 Вярата ни дава възможност преждевременно да вкусим от радостта и светлината на блаженото видение, целта на нашето странстване тук

³³ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 11: AAS 58 (1966) 936.

³⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 11: AAS 58 (1966) 937.

³⁵ Вж. *Марк.* 16, 16; *Иоан.* 3, 36; 6, 40 et alibi.

³⁶ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3012; cf. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 8: DS 1532.

³⁷ Вж. *Марк.* 9, 24; *Лук.* 17, 5; 22, 32.

³⁸ Вж. *Иак.* 2, 14–16.

³⁹ Вж. *Рим.* 15, 13.

долу. Тогава ще видим Бога „лице в лице“ (1 Кор. 13, 12), „такъв, какъвто е“ (1 Иоан. 3, 2). И така вярата е вече начало на вечен живот. 1088

Още отсега ние съзерцаваме като в огледало чудната действителност, която ни обещава нашата вяра и на която ще се радваме някой ден⁴⁰.

164 Сега обаче „ние с вяра ходим, а не с виждане“ (2 Кор. 5, 7) и познаваме Бога „смътно, като през огледало“ (1 Кор. 13, 12). Макар и озарена от Този, в Когото вярва, вярата често живее в тъмнина. Тя може да бъде поставена на изпитание. Светът, в който живеем, често пъти изглежда твърде далеч от това, в което ни уверява вярата; струва ни се, че изпитанията на злото и страданията, несправедливостите и смъртта противоречат на Благовестието; те могат да разколебаят вярата и да станат изпитание за нея. 2846 309, 1502 1006

165 Точно тогава ние трябва да се обърнем към *свидетелите на вярата*: Авраам, който „без никакво основание за надежда повярва с надежда“ (Рим. 4, 18); Дева Мария, която „по пътя на вярата“⁴¹ достигна чак до „нощта на вярата“⁴², като вземаше участие в страданията на своя Син и в нощта на Неговия гроб;⁴³ и толкова много още други свидетели на вярата: „заобиколени от такъв голям облак свидетели, нека свалим от себе си всякакво бреме и греха, който лесно ни омотава, и нека с търпение изминем предстоящото нам поприще, имайки пред очи начинателя и завършителя на вярата, Иисус“ (Евр. 12, 1-2). 2719

Член 2 НИЕ ВЯРВАМЕ

166 Вярата е личен акт: свободен отговор, който човек дава на начинанието на даряващия Откровението Бог. Но вярата не е изолиран акт. Никой не може да вярва сам, както и никой не може да живее сам. Никой не е дал сам вярата на себе си, както никой не е дал сам живот на себе си. Вярващият е получил вярата от другите и трябва 875

⁴⁰ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Liber de Spiritu Sancto*, 15, 36: SC 17bis, 370 (PG 32, 132); cf. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 2-2, q. 4, a. 1, c: Ed. Leon. 8, 44.

⁴¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 58: AAS 57 (1965) 61.

⁴² Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. Enc. *Redemptoris Mater*, 17: AAS 79 (1987) 381.

⁴³ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. Enc. *Redemptoris Mater*, 18: AAS 79 (1987) 382-383.

да я предаде на другите. Любовта към Исуса и към хората ни подтиква да говорим на другите за нашата вяра. Така всеки вярващ е като брънка в голямата верига на вярващите. Аз не мога да вярвам, без да бъда подкрепен от вярата на другите, и с моята вяра аз допринасям за поддържане вярата у другите.

- 1124 167 „Аз вярвам“⁴⁴ (символ на апостолите): това е вярата на Църквата, изповядвана лично от всеки вярващ, особено в момента на Кръщението. „Ние вярваме“⁴⁵ (символ на Никейския събор): това е вярата на Църквата, изповядвана от епископите на Събор или по-общо – от
2040 литургично събиране на вярващите. „Аз вярвам“ е също Църквата, нашата Майка, която отговаря на Бога чрез своята вяра и която ни учи да казваме: „Аз вярвам“, „Ние вярваме“.

I. „Погледни, Господи, вярата на Твоята Църква“

- 168 Преди всичко Църквата е, която вярва, и така води, храни и поддържа моята вяра. Навсякъде най-вече Църквата изповядва Господа: „Ти си, Когото Светата Църква по целия свят провъзгласява за свой Господ“, пеем ние в „Тебе хвалим“, и с нея и в нея ние сме увлечени и водени също да изповядваме: „Аз вярвам“, „Ние вярваме“. Само чрез Църквата ние получаваме вярата и
1253 новия живот в Христа чрез Кръщението. В „*Rituale romanum*“ служителят при Кръщението пита оглашения: „Какво искаш от Божията Църква? – И отговорът е: *Вяра*. – Какво ти дава вярата? – *Вечен живот*.“⁴⁶

- 169 Спасението идва само от Бога, но понеже получаваме живота на вярата чрез Църквата, тя е наша Майка: „Ние вярваме на Църквата като Майка на
750 нашето ново раждане, а не на Църквата, сякаш е източникът на нашето
2030 спасение“⁴⁷. Бидейки наша Майка, Църквата е също наставница на нашата вяра.

II. Езикът на вярата

170 Ние не вярваме във формулите, а в реалностите, които те изразяват и които вярата ни позволява да „докоснем“. „Актът на вярата за вярващия не свършва с изгласяването, а със същността на изгла-

⁴⁴ *Symbolum Apostolicum*: DS 30.

⁴⁵ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150 (in textu originali graeco).

⁴⁶ *Ordo initiationis christianae adultorum*, 75, ed. typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1972) p. 24; *Ibid.*, 247, p. 91.

⁴⁷ FAUSTUS REIENSIS, *De Spiritu Sancto* 1, 2: CSEL 21, 104 (1, 1: PL 62, 11).

сеното.⁴⁸ Все пак до тези реалности ние се доближаваме с помощта на формулите на вярата. Те позволяват да изразяваме и предаваме вярата, да я славим в общността, да я усвояваме и да живеем чрез нея все повече и повече. 186

171 Църквата, която е „стълбът и опората на истината“ (1 Тим. 3, 15), пази всеотдайно вярата, предадена на светиите⁴⁹. Тя единствено пази паметта на Словата на Христа и предава от поколение на поколение изповядването на вярата на апостолите. Както една майка учи децата си да говорят и след това да разбират и да общуват, така и Църквата, нашата Майка, ни учи с езика на вярата, за да ни въведе в разума и живота на вярата. 78, 84, 857 185

III. Една вяра

172 От векове през много езици, култури, народи и нации Църквата не престава да изповядва една вяра, получена от един Господ, предавана чрез едно Кръщение, вкоренена в убеждението, че всички хора имат само един Бог и Отец⁵⁰. Свети Иринеи от Лион, свидетел на тази вяра, заявява: 813

173 „И наистина Църквата, макар и пръсната по целия свят, до всички краища на земята, след като получи от апостолите и техните ученици вярата, пази тази проповед и вяра грижливо, като че ли обитава в една-единствена къща; тя вярва по подобен начин, като че ли, притежавайки само една душа и едно сърце, ги проповядва, поучава и ги предава съзвучно, сякаш притежава една-единствена уста.“⁵¹ 830

174 „Защото, макар по света езиците да са различни, силата на Преданието е една и съща. И нито църквите, основани в Германия, имат друга вяра или друго Предание, нито тези, които са в Испания, които са при келтите, в Изтока, Египет или Либия, нито тези, които са изградени в центъра на света.“⁵² „И тъй, проповедта на Църквата е истинна и крепка, защото само тя показва единствения спасителен път за целия свят.“⁵³ 78

⁴⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 2-2, q. 1, a. 2, ad 2: Ed. Leon. 8, 11.

⁴⁹ Вж. *Иуда* 1, 3.

⁵⁰ Вж. *Еф.* 4, 4-6.

⁵¹ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 1, 10, 1-2: SC 264, 154-158 (PG 7, 550-551).

⁵² SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 1, 10, 2: SC 264, 158-160 (PG 7, 531-534).

⁵³ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 5, 20, 1: SC 153, 254-256 (PG 7, 1177).

175 „Ние пазим грижливо вярата, възприета от Църквата, защото непрекъснато под действието на Духа Господен, подобно на изключително съкровище, затворено в отличен съд, тя се подмладява и дори прави да се подмлади съдът, който я съдържа.“⁵⁴

Накратко

176 *Вярата е лично и всецяло приобщаване на човека към Бога, който се открива. Тя включва приобщаването на разума и волята към Откровението, което Бог направи за Самия Себе Си чрез Своите дела и слова.*

177 *„Вярвам“ има двойно отношение: спрямо личността и спрямо истината; спрямо истината поради доверието в личността, която я засвидетелства.*

178 *Не трябва да вярваме в никого друго освен в Бога, Отца, Сина и Светия Дух.*

179 *Вярата е свръхестествен дар на Бога. Човек има нужда от вътрешна помощ на Светия Дух, за да вярва.*

180 *„Вярвам“ е съзнателен и свободен човешки акт, който отговаря на достойнството на човешката личност.*

181 *„Вярвам“ е и църковен акт. Вярата на Църквата предшества, поражда, крепи и храни нашата вяра. Църквата е Майка на всички вярващи. „Никой не може да има Бог за Баща, ако няма Църквата за Майка“ (Св. Киприан)⁵⁵.*

182 *„Ние вярваме във всичко, което се съдържа в Словото Божие, написано или предавано, и което Църквата предоставя на вярата като открито по божествен път“⁵⁶.*

183 *Вярата е необходима за спасението. Сам Господ го потвърждава: „Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен; а който не повярва, ще бъде осъден“ (Марк. 16,16).*

184 *„Вярата е предвкушане на онова познание, което ще ни направи щастливи в бъдещия живот.“⁵⁷*

⁵⁴ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 24, 1: SC 211, 472 (PG 7, 966).

⁵⁵ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De Ecclesiae catholicae unitate*, 6: CCL 3, 253 (PG 4, 519).

⁵⁶ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 20: AAS 60 (1968) 441.

⁵⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Compendium theologiae*, 1, 2: Ed. Leon. 42, 83.

СИМВОЛ НА ВЯРАТА

Символ
на апостолите⁵⁸

Вярвам в Бога
Всемогъщия Отец,
Творец на небето и земята

И в Исуса Христа
единствения Негов Син
Господ наш,

Който се е заченал от Светия
Дух,
родил се от Дева Мария,
страдал при Понтий Пилат,

разпнат, умрял
и погребан;
слязъл в ада,
на третия ден възкръснал от
мъртвите,
възнесъл се на небето,
седи отдясно на Бога, Отца,
Всемогъщия;
оттам ще дойде да съди живите
и мъртвите.

Никео-Константинополски
символ⁵⁹

Вярвам в Един Бог
Всемогъщия Отец
Създател на небето и земята, на
всичко видимо и невидимо.
И в Един Господ, Исус Христос,
единороден Син Божи, роден от
Отца преди всички векове, Бог от
Бога, Светлина от Светлината,
истински Бог от истинския Бог,
роден, несътворен, единосъщен с
Отца, чрез Когото всичко е
станало; Който заради нас,
човеците, и за нашето спасение
слезе от небесата и
се въплъти от Светия Дух и от
Дева Мария
и стана човек.
Разпнат бе за нас при Понтий
Пилат,
страда и бе погребан.
И възкръсна на третия ден според
Писанията
и се възнесе на небето
и седи отдясно на Отца.

И ще дойде в славата Си
да съди живите и мъртвите,
и царството Му не ще има край.

⁵⁸ DS 30.⁵⁹ DS 150.

Вярвам в Светия Дух,

в Светата католическа църква,
общението на светиите,
опрощението на греховете,

възкресението на телата и
вечния живот.
Амин.

Вярвам и в Светия Дух,
Господ животворящ,
Който произлиза от Отца и Сина;
с Отца и Сина
Той получава същото обожание
и слава;
Той говори чрез пророците.
Вярвам и в една Свята,
католическа и
апостолска
Църква.
Изповядвам едно само Кръщение
за опрощение на греховете.
И очаквам възкресението
на мъртвите
и живота на бъдния век.
Амин.

РАЗДЕЛ ВТОРИ
ИЗПОВЯДВАНЕТО
НА ХРИСТИЯНСКАТА ВЯРА

СИМВОЛИТЕ НА ВЯРАТА

171, 949

185 Който казва „Аз вярвам“, казва „Придържам се към това, което ние вярваме.“ Приобщаването ни във вярата се нуждае от една обща проповед, която да бъде общо правило и да свързва всички в едно изповедание на вярата.

186 Още от самото начало Апостолската църква изрази и предаде собствената си вяра чрез кратки и задължителни за всички формули¹. Но много скоро Църквата пожела също да обобщи най-същественото от своята вяра в органично свързани и учленени ръководства, предназначени предимно за желаещите да получат Кръщение.

„Това обобщение на вярата не бе съставено, за да се понрави на хората; но от цялото Писание бе подбрано това, което бе най-важно, за да се даде цялостното истинско учение на вярата. И както синаповото семе съдържа в едно съвсем малко зрънце множество филизи, така и тази вяра в малко думи крие цялото проникнато от благочестието познание, което се съдържа в Стария и Новия Завет.“²

187 Тези синтези на вярата се наричат „вероизповедания“, защото обхващат накратко вярата, която християните изповядват. Наричат се още „Кредо“ (Верую) поради това, че обикновено първата дума е „Аз вярвам“. Наричат се още „Символи на вярата“.

188 Гръцката дума *σύμβολον* означава отломка от нещо счупено (например печат), която се представя като знак за разпознаване. Счупените части са били поставяни една до друга, за да се удостовери самоличността на приносителя. Следователно символът на вярата е знак за разпознаване и общение на вярващите. *Σύμβολον* означава още състав, сбирка или сбито съдържание. Символът на вярата е сбор от основните истини на вярата. Оттук следва, че той служи като първа и основна отправна точка на катехезата.

1237
232

¹ Вж. Рим. 10, 9; I Кор. 15, 3-5; и т.н.

² SANCTUS CYRILLUS HIJEROSOLYMITANUS, *Catecheses illuminandorum* 5, 12: *Opera*, v. 1, ed. G.C. REISCHL (Monaci 1848) p. 150 (PG 33, 521-524).

189 Първото „изповедание на вярата“ се прави по време на Кръщението. „Символът на вярата“ е преди всичко *Кръщелният* символ. Понеже Кръщението се дава „В името на Отца и Сина и Светия Дух“ (Мат. 28, 29), истините на вярата, признавани в Кръщението, се подреждат съгласно отношението им към трите Лица на Светата Троица.

190 И тъй, Символът се подразделя на три части: в първата част се описва първото божествено Лице и чудното дело на сътворението; след това второто божествено Лице и тайнството на Изкуплението на хората; накрая – третото божествено Лице, извор и начало на нашето осветяване³. Това са именно „трите глави на нашия кръщелен печат“⁴.

191 „Така разпределеният на три части Символ включва различни и в най-висша степен свързани постановления. Според едно сравнение, често използвано от отците на Църквата, ние наричаме тези постановления членове. Така както в нашите крайници има стави, които ги разчленяват и делят на части, по същия начин при изповядването на вярата бе дадено справедливо и обосновано името членения на истините, в които ние трябва поделно и по особен начин да вярваме.“⁵ Съгласно древното предание, потвърдено още от св. Амвросий, обичайно се наброяват *дванадесет* члена на Веруюто, символизиращи чрез числото на апостолите пълнотата на апостолската вяра⁶.

192 В течение на вековете, за да се отговори на нуждите на различните епохи, са били предложени многобройни изповядвания или символи на вярата: символите на различни древни и Апостолски църкви⁷, символът „*Quicumque*“, наречен на св. Атанасий⁸, изповядванията на вярата на някои известни събори (Толедо⁹, Латран¹⁰, Лион¹¹, Тренто¹²) или на някои папи като „*Fides Damasi*“¹³ или „*Credo populi*

³ *Catechismus Romanus*, 1, 1, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 20.

⁴ SANCTUS IRENAEUS, *Demonstratio apostolicae praedicationis*, 100: SC 62, 170.

⁵ *Catechismus Romanus*, 1, 1, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 20.

⁶ Вж. SANCTUS AMBROSIUS, *Explanatio Symboli*, 8: CSEL 73, 10-11 (PL 17, 1196).

⁷ Вж. *Symbola fidei ab Ecclesia antiqua recepta*: DS 1-64.

⁸ Вж. DS 75-76.

⁹ CONCILIIUM TOLETANUM XI: DS 525-541.

¹⁰ CONCILIIUM LATERANENSE IV: DS 800-802.

¹¹ CONCILIIUM LUGDUNENSE II: DS 851-861.

¹² *Professio fidei Tridentina*: DS 1862-1870.

¹³ Вж. DS 71-72.

¹⁴ *Sollemnis Professio fidei*: AAS 60 (1968) 433-445.

Dei“, написан от Павел VI (1968)¹⁴.

193 Никой от символите от различните етапи в живота на Църквата не може да се счита за надживян и безполезен. Те ни помагат и днес да постигаме и задълбочаваме отколе установената вяра чрез създадените от тях ръководства.

Измежду символите на вярата има два, които заемат особено място в живота на Църквата:

194 *Символът на апостолите*, наречен така, защото с право се смята, че е вярно обобщение на вярата на Апостолите. Той е древният Кръщен символ на Римската църква. Неговият огромен авторитет произлиза от следното: „Той е символът, съхраняван от Римската църква, където най-напред установи своето седалище апостол Петър, и чрез който Символ разкри общото възприемане.“¹⁵

242, 245
465

195 *Никео-Константинополският символ* дължи своето огромно значение на това, че е произлязъл от първите два Вселенски събора (325, 381). И до днес той остава общ за всички големи църкви на Изтока и Запада.

196 Нашето изложение на вярата ще следва Символа на апостолите, който представлява, така да се каже, „най-старият Римски катехизис“. Изложението обаче ще бъде допълвано от постоянни сравнения с Никео-Константинополския символ, често пъти много по-ясен и детайлизиран.

1064

197 Както в деня на нашето Кръщение, когато целият ни живот бе поверен „на правилото на вярата“ (*Рим. 6, 17*), да приемем Символа на нашата вяра, който дарява живот. Да произнасяме с вяра Веруюто означава да влизаме в общение с Бог Отец, Син и Свети Дух, означава още да влизаме в общение с цялата Църква, която ни предлага вярата и в лоното на която ние вярваме:

1274

„Този Символ е духовният печат... съзерцанието на нашето сърце и негова постоянна стража, той е несъмнено съкровище на нашата душа.“¹⁶

¹⁵ SANCTUS AMBROSIIUS, *Explanatio Symboli*, 7: CSEL 73, 10 (PL 17, 1196).

¹⁶ SANCTUS AMBROSIIUS, *Explanatio Symboli*, 1: CSEL 73, 3 (PL 17, 1193).

ГЛАВА ПЪРВА ВЯРВАМ В БОГ ОТЕЦ

198 Нашето изповядване на вярата започва от Бога, защото Бог е „Първият и Последният“ (Ис. 44, 60), „Начало и Край на всичко“. Веруюто започва с Бога *Отец*, защото Отец е Първото Божествено Лице на Пресветата Троица; нашият Символ започва със сътворението на небето и земята, защото сътворението е начало и основа на всички дела на Бога.

Член 1

„ВЯРВАМ В БОГА, ВСЕМОГЪЩИЯ ОТЕЦ, СЪЗДАТЕЛ НА НЕБЕТО И ЗЕМЯТА“

Параграф 1

ВЯРВАМ В БОГА

199 „Вярвам в Бога“: това първо потвърждение на изповядването на вярата е също така и най-основното. Целият Символ говори за Бога и ако говори също за човека и за света, го прави само в отношението им към Бога. Всички членове на Веруюто зависят от първия, така както Божите заповеди изясняват първата заповед. Останалите членове ни помагат да опознаем по-добре Бога такъв, какъвто Той се е открил постепенно на хората. „Следователно правилно вярващите най-напред изповядват своята вяра в Бога.“¹ 2083

I. „Вярвам в един Бог“

200 С тези думи започва Никео-Константинополският символ. Изповядването, че Бог е един, имащо своите корени в Божественото 2085

¹ *Catechismus Romanus*, 1, 2, 6: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 23.

Откровение на Стария Завет, е неделимо от изповядването, че Бог съществува, и е също така основно. Бог е Единствен; има само един Бог: „Християнската вяра вярва и изповядва, че Бог е един по природа, субстанция и същност.“²

2083 201 На Израил, своя избраник, Бог откри своята единност: „Чуй, Израиле! Господ, нашият Бог, е Господ Един. Обичай Господа, твоя Бог, от всичкото си сърце, от всичката си душа и с всичките си сили“ (*Втор.* 6, 4-5). Чрез пророците Бог призовава Израил и всички народи да се обърнат към Него, Единствения: „Към Мене се обърнете и ще бъдете спасени, всички краища земни, защото Аз съм Бог и няма друг... пред Мене ще се преклони всяко коляно, в Мене ще се кълне всеки език, като казва: само в Бога са истината и силата“ (*Ис.* 45, 22-24)³.

446 202 Исус потвърждава, че Бог е „Единственият Господ“ и че трябва да Го обичаме „от всичкото си сърце, от всичката си душа, с всичкия си разум и с всичката си сила“⁴. В същото време сам Той посочва, че е „Господ“⁵. Изповядването, че „Исус е Господ“, е същностно за 152 християнската вяра. Това не противоречи на вярата ни в един-единствен Бог. Вярата в Светия Дух, „който е Господ животворящ“, не внася никакво разделение в Един Бог.

42 „Ние твърдо вярваме и открито потвърждаваме, че има само Един истински Бог, вечен, безкраен и неизменяем, неразбираем, Всемогъщ и неизразим, Отец, Син и Свети Дух: Три Лица, но една Същност, една Субстанция, или абсолютно проста „Природа.“⁶

II. Бог открива Своето име

2143 203 Бог се откри на Своя народ Израил, като му позволи да узнае Неговото име. Името изразява същността, идентичността на личността и смисъла на нейния живот. Бог притежава име. Той не е анонимна сила. Да открие името си означава да се остави да бъде познат от другите; означава някак да отдаде Сам Себе си, правейки Себе си достъпен, способен да бъде по-издълбоко познат и, разбира се, да бъде назован лично.

² *Catechismus Romanus*, 1, 2, 8: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano 1989) p. 26.

³ Вж. *Фил.* 2, 10-11.

⁴ Вж. *Марк.* 12, 29-30.

⁵ Вж. *Марк.* 12, 35-37.

⁶ CONCILIIUM LATERANENSE IV, Cap. 1, *De fide catholica*: DS 800.

204 Бог се откри на своя народ постепенно под различни имена, но откриването на божественото име пред Мойсей в теофанията на горящия храст, на прага на Изхода и Завета на Синай представлява основното откровение за Стария и за Новия Завет. 63

Живият Бог

205 Бог повиква Мойсей от средата на един храст, който гори, без да изгаря, и му казва: „Аз съм Бог на твоите отци, Бог на Авраам, Бог на Исаак и Бог на Иаков“ (*Иzx. 3, 6*). Бог е Бог на бащите, Този, който повика и поведе патриарсите в техните странствания. Той е верният и милосърден Бог, който си спомня за тях и за Своите обещания; Той идва, за да освободи техните потомци от робство. Той е Богът, който, бидейки отвъд времето и пространството, може и иска това, който ще вложи цялото си могъщество в изпълнението на този замисъл. 2575 268

„Аз съм Този, Който съм“

Мойсей казва на Бога: „Ето аз ще отида при синовете Израилеви и ще им кажа: Бог на вашите отци ме изпрати при вас. А те ще ме попитат: как Му е името? Какво да им кажа?“ Бог отговаря на Мойсей: „Аз съм вечно Съществуващият. И рече: тъй кажи на синовете Израилеви: Господ, Бог на отците ви... ме прати при вас. Ето Моего име е навеки, и споменът за Мене е от род в род“ (*Иzx. 3, 13-15*).

206 Откривайки своето тайнствено име *YHWH (Йехова)*, „Аз съм Този, Който Е“ или „Аз съм Този, Който Съществува“, или също „Аз съм, Който съм“, Бог казва Кой е и с какво име трябва да бъде назоваван. Това божествено име е тайнствено, както и Бог е тайна. То е изцяло явено име и същевременно сякаш отхвърля наименованието; затова то изразява най-добре Бога такъв, какъвто Е, безкрайно над всичко, което можем да разберем или да кажем: Той е „скритият Бог“ (*Ис. 45, 15*), Неговото име е неизразимо⁷ и Той е Бог, Който прави Себе Си близък на хората. 43

207 Откривайки Своето име, Бог открива в същото време Своята вярност, която е от векове и за векове и се отнася както за миналото („Аз съм Бог на твоите бащи“, *Иzx. 3, 6*), така и за бъдещето („Аз ще бъда с теб“, *Иzx. 3, 12*). С явяването на името си „Вечно Съще

⁷ Вж. Съд. 13, 18.

ствуващият“ Бог се открива като неизменно присъстващ у своя народ, за да го спасява.

- 208 Пред това притеглящо и тайнствено присъствие на Бога човек
724 открива своята нищожност. Пред горящия храст Мойсей сваля сандалите си и покрива лицето си⁸ заради явяването на Божествената святост. Пред славата на Бога, три пъти свят, Исая се провиква: „Горко ми, загинах! Защото съм човек с нечисти уста“ (*Исая* 6, 5).
448 При божествените чудеса, които Исус прави, Петър се провиква: „Иди си от мене, Господи, понеже аз съм грешен човек“ (*Лук.* 5, 8).
388 Но понеже Бог е свят, Той може да прощава на човека, който застава пред него като грешник: „Няма да постъпя според яростта на гнева си... защото Аз съм Бог, а не човек; сред тебе е Светият“ (*Ос.* 11, 9). Апостол Йоан ще каже същото: „Защото Бог е по-голям от нашето сърце и знае всичко“ (*1 Иоан.* 3, 19-20).

- 209 Народът на Израил не произнася името на Бога от страхопочитание към Неговата святост. В четенето на Священото Писание явеното име е заменено от Божественото название „Господ“ („*Adonai*“, на *гръцки* Κύριος). Само под това
446 название бива провъзгласена божествеността на Исус: „Исус е Господ.“

„БОГ НА НЕЖНОСТТА И МИЛОСЪРДИЕТО“

- 2116 210 След греха на Израил, който се отвърна от Бога, за да обожаваш
2577 Златния телец⁹, Бог изслушва застъпничеството на Мойсей и приема да върви посред един неверен народ, като показва по този начин Своята любов¹⁰. На Мойсей, който иска да види Неговата слава, Бог отвръща: „Аз ще направя да мине пред тебе всичката Ми благодет (красотата) и ще провъзглася името на Йехова пред тебе“ (*Изх.* 33, 18-19). И Господ минава пред Мойсей и произнася: *YHWH, YHWH (Йехова)*, Господ, Бог човеколюбив и милосърден, дълготърпелив, многомилостив и истинен“ (*Изх.* 34, 6). Тогава Мойсей признава Господ като Бог, който прощава¹¹.

211 Божественото име „Аз Съм“ или „Той Е“ изразява верността на Бога, който въпреки греховната невярност на хората и наказанието,

⁸ Вж. *Изх.* 3, 5-6.

⁹ Вж. *Изх.* 32.

¹⁰ Вж. *Изх.* 33, 12-17.

¹¹ Вж. *Изх.* 34, 9.

което грехът заслужава, „запазва своята милост в хиляди поколения“ (Изх. 34, 7). Бог показва, че е „богат на милосърдие“ (Еф. 2, 4), стигайки дотам да даде Своя собствен Син. И като дава Своя живот, за да ни спаси от греха, Исус Христос разкрива, че Той Самият носи божественото име: „Когато издигнете Сина Човечески, тогава ще узнаете, че „съм Аз“ (Иоан. 8, 28). 604

ЕДИНСТВЕН БОГ Е

212 С течение на вековете вярата на Израил успя да се разгърне и да проникне по-дълбоко в съдържанието на богатствата, открити в божественото име. Бог е единствен, извън Него няма други богове¹². Той съществува отвъд света и историята. Той е, Който направи небето и земята: „Те ще загинат, Ти ще пребъдеш; всички те като дреха ще овехтеят... но Ти си все Същият и Твоите години няма да се свършат“ (Ис. 101, 27-28). В него „няма изменение, нито сянка от промяна“ (Иак. 1, 17). Той е „Този, Който Е“ от вечни времена и завинаги и затова Той остава вечно верен на Самия Себе си и на Своите обещания. 42 469, 2086

213 Следователно откриването на неизразимото име „Аз съм Този, който Е“, съдържа истината: единствено Бог Съществува. В този смисъл вече преводът на Седемдесетте, а впоследствие и Преданието на Църквата са разбрали божественото име: Бог е пълнотата на Битието и на всяко съвършенство без начало и без край. Всички създания са получили от Него това, което са, и това, което имат, докато Той единствен Е своето собствено битие и от Себе си е това, което Е. 41

II. Бог „Този, Който Е“, е Истина и Любов

214 Бог „Този, Който Е“, се откри на Израил като Този, Който е „милосърден и истинен“ (Изх. 34, 6). Тези два термина изразяват в сбита форма богатството на божественото име. Във всичките си дела Бог показва Своята блага воля, Своята доброта, Своето милосърдие, Своята любов; но също така и Своята преданост, Своето постоянство, Своята вярност и Своята истина. „Славя Твоето име за 1062

¹² Вж. Ис. 44, 6.

Твоята милост и истина“ (*Пс.* 137, 2)¹³. Той е истината, защото „Бог е Светлина и в Него няма никаква тъмнина“ (*1 Иоан.* 1, 5); Той е „Любов“, както ни учи апостол Иоан (*1Иоан.* 4, 8).

БОГ Е ИСТИНА

2465 215 „Истината е основа на Твоето слово! И вечен е всеки съд на
Твоята правда!“ (*Пс.* 118, 160). „Ти си Бог, и Твоите думи са
неизменни“ (*2 Царств.* 7, 28); ето защо обещанията на Бога винаги
156, 1063 се изпълняват¹⁴. Бог е самата Истина, Неговите думи не могат да
лъжат. Затова можем да се отдадем с цялото си доверие на истината
и верността на Неговите слова във всички неща. Началото на греха
и падението на човека бе лъжата на съблазнителя, който ни подведе
397 да се съмняваме в думите на Бога, в Неговото благоволение и
Неговата вярност.

295 216 Истината на Бога е Неговата мъдрост, която ръководи целия
ред при сътворението и управлението на света¹⁵. „Бог, който сам съз-
даде небето и земята“¹⁶, може единствен да даде истинско познание
32 за всички сътворени неща в тяхната връзка спрямо Него Самия.¹⁷

217 Бог е също така истинен и когато се открива: учението, което
идва от Бога, е „законът на истината“ (*Мал.* 2, 6). Когато Той изпрати
851 Своя Син на света, това ще бъде, „за да свидетелства за Истината“
(*Иоан.* 18, 37): „Знаем също, че Син Божий дойде и ни даде разум да
2466 познаем истинния Бог“ (*1 Иоан.* 5, 20)¹⁸.

БОГ Е ЛЮБОВ

295 218 В течение на своята история Израил съумя да открие, че Бог
не е имал друга причина да му се яви и да го избере измежду всички
народи освен Своята безкористна любов, с която да му принадлежи¹⁹.
И Израил успя да разбере благодарение на своите пророци, че само

¹³ Вж. *Пс.* 84, 11.

¹⁴ Вж. *Втор.* 7, 9.

¹⁵ Вж. *Прем.* 13, 1-9.

¹⁶ Вж. *Пс.* 113, 23.

¹⁷ Вж. *Прем.* 7, 17-21.

¹⁸ Вж. *Иоан.* 17, 3.

¹⁹ Вж. *Втор.* 4, 37; 7, 8, 10, 15.

поради любовта си Бог не престана да го спасява²⁰ и да прощава неговата невярност и греховете му²¹.

219 Любовта на Бога към Израил е сравнявана с любовта на баща към своя син²². Тази любов е по-силна, отколкото любовта на майката към нейните деца²³. Бог обича Своя народ повече, отколкото годеникът своята невеста²⁴; тази любов ще победи и най-тежките изневери²⁵; тя ще достигне дори до най-ценния дар: „Бог толкова обикна света, че отдаде своя Единороден Син“ (*Иоан.* 3, 16). 239 796 458

220 Любовта на Бога е „вечна“ (*Ис.* 54, 8): защото „Планини ще се поместят и хълмове ще се поклатят, но моята милост няма да отстъпи от тебе“ (*Ис.* 54,10). „С вечна обич те обикнах и затова прострях към тебе благоволение“ (*Иер.* 31, 3).

221 Св. Йоан отива още по-далеч, когато заявява: „Бог е Любов“ (*1 Иоан.* 4, 8, 16). Самото битие на Бога е Любов. Като изпраща своя единствен Син и Духа на любовта в пълнотата на времето, Бог открива своята най-интимна тайна²⁶: Той самият е вечен обмен на любовта като Отец, Син и Свети Дух – и Той ни предопредели да бъдем участници в нея. 733 851 257

IV. Следствия на вярата в един Бог

222 Да вярваме в Бога, Единствения Бог, и да Го обичаме от цялото си същество има неизмерими следствия за целия наш живот:

223 *Познаваме големината и величието на Бога:* „Бог е велик и ние не можем да Го познаем“ (*Иов.* 36, 26). Заради всичко това Бог трябва да бъде първият, Комуто подобава да служим.²⁷ 400

224 *Живеем в действието на благодатта:* Ако Бог е единствен, всичко, което сме, и всичко, което имаме, произхожда от Него: „Какво 2637

²⁰ Вж. *Ис.* 45, 1-7.

²¹ Вж. *Ос.* 2.

²² Вж. *Ос.* 11,1.

²³ Вж. *Ис.* 49, 14-15.

²⁴ Вж. *Ис.* 62,4-5.

²⁵ Вж. *Изх.* 16; *Ос.* 11.

²⁶ *1 Кор.* 2, 7-16; *Евр.* 3, 9-12.

²⁷ *SANCTA IOANNA DE ARCO, Dictum: Procès de condamnation*, ed. P. TISSET-Y. LANHERS, v. 1 (Paris 1960) p. 280 et 288.

имаш, което да не си получил?“ (1Кор. 4, 7). „Какво да въздам Господу, за всичките Му Благоедания към мене?“ (Пс. 115, 3).

356, 360 225 *Познаваме единството и истинското достойнство на всички хора*: всички те са създадени „по образ и подобие“ (Бит. 1, 26) Божие.

339, 2402 226 *Използваме добре създадените неща*. Вярата в единия Бог ни ръководи как да използваме всичко онова, което не е Той, в степената, в която то ни доближава до Него, и как да се отдалечаваме в степената, в която ни отделя от *Него*²⁸:

„Господи, Боже мой, отдалечи от мен всичко, което ме спъва да Те доближа. Господи, Боже мой, дай ми всичко, което ме довежда при Теб. Господи, Боже мой, освободи ме от мен самия, за да ме вземеш изцяло за Теб.“²⁹

313 227 *Доверяваме се на Бога при всички обстоятелства*, дори при нещастие. Молитвата на св. Тереза превъзходно изразява това:

„Нищо да не те смущава, нищо да не те терзае,
всичко преминава, непроменим е само Бог.
Търпението всичко побеждава.
И който Бога има, недостиг в нищо няма.
Достатъчен е само Бог.“³⁰

Накратко

228 „*Слушай, Израилю, Господ, Бог наш, е Господ един*“ (Втор. 6, 4; Марк. 12, 29). „*Необходимо е върховното същество да бъде едно, което означава да няма равно на себе си... Ако Бог не е единствен, Той не е Бог.*“³¹

229 *Вярата в Бога ни кара да се обръщаме към Него единствен като към наше първоначало и наша последна цел и да не предпочитаме нищо пред Него или да Го заместим с нещо друго.*

²⁸ Вж. *Мат.* 5, 25-30; 16, 24; 19, 23-24.

²⁹ SANCTUS NICOLAUS A FLÜE, *Bruder-Klausen-Gebet*, apud R. AMSCHWAND, *Bruder Klaus. Ergänzungsband zum Quellenwerk* von R. DURRER (Sarnen 1987) p. 215.

³⁰ SANCTA THERESIA A IESU, *Poesía*, 9: *Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 6 (Burgos 1919) p. 90.

³¹ TERTULLIANUS, *Adversus Marcionem* 1, 3, 5: CCL 1, 444 (PL 2, 274).

- 230 *Откривайки се, Бог остава неизразима тайна: „Ако ти би Го разбрал, той не би бил Бог.“³²*
- 231 *За нашата вяра Бог се откри като Този, Който Е. Той се остави да бъде познат като „многомилостив и истинен“ (Изх. 34, 6). Самото битие на Бога е истина и любов.*

Параграф 2

ОТЕЦ

І. „В името на Отца и Сина и Светия Дух“

- 232 Християните се кръщават „в името на Отца и Сина и Светия Дух“ (Мат. 28, 19). На тройното запитване, което иска от тях да изповядат вярата си в Отца, Сина и Светия Дух, те най-напред отговарят „Вярвам“: „Вярата на всички християни се крепи на Светата Троица.“³³ 189, 1233
- 233 Християните се кръщават „В името“, а не „в имената на“ Отца и Сина и Светия Дух³⁴, защото съществува само един Бог – Отец Всемогъщ и Неговият единствен Син и Свети Дух: Пресветата Троица.
- 234 Тайната на Пресветата Троица е централна тайна на вярата в християнския живот. Това е тайна на Бога в самия Себе си. Тя е източник на всички други тайни на вярата, светлина, която ги осветлява. Тя е най-основното и съществено учение в „йерархията на истините на вярата“³⁵. „Цялата история на спасението не е нищо друго освен история на пътя и начините, по които истинският и единствен Бог, Отец, Син и Свети Дух се открива на хората и като ги отвръща от греха, ги помирява и единява със Себе си.“³⁶ 2157
90
1449

³² SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo*, 52, 6, 16: ed. P. VERBRAKEN: *Revue Bénédictine* 74 (1964) 27 (PL 38, 360).

³³ SANCTUS CAESARIUS ARELATENSIS, *Expositio vel traditio Symboli (sermo 9)*: CCL 103, 47.

³⁴ Вж. VIGILIUS, *Professio fidei* (552): DS 415.

³⁵ Вж. SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Directorium catechisticum generale*, 43: AAS 64 (1972) 123.

³⁶ SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Directorium catechisticum generale*, 47: AAS 64 (1972) 125.

235 В този параграф се излага накратко по какъв начин се открива тайната на Преблажената Троица (I), как Църквата е изложила учението на вярата въз основа на тази тайна (II) и накрая, по какъв начин чрез божествените пратеничества на Сина и Светия Дух Бог осъществява своя „благоволен замисъл“ на сътворението, изкуплението и освещаването (III).

1066 236 Църковните отци правят разлика между Θεολογίαν (теология) и Οἰκονομίαν (икономѐя), като с първия термин отбелязват тайната на вътрешния живот на Бога Троица, а с втория – всички Божии дела, с които Той се открива и съобщава своя живот. Чрез Божествената икономия ни се разкрива теологията и, обратно, теологията осветлява цялата икономия. Божиите дела откриват това, което Той е в Самия Себе си; и, обратно, тайната на Неговото интимно същество осветлява разбирането на всички негови дела. Аналогичен пример съществува и при хората. Личността се проявява чрез своето действие и колкото по-добре познаваме една личност, толкова по-добре разбираме нейното действие.

50 237 Светата Троица е тайна на вярата в най-строгия смисъл на думата, една от „тайните, скрити в Бога, които не могат да станат известни, ако не бъдат разкрити свише“³⁷. Бог несъмнено е оставил следите на Своето троично битие в делото на сътворението и в Своето Откровение по времето на Стария Завет. Но неговата съкровена същност като Света Троица представлява недостижима тайна за обикновения разум и дори за вярата на Израил преди Въплъщението на Сина Божии и мисията на Светия Дух.

II. Откровението на Бог като Троица

ОТКРОВЕНИЕТО НА ОТЦА ЧРЕЗ СИНА

2443 238 Призоваването на Бога „като Отец“ е познато в много религии. Божеството често е било считано като „баща на боговете и хората“. В Израил Бог е бил наричан Отец в качеството си на Създател на света³⁸. Бог е много повече Отец заради Завета и даряването на Закона, направено на Израил – Неговия „първороден Син“ (Исх. 4, 22). Той е бил наричан Баща на царя на Израил³⁹. Но Той е най-вече

³⁷ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 4: DS 3015.

³⁸ Вж. *Втор.* 32; *Мал.* 2, 10.

³⁹ Вж. *2 Царств.* 7, 14.

„Баща на бедните“, на сираците, на вдовиците, които са под неговото любящо покровителство⁴⁰.

239 Езикът на вярата възвестява Бога с името Отец най-вече по две основания: Бог е първоначалото на всичко, трансцендентна власт, и в същото време е доброта и любяща грижа за всички свои чеда. Тази родителска нежност на Бога може също така да бъде изразена чрез образа на майчинството⁴¹, което още по-добре посочва вътрешното присъщия на Бога в творението и Неговата дълбока връзка със създанията. Така езикът на вярата черпи от човешкия опит на родителите, които са до известна степен първите представители на Бога за човека. Но този опит казва също, че човешките родители могат да стрешат и да променят представата за бащинството или майчинството. Тогава е уместно да припомним, че Бог превъзхожда човешкото разделение на половете. Той не е нито мъж, нито жена, Той е Бог. Той превъзхожда човешкото бащинство и майчинство⁴², бидейки тяхно начало и *мярка*⁴³; никой не е такъв баща, какъвто е Бог.

370, 2779

240 Чрез Исус Бог се откри като „Отец“ в нечуван досега смисъл: Той не е такъв само в качеството си на Създател, Той е вечен Отец по отношение на своя Единороден Син, който не е вечен Син освен по отношение на своя Отец: „Никой не познава Сина, освен Отец; и нито Отца познава никой, освен Сина, и комуто Синът иска да открие“ (*Мат.* 11, 27).

2780

441-445

241 Ето защо апостолите признават Исус като Словото, което „в началото беше у Бога и Бог беше Словото“ (*Иоан.* 1, 1), или като „образ на невидимия Бог“ (*Кол.* 1, 15), като „сияние на славата и образ на Неговата ипостас“ (*Евр.* 1, 3).

242 По-нататък, като следваше Апостолското предание, Църквата изповяда в 325 г. на Първия вселенски събор в Никея, че Божият Син е единосъщен с Отца⁴⁴, тоест че е един-единствен Бог с Него. Вторият вселенски събор, свикан в Константинопол в 381 г., запази този израз във формулировката на Никейския символ и изповяда „единородния Син Божи, роден от Отца преди всички векове, светлина от светлината, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца“⁴⁵.

465

⁴⁰ Вж. *Пс.* 67, 6.

⁴¹ Вж. *Ис.* 66, 13; *Пс.* 130, 2.

⁴² Вж. *Пс.* 26, 10.

⁴³ Вж. *Еф.* 3, 14-15; *Ис.* 49, 15.

⁴⁴ Symbolum Nicaenum: DS 125.

⁴⁵ Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum: DS 150.

ОТКРОВЕНИЕТО НА ОТЦА И СИНА ОТ ДУХА

243 Преди своята Пасха Исус известява за изпращането на един
683 друг „закрилник“, Светия Дух. След делото на сътворението⁴⁶ и след
2780 като е говорил чрез пророците⁴⁷, сега Той пребъдва у Своите
687 ученици⁴⁸, за да ги научи на всичко⁴⁹ и да ги упъти към цялата истина
(*Иоан.* 16, 13). По този начин Светият Дух се открива като другото
божествено лице спрямо Исус и Отец.

244 Вечното начало на Духа се открива в неговата мисия във вре-
мето: Светият Дух е изпратен на апостолите и Църквата както от
Отца в името на Сина, така и лично от Сина след завръщането Му
732 при Отца⁵⁰. Изпращането на Божественото Лице на Троицата – Све-
тия Дух, след прославата на Исуса⁵¹ показва в пълнота тайната на
Пресветата Троица.

152 245 Апостолската вяра, свързана със Светия Дух, бе възвестена
от Втория вселенски събор през 381 г. в Константинопол: „Вярваме и
в Светия Дух, Господ животворящ, Който произлиза от Отца.“⁵² От-
там Църквата признава Отца като извор и начало на цялото боже-
ство⁵³. Вечното начало на Свети Дух не е без връзка с това на Сина.
„Вярваме, че Светият Дух, Който е третото Лице на Троицата, е Бог,
един и равен на Отец и Син, от същата субстанция и от същата
природа...; при това не се казва, че е само Дух на Отца или Дух на
Сина, но едновременно Дух на Отца и Сина.“⁵⁴ Веруюто на Събора
685 в Константинопол изповядва: „Той е обожаван и славословен ведно с
Отца и Сина.“⁵⁵

246 Латинското предание на Веруюто изповядва, че Духът „про-
излиза от Отца и от Сина [*Filioque*] “... Флорентинският събор в
1438 г. пояснява: „Светият Дух има Своята същност и Своето съще-

⁴⁶ Вж. *Бит.* 1, 2.

⁴⁷ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁴⁸ Вж. *Иоан.* 14, 17.

⁴⁹ Вж. *Иоан.* 14, 26.

⁵⁰ Вж. *Иоан.* 14, 26; 15, 26; 16, 14.

⁵¹ Вж. *Иоан.* 7, 39.

⁵² *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵³ *CONCILIUM TOLETANUM VI (anno 638), De Trinitate et de Filio Dei Redemptore incarnato*: DS 490.

⁵⁴ *CONCILIUM TOLETANUM XI (anno 675), Symbolum*: DS 527.

⁵⁵ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

ство едновременно от Отца и от Сина и Той произлиза вечно от Единия и Другия като от едно-единствено начало и от една-единствена същност и от едно дихание... И понеже всичко, което е на Отца, Отец сам го даде на Своя единороден Син, като Го роди, с изключение на Своето битие на Отец, самият произход на Светия Дух, начевайки от Сина от вечни времена, идва от Отца, който роди Сина.⁵⁶

247 Утвърждаването на *Filioque* не фигурираше в Символа, приет през 381 г. в Константинопол. Но следвайки една древна латинска и александрийска традиция, папа св. Льв I догматически го беше признал в 447 г.⁵⁷, преди още Рим да узнае и приеме през 451 г. на Халкидонския събор Символа от 381 г. Употребата на тази формула в Символа бе постепенно възприета в римската литургия между VIII и IX век. Въвеждането на *Filioque* в Никео-Константинополския символ от римската литургия бележи и до днес едно различие с православните църкви.

248 Източната традиция изразява преди всичко първичността на Отца като източник на Светия Дух. Като приема, че Духът произхожда от Отца (*Иоан.* 15, 26), тя потвърждава, че Светият Дух е *произлязъл* от Отца чрез Сина⁵⁸. Западната традиция изразява най-напред единосьщната съобщност между Отца и Сина, като казва, че Духът произлиза от Отца и *от Сина – Filioque*. Казаното е „законно и разумно“⁵⁹, защото вечният ред на божествените Лица в единосьщната им съобщност включва, че Отец е първоизточник на Духа в качеството си на „безначално начало“⁶⁰, но също така в качеството си на Отец на единствения Син, Той е с Него „единствено начало, от което произлиза Светият Дух“⁶¹. Ако не се изостря, това допустимо допълнение не засяга идентичността на вярата в действителния живот на една и съща възвестена тайна.

III. Пресветата Троица в учението на вярата

ФОРМИРАНЕ НА ТРОИЧНАТА ДОГМА

249 Истината на Откровението за Светата Троица е била още от създаването си в корена на живата вяра на Църквата, особено след получаване на Кръщението. Тя намира своя израз в правилото на кръщелната

683

189

⁵⁶ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis*: DS 1300-1301.

⁵⁷ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, *Epistula Quam laudabiliter*: DS 284.

⁵⁸ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, *Decr. Ad gentes*, 2: AAS 58 (1966) 948.

⁵⁹ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis* (anno 1439): DS 1302.

⁶⁰ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis* (anno 1442): DS 1331.

⁶¹ CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Constitutio de Summa Trinitate et fide catholica* (1274): DS 850.

вяра, съобщено в проповедта, катехизиса и молитвата на Църквата. Подобни формулировки се намират още в апостолските документи, като например поздрава, приет в Евхаристичната литургия. „Благодатта на нашия Господ Иисус Христос, любовта на Бог Отец и общението на Светия Дух да бъдат с всички вас“ (2 Кор. 13, 13)⁶².

94 250 През първите векове Църквата се е постарала да изкаже съвсем ясно троицната си вяра както за да задълбочи собственото разбиране за вярата, така и за да я защити срещу изкривяващите я заблуждения. Това бе дело на първите събори, подпомогнати от богословския труд на църковните отци и поддържани от верското чувство на християнския народ.

170 251 „За да формулира догмата за Светата Троица, Църквата трябваше да разработи собствена терминология с помощта на понятия от философски характер, като „субстанция“, „лице“, „ипостас“, „отношение“ и т. н. С това тя не подчини вярата на човешката мъдрост, но даде нов, непознат дотогава смисъл на тези термини, използвани впоследствие за означаването на една неизразима тайна, далеч над всичко онова, което бихме могли да разберем по нашия, човешки начин.“⁶³

252 Църквата използва термина „субстанция“ (понякога заменян от „същност“ или „природа“), за да означаи божественото битие в неговото единство, термина „лице“ или „ипостас“ спрямо Отца, Сина и Светия Дух, за да означаи реалното различие помежду им, и термина „отношение“, за да уточни, че тяхното разграничение се състои във взаимното им съотнасяне един спрямо друг.

ДОГМАТА ЗА ПРЕСВЕТАТА ТРОИЦА

2789 253 *Троицата е Една*. Ние не изповядваме три бога, а един Бог в три Лица: „Единосъщната Троица.“⁶⁴ Трите божествени Лица не си поделят единната божественост, но всяко едно от тях е изцяло Бог.
590 „Отец е същото, което е Синът, Синът е същото, което е Отец, Отец и Син са същото, което е Свети Дух, което ще рече един Бог по

⁶² Вж. 1 Кор. 12, 4-6; Еф. 4, 4-6.

⁶³ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 9: AAS 60 (1968) 437.

⁶⁴ CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM II (anno 553), *Anathematismi de tribus Caprtulis*, 1: DS 421.

природа.“⁶⁵ „Всяко едно от трите Лица е тази реалност, т. е. субстанцията, същността или божествената природа.“⁶⁶

254 *Божествените Лица са реално различни помежду си.* „Почитаме и изповядваме един Бог, но не сякаш е в самота.“⁶⁷ „Отец“, 468, 689
„Син“, „Свети Дух“ не са просто имена, означаващи модусите на божественото битие, защото те реално се различават помежду си: „Този, който е Син, не е Отец, и този, който е Отец, не е Син, нито пък Свети Дух е това, което е Отец и Син.“⁶⁸ Те се различават помежду си по отношение на произхода: „Отец е, който ражда, Синът е, който е роден, Свети Дух, който произхожда.“⁶⁹ Божествената Единност е Троишна.

255 *Божествените Лица са съотносими помежду си.* Реалното различие на Лицата се основава единствено на взаимното им съотнасяне, понеже не разделя божествената единност: „В съотносителните имена на Лицата Отец се отнася към Син, Син към Отец, Свети Дух към двамата; когато говорим за тези три Лица съотносително, ние при все това вярваме в една-единствена природа или субстанция⁷⁰. В действителност всичко е едно (в тях) и няма противоречие в отношенията им едно спрямо друго⁷¹. Поради това Отец е цял в Сина, цял в Свети Дух; Синът е цял в Отец, цял в Свети Дух; Свети Дух е цял в Отец, цял в Сина.“⁷² 240

256 Свети Григорий Назиански, наречен още „Богослов“, дава на оглашените от Константинопол следното кратко изложение на троишната вяра: 236, 684

„Преди всичко пазете това ценно съкровище, с което аз живея и се боря, което дано ме съпровожда, когато напускам този живот, което ми дава сили да понасям злините и презирам удоволствията, нямайки ги за нищо: това съкровище е изповядването на вярата в Отца, Сина и Светия Дух. Днес аз ви я поверявам. Чрез нея аз сега ще ви потопя във водата и ще ви издигна нависоко. Давам ви я за другарка и покровителка 84

⁶⁵ CONCILIIUM TOLETANUM XI (anno 675), *Symbolum*: DS 530.

⁶⁶ CONCILIIUM LATERANENSE IV (anno 1215), Cap. 2, *De errore abbatis Ioachim*: DS 804.
⁶⁷ *Fides Damasi*: DS 71.

⁶⁸ CONCILIIUM TOLETANUM XI (anno 675), *Symbolum*: DS 530.

⁶⁹ CONCILIIUM LATERANENSE IV (anno 1215), Cap. 2, *De errore abbatis Ioachim*: DS 804.

⁷⁰ CONCILIIUM TOLETANUM XI (anno 675), *Symbolum*: DS 528.

⁷¹ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis* (anno 1442): DS 1330.

⁷² CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis* (1442): DS 1331.

на целия ви живот. Давам ви едно-единствено Божество и Могъщество, съществуващо Едно в Троицата и съдържащо трите по различен начин. Божество без различие в субстанцията и природата, без по-висша степен, която издига, или по-низша степен, която снишава... Трите безкрайности са безкрайното същество. Всяко, само за себе си е изцяло Бог... Наченах да мисля за Единността и ето Троицата ме окъпа в блясъка си. Едва наченах да различавам Троицата, и тутакси се върнах към Единността.⁷³

IV. Божествените дела и троичните мисии

257 „О, светлина благодатна Троице, о, първоначално Единство!“⁷⁴
 221 Бог е вечно блаженство, безсмъртен живот, неотслабваща светлина.
 Бог е Любов: Отец, Син, и Свети Дух. Бог свободно иска да сподели
 758 славата на блажения си живот. Такъв е планът на Неговото „благо-
 воление“ (Еф. 1, 9), план, който Той замисли още преди създаването
 на света в Своя възлюблен Син, като „предопредели да ни осинови
 за Себе си чрез Иисуса Христа“ (Еф. 1, 5), тоест „да бъдем сходни
 с образа на Сина Му“ (Рим. 8, 29) чрез „Духа на Осинование“ (Рим.
 8, 15). Това намерение е „благоволение и благодат, дадена нам в
 292 Христа Иисуса преди вечни времена“ (2 Тим. 1, 9), произлязла
 850 непосредствено от Троичната любов. То се разгръща в делото на
 сътворението, в цялата история на спасението след грехопадението,
 в мисията на Сина и Духа, която продължава в мисията на Църквата⁷⁵.

258 Цялата божествена икономия е общо дело на трите Лица. За-
 щото както има една-единствена единосъщна природа, така Троицата
 686 има и едно-единствено действие⁷⁶. „Отец, Син и Свети Дух не са
 три принципа на творенията, а един-единствен принцип.“⁷⁷ При все
 това всяко божествено Лице извършва общото дело според личното
 си свойство. Така Църквата, осланяйки се на Новия Завет⁷⁸, изпо-

⁷³ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio*, 40, 41: SC 358, 292-294 (PG 36, 417).

⁷⁴ *Hymnus ad II Vesperas Dominicae*, in *Hebdomadis 2 et 4: Liturgia Horarum, editio typica*, v. 3 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 684 et 931; v. 4 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 632 et 879.

⁷⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 2-9: AAS 58 (1966) 948-958.

⁷⁶ Вж. CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM II (anno 553), *Anathematismi de tribus Capitulis*, 1: DS 421.

⁷⁷ CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis* (1442): DS 1331.

⁷⁸ Вж. *I Кор.* 8, 6.

вядва „един Бог и Отец, от Когото са всички неща, един Господ Исус Христос, чрез Когото са всички неща, и един Свети Дух, в Когото са всички неща“⁷⁹. В божествените мисии на Въплъщението на Сина и Дара на Светия Дух се проявяват преди всичко присъщите за всяко божествено Лице свойства.

259 Цялата божествена икономия, едновременно общо и лично дело, ни помага да познаем както особеността на божествените Лица, така и тяхната единна природа. Целият християнски живот е също общение с всяко едно от божествените Лица, без в никой случай да ги разделя. Този, който отдава слава на Отца, го прави чрез Сина в Светия Дух; този, който следва Христа, го прави, защото Отец го привлича⁸⁰ и Духът го движи⁸¹. 236

260 Върховната цел на божествената икономия е влизането на създанията в съвършеното единство на преблажената Троица⁸². Но още отсега ние сме призвани да бъдем обитавани от Пресветата Троица: „Ако някой Ме люби, казва Господ, ще спази словото Ми; и Моят Отец ще го възлюби; и ще дойдем при него и жилище у него ще направим“ (Иоан. 14, 23). 1050, 1721 1997

„О, мой Боже, Троице, която обожавам, помогни ми изцяло да се забравя, за да се укрепя в Теб, непоклатима и ведра, сякаш душата ми е вече във вечността; нищо не може да смути моя покой, нито да ме отведе от Теб, о, Боже Непроменим, ала всяка минута ме носи все по-дълбоко в дълбината на Твоята тайна! Успокой душата ми. Направи от нея Твое небе, Твое любимо жилище и място за отмора. Нека не Те оставям там никога сам, но да бъда там всецяло, бодра в моята вяра, обожаваша, изцяло предадена на Твоето съзидателно действие.“⁸³ 2565

Накратко

261 *Тайната на Светата Троица е в сърцевината на вярата и на християнския живот. Само Бог може да ни даде познание за нея, откривайки се като Отец, Син и Свети Дух.*

⁷⁹ CONCILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM II (anno 553), *Anathematismi de tribus Capitulis*, 1: DS 421.

⁸⁰ Вж. *Иоан.* 6, 44

⁸¹ Вж. *Рим.* 8, 14.

⁸² Вж. *Иоан.* 17, 21-23.

⁸³ BEATA ELISABETH A TRINITATE, *Élévation à la Trinite: Ecrits spirituels*, 50, ed. M.M. PHILIPON (Paris 1949) p. 80.

- 262 *Въплъщението на Сина Божии открива, че Бог е вечен Отец и че Син е единосъщнен с Отца, което значи, че Той е в Него и с Него е единствен Бог.*
- 263 *Мисията на Светия Дух, изпратен от Отца в името на Сина⁸⁴ и чрез Сина „от Отца“ (Иоан. 15, 26), открива, че Духът е с тях същият единен Бог. „С Отца и Сина той получава същото обожание и слава.“⁸⁵*
- 264 *„Свети Дух изхожда от Отца като свое начало и без никакъв времеви промеждутък, общо от Отца и Сина.“⁸⁶*
- 265 *Чрез благодатта на Кръщението „в името на Отца и Сина и Светия Дух“ (Мат. 28, 19) ние сме призвани да вземем участие в живота на преблажената Троица тук долу, в тъмнината на вярата, а след смъртта – във вечната светлина“⁸⁷.*
- 266 *„Католическата вяра се изразява в почитането на един Бог в Троицата и на Троицата в единността, без да се смесват Лицата, нито да се разделя субстанцията: защото едно е Лицето на Отца, друго – това на Сина, и трето на Светия Дух, но божеството на Отца, на Сина и на Светия Дух е едно, равна е славата, съвечно е величието.“⁸⁸*
- 267 *Неделими в същността си, божествените Лица са също така неделими в действието си. Но в единното божествено действие всяко Лице проявява това, което му е присъщо в Троицата, особено в божествените мисии на въплъщението на Сина и дара на Светия Дух.*

Параграф 3

БОГ ВСЕМОГЪЩ

- 222 268 От всички божествени определения единствено всемогъщието е споменато в Символа. Неговото изповядване е от голямо значение за нашия живот. Вярваме, че всемогъщието е *универсално*⁸⁹, защото

⁸⁴ Вж. Иоан. 14, 26.

⁸⁵ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁸⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De Trinitate*, 15, 26, 47: CCL 50A, 529 (PL 42, 1095).

⁸⁷ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 9: AAS 60 (1968) 436.

⁸⁸ *Symbolum „Quicumque“*: DS 75.

⁸⁹ Вж. Бит. 1, 1; Иоан. 1, 3.

Бог, който е създал всичко, управлява всичко и може всичко; вярваме, че всемогъщието е изпълнено с любов, защото Бог е наш Отец⁹⁰; то е тайнствено, защото единствено вярата може да го различи, „когато се проявява в слабостта“ (2 Кор. 12, 9)⁹¹.

„Върши всичко, що иска“ (Пс. 113, 11)

269 Светите Писания говорят многократно за универсалното всемогъщие на Бога. Той е наречен „силния Бог Иаковов“ (Бит. 49, 24; Ис. 1, 24 и др.). „Силният на война Господ“, „Крепкият и Силният“ (Пс. 23, 8-10). Ако „Господ върши всичко... на небесата и на земята“ (Пс. 134, 6), това е, защото Той ги е сътворил. Следователно нищо не е невъзможно за Него⁹² и Той разполага по Своя воля със Своето произведение⁹³. Той е Господар на света, чийто порядък е установил и който остава Нему подчинен и изцяло на Негово разположение; Той е Владетел на историята: управлява сърцата и събитията по Своя воля⁹⁴: „Защото голяма сила винаги е присъща Тебе, и кой ще се опълчи срещу силата на Твоята мишца“ (Прем. 11, 22). 303

„Ти всички милуващ, защото всичко можеш“ (Прем. 11, 23)

270 Бог е Отец Всемогъщ. Неговото бащинство и неговата мощ се осветляват взаимно. Той показва всемогъщието си на Отец най-вече по начина, по който се грижи за нашите нужди⁹⁵, чрез дареното ни осиновяване. „И ще ви бъде Отец, а вие ще бъдете Мои синове и дъщери, казва Господ Вседържител“ (2 Кор. 6, 18); и накрая чрез безкрайното си милосърдие, понеже Той показва своето могъщество в най-висша степен, като ни прощава свободно греховете. 2777 1441

271 Божественото Всемогъщие не е никога произволно: „В Бога силата, същността, волята, разумът, мъдростта и справедливостта са едно и също, така че в божествената сила няма нищо, което да не е в справедливата воля на Бога или в Неговия мъдър разум.“⁹⁶

⁹⁰ Вж. Мат. 6, 9.

⁹¹ Вж. 1 Кор. 1, 18.

⁹² Вж. Иер. 32, 17; Лук. 1, 37.

⁹³ Вж. Иер. 27, 5.

⁹⁴ Вж. Ест. 4, 17с; Прутч. 21, 1; Тов. 13, 2.

⁹⁵ Вж. Мат. 6, 32.

⁹⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 1, q. 25, a. 5, ad 1: Ed. Leon. 4, 297.

ТАЙНАТА НА ПРИВИДНАТА НЕМОЩ НА БОГА

- 309 272 Вярата във Всемогъщия Бог Отец може да бъде поставена на
412 изпитание поради понасянето на злините и на страданията. Понякога
609 изглежда, че Бог отстъпва и е неспособен да попречи на злото. Всъщ-
ност Бог Отец е показал своето Всемогъщие по възможно най-
тайнствения начин в доброволното си унижение и във Възкресението
на Своя Син, чрез които Той победи злото. Така разпнатият Христос
е „Божия сила и Божия премъдрост“. „Защото онова, що е безумно
648 у Бога, е по-мъдро от човеците, и онова, що е немощно у Бога, е по-
силно от човеците“ (1 Кор. 1, 25). Именно във Възкресението и въз-
несението на Христа Бог „разгърна действието на своята сила“ и
показа „колко безмерно е величието на Неговата мощ за нас,
вярващите“ (Еф. 1, 19-22).
- 148 273 Единствено вярата може да се доближи до тайнствените пъ-
тища на Божието всемогъщие. Тази вяра се гордее със своите сла-
бости, за да привлече върху себе си силата на Христа⁹⁷. Дева Мария
е върховният образец на тази вяра. Тя повярва, че „нищо не е невъз-
можно за Бога“ (Лук. 1, 37), и можа да величае Господа: „Задето
Силният Ми стори велико нещо и свето е името Му“ (Лук. 1, 49).
- 1814, 1817 274 „Следователно нищо не може повече да укрепи нашата вяра и
надежда от убеждението, дълбоко вкоренено в нашите души, че нищо
не е невъзможно за Бога. Защото каквото и да е необходимо да
повярваме по-нататък – колкото и да е велико и чудно, надвишаващо
природния ред и начин на съществуване, щом добие знанието за
Божието всемогъщие, човешкият разум лесно и без колебание го
приема.“⁹⁸

Накратко

- 275 *Заедно с праведния Йов и ние изповядваме: „Зная, че Ти всичко можеш и че намерението Ти не може да бъде спряно“ (Йов. 42, 2).*
- 276 *Вярна на свидетелството на Писанията, Църквата се обръща често с молитвата: „Боже Всемогъщ и Вечен“ („от-*

⁹⁷ Вж. 2 Кол. 12, 9; Фил. 4, 13.

⁹⁸ *Catechismus Romanus*, 1, 2, 13: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona) p. 31.

ipotens sempiternae Deus...“), като вярва твърдо, че „нищо не е невъзможно за Бога“ (Лук. 1, 37)⁹⁹.

- 277 Бог показва своето всемогъщие, като ни отвърща от греховете и ни възстановява в Своето приятелство чрез благодатта. „Боже, който показваш Твоето всемогъщие, като ни опазваш във висшето Си милосърдие“¹⁰⁰.
- 278 Ако не вярваме, че любовта на Бога е всемогъща, как да вярваме, че Бог е могъл да ни създаде, Синът да ни изкупи и Светият Дух да ни освети?

Параграф 4

ТВОРЕЦ

279 „В началото Бог сътвори небето и земята“ (*Бит.* 1, 1). Тези тържествени думи са в началото на Свещеното Писание. Символът на вярата отново повтаря тези думи, като признава Бога за Всемогъщ „Създател на небето и земята“¹⁰¹, „на видимия и невидимия свят“¹⁰². И така ние ще говорим най-напред за Твореца, след това за Неговото творение и накрая за грехопадението, от което Исус Христос, Синът Божи, дойде да ни спаси.

280 Сътворението, свързано с „всички спасителни планове на Бога“, е *основата*, „началото на историята на спасението“¹⁰³, която достига връхната си точка с Исуса. И, обратно, тайната на Христа е решаваща светлина за тайната на сътворението, тя открива целта, заради която „в началото Бог сътвори небето и земята“ (*Бит.* 1, 1): още от самото начало Бог имаше предвид славата на новото творение в Христа¹⁰⁴.

281 Затова именно четивата на Пасхалната нощ, прославата на новото творение в Христа, започват с разказа за сътворението; във Византийската литургия този разказ е винаги първото четиво в навечерието на големите празници на Господа. Според потвърждението на древните обучението на оглашените за Кръщение следва същия път¹⁰⁵.

I. Катехезата за сътворението

288

282 Катехезата за сътворението има огромно значение. Тя засяга самите основи на човешкия и християнския живот, защото изяснява как християнската вяра отговаря на простия въпрос, който хората от всички времена си задават: „Откъде идваме?“, „Къде отиваме?“, „Какъв е нашият произход?“, „Какъв е нашият край?“, „Откъде идва и къде отива всичко, което съществува?“ Двата въпроса – за началото и за края, са неделими. Те са решаващи за смисъла и подредбата

1043

1095

⁹⁹ Вж. *Бит.* 18, 14; *Мат.* 19, 26.

¹⁰⁰ *Dominica XXVI „per annum“*, *Collecta: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 365.

¹⁰¹ *Symbolum apostolicum*: DS 30.

¹⁰² *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

¹⁰³ SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Directorium catechisticum generale*, 51: AAS 64 (1972) 128.

¹⁰⁴ Вж. *Рим.* 8, 18-23.

на нашия живот и начин на действие.

283 Въпросът за произхода на света и човека е обект на множество научни изследвания, които твърде много обогатиха познанието ни за възрастта и размерите на космоса, създаването на живите форми, появата на човека. Тези открития ни подтикват още повече да се удивляваме от величието на Създателя, да отдаваме благодарност за всичките Му дела и за разума и мъдростта, с които Той дарява учените и изследователите. Заедно със Соломон те биха могли да кажат: „Сам Той ми дарува истинско познание на това, що съществува, за да позная строежа на света и действието на стихииите... Защото ме научи Премъдростта, художница на всичко“ (*Прем. 7, 17-21*).

1730 284 Големият интерес, отдаден на тези изследвания, се подсилва от въпрос с друг характер, който надминава собствената област на естествените науки. Не се отнася единствено до това да узнаем кога и как материално е възникнал космосът, нито пък кога се е появил човекът, но по-скоро да открием какъв е смисълът на това появяване, дали е ръководено от някаква случайност, някаква
159 сляпа съдба, анонимна необходимост, или от трансцендентно същество, разумно и добро, наречено Бог. И ако светът произхожда от мъдростта и добрината
341 на Бога, защо съществува злото? Откъде идва? Кой е отговорен за него? И има ли някакво спасение от него?

285 Още от самото начало християнската вяра се натъква на различни отговори по въпроса за началата. Така в древните религии и култури се откриват многобройни митове, засягащи произхода. Някои философи казвали, че всичко е Бог, че светът е Бог или че ставането на света е ставането на Бога (*пантеизъм*); други казвали, че светът е необходима *еманация* на Бога, т.е. произтича от Бога като източник и се връща към него; трети поддържали съществуването на два вечни принципа – доброто и злото, светлината и мрака, които са в непрестанна битка помежду си (*дуализъм, манихеизъм*); според някои от тези схващания светът (поне материалният) е лош, продукт на упадък, и следователно трябва да се отхвърли или превъзмогне (*гносис*); четвърти приемали, че светът е създаден от Бога, но така, както занаятчията прави часовник и след направата го оставя да действа самостоятелно (*деизъм*); имало и такива, които изобщо не приемали трансцендентния произход на света, а виждали в него чиста игра на материята, която винаги е съществувала (*материализъм*). Всички тези опити да се намери отговор свидетелстват за постоянството и универсалността на въпросите за произхода. Такова изследване е присъщо за човека.

295

¹⁰⁵ Вж. EGERIA, *Itinerarium seu Peregrinatio ad loca sancta* 46, 2: SC 296, 308; PLS 1, 1089-1090; SANCTUS AUGUSTINUS, *De catechizandis rudibus* 3, 5: CCL 46, 124 (PL 40, 313).

286 Безспорно човешкият разум има вече способността да намери отговор на въпроса за произхода на света. И наистина съществуването на Бога Творец може да бъде познато със сигурност чрез делата Му благодарение на светлината на човешкия разум¹⁰⁶, дори и ако това познание често е било помрачавано и изопачавано от грешки. Ето затова вярата идва да потвърди и осветли разума в правилното разбиране на тази истина: „Чрез вяра проумяваме, че вековете са устроени по Божия дума и че невидимото произлезе от видимото“ (Евр. 11, 3).

287 Истината за сътворението е толкова важна за целия човешки живот, че Бог в Своята благодост е пожелал да открие на Своя народ всичко, което е полезно за познаването на този въпрос. Освен естественото познание, което всеки човек може да има за Твореца¹⁰⁷, Бог постепенно откри на Израил тайната на сътворението. Той, Който избра патриарсите, Който преведе народа на Израил от Египет и Който, като избра Израил, го сътвори и устрои¹⁰⁸, се открива като Този, Комуто принадлежат всички народи на земята, Който сам „създаде небето и земята“ (Пс. 113, 23; 123, 8; 133, 3).

288 И така, откровението за сътворението е неразделно от откровението и осъществяването на Завета между Бог, Който е Един, и Неговия народ. Сътворението е открито като първа крачка към този Завет, като първо и универсално свидетелство за всемогъщата любов на Бога¹⁰⁹. Също така истината за сътворението се изразява с нарастваща сила в посланието на пророците¹¹⁰, в молитвата на псалмите¹¹¹ и литургията, в премъдрата мисъл на избрания народ¹¹².

289 Измежду всички слова на Священото Писание за сътворението първите три глави на *Битие* заемат особено място. От литературна гледна точка тези текстове могат да имат различни източници. Вдъхновените автори са ги поставили в началото на Писанието, така че с възвишена реч да изразят истините на сътворението, неговото начало и край в Бога, неговия ред и красота, призиванието на човека, накрая трагедията на греха и надеждата за спасение. Четени в светлината на Христа, в единството на Священото Писание и с живото Предавание на Църквата, тези слова остават главният източник на Катехи-

¹⁰⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, De Revelatione, canon 1: DS 3026.

¹⁰⁷ Вж. *Деян.* 17, 24-29; *Рим.* 1, 19-20.

¹⁰⁸ Вж. *Ис.* 43, 1.

¹⁰⁹ Вж. *Бит.* 15, 5; *Иер.* 33, 19-26.

зиса за тайните на „началото“: сътворението, грехопадението, обещанието за спасение.

390 II. Сътворението – дело на Пресветата Троица

290 „В началото Бог сътвори небето и земята“ (*Бит.* 1, 1): три не-
 111 ща са потвърдени с тези начални думи на Писанието: Вечният Бог е
 Създател (глаголът „създавам“, на еврейски „*bara*“, има винаги за
 субект Бога). Всеобщността на всичко съществуващо (изразена с
 формулата „небето и земята“) зависи от Този, Който *Є* е дал битие.

291 „В началото беше Словото... и Бог беше Словото... И всичко
 чрез Него стана и без Него не стана нито едно от това, което е ста-
 нало“ (*Иоан.* 1, 1-3). Новият Завет открива, че Бог е създал всичко
 чрез вечното Слово, Неговия възлюбен Син. „Чрез Него е създадено
 всичко, що е на небесата и що е на земята... всичко чрез Него и за
 Него е създадено; Той е по-напред от всичко и всичко чрез Него се
 държи“ (*Кол.* 1, 16-17). Вярата на Църквата потвърждава същата
 творческа дейност и на Светия Дух: Той е Дух животворящ¹¹³, „Дух
 Създател“ („*Veni Creator Spiritus*“), „Изворът на всяко благо“¹¹⁴.

326 292 Подказана в Стария Завет¹¹⁵, разкрита в Новия Завет, твор-
 ческата дейност на Сина и Светия Дух, неразделно единна с тази на
 241 Отца, е ясно потвърдена в Църквата от правилото на вярата: „Съ-
 ществува само един Бог... Той е Отец, Бог, Основател, Създател,
 331 Устроител. Той направи всичко от *Себе си*, което ще рече чрез Своето
 Слово и Своята Мъдрост“¹¹⁶, „чрез Сина и Светия Дух“, които са
 като „Негови ръце“¹¹⁷. Сътворението е общо дело на Светата Троица.

703 III. „Светът е създаден за слава на Бога“

293 Основната истина, която Писанието и Преданието не престават
 да учат и да прославят, е, че „светът е създаден за слава на Бога“¹¹⁸.

¹¹⁰ Вж. *Ис.* 44, 24.

¹¹¹ Вж. *Пс.* 103.

¹¹² Вж. *Притч.* 8, 22-31.

¹¹³ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

¹¹⁴ *Liturgia Byzantina*, 2um *Sticherum Vesperarum Dominicae Pentecostes*: Πεντηχοστάριον (Rome 1883) p. 408.

Бог е създал всички неща, обяснява свети Бонавентура, „не за да увеличи славата Си, но за да покаже и сподели тази слава“¹¹⁹. Защото Бог няма друга причина, за да създава, освен Своята любов и Своята доброта; „Ключът на любовта е отворил ръката Му, за да произлязат създанията.“¹²⁰ Първият ватикански събор обяснява:

„В своята доброта и чрез всемогъщата си сила Бог – не за да увеличи своето блаженство или да го придобие, а за да покаже своето съвършенство посредством благата, с които надарява създанията – по свободното си в най-висша степен решение от началото на времената ведно създаде от нищото и двете творения: духовното и телесното.“¹²¹

699

257

294 Славата на Бога е най-вече в действителното проявление и съобщаване на Неговата доброта, заради които бе създаден светът. „Предопредели да ни осинови за Себе си чрез Исуса Христа, по благоволение на Своята воля, за да бъде хвалена славата на Неговата благодат“ (Еф. 1, 5-6). Защото славата на Бога е живият човек, а животът на човека е виждането на Бога. Ако самото откриване на Бога чрез сътворението доставя живот на всички същества, живеещи по земята, колко повече проявлението на Отца чрез Словото доставя живот на тези, които виждат Бога¹²². Върховната цел на сътворението е Бог, който е Създател на всички същества, да стане „всичко във всички“ (1 Кор. 15, 28), като *едновременно осигури и Своята слава, и нашето блаженство*¹²³.

337, 344

1361

759

2809

IV. Тайната на сътворението

БОГ СЪЗДАВА ЧРЕЗ МЪДРОСТ И ЛЮБОВ

295 Вярваме, че Бог е създал света съобразно Своята мъдрост¹²⁴. Светът не е следствие на някаква необходимост, на сляпа съдба или случайност. Ние вярваме, че той произлиза от свободната воля

1722

¹¹⁵ Вж. Пс. 32, 6; 103, 30; Бум. 1, 2-3.

¹¹⁶ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 2, 30, 9: SC 294, 318-320 (PG 7, 822).

¹¹⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 4,20, 1: SC 100, 626 (PG 7, 1032).

¹¹⁸ CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, De Deo rerum omnium Creatore, canon 5: DS 3025.

¹¹⁹ SANCTUS BONAVENTURA, *In secundum librum Sententiarum*, dist. 1, p. 2, a. 2, q. 1, concl.: *Opera omnia*, v. 2 (Ad Claras Aquas 1885) p. 44.

¹²⁰ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Commentum in secundum librum Sententiarum*, Prologus: *Opera omnia*, v. 8 (Parisiis 1873) p. 2.

¹²¹ CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 1: DS 3002.

1992 на Бога, който поиска да направи съществата участници в Своето съществуване, Своята мъдрост и Своята доброта: „Защото Ти си сътворил всичко и по Твоя воля всичко съществува и е сътворено“ (Откр. 4, 11). „Колко са многобройни делата Ти, Господи! Всичко си направил премъдро“ (Пс. 103, 24). „Благ е Господ към всички и Неговите щедрости са върху всичките Му дела“ (Пс. 144, 9).

БОГ СЪЗДАВА „ОТ НИЩО“

216, 1951 296 Вярваме, че Бог не се нуждае от нищо предсъществуващо и от никаква помощ, за да създава¹²⁵. Сътворението не е необходима еманация на божествената природа¹²⁶. Бог създава свободно „от нищото“¹²⁷:

„Какво толкова необикновено, ако Бог беше направил света от някаква подлежаща материя? При нас, хората, един занаятчия, вземайки даден материал, прави от него, каквото си поиска. А могъществото на Бога се вижда точно защото от нищо прави, каквото поиска.“¹²⁸

297 Вярата в сътворението „от нищо“ е потвърдена от Писанието като истина, пълна с обещание и надежда. Ето как една майка на седмина синове ги окуражава в момента на мъченичеството:

285 „Не зная как сте се намерили в утробата ми: не аз съм ви дала дух и живот; не чрез мене се е образувал съставът на всекиго. Затова Творецът на света, Който е образувал човешката природа и е наредил произхода на всички, пак милостно ще ви даде дух и живот, понеже вие сега не щадите себе си за Неговите закони... Моля те, синко, погледай небето и земята и като видиш всичко, що е по тях, познай, че всичко това е сътворил Бог от нищо и че тъй е произлязъл човешкият род“ (2 Мак. 7, 22-23, 28).

338 298 Тъй като Бог може да създава от нищо, Той може също чрез Светия Дух да дава живот на душата на грешните, като създава в тях чисто сърце¹²⁹, да дава живот на умрелите чрез възкресение, Той, „който животвори мъртвите и зове несъществуващото като съ-

¹²² SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 4, 20, 7: SC 100, 648 (PG 7, 1037).

¹²³ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 2: AAS 58 (1966) 948.

¹²⁴ Вж. *Прем.* 9, 9.

¹²⁵ Вж. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, с. 1: DS 3002.

¹²⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, De Deo rerum omnium Creatore, canones 1-4: DS 3023-3024.

¹²⁷ CONCILIIUM LATERANENSE IV, Cap. 2, *De fide catholica*: DS 800; CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, De Deo rerum omnium Creatore, canon 5: DS 3025.

¹²⁸ SANCTUS THEOPHILUS ANTIOCHENUS *Ad Autolycum*, 2, 4: SC 20, 102 (PG 6, 1052).

ществувашо“ (Рим. 4, 17). И тъй като чрез Своето Слово Той е направил от мрака да блесне светлината¹³⁰. Той може също да даде светлината на вярата на тези, които не я познават¹³¹.

БОГ СЪЗДАВА ЕДИН ПОДРЕДЕН И ДОБЪР СВЯТ

299 Ако Бог създава с мъдрост, сътвореното е подредено: „Ти си наредил всичко с мяра, брой и тегло“ (Прем. 11, 21). Създадено във и чрез вечното Слово, „образ на невидимия Бог“ (Кол. 1, 15), то е предназначено за човека и насочено към човека, който е образ на Бога¹³² и призован за лично отношение с Бога. Участвайки в светлината на божествения Ум, нашият разум може да проумее това, което Бог ни казва чрез своето творение¹³³, безспорно не без голямо усилие и в дух на смирение и уважение пред лицето на Твореца и Неговото дело¹³⁴. Произлязло от божествената доброта, творението участва в тази доброта: „И видя Бог, че това е добро... твърде добро“ (Бит. 1, 4. 10. 12. 18. 21. 31). Защото Бог пожела творението като дар, предназначен за човека, като наследство, което му е предопределено и поверено. Църквата трябваше при многобройни случаи да защитава добротата на творението, включително и на материалния свят¹³⁵.

1375

992

339

БОГ ПРЕВЪЗХОЖДА ТВОРЕНИЕТО И ПРИСЪСТВА В НЕГО

300 Бог е безкрайно по-високо от всички свои дела¹³⁶: Неговото величие е „по-горе от небесата“ (Пс. 8, 2), „Неговото величие е неизследимо“ (Пс. 144, 3). Но понеже Той е върховен и свободен Създател, първопричина на всичко, което съществува, Той присъства в най-дълбоката същност на Своите творения: „В него ние живеем, движим се и съществуваме“ (Деян. 17, 28). Според думите на св. Августин: „Ти бе по-дълбоко от всичко най-дълбоко в мен и по-високо от всичко най-високо в мен.“¹³⁷

41, 1147

358

2415

БОГ ПОДДЪРЖА И КРЕПИ ТВОРЕНИЕТО

Вж. Пс. 50, 12.

¹³⁰ Вж. Бит. 1, 3.

¹³¹ Вж. 2 Кор. 4, 6.

¹³² Вж. Бит. 1, 26.

¹³³ Вж. Пс. 18, 2-5).

¹³⁴ Вж. Иов. 42, 3.

¹³⁵ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, Epistula *Quam laudabiliter*: DS 286; CONCILIUM BRACARENSE I, *Anathematismi praesertim contra Priscillianistas*, 5-13: DS 455-463; CONCILIUM LATERANENSE IV, Cap. 2, *De fide catholica*: DS 800; CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis*: DS 1333; CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Del Filius*, c. 1: DS 3002.

42
223 301 След сътворението Бог не изостави своето творение самъ на себе си. Той не само му позволява да бъде и да съществува, Той го подкрепя всеки миг в неговото битие, позволява му да действа и го води към неговия край. Признаването на тази пълна зависимост в отношението към Твореца е извор на мъдрост и свобода, на радост и доверие:

„Да, Ти обичаш всичко съществуващо и не се гнусиш от нищо, което си сътворил, понеже не щеше да създадеш нещо, ако би го мразил. И, как можеше да пребъдва нещо, ако Ти не го искаше? Или как би се запазило това, що не е повикано от Тебе? Но Ти всичко щадиш, защото всичко е Твое, душелюбивий Господи!“ (Прем. 11, 24 -27).

V. Бог осъществява Своя замисъл: божественото Провидение

1951
396 302 Творението има своя собствена доброта и съвършенство, но не е излязло съвсем завършено от ръцете на Създателя. То е създадено да напредва в своя път („*in statu viae*“) към крайното съвършенство, което трябва да достигне и към което Бог го е предопределил. Ние наричаме божествено Провидение нагласите, чрез които Бог води своето творение към съвършенство:

„Бог пази и ръководи чрез своето Провидение всичко, което е създал, „опирайки мощно от единия край до другия и нагласявайки всичко сладостно“ (Прем. 8, 1). В действителност „всичко е голо и открито пред Неговите очи“ (Евр. 4, 13), дори онова, което ще стане в бъдеще от свободното действие на творенията.“¹³⁸

303 Свидетелството на Писанието е единодушно: загрижеността на божественото Провидение е *конкретна и непосредствена*, то се грижи за всичко, от най-малките неща до най-големите събития на света и историята. Свещените книги потвърждават абсолютното господство на Бога в хода на събитията: „Нашият Бог е на небесата (и на земята); върши всичко, що иска“ (Пс. 113, 11). И за Христос е казано: „Ако Той отвори, никой не ще затвори, и ако Той затвори, никой не ще отвори“ (Откр. 3, 7); „В сърцето на човека има много кроежи, но сбъдва се само определеното от Господа“ (Притч. 19, 21).

304 Така виждаме Светия Дух, основния автор на Свещеното Пи-

¹³⁶ Сур. 43, 30.

¹³⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 3, 6, 11: CCL 27, 33 (PL 32, 688).

сание, да приписва на Бога действия, без да спомене за вторичните причини. Това не е древен начин на говорене, а проникновен начин да се припомни първенството на Бога и Неговото абсолютно господство над историята и света¹³⁹ и да подбуди в нас доверие към Него. Молитвата в Псалмите е голяма школа за това доверие¹⁴⁰.

305 Исус изисква да се отдадем синовно на Провидението на Небесния Отец, Който има грижата и за най-малките нужди на Своите деца: „И тъй, не се грижете и не думайте: какво да ядем, или какво да пием?... Вашият Небесен Отец знае, че имате нужда от всичко това. Но първом търсете царството на Бога и Неговата правда, и всичко това ще ви се придаде“ (*Мат.* 6, 31-33)¹⁴¹.

269

Провидението и вторичните причини

306 Бог е върховен господар на Своите замисли. Но за да ги осъществи, Той използва още и съдействието на създанията. Това не е знак за слабостта, а за величието и добротата на всемогъщия Бог. Защото Бог дава на Своите творения не само да съществуват, но и достойнството да действат сами, да бъдат причина и начало едно на друго и да съучастват в изпълнението на Неговия замисъл.

2568

2115

307 Бог дарява на хората дори възможността свободно да сътрудничат на Провидението, като им поверява отговорността да подчинят земята и да я владеят¹⁴². Така Бог позволява на хората да бъдат свободни и разумни причинители, за да доизпълнят делото на сътворението и да постигнат неговата хармония за свое благо и благото на своите ближни. Често пъти като несъзнателни сътрудници на божествената воля хората могат да влязат съзнателно в божествения план чрез своите действия и молитви, но също и чрез своите страдания¹⁴³. Така те стават напълно „съработници на Бога“ (*1 Кор.* 3, 9)¹⁴⁴ и на Неговото царство¹⁴⁵.

1884

1951

308 Тази истина е неделима от вярата в Бога Творец: Бог участва

¹³⁸ CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 1: DS 3003.

¹³⁹ Вж. *Ис.* 10, 5-15; 45, 15-7; *Втор.* 32, 39; *Суп.* 11,14.

¹⁴⁰ Вж. *Пс.* 21; 31; 34; 102; 137.

¹⁴¹ Вж. *Мат.* 10 29-31.

106 във всяко действие на своите творения. Той е първопричината, която
373 действа във и чрез вторичните причини. „Защото Бог е, Който ви
1954 прави и да искате, и да действате според благата Му воля“ (Фил. 2,
2427 13)¹⁴⁶. Тази истина не само не умалява достойнството на творението,
но го издига. Изведено от небитието чрез могъществото, мъдростта
и добротата на Бога, творението не може нищо, ако е откъснато от
2738 своето начало, защото „творението без Твореца загива“¹⁴⁷. Още по-
618, 1505 малко то може да достигне своята крайна цел без помощта на бла-
годатта¹⁴⁸.

Провидението и препятствието на злото

309 Ако Всемогъщият Бог, Създател на подредения и добър свят, е
загрижен за всички Свои създания, защо тогава съществува злото?
На този колкото належащ, толкова неизбежен и мъчителен, както и
970 загадъчен въпрос не може да се даде бърз отговор. Само християн-
ската вяра като цяло намира отговора на въпроса за злото в красотата
на творението, трагедията на греха, търпеливата любов на Бога, който
се явява пред човека със Своите Завети чрез изкупителното Въплъ-
щение на Своя Син, чрез дара на Духа, чрез съборността на Църквата,
чрез силата на тайнствата, чрез призива за блажен живот. Свободните
създания биват насърчавани отнапред да склонят за такъв блажен
живот, но те могат и отначало, поради една ужасна тайна, да се от-
клонят от него. *Така че няма област от християнското благовес-
тие, която, макар и частично, да не дава отговор на въпроса за
164, 385 злото.*

310 Защо Бог не създаде толкова съвършен свят, че никакво зло да
не може да съществува в него? Поради безкрайната си мощ Бог би
могъл винаги да създаде нещо по-добро¹⁴⁹. Обаче в Своята мъдрост
и безкрайна добротата Бог е поискал свободно да създаде един свят
„в състояние на развитие“. В плана на Бога това развитие предполага

¹⁴² Бит. 1, 26-28.

¹⁴³ Кол. 1, 24.

¹⁴⁴ I Сол. 3, 2.

¹⁴⁵ Кол. 4, 11.

¹⁴⁶ I Кор. 12, 6.

¹⁴⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 36: AAS 58 (1966) 1054

¹⁴⁸ Мат. 19, 26; Иоан. 15, 5; Фил. 4, 13.

с появата на едни същества изчезването на други, наличие на по-несвършено редом с по-свършеното, както и създания и разрушения в природата. Следователно редом с физическото добро съществува и *физическото зло* дотогава, докато сътворението не достигне своето свършенство¹⁵⁰. 2850

311 Ангелите и хората, създадени разумни и свободни, трябва да вървят към своето върховно предназначение по свободен избор и с любов, отдаваща предпочитание. Следователно те могат да се отклонят. И в действителност сгрехиха. Ето така *моралното зло* навлезе в света много повече от физическото зло. Бог не е в никакъв случай нито пряко, нито косвено причината за моралното зло¹⁵¹. Той обаче го допуска, спазвайки свободата на Своето творение, като по неведом начин знае как от това да извлече добро: 412 1042-1050 342

„Защото Всемогъщият Бог... е безкрайно добър, никога не би допуснал в Своите дела да съществува каквото и да е зло, ако не беше достатъчно могъщ и мъдър от самото зло да прави добро.“¹⁵²

312 И така с течение на времето можем да открием, че Бог в Своето всемогъщо Провидение може да извлече добро от последиците на злото, дори моралното зло, причинено от Неговите създания: „И тъй, казва Иосиф на своите братя, не вие ме пратихте тук, но Бог... Ето, вие кроихте зло против мене, но Бог обърна това на добро, за да... се запази животът на голямо число люде“ (*Бит.* 45, 8; 50, 20)¹⁵³. От най-голямото морално зло, което някога е било извършвано – отхвърлянето и убийството на Сина Господен, причинено от греховете на всички хора, – Бог чрез своето преизобилно милосърдие¹⁵⁴ извлече най-голямото благо: прославата на Христа и нашето изкупление. От това все пак злото не става добро. 396 1849

313 „На ония, които любят Бога... всичко съдейства към добро“ (*Рим.* 8, 28). Свидетелството на светците не престава да потвърждава тази истина:

Така, св. Катерина Сиенска казва на „тези, които се гневят и бунтуват срещу сполетяващото ги: Всичко произлиза от любов, всичко е предвидяно за спасението на човека, не с друга цел“¹⁵⁵.

¹⁴⁹ Вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1, q. 25, a. 6: Ed. Leon. 4, 298-299.

¹⁵⁰ Вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa contra gentiles*, 3, 71: Ed. Leon. 14, 209-211.

¹⁵¹ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *De libero arbitrio*, 1, 1, 1: CCL 29, 211 (PL 32, 1221-1223); SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 79, a. 1: Ed. Leon. 7, 76-77.

¹⁵² SANCTUS AUGUSTINUS, *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3, 11: CCL 46, 53 (PL 40 236).

- 598-600 Свети Томас Мор малко преди мъченичеството си утешава своята дъщеря: „Нищо не може да се случи, освен по волята на Бога. Така че, каквото и да е пожелал, колкото и да ни се струва зло, в действителност то е най-доброто.“¹⁵⁶
- 1994 И лейди Джулиана от Норуич: „Така аз научих благодарение на Божията благодат, че е трябвало да се придържам здраво към вярата и да вярвам не по-малко силно, че всичко, което ни очаква, е добро... И ти ще видиш, че всички неща ще бъдат добри.“¹⁵⁷
- 227 314 Ние твърдо вярваме, че Бог е господар на света и историята. Но често пътищата на Неговото Провидение не са ни познати. Едва в края, когато свърши нашето частично познание, когато видим Бога „лице в лице“ (1 Кор. 13, 12), ще станат познати и напълно разбираеми за нас пътищата, по които Бог е водил своите създания, дори през сътресенията на злото и греха, чак до умиротворението на онази окончателна Събота¹⁵⁸, заради която Той е създал небето и земята.

Накратко

- 315 *При сътворението на света и човека Бог представи първото си универсално свидетелство за всемогъщата Си любов и мъдрост, първото известие на своя „благоволен замисъл“, който намира завършека си в новото сътворение в Христа.*
- 1040 316 *Макар че делото на сътворението се отдава най-вече на Отца, истината на вярата учи, че Отец, Син и Свети Дух са единното и неделимо начало на сътворението.*
- 2550 317 *Бог сам е създал света свободно, непосредствено, без никаква помощ.*
- 318 *Никое създание не притежава безкрайната мощ, която е необходима, за да „твори“ в собствения смисъл на думата, което ще рече да твори и да дава битие на това, което никога не го е притежавало (да го извиква към съществуване „от нищото“)¹⁵⁹.*

¹⁵³ Вж. Тов. 2, 12-18.

¹⁵⁴ Вж. Рим. 5, 20.

¹⁵⁵ SANCTA CATHARINA SENENSIS, *Il dialogo delta Divina provvidenza* 138: ed. G. CAVALLINI (Roma 1995) p. 441.

¹⁵⁶ MARGARITA POPER, *Epistula ad Aliciam Alington* (mense augusti 1534): *The Correspondence of Sir Thomas More*, ed. E.F. ROGERS (Princeton 1947) p. 531-532.

¹⁵⁷ IULIANA DE NORWICH, *Revelatio* 13, 32: *A Book of Showings to the anchoress Julian of Norwich*, ed. E. COLLEDGE-J. WALSH, vol. 2 (Toronto 1978) p. 426 et 422.

¹⁵⁸ Вж. Бит. 2, 2.

- 319 Бог създаде света, за да покаже и сподели своята слава. Славата, заради която Бог създаде творенията, е да могат те да участват в Неговата истина, благост и красота.
- 320 Бог създаде света и съхранява съществуването му чрез Своето Слово, „Сина, който държи всичко с мощното си Слово“ (Евр. 1, 3) и чрез Своя Дух Създател, който дава живот.
- 321 Божественото Провидение са нагласите, чрез които Бог с мъдрост и любов води всяко същество към неговата крайна цел.
- 322 Христос ни зове да се отдадем синовно на Провидението на нашия Небесен Отец¹⁶⁰, а апостол Петър повтаря: „Всичките си грижи Нему възложете, защото Той се грижи за вас“ (1 Петр. 5, 7)¹⁶¹.
- 323 Божественото Провидение действа чрез дейността на своите творения. Бог позволява на човешките създания да участват свободно в Неговите замисли.
- 324 Допускането на физическото и моралното зло е тайна, която Бог осветлява чрез Своя Син Исус Христос, умрял и възкръснал, за да победи злото. Вярата ни дава увереност, че Бог не би позволил злото, ако от самото зло не се раждаше добро, макар че начините, по които Бог постига това, ще познаем напълно едва във вечния живот.

Параграф 5

НЕБЕТО И ЗЕМЯТА

325 Апостолският символ изповядва, че Бог е „Създател на небето и земята“¹⁶², а Никео-Константинополският символ пояснява: „...на видимия и невидимия свят.“¹⁶³

326 В Священото Писание изразът „небето и земята“ означава всичко, което съществува, цялото творение. То показва също връзката вътре в творението, която едновременно съединява и разграничава небето и земята. „Земята“, това е светът на хората¹⁶⁴. „Небе“ или „небеса“ може да означава небосвода¹⁶⁵, но също и „собственото място“ на Бога, на нашия Отец, който е на небесата

¹⁵⁹ Вж. SACRA CONGREGATIO STUDIORUM, *Decretum* (27 iulii 1914): DS 3624.

¹⁶⁰ Вж. *Мат.* 6, 26-34.

¹⁶¹ *Пс.* 54, 23.

(*Мат.* 5, 16)¹⁶⁶; следователно „небе“ може да означава и есхатологичната слава. И накрая, думата „небе“ посочва „мястото“ на духовните създания – ангелите, които заобикалят Бога.

327 Изповядването на вярата от IV Латерански събор утвърждава, че „Бог още от началото на времената създаде ведно от нищото и двете творения – духовното и материалното, т. е. ангелското и земното, и накрая човека, който е създаден от едното и другото, съставен от дух и тяло“¹⁶⁷.

290

1023, 2794

I. Ангелите

СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА АНГЕЛИТЕ – ЕДНА ИСТИНА НА ВЯРАТА

328 Съществуването на безплътни духовни създания, които Свещеното Писание обикновено нарича ангели, е истина на вярата. Свидетелството на Писанието за това е толкова ясно, колкото и единодушието на Преданието.

296

КОИ СА ТЕ?

329 Свети Августин казва за тях: „Ангел“ означава дейността, а не природата. Ти питаш как се нарича тази природа? – Дух. Питаш за дейността? – Ангел; според това, което е, е дух, а според това, което прави, е ангел.¹⁶⁸ Цялото битие на ангелите е в това, че са *слуги* и пратеници на Бога. Защото те „винаги гледат лицето на моя Отец Небесен“ (*Мат.* 18, 10) и „изпълняват Неговата дума, като слушат гласа на словото Му“ (*Пс.* 102, 20).

150

330 Като чисто *духовни* създания те притежават разум и воля: те са личностни¹⁶⁹ и безсмъртни създания¹⁷⁰. Със съвършенството си превъзхождат всички видими създания. Блясъкът на тяхната слава свидетелства за това¹⁷¹.

¹⁶² DS 30.

¹⁶³ DS 150.

¹⁶⁴ Вж. *Пс.* 113, 23.

¹⁶⁵ Вж. *Пс.* 18, 2.

¹⁶⁶ Вж. *Пс.* 113, 23.

¹⁶⁷ CONCILIIUM LATERANENSE IV, Cap. I, *De fide catholica*: DS 800; cf. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 1: DS 3002 et PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 8: AAS 60 (1968) 436.

ХРИСТОС – „С ВСИЧКИТЕ СИ АНГЕЛИ“

331 Христос е средоточието на ангелския свят. Те са Негови ангели: „Когато Синът Човечески в своята слава дойде и всички свети Ангели с Него“ (Мат. 25, 31). Те са Негови, защото са създадени *от и за Него*. „Понеже чрез Него е създадено всичко, що е на небесата и що е на земята, видимо и невидимо: било Престоли, било Господства, било Началства, било Власти, всичко чрез Него и за Него е създадено“ (Кол. 1, 16). Те са Негови още повече, защото Той ги направи вестители на Своя спасителен замисъл: „Нали *те* всички са духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение?“ (Евр. 1,14).

332 Те са там още от сътворението¹⁷² и през цялата история на спасението, като известяват отблизо и отдалеч това спасение и служат за осъществяването на божественото намерение: те пазят земния рай¹⁷³, покровителстват Лот¹⁷⁴, спасяват Агар и сина му¹⁷⁵, спират ръката на Авраам¹⁷⁶. Чрез тяхното служене се съобщава Законът¹⁷⁷, те предвождат народа Господен¹⁷⁸, те известяват раждания¹⁷⁹ и призвания¹⁸⁰, те подпомагат пророците¹⁸¹, за да приведем само няколко примера. Най-сетне, Архангел Гавриил известява раждането на Предшественика и раждането на самия Исус¹⁸².

291

333 От Въплъщението до Възнесението животът на Въплътеното Слово е обкръжен от обожаването и служенето на ангелите. Когато Бог „въвежда Първородния във вселената, Той казва: „Да Му се поклонят всички Ангели Божии“ (Евр. 1, 6). Тяхната хвалебствена песен при раждането на Христа не е престанала да отеква в славословията на Църквата: „Слава на Бога“ (Лук. 2, 14). Те закрилят детството на Исуса¹⁸³, помагат Му в пустинята¹⁸⁴, утешават Го в агонията¹⁸⁵, макар са-

¹⁶⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum* 103, 1, 15: CCL 40, 1488 (PL 37, 1348-1349).

¹⁶⁹ Вж. PIUS XII, *Litt. enc. Humani generis*: DS 3891.

¹⁷⁰ Вж. Лук. 20, 36.

¹⁷¹ Вж. Дан. 10, 9-12.

¹⁷² Вж. Иов. 38, 7.

¹⁷³ Вж. Бит. 3, 24.

¹⁷⁴ Вж. Бит. 19.

¹⁷⁵ Вж. Бит. 21,17.

¹⁷⁶ Вж. Бит. 22, 11.

¹⁷⁷ Вж. Деян. 7, 53.

¹⁷⁸ Вж. Изх. 23, 20-23.

¹⁷⁹ Вж. Съд. 13.

мите те да са могли да го спасят от ръката на неприятеля¹⁸⁶, както някога Израил¹⁸⁷. Пак ангелите са тези, които „проповядват Евангелието“¹⁸⁸, като известяват Благата вест на Въплъщението¹⁸⁹ и на Възкресението¹⁹⁰ на Христа. Те ще бъдат пак там при завръщането на Христа, *което те възвестяват*¹⁹¹ в служба на неговия съд¹⁹².

559 АНГЕЛИТЕ В ЖИВОТА НА ЦЪРКВАТА

334 Оттук нататък целият живот на Църквата се радва на тайнствената и могъща помощ на ангелите¹⁹³.

335 В Литургията Църквата се присъединява към ангелите, за да обожава трисветия Бог¹⁹⁴; призовава тяхната подкрепа в „*In paradisum deducant te angeli*“... в заупокойната литургия¹⁹⁵ или още в „Херувимския химн“ на византийската литургия¹⁹⁶; тя празнува поспециално паметта на някои ангели (*св. Михаил, св. Гавриил, св. Рафаил, ангелите-пазители*).

336 От зачатие¹⁹⁷ до смъртта¹⁹⁸ човешкият живот е обгърнат от тяхната охрана¹⁹⁹ и застъпничество²⁰⁰. „Всеки вярващ има до себе си един ангел като пазител и пастир, за да го води в живота.“²⁰¹ Още тук, на земята, християнският живот взема участие с вярата си в щастливото общество на ангелите и на хората, съединени в Бога.

1138

II. Видимият свят

¹⁸⁰ Вж. Съд. 6, 11-24; Ис. 6,6.

¹⁸¹ 3 Царств. 19, 5.

¹⁸² Вж. Лук. 1, 11-26.

¹⁸³ Вж. Мат. 1, 20; 2, 13. 19.

¹⁸⁴ Вж. Марк. 1, 13; Мат. 4, 11.

¹⁸⁵ Вж. Лук. 22, 43.

¹⁸⁶ Вж. Мат. 26, 53.

¹⁸⁷ 2 Мак. 10, 29-30; 11, 8.

¹⁸⁸ Вж. Лук. 2, 10.

¹⁸⁹ Вж. Лук. 2, 8-14.

¹⁹⁰ Вж. Марк. 16, 5-7.

¹⁹¹ Вж. Деян. 1, 10-11.

¹⁹² Вж. Мат. 13, 41; 25, 31; Лук. 12, 8-9.

¹⁹³ Вж. Деян. 5, 18-20; 8, 26-29; 10, 3-8; 12, 6-11; 27, 23-25.

¹⁹⁴ Вж. *Prex eucharistica*, 27, *Sanctus: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 392.

¹⁹⁵ *Ordo exsequiarum*, 50, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 23.

337 Бог създаде видимия свят с цялото му богатство, разнообразие и порядък. Писанието представя делото на Създателя символично като шест поредни дни на божествена „работа“, която приключва на седмия ден с почивка²⁰². Относно сътворението свещеният текст ни учи на истините за нашето спасение²⁰³, открити от Бога, които позволяват да „опознаем истинската природа, ценността и устройството на цялото творение в прослава на Бога“²⁰⁴. 1020

338 *Не съществува нищо, което да не дължи съществуването си на Бога Съдател.* Светът е започнал да съществува, когато е бил създаден от нищото чрез Словото на Бога; всички съществуващи създания, цялата природа, цялата човешка история „се коренят в това изначално събитие: това е самото „Битие“, чрез което светът е бил създаден и е наченало времето“²⁰⁵. 290

339 *Всяка природа притежава своя собствена красота и съвършенство.* За всяко едно от делата на „шестте дни“ е казано: „И видя Бог, че това е добро.“ „Собственият устой, истина, доброта, както и собствените закони и ред на всичко в света, са установени от самото естество на творението.“²⁰⁶ Различните създания, пожелани в собственото им битие, отразяват всяко по свой начин излъчването на безкрайната мъдрост и добрина на Бога. Затова човек трябва да уважава присъщата на всяко създание доброта, за да избегне безразборната употреба на нещата, която пренебрегва Създателя и води до гибелни последици за хората и тяхното обкръжение. 293
297

340 *Взаимозависимостта на създанията* е желана от Бога. Слънцето и луната, кедрът и малкото цвете, орелът и врабчето: гледката на техните многобройни различия и неравенство означава, че нито едно от създанията не е достатъчно само за себе си. Те съществуват 2501

¹⁹⁶ *Liturgia Byzantina sancti Ioannis Chrysostomi, Hymnus cherubinoꝝ: Liturgies Eastern and Western*, ed. F.E. BRIGHTMAN (Oxford 1896) p. 377.

¹⁹⁷ Вж. *Мат.* 18, 10.

¹⁹⁸ Вж. *Лук.* 16, 22.

¹⁹⁹ Вж. *Пс.* 33, 8; 90, 10-13.

²⁰⁰ Вж. *Иов.* 33, 23-24; *Зах.* 1, 12; *Тов.* 12, 12.

²⁰¹ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Adversus Eunomium* 3, 1: SC 305, 148 (PG 29, 656).

²⁰² Вж. *Бит.* 1, 1-2, 4.

²⁰³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 11: AAS 58 (1966) 823.

²⁰⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 41.

²⁰⁵ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *De Genesi contra Manichaeos*, 1, 2, 4: PL 36, 175.

- 299 само във взаимна зависимост, за да се допълват, служейки едно на друго.
- 226 341 *Красотата на света*: Редът и хармонията на сътворения свят произтичат от разнообразието на съществуванията и взаимоотношенията между тях. Човек ги открива постепенно като закони на природата. Те поражда удивлението на учените. Красотата на сътворението отразява безкрайната красота на Бога. Тя трябва да вдъхва уважение и подчинение на разума на човека и неговата воля.
- 1937 342 *Йерархията на създанията* е изразена чрез поредността на „шестте дни“, която върви от по-малко към по-голямо съвършенство. Бог обича всички Свои създания²⁰⁷ и проявява грижи за всяко едно от тях, дори за врабчетата. При все това Исус казва: „От много врабчета вие сте по-ценни“ (*Лук.* 12, 7), и още: „Колко пък човек е по-ценен от овца“ (*Мат.* 12,12).
- 283 343 *Човекът е върхът* в делото на творението. Вдъхновеният разказ го изразява, като ясно отделя творението на човека от това на останалите създания²⁰⁸.
- 2500 344 Съществува *сродност между всички създания* поради това, че всички имат един общ Създател и са наредени за Негова слава:
- 310 „Хвален бъди, Господи, във всички свои твари,
най-вече с господаря наш, брата Слънце,
чрез който Ти ни даваш светлината на деня.
А Слънцето красиво е и пръскащо огромен блясък;
и за теб, Всевишни, то ни носи знак...
- 355 Хвален бъди, Господи, и за сестрицата Вода,
която от полза е голяма – смирена,
драгоценна и чиста...
- 293, 1939,
2416 Хвален бъди, Господи, за сестрата наша, майката Земя,
която издържа ни и управлява,
раждайки различни плодове,
в зеленина и чудни пъстроцветия...
Хвалете и благославяйте Господа мой,
благодарност отдавайте Нему и служение

²⁰⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 36: AAS 58 (1966) 1054.

²⁰⁷ Вж. *Пс.* 144, 9.

²⁰⁸ Вж. *Бит.* 1, 26.

в голямо смирение.²⁰⁹

- 345 „Сабат“ (съботата) – край на делото на „шестте дни“. Свещеният текст казва, че „Бог свърши до седмия ден Своите дела, що прави... и тъй станаха небето и земята“ и „Бог благослови седмия ден и го освети, защото в него си почина от всички Свои дела“ (*Бит.* 2,1-4). Тези вдъхновени думи са богати на спасителни поучения. 218
- 346 В сътворението Бог положи основа и закони, които остават трайни²¹⁰; върху тях вярващият може да се облекне с доверие и те ще бъдат знак и гаранция за непоколебимата вяроност на Завета на Бога²¹¹. От своя страна човекът трябва да остане верен на тази основа и да уважава законите, които Създателят вписа там.
- 347 Сътворението е направено предвид Съботата и следователно предвид почитането и прославата на Бога. Почитането е вписано в порядъка на сътворението²¹². „Нищо да не предпочиташ пред Бога“, казва правилото на св. Бенедикт²¹³, като по този начин посочва правилния ред на човешките задължения. 2168
- 348 Съботата е в сърцето на закона на Израил. Спазването на заповедите е в съзвучие с мъдростта и волята на Бога, изразени в делото на сътворението. 2169
- 349 *Осмият Ден*. Но за нас се роди един нов ден: денят на Възкресението на Христа. Седмият ден приключва първото сътворение. Осмият ден започва новото сътворение. Така, делото на сътворението се увенчава в най-голямото дело на Изкуплението. Първото сътворение намира своя смисъл и връхна точка в новото сътворение в Христа, чийто блясък превишава блясъка на първото²¹⁴. 1145-1152

Накратко

- 350 *Ангелите са духовни създания, които прославят непрестанно Бога и служат на Неговите спасителни намерения спрямо другите създания: „Ангелите съдействат за всичко, което е добро*

²⁰⁹ SANCTUS FRANCISCUS ASSISIENSIS, *Canticum Fratris Solis: Opuscula sancti Patris Francisci Assisiensis*, ed. C. ESSER (Grottaferrata 1978) p. 84-86.

²¹⁰ Вж. *Евр.* 4, 3-4.

²¹¹ Вж. *Иер.* 31, 35-37; 33,19-26.

²¹² Вж. *Бит.* 1, 14.

²¹³ SANCTUS BENEDICTUS, *Regula*, 43, 3: CSEL 75, 106 (PL 66, 675).

- 2174 за нас .“²¹⁵
- 1046 351 *Ангелите обкръжават Христа, техния Господ. Те му служат най-вече при изпълнение на Неговата спасителна мисия спрямо хората.*
- 352 *Църквата почита ангелите, които ѝ помагат в нейното земно странстване и бдят над всяко човешко създание.*
- 353 *Бог пожела разнообразието на Своите създания и тяхната собствена красота, взаимозависимост и порядък. Той е предопределил всички материални създания за доброто на човешкия род. Човекът и цялото сътворение чрез него са предопределени за славата на Бога.*
- 354 *Спазването на законите, вписани в сътворението, и на взаимоотношенията, произтичащи от природата на нещата, е принцип на мъдростта и основа на морала.*

Параграф 6

ЧОВЕКЪТ

355 „И сътвори Бог човека по свой образ, по образ Божи го сътвори; мъж и жена ги сътвори“ (*Бит.* 1, 27). Човекът заема уникално място в сътворението: той е „по образ на Бога“ (I); в собствената си природа обединява духовния свят и материалния свят (II); създаден е „мъж и жена“ (III); Бог го установи в своето приятелство (IV).

I. „По образ Божи“

1700 356 От всички видими създания единствен човекът е „способен да познае и да обича своя Създател“²¹⁶, той е „единственото създание на земята, което Бог пожела за самия Себе си“²¹⁷; той единствен е призван да участва чрез познанието и любовта в живота на Бога. Той е бил създаден за тази цел и в това се състои неговото основно достойнство:

343 „Каква причина Те накара да поместиш човека в такова голямо достойнство? Неоценимата любов, с която Ти погледна в Себе си Твоето създание. И Ти бе обзет от любов; защото само от любов Ти го създаде и само от любов му даде съществуване, способно да вкуси от Твоето

²¹⁴ Вж. *Vigilia Paschalis, oratio post primam lectionem: Missale Romanum, editio typica* (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 276.

²¹⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1, 114, 3, ad 3: Ed. Leon. 5, 535.

вечно блаженство.²¹⁸

- 357 Точно защото е образ на Бога, човешкият индивид има достойнството на *личност*: той не е само нещо, но някой. Той е способен да се познава, да се владее, свободно да се отдава и да влиза в общение с други личности; поради Божието благоизволение човекът е призван за Завет със своя Създател, призван е да Му отговори с вяра и любов, каквито никой друг на Негово място не може да даде. 1703, 2258
- 358 Бог е създал всичко за човека²¹⁹, но човекът е бил създаден, за да служи на Бога, да Го обича и да Му поднася цялото творение: 225
- „Кое е тогава съществото, което ще дойде да обитава, заобиколено от такава уважение? – Човекът, велико и чудно живо същество, в очите на Бога поскъпоценно от цялото творение: заради човека съществуват небето и земята, морето и цялото останало творение; Бог до такава степен обикна спасението на човека, че заради него не пощади дори единствения Си Син. Защото Бог не престана да движи всичко, за да издигне човека до Себе си и да го постави да седне от дясната Му страна.“²²⁰ 1935
- 359 „В действителност единствено в тайната на Въплътеното Слово се изяснява истински тайната на човека“²²¹: 1877
- „Свети Павел ни учи, че двама мъже са дали началото на човешкия род: Адам и Христос ... Първият човек Адам, казва той, е бил създаден живеещ в душа, а най-новият Адам – в оживотворяващ дух... Първият Адам е бил създаден от втория – Христос, от когото е получил душа, за да живее. При оформянето на първия Адам вторият вложи в него Своя образ. Оттук произлиза и това, че Той възприе неговата личност и получи неговото име, за да не загуби това, което беше направил по Свой образ. Първият Адам и последният Адам: Първият има начало, последният няма край. Защото последният е всъщност първият, както казва Той самият: „Аз съм Първият и Последният.“²²² 901
- 360 Благодарение на общия произход човешкият род образува едно цяло, защото Бог „направи да произлезе от един корен цялото потомство на хората“ (Деян. 17, 26)²²³: 1701
- 388, 411

²¹⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 12: AAS 58 (1966) 1034.

²¹⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 24: AAS 58 (1966) 1045.

²¹⁸ SANCTA CATHARINA SENENSIS, *Il dialogo della Divina provvidenza*, 13: ed. G. CAVALLINI (Roma 1995) p. 43.

²¹⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 12: AAS 58 (1966) 1034; *Ibid.*, 24: AAS 58 (1966) 1045; *Ibid.*, 39: AAS 58 (1966) 1056-1057.

²²⁰ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *Sermones in Genesim*, 2, 1: PG 54, 587-588.

²²¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

„Чудесно видение, което ни позволява да съзерцаваме човешкия род в единството на своята природа, съставена еднакво при всички от материално тяло и духовна душа, в единството на непосредствената си цел и своята мисия в света, в единство на своето обиталище – земята, от чиито блага всички хора, по своето природно право, могат да се ползват, за да поддържат и усъвършенстват своя живот, в единството на тяхната свръхприродна цел – самия Бог, към Когото всички трябва да се стремят, в единството на средствата, чрез които да достигнат тази цел... в единството на Изкуплението, извършено от Христос за всички.“²²⁴

225, 404

775, 831, 842 361 Този закон на „общата човешка обвързаност и любов“²²⁵, без да се изключва богатото разнообразие на личности, култури и народи, ни уверява, че всички хора са наистина братя.

II. „Единен в тяло и душа“

1939 362 Човешката личност, създадена по образа на Бога, е едновременно телесно и духовно същество. Библейският разказ изразява този факт символично, когато твърди, че „Бог създаде човека от земна пръст и вдъхна в лицето му дихание за живот; и стана човекът жива душа“ (*Бит.* 2, 7). И така, целият човек е *желан* от Бога.

363 В Свещеното Писание с термина *душа* често се обозначава човешкият *живот*²²⁶ или цялата човешка *личност*²²⁷. Но той означава също най-дълбоката същност²²⁸ и най-ценното у човека²²⁹, онава, чрез което той в най-висша степен е образ на Бога: „душа“ означава *духовният принцип* в човека.

1146, 2332 364 Човешкото *тяло* взема участие в достойнството на „Божия образ“; то е човешко тяло точно защото е одушевено от духовна душа и само цялата човешка личност е предопределена да стане, в Тялото Христово, Храм на Духа²³⁰:

1703 „Единен в тяло и душа, със собствената си телесна природа човекът обединява в себе си елементите на материалния свят, който по този начин достига в него своя връх и може свободно да слави своя Създател. Следователно не е допустимо човек да пренебрегва телесния жи-

²²² SANCTUS PETRUS CHRYSOLOGUS, *Sermones* 117, 1-2: CCL 24A, 709 (PL 52, 520).

²²³ Вж. *Тов.* 8, 6.

²²⁴ PIUS XII, Litt. enc. *Summi Pontificatus*: AAS 31 (1939) 427; cf. CONCILIIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 1: AAS 58 (1966) 740.

²²⁵ PIUS XII, Litt. enc. *Summi Pontificatus*: AAS 31 (1939) 426.

²²⁶ Вж. *Мат.* 16, 25-26; *Иоан.* 15, 13.

²²⁷ Вж. *Деян.* 2, 41.

вот. Напротив, той трябва да почита и уважава своето тяло, което е създадено от Бога и ще възкръсне в последния ден.²²¹

365 Единството между душата и тялото е толкова дълбоко, че душата трябва да се счита като „форма“ на тялото²³²; това означава, че благодарение на духовната душа човешкото тяло, създадено от материя, е човешко и живо тяло; дух и материя в човека не са две свързани природи, но тяхното единение образува една-единствена природа. 1004

366 Църквата учи, че всяка духовна душа е непосредствено създадена от Бога²³³, а не е „произведена“ от родителите. Църквата също учи, че душата е безсмъртна²³⁴: тя не загива, когато се отделя от тялото в момента на смъртта, и ще се съедини отново с него при последното възкресение. 2289

367 Понякога обаче се случва душата да се различава от духа. Така св. Павел се моли „целият ваш дух и душата и тялото да се запази без порок при пришествието на Господа нашего Иисуса Христа“ (1 Сол. 5, 23). Църквата учи, че такова разграничаване не води до двойственост на душата²³⁵. „Дух“ означава, че човек е устроен още от създаването си за своята крайна свръхприродна цел²³⁶, а душата означава способността му като дар да се издигне до общение с Бога²³⁷.

368 Духовното Предание на Църквата набляга също така на сърцето, означаващо в библейски смисъл „най-съкровената дълбина“ („във вътрешността“: *Иер.* 31, 33); в сърцето си личността решава или не се решава да се посвети на Бога²³⁸.

1005
997

2083

III. „Мъж и жена ги сътвори“

РАВЕНСТВОТО И РАЗЛИЧИЕТО, ЖЕЛАНИ ОТ БОГА

²²⁸ Вж. *Мат.* 26, 38; *Иоан.* 12, 27.

²²⁹ Вж. *Мат.* 10, 28; 2 *Марк.* 6, 30.

²³⁰ Вж. *1 Кор.* 6, 19-20; 15, 44-45.

²³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 14: AAS 58 (1966) 1035.

²³² Вж. CONCILIUM VIENNENSE (anno 1312), Const. „*Fidei catholicae*“: DS 902.

²³³ Вж. PIUS XII, Litt. enc. *Humani generis* (anno 1950): DS 3896; PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 8: AAS 60 (1968) 436.

²³⁴ Вж. CONCILIUM LATERANENSE V (anno 1513), *Bulla Apostolici regiminis*: DS 1440.

²³⁵ Вж. CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM IV (anno 870), canon II: DS 657.

478, 582,
1431, 1764,
2517, 2562,
2843

369 Мъжът и жената са *сътворени*, което означава, че са *пожелани от Бога*: от една страна, в свършено равенство, доколкото са човешки личности, от друга – в тяхното специфично битие на мъж и жена. „Да бъдеш мъж“, „Да бъдеш жена“ е добра реалност и е желана от Бога: мъжът и жената притежават неотменно достойнство, което идва непосредствено от Бога, техния Създател²³⁹. Мъжът и жената са с едно и също достойнство, „по образ на Бога“. В битието на мъжа и битието на жената се отразяват мъдростта и добрината на Създателя.

2331-2336

370 Бог няма никакво подобие с човека, Той не е нито мъж, нито жена. Бог е чист Дух, у когото няма място за различие в половете. Но „свършенствата“ на мъжа и жената отразяват нещо от безкрайното свършенство на Бога: такива са свършенствата на майката²⁴⁰, на бащата и съпруга²⁴¹.

„Един за друг“ – „Единство на двама“

42, 239

371 Създавайки ги *заедно*, Бог е пожелал мъжът и жената да са един *за* друг. Словото на Бога внушава това разбиране с различни редове от свещения текст. „Не е добро за човека да бъде сам; да му съворим помощник, нему подобен“ (*Бит.* 2, 18). Никое от животните не може да бъде такъв „*другар*“ на мъжа²⁴². Жената, която Бог „оформил“ от реброто, извадено от мъжа, и която Той заведе при него, предизвика у мъжа възглас на удивление, възкликание на любов и общение: „Това е кост от моите кости и плът от моята плът“ (*Бит.* 2, 23). Мъжът открива у жената своето друго „Аз“, със същата човешка природа.

1605

372 Мъжът и жената са създадени „един за друг“ не защото Бог ги е направил „половинчати“ и „недовършени“. Той ги създаде за едно общение на личности, при което всеки би могъл да бъде „помощник“ за другия, защото те са равни като личности („кост от моите кости“) и същевременно допълващи се като мъж и жена²⁴³. В брака Бог ги

²³⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, с. 2: DS 3005; CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042-1043.

²³⁷ Вж. Pius XII, Litt. enc. *Humani generis* (anno 1950): DS 3891.

²³⁸ Вж. *Втор.* 6, 5; 29, 3; *Ис.* 29, 13; *Иезек.* 36, 26; *Мат.* 6, 21; *Лук.* 8, 15; *Рим.* 5, 5.

²³⁹ Вж. *Бит.* 2, 7. 22.

²⁴⁰ Вж. *Ис.* 49, 14-15; 66, 13; *Пс.* 130, 2-3.

²⁴¹ Вж. *Ос.* 11, 1-4; *Иер.* 3, 4-19.

съедини по такъв начин, че образувайки „една плът“ (Бит. 2, 24), да могат да предават човешкия живот: „Плодете се и множете се, пълнете земята“ (Бит. 1, 28). С предаването на човешкия живот от поколение на поколение мъжът и жената като съпрузи и родители съучастват по уникален начин в делото на Създателя²⁴⁴.

373 В Божия замисъл мъжът и жената имат призванието да „подчинят“ земята²⁴⁵ като „Божии управници“. Това не трябва да означава произволно и разрушително господство над всичко. По образа на Създателя, „който обича всичко съществуващо“ (Прем. 11, 24), мъжът и жената са призвани да съучастват в грижата на Божественото Провидение за другите създания. Оттук и отговорността за света, която Бог им повери.

IV. Човекът в Рая

1652, 2366

374 Първият човек бе създаден не само добър, но бе установен в приятелство със своя Създател, в хармония със самия себе си и със сътвореното около него, които ще бъдат надминати единствено от славата на новото сътворение в Христа.

307

375 „Като тълкува по автентичен начин символизма на библейския език в светлината на Новия Завет и на Преданието, Църквата учи, че нашите първи родители Адам и Ева бяха създадени в състояние на святост и първоначална правда.“²⁴⁶ Тази благодат на първоначална святост беше участие в божествения живот²⁴⁷.

2415

376 Поради сиянието на тази благодат всички измерения на човешкия живот бяха укрепени. Докато живееше в божествената интимност, човек не трябваше нито да умира²⁴⁸, нито да страда²⁴⁹. Вътрешната хармония на човешката личност, хармонията между мъжа и жената²⁵⁰ и накрая хармонията между първата двойка и цялото творение определяха състоянието, наречено „първоначална правда“.

54

377 „Владеенето“ на света, което Бог даде на човека още от самото начало, се осъществяваше преди всичко в самия човек като *владее* на

²⁴² Вж. Бит. 2, 19-20.

²⁴³ Вж. IOANNES PAULUS II, Ep. ap. *Mulieris dignitatem*, 7: AAS 80 (1988) 1664-1665.

²⁴⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1070-1071.

²⁴⁵ Вж. Бит. 1, 28.

- 1997 *себе си*. Човек беше непокътнат и подреден в цялото си същество, защото беше освободен от тройната страст²⁵¹, която го подчинява на удоволствията, на чувствата, на алчността към земните блага и на утвърждаването на себе си против изискванията на разума.
- 1008 378 Знакът на задушевна близост с Бога е, че Бог поставя човека в
1502 райската градина²⁵². Той живее в нея, за да я обработва и пази (*Бит.* 2, 15): трудът не е мъка²⁵³, а сътрудничество на мъжа и жената с Бога в доусъвършенстването на видимото творение.
- 379 Точно тази хармония на първоначалната правда, предвидена за човека в плана на Бога, бива изгубена чрез греха на нашите прародители.

2514

Накратко

- 380 „Божже, Ти направи човека по Твой образ и му повери грижата за света, за да владее над творението, като служи на Теб – Неговия Създател.“²⁵⁴
- 2415 381 Човек е предопределен да възпроизвежда образа на Сина Божии,
2427 станал човек – „образ на невидимия Бог“ (*Кол.* 1, 15), за да бъде Христос Първородният на едно множество от братя и сестри²⁵⁵.
- 382 Човек е „един в тяло и душа“. Учението на Църквата потвърждава, че духовната и безсмъртна душа е създадена непосредствено от Бога²⁵⁶.
- 383 „Бог не създаде човека самотен: още от началото Той ги „сътвори мъж и жена“ (*Бит.* 1, 27); тяхната съобщност създава първата форма на общение между личностите.“²⁵⁷
- 384 Откровението ни дава да познаем състоянието на святост и първоначална правда на мъжа и жената отпреди греха: от

²⁴⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 1: DS 1511.

²⁴⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 5-6.

²⁴⁸ Вж. *Бит.* 2, 17; 3, 19.

²⁴⁹ Вж. *Бит.* 3, 16.

²⁵⁰ Вж. *Бит.* 2, 25.

²⁵¹ Вж. *1 Иоан.* 2, 16.

²⁵² Вж. *Бит.* 2, 8.

²⁵³ Вж. *Бит.* 3, 17-19.

²⁵⁴ *Præx eucharistica IV*, 118: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 467.

приятелството им с Бога произтичаше щастието на тяхното съществуване в Рая.

Параграф 7

ПАДЕНИЕТО

385 Бог е безкрайно добър и всички негови дела са добри. При все това никой не може да избегне изпитанието на страданието, на злините в природата, които изглеждат свързани със собствената ограниченост на създанията и особено с въпроса за моралното зло. Откъде идва злото? „Търсих откъде иде злото и не намерих изход“, казва св. Августин²⁵⁸ и неговото собствено и мъчително търсене намира изход само в обръщането му към живия Бог. Защото „тайната на беззаконието“ (2 Сол. 2, 7) просветва единствено в светлината на „тайната на милосърдието“²⁵⁹. Откриването на божествената любов в Христа показва в едно и също време умножаването на злото и преизобилието на благодатта²⁶⁰. Следователно ние трябва да разглеждаме въпроса за произхода на злото, отправяйки погледа на нашата вяра към Този, Който е единствен негов Победител²⁶¹.

I. „Където се умножи грехът, благодатта се яви в голямо изобилие“

309

РЕАЛНОСТТА НА ГРЕХА

386 Грехът присъства в историята на човека; напразно бихме се опитвали да го пренебрегнем или да даваме на тази мрачна реалност някакви други имена. За да се опитаем да разберем какво представлява грехът, трябва най-напред да познаем дълбоката връзка на човека с Бога, защото извън това отношение „злото на греха не се разкрива в истинската си същност на отказ и противопоставяне на Бога, като продължава да тегне върху живота на човека и историята“.

457

1848

539

²⁵⁵ Вж. Еф. 1, 3-6; Рим. 8, 29.

²⁵⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 14: AAS 58 (1966) 1035.

²⁵⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 12: AAS 58 (1966) 1034.

²⁵⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones* 7, 7, 11: CCL 27, 99 (PL 32, 739).

²⁵⁹ Вж. 1 Тим. 3, 16.

²⁶⁰ Вж. Рим. 5, 20.

²⁶¹ Вж. Лук. 11, 21-22; Ив. 16, 11; 1 Иоан. 3, 8.

387 Реалността на греха и по-специално на първородния грях не може да се осветли иначе освен в светлината на божественото Откровение. Без познанието, което то ни дава за Бога, не е възможно ясно да се познае грехът и ние се изкушаваме да го обясним единствено като недостатък на развитието, като психологическа слабост, като грешка, задължителна последица на неадекватната социална структура и т.н. Единствено с познаването на Божието намерение за човека можем да разберем, че грехът е злоупотреба със свободата, която Бог дава на личностите, създадени, за да Го обичат и да се обичат помежду си.

ПЪРВОРОДНИЯТ ГРЯХ – ЕДНА СЪЩНОСТНА ИСТИНА НА ВЯРАТА

388 С разгръщането на Откровението е осветлена също и реалността на греха. Макар че според историята на грехопадението, разказана в *Битие*, Божият Народ на Стария Завет се сблъска със страданието на човешката природа, той не успя да постигне последното значение на тази история, което се открива единствено в светлината на Смъртта и Възкресението на Исуса Христа²⁶². Трябва да познаваме Христа като извор на благодатта, за да познаем Адам като извор на греха. Духът Утешител, изпратен от възкръсналия Христос, идва, „за да изобличи света за грях“ (*Иоан.* 16, 8), откривайки Този, който е негов Изкупител.

389 Учението за първородния грях е, така да се каже, „обратната страна“ на Благовестието, че Исус е Спасител на всички хора, че всички имат нужда от спасение и че спасението е предложено на всички благодарение на Христа. Църквата, която има „ума на Христа“²⁶³, знае добре, че не може да достигне до откровението за първородния грях, без да се накърни тайната на Христос.

729 ПРОЧИТЪТ НА РАЗКАЗА ЗА ПАДЕНИЕТО

390 Разказът за падението (*Бит.* 3) използва образен език, но потвърждава едно първоначално събитие, един факт, който е станал в началото на човешката история²⁶⁴. Откровението дава уверението на вярата, че всяка човешка личност е белязана от първородния

²⁶² Вж. *Рим.* 5, 12-21.

грях, извършен от нашите първи родители²⁶⁵.

II. Падението на ангелите

391 Зад избора на непослушание на нашите родители има един прелъстителен глас, който се противопоставя на Бога²⁶⁶, поради завист ги прави да паднат в гибел²⁶⁷. Писанието и Преданието на Църквата виждат в това същество един паднал ангел, наричан Сатана или дявол²⁶⁸. Църквата учи, че първоначално този ангел, създаден от Бога, е бил добър. „Дяволът и останалите демони без съмнение са били създадени от Бога добри по природа, но те сами са станали зли.“²⁶⁹ 289

392 Писанието говори за *греха* на тези ангели²⁷⁰. Падението им се състои в свободния избор, тъй като те категорично и безвъзвратно *отхвърлят Бога* и Неговото Царство. Отражението на този бунт намираме в думите, които прелъстителят отправя към нашите прародители: „ще бъдете като богове“ (*Бит.* 3,5). Дяволът „открай време съгрешава“ (*Иоан.* 3, 8), той е „лъжец и баща на лъжата“ (*Иоан.* 8,44). 2538

393 Само *безвъзвратният* избор на ангелите, а не недостигът на безкрайното Божие милосърдие прави техния грях непростим. „У тях няма разкаяние след падението, както няма разкаяние за хората след смъртта.“²⁷¹

394 Писанието свидетелства за злокобното влияние на този, когото Исус нарече „открай време човекоубиец“ (*Иоан.* 8, 44) и който дори се опита да отклони Исуса от задачата, поверена Му от Оцеца²⁷². „Затова се и яви Син Божий, за да разруши делата на дявола“ (*1 Иоан.* 3,8). Като най-тежка последица на тези деяния е било лъжливото изкушение, което е подвело човека да не се подчини на Бога. 1850 2482

²⁶³ Вж. *1 Кор.* 2, 16.

²⁶⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 13; AAS 58 (1966) 1034-1035.

²⁶⁵ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 3; DS 1513; PIUS XII, Litt. enc. *Humani generis*: DS 3897; PAULUS VI, *Allocutio iis qui interfuerunt Coetui v. d. „Simposio“ a theologis doctisque viris habito de originali peccato* (11 iulii 1966): AAS 58 (1966) 649-655.

²⁶⁶ Вж. *Бит.* 3, 1-5.

²⁶⁷ Вж. *Прем.* 2, 24.

²⁶⁸ Вж. *Иоан.* 8, 44. *Откр.* 12, 9.

²⁶⁹ CONCILIUM LATERANENSE IV (anno 1215), Cap. 1, *De fide catholica*: DS 800.

²⁷⁰ Вж. *2 Петр.* 2, 4.

1033-1037 395 Могъществото на Сатаната обаче не е безкрайно. Той не е нищо друго освен създание, чиято мощ се дължи на факта, че е чист дух, но винаги остава само създание: той не може да попречи на изграждането на Царството Божие. Макар че Сатаната действа в света от омраза против Бога и Неговото царство в Исуса Христа и въпреки че неговото злодеяние причинява тежки вреди – от духовен характер и дори непряко от физически характер – за всеки човек и за обществото като цяло тази дейност е позволена от божественото Провидение, което със сила и благодост ръководи историята на човечеството и света. Божественото позволение на дяволската активност е голяма тайна, но „ние знаем, че на ония, които любят Бога и са призвани по Негова воля, всичко съдейства към добро“ (Рим. 8, 28).

III. Първородният грях

1673 Изпитанието на свободата

412 396 Бог създаде човека по свой образ и го утвърди в своето приятелство. Човек е духовно създание и може да живее в това приятелство само като свободно се подчинява на Бога. Това изразява забраната, отправена към човека да не яде от дървото на познанието на доброто и злото, „защото в който ден вкусиш от него, бездруго ще умреш“ (Бит. 2, 17). „Дървото на познанието на доброто и злото“ (Бит. 2, 17) показва символично непрестъпната граница, която човек като създание трябва свободно да признае и вярно да спазва. Човек зависи от Създателя, той е подчинен на законите на сътворението и на моралните норми, които регулират използването на свободата.

1730 ПЪРВИЯТ ГРЯХ НА ЧОВЕКА
311

397 Изкусеният от дявола човек остави да угасне в сърцето му доверието към Неговия Създател²⁷³ и като злоупотреби със свободата си, *отказа* да се подчини на Бога. В това се състои първият грях на човека²⁷⁴. Всеки грях впоследствие ще бъде неподчинението към Бога и липсата на доверие в Неговата доброта.

²⁷¹ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *Expositio fidei* 18 [*De fide orthodoxa* 2, 4]: PTS 12, 50 (PG 94, 877).

²⁷² Вж. *Мат.* 4, 1-11.

- 398 В този грях човекът е предпочел себе си пред Бога и с това е пренебрегнал Бога; той е избрал себе си пред Бога, против изискванията на собственото си положение на творение и оттам насетне против собственото си благо. Съставен в състояние на святост, човекът беше предопределен да бъде напълно „обожествен“ от Бога в светлината на Неговата слава. След изкушението на дявола той е пожелал да бъде като Бога²⁷⁵, но без Бога и преди Бога, а не следвайки Бога²⁷⁶. 301 1707, 2541
- 399 Писанието показва трагичните последици от това първо неподчинение. Адам и Ева губят мигновено благодатта на първоначалната святост²⁷⁷. Започват да се страхуват от Бога²⁷⁸, за Когото са добили лъжлив образ, образа Бог, ревнив към Своите привилегии²⁷⁹. 1850 215
- 400 Хармонията, която бе установена благодарение на първоначалната справедливост и в която те се намираха, бе нарушена, господството на духовните сили на душата над тялото бе сломена²⁸⁰, връзката между мъжа и жената бе подложена на напрежение²⁸¹; техните връзки отгук насетне биват белязани от страст и стремеж към господство²⁸². Хармонията със сътворението бе нарушена: видимото творение стана за човека чуждо и враждебно²⁸³. Заради човека творението бе подложено „на робството на тлението“²⁸⁴. И накрая, последицата, която бе ясно известна²⁸⁵ в случая на неподчинението, ще се сбъдне: човекът ще се обърне в праха, от който е бил направен²⁸⁶. Така смъртта влиза в историята на човечеството²⁸⁷. 2084 2113
- 401 След този първи грях едно истинско „нашествие“ от грехове изпълва света: братоубийството, извършено от Каин²⁸⁸; повсеместната поквара като последица на греха²⁸⁹; също и в историята на Израил грехът се появява често, особено като изневяра на Завета с Бога и като нарушение на Закона на Мойсей; дори след Изкуплението 1607 2514

²⁷³ Вж. *Бит.* 3, 1-11.

²⁷⁴ Вж. *Рим.* 5, 19.

²⁷⁵ Вж. *Бит.* 3, 5.

²⁷⁶ SANCTUS MAXIMUS CONFESSOR, *Ambiguorum liber*: PG 91, 1156.

²⁷⁷ Вж. *Рим.* 3, 23.

²⁷⁸ Вж. *Бит.* 3, 9-10.

²⁷⁹ Вж. *Бит.* 3, 5.

²⁸⁰ Вж. *Бит.* 3, 7.

²⁸¹ Вж. *Бит.* 3, 11-13.

на Христа между християните грехът се проявява в многобройни форми²⁹⁰. Писанието и Преданието на Църквата не престават да напомнят за наличието и всеобщото разпространение на греха в историята на човека:

602, 1008
1865, 2259

„Това, което божественото Откровение ни извести, съвпада със собствения ни опит. Защото, ако човек погледне вътре в сърцето си, ще открие, че е наклонен към зло и потънал в множество злини, които не могат да произлизат от неговия добър Създател. Като отказва често да признае Бога за свое начало, човек накърнява порядъка, който го насочва към неговата крайна цел, и в същото време нарушава цялостната хармония било по отношение на себе си, било по отношение на другите хора и на цялото творение.“²⁹¹

ПОСЛЕДИЦИТЕ ЗА ЧОВЕЧЕСТВОТО ОТ ГРЕХА НА АДАМ

1739

402 Всички хора са замесени в греха на Адам. Св. Павел го потвърждава: „Чрез непослушанието на един човек мнозина станаха грешни“ (*Рим.* 5,19); също така „чрез един човек грехът влезе в света, а чрез греха – смъртта, и по такъв начин смъртта премина във всички люде чрез един човек, в когото всички съгрешиха“ ... (*Рим.* 5, 12). На вездесъщието на греха и смъртта апостолите противопоставят вездесъщието на спасението в Христа: „Както чрез престъплението на едного дойде осъждане на всички човеци, тъй и чрез Правдата на Едного мнозина ще станат праведни“ (*Рим.* 5, 18).

403 Следвайки апостол Павел, Църквата винаги е учела, че безкрайното нещастие, което гнети хората, както и тяхната наклонност към злото и смъртта, не могат да бъдат разбрани без връзката им с прегрешението на Адам, предал ни на греха, от който ние се раждаме белязани и който е „смърт за душата“²⁹². Бидейки уверена в това, Църквата дава Кръщението за опрощаване на греховете дори

²⁸² Вж. *Бит.* 3, 16.

²⁸³ Вж. *Бит.* 3, 17. 19.

²⁸⁴ Вж. *Рим.* 8, 20.

²⁸⁵ Вж. *Бит.* 2, 17.

²⁸⁶ Вж. *Бит.* 3, 19.

²⁸⁷ Вж. *Рим.* 5, 12.

²⁸⁸ Вж. *Бит.* 4, 3-15.

²⁸⁹ Вж. *Бит.* 6, 5. 12; *Рим.* 1, 18-32.

²⁹⁰ Вж. *1 Кор.* 1-6; *Деян.* 2-3.

²⁹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 13: AAS 58 (1966) 1035.

на малките деца, които още не са извършили личен грях²⁹³.

430, 605

404 По какъв начин грехът на Адам е станал грях на всички потомци? Целият човешки род е в Адам „като едно тяло на един човек“²⁹⁴. Поради тази „единност на човешкия род“ всички хора са въвлечени в греха на Адам, както всички хора са включени в правдата на Христа. Предаването на първородния грях обаче е тайна, която не можем да разберем напълно. От Откровението знаем, че Адам е получил светостта и първоначалната правда не само за себе си, а за цялата човешка природа: отстъпвайки на изкусителя, Адам и Ева извършват *личен* грях, но този грях засяга човешката природа, която те предават вече отпаднала²⁹⁵. Това е грях, който се предава и разпространява сред цялото човечество, което ще рече, че се предава човешката природа, лишена от първоначалната святост и правда. Ето защо първородният грях е наречен „грях“ по аналогичен начин: той е „придобит“, а не „извършен“ грях, състояние, а не действие.

2606

1250

360

405 Макар и присъщ на всеки човек²⁹⁶, първородният грях няма в нито един потомък на Адам характера на лична вина. Грехът е лишаването от първоначалните святост и правда, но човешката природа не е напълно покварена: тя е само наранена в своите собствени природни сили, подложена е на властта на невежеството, страданията и смъртта, наклонна е към грях (тази наклонност към злото е наречена „страст“). Като дава живот на Христовата благодат, Кръщението заличава първородния грях и възвръща човека към Бога, но последиците за природата, отслабена и склонна към злото, остават в човека и го призовават към духовна борба.

50

406 Учението на Църквата за предаването на първородния грях, оформено през V век най-вече под влияние на Августиновите разсъждения срещу пелагианството, е било доуточнено през XVI век в противопоставянето на протестантската Реформация. Пелагий поддържал, че човек може със силите на собствената си природа и свободна воля да води морален и добър живот, без да е необходима

²⁹² Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 2: DS 1512.

²⁹³ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 4: DS 1514.

²⁹⁴ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Quaestiones disputatae de malo*, 4, 1, c.: Ed. Leon. 23, 105.

²⁹⁵ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canones 1-2: DS 1511-1512.

²⁹⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canones 3: DS 1513.

- 2515 помощната благодат на Бога; така той свеждал влиянието на греха на Адам до лош пример. Обратно, първите протестантски реформатори поддържали, че човекът е покварен в основата си и свободата му е унищожена от греха на първородните; те отъждествявали унаследения от всеки човек първороден грях с наклонността към злото (страстта), която е непобедима. На събора в 529 г.²⁹⁷ и на събора в Тренто през 1546 г.²⁹⁸ Църквата специално се произнесе върху смисъла на първородния грях, даден в Откровението.

ЕДНА ТЕЖКА БИТКА...

407 Учението за първородния грях, свързано с учението за Изкуплението чрез Христос, дава ясен поглед за разграничаването на състоянието на човека и неговите действия в света. Чрез греха на нашите прародители дяволът е придобил известно господство върху човека, макар че човекът е останал свободен. Първородният грях гласка „към робство под властта на този, който притежава царството на смъртта, т.е. на дявола“²⁹⁹. Пренебрегването на факта, че човекът има накърнена природа, склонна към злото, води до тежки грешки в областта на възпитанието, политиката, социалната дейност и нравите³⁰⁰.

- 408 Последниците от първородния грях и от всички лични грехове на хората предават на света в неговата цялост един греховен облик, който може да бъде охарактеризиран с израза на св. Йоан „грех на света“ (*Йоан.* 1, 29). Чрез този израз се отбелязва и отрицателното влияние, което упражняват върху хората социалните условия на живот и структури, които са плод от греховете на света³⁰¹.

- 409 „Трагичното състояние на света, който „цял лежи в злото“ (*1Йоан.* 5, 19)³⁰², превръща живота на човека в упорита битка против силите на мрака, преминава през цялата история на хората; започнала още от началото, тя ще продължава, Господ ни го казва, до последния ден. Въвлечен в тази битка, човек трябва неуморно да се сражава, за да се придържа към доброто, и не без големи усилия, с помощта на Божията благодат, той успява да удържи своето вътрешно

²⁹⁷ CONCILIIUM ARAUSICANUM II, Canones 1-2: DS 371-372.

²⁹⁸ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*: DS 1510-1516.

²⁹⁹ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 1: DS 1511; cf. Heb 2, 14.

³⁰⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 25: AAS 83 (1991) 823-824.

единство.³⁰³

IV. „Ти не го изостави във властта на смъртта“

1865

410 След падението човек не бе изоставен от Бога. Напротив, Бог го призовава³⁰⁴ и му известява по тайнствен начин за победата над злото и въздигането му от падението³⁰⁵. Този откъс от Битие е наречен „Протоевангелие“ и представлява първото известие за Месията Изкупител, известие за борбата между жената и змията и за крайната победа на един неин потомък.

2516

411 Християнското Предание вижда в този откъс известие за „новия Адам“³⁰⁶, който, „бидейки послушен дори до смъртта, и то смърт кръстна“ (Фил. 2, 8), преизобилно поправя непослушанието на Адам³⁰⁷. Впрочем много отци и учители на Църквата откриват в известната в „Протоевангелието“ жена майката на Христа, Мария, като „новата Ева“. Тя първа и по особен начин се възползва от победата над греха, извоювана от Христа: беше предпазена от всякакво петно на първородния грях³⁰⁸ и през целия си земен живот, благодарение на особената Божия благодат, не извърши никакъв грях³⁰⁹.

55, 705

1609, 2568

412 Но защо Бог не попречи на първия човек да съгреша? Св. Лъв I отговаря: „Неизказаното милосърдие на Христа ни даде блага, много по-добри от тези, които завистта на демона ни беше отнела.“³¹⁰ И св. Тома Аквински добавя: „Нищо не противоречи на това, че човешката природа и след греха е била предопределена за по-възвишена цел. Бог позволява да стават злини, за да извлечаме от тях по-голяма полза. Оттук и думите на св. Павел: „Дето се умножи грехът, благодатта се яви в голямо изобилие“ (Рим. 5, 20). И в благословията на Пасхалната свещ се казва: „О, щастлива вина, която заслужи един такъв и толкова велик Изкупител.“³¹¹

675

359, 615

491

³⁰¹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et paenitentia*, 16: AAS 77 (1985) 213-217.

³⁰² Вж. *1 Петр.* 5, 8.

³⁰³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 37: AAS 58 (1966) 1055.

³⁰⁴ Вж. *Бит.* 3, 9.

³⁰⁵ Вж. *Бит.* 3, 15.

¹⁰⁶ Вж. *1 Кор.* 15, 21-22. 45.

³⁰⁷ Вж. *Рим.* 5, 19-20.

³⁰⁸ Вж. PIUS IX, Bulla *Ineffabilis Deus*, D.S. 2803.

³⁰⁹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canon 23, D.S. 1573.

310, 395 **Накратко**

- 413 *„Бог не е създал смъртта и не се радва, кога гинат живите... ала по завист от дявола влезе в тоя свят смъртта“ (Прем. 1, 13; 2, 24).*
- 272
- 414 *Сатаната, или дяволът, и другите демони са паднали ангели, задето свободно са отказали да служат на Бога и на Неговото намерение. Техният избор против Бога е окончателен. Те се опитват да привлекат човека към техния бунт срещу Бога.*
- 1994
- 415 *„Създаден от Бога в състояние на святост, човекът, съблазнен от Лукавия още в началото на историята, злоупотреби със свободата си, като се изправи срещу Бога, искайки да достигне своята цел извън Бога.“³¹²*
- 416 *Чрез своя грях Адам, бидейки първият човек, загуби светостта и първоначалната правда, която беше получил от Бога не само за себе си, но и за всички човешки същества.*
- 417 *Адам и Ева предадоха на своето потомство човешката природа, накърнена от първородния грях, т.е. лишена от святост и първоначална правда. Това лишение е наречено „първороден грях“.*
- 418 *Вследствие на първородния грях човешката природа бе отслабена в своите сили, подложена на властта на невежеството, страданието и смъртта и склонена към греха (тази наклонност се нарича „страст“).*
- 419 *Следователно ние поддържаме заедно със Събора в Тренто, че първородният грях се предава с човешката природа „не поради подражание, а поради разпространение“ и че по този начин той е „присъщ на всеки“³¹³.*
- 420 *Победата над греха, извоювана от Христа, ни дава по-добри блага от тези, които грехът е отнел: „Дето се умножи грехът, благодатта се яви в голямо изобилие“ (Рим.*

³¹⁰ SANCTUS LEO MAGNUS, Sermo 73, 4: CCL 88A, 453 (PL 54, 151).

³¹¹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 3, q. 1, a. 3, ad 3: Ed. Leon. 11, 14; verba a sancto Thoma hic allata in Praeconio Paschali „Exsultet“ cantantur.

³¹² CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 13: AAS 58 (1966) 1034-1035.

5, 20).

421 „Християните вярват, че този свят е основан и съществува, поддържан от любовта на Създателя; безспорно, той падна под робството на греха, но Христос, чрез Кръста и Възкресението, разкъса силата на Лукавия и го освободи...“³¹⁴

³¹³ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 16: AAS 60 (1968) 439.

³¹⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 2: AAS 58 (1966) 1026.

ГЛАВА ВТОРА
**ВЯРВАМ В ИСУС ХРИСТОС,
ЕДИНСТВЕН СИН БОЖИ**

Благовестието: Бог изпрати Своя Син

389 422 „Но когато се изпълниха времената, Бог изпрати Своя Син, роден от жена, и се подчини на закона, за да изкупи подчинените на закона, за да получим осиновението“ (*Гал.* 4, 4-5). Ето „Благата вест за Исус Христос, Сина Божи“¹: Бог посети своя народ². Той изпълни обещанията, дадени на Авраам и потомството му³, направи го извън всякакво очакване: изпрати своя „възлюбен Син“⁴.

423 Ние вярваме и изповядваме, че Исус от Назарет, по рождение евреин, роден от дъщерята на Израил във Витлеем по времето на цар Ирод Велики и император Цезар Август I, по занаят дърводелец, умрял, разпънат в Йерусалим, при управлението на Пилат Понтийски, по времето на император Тиберий, Вечният Син Божи е станал човек: Той е „излязъл от Бога“ (*Иоан.* 13, 3) „слязъл от небето“ (*Иоан.* 3, 13; 6, 33), дошъл в плът⁵, защото „Словото стана плът и живя между нас, пълно с благодат и истина, и ние видяхме славата Му, слава като на Единороден от Отца; и от Неговата пълнота всички ние приехме благодат въз благодат“ (*Иоан.* 1, 14-16).

683 424 Движени от благодатта на Светия Дух и привлечени от Отца, ние вярваме и изповядваме по отношение на Исуса: „Ти си Христос, Син на Живия Бог“ (*Мат.* 16, 16). Върху скалата на тази вяра, изповядвана от св. Петър, Исус построи своята Църква⁶.

¹ Вж. *Марк.* 1, 1.

² Вж. *Лук.* 1, 68.

³ Вж. *Лук.* 1, 55.

⁴ Вж. *Марк.* 1, 11.

⁵ Вж. *1 Иоан.* 4, 2.

⁶ Вж. *Мат.* 16, 18; SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 4, 3: CCL 88, 19-20 (PL 54, 151); *Sermo* 51, 1: CCL 88A, 296-297 (PL 54, 309); *Sermo* 62, 2: CCL 88A, 377-378 (PL 54, 350-351); *Sermo* 83, 3: CCL 88A, 521-522 (PL 54, 432).

„Да БЛАГОВЕСТЯ НЕИЗСЛЕДИМОТО БОГАТСТВО НА ХРИСТА“ (Еф. 3, 8)

425 Предаването на християнската вяра е преди всичко известието на Исуса Христа, за да се насочваме към вярата в Него. Още от началото първите му ученици изгаряха от желание да известяват за Христа: „Защото ние не можем да не говорим за това, което сме чули и видели“ (Деян. 4, 20). И те приканват хората от всички страни да влизат с радост в тяхното общение с Христа: 850, 858

„Кое е било отначало, което сме чули, което сме видели с очите си, което сме наблюдавали и което ръцете ни са попипали, за Словото на живота – и животът се яви... което сме видели и чули, ви възвестяваме, за да имате и вие общение с нас. И това ви пишем, за да бъде радостта ви пълна“ (1 Иоан. 1, 1-4).

В СЪРЦЕТО НА КАТЕХЕЗАТА: ХРИСТОС

426 „В най-съкровената основа на катехезата ние откриваме най-вече една Личност, Личността на Исус от Назарет, единственият Син Божи ... който страда и умря за нас и който сега, възкръснал, живее за нас завинаги Изучаването на катехизиса ... означава да се разкрие в Личността на Христа цялостният извечен замисъл на Бога. Това означава старание да се разберат значението на постъпките и думите на Христа, знаците, оставени от Него.“⁷ Целта на катехезата е „да постигнем съобщност с Исуса Христа: Той единствен може да ни доведе до любовта на Отца в Духа и да ни даде участие в живота на Светата Троица“⁸. 1698 513 260

427 „Следователно в Катехизиса се предава учението за Христос, Въплътеното Слово и Сина Божи – всичко останало е във връзка с Него; и единствен Христос учи, всеки друг го прави дотолкова, доколкото е изпълнител на Неговото слово, позволявайки на Христа да говори чрез неговата уста Следователно за всеки наставник в катехизиса трябва да се отнасят тайнствените думи на Исуса: „Учението Ми не е Мое, а на Оногова, Който Ме е пратил. (Иоан. 7, 16)“⁹ 2145 876

428 Призиваният да „възвестява за Христа“ трябва най-напред да търси „тази превъзходна придобивка, каквото е познанието за Христа“;

⁷ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 5: AAS 71 (1979) 1280-1281.

⁸ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 5: AAS 71 (1979) 1281.

⁹ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 6: AAS 71 (1979) 1281-1282.

трябва „да приеме всичко да загуби“... за да спечели Христа и да се намери в Него“, да Го познае, Него и силата на Неговото възкръснение и участието в Неговите страдания, да стане нему подобен в смъртта, за да достигне до възкресението на мъртвите“ (Фил. 3, 8-11).

- 851 429 От такова изцяло обзето от любовта познание на Христос блика желанието за известяване, „евангелизиране“ и отвеждане на другите към „съгласието“ на вярата в Исуса Христа. Но в същото време се чувства нуждата винаги все по-добре да се познава тази вяра. За тази цел, следвайки реда в Символа на вярата, ще бъдат представени най-важните имена на Исуса: Христос, Синът Божи, Господ (член 2). По-нататък Символът изповядва основните тайни от живота на Христа: Неговото Въплъщение (член 3), Неговата Пасха (член 4,5) и накрая Неговата прослава (член 6, 7).

Член 2

„И В ИСУСА ХРИСТА, ЕДИНСТВЕНИЯ НЕГОВ СИН, ГОСПОД НАШ“

I. Исус

- 210 430 На еврейски *Исус* означава „Бог спасява“. При Благовещението Архангел Гавриил му дава собственото име Исус, което едновременно изразява Неговата самосъщност и мисия¹⁰. Понеже Бог единствен може да прощава греховете (*Марк. 2, 7*) в своя вечен Син
- 402 Исус, станал човек, то Той „ще спаси народа Си от греховете му“ (*Мат. 1, 21*). Така в Исус Бог свежда в едно цялата божествена история на спасението на човечеството.
- 431 В историята на спасението Бог не се задоволи само да освободи Израил от „дома на робството“ (*Втор. 5, 6*), като го накара да напусне Египет. Той го спасява и от неговия грях. Защото грехът е винаги
- 1441, 1850 388 обида, нанесена на Бога¹¹, и само Бог може да я опрости¹². Точно

¹⁰ Вж. *Лук. 1, 31*.

¹¹ Вж. *Пс. 50, 6*.

¹² Вж. *Пс. 50, 11*.

затова и Израил, съзнавайки все повече всеобщността на греха, ще може да намери своето спасение единствено като призовава името на Бога Изкупител¹³.

432 Името на Исус означава, че самото име на Бога присъства в Личността на Неговия Син¹⁴, станал човек за всеобщото и окончателно изкупление на греховете. Исус е божествено име, което единствено носи спасение¹⁵, и поради това може да бъде призовавано от всички; защото Той се съедини с всички хора чрез Въплъщението¹⁶, и то така, че „под небето няма друго име, на човеци дадено, чрез което трябва да се спасим“ (*Деян.* 4, 12).¹⁷ 589, 2666
389
161

433 Името на Бога Спасител е било призовавано един път годишно от първосвещеника за изкупление греховете на Израил, когато е поръсвал жертвеника на Светая Светих с кръв от омилостивяващата жертва¹⁸. Жертвеникът (очистилицето) било мястото, където Бог присъства¹⁹. Когато свети Павел казва за Исус, че „Бог отреди да бъде с кръвта си умилостивна жертва“ (*Рим.* 3, 25), това означава, че с човешката природа на Исус „Бог примири света със Себе си“ (*2 Кор.* 5, 19). 615

434 Възкресението на Исуса прославя името на Бога Спасител²⁰, защото оттам насетне името на Исус показва в пълнота върховната мощ на „името над всяко име“ (*Фил.* 2, 9-10). Лошите духове се страхуват от Неговото име²¹ и само в Негово име учениците на Исус правят чудеса²², защото всичко, което измолват от Отца в Негово име, Той им го дава²³. 2812
2614

435 Името на Исус е в центъра на всяка християнска молитва. Всички литургични молитви завършват с формулата: „Чрез Исуса Христа, Нашия Господ“. Молитвата „Радвай се, благодатна Марийо“ се увен- 2667-2668
2676

¹³ Вж. *Пс.* 78, 9.

¹⁴ Вж. *Деян.* 5, 41; 3 *Иоан.* 7.

¹⁵ Вж. *Деян.* 2, 21; *Иоан.* 3, 18.

¹⁶ Вж. *Рим.* 10, 6-13.

¹⁷ Вж. *Деян.* 9, 14; *Иак.* 2, 7.

¹⁸ Вж. *Лев.* 16, 15-16; *Сир.* 50, 22; *Евр.* 9, 7.

¹⁹ Вж. *Изм.* 25, 22; *Лев.* 16, 2; *Числ.* 7,89; *Евр.* 9, 5.

²⁰ Вж. *Иоан.* 12, 28.

²¹ Вж. *Деян.* 16, 16-18; 19, 13-16.

²² Вж. *Марк.* 16, 17.

²³ Вж. *Иоан.* 15, 16.

чава с думите: „и благословен е плодът на твоята утроба, Исус“. Източната молитва на сърцето, наречена „молитва на Исус“, казва: „Господи Исусе Христе, Сине Божи, смили се над мен, грешника.“ Множество християни умират като св. Жана д'Арк, повтаряйки единствено името на Исус²⁴.

II. Христос

690, 695 436 *Христос* идва от гръцкия превод на еврейската дума „Месия“, която означава „Помазаник“. То става собствено име на Исус само защото Той изпълва съвършено божествената си Мисия. В Израил били помазвани в името на Бога онези, които се посвещавали на възложената им божествена мисия. Такива са били царете²⁵, свещениците²⁶ и в редки случаи пророците²⁷. Такъв е трябвало да бъде в най-висшето си проявление случаят с изпратения от Бога Месия, който да установи окончателно Неговото Царство²⁸. Трябвало е Месията да бъде помазан²⁹ чрез Духа на Господа като Цар и свещеник³⁰, но също и като пророк³¹. Исус изпълни месианската надежда на Израил в своята тройна длъжност на свещеник, пророк и цар.

486, 525 437 Ангелът извести на овчарите раждането на Исус като раждане на Месията, обещан на Израил: „Днес ви се роди в града Давидов Спасител, който е Христос Господ“ (Лук. 2, 11). Още от раждането си Той е „Този, когото Отец освети и прати в света“ (Иоан. 10,36), заченат като „свет“³² в девствената утроба на Мария. Йосиф бе повикан от Бога да вземе при себе си Мария, своята съпруга, носеща в утробата си „заченалото се в нея от Дух Свети“ (Мат. 1, 20), за да се роди Исус, „наричан Христос“, от съпругата на Йосиф в месианското потомство на Давид (Мат. 1, 16)³³.

²⁴ Вж. *La réhabilitation de Jeanne la Pucelle. L'enquête ordonnée par Charles VII en 1450 et le codicille de Guillaume Bouillé*, ed. P. DONCOEUR-Y. LANHERS (Paris 1956) p. 39. 45. 56.

²⁵ Вж. 1 Царств. 9, 16; 10, 1; 16, 1; 12-13; 3 Царств. 1, 39.

²⁶ Вж. Изх. 29, 7; Лев. 8, 12.

²⁷ Вж. 3 Царств. 19, 16.

²⁸ Вж. Пс. 2, 2; Деян. 4, 26-27.

²⁹ Вж. Ис. 11, 2.

³⁰ Вж. Зах. 4, 14; 6, 13.

³¹ Вж. Ис. 61, 1; Лук. 4, 16-21.

³² Вж. Лук. 1, 35.

³³ Вж. Рим. 1, 3; 2 Тим. 2, 8; Откр. 22, 16.

- 438 Месианското осветление на Исус показва Неговата божествена мисия. „Самото Му име означава, че Христос е Този, Който помаза и Който е бил помазан, и самото помазание, с което Той е бил помазан; Този, Който помаза, е Отец, Този, Който е бил помазан, е Синът и Той е бил помазан в Духа, който е Помазанието.“³⁴ Неговото вечно месианско посветяване се откри във времето на земния му живот при Кръщението от Йоан, когато „Бог го помаза със Светия Дух и сила“ (Деян. 10, 38), „за да стане явен на Израил“ (Иоан. 1, 31) като негов Месия. От неговите дела и думи Той бива познат като „Светия Божий“³⁵. 727
- 439 Много евреи и дори някои езичници, които споделяха тяхната надежда, откриха в Исус основните черти на месианския „Син Давидов“, обещан на Израил от Бога³⁶. Исус прие названието Месия, на което имаше право³⁷, не без известна предпазливост, защото повечето от съвременниците Му разбираха тази титла по твърде човешки начин³⁸, най-вече в политически смисъл³⁹. 528-529
- 440 Исус прие изповядването на вярата на Петър, който го призна за Месия, като известяваше предстоящото страдание на Сина Човечески⁴⁰. Той откри същинското съдържание на Неговата месианска царственост едновременно в трансцендентната Му същност на Син Човечески, „Който слезе от небето“ (Иоан. 13, 3)⁴¹, и в изкупителната Му мисия на Слуга, който страда: „Син Човечески ... не дойде, за да Му служат, но да послужи и даде душата Си откуп за мнозина“ (Мат. 20, 28)⁴². Ето защо истинският смисъл на Неговата царственост се откри едва от височината на кръста⁴³. Едва след Неговото възкресение месианската Му царственост може да бъде провъзгласена от Петър пред Божия народ: „Нека наздраво знае целият дом Израилев, че Този Иисус, когото вие разпнахте, Бог направи Господ и Христос“ (Деян. 2, 36). 552

³⁴ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 18, 3: SC 211, 350 (PG 7, 934).

³⁵ Вж. Марк. 1, 24; Иоан. 6, 69; Деян. 3, 14.

³⁶ Вж. Мат. 2, 2; 9, 27; 12, 23; 15, 22; 20, 30; 21, 9-15.

³⁷ Вж. Иоан. 4, 25-26; 11, 27.

³⁸ Вж. Мат. 22, 41-46.

³⁹ Вж. Иоан. 6, 15; Лук. 24, 21.

⁴⁰ Вж. Мат. 16, 16-23.

⁴¹ Вж. Иоан. 6, 62; Дан. 7, 13.

⁴² Вж. Ис. 53, 10-12.

⁴³ Вж. Иоан. 19, 19-22; Лук. 23, 39-43.

III. Единственият Син Божи

441 *Син Божи* в Стария Завет е наименование, давано на ангелите⁴⁴, на избрания народ⁴⁵, на децата на Израил⁴⁶ и на техните царе⁴⁷. Тогава то означава приемно осиновяване, което установява между Бога и неговото създание отношение на особена задушевност. Когато обещаният цар Месия е наречен „Син Божи“⁴⁸, това не означава по необходимост, според буквалния смисъл на тези текстове, че се надминава човешкото. Онези, които са наричали Исус Месия на Израил⁴⁹, може би не са искали да изразят нищо по-голямо⁵⁰.

552 442 Не може да се каже същото за Петър, когато признава Исус за „Христос, Синът на Живия Бог“⁵¹, защото Христос му отговаря тържествено: „Не плът и кръв ти *откри* това, но *Моят Отец*, който е на небесата“ (*Мат.* 16, 17). Подобно и св. Павел казва за обръщането си по пътя за Дамаск: „А когато Бог, Който ме избра от утробата на майка ми и ме призва чрез благодатта Си, благоволи да открие в мене Своя Син, за да благовестя за Него между езичниците“ (*Гал.* 1, 15-16). „Веднага начена да проповядва в синагогите за Исуса, че Той е Син Божий“ (*Деян.* 9, 20). Това става още от началото център⁵² на апостолската вяра⁵³, изповядана най-напред от Петър като първоосновател на Църквата⁵⁴.

443 Ако Петър е могъл да разбере трансцендентния характер на божественото осиновление на Месията Исус, то е, защото самият Исус му е дал ясни знаци за това. Пред Синедриона на въпроса на Неговите обвинители: „Ти ли си Сина Божи?“ Исус отговаря: „Вие казвате, че съм Аз“ (*Лук.* 22, 70)⁵⁵. Още преди това той се определя като „Сина“, който познава Отеца⁵⁶, който е различен от „слугите“,

⁴⁴ Вж. *Втор.* LXX 32, 8; *Иак.* 1, 6.

⁴⁵ Вж. *Иzx.* 4, 22; *Ос.* 11, 1; *Иер.* 3, 19; *Сир.* 36, 14; *Прем.* 18, 13.

⁴⁶ Вж. *Втор.* 14, 1; *Ос.* 2, 1.

⁴⁷ Вж. 2 *Царств.* 7, 14; *Пс.* 81, 6.

⁴⁸ Вж. 1 *Парал.* 17, 13; *Пс.* 2, 7.

⁴⁹ Вж. *Мат.* 27, 54.

⁵⁰ Вж. *Лук.* 23, 47.

⁵¹ Вж. *Мат.* 16, 16.

⁵² Вж. 1 *Сол.* 1, 10.

⁵³ Вж. *Иоан.* 20, 31.

⁵⁴ Вж. *Мат.* 16, 18.

⁵⁵ Вж. *Мат.* 26, 64; *Марк.* 14, 62.

⁵⁶ Вж. *Мат.* 11, 27; 21, 37-38.

които Бог по-рано е пращал на своя Народ⁵⁷, по-горен от самите ангели⁵⁸. Той отличава своето синовство от това на учениците си, като никога не казва: „Отче наш“⁵⁹, освен когато им нарежда: „А молете се тъй: „Отче наш“ (Мат. 6, 9); Той подчертава тази разлика с „Моя Отец и вашия Отец“ (Иоан. 20,17). 2786

444 Евангелията съобщават, че при два тържествени момента, Кръщението и Преображението на Христа, гласът на Отца го посочва като „Моя възлюбен Син“⁶⁰. Исус представя сам Себе си като „Единороден Син Божий“ (Иоан. 3, 16) и потвърждава с това наименование своето вечно предсъществуване⁶¹. Той иска вяра „в името на Единородния Син Божий“ (Иоан. 3, 18). Това християнско признание звучи още във възклицанието на стотника пред разпънатия Исус: „Наистина тоя Човек е бил Син Божий“ (Марк. 15, 39). Единствено в тайната на Пасхата вярващият може да положи висшето значение на наименованието „Син Божий“. 536, 554

445 След Неговото Възкресение божественото му осиновение се явява в силата на възславената Му човечност. „Открил се за Син Божи чрез силата на чудесата, по духа на освещението, чрез възкресението от мъртвите“ (Рим. 1, 4)⁶². Апостолите ще могат да изповядат: „Ние видяхме славата Му, слава като на Единороден от Отца“, пълен с благодат и истина (Иоан. 1, 14). 653

IV. Господ

446 В гръцкия превод на книгите на Стария Завет неизказаното име ΥΝΩΗ, под което Бог се явява на Мойсей⁶³, се предава с Κύριος „Господ“. Оттам *Господ* става най-използваното име, за да се означа божествеността на Бога на Израил. В Новия Завет името „Господ“ в смисъла на всесилие се отдава на Отца, но същевременно – и това е новото – на Исус, признат по този начин като самия Бог⁶⁴. 209

⁵⁷ Вж. Мат. 21, 34-36.

⁵⁸ Вж. Мат. 24, 36.

⁵⁹ Вж. Мат. 4, 48; 6, 8; 7, 21; Лук. 11, 13.

⁶⁰ Вж. Мат. 3, 17; 17, 5.

⁶¹ Вж. Иоан. 10, 36.

⁶² Вж. Деян. 13, 33.

⁶³ Вж. Изх. 3, 14.

⁶⁴ Вж. 1 Кор. 2, 8.

447 Самият Христос си приписва неявно това име, когато спори с фарисеите върху смисъла на *Псалом 111-112*⁶⁵, но и съвсем явно, когато се обръща към апостолите⁶⁶. През целия Му обществен живот неговите изяви на господство над природата, болестите, демоните и смъртта показват Божественото Му първенство.

448 Много често хората в Евангелията се обръщат към Исус, наричайки Го „Господ“. Това название свидетелства за уважението и доверието на тези, които се приближават до Исус и очакват от Него помощ и изцеление⁶⁷. Под действието на Светия Дух името „Господ“ изразява признанието за божествената тайна на Исус⁶⁸. При срещата с Възкръсналия Христос то пресъздава обожанието: „Господ мой и Бог мой!“ (*Иоан. 20, 28*). Тогава възприема по-общото значение на любов и привързаност, което се усвоява от християнската традиция: „Това е Господ“ (*Иоан. 21, 7*).

449 Като отдават на Исус божественото име Господ, първите църковни изповедания на вярата утвърждават още от самото начало⁶⁹, че властта, почитта и славата, дължими на Бог Отец, са също така дължими и на Исус⁷⁰, защото Той е „в образ Божий“ (*Фил. 2, 6*) и защото Бог Отец е показал върховенството на Исус, като Го е възкресил от мъртвите и Го е възвеличил в Своята слава⁷¹.

450 Още от началото на християнската история утвърждаването на господството на Исус над света и историята⁷² означава също, че човек не трябва да подчинява личната си свобода на никаква земна сила, а единствено на Бог Отец и Господ Исус Христос: Цезар не е „Господ“⁷³. „Църквата вярва, че е намерила ключа, центъра и края на цялата човешка история в своя Господ и Учител.“⁷⁴

⁶⁵ Вж. *Мат. 22, 41-46; Деян. 2, 34-36; Евр. 1, 13.*

⁶⁶ Вж. *Иоан. 13, 13.*

⁶⁷ Вж. *Мат. 8, 2; 14, 30; 15, 22.*

⁶⁸ Вж. *Лук. 1, 43; 2, 11.*

⁶⁹ Вж. *Деян. 2, 34-36.*

⁷⁰ Вж. *Рим. 9, 5; Тит. 2, 13; Откр. 5, 13.*

⁷¹ Вж. *Рим. 10, 9; 1 Кол. 12, 3; Фил. 2, 9-11.*

⁷² Вж. *Откр. 11, 15.*

⁷³ Вж. *Марк. 12, 17; Деян. 5, 29.*

⁷⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 10: AAS 58 (1966) 1033; cf. *Ibid.*, 45: AAS 58 (1966) 1066.

- 451 Християнската молитва съдържа призива „Господ“ или като подбуда за молението „Господ да бъде с вас“, или като завършек на молитвата „Чрез Исус Христос, нашия Господ“, или още като възглас, изпълнен с доверие и надежда: „*Maran atha*“ („Господ идва“) или „*Marana tha*“ („Ела, Господи“) (1 Кор. 16, 22); „Амин, ела, Господи Исусе“ (Откр. 22, 20). 2664-2665 2817

Накратко

- 452 Името на Исус означава „Бог, който спасява“. Детето, родено от Дева Мария, е наречено „Исус“, „защото Той ще спаси народа си от греховете му“ (Мат. 1, 21): „Защото под небето няма друго име на човеци дадено, чрез което трябва да се спасим“ (Деян. 4, 12).
- 453 Името Христос означава „Помазан“, „Месия“, Исус Христос, защото „Бог го помаза с Дух Свети и със сила“ (Деян. 10, 38). Той беше „Оня, Който има да дойде“ (Лук. 7, 19), обект на „надеждата на Израил“⁷⁵.
- 454 Името Син Божии означава единствената по рода си вечна връзка на Исус Христос с Бога, Неговия Отец: Той е единственият Син на Отца⁷⁶ и сам е Бог⁷⁷. Вярата, че Исус е Божии Син⁷⁸, е необходима за всеки християнин.
- 455 Името „Господ“ означава божествено господство. Изповядването или призоваването на Исус като Господ означава вяра в Неговата божественост. „Никой не може да нарече Исуса Господ освен чрез Светия Дух“ (1 Кор. 12, 3).

Възкачването на Исус в Йерусалим

⁷⁵ Вж. Деян. 28, 20.

⁷⁶ Вж. Иоан. 1, 14-18; 3, 16-18.

⁷⁷ Вж. Иоан. 1, 1.

⁷⁸ Вж. Деян. 8, 37; 1 Иоан. 2, 23.

Член 3

ИСУС ХРИСТОС, „ЗАЧЕНАТ ОТ СВЕТИ ДУХ,
РОДЕН ОТ ДЕВА МАРИЯ“

Параграф 1

СИНЪТ БОЖИ СТАНА ЧОВЕК

I. Защо Словото стана плът?

456 С Никео-Константинополския символ ние отговаряме, изповядвайки: „*За нас, хората, и за нашето спасение Той слезе от небесата и се възплъти от Светия Дух и от Дева Мария и стана човек.*“⁷⁹

607 457 Словото стана плът, *за да ни спаси и помири с Бога.* Бог „ни възлюби и проводи Сина Си да стане умилоствивение за нашите грехове“ (1 *Иоан.* 4, 19). „Отец проводи Сина за Спасител на света“ (1 *Иоан.* 4, 10). „Той се яви, за да вземе греховете ни“ (1 *Иоан.* 3, 5):

385 „Нашата природа се нуждаеше от Лечителя, който да се погрижи за болестта. Отпадналият човек се нуждаеше от Него, за да се въздигне. Загубилият живота се нуждаеше от Него, за да го оживотвори. Отклонилият се от причастността си към доброто се нуждаеше от Него, за да го върне в доброто. Жадуваше присъствието на светлината онзи, който беше заключен в мрака. Пленникът търсеше кой да го откупи, победеният – кой да го подкрепи, смазаният в робското иго – кой да го освободи. Нима всичко това бе малко и недостойно, та да не затрогне Бог дотам, че да слезе в човешката природа и да се погрижи за нея, след като човечеството бе до такава степен окаяно и нещастно?“⁸⁰

219 458 Словото стана плът, *за да можем по този начин да познаем любовта на Бога:* „Божията любов към нас в това се яви, дето Бог проводи в света своя Единороден Син, за да бъдем живи чрез Него“ (1 *Иоан.* 4, 9). „Защото Бог толкоз обикна света, че отдаде своя Единороден Син, та всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен“ (*Иоан.* 3, 16).

⁷⁹ Ds 150.

⁸⁰ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Oratio catechetica* 15, 3: TD 7, 78 (PG 45, 48).

- 459 Словото стана плът, за да бъде наши образец на святост: „Вземете моето иго върху себе си и се поучете от мене...“ (Мат. 11, 29). „Аз съм пътят и истината и животът, никой не дохожда при Отца, освен чрез Мене“ (Иоан. 14, 6). И Отец на хълма на Преображението повелява: „Слушайте Го“ (Марк. 9, 7)⁸¹. В действителност Той е образец на блаженствата и норма на Новия Закон: „Да любите един другото, както Аз ви възлюбих“ (Иоан. 15, 12). Тази любов включва действено себеотдаване в следването на Словото-Христос⁸². 520, 823
2012
1717, 1965
- 460 Словото стана плът, за да ни направи „участници в божественото естество“ (2 Петр. 1, 4): „Точно затова Словото стана човек и Синът Божи – Син Човечески: за да може човекът, като стане съпричастен със Словото и възприеме по този начин божественото осиновление, да стане Син Божи.“⁸³ „Сам Той стана човек, за да ни направи божи.“⁸⁴ „Единородният Син Божи, в желанието си да станем причастни на неговата божественост, възприе нашата природа, та бидейки човек, да направи хората богове.“⁸⁵ 1265, 1391
1988

II. Въплъщението

- 461 Възприемайки израза на свети Йоан „И Словото стана плът“ (Иоан. 1, 14), Църквата нарича Въплъщение факта, че Синът Божи е приел човешка природа, за да изпълни в нея нашето спасение. В един химн, утвърден от св. Павел, Църквата възпява тайната на Въплъщението: 653, 661
449

„Понеже вие трябва да имате същите мисли, каквито е имал Исус Христос, Който, бидейки в образ Божи, не счете за похищение да бъде равен Богу; но понизи Себе си, като прие образ на раб и се уподоби на човешките; и по вид се оказа като човек, смири Себе си, бидейки послушен дори до смърт, и то смърт Кръвна!“⁸⁶

⁸¹ Вж. Втор. 6, 4-5.

⁸² Вж. Марк. 8, 34.

⁸³ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 19, 1: SC 211, 374 (PG 7, 939).

⁸⁴ SANCTUS ATHANASIUS ALEXANDRINUS, *De Incarnatione* 54, 3: SC 199, 458 (PG 25, 192).

⁸⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Officium de festo corporis Christi*, Ad Matutinas, In primo Nocturno, Lectio 1: *Opera omnia*, v. 29 (Parisiis 1876) p. 336.

⁸⁶ Вж. *Canticum ad I Vesperas Dominicae: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1, p. 545. 629. 718 et 808; v. 2, p. 844. 937. 1037 et 1129; v. 3, p. 548. 669. 793 et 916; v. 4, p. 496. 617. 741 et 864 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973-1974).

462 Посланието до Евреите говори за същата тайна:

„Заради това Христос, влизайки в света, казва: „Жертва и принос Ти не пожела, а Тяло Ми приготви. Всесъжения и жертви за грях не Ти са угодни. Тогава рекох: „Ето, ида ... да изпълня, Боже, Твоята воля“ (*Евр.* 10, 5-7, цитирайки *Пс.* 39, 7-9 LXX).

90 463 Вярата в истинското Въплъщение на Сина Божи е отличителен знак за християнската вяра: „По това познайте Божия Дух... Всякой дух, който изповядва, че в плът е дошъл Иисус Христос, е от Бога“ (*1 Иоан* 4, 2). Такова е радостното убеждение на Църквата още от самото ѝ начало, когато Тя възпява „великата тайна на благочестието“: „Бог се яви в плът“ (*1 Тим.* 3, 16).

III. Истински Бог и истински човек

464 Уникалното и изцяло богоподобно събитие на Въплъщението на Сина Божи не означава, че Исус Христос е отчасти Бог и отчасти човек, нито пък, че се е получило безразборно смесване на божественото и човешкото. Той стана действително човек, като си остана действително Бог. Исус Христос е истински Бог и истински човек. 88 Църквата е трябвало още през първите векове на своето съществуване да осветлява тази истина на вярата и да я защитава от изопачаващите я ереси.

465 Първите ереси отричат не толкова божествеността на Христос, колкото неговата истинска човешка природа (гностичен докетизъм). Още от апостолски времена християнската вяра настоява върху действителното Въплъщение на Сина Божи, дошъл в плът⁸⁷. Но през трети век, на Събора, свикан в Антиохия, Църквата е трябвало да утвърди, противопоставяйки се на Павел от Самосата, че Исус Христос е Син Божи по природа, а не по осиновение. През 325 г. 242 Първият вселенски събор в Никея изповядва в своето Верую, че Синът Божи е „роден, несътворен, единосъщен с Отца (homousios)⁸⁸, и осъжда Арий за твърдението, че Синът Божи е произлязъл от нищото⁸⁹ и има същност, или субстанция, различна от тази на Отца⁹⁰.

⁸⁷ Вж. *1 Иоан.* 4, 2-3.

⁸⁸ *Symbolum Nicaenum*: DS 125.

⁸⁹ CONCILIUM NICAENUM, *Epistula synodalis* «Ἐπειδὴ τῆς» ad Aegyptios: DS 130.

⁹⁰ *Symbolum Nicaenum*: DS 126.

466 Несторианската ерес вижда в Христос човешка личност, свързана с божествената личност на Сина Божи. Против нея св. Кирил Александрийски и Третият вселенски събор, свикан в Ефес през 431 г., приемат, че „Словото, единявайки в Себе си според своята ипостас плът, одушевена от разумна душа, е станало човек“⁹¹. Човешката природа на Исус няма друг субект освен божествената личност на Сина Божи, който прие тази човешка природа и я направи своя още от своето зачатие. Затова Ефеският събор провъзгласи в 431 г., че Мария е станала истинска майка на Бога чрез човешко зачатие на Сина Господен в нейната утроба: „Божия Майка не защото Божието Слово извлече от нея своята божествена природа, но защото именно от нея се роди светото тяло, надарено с разумна душа, с което Словото се вединява в Своята ипостас и заради което се казва, че Словото „стана плът“⁹².

495

467 Монофизитите поддържат, че човешката природа е престанала да съществува в Христос като такава след възприемането ѝ от божествената личност на Сина Божи. Като се опълчи срещу тази ерес, IV Вселенски събор в Халкидон изповяда в 451 г. следното:

„Следвайки светите Отци, и ние единодушно учим, че признаваме един-единствен Син, нашия Господ Исус Христос, еднакво свършен в божествеността и в човешката си природа, истински Бог и истински човек, съставен от разумна душа и тяло, единосъщен с Бога в божествеността си, единосъщен с нас в човешката природа, „подобен на нас във всичко освен в греха“⁹³; роден от Бога преди вековете в божествеността Си и в тези последни дни за нас и нашето спасение, роден от Дева Мария, Майка на Бога, съобразно човешката природа. Един и същ Христос, Господ, единороден Син, в Когото трябва да признаем две несмесени, непроменими, неотделими и неразлъчни природи. Разликата в природите не се заличава от тяхното съединение, но много повече свойствата на всяка природа се запазват и съвпадат в едно-единствено Лице и ипостас.“⁹⁴

468 След Събора в Халкидон някои правят от човешката природа на Христос някакъв вид личен субект. Петият вселенски събор в Константинопол през 553 г. се обявява срещу тях с твърдението, че „има само една ипостас (или Личност)... Която е нашият Господ

⁹¹ CONCILIIUM EPHESINUM, *Epistula II Cyrilli Alexandrini ad Nestorium*: D.S. 250.

⁹² CONCILIIUM EPHESINUM, *Epistula II Cyrilli Alexandrini ad Nestorium*: D.S. 251.

⁹³ Вж. *Евр.* 4, 15.

⁹⁴ CONSILIIUM CHALCEDONENSE, *Symbolum*: D.S. 301-302.

254 Исус Христос, един от Светата Троица⁹⁵. Следователно всичко в
 човешката природа на Христос трябва да бъде отдадено на
 616 Божествената му Личност като негов собствен субект⁹⁶ – не само
 чудесата, но също старанията⁹⁷ и дори смъртта: „Този, Който бе
 разпънат на Кръста в Своята плът, нашият Господ Исус Христос, е
 истински Бог, Господ на славата *и един от Светата Троица*.“⁹⁸

469 Така Църквата изповядва, че Исус е неделимо истински Бог и
 истински човек. Той е действително Син Божи, който стана човек,
 212 наш брат, без да престане да бъде Бог, да бъде наш Господ:

„Той остана това, което беше, и възприе това, което не беше“, възпява
 Римската литургия⁹⁹. И литургията на Свети Йоан Златоуст про-
 възгласява и възпява: „О, Единородни Сине и Слово Божие, бидейки
 безсмъртен, Ти прие за нашето спасение да се възплътиш от Светата
 Майка Божия и винаги Дева Мария, без промяна стана човек и бе
 разпънат на Кръста. О, Христе Боже, Ти, Който със смъртта Си надви
 смъртта, който си един от Светата Троица, възславен с Отца и Светия
 Дух, спаси ни.“¹⁰⁰

IV. По какъв начин Синът Божи е човек?

470 Понеже в тайнственото единение на Въплъщението „човеш-
 ката природа бе възприета, но не и заличена“¹⁰¹, с течение на веко-
 вете Църквата стигна до изповядването, че човешката душа у Хри-
 стос заедно с действията на разума и волята е изцяло действителна,
 както действително е и Неговото човешко тяло. Но, от друга страна,
 тя трябваше да припомня при всеки повод, че възприетата от Христос
 516 човешка природа се отнася като собствена природа към божест-
 вената личност на Сина Божи. Всичко, което Той е и с което действа
 626 в нея, произтича от „Един от Светата Троица“. Така Синът Божи
 предава на човешката Си природа Своя особен начин на същест-

⁹⁵ CONSILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM II, Sess. 8^a, Canon 4: DS 424.

⁹⁶ Вж. CONSILIIUM EPHEsinUM: *Anathematismi Cyrilli Alexandrini*, 4: DS 255.

⁹⁷ Вж. CONSILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM II, Sess. 8^a, Canon 3: DS 423.

⁹⁸ CONSILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM II, Sess. 8^a, Canon 10: DS 432.

⁹⁹ *In sollemnitate Sanctae Dei Genetricis Mariae*, Antiphona ad „Benedictus“: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 394; cf. SANCTUS LEO MAGNUS, Sermo 21, 2: CCL 138, 87 (PL 54, 192).

¹⁰⁰ *Officium Horarum Byzantinum*, *Hymnus* Ὁ μονογενής: Ὁρολόγιον τὸ μέγα (Romae 1876) p. 82.

¹⁰¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

вуване като Лице на Троицата. В Своята душа, както и в Своето тяло, Христос изразява по човешки начин божествените свойства на Троицата¹⁰²:

„Синът Божи е извършил делото Си с човешки ръце, мислел е с човешки ум, действал е с човешка воля, обичал е с човешко сърце. Роден от Дева Мария, Той действително стана един от нас, във всичко подобен на нас освен в греха.“¹⁰³ 2599

ДУШАТА И ЧОВЕШКОТО ПОЗНАНИЕ НА ХРИСТОС

471 Аполинарий Лаодикийски твърдял, че в Христос Словото е заместило душата или духа. Против тази заблуда Църквата изповядва, че Вечният Син е приел в Себе си също човешка душа, надарена с разум¹⁰⁴. 363

472 Човешката душа, възприета от Сина Божи, е била надарена със същинско човешко познание и като такова то не е могло от само себе си да бъде неограничено, осъществявайки се в историческите условия на пространството и времето. Ето защо, като стана човек, Синът Божи прие да преуспява „в мъдрост и възраст и в любов“ (Лук. 2, 52) и дори да се старае да узнава онова, което в човешките условия се научава по пътя на опита¹⁰⁵. Това отговаря на Неговото доброволно снизяване до „образа на раб“¹⁰⁶.

473 Но в същото време истинското човешко познание на Сина Божи изразява божествения живот на Неговата Личност¹⁰⁷. „Не от себе си, но чрез съединението си със Словото човешката природа на Сина Божи познаваше и изявяваше в себе си всичко, което подхожда на Божието величие.“¹⁰⁸ Такъв е най-напред случаят с проникновеното и непосредствено знание, което Синът Божи, станал човек, има за Своя Отец¹⁰⁹. В своето човешко познание Синът показва също божественото Си проникновение в тайните мисли на човешките сърца¹¹⁰. 240

¹⁰² Вж. *Иоан.* 14, 9-10.

¹⁰³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042-1043.

¹⁰⁴ Вж. SANCTUS DAMASUS I, Epistula \$O\tau\iota\ \tau\grave{\alpha}\ \text{В}\rho\omicron\sigma\tau\omicron\lambda\iota\zeta\ \text{З}\alpha\theta\acute{\epsilon}\delta\rho\iota\$: DS 149.

¹⁰⁵ Вж. *Марк.* 6, 38; 8, 27; *Иоан.* 11, 34.

¹⁰⁶ Вж. *Фил.* 2, 7.

¹⁰⁷ Вж. SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, Epistula *Sicut aqua*: D.S. 475.

¹⁰⁸ SANCTUS MAXIMUS CONFESSOR, *Questiones et dubia*, Q. I, 67: CCG 10, 155 (66: PG 90, 840).

¹⁰⁹ Вж. *Марк.* 14, 36; *Мат.* 11, 27; *Иоан.* 1, 18; 8, 55.

¹¹⁰ Вж. *Марк.* 2, 8; *Иоан.* 2, 25; 6, 61.

474 Поради единението си с божествената Мъдрост в Лицето на Въплътеното Слово човешкото знание на Христос се радва на пълното познаване на вечните замисли, които Той идва да открие¹¹¹. Онова, което сам Той признава, че не знае¹¹², според казаното на друго място не Му е дадено да открие¹¹³.

ЧОВЕШКАТА ВОЛЯ НА ХРИСТОС

2008 475 Съобразно с това на Шестия вселенски събор в Константинопол Църквата прие, че Христос има две воли и две естествени действия – божествена и човешка, които не са в противоречие, а в единство помежду си, така че Словото, станало плът, е поискало съвсем човешки в послушанието си към Своя Отец всичко, което То божествено е отредило заедно с Отец и Светия Дух за нашето спасение¹¹⁴. Църквата изповядва, че „човешката воля на Христос следва божествената Му воля без упорство и противопоставяне, но по-скоро като се подчинява на тази всемогъща воля“¹¹⁵.

2824

ИСТИНСКОТО ТЯЛО НА ХРИСТОС

1159-1162 476 Понеже Словото стана плът, като прие истинска човешка природа, тялото Христово е било с определен вид¹¹⁶. По тази причина човешкият облик на Исус може да бъде „изобразен“¹¹⁷. На Седмия вселенски събор Църквата прие, че Той законно може да бъде представян чрез свещени образи¹¹⁸.

2129-2132

477 В същото време Църквата винаги е признавала, че в тялото на Исус „Бог, който е по природа невидим, е станал видим за нашите очи“¹¹⁹. В действителност индивидуалните особености в тялото на

¹¹¹ Вж. *Марк.* 8, 31; 9, 31; 10, 33-34; 14, 18-20. 26-30.

¹¹² Вж. *Марк.* 13, 32.

¹¹³ Вж. *Деян.* 1, 7.

¹¹⁴ Вж. CONSILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM III (anno 681), Sess. 18^a, *Definitio de duabus in Christo voluntatibus et operationibus*: DS 556-559.

¹¹⁵ Вж. CONSILIIUM CONSTANTINOPOLITANUM III, Sess. 18^a, *Definitio de duabus in Christo voluntatibus et operationibus*: DS 556.

¹¹⁶ Вж. CONSILIIUM LATERANENSE (anno 649), Canon 4: D.S 504.

¹¹⁷ Вж. *Гал.* 3, 1.

¹¹⁸ CONSILIIUM NICAENUM II (anno 787), Act. 7^a, *Definitio de sacris imaginibus*: DS 600-603.

¹¹⁹ Praefatio in Nativitate Domini, II: Missale Romanum, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 396.

Христос изразяват божествената Личност на Сина Божи. Той направи свои чертите на собственото Си човешко тяло, така че, изписани на някое свещено изображение, те могат да бъдат почитани, защото вярващият, който почита образа, „почита в него Личността на изображения“¹²⁰.

СЪРЦЕТО НА ВЪПЛЪТНОТО СЛОВО

478 В Своя живот, в Своята агония и страдание Исус ни позна и обикна всички и всекиго поотделно и за всеки от нас се предаде: Син Божи „ме възлюби и предаде Себе си за мене“ (Гал. 2, 20). Той ни обикна всички с човешкото Си сърце. По тази причина светото Сърце на Исуса, прободено заради нашите грехове и за наше спасение¹²¹, „се смята за главен знак и символ ... на онази любов, с която Божественият Изкупител възлюбва непрестанно Вечния Отец и всички хора“¹²².

487
368
2669

Накратко

479 *В установеното от Бога време единственият Син на Отца, Вечното Слово и единосъщният образ на Отца, се възплъти: без да губи божествената си природа, Той прие човешка природа.*

480 *Исус Христос е истински Бог и истински човек в единството на своята божествена Личност; затова Той е единственият Посредник между Бога и човеците.*

481 *Исус Христос притежава две природи – божествена и човешка, несмесени, но съединени в единственото Лице на Сина Божи.*

482 *Бидейки истински Бог и истински човек, Христос притежава човешки разум и воля, свършено съгласувани и подчинени на Неговия божествен ум и божествена воля, които Той съпритежава с Отец и Свети Дух.*

¹²⁰ CONCILIIUM NICAENUM II, Act. 7^a, *Definitio de sacris imaginibus*: DS 601.

¹²¹ Вж. *Иоан.* 19, 34.

¹²² PIUS XII, Litt. Enc. *Haurietis aquas*: D.S., 3924; cf. Id., Lett. enc. *Mystici Corporis*: DS 3812.

483 *Въплъщението е тайната на удивителното съединение на божествената и човешката природа в единственото Лице на Словото.*

Параграф 2

„...ЗАЧЕНАТ ОТ СВЕТИ ДУХ, РОДЕН ОТ ДЕВА МАРИЯ“

I. Заченат от Свети Дух...

484 Благовещението на Дева Мария открива „пълнотата на време-
ната“ (*Гал. 4, 4*), т. е. изпълването на обещанията и приготвленията.
461 Мария е призвана да зачене Този, в Когото ще обитава „телесно
пълнотата на Божеството“ (*Кол. 2, 9*). Божественият отговор на
нейния въпрос: „Как ще бъде това, когато аз мъж не познавам?“
721 (*Лук. 1, 14*) е даден от могъществото на Духа: „Дух Свети ще слезе
върху Теб“ (*Лук. 1, 35*).

485 Мисията на Светия Дух е винаги свързана и съгласувана с
689, 723 мисията на Сина¹²³. Светият Дух, който е „Господ животворящ“, е
изпратен да освети утробата на Дева Мария, за да се оплодотвори
тя божествено, така че да зачене вечния Божи Син в човешката Му
природа, възприета от нейната човешка природа.

486 Единородният Син на Отца, заченат като човек в утробата на
437 Дева Мария, е „Христос“, т. е. Помазан от Светия Дух¹²⁴ още от
самото начало на човешкото си съществуване, макар че реалното
Му изявяване се извършва постепенно: пред овчарите¹²⁵, пред мъд-
реците¹²⁶, Йоан Кръстител¹²⁷ и най-сетне пред учениците¹²⁸. Така
целият живот на Исус Христос показва „как Бог помаза с Дух Светий
и със сила Исуса“ (*Деян. 10, 38*).

¹²³ Вж. *Иоан. 16, 14-15*.

¹²⁴ Вж. *Мат. 1, 20*; *Лук. 1, 35*.

¹²⁵ Вж. *Лук. 2, 8-20*.

¹²⁶ Вж. *Мат. 2, 1-12*.

¹²⁷ Вж. *Иоан. 1, 31-34*.

¹²⁸ Вж. *Иоан. 2, 11*.

II. ...Роден от Дева Мария

487 Това, което Католическата вяра изповядва по отношение на Мария, се основава на това, което изповядва по отношение на Христос, но на свой ред учението за Мария осветлява вярата в Христос. 963

ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕТО НА МАРИЯ

488 „Бог изпрати своя Син“ (Гал. 3, 4), но за да му приготви тяло¹²⁹, Той поиска доброволното съдействие на едно създание. За тази цел от векове Бог избра за майка на своя Син една дъщеря на Израил, млада еврейка от Назарет в Галилея, „една Девица, сгодена за мъж на име Иосиф от дома Давидов, а името на Девицата беше Мария“ (Лук. 1, 26-27):

„Отецът на милосърдието пожела Въплъщението да бъде предшествано от съгласието на предопределената Майка, така че, след като жена допринесе за смъртта, по същия начин жена да допринесе за делото на живота.“¹³⁰

489 През времето на целия Стар Завет мисията на Мария е *подготвена* от тази на светите жени. В самото начало е Ева: въпреки нейното непослушание тя получава Обещание, че ще има потомство, което ще победи Лукавия¹³¹, и че ще бъде майка на всички живеещи¹³². По силата на това обещание Сара зачева син въпреки напредналата си възраст¹³³. Противно на всяко човешко очакване, Бог избира това, което е считано за слабо¹³⁴ и немошно, за да покаже своята вяроност към обещаното: Анна, майката на Самуил¹³⁵, Дебора, Рут, Юдит, Естир и много още други жени. Мария „заема първо място измежду тези скромни и бедни жени на Господа, които се надяват и очакват с доверие спасението си от Него. С нея, ненадминатата дъщеря на Сион, след дългото очакване на Обещанието, се изпълват времената и се полага новият спасителен план“¹³⁶. 722 410 145

¹²⁹ Вж. Евр. 10, 5.

¹³⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60; cf. *Ibid.*, 61: AAS 57 (1965) 63.

¹³¹ Вж. Бит. 3, 15.

¹³² Вж. Бит. 3, 20.

¹³³ Вж. Бит. 18, 10-14; 21, 1-2.

¹³⁴ Вж. 1 Кор. 1, 27.

¹³⁵ Вж. 1 Царств. 1.

¹³⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 55: AAS 57 (1965) 59-60.

НЕПОРОЧНОТО ЗАЧАТИЕ

2676, 2853
2001 490 За да бъде майка на Спасителя, Мария „бе надарена от Бога с дарове, достойни за толкова велико служение“¹³⁷. Архангел Гавриил в момента на Благовещението я поздравява като „пълна с благодат“¹³⁸. И наистина, за да може да даде свободното съгласие на вярата си при известяване на нейното призвание, тя е трябвало цяла да бъде носена от Божията благодат.

411 491 С течение на вековете Църквата осъзна, че „изпълнената с Божията благодат“ Мария¹³⁹ е получила изкупление още от зачатие то си. Това изповядва догмата за Непорочното Зачатие, провъзгласена в 1854 г. от Папа Пий IX:

„Преблажената Дева Мария от първия момент на своето зачатие, поради особената благодат и благоволение на Всемогъщия Бог и предвид заслугите на Спасителя на човешкия род Исус Христос, е била запазена недокосната от всякакво петно на първородния грях.“¹⁴⁰

2011
1077 492 Това сияние на „несравнима святост“, с което тя „е надарена още от първия миг на своето зачатие“¹⁴¹, произхожда изцяло от Христос: тя е „получила изкупление по най-възвишен начин предвид заслугите на своя Син“¹⁴². Повече от всяко друго родено лице Отец я „благослови в Христа с всяко духовно благословение от небесата“ (Еф. 1, 3; 14). Той я избра „чрез Него, преди да се свят създаде“, за да бъде „свята и непорочна пред Него с любов“ (Еф. 1, 4).

493 Отците на Източното Предание наричат Божията Майка „Пресвета“ (Παναγία), прославяйки я като „лишена от всяко петно на греха, сякаш изваяна от Светия Дух и претворена от Него като ново създание“¹⁴³. Благодарение на Божията благодат Мария е останала чиста от всякакъв личен грях през целия си живот.

¹³⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60.

¹³⁸ Вж. Лук. 1, 28.

¹³⁹ Вж. Лук. 1, 28.

¹⁴⁰ PIUS IX, Bulla *Ineffabilis Deus*: DS 2803.

¹⁴¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60.

¹⁴² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 53: AAS 57 (1965) 58.

¹⁴³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60.

„НЕКА МИ БЪДЕ ПО ДУМАТА ТИ...“

494 На благовестието, че ще роди „Сина на Всевишния“, без да познава мъж, чрез силата на Светия Дух¹⁴⁴, Мария отговаря с „послушанието на вярата“¹⁴⁵, сигурна, че „у Бога няма да остане безсилна ни една дума“: „Ето рабинята Господня, нека ми бъде по думата ти“ (Лук. 1, 37-38). Така, като даде на Словото Божие своето съгласие, Мария стана Майка на Исуса, прегръщайки от все сърце, без никакъв грях да я възпира, божествената воля за спасение, и като посвети себе си изцяло на Личността и делото на Своя Син, за да служи в зависимостта си от Него и заедно с Него чрез Божията благодат на тайната на Изкуплението¹⁴⁶:

„Както казва св. Иринеи, „чрез своето послушание тя стана за себе си и за целия човешки род причина за спасение“¹⁴⁷. Също така заедно с него немалко от светите Отци охотно твърдят следното: „Възелът на непослушанието на Ева беше развързан от послушанието на Мария; това, което девицата Ева беше вързала със своето неверие, Дева Мария го развърза със своята вяра.“¹⁴⁸ Като сравняват Мария с Ева, те наричат Мария „Майка на живите“ и често казват: „чрез Ева смърт, чрез Мария живот“¹⁴⁹.

БОЖЕСТВЕННОТО МАЙЧИНСТВО НА МАРИЯ

495 Наречена в Евангелията „Майка на Исус“ (Иоан. 2, 1; 19, 23)¹⁵⁰, още преди раждането на своя Син, по внушението на Духа Мария бива приветствана като „Майка на моя Господ“ (Лук. 1, 43). И наистина, Този, Когото тя зачена от Светия Дух като човек и Който стана наистина неин Син в плътта, не е никой друг освен вечният Син на Отца, второто Лице на Светата Троица. Църквата изповядва, че Мария е истинно *Божия Майка* (*Богородица*)¹⁵¹.

¹⁴⁴ Вж. Лук. 1, 28-37.

¹⁴⁵ Вж. Рим. 1, 5.

¹⁴⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60-61.

¹⁴⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 22, 4: SC 211, 440 (PG 7, 959).

¹⁴⁸ Вж. SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 22, 4: SC 211, 442-444 (PG 7, 959-960).

¹⁴⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60-61.

¹⁵⁰ Вж. Мат. 13, 55.

¹⁵¹ Вж. CONCILIIUM EPHE SINUM, *Epistula II Alexandrini ad Nestorium*: DS 251.

ДЕВСТВЕНОСТТА НА МАРИЯ

496 Още в първите определения на вярата⁴⁵² Църквата учи, че Исус е бил заченат в утробата на Дева Мария чрез единствената сила на Светия Дух, като така утвърждава дори причината, отнасяща се до телесността на това събитие: Исус е бил заченат от „Светия Дух без мъжко семе“⁴⁵³. Отците виждат в девственото зачатие знак, че действително Синът Божи е дошъл въплътен в човечност, подобна на нашата.

Така св. *Игнатий от Антиохия* (в началото на II век) казва: „Видях, че твърдо сте изпълнени с вяра в нашия Господ, който е действително от рода Давидов според плътта⁴⁵⁴, Син Божи според волята и силата на Бога⁴⁵⁵, роден наистина от девица... Той действително е бил прикован на кръста заради нас в Своята плът при Понтийския Пилат... Наистина е страдал, така както наистина е Възкръснал.“⁴⁵⁶

497 Евангелските разкази⁴⁵⁷ разбират девственото зачатие като божествено дело, което надвишава всяко разбиране и всяка човешка възможност⁴⁵⁸. „Заченалото се в нея е от Светия Дух“, казва Ангелът на Йосиф за Мария, неговата годеница (*Мат.* 1, 20). Църквата вижда в непорочното зачатие изпълнение на божественото Обещание, дадено от пророк Исая: „Ето девицата ще зачене в утробата си и ще роди Син“ (*Ис.* 7, 14, според гръцкия превод на *Мат.* 1, 23).

498 Мълчанието на Евангелието според Свети Марк и Посланията на Новия Завет върху девственото зачатие на Мария е било причина за смущение. Дори се е задавал въпросът, дали тук не се касае за легенди или някакви богословски построения без историческа достоверност. На това трябва да се отговори: вярата в девственото зачатие на Исус е срещала живо противопоставяне, подигравки и неразбиране от страна на невярващите, евреите и езичниците⁴⁵⁹: тази
90 вяра не е произлязла от езическата митология или от нещо друго,

⁴⁵² Вж. DS 10-64.

⁴⁵³ CONSILIIUM LATERANENSE (anno 649), Canon 3: DS 503.

⁴⁵⁴ Вж. *Рим.* 1, 3-4.

⁴⁵⁵ Вж. *Иоан.* 1, 13.

⁴⁵⁶ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Smyrnaeos* 1-2: SC 10bis, p. 132-134.

⁴⁵⁷ Вж. *Мат.* 1, 18-25; *Лук.* 1, 26-38.

⁴⁵⁸ Вж. *Лук.* 1, 34.

⁴⁵⁹ Вж. SANCTUS IUSTINUS, *Dialogus cum Tryphone Iudaeo* 66-67: CA 2, 234-236 (PG 6, 628-629); ORIGENES, *Contra Celsum*, 1, 32: SC 132, 162-164 (PG 8, 720-724); *Ibid.*, 1, 69: SC 132, 270 (PG 8, 788-789); et alii.

нагласено към идеите на онова време. Смисълът на това събитие е постижим само чрез вярата, която го разглежда във „връзката на самите тайни помежду им“¹⁶⁰, в цялото, което обхваща тайните на Христа от Неговото Въплъщение до Неговата Пасха. Св. Игнатий Антиохийски свидетелства за тази връзка: „Князът на този свят не зачете девствеността на Мария и нейното раждане, както и смъртта на Господа: три отекващи тайни, които бяха изпълнени в тишината на Бога.“¹⁶¹

2717

МАРИЯ – „ВИНАГИ ДЕВА“

499 Задълбочаването на вярата в девственото майчинство накара Църквата да признае действителната и вечна девственост на Мария¹⁶² дори при раждането на Сина Божи, станал човек¹⁶³. В действителност Раждането на Христа „не намали, но дори освети непокътнатата девственост на Неговата Майка“¹⁶⁴. Литургията на Църквата прославя Мария като „винаги дева“¹⁶⁵.

500 На това понякога се възразява, че Писанието споменава за братя и сестри на Исус¹⁶⁶. Църквата винаги е разбирала, че тези места не говорят за други деца на Дева Мария; в действителност Яков и Йосиф, „братя на Исус“ (*Мат.* 13, 55), са синове на Мария, следовницата на Христос¹⁶⁷, която е била означавана именно като „другата Мария“ (*Мат.* 28, 1). Явно става дума за сродници на Исус според известен израз на Стария Завет¹⁶⁸.

501 Исус е единствен син на Мария. Но духовното майчинство на Мария¹⁶⁹ се простира към всички хора, които Той дойде да спаси: „Тя

969

¹⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Del Filius*, c. 4: DS 3016.

¹⁶¹ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Ephesios* 19, 1: SC 10bis, 74 (FUNK 1, 228); Cf. 1 *Кор.* 2, 8.

¹⁶² Вж. CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM II, Sess. 8^a, Canon 6: DS 427.

¹⁶³ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, *Tomus ad Flavianum*: DS 291; *Ibid.*: DS 294; PELAGIUS I, *Epistula Humani generis*: DS 442; CONCILIUM LATERANENSE, Canon 3: DS 503; CONCILIUM TOLETANUM XVI, *Symbolum*: DS 571; PAULUS IV, Const. *Cum quorundam hominum*: DS 1880.

¹⁶⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 57: AAS 57 (1965) 61.

¹⁶⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 52: AAS 57 (1965) 58.

¹⁶⁶ Вж. *Марк.* 3, 31-35; 6, 3; *1 Кор.* 9, 5; *Гал.* 1, 19.

¹⁶⁷ Вж. *Мат.* 27, 56.

¹⁶⁸ Вж. *Бит.* 13, 8; 14, 16; 29, 15.

¹⁶⁹ Вж. *Иоан.* 19, 26-27; *Откр.* 12, 17.

970 роди своя Син, от Когото Бог направи „първороден между многото братя“ (Рим. 8, 29), които са вярващите, и за тяхното раждане и израстване тя съдейства с майчината си любов“¹⁷⁰.

ДЕВСТВЕНОТО МАЙЧИНСТВО НА МАРИЯ В БОЖИЯ ЗАМИСЪЛ

- 90 502 Вглеждайки се във вътрешната свързаност на цялото Откровение, вярата може да открие тайнствените причини, поради които Бог в своя спасителен замисъл пожела Неговият Син да се роди от девица. Тези причини засягат както Личността и изкупителната мисия на Христос, така и приемането на тази мисия от Мария в полза на всички хора:
- 422 503 Девствеността на Мария показва съвършеното начинание на Бога във Въплъщението. Исус няма друг баща освен Бога¹⁷¹. „Човешката природа, която Той възприе, никога не Го отдалечи от Отца ... естествено принадлежащ на Отца по своята божественост и на своята Майка по човешката си природа, Той все пак е истински Син Божи в своите две природи.“¹⁷²
- 359 504 Исус бе заченат от Светия Дух в утробата на Дева Мария, понеже е *Новият Адам*¹⁷³, който открива новото творение: „Първият човек е от земя, земен; вторият човек е Господ от небето“ (1 Кор. 15, 17). Човешката природа на Христос още от зачеването е изпълнена от Светия Дух, „понеже Бог не с мярка Му дава Духа“ (Иоан. 3, 34). Точно от „Неговата пълнота“, от Него, Главата на изкупеното човечество¹⁷⁴, ние получихме „благодат въз благодат“ (Иоан. 1,16).
- 1265 505 Исус, Новият Адам, с девственото си зачатие открива *новото раждане* на синовените чеда в Светия Дух чрез вярата. „Как това ще стане?“ (Лук. 1, 34)¹⁷⁵. Участието в божествения живот не идва „от кръв, ни от похот плътска, нито от похот мъжка, а от Бога“ (Иоан. 1, 13). Приемането на този живот е девствено, защото животът е изцяло даден на човека от Духа. Брачният смисъл на човешкото

¹⁷⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 63: AAS 57 (1965) 64.

¹⁷¹ Вж. Лук. 2, 48-49.

¹⁷² CONCILIIUM FOROULIENSE (anno 796 vel 797), *Symbolum*: DS 619.

¹⁷³ Вж. 1 Кор. 15, 45.

¹⁷⁴ Вж. Кол. 1, 18.

¹⁷⁵ Вж. Иоан. 3, 9.

призвание по отношение на Бога¹⁷⁶ е свършено изпълнен в девственото майчинство на Мария.

506 Мария е Девица, защото нейната девственост е *знак* за нейната вяра, която никакво съмнение не може да увреди¹⁷⁷, и за нейното пълно себеотдаване на волята на Бога¹⁷⁸. Нейната вяра я прави Майка на Спасителя: „Преблажена Мария е щастлива повече да приеме вярата на Христа, отколкото да го зачене в плът.“¹⁷⁹ 148, 1814

507 Мария е едновременно Девица и Майка, защото е най-свършеният образ и изпълнение на Църквата¹⁸⁰. „Църквата на свой ред става Майка чрез Божието Слово, което получава с вярата: и наистина чрез проповедта и чрез Кръщението тя ражда за един нов и безсмъртен живот синове, заченати от Светия Дух и родени от Бога. И самата тя е девицата, която пази вярата, отдадена на своя Съпруг, непокътната и чиста.“¹⁸¹ 967 149

Накратко

508 *В потомството на Ева Бог избра Дева Мария, за да бъде Майка на Неговия Син. „Пълна с благодат, тя е „най-възвишеният плод на изкуплението“¹⁸²: още от първия миг на своето зачатие тя е запазена непокътната от петното на първородния грях и остава неопетнена от никакъв личен грях през целия си живот.*

509 *Мария е наистина „Майка Божия“, защото е Майка на вечния Божи Син, станал човек, който сам е Бог.*

510 *Мария „остана Дева при зачатие на своя Син, Дева при раждането, Дева при бременността, Дева при откърмването, винаги Дева“¹⁸³. Със цялото си съществуване тя е „рабинята Господня“ (Лук. 1, 38).*

¹⁷⁶ Вж. 2 Кор. 11, 2.

¹⁷⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 63: AAS 57 (1965) 64.

¹⁷⁸ Вж. 1 Кор. 7, 34-35.

¹⁷⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sancta virginitate* 3, 3: CSEL 41, 237 (PL 40, 398).

¹⁸⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 63: AAS 57 (1965) 64.

¹⁸¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 64: AAS 57 (1965) 64.

¹⁸² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 103: AAS 56 (1964) 125.

¹⁸³ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 186, 1: PL 38, 999.

- 511 *Дева Мария „взима участие в спасението на хората със своята свободна вяра и послушание“¹⁸⁴. Тя възглася своето съгласие от името на цялата човешка природа¹⁸⁵. Чрез своето послушание тя става новата Ева, Майка на живите.*

Параграф 3

ТАЙНИТЕ В ЖИВОТА НА ХРИСТОС

- 512 По отношение живота на Христос Символът на вярата говори само за тайните на Въплъщението (*зачатие и рождение*) и за Пасхата (*страдание, разпъване, смърт, погребение, слизване в ада, възкресение, възнесение*). Той не казва нищо изрично за тайните на скрития и общественя живот на Исус, но членовете на вярата, отнасящи се до Въплъщението и Пасхата на Исус, осветляват целия Му земен живот. „Всичко, що Исус начена да върши и учи до деня, когато... се възнесе“ (*Деян. 1, 1-2*), трябва да се схваща *в светлината на тайните на Рождеството и на Пасхата*.
- 1163
- 426, 561 513 Съобразно обстоятелствата Катехизисът ще рзгърне цялото богатство от тайните на Исус. Тук е достатъчно да посочим някои общи положения за всички тайни от живота на Христос (*I*), за да очертаем след това основните тайни на Неговия личен (*II*) и обществен (*III*) живот.

I. Целият живот на Христос е тайна

- 514 В Евангелията няма много неща, които да задоволят любопитството относно живота на Исус. Почти нищо не е казано за живота Му в Назарет и дори голяма част от общественя Му живот не е отразена¹⁸⁶. Това, което се разказва в Евангелията, „е написано, за да повярвате, че Исус е Христос, Син Божий, и като вярвате, да имате живот в Негово име“ (*Иоан. 20, 31*).

¹⁸⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 56: AAS 57 (1965) 60.

¹⁸⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 30, a. 1, c: Ed. Leon. 11, 315.

¹⁸⁶ Вж. *Иоан. 20, 30*.

515 Евангелията са писани от хора, които са били измежду първите повярвали¹⁸⁷ и които са поискали да споделят вярата си с другите. След като са познали във вярата кой е Исус, те са съумели да съзрат и да направят видими следите на Неговата тайна в целия Му земен живот. От пелените при раждането¹⁸⁸ до оцета при Неговото страдание¹⁸⁹ и от плащеницата до Възкресението¹⁹⁰, всичко в живота на Исуса е знак на Неговата тайна. С деянията, чудесата и думите Си Той открива, че „в Него телесно обитава цялата пълнота на Божеството“ (Кол. 2, 9). Неговата човешка природа се показва като „тайнство“, т. е. като знак и средство на Неговата божественост и на Спасението, което Той носи: това, което е било видимо в земния Му живот, повежда към невидимата тайна на Неговото божествено осиновление и изкупителна мисия. 126 609, 774 477

Общи черти в тайните на Исус

516 Целият живот на Христос е Открояване на Отца: Неговите думи и дела, мълчание и страдания, неговият начин на съществуване и говорене. Исус каза: „Който е видял Мене, видял е Отца“ (Иоан. 14, 9); и Отец: „Този е Моят възлюбен Син, Него слушайте“ (Лук. 9, 35). След като нашият Господ стана човек, за да изпълни волята на Отца¹⁹¹, и най-малките черти на Неговите тайни ни показват любовта на Бога към нас¹⁹². 65 2708

517 Целият живот на Христос е тайна на *Изкуплението*. Изкуплението идва преди всичко от кръвта на Кръста¹⁹³, но тази тайна е в действие през целия живот на Христа: още във Въплъщението, чрез което, ставайки беден, Той ни обогати със Своята бедност¹⁹⁴; в личния Му живот, който чрез Неговото Послушание¹⁹⁵ поправя нашето непослушание; в Словото Му, което очиства слушащите Го¹⁹⁶; в 606 1115

¹⁸⁷ Вж. Марк. 1, 1; Иоан. 21, 24.

¹⁸⁸ Вж. Лук. 2, 7.

¹⁸⁹ Вж. Мат. 27, 48.

¹⁹⁰ Вж. Иоан. 20, 7.

¹⁹¹ Вж. Евр. 10, 5-7.

¹⁹² Вж. 1 Иоан. 4, 9.

¹⁹³ Вж. Еф. 1, 7; Кол. 1, 13-14 (Vulgata); 1 Петр. 1, 18-19.

¹⁹⁴ Вж. 2 Кор. 8, 9.

¹⁹⁵ Вж. Лук. 2, 51.

¹⁹⁶ Вж. Иоан. 15, 3.

Неговите изцеления и заклинания, чрез които „Той взе върху си нашите немощи и понесе болестите“ (Мат. 8, 17)¹⁹⁷; във Възкресението Му, чрез което Той ни оправда¹⁹⁸.

668, 2748 518 Целият живот на Христос е тайна на *Възглавяването* (възобновяване и съединяване). Всичко, което Исус направи, каза и изстрада, имаше за цел да възстанови падналия човек в първоначалното му призвание:

„Когато се въплъти и стана човек, Той въглави в себе си дългата история на човечеството, давайки ни обхватно спасението, така че онова, което бяхме изгубили в Адам – да бъдем по образ и подобие на Бога, да го открием в Исуса Христа.“¹⁹⁹ Ето защо Христос премина през всички възрасти на живота, като по този начин възстанови на всички хора общението с Бога²⁰⁰.

НАШЕТО ПРИОБЩАВАНЕ КЪМ ТАЙНИТЕ НА ИСУС

793

602

519 Цялото богатство на Христос „е предопределено за всеки човек и представлява благо за всеки“²⁰¹. Христос не прекара живота за самия Себе си, но *за нас*, от своето Въплъщение „за нас, човеците, и нашето Спасение“²⁰² чак до смъртта Си „за греховете ни“ (1 Кор. 15, 3) и до своето Възкресение „за наше оправдаване“ (Рим. 4, 25). И сега още Той е „нашият защитник пред Отца“ (1 Иоан. 2, 1), „понеже е всякога жив, за да ходатайства за нас“ (Евр. 7, 25). С всичко, което

1085

веднъж завинаги преживя и изстрада, Той за вечността присъства „пред Божието лице за нас“ (Евр. 9, 24).

459

359

2607

520 През целия Си живот Исус се представя като *наш образец*²⁰³: Той е „съвършен човек“²⁰⁴, който ни кани да станем Негови ученици и да Го следваме; чрез Своето смирение Той ни дава пример за подражание²⁰⁵; чрез Своята молитва Той привлича към молитва²⁰⁶;

¹⁹⁷ Вж. Ис. 53, 4.

¹⁹⁸ Вж. Рим. 4, 25.

¹⁹⁹ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 18, 1: SC 211, 342-344 (PG 7, 932).

²⁰⁰ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 18, 7: SC 211, 366 (PG 7, 937); cf. Ib., *Adversus haereses* 2, 22, 4: SC 294, 220-222 (PG 7, 784).

²⁰¹ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. Enc. *Redemptor hominis*, 11: AAS 71 (1979) 278.

²⁰² *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

²⁰³ Вж. Рим. 15, 5; Фил. 2, 5.

²⁰⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 38: AAS 58 (1966) 1055.

²⁰⁵ Вж. Иоан. 13, 15.

²⁰⁶ Вж. Лук. 11, 1.

чрез Своята бедност ни призовава да приемем свободно лишението и преследванията²⁰⁷.

521 Христос прави така, че всичко преживяно от Него в живота да стане *наш* живот в Него и сам Той да живее в нас. „Чрез своето Въплъщение Синът Божи се съедини донейде с всеки човек.“²⁰⁸ Ние сме призвани да бъдем едно цяло с Него. Сам Той прави така, че като членове на Неговото тяло да споделим онова, което е проживял в плътта си за нас и като наш образец:

„Ние трябва да продължаваме и да изпълваме в нас Исусовите тайни и начин на действие и често да Го молим... да ги усъвършенства и изпълва в нас и в цялата Своя Църква. Защото Синът Божи има намерение и да съобщи, и някак да разпростре и продължи своите тайни в нас и в цялата Своя Църква... както чрез благодатите, които е определил да ни даде, така и чрез въздействията, които иска да постигне в нас чрез извършването на тези тайни. По тази причина Той иска да ги изпълни в нас.“²⁰⁹

II. Тайните на детството и личния живот на Исус

ПОДГОТОВЛЕНИЯТА

522 Идването на Сина Божи на земята е толкова велико събитие, че Бог е пожелал да го подготви от векове. Той съсредоточава всичко към Христос: обреди и жертвоприношения, образи и символи на „Първия Завет“²¹⁰, известявайки идването Му чрез устата на следващите един подир друг пророци в Израил. Така Той събужда в сърцето на останалите езичници смътното очакване на това идване.

523 *Свети Йоан Кръстител* е непосредствен предшественик²¹¹ на Господа, изпратен от Него, за да подготви пътя²¹². Той е „пророк на Всевишния“ (Лук. 1, 76), надминава всички²¹³, бидейки

²⁰⁷ Вж. *Мат.* 5, 11-12.

²⁰⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

²⁰⁹ SANCTUS IOANNES EUDES, *Le royaume de Jésus* 3, 4: *Oeuvres complètes*, v. 1 (Vannes 1905) p. 310-311.

²¹⁰ Вж. *Евр.* 9, 15.

²¹¹ Вж. *Деян.* 13, 24.

²¹² Вж. *Мат.* 3, 3.

²¹³ Вж. *Лук.* 7, 26.

последният пророк²¹⁴, и слага начало на Благовестието²¹⁵; той приветства Идването на Христа още от утробата на своята майка²¹⁶ и открива радостта си в това да бъде „приятел на младоженеца“ (Иоан. 3, 29), когото посочва като „Агнецът Божий, Който взема върху Си греха на света“ (Иоан. 1, 29). Като предшества Исус в „духа и силата на Илия“ (Лук. 1, 17), Йоан свидетелства за Него със своята проповед, своето кръщение и накрая със своето мъченичество²¹⁷.

- 1171 524 Като прославя всяка година *литургията на Предколедното време*, Църквата прави действително очакването на Месията: приобщавайки се към дългата подготовка на първото идване на Спасителя, верните обновяват пламенното си желание за второто Му идване²¹⁸. Чрез отпразнуването на раждането и мъченичеството на Предшественика Църквата се присъединява към Неговото желание: „Той трябва да расте, аз да се смаявам“ (Иоан. 3, 30).

ТАЙНАТА НА ХРИСТОВОТО РОЖДЕНИЕ

- 437 525 Исус е роден в скромна ясла, в бедно семейство²¹⁹; прости
2443 овчари са първите свидетели на събитието, но точно в тази бедност се проявява небесната слава²²⁰. Църквата не престава да възпява славата на тази нощ:

„Девата днес Пресъщественя ражда
и земята вертеп на Непристъпния принася.
Ангели с пастири славословят
и влъхви със звездата
са на път: защото за нас
роди се Младенецът, превечният Бог!“²²¹

²¹⁴ Вж. *Мат.* 11, 13.

²¹⁵ Вж. *Деян.* 1, 22; *Лук.* 16, 16.

²¹⁶ Вж. *Лук.* 1, 41.

²¹⁷ Вж. *Марк.* 6, 17-29.

²¹⁸ Вж. *Откр.* 22, 17.

²¹⁹ Вж. *Лук.* 2, 6-7.

²²⁰ Вж. *Лук.* 2, 8-20.

²²¹ Вж. SANCTUS ROMANUS MELODUS, *Kontakion*, 10, *In diem Nativitatis Christi*, Prooemium: SC 110, 50.

526 „Да стане дете“ по отношение на Бога е условието човек да влезе в царството Божие²²²; затова трябва да се смали²²³, да стане малък; трябва „да се роди наново“ (*Иоан. 3, 7*), „да се роди от Бога“²²⁴, за да стане всеки Божие чедо²²⁵. Тайната на Рождество се изпълва в нас, когато Христос „се изобразява“ в нас²²⁶. Рождеството е тайната на това „чудно общение“.

„О, чудно общение! Създателят на човешкия род, приемайки одушевено тяло, благоволи да се роди от Девица и без човешко семе стана човек, като щедро ни надари със Своята божественост.“²²⁷

460

ТАЙНИТЕ НА ДЕТСТВОТО НА ИСУС

527 *Обрязването на Исус* на осмия ден след раждането²²⁸ е знак за Неговото включване в потомството на Авраам, в народа на Завета, за подчинението Му на Закона²²⁹ и назначаването Му в култа на Израил, към който Той се придържа през целия Си живот. Този знак е предобраз на „Христовото обрязване“, което е Кръщението²³⁰.

580

1214

528 *Епифанията (богоявлението) е показването на Исус като Месия на Израил*, Син Божи и Спасител на света. Заедно с Кръщението на Исус в реката Йордан и сватбата в Кана Галилейска²³¹ богоявлението прославя поклонението пред Исус на мъдреците, дошли от Изток²³². В лицето на тези „мъдрци“, представители на езическите религии от околните земи, Евангелието вижда първите плодове на народите, приели Благата вест за Спасението чрез Въплъщението. Идването на мъдреците в Йерусалим, за да се „поклонят на Царя на евреите“²³³, показва, че те, водени от месианската

439

²²² Вж. *Мат.* 18, 3-4.

²²³ Вж. *Мат.* 23, 13.

²²⁴ Вж. *Иоан.* 1, 13.

²²⁵ Вж. *Иоан.* 1, 12.

²²⁶ Вж. *Гал.* 4, 19.

²²⁷ *In sollemnitate sanctae Dei Genetricis Mariae, Antiphona ad I et II Vesperas: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 385 et 397.

²²⁸ Вж. *Лук.* 2, 21.

²²⁹ Вж. *Гал.* 4, 4.

²³⁰ Вж. *Кол.* 2, 11-13.

²³¹ Вж. *In sollemnitate Epiphaniae Domini, Antiphona ad „Magnificat“ in II Vesperis: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 465.

²³² Вж. *Мат.* 2, 1.

²³³ Вж. *Мат.* 2, 2.

- 711-716, светлина на звездата на Давид²³⁴, търсят в Израил бъдещия Цар на народите²³⁵. Тяхното идване означава, че езичниците могат да разпознаят Исус и да Му се поклонят като на Син Божи и Спасител на света само като се обърнат към евреите²³⁶ и приемат от тях месианското Обещание така, както се съдържа в Стария Завет²³⁷. Богоявлението показва, че „мнозинството от езичниците влизат в семейството на патриарсите“²³⁸ и приемат „израилското достойнство“²³⁹.
- 122
- 583 529 *Представянето в Храма*²⁴⁰ показва Исус като първородния Син, принадлежащ на Господа²⁴¹. Със Симеон и Ана целият Израил очаква срещата със своя Спасител (*така византийската традиция нарича това събитие*). Исус е признат като дългоочаквания Месия, „Светлина на народите“ и „Слава на Израил“, но също и като „Знак на противоречие“. Мечът на страданието, предсказан на Мария, известява другото, съвършено и единствено жертвоприношение на Кръста, което ще донесе спасението, „приготвено от Бога пред лицето на всички народи“.
- 439
- 614
- 574 530 *Бягството в Египет* и клането на невинните²⁴² показват противодействието на тъмните сили срещу светлината: „Дойде у Своите си и Своите Го не приеха“ (*Иоан. 1, 11*). Целият живот на Христос е под знака на преследването. Неговите последователи споделят това преследване заедно с Него²⁴³. Връщането Му от Египет²⁴⁴ напомня Изхода²⁴⁵ и представя Исус като окончателен освободител.

ТАЙНИТЕ НА СКРИТИЯ ЖИВОТ НА ИСУС

531 През по-голямата част от живота си Исус е споделял условията на повечето хора: всекидневен живот без видимо величие, живот

²³⁴ Вж. *Числ.* 24, 17; *Откр.* 22, 16.

²³⁵ Вж. *Числ.* 24, 17-19.

²³⁶ Вж. *Иоан.* 4, 22.

²³⁷ Вж. *Мат.* 2, 4-6.

²³⁸ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 33, 3: CCL 138, 173 (PL 54, 242).

²³⁹ *Vigilia Paschalis, Oratio post tertiam lectionem*: Missale Romanum, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 277.

²⁴⁰ Вж. *Лук.* 2, 22-39.

²⁴¹ Вж. *Изм.* 13, 12-13.

²⁴² Вж. *Мат.* 2, 13-18.

²⁴³ Вж. *Иоан.* 15, 20.

²⁴⁴ Вж. *Мат.* 2, 15.

²⁴⁵ Вж. *Ос.* 11, 1.

на ръчния труд, еврейски религиозен живот, подчинен на живота на Бога²⁴⁶, живот в общността. За целия този период ни е открито, че Исус се е „покорявал“ на родителите си²⁴⁷ и че „Исус преуспяваше в мъдрост и възраст и в любов пред Бога и човеците“ (Лук. 2, 52). 2427

532 Подчиняването на Исус на майка Му и законния Му баща изпълва съвършено четвъртата заповед. Подчинението във времето е образът на синовното Му послушание пред Небесния Отец. Ежедневното покоряване на Йосиф и Мария известява и предхожда подчинението в молитвата на Велики Четвъртък: „Нека бъде не моята воля...“ (Лук. 22, 42). Послушанието на Христос в ежедневието на личния Му живот вече открива делото по възстановяване на онова, което неподчинението на Адам е разрушило²⁴⁸. 2214-2220 612

533 Личният живот на Исус в Назарет позволява на всеки човек да усети общността си с Него в най-обичайните пътища на живота:

„Родното място на Исус Назарет е училището, където започваме да разбираме Неговия живот: училището на Евангелието. Най-напред един урок по *мълчание*. Нека се зароди в нас уважението към мълчанието, което е прекрасно и необходимо условие за духа. Освен това тук схващаме смисъла на *семеиния живот*. Назарет наистина ни напомня какво е семейството с неговата споделена любов, строга и проста красота, свещен и неприкосновен характер ... По-нататък познаваме *правилото на труда*. О, Назарет, къща на „Сина на Дърводелеца“, точно тук бихме искали да разберем и прославим строгия и изкупителен закон на човешкия труд ... както бихме искали тук да поздравим работещите от целия свят и да им посочим техния велик образец, техния божествен брат.“²⁴⁹ 2717 2204 2427

534 *Откриването на Исус в Храма*²⁵⁰ е единственото събитие, което нарушава мълчанието на Евангелията за скритите години на Исус. С това Исус позволява да се досетим за тайната на цялостното Му посвещаване на мисията, произтичаща от божественото Му осиновление: „Не знаехте ли, че Аз трябва да съм в онова, що принадлежи на Отца Ми?“ Мария и Йосиф „не разбраха казаните от Него думи“, 583 2599 964

²⁴⁶ Вж. Гал. 4, 4.

²⁴⁷ Вж. Лук. 2, 51.

²⁴⁸ Вж. Рим. 5, 19.

²⁴⁹ Вж. PAULUS VI, *Homilia in templo Annuntiationis beatae Mariae Virginis in Nazareth* (5 ianuarii 1964): AAS 56 (1964) 167-168.

²⁵⁰ Вж. Лук. 2, 41-52.

но ги приеха във вярата и Мария „спазваше всички тия думи в сърцето си“ през годините, когато Исус оставаше скрит в тишината на обикновения живот.

III. Тайните на обществения живот на Исус

Кръщението на Исус

- 719-720 535 Началото²⁵¹ на обществения живот на Исус е Неговото Кръщение от Йоан при реката Йордан²⁵². Йоан „проповядваше покаяно Кръщение за опрощаване на греховете“ (Лук. 3, 3). Тълпа от грешници, митарии и войници²⁵³, фарисеи и садукееи²⁵⁴ и блудници²⁵⁵ идват, за да получат кръщение от Него: „Тогава се появи Исус“. Кръстителят се колебае, Христос настоява: Той получава Кръщението, Свети Дух под образа на гълъб идва над Исуса и глас от небето про-гърмява: „Този е моят Възлюбен Син“ (Мат. 3, 13-17). Това е Епи-фанията, 438 Явяването на Исус като Месия на Израил и Син Божи.
- 606 536 От страна на Исус Кръщението е приемане и начало на Неговата мисия на страдащ Слуга, който се оставя да бъде причислен към грешниците²⁵⁶. Сам Той е вече „Агнец Божи, Който взема *върху* 1224 *Си* греха на света“ (Йоан. 1, 29); отнапред приема „Кръщението“ на кървавата Си смърт²⁵⁷. Той идва вече „да изпълни всяка правда“ (Мат. 3, 15), т. е. подчинява се изцяло на волята на Своя Отец. От 444 любов Той приема това кръщение със смърт за опрощение на греховете ни²⁵⁸. На приемането отговаря гласът на Ощеца, който влага 727 цялото си благоволение в Своя Син²⁵⁹. Духът, който Исус притежава в пълнота още от зачатие си, идва „да остане“ върху Него²⁶⁰. Исус 739 ще бъде Негов извор за цялото човечество. При Неговото Кръщение „се отварят небесата“ (Мат. 3, 16), които грехът на Адам беше за-

²⁵¹ Вж. Лук. 3, 23.

²⁵² Вж. Деян. 1, 22.

²⁵³ Вж. Лук. 3, 10-14.

²⁵⁴ Вж. Мат. 3, 7.

²⁵⁵ Вж. Мат. 21, 32.

²⁵⁶ Вж. Ис. 53, 12.

²⁵⁷ Вж. Марк. 10, 38; Лук. 12, 50.

²⁵⁸ Вж. Мат. 26, 39.

²⁵⁹ Вж. Лук. 3, 22; Ис. 42, 1.

²⁶⁰ Вж. Йоан. 1, 32-33; Ис. 11, 2.

творил; и водите се осветяват със слизането на Исус и Духа като встъпление към новото сътворение.

537 Чрез тайнството на Кръщението християнинът свещенодействено се уподобява на Исус, Който в Кръщението отнапред приема Своята смърт и Своето Възкресение; той трябва да влезе в тази тайна на смирено подчинение и разкаяние, да слезе във водата с Исус, за да се възкачи с Него, да се възроди от водата и Духа, за да стане в Сина възлюбен син на Отца и да ходи в „обновен живот“ (*Рим. 6, 4*):

„Затова чрез Кръщението да се погребем заедно с Христа, за да възкръснем с Него; да слезем с Него, за да бъдем в същото време въздигнати; да се възкачим с Него, за да достигнем заедно славата.“²⁶¹

„Всичко, което стана в Христа, ни кара да разберем, че след потапянето Му във водата Светият Дух лети връз нас от небесните селения, помазвайки ни с небесна слава, и че осиновени чрез гласа на Отца, ние ставаме синове Божии.“²⁶²

ИЗКУШЕНИЯТА НА ИСУС

538 Евангелията говорят за времето на усамотяване на Исус в пустинята непосредствено след Кръщението Му от Йоан. „Тласкан от Духа“ в пустинята, Исус прекарва там 40 дни, без да яде; живее с дивите животни и ангелите Му служат (*Марк. 1, 12*)²⁶³. Към края на това време Сатаната Го изкушава три пъти, опитвайки се да подложи на съмнение синовното Му поведение спрямо Бога. Исус отблъсква тези предизвикателства, които повтарят изкушенията на Адам в Рай и на Израил в пустинята, и дяволът отстъпва от Него „до някое време“ (*Лук. 4, 13*).

539 Евангелистите посочват спасителния смисъл на това тайнствено събитие. Исус е Новият Адам, останал верен там, където първият Адам се е поддал на изкушението. Исус изпълни съвършено призиванието на Израил: противно на онези, които предизвикваха някога Бога 40 години в пустинята²⁶⁴, Христос се показва като Слуга Божи, изцяло послушен на Божията воля. В това Исус побеждава дявола: Той „връзва силния“ и „тогава ограбва къщата му“²⁶⁵. По-

²⁶¹ *Sanctus Gregorius Nazianzenus, Oratio 40, 9: SC 358, 216 (PG 36, 369).*

²⁶² *SANCTUS HILARIUS PICTAVIENSIS, In evangelium Matthaei 2, 6: SC 254, 110 (PL 9, 927).*

²⁶³ Вж. *Марк. 1, 13*.

²⁶⁴ Вж. *Пс. 94, 10*.

²⁶⁵ Вж. *Марк. 3, 27*.

- 609 бедата на Исус над Изкусителя в пустинята предвестява победата на страданието, на върховното послушание на Неговата синовна любов към Отца.
- 2119 540 Изкушението на Христос показва начина, по който Синът Божи се проявява като Месия в противоположност на това, което Му предлага Сатаната и което хората²⁶⁶ желаят да Му припишат. Затова Христос побеждава Изкусителя *заради нас*: „Защото ние имаме не такъв първосвещеник, който не би могъл да ни съчувства в нашите немощи, а такъв, Който е изкушен като нас във всичко освен в греха“ (Евр. 4, 15). Всяка година Църквата се присъединява през 40-те дни на Великите Пости към тайната на Исус в пустинята.

„НАБЛИЖИ ЦАРСТВОТО БОЖИЕ“

- 2816 541 „А след като бе предаден Иоан, Исус дойде в Галилея и проповядвайки благовестието за Царството Божие, казваше: „времето се изпълни и приближи Царството Божие; покайте се и вярвайте в Евангелието“ (Марк. 1, 14-15). „За да се изпълни волята на Отеца, Христос постави на земята началото на Небесното Царство.“²⁶⁷ Волята Божия обаче е „да се издигнат хората до участие в божественния живот“²⁶⁸. Бог го прави, като събира хората около Своя Син, Исус Христос. Това събиране е Църквата, която на земята е „зародиш и начало на Божието Царство“²⁶⁹.
- 669, 768, 865
- 2233 542 Христос е в сърцето на това събиране на хората в „Божие семейство“. Той ги призовава около Себе си чрез своето Слово и чрез знаците, които явяват Царството Божие, като изпраща своите ученици. Той осъществява идването на Своето Царство най-вече чрез голямата тайна на Пасхата: смъртта върху Кръста и Възкресението. „И кога Аз бъда издигнат от земята, всички ще привлечат към Себе си“ (Иоан. 12, 32). Към това единение с Христос са призовани всички хора²⁷⁰.
- 789

²⁶⁶ Вж. *Мат.* 16, 21-23.

²⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

²⁶⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 5-6.

²⁶⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 8.

²⁷⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

ВЪЗВЕЩАВАНЕТО НА ЦАРСТВОТО БОЖИЕ

- 543 *Всички хора* са призвани да влязат в Царството. Известно най-напред на децата на Израил²⁷¹, това месианско Царство е предопределено да приеме хората от всички народи²⁷². За да достигнем до Него, трябва да приемем словото на Исус: 764
 „Словото на Господа е подобно на семе, което се засява в поле: тези, които Го слушат с вяра и се числят в малкото стадо на Христос, са приели самото Царство; сетне от собствената си сила семето зрее и покълва до времето на жътвата.“²⁷³
- 544 Царството принадлежи на *бедните и малките*, т. е. на тези, които са го приели със смирено сърце. Исус е изпратен „да благовести на бедните“ (Лук. 4, 18)²⁷⁴. Той ги обявява за блажени, защото „тяхно е Царството Небесно“ (Мат. 5, 3); тъкмо на „малките“ Отец благоволи да открие това, което остава скрито за мъдрите и разумните²⁷⁵. От яслата до кръста Исус споделя живота на бедните; Той познава глада²⁷⁶, жаждата²⁷⁷ и лишението²⁷⁸. Нещо повече: Той се отъждествява с бедните от всякакъв род и действената Му любов към тях става условие за влизането им в Неговото Царство²⁷⁹. 709 2443 2546
- 545 Исус поканва *грешниците* на трапезата на Царството: „Не съм дошъл да призова праведници, а грешници“ (Марк. 2, 17)²⁸⁰. Той ги приканва да се обърнат, защото без това не може да се влезе в Царството, но им показва също с думи и дела безкрайното милосърдие на Своя Отец спрямо тях²⁸¹ и огромната „радост, (която) ще има за един каещ се грешник“ (Лук. 15, 7). Върховната проява на тази любов е жертването на собствения Му живот „за опрощение на греховете“ (Мат. 26, 28). 1443 588 1846 1439

²⁷¹ Вж. Мат. 10, 5-7.²⁷² Вж. Мат. 8, 11; 28, 19.²⁷³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.²⁷⁴ Вж. Лук. 7, 22.²⁷⁵ Вж. Мат. 11, 25.²⁷⁶ Вж. Марк. 2, 23-26; Мат. 21, 18.²⁷⁷ Вж. Иоан. 4, 6-7; 19, 28.²⁷⁸ Вж. Лук. 9, 58.²⁷⁹ Вж. Мат. 25, 31-46.²⁸⁰ Вж. 1 Тим. 1, 15.²⁸¹ Вж. Лук. 15, 11-32.

- 2613 546 Исус призовава към влизане в Царството, служейки си с *притчи*, които са характерен белег на Неговото учение²⁸². С тях Той кани на угощение в Царството²⁸³, но изисква за това един решаващ избор: за да придобие Царството, човек трябва да даде всичко от себе си²⁸⁴; думите не са достатъчни, изискват се дела²⁸⁵. Притчите са като огледало, което отразява как хората приемат словото – като твърда почва или като добра земя²⁸⁶, какво са направили с получените таланти²⁸⁷. Исус и присъствието на Царството в този свят се таят в сърцето на притчите. Човек трябва да влезе в Царството, т. е. да стане ученик на Христос, за да познае „тайните на Царството Небесно“ (*Мат.* 13, 11). За тези, които остават „навън“ (*Марк.* 4, 11), всичко остава загадъчно²⁸⁸.

ЗНАЦИТЕ НА ЦАРСТВОТО БОЖИЕ

- 670 547 Исус съпровожда своите думи с многобройни „сили, чудеса и личби“ (*Деян.* 2, 22), които показват, че Царството е у Него. Те свидетелстват, че Исус е предвъзвестеният Месия²⁸⁹.
- 439
- 548 Знаменията, извършени от Исус, свидетелстват, че Отец Го е изпратил²⁹⁰. Те ни насърчават да повярваме в Него²⁹¹. На обърналите се към Него с вяра Той дава това, което искат²⁹². Тогава чудесата укрепват вярата в Този, който извършва делото на Своя Отец: те показват, че Той е Син Божи²⁹³. Но чудесата могат да бъдат също и „повод за съблазън“²⁹⁴.
- 156 2616 574 447 Те нямат за цел да удовлетворяват любопитството и магическите желания. И въпреки очебийните чудеса Исус е бил отхвърлен от някои²⁹⁵, като дори са Го обвинявали, че е действал чрез демони²⁹⁶.

²⁸² Вж. *Марк.* 4, 33-34.

²⁸³ Вж. *Мат.* 22, 1-14.

²⁸⁴ Вж. *Мат.* 13, 44-45.

²⁸⁵ Вж. *Мат.* 21, 28-32.

²⁸⁶ Вж. *Мат.* 13, 3-9.

²⁸⁷ Вж. *Мат.* 25, 14-30.

²⁸⁸ Вж. *Мат.* 13, 10-15.

²⁸⁹ Вж. *Лук.* 7, 18-23.

²⁹⁰ Вж. *Иоан.* 5, 36; 10, 5.

²⁹¹ Вж. *Иоан.* 10, 38.

²⁹² Вж. *Марк.* 5, 25-34; 10, 52.

²⁹³ Вж. *Иоан.* 10, 31-38.

²⁹⁴ Вж. *Мат.* 11, 6.

²⁹⁵ Вж. *Иоан.* 11, 47-48.

²⁹⁶ Вж. *Марк.* 3, 22.

- 549 Като освободи някои хора от земните злини на глада²⁹⁷, неправдата²⁹⁸, болестите и смъртта²⁹⁹, Исус изпълни месианските знаци. Той обаче не е дошъл да унищожи всички злини тук, на земята³⁰⁰, а да освободи хората от най-тежкото робство, робството на греха³⁰¹, който ги спъва в призиванието им на Синове Божи и причинява всички човешки робства. 1503
440
- 550 Идването на Царството Божие е поражение за царството на Сатаната³⁰²: „Ако пък Аз изгонвам бесовете с Божия Дух, то значи дошло е до вас Царството Божие“ (*Мат.* 12, 28). С изгонването на бесовете (*екзорцизмите*) Исус избавя хората от обсебилото ги зло³⁰³. Тези избавления предвещават голямата победа на Исус над „княза на този свят“³⁰⁴. Само чрез Кръста на Христос Царството Божие ще бъде окончателно установено: „Бог царува от височината на дървото.“³⁰⁵ 394
1673
440, 2816
- „КЛЮЧОВЕТЕ НА ЦАРСТВОТО“
- 551 Още в началото на обществения си живот Исус избира дванадесет мъже, за да бъдат с Него и да участват в Неговата мисия³⁰⁶. Той им дава част от своето пълновластие и ги праща да проповядват Царството Божие и да изцеляват болни (*Лук.* 9, 2). Те остават свързани завинаги с Царството на Христос, защото чрез тях Той ръководи Църквата. 858
765
- „И Аз ви завещавам, както ми завеща Моят Отец, царство, за да ядете и пиете на трапезата Ми в Моето Царство и да седнете на престоли да съдите дванадесетте колена Израилеви“ (*Лук.* 22, 29-30).
- 552 В общността на дванадесетте Симон Петър заема първото място³⁰⁷. Исус му поверява една-единствена мисия. Благодарение 880
153

²⁹⁷ Вж. *Иоан.* 6, 5-15.²⁹⁸ Вж. *Лук.* 19, 8.²⁹⁹ Вж. *Мат.* 11, 5.³⁰⁰ Вж. *Лук.* 12, 13-14; *Иоан.* 18, 36.³⁰¹ Вж. *Иоан.* 8, 34-36.³⁰² Вж. *Мат.* 12, 26.³⁰³ Вж. *Лук.* 8, 26-39.³⁰⁴ Вж. *Иоан.* 12, 31.³⁰⁵ VENANTIUS FORTUNATUS, *Hymnus „Vexilla Regis“*: MGH 1/4/1, 34 (PL 88, 96).³⁰⁶ Вж. *Марк.* 3, 13-19.³⁰⁷ Вж. *Марк.* 3, 16; 9, 2; *Лук.* 24, 34; *1 Кор.* 15, 5.

- 442 на откровението, идващо от Отца, Петър изповядва: „Ти си Христос, Синът на Живия Бог“ (*Мат.* 16, 16). Тогава нашият Господ му заявява: „Ти си Петър и на тоя камък ще съградя Църквата Си и портите адови няма да € надделеят“ (*Мат.* 16, 18). Христос, „жи-вият камък“³⁰⁸, осигурява на съградената върху Петър Църква победата над силите на смъртта. Заради изповяданата от него вяра Петър става бъдещият устой на Църквата. Неговата мисия е да пази вярата да не отслабне никога и да укрепва в нея своите братя³⁰⁹.
- 381 553 Исус поверява на Петър особена власт. „Ще ти дам ключовете на Царството Небесно и каквото свържеш на земята, ще бъде свързано на небето, и каквото развържеш на земята, ще бъде развързано на небесата“ (*Мат.* 16, 19). „Силата на ключовете“ означава властта да управлява дома Господен, който е Църквата. Исус, „Добрият Пастир“ (*Иоан.* 10, 11), потвърждава тази служба след
- 1445 своето Възкресение: „Паси моите овце“ (*Иоан.* 21, 15-17). Силата да връзва и да развързва означава властта да опрощава греховете, да провъзгласява доктринални решения и да взема дисциплинарни
- 641, 881 решения в Църквата. Исус повери тази власт на Църквата чрез службата на апостолите³¹⁰ и по-специално чрез службата на Петър, на когото единствен Той открито повери ключовете на Царството.

ПРЕДВКУСВАНЕ НА ЦАРСТВОТО: ПРЕОБРАЖЕНИЕТО

- 554 От деня, в който Петър изповяда, че Исус е Христос, Син на Живия Бог, Учителят „начена да открива на учениците Си, че Той трябва да отиде в Йерусалим и много да пострада... и да бъде убит, и на третия ден да възкръсне“ (*Мат.* 16, 21). Петър не приема това известие³¹¹, другите изобщо не го разбират³¹². Точно в този контекст се развива тайнственият епизод с Преображението на Исус³¹³ върху един висок хълм пред трима свидетели, избрани от Него: Петър, Яков и Йоан. Лицето и дрехите на Исус просияват в ярка светлина, явяват се Мойсей и Илия, които „говореха за смъртта Му, с която щеше да свърши в Йерусалим“ (*Лук.*
- 697, 2600

³⁰⁸ Вж. *1 Петр.* 2, 4.

³⁰⁹ Вж. *Лук.* 22, 32.

³¹⁰ Вж. *Мат.* 18, 18.

³¹¹ Вж. *Мат.* 16, 22-23.

³¹² Вж. *Мат.* 17, 23; *Лук.* 9, 45.

³¹³ Вж. *Мат.* 17, 1-8; *2 Петр.* 1, 16-18.

9, 31). Един облак го покрива и глас от небето казва: „Този е Моят възлюбен Син: Него слушайте“ (Лук. 9, 35). 444

555 За един миг Исус показва своята божествена слава, като по този начин потвърждава изповяданото от Петър. Той показва, че за да влезе в своята слава (Лук. 24, 26), трябва да мине през Кръста в Иерусалим. Мойсей и Илия са видели Славата на Бога върху планината; Законът и Пророците са известили страданията на Месията³¹⁴. Страданието на Исус е по волята на Отца: Синът действа като Слуга на Бога³¹⁵. Облакът издава присъствието на Светия Дух: „Цялата Троица се яви: Отец в гласа, Синът в човека, Светият Дух в светлоносния облак“³¹⁶: 2576, 2583

„Ти се преобрази на планината и доколкото им бе възможно, Твоите ученици съзерцаваха Твоята Слава, Христе Боже, така че, когато Те видяха разпнат, разбраха, че Твоето страдание е доброволно, и известиха на света, че Ти си наистина Божието сияние.“³¹⁷

556 На прага на общественния живот е Кръщението, на прага на Пасхата – *Преображението*. Чрез Кръщението на Исус „бе заявена тайната на първото възобновление“: нашето Кръщение; Преображението „е тайната на второто възобновление“: нашето собствено възкресение⁶¹⁸. Още отсега ние сме участници във Възкресението на Господа чрез Светия Дух, който действа в тайнствата на Тялото Христово. Преображението ни дава да предвкусим славното Идване на Христос, което „ще преобрази унизеното наше тяло тъй, че да стане подобно на Неговото славно тяло“ (Фил. 3, 21). Но то ни напомня също, че „през много скърби трябва да влезем в Царството Божие“ (Деян. 14, 22). 1003

„Петър още не разбираше, когато на планината искаше да живее с Христа³¹⁹. Той запази това за тебе, Петре, след смъртта. Сега Той самият казва: „Слез да се потрудиш на земята, да служиш на земята, да бъдеш презрян и разпнат на земята. Животът слиза, за да бъде убит; слиза Хлябът, за да изпита глад; слиза пътят, за да се умори по пътя; слиза изворът, за да ожадне; а ти отказваш да се потрудиш.“³²⁰

³¹⁴ Вж. Лук. 24, 27.

³¹⁵ Вж. Ис. 42, 1.

³¹⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 45, a. 4, ad 2: Ed. Leon. 11, 433.

³¹⁷ *Liturgia Byzantina. Kontakion in die Transfigurationis*: Μηναια τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, v. 6 (Romae 1901) p. 341.

³¹⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 45, a. 4, ad 2: Ed. Leon. 11, 433.

³¹⁹ Вж. Лук. 9, 33.

³²⁰ Sanctus Augustinus, *Sermo* 78, 6: PL 38, 492-493.

ВЪЗКАЧВАНЕТО НА ИСУС В ЙЕРУСАЛИМ

557 „А когато се приближиха дните да бъде взет от света, Той се обърна към пътя за Йерусалим“ (Лук. 9, 51)³²¹. С това свое решение Исус показва, че се отправя в Йерусалим, готов да умре. На три пъти Той известява своето страдание и своето Възкресение³²². Като тръгва към Йерусалим, Той казва: „Не бива пророк да загине вън от Йерусалим“ (Лук. 13, 33).

558 Исус напомня за мъченичеството на пророците, загинали в Йерусалим³²³. При все това Той настоятелно призовава Йерусалим да се събере около Него: „Колко пъти съм искал да събера чедата ти, както кокошка събира пилците под крилето си ... и не рачихте!“ (Мат. 23, 37b). Когато съзира Йерусалим, Той заплаква за него (вж. Лук. 19, 41) и още веднъж изрича желанието на своето сърце: „да беше и ти узнал поне в този твой ден какво служи за твоя мир! Но сега това е скрито от очите ти“ (Лук. 19, 42)³²⁴.

МЕСИАНСКОТО ВЛИЗАНЕ НА ИСУС В ЙЕРУСАЛИМ

559 Как Йерусалим приема своя Месия? След като винаги е отбягвал опитите на народа да Го направи цар³²⁵, Исус избира специално времето на месианското си влизане в града на „Давид, своя баща“ (Лук. 1, 32)³²⁶. Той е приветстван като Син Давидов, Този, Който носи спасението („Осанна“ означава „О, спаси!“, „Дари ни спасение!“). Впрочем „Царят на славата“ (Пс. 24, 7-10) влиза в Своя град „възседнал на магаре“ (Зах. 9, 9): Той не завоюва Дъщерята на Сион – образа на Неговата Църква, чрез хитрост или насилие, а със смирение, което свидетелства за Истината³²⁷. Ето защо поданиците на Неговото Царство в онези дни са децата³²⁸ и „бедните на Бога“, които Го приветстват така, както ангелите Го известяват на овчарите³²⁹.

³²¹ Вж. *Иоан.* 13, 1.

³²² Вж. *Марк.* 8, 31-33; 9, 31-32; 10, 32-34.

³²³ Вж. *Мат.* 23, 37a.

³²⁴ Вж. *Лук.* 19, 41.

³²⁵ Вж. *Иоан.* 6, 15.

³²⁶ Вж. *Мат.* 21, 1-11.

³²⁷ Вж. *Иоан.* 18, 37.

³²⁸ Вж. *Мат.* 21, 15-16; *Пс.* 8, 3.

³²⁹ Вж. *Лук.* 19, 38; 2, 14.

Тяхната възхвала „Благословен, който иде в името Господне“ (Пс. 117, 26), е подхваната от Църквата в „Санктус“ на Евхаристичната Литургия, за да се освети споменът за Пасхата на Господа. 1352

560 *Влизането на Исус в Йерусалим* показва идването на Царството, което Царят Месия ще изпълни чрез Пасхата на Своята смърт и Своето Възкресение. С честването на този „вход Господен в Йерусалим“ Църквата открива на Връбница светата Велика седмица. 550, 2816
1169

Накратко

561 *„С право целият живот на Христос се разглежда като несекващо учение: Неговите мълчания, знамения, молитви, любовта Му към хората, особено пристрастието Му към малките и бедните, безрезервно приетата Кръстна жертва за изкуплението на човечеството, най-сетне, самото Възкресение превръщат в дело Неговото Слово и изпълват Откровението.“*³³⁰

562 *Учениците на Христос трябва да се „образяват“ спрямо Него, докато Той се „изобрази“ в тях*³³¹. *„Ето защо ние се вдаваме в тайните на Неговия живот, съобразни Нему, умрели и възкръснали с Него, за да царуваме заедно с Него.“*³³²

563 *Овчари или мъдреци, ние можем да достигнем тук долу до Бога само като коленичим пред яслата на Витлеем, като Го обожаваме скрит в слабостта на едно детенце.*

564 *Чрез подчинението си на Мария и Йосиф, както и чрез скромния си труд в Назарет в течение на дълги години, Исус ни дава пример за святост в ежедневиия живот на семейството и труда.*

565 *Още в самото начало на обществения си живот, при своето Кръщение, Исус е „Слуга“, изцяло посветен на делото на Изкуплението, което се изпълва чрез „Кръщението“ на Неговото страдание.*

³³⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 9: AAS 71 (1979) 1284.

³³¹ Вж. *Гал.* 4, 19.

³³² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 10.

- 566 *Изкушението в пустинята показва Исус като скромен Месия, който тържествува над Сатаната чрез пълната си отдаденост на спасителния план, възжелан от Отца.*
- 567 *Христос поставя началото на Царството Небесно на земята: „Това Царство сияе в човеците чрез словото, делата и присъствието на Христос у тях.“³³³ Църквата е зародиш и начало на Небесното Царство. Неговите ключове са поверени на Петър.*
- 568 *Преображението на Христос има за цел да укрепи вярата на апостолите по повод на предстоящото страдание: възкачването върху „високата планина“ подготвя изкачването на Голгота. Христос, Главата на Църквата, показва това, което Неговото Тяло съдържа и отразява в тайнствата: „надеждата на Славата“ (Кол. 1, 27)³³⁴.*
- 569 *Исус отива доброволно в Йерусалим, макар да знае, че там ще претърпи насилствена смърт заради злоречието на грешниците³³⁵.*
- 570 *Влизането на Исус в Йерусалим показва идването на Царството, което Царят Месия, приет в града от децата и смирените по сърце, ще изпълни чрез Пасхата на Своята смърт и Своего Възкресение.*

³³³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.

³³⁴ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, Sermo 51, 3: CCL 138A, 298-299 (PL 54, 310).

³³⁵ Вж. *Евр.* 12, 3.

Член 4**ИСУС ХРИСТОС „РАЗПНАТ БЕ ЗА НАС
ПРИ ПОНТИЙ ПИЛАТ, СТРАДА И БЕ ПОГРЕБАН“**

- ¹⁰⁶⁷ 571 Пасхалната тайна на Кръста и на Възкресението на Христа заема централно място в благовестието, което апостолите, а след тях и Църквата трябва да известят на света. Спасителният замисъл на Бога се изпълни „веднъж завинаги“ (*Евр.* 9, 26) чрез изкупителната смърт на Неговия Син Исус Христос.

³³³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.

³³⁴ Вж. SANCTUS LEO MAGNUS, Sermo 51, 3: CCL 138A, 298-299 (PL 54, 310).

³³⁵ Вж. *Евр.* 12, 3.

572 Църквата остава вярна на тълкуването на всички Писания, дадено от самия Исус както преди, така и след Пасхата (*Лук.* 24, 27. 44-45). „Нали тъй трябваше да пострада Христос и да влезе в славата Си?“ (*Лук.* 24, 26)³³⁶. Страданието на Исус добива конкретна историческа форма поради факта, че Той бива „отхвърлен от стареите, първосвещениците и книжниците“ (*Марк.* 8, 31), които Го предават „на езичниците, за да бъде поруган и бичуван, и разпнат“ (*Мат.* 20, 19).

599

158

573 И така, „вярата може да опита да проучи обстоятелствата при смъртта на Исус, предадени вярно от Евангелията“³³⁷ и изяснени от други исторически източници, за да се разбере по-добре смисълът на Изкуплението.

Параграф 1

ИСУС И ИЗРАИЛ

574 Още от началото на общественото служене на Исус фарисеите и привържениците на Ирод заедно със свещениците и книжниците се уговарят да Го погубят³³⁸. Заради някои Негови действия, като изгонването на демони³³⁹, опрощаването на грехове³⁴⁰, изцеляване в съботния ден³⁴¹, собственото тълкуване на предписанията за чистотата на Закона³⁴², близките отношения с митари и обществени грешници³⁴³, Исус е изглеждал на някои злонамерени хора твърде подозрителен и обладан от зли духове³⁴⁴. Обвиняват Го в богохулство³⁴⁵, лъжепророчество³⁴⁶, в религиозни престъпления, които Законът наказва със смъртно наказание чрез убиване с камъни³⁴⁷.

530

591

575 Следователно немалко думи и действия на Исус са били „предмет на

³³⁶ Вж. *Лук.* 24, 27. 44-45.

³³⁷ Вж. Concilium Vaticanum II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 19: AAS 58 (1966) 826-827.

³³⁸ Вж. *Марк.* 3, 6.

³³⁹ Вж. *Мат.* 12, 24.

³⁴⁰ Вж. *Марк.* 2, 7.

³⁴¹ Вж. *Марк.* 3, 1-6.

³⁴² Вж. *Марк.* 7, 14-23.

³⁴³ Вж. *Марк.* 2, 14-17.

³⁴⁴ Вж. *Марк.* 3, 22; *Иоан.* 8, 48; 10, 20.

³⁴⁵ Вж. *Марк.* 2, 7; *Иоан.* 5, 18; 10, 33.

³⁴⁶ Вж. *Иоан.* 7, 12; 7, 52.

³⁴⁷ Вж. *Иоан.* 8, 59; 10, 31.

³⁴⁸ Вж. *Лук.* 2, 34.

противоречие³⁴⁸ за религиозните власти на Йерусалим, тези, които Евангелието на Св. Йоан често пъти нарича „Евреите“³⁴⁹, много повече, отколкото за простолудията на Божия народ³⁵⁰. Наистина, Неговите отношения с фарисеите не са били само полемични. Фарисеи Го 993 предупреждават за опасността, на която се излага³⁵¹. Исус хвали някои от тях, като например книжника, за когото се говори в Евангелието на Марк (12, 34), и често сяда да се храни с фарисеите³⁵². Исус потвърждава ученията, споделяни от този духовен елит на Божия народ: възкресението на мъртвите³⁵³, формите на благочестие (милостиня, пост и молитва)³⁵⁴, както и обичая да се обръщат към Бога като Баща, и централното значение, което отдават на запо-ведта за любов към Бога и ближния³⁵⁵.

576 В очите на много хора в Израил изглежда, че Исус се обявява против най-важните институции на избрания народ:

- против подчинението на Закона като цяло от писани наставления и, според фарисеите, против тълкуването на устното Предание;
- против централното значение на Йерусалимския храм като свещено място, където Бог обитава по особен начин;
- против вярата в един Бог, чиято слава не може да бъде споделена от никой човек.

I. Исус и Законът

1965 577 В началото на Нагорната проповед Исус отправя тържествено предупреждение, представяйки Закона, даден от Бога върху Синай при Стария Завет, в светлината на благодатта на Новия Завет:

1967 „Не мислете, че съм дошъл да наруша Закона или пророците: не да наруша съм дошъл, а да изпълня. Защото истина ви казвам: докле премине небето и земята, ни една йота или една чертица от Закона няма да премине, докато всичко не се сбъдне. И тъй, който наруши една от най-малките тези заповеди и така поучи човеците, той най-малък ще се нарече в Царството Небесно, а който изпълни и поучи, той велик ще се нарече в Царството Небесно“ (*Мат.* 5, 17-19).

³⁴⁹ Вж. *Иоан.* 1, 19; 2, 18; 5, 10; 7, 13; 9, 22; 18, 12; 19, 38; 20, 19.

³⁵⁰ Вж. *Иоан.* 7, 48-49.

³⁵¹ Вж. *Лук.* 13, 31.

³⁵² Вж. *Лук.* 7, 36; 14, 1.

³⁵³ Вж. *Мат.* 22, 23-34; *Лук.* 20, 39.

³⁵⁴ Вж. *Мат.* 6, 2-18.

³⁵⁵ Вж. *Марк.* 12, 28-34.

578 Исус, Месията на Израил, най-великият в Царството Небесно, е трябвало според собствените Му думи да изпълни Закона в неговата цялост, следвайки и най-малките му заповеди. Той единствен е могъл да го направи съвършен³⁵⁶. Според собственото Му признание евреите никога не са могли да изпълнят Закона в Неговата цялост, без да нарушат най-малката заповед³⁵⁷. Ето защо при всяко годишно отпразнуване на Изкуплението децата на Израил искат от Бога прошка за нарушенията на Закона. В действителност Законът представлява едно цяло и както напомня св. Яков: „Който опази целия Закон, а съгреси в едно, той бива виновен във всичко“ (*Иак.* 2, 10)³⁵⁸.

1953

579 Този принцип на цялостното спазване на Закона не само в неговата буква, но и в духа му е бил много ценен от фарисеите. Изтъквайки предимството на този принцип за Израил, те довеждат много от евреите по времето на Исус до крайна религиозна ревност³⁵⁹. В случаите, когато не се превръща в предмет на лицемерна казуистика³⁶⁰, тази ревност необходимо подготвя народа за непознатата дотогава намеса на Бога, каквото представлява съвършеното изпълнение на Закона от единствения Праведник вместо всички грешници³⁶¹.

580 Съвършеното изпълнение на Закона можеше да бъде дело само на Божествения Законодател, роден и подчинен на Закона в лицето на Сина³⁶². В Исус законът се явява вече не издълбан върху каменни скрижали, а „във вътрешността“ и „сърцето“ (*Иер.* 31, 33) на Служителя, който поради това, че „произвежда съд по истина“ (*Ис.* 42, 3), е станал „Завет за народа“ (*Ис.* 42, 6). Исус изпълнява Закона чак дотам да приеме връз Себе си „проклятието на Закона“³⁶³, заслужено от тези, които „не изпълняват постоянно всичко, що е писано в книгата на закона“³⁶⁴, защото смъртта на Христос е станала „за изкупване от престъпленията през Първия Завет“ (*Евр.* 9, 15).

527

³⁵⁶ Вж. *Иоан.* 8, 46.

³⁵⁷ Вж. *Иоан.* 7, 19; *Деян.* 13, 38-41; 15, 10.

³⁵⁸ Вж. *Гал.* 3, 10; 5, 3.

³⁵⁹ Вж. *Рим.* 10, 2.

³⁶⁰ Вж. *Мат.* 15, 3-7; *Лук.* 11, 39-54.

³⁶¹ Вж. *Ис.* 53, 11; *Евр.* 9, 15.

³⁶² Вж. *Гал.* 4, 4.

³⁶³ Вж. *Гал.* 3, 13.

³⁶⁴ Вж. *Гал.* 3, 10.

2054 581 Исус изглежда в очите на евреите и техните духовни водачи като „Рави“³⁶⁵. Той често привежда доказателства в рамките на равинското тълкуване на Закона³⁶⁶. Но в същото време Исус не е могъл да не влезе в конфликт с тълкувателите на Закона, защото не се е задоволял само да предлага своето тълкуване редом с техните. „Защото Той ги поучаваше като такъв, който има власт, а не като книжниците (и фарисеите)“ (*Мат* 7, 29). В Него е същото Божие Слово, което бе отекнало на Синай, за да даде на Мойсей написания закон, и което отново биде чуто на Планината на Блаженствата³⁶⁷. Това Слово не унищожава Закона, а го изпълнява, като предава по божествен начин своето последно тълкуване: „Слушали сте още, че бе казано на древните... Аз пък ви казвам“ (*Мат*. 5, 33-34). Със същата тази божествена власт Той не признава „преданието човешко“³⁶⁸ на фарисеите, които „са предали Словото Божие“³⁶⁹.

368 582 Отивайки още по-далеч, Исус доусъвършенства закона за чистотата на храните, така необходим в ежедневиия живот на евреите, откривайки неговия „педагогически“ смисъл³⁷⁰ чрез божествено тълкуване: „Нищо, което влиза в човека отвън, не може да го оскверни.“ Така обявява чисти всички храни. И казва обаче: „Кое то излиза от човека, то осквернява човека. Защото отвътре, от сърцето човешко, излизат зли помисли“ (*Марк*. 7, 18-21). Като предава с божествена власт окончателното тълкуване на Закона, Исус се сблъсква с някои тълкуватели на Закона, които не признават неговото тълкуване, макар че то бива подкрепено от божествени знаци³⁷¹. Това се отнася по-специално за съботния ден: Исус напомня, често с равински доказателства³⁷², че почивката в събота не е нарушена от служенето на Бога³⁷³ или на ближния³⁷⁴, когато му носи изцеление.

II. Исус и Храмът

529 583 Исус, както и пророците преди Него, изпитват към Йерусалимския храм най-дълбока почит. В Храма Исус е представен от Йосиф и Мария
534 40 дни след раждането си³⁷⁵. На 12-годишна възраст Той решава да оста-

³⁶⁵ Вж. *Иоан*. 11, 22; 3, 2; *Мат*. 22, 23-24. 36-37.

³⁶⁶ Вж. *Мат*. 12, 5; 9, 12; *Марк*. 2, 23-27; *Лук*. 6, 6-9; *Иоан*. 7, 22-23.

³⁶⁷ Вж. *Мат*. 5, 1.

³⁶⁸ Вж. *Марк*. 7, 8.

³⁶⁹ Вж. *Марк*. 7, 13.

³⁷⁰ Вж. *Гал*. 3, 24.

³⁷¹ Вж. *Иоан*. 5, 36; 10, 25. 37-38; 12, 37.

³⁷² Вж. *Марк*. 2, 25-27; *Иоан*. 7, 22-24.

³⁷³ Вж. *Мат*. 12, 5; *Числ*. 28, 9.

³⁷⁴ Вж. *Лук*. 13, 15-16; 14, 3-4.

³⁷⁵ Вж. *Лук*. 2, 22-39.

не в Храма, за да припомни на своите родители, че трябва да „държи за нещата“ на Своя Отец³⁷⁶. През време на скрития си живот Той отива в Храма всяка година за Пасхата³⁷⁷; самата Му обществена дейност е била сякаш ритмично управлявана от поклонничествата в Йерусалим по време на големите еврейски празници³⁷⁸.

584 Исус е отивал в Храма като изключително място за среща с Бога. Храмът за него е жилището на Неговия Отец, дом за молитва, и Той се възмущава от това, че външният двор пред Храма е превърнат в място за търговия³⁷⁹. Ако разгонва търговците от Храма, то е заради ревността Си любов към Отца: „Дома на Отца Ми не правете дом за търговия. Тогава учениците Му си спомниха, че е писано: „ревността за Твоя дом ме изяде“ (Пс. 68, 10) (Иоан. 2, 16-17). След Възкресението апостолите запазват религиозното си благоговение пред Храма³⁸⁰. 2599

585 В навечерието на своето страдание Исус предрича разрушаването на тази великолепна постройка, от която не ще остане камък върху камък³⁸¹. Той известява това със знак от последните времена, които ще отпочнат заедно със собствената му Пасха³⁸². Но това пророчество е представено изопачено в лъжливите свидетелства по време на разпита Му при Първосвещеника³⁸³ и Му бива вменено като оскърбление при приковането на Кръста³⁸⁴.

586 Исус изобщо не е бил враждебен към Храма³⁸⁵, където излага най-същественото от своето учение³⁸⁶, и затова иска да плати данък на Храма, привличайки Петър³⁸⁷, когото вече е поставил като основа на своята бъдеща Църква³⁸⁸. Нещо повече, Той се отъждествява с Храма, представяйки се за окончателното обиталище на Бога сред 797

³⁷⁶ Вж. Лук. 2, 22-39.

³⁷⁷ Вж. Лук. 2, 46-49.

³⁷⁸ Вж. Лук. 2, 41.

³⁷⁹ Вж. Мат. 21, 13.

³⁸⁰ Вж. Деян. 2, 46; 3, 1; 5, 20-21.

³⁸¹ Вж. Мат. 24, 1-2.

³⁸² Вж. Мат. 24, 3; Лук. 13, 35.

³⁸³ Вж. Марк. 14, 57-58.

³⁸⁴ Вж. Мат. 27, 39-40.

³⁸⁵ Вж. Мат. 8, 4; 23, 21; Лук. 17, 14; Иоан. 4, 22.

³⁸⁶ Вж. Иоан. 18, 20.

³⁸⁷ Вж. Мат. 17, 24-27.

³⁸⁸ Вж. Мат. 16, 18.

1179 хората³⁸⁹. Ето защо телесното Му умъртвяване³⁹⁰ предвестява разрушаването на Храма, което показва навлизането в нов етап от историята на спасението: „Настъпва час, когато нито в тая планина, нито в Йерусалим ще се поклоните на Отца.“³⁹¹

III. Исус и вярата на Израил в единствения Бог и Спасител

587 Ако Законът и Йерусалимският храм са могли да бъдат „предмет на противоречие“³⁹² от страна на Исус за религиозните власти на Израил, то Неговата жертва за изкуплението на греховете, дело съвършено божествено, става за тях истински непреодолима преграда³⁹³.

588 Исус предизвиква възмущението на фарисеите с това, че се храни с митарите и грешниците³⁹⁴ в такава задушевна близост, както с тях самите³⁹⁵. Против онези от тях, „които бяха убедени в себе си, че са праведни, и презираха другите“ (Лук. 18, 9)³⁹⁶, Исус потвърждава: „Не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние“ (Лук. 5, 32). Той отива още по-далеч, заявявайки неприкрито пред фарисеите, че щом грехът е навсякъде³⁹⁷, тези, които претендират, че нямат нужда от спасение, заслепяват самите себе си³⁹⁸.

589 Възмущението от Исус е най-вече поради това, че Той отъждествява милостивото Си поведение към грешниците с поведението на Самия Бог спрямо тях³⁹⁹. Той стига дотам да внуши, че като споделя трапезата с грешниците⁴⁰⁰, ги допуска до Месианската трапеза⁴⁰¹. Но най-вече с опрощаването на греховете Исус поставя религиозната власт на Израил пред истинска дилема. Нима с право няма да кажат потресени: „Кой може да прощава грехове освен един Бог?“ (Марк. 2, 7). Като прощава греховете, Исус или богохулства,

431, 1441

³⁸⁹ Вж. *Иоан.* 2, 21; *Мат.* 12, 6.

³⁹⁰ Вж. *Иоан.* 2, 18-22.

³⁹¹ Вж. *Иоан.* 4, 23-24; *Мат.* 27, 51; *Евр.* 9, 11; 21, 22.

³⁹² Вж. *Лук.* 2, 34.

³⁹³ Вж. *Лук.* 20, 17-18; *Пс.* 117, 22.

³⁹⁴ Вж. *Лук.* 5, 30.

³⁹⁵ Вж. *Лук.* 7, 36; 11, 37; 14, 1.

³⁹⁶ Вж. *Иоан.* 7, 49; 9, 34.

³⁹⁷ Вж. *Иоан.* 8, 33-36.

³⁹⁸ Вж. *Иоан.* 9, 41-49.

³⁹⁹ Вж. *Мат.* 9, 13; *Ос.* 6, 6.

⁴⁰⁰ Вж. *Лук.* 15, 1-2.

⁴⁰¹ Вж. *Лук.* 15, 23-32.

защото, бидейки човек, се приравнява на Бога⁴⁰², или пък казва истината и Неговата личност явява името на Бога и Го открива⁴⁰³. 432

590 Единствено божествената самосъщност на Личността на Исус може да оправдае абсолютното изискване: „Този, който не е с Мен, е против Мен“ (Мат. 12, 30); също когато казва, че има в Него „повече отколкото в Иона ... повече отколкото в Соломон“ (Мат. 12, 41-42), „повече отколкото в Храма“⁴⁰⁴, когато припомни по свой повод, че Давид нарече Месията свой Господар⁴⁰⁵, когато Той твърди: „Преди Авраам да беше, аз съм“ (Иоан. 8, 58) и дори: „Отец и аз, едно сме“ (Иоан. 10, 30). 253

591 Исус поиска от религиозните власти на Йерусалим да повярват в Него заради делата на Неговия Отец, които Той изпълняваше⁴⁰⁶. Но един такъв акт на вяра трябваше да премине през собствената Му тайнсвена смърт към едно ново „раждане свише“⁴⁰⁷ с привличане на божествената благодат⁴⁰⁸. Подобно изискване за обръщане във вярата, поставено пред удивителното изпълнение на обещанията⁴⁰⁹, позволява да разберем трагичната грешка на Синедриона, който счита, че Исус заслужава смърт като богохулник⁴¹⁰. Неговите членове действат както поради „невежество“⁴¹¹, така и поради „ожесточение“⁴¹² на „сърцата“⁴¹³. 526
574

Накратко

592 *Исус не унищожил Закона на Синай, а го изпълнил⁴¹⁴ така съвършено⁴¹⁵, че откри неговия висш смисъл⁴¹⁶ и изкупи прегрешенията против него⁴¹⁷.*

593 *Исус почиташе Храма, като отиваше там на поклонение по време на еврейските празници. Той обикна ревностно това жи-*

⁴⁰² Вж. Иоан. 5, 18; 10, 33.

⁴⁰³ Вж. Иоан. 17, 6, 26.

⁴⁰⁴ Вж. Мат. 12, 6.

⁴⁰⁵ Вж. Марк. 12, 36-37.

⁴⁰⁶ Вж. Иоан. 10, 36-38.

⁴⁰⁷ Вж. Иоан. 3, 7.

⁴⁰⁸ Вж. Иоан. 6, 44.

⁴⁰⁹ Вж. Ис. 53, 1.

⁴¹⁰ Вж. Марк. 3, 6; Мат. 26, 64-66.

⁴¹¹ Вж. Лук. 23, 24; Деян. 3, 17-18.

⁴¹² Вж. Марк. 3, 5; Рим. 11, 25.

⁴¹³ Вж. Рим. 11, 20.

⁴¹⁴ Вж. Мат. 5, 17-19.

⁴¹⁵ Вж. Иоан. 8, 46.

⁴¹⁶ Вж. Мат. 5, 33.

⁴¹⁷ Вж. Евр. 9, 15.

лице на Бога сред хората. Храмът олицетворява неговата Тайна. Той предизвести за неговото разрушаване само за да открие, че със собственото Му умъртвяване ще настъпи нова ера в историята на спасението, в която Неговото Тяло ще бъде окончателният Храм.

- 594 С прощаването на греховете и други такива дела Исус се прояви като истинния Бог Спасител⁴¹⁸. Някои от евреите, които не признаха, че Бог е станал у Него човек⁴¹⁹, виждаха в Него човек, който се прави на Бог⁴²⁰, и го осъдиха като богохулник.

Параграф 2

ИСУС УМРЯ РАЗПНАТ**I. Процесът на Исус**

РАЗДЕЛЯНЕТО НА ЕВРЕЙСКИТЕ ВЛАСТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ИСУС

595 Измежду религиозните власти на Йерусалим не само фарисеят Никодим⁴²¹ или велможата Йосиф Ариматейски са тайни ученици на Исус⁴²², но дълго време по повод на Исус „произлизат разпри“⁴²³, така че в навечерието на Страданиято св. Йоан казва, че „мнозина началници повярваха в Него“, макар и по твърде несвършен начин (*Иоан.* 12, 42). В това няма нищо учудващо, ако се вземе под внимание, че веднага след Петдесетница „голямо множество свещеници се покоряваха на вярата“ (*Деян.* 6, 7) и че „някои от фарисеите бяха повярвали“ (*Деян.* 15, 5). Затова св. Яков казва на св. Павел: „десетки хиляди са повярвалите иудеи и те всички са ревнителни на Закона“ (*Деян.* 21, 20).

596 Религиозните власти на Йерусалим не са били единодушни в поведението си спрямо Исус⁴²⁴. Фарисеите заплашвали с отлъчване от синагогата всички, които Го последват⁴²⁵. На тези, които се страхували, че „всички ще повярват в Него, и ще дойдат римляни, та ще ни разорят и страната и народа“ (*Иоан.* 11, 48), първосвещеникът Каиафа предложил, пророкувайки: „За нас е по-добре един човек да умре за народа, отколкото цял народ да погине“ (*Иоан.* 11, 50). Синедрионът обявил, че Исус „заслужава смърт“⁴²⁶ като богохулник, но понеже нямал право да осъжда на смърт никого⁴²⁷, предал Исус на римляните с обвинението в политически бунт⁴²⁸, което Го поставяло наравно с Варава, обвинен в „бунт и убийство“ (*Лук.* 23, 19). Първосвещениците упражнили върху Пилат и политически натиск, за да осъди Исус на смърт⁴²⁹.

ЕВРЕИТЕ НЕ СА КОЛЕКТИВНО ОТГОВОРНИ ЗА СМЪРТТА НА ИСУС

597 Като се вземе под внимание историческата сложност на про-

⁴¹⁸ Вж. *Иоан.* 5, 16-18.

⁴¹⁹ Вж. *Иоан.* 1, 14.

⁴²⁰ Вж. *Иоан.* 10, 33.

⁴²¹ Вж. *Иоан.* 7, 50.

⁴²² Вж. *Иоан.* 19, 38-39.

⁴²³ Вж. *Иоан.* 9, 16-17; 10, 19-21.

⁴²⁴ Вж. *Иоан.* 9, 16; 10, 19.

⁴²⁵ Вж. *Иоан.* 9, 22.

цеса на Исус, разкрита в евангелските разкази, и какъвто и да е личният грях на авторите на процеса (*Юда, Синедрион, Пилат*), познат само на Бога, не може да се припише колективна отговорност на евреите в Йерусалим въпреки виковете на стеклото се множество²³⁰ или общите обвинения, съдържащи се в апостолските обръщания след Петдесетница⁴³¹. Самият Исус, който прощава от Кръста⁴³², и след него Петър оправдават с „невежеството им“⁴³³ евреите в Йерусалим, та дори и техните водачи. Още по-малко може, като се изхожда от виковете на народа: „Кръвта Му нека бъде върху нас и върху чедата ни“ (*Мат. 27, 25*), които са просто формула за узаконяване на извършването⁴³⁴, да се разпростре отговорността върху другите евреи в пространството и времето:

1753

По същия начин се произнесе Църквата на Втория ватикански събор: „Това, което е било извършено по време на Страданието, не може да бъде вменявано без разлика на всички живеещи тогава евреи, нито на евреите от наше време... Евреите не трябва да бъдат представяни като осъдени от Бога, нито пък прокълнати, като че ли това произтича от Свещеното Писание.“⁴³⁵

1735

Всички грешници са били причина за Христовото страдание
598 Във вярата на своята Учителна власт, както и в свидетелството на своите светци, Църквата никога не е забравяла, че самите грешници са причинили и извършили всички мъчения, които изтърпя божественият Изкупител⁴³⁶. Имайки предвид, че нашите грехове засягат Самия Христос⁴³⁷, Църквата не се колебае да вмени на християните най-тежката отговорност за Страданието на Исус, отговорност, която твърде често е била стоварвана единствено върху евреите.

839

„Трябва да отсъдим, че тази вина владее всички, които по-често падат в грехове. Тъй като нашите прегрешения накараха нашия Господ Исус

⁴²⁶ Вж. *Мат.* 26, 66.

⁴²⁷ Вж. *Иоан.* 18, 31.

⁴²⁸ Вж. *Лук.* 23, 2.

⁴²⁹ Вж. *Иоан.* 19, 12. 15. 21.

⁴³⁰ Вж. *Марк.* 15, 11.

⁴³¹ Вж. *Деян.* 2, 23-36; 3, 13-14; 4, 10; 5, 30; 7, 52; 10, 39; 13, 27-28; *1Тим.* 2, 14-15.

⁴³² Вж. *Лук.* 23, 34.

⁴³³ Вж. *Деян.* 3, 17.

⁴³⁴ Вж. *Деян.* 5, 28; 18, 6.

⁴³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 4: AAS 58 (1966) 743.

Христос да претърпи Кръстното страдание, несъмнено тези, които се впускат в безчестие и позорни деяния, „Го разпъват отново в сърцето си и хулят Сина Божи чрез своите грехове“ (*Евр.* 6, 6). И трябва да признаем, нашето престъпление в случая е по-голямо от това на евреите. Защото те, според свидетелството на апостола, „ако бяха го познали като Цар на славата, нямаше никога да Го разпънат“ (*1Кор.* 2, 8). Обратно, ние заявяваме, че го познаваме, и когато въпреки това Го отричаме с нашите деяния, сякаш по някакъв начин налагаме връз Него оскверняващите си ръце⁴³⁸.

„И дори демоните не Го разпънаха, а ти заедно с тях Го разпъна и Го разпъваш още, тъйнейки в пороци и грехове.“⁴³⁹

1851

II. Изкупителната смърт на Христос в божествения замисъл на спасението

„Иисус, по определена воля и предведение Божие предаден“

599 Насилствената смърт на Исус не бе плод на случайно и нещастно стечение на обстоятелствата. Тя принадлежи към тайната на Божия замисъл, както св. Петър обяснява на израилтяните от Йерусалим още при първата проповед на Петдесетница: „Него, по определена воля и предведение Божие предаден“ (*Деян.* 2, 23). Този библийски начин на изразяване не означава, че тези, които са „предали Исуса“⁴⁴⁰, са били само пасивни изпълнители на една предварително написана от Бога сцена.

600 За Бога всички моменти на времето са настоящи в тяхната актуалност. Следователно Той установява вечния замисъл на предопределението, като включва в него свободния отклик у всеки човек на Неговата благодат: „Защото наистина се събраха в този град против Светия Твой Син Исуса, Когото си Ти помазал, Ирод и Понтий Пилат с езичниците и с народа израилски⁴⁴¹, за да сторят това, което Твоята ръка и Твоята воля бе предопределила да стане“ (*Деян.* 4, 27-28). Бог допусна деянията, родени от тяхното заслепение⁴⁴², за да изпълни своя спасителен замисъл⁴⁴³.

517

⁴³⁶ *Catechismus Romanus*, 1, 5, 11: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 64; вж. *Евр.* 12, 3.

⁴³⁷ Вж. *Мат.* 25, 45; *Деян.* 9, 4-5.

⁴³⁸ *Catechismus Romanus*, 1, 5, 11: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 64.

⁴³⁹ SANCTUS FRANCISCUS ASSISIENSIS, *Admonitio* 5, 3: *Opuscula sancti Patris Francisci Assisiensis*, ed. C. ESSER (Grottaferrata 1978) p. 66.

„УМРЯ ЗА ГРЕХОВЕТЕ НИ, СПОРЕД ПИСАНИЯТА“

601 Този божествен замисъл на спасението посредством смъртта на „Праведника Раб“⁴⁴⁴ бе известен в Писанията отнапред като тайна на всеобщото Изкупление, т. е. като откуп, който освобождава хората от робството на греха⁴⁴⁵. В една изповед на вярата, където казва, че е „приел“⁴⁴⁶, свети Павел изповядва: „Христос умря за греховете ни, според Писанията“ (*1 Кор.* 15, 3)⁴⁴⁷. Изкупителната смърт на Исус изпълва особено пророчеството за страдащия Раб⁴⁴⁸. Самият Исус представя смисъла на Своя живот и Своята смърт в светлината на страдащия Раб⁴⁴⁹. След Своето Възкресение Той дава това тълкуване на учениците от Емаус⁴⁵⁰, а впоследствие и на самите апостоли⁴⁵¹.

312

„БОГ ЗА НАС ГО ГРЯХ НАПРАВИ“

602 Съобразно с това св. Петър изрази апостолската вяра в божествения замисъл на спасението по следния начин: „Като знаете, че не с тленни неща – сребро или злато, сте изкупени от суетния живот, предаден вам от бащите, но с драгоценната кръв на непорочния и чист като агнец Христос, Който е бил предназначен още преди свят да се създаде, но се яви в последно време за вас“ (*1 Петр.* 1, 18-20). Греховете на хората, последица от първородния грях, са наказани чрез смърт⁴⁵². Като изпрати Своя собствен Син в образа на раб⁴⁵³, образа на отпадналата и смъртна човешка природа, опреде

652
713

⁴⁴⁰ Вж. *Деян.* 3, 13.

⁴⁴¹ Вж. *Пс.* 2, 1-2.

⁴⁴² Вж. *Мат.* 26, 54; *Иоан.* 18, 36; 19, 11.

⁴⁴³ Вж. *Деян.* 3, 17-18.

⁴⁴⁴ Вж. *Ис.* 53, 11; *Деян.* 3, 14.

⁴⁴⁵ Вж. *Ис.* 53, 11-12; *Иоан.* 8, 34-36.

⁴⁴⁶ Вж. *1 Кор.* 15, 3.

⁴⁴⁷ Вж. също *Деян.* 3, 18; 7, 52; 13, 29; 26, 22-23.

⁴⁴⁸ Вж. *Ис.* 53, 7-8; *Деян.* 8, 32-35.

⁴⁴⁹ Вж. *Мат.* 20, 28.

⁴⁵⁰ Вж. *Лук.* 24, 25-27.

⁴⁵¹ Вж. *Лук.* 24, 44-45.

лена „да се принесе в жертва за грях“⁴⁵⁴, Бог „Оногова, Който не знаеше грях, за нас Го грях направи, та да станем чрез Него праведни пред Бога“ (2 Кор. 5, 21).

400 603 Исус не прие осъждането, сякаш Той Самият е сгрешил⁴⁵⁵, но в изкупителната си любов, единяваща Го винаги с Отца⁴⁵⁶, наложи връз Себе си нашето греховно отклонение от Бога, така че на Кръста от
519 наше име казва: „Боже мой, Боже мой, защо Си Ме оставил?“ (Марк. 15,34)⁴⁵⁷. След като по този начин Го обвърза с нас, грешниците, „Бог и собствения Си Син не пощади, а Го отдаде за всички ни“ (Рим. 8, 32), за да се помирим с Него чрез смъртта на Сина Му (Рим. 5, 10).

Бог е в началото на всеобщата изкупителна любов

604 Като отдава Своя Син заради нашите грехове, Бог показва, че неговият замисъл за нас е замисълът на благосклонната любов, която предшества всяка заслуга от наша страна: „В това се състои любовта, че не ние възлюбихме Бога, а Той ни възлюби и проводи Сина Си да стане умилюствие за нашите грехове“ (1 Иоан. 4, 10)⁴⁵⁸. „Но Бог доказва любовта Си към нас с това, че Христос
2572 умря за нас, още когато бяхме грешни“ (Рим. 5, 8).

605 Тази любов не прави изключение. Исус припомня това в края на притчата за изгубената овца: „Тъй и вашият Отец Небесен не иска да загине ни един от тези малките“ (Мат. 18, 14). Той потвърждава, че ще „даде душата си откуп за мнозина“ (Мат. 20, 28). „Мнозина“ не означава някакво ограничаване, а само противопоставя целостта на човечеството на единствената Личност на Изкупителя, който се предава, за да го спаси⁴⁵⁹. Църквата, следвайки апостоли-
211 те, учи⁴⁶⁰, че Христос е умрял за всички без изключение. „Няма, не
2009 е имало и не ще има дори един човек, за когото Христос да не е
1825 страдал.“⁴⁶¹

⁴⁵² Вж. Рим. 5, 12; 1Кор. 15, 56.

⁴⁵³ Вж. Фил. 2, 7.

⁴⁵⁴ Вж. Рим. 8, 3.

⁴⁵⁵ Вж. Иоан. 8, 46.

⁴⁵⁶ Вж. Иоан. 8, 29.

⁴⁵⁷ Вж. Пс. 21, 1.

⁴⁵⁸ Вж. 1 Иоан. 4, 19.

III. Христос поднесе Себе си на Своя Отец за нашите грехове

Целият живот на Христос е приношение на Отца

606 Синът Божи, Който „слезе от небето не за да изпълни Своята воля, а волята на Отца, Който Го е пратил“⁴⁶², казва, влизайки в света: „Ето, ида, Боже, да изпълня Твоята воля...“. „По тая воля сме осветени чрез *извършеното* веднъж завинаги принасяне на Исус Христовото тяло“ (Евр. 10, 5-10). Още от първия миг на своето Въплъщение Синът прегръща в Своята изкупителна мисия замисъла на божественото спасение: „Моята храна е да изпълнявам волята на Оногова, Който Ме е пратил, и да извърша Неговото дело“ (Иоан. 4, 34). Жертвата на Исус „за греховете на целия свят“ (1 Иоан. 2, 2) е израз на Неговото общение в любовта с Отца: „За това Ме люби Отец, защото Аз си давам душата“ (Иоан. 10, 17). Трябва „да разбере светът, че любя Отца и както ми е заповядал Отец, тъй и правя“ (Иоан. 14, 31). 402
634, 2793

607 Желанието да прегърне замисъла на изкупителната любов на Своя Отец движи целия живот на Исус⁴⁶³, защото изкупителното Му страдание е причината за Неговото Въплъщение: „Отче, избави ме от този час! Но за това и дойдох на този час“ (Иоан. 12, 27). „Да не изпия ли чашата, която Ми е дал Отец?“ (Иоан. 18, 11). И още върху Кръста преди „Свърши се“ (Иоан. 19, 30) Той казва: „Жаден съм“ (Иоан. 19, 28). 517
536

„Агнецът, Който взима върху Си греха на света“

608 След като прие да му даде Кръщение, както на грешниците⁴⁶⁴, Йоан Кръстител видя и посочи в Христос „Агнеца Божи, Който взима *върху Си* греха на света“⁴⁶⁵. Той показва по този начин, че Исус е както страдащият раб, който мълчаливо се оставя да бъде отведен на заклание⁴⁶⁶ и носи греха на множеството⁴⁶⁷, така и пасхалното агне, символ на Изкуплението на Израил през първата Пасха⁴⁶⁸. 457

⁴⁵⁹ Вж. Рим. 5, 18-19.

⁴⁶⁰ Вж. 2 Кор. 5, 15; 1 Иоан. 2, 2.

⁴⁶¹ Вж. CONCILIIUM CARISIACUM (anno 853), *De libero arbitrio hominis et de predestinatione*, canon 4: D.S. 624.

⁴⁶² Вж. Иоан. 6, 38.

⁴⁶³ Вж. Лук. 12, 50; 22, 15; Мат. 16, 21-23.

Целият живот на Христос изразява Неговата мисия: да служи и да даде душата Си откуп за мнозина⁴⁶⁹.

ИСУС СВОБОДНО ПРЕГРЪЩА ИЗКУПИТЕЛНАТА ЛЮБОВ НА ОТЦА

523 609 Като прегръща в своето човешко сърце любовта на Отца към хората, Исус „ги възлюби докрай“ (Иоан. 13, 1), защото „никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели“ (Иоан. 15, 13). Така в страданието и смъртта Неговата човешка природа стана свободен и съвършен инструмент на божествената любов, която иска спасението на хората⁴⁷⁰. В действителност Той свободно прие страданието и смъртта от любов към своя Отец и към хората, които Отец иска да спаси: „Никой не ми отнема (душата), но Аз Сам от Себе си я давам“ (Иоан. 10, 18). Оттук върховната свобода на Сина Божи, когато Той самият отива към смъртта⁴⁷¹.

НА ТАЙНАТА ВЕЧЕРЯ ИСУС ПРЕДВЕЩАВА СВОБОДНОТО ПРИНОШЕНИЕ НА СВОЯ ЖИВОТ

478 610 Исус изразява най-силно Своето свободно приношение на Вечерята с дванадесетте апостоли⁴⁷² в „нощта, когато бе предаден“ (1 Кор. 11, 23). В навечерието на Своето страдание, когато е още свободен, Исус прави от тази последна Вечеря с апостолите възпоменание на доброволното Си приношение пред Отца⁴⁷³ за спасението на хората: „Това е Моето Тяло, което за вас *се дава*“ (Лук. 22, 19). „Това е Моята Кръв на Новия Завет, която за мнозина *се пролива* за опрощаване на греховете“ (Мат. 26, 28).

515 611 Причастието, което Той установява в този момент, ще бъде „спомен“⁴⁷⁴ на неговата жертва. Исус включва апостолите в Своето собствено приношение и иска от тях да Го продължат⁴⁷⁵. Така Исус полага Своите апостоли за свещенослужители на Новия Завет: „И за тях Аз посветявам Себе Си, та и те да бъдат осветени чрез истината“ (Иоан. 17, 19)⁴⁷⁶.

272, 539

⁴⁶⁴ Вж. Лук. 3, 21; Мат. 3, 14-15.

⁴⁶⁵ Вж. Иоан. 1, 29, 36.

⁴⁶⁶ Вж. Ис. 53, 7; Иер. 11, 19.

⁴⁶⁷ Вж. Ис. 53, 12.

⁴⁶⁸ Вж. Изх. 12, 3-14; Иоан. 19, 36; 1 Кор. 5, 7.

⁴⁶⁹ Вж. Марк. 10, 45.

⁴⁷⁰ Вж. Евр. 2, 10, 17-18; 4, 15; 5, 2-9.

⁴⁷¹ Вж. Иоан. 18, 4-6; Мат. 26, 53.

⁴⁷² Вж. Мат. 26, 20.

- АГОНИЯТА В ГЕТСИМАНИЯ 766
- 612 Чашата на Новия Завет, която Исус отнапред бе приел на Тайната Вечеря⁴⁷⁷, поднасяйки в жертва Самия Себе си, Той получава след това от ръцете на Отца в Своята агония в Гетсимания⁴⁷⁸, като се остави да „бъде послушен до смъртта“ (Фил. 2, 8)⁴⁷⁹. Исус се моли: „Отче мой, ако е възможно, нека Ме отмине тая чаша...“ (Мат. 26, 39). По този начин Той изразява ужаса, който представлява смъртта за Неговата човешка природа. В действителност тази човешка природа, както и нашата, е предопределена за вечен живот; нещо повече, за разлика от нашата тя е свършено свободна от греха⁴⁸⁰, който причинява смъртта⁴⁸¹; но особеното за човешката природа на Исус е, че е взета от божественото Лице на „Началника на живота“⁴⁸², на „Живия“⁴⁸³. Като приема в човешката си воля да бъде изпълнена волята на Отца⁴⁸⁴, Той приема смъртта като изкупителка, за „да възнесе нашите грехове с Тялото Си на дървото“ (1 Петр. 2, 24).
- СМЪРТТА НА ХРИСТОС – ЕДИНСТВЕНОТО И ОКОНЧАТЕЛНО ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ
- 613 Смъртта на Христос е както *Пасхалното жертвоприношение*, което съдейства за окончателното изкупление на хората⁴⁸⁵ чрез „Агнеца, Който взема върху Си греха на света“⁴⁸⁶, така и *жертвоприношението на Новия Завет*⁴⁸⁷, което отново поставя човека в общение с Бога⁴⁸⁸, като го помирява с Него чрез кръвта, пролята за мнозина за опрощаване на греховете⁴⁸⁹.
- 532, 2600
- 1009

⁴⁷³ Вж. 1 Кор. 5, 7.

⁴⁷⁴ Вж. 1 Кор. 11, 25.

⁴⁷⁵ Вж. Лук. 22, 19.

⁴⁷⁶ Вж. CONSILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 22^a, *Doctrina de sanctissimo Missae Sacrificio*, canon 2: D.S. 1752; Sess. 23^a, *Doctrina de sacramento Ordinis*, c. 1: DS 1764.

⁴⁷⁷ Вж. Лук. 22, 19.

⁴⁷⁸ Вж. Мат. 26, 42.

⁴⁷⁹ Вж. Евр. 5, 7-8.

⁴⁸⁰ Вж. Евр. 4, 15.

⁴⁸¹ Вж. Рим. 5, 12.

⁴⁸² Вж. Деян. 3, 15.

⁴⁸³ Вж. Откр. 1, 18; Иоан. 1, 4; 5, 26.

⁴⁸⁴ Вж. Мат. 26, 42.

1366 614 Христовата жертва е единствена по рода си, обхващайки и надминавайки всички жертви⁴⁹⁰. Жертването е преди всичко дар на самия Бог Отец: Отец отдава Своя Син, за да ни помири със Себе Си⁴⁹¹. Същевременно жертвата е приношение на Сина Божи, станал човек, Който свободно и от любов⁴⁹² принася Своя живот⁴⁹³ на Отца чрез Светия Дух⁴⁹⁴, за да поправи нашето неподчинение.

2099 ИСУС ЗАМЕНИ НАШЕТО НЕПОСЛУШАНИЕ СЪС СВОЕТО ПОСЛУШАНИЕ
 529, 1330 615 „Както чрез непослушанието на един човек мнозина станаха грешни, тъй и чрез послушанието на Един мнозина ще станат праведни“ (Рим. 5, 19). Чрез своето послушание чак до смърт кръстна Исус изпълни онова, което страдащият Раб поднася в замяна, давайки душата Си като изкупителна жертва. „Той понася върху Си греха на мнозина“ и ги оправдава, поемайки техните неправди⁴⁹⁵.
 2100 Исус изправи нашите провинения и ни оправда пред Бога за нашите грехове⁴⁹⁶.

Кръстът – завършек на ИСУСОВОТО ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ

1850 616 Възлюбването „докрай“⁴⁹⁷ придава на жертвоприношението на Христос значение на изкупление и възстановление, покаяние и оправдание. Той ни обикна и позна всички в приношението на Своя живот⁴⁹⁸. „Любовта Христова ни обхваща, кога разсъждаваме върху това, че щом един е умрял за всички, всички са умрели“ (2 Кор. 5, 433 14). Никой човек, пък бил той и най-светият, не е бил в състояние да вземе върху си греховете на всички хора и да се принесе в жертва за всички. Съществуването в Христос на божествената Личност на Сина, която надминава и същевременно обхваща всички човешки личности, Го определя като Глава на цялото човечество и прави въз-

⁴⁸⁵ Вж. 1 Кор. 5, 7; Иоан. 8, 34-36.

⁴⁸⁶ Вж. Иоан. 1, 29; 1 Петр. 1, 19.

⁴⁸⁷ Вж. 1 Кор. 11, 25.

⁴⁸⁸ Вж. Изх. 24, 8.

⁴⁸⁹ Вж. Мат. 26, 28; Лев. 16, 15-16.

⁴⁹⁰ Вж. Евр. 10, 10.

⁴⁹¹ Вж. 1 Иоан. 4, 10.

⁴⁹² Вж. Иоан. 15, 13.

⁴⁹³ Вж. Иоан. 10, 17-18.

⁴⁹⁴ Вж. Евр. 9, 14.

⁴⁹⁵ Вж. Ис. 53, 10-12.

⁴⁹⁶ Вж. CONSILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 7: D.S. 1529.

можна Неговата жертва, изкупителна за всички.
 617 „Чрез Своето пресвято страдание върху дървото на Кръста Той ни заслужи оправданието“, твърди *Съборът в Тренто*⁴⁹⁹, подчертавайки уникалния характер на жертвоприношението на Христос като „причина за вечното спасение“⁵⁰⁰. И Църквата почита Кръста, възпявайки: „Здравей, о, Кръст, единствена наша надежда!“⁵⁰¹ 478

НАШЕТО УЧАСТИЕ В ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕТО НА ХРИСТОС 468

618 Кръстът е единственото по рода си жертвоприношение на Христос, единственият посредник между Бога и хората⁵⁰². В своята Въплътена божествена Личност „Той донейде се съедини с всеки човек“⁵⁰³ и затова дава на всички хора по начин, познат на Бога, възможността да се присъединят към Пасхалната тайна⁵⁰⁴. Сам Той приканва своите ученици: „Ако някой иска да върви след Мене... да вземе кръста си и Ме последва“⁵⁰⁵, защото Той пострада за нас и ни остави пример да следваме Неговите стъпки⁵⁰⁶. В действителност Той иска да присъедини към Изкупителната си жертва ония, които първи са познали Неговото благо⁵⁰⁷. Това се изпълва по най-съвършен начин в лицето на Неговата Майка, приобщена много по-дълбоко от всеки друг към тайната на Неговото изкупително страдание⁵⁰⁸. 519 1992 1235

„Единствената истинска стълба на рая, по която можем да се изкачим на небето, е Кръстът.“⁵⁰⁹

Накратко

619 „Христос умря за греховете ни, според Писанията“ (1 Кор. 15, 3). 1368, 1460 307, 2100

620 Нашето спасение произтича от изначалната Божия любов 964

⁴⁹⁷ Вж. *Иоан.* 13, 1.

⁴⁹⁸ Вж. *Гал.* 2, 20; *Еф.* 5, 2, 25.

⁴⁹⁹ CONSILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 1: D.S. 1529.

⁵⁰⁰ Вж. *Евр.* 5, 9.

⁵⁰¹ Вж. *Additio liturgica ad Hymnum „Vexilla Regis“: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 313; v. 4 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 1129.

⁵⁰² Вж. *1 Тим.* 2, 5.

⁵⁰³ CONCILIIUM VATICANUM II, Cpnst. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

⁵⁰⁴ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Cpnst. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1043.

⁵⁰⁵ Вж. *Мат.* 16, 24.

⁵⁰⁶ Вж. *1 Петр.* 2, 21.

спрямо нас, защото „Той ни възлюби и проводи Сина Си да стане умилостивение за нашите грехове“ (1Иоан. 4, 10). „Бог приими света със Себе Си чрез Христа“ (2 Кор. 5, 19).

- 621 *Исус свободно принесе Себе си за нашето спасение. Той сам съобщава този дар и го предвестява на Тайната Вечеря: „Това е Моето Тяло, което за вас се дава“ (Лук. 22, 19).*
- 622 *Изкуплението на Христос се състои в това, че Той „даде душата Си откуп за мнозина“ (Мат. 20, 28), „понеже бе възлюбил своите... докрай“ (Иоан. 13, 1), за да знаят те, че са изкупени от суетния живот, предаден им от бащите⁵¹⁰.*
- 623 *Чрез своето пълно послушание от любов към Отца чак до „смърт кръстна“ (Фил. 2, 8) Исус изпълни изкупителната мисия⁵¹¹ на страдащия Раб, който оправда мнозина, като понесе техните грехове⁵¹².*

Параграф 3

ИСУС БЕ ПОГРЕБАН

624 „По Божията благодат Той вкуси смърт за всички“ (Евр. 2, 9). В Своя спасителен замисъл Бог нареди Неговият Син не само да умре за нашите грехове (1 Кор. 15, 3), но също да „вкуси смъртта“, което ще рече да узнае състоянието на смъртта, при което душата Му се отделя от тялото за времето от момента, когато издъхва на Кръста, до момента, когато възкръсва. Състоянието на Христовата смърт е тайната на гроба и слизането в ада. Това е тайната на Великата Събота, когато Христос, положен в гроба⁵¹³, показва големия съботен покой на Бога⁵¹⁴, след като е извършено спасението на хората⁵¹⁵, което умиротворява целия свят⁵¹⁶.

Христовото тяло в гроба

625 Оставането на Христос в гроба определя реалната връзка между състоянието на Христос в претърпяване на страданието преди Пасхата и славно-

⁵⁰⁷ Вж. Марк. 10, 39; Иоан. 21, 18-19; Кол. 2, 24.

⁵⁰⁸ Вж. Вж. Лук. 2, 35.

⁵⁰⁹ SANCTA ROSA DE LIMA: P. HANSEN, *Vita mirabilis [...] venerabilis sororis Rosae de sancta Maria Limensis, Romae 1664, p. 137.*

⁵¹⁰ Вж. 1 Петр. 1, 18.

⁵¹¹ Вж. Ис. 53, 10.

⁵¹² Вж. Ис. 53, 11; Рим. 5, 19.

то Му настоящо състояние на Възкръснал. Същата Личност на „Живия“ може да каже: „Бях мъртъв, и ето жив Съм во веки веков“ (*Откр.* 1, 18). 362, 1005

„Тайната на онова, което Бог отреди за смъртта на Сина Си и Възкресението от мъртвите, е, че не попречи на смъртта да раздели душата от тялото според необходимия ред в природата, но отново ги съедини чрез Възкресението, така че в него смъртта и животът отново да се съприкосновят: и ако някой установи в Него природата си, разделена от смъртта, сам Той ще бъде принципът, възсъединяващ разделеното.“⁵¹⁷ 343

626 Понеже „Началникът на живота“, Който е бил убит⁵¹⁸, е също „Живият, Който възкръсна“⁵¹⁹, по необходимост тялото и душата на Сина Божи продължават да съществуват ведно в Неговата божествена Личност, макар да са били разделени от смъртта:

„Макар че Христос е умрял като човек и светата Му душа е била отделена от неопетненото Му тяло, това не означава, че божествеността Му е била отделена и от двете – от душата и тялото, нито пък че Личността е била разделена на две. Следователно и тялото, и душата са съществували в Личността на Словото от самото начало; и макар че в смъртта биват откъснати едно от друго, все пак остават винаги в единната Личност на Словото.“⁵²⁰

„Ти не ще допуснеш Твоя Светия да види тление“

627 Смъртта на Христос е била действителна в смисъл, че е сложила край на Неговото земно съществуване като човек. Но поради единението, което Личността на Сина е запазила с Тялото, то не се е превърнало в тленна останка както другите, „понеже смъртта не можеше да Го удържи“ (*Деян.* 2, 24) и понеже „божествената сила съхрани тялото Христово от разтление“⁵²¹. За Христос може едновременно да се каже: „Той бе изтръгнат от земята на живите“ (*Ис.* 53, 8); и: „Плътта ми ще почива в надежда, защото Ти не ще оставиш душата ми в ада и не ще допуснеш Твоя Светия да види тление“ 470, 650

⁵¹³ Вж. *Иоан.* 19, 42.

⁵¹⁴ Вж. *Евр.* 4, 4-9.

⁵¹⁵ Вж. *Иоан.* 19, 30.

⁵¹⁶ Вж. *Кол.* 1, 18-20.

⁵¹⁷ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Oratio catechetica* 16, 9:TD 7, 90 (PG 45, 52).

⁵¹⁸ Вж. *Деян.* 3, 15.

⁵¹⁹ Вж. *Лук.* 24, 5-6.

⁵²⁰ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *Expositio fidei*, 71 [*De fide orthodoxa*, 3, 27]: PTS 12, 170 (PG 94, 1098).

1009 (Деян. 2, 26-27)⁵²². Възкресението на Исус „на третия ден“ (1 Кор. 15, 4; Лук. 24, 46)⁵²³ бе свидетелство за това, макар да се е вярвало, че тлението се проявява едва от четвъртия ден⁵²⁴.

1683

„ПОГРЕБАНИ С ХРИСТА...“

628 Кръщението, чийто начален и свършен знак е потапянето, означава въздействието, че заедно с Христос християнинът слиза в гроба и умира за греха заради последващия нов живот: „Ние се погребяхме с Него чрез кръщението в смъртта, та както Христос възкръсна от мъртвите чрез славата на Отца, тъй и ние да ходим в обновен живот“ (Рим. 6,4)⁵²⁵.

Накратко

629 Исус вкуси смъртта за всеки човек⁵²⁶. Синът Божи, станал човек, е наистина Онзи, който умря и бе погребан.

537 630 За времето, когато Исус остава в гроба, Неговата божествена Личност продължава да притежава както душата, така и тялото, които са били разделени от смъртта.

1215 Ето защо тялото на умрелия Христос не видя тление (Деян. 13, 37).

⁵²¹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, 51, 3, ad 2: Ed. Leon. 11, 490.

⁵²² Вж. Пс. 15, 9-10.

⁵²³ Вж. Мат. 12, 40; Иоан. 2, 1; Ос. 6, 2.

⁵²⁴ Вж. Иоан. 11, 39.

⁵²⁵ Вж. Кол. 2, 12; Фил. 5, 26.

⁵²⁶ Вж. Евр. 2, 9.

1009

1683

537

1215

Член 5**„ИИСУС ХРИСТОС СЛЕЗЕ В АДА, ВЪЗКРЪСНА
ОТ МЪРТВИТЕ НА ТРЕТИЯ ДЕН“**

631 „Той е слязъл по-напред в най-долните места на земята. Слез-
лият е Същият, Който се и възкачи“ (*Еф.* 4, 9-10). Символът на апос-
толите е изповядал в един и същ член на вярата слизането на Хрис-
тос в ада и Неговото Възкресение на третия ден, защото в Своята
Пасха дори от дъното на смъртта Той направи да бликне животът:

„Христос, Твоят Син,

Който, завърнал се от ада,
осия човешкия род със Своята ведрa светлина
и живее и царува во веки веков. Амин.⁵²⁷

Параграф 1

ХРИСТОС СЛЕЗЕ В АДА

632 Честите твърдения на Новия Завет, според които Исус „възкръсна от мъртвите“ (*1 Кор.* 15, 20)⁵²⁸, предполагат, че преди Възкресението Той е пребивавал в обиталището на мъртвите⁵²⁹. Това е първото значение, което апостолската проповед дава на слизането на Исус в ада: Исус позна смъртта като всички хора и се отправи към тях с душата си в обиталището на мъртвите. Но Той слезе като Спасител, прогласявайки Благата вест на душите, които там бяха задържани⁵³⁰.

633 Писанието нарича обиталището на мъртвите, където мъртвият Христос слиза, Шеол или ад⁵³¹, защото тези, които са там, са лишени от възможността да виждат Бога⁵³². Такова е състоянието на всички мъртви, нечестиви или праведни, в очакване на Изкупителя⁵³³, което не означава, че тяхната участ е една и съща, както посочва Исус в притчата за бедния Лазар, приет в „лоното на Авраам“⁵³⁴. „Следователно, слизайки в ада, нашият Господ Исус Христос освободи най-напред онези, които очакваха Спасителя в лоното Авраамово.“⁵³⁵ Исус не слезе в ада, за да освободи осъдените⁵³⁶, нито пък да разруши проклятието над ада⁵³⁷, а да освободи праведните, живели преди Него⁵³⁸.

634 „И на мъртвите беше благовестено...“ (*1 Петр.* 4, 6). Слизането в ада е изпълване до краен предел на евангелската вест за спасението. То е последният етап в месианската мисия на Исус, сбит във времето, но безкрайно голям в реалното си значение на разпрос-

⁵²⁷ *Vigilia Paschalis, Praeconium Paschale* („Exsultet“): *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 273 et 275.

⁵²⁸ Вж. *Деян.* 3, 15; *Рим.* 8, 11.

⁵²⁹ Вж. *Евр.* 13, 20.

⁵³⁰ Вж. *1 Петр.* 3, 18-20.

⁵³¹ Вж. *Фил.* 2, 10; *Деян.* 2, 24; *Откр.* 1, 18; *Еф.* 4, 9.

⁵³² Вж. *Пс.* 6, 6; 87, 11-13.

⁵³³ Вж. *Пс.* 88, 49; *1 Царств.* 28, 19; *Иезек.* 32, 17-32.

тиране на изкупителното дело към всички хора от всички времена и пространства, защото всички, които бяха спасени, станаха участници в Изкуплението.

1033

635 Следователно Христос слезе в недрата на смъртта⁵³⁹, за да „чуят мъртвите гласа на Сина Божи и като чуят, да оживеят“ (*Иоан.* 5, 25). Исус, „Началникът на живота“⁵⁴⁰, обезсили чрез своята смърт „оногова, у когото е властта на смъртта, сиреч дявола, и избави ония, които от страх пред смъртта през цял живот бяха подложени на робство“ (*Евр.* 2, 14-15). Оттук насетне възкръсналият Христос има „ключовете на ада и смъртта“ (*Откр.* 1, 18) и „в името на Исус всяко коляно се прекланя на небето, на земята и в ада“ (*Фил.* 2, 10).

605

„Днес на земята царува голяма тишина, голяма тишина и голяма самота; голяма тишина, защото Царят спи; Земята потрепери и се успокои, защото Бог, който бе заспал в плътта, отиде да събуди тези, които спяха от векове ... Най-напред отиде да потърси Адам, нашия пръв Баща, като загубената овца. Поиска да споходи седналите в пълна тъмнина и в сянката на смъртта. Отец и Син отиват да освободят от техните страдания Адам и Ева, които са в плен ... „Аз съм твой Бог и заради теб станах твой Син. Стани, ти, който спиш, защото не те създадох да пребиваваш окован в ада. Въздигни се от мъртвите; Аз съм Животът на мъртвите.“⁵⁴¹

Накратко

636 В израза „Исус слезе в ада“ Символът изповядва, че Исус действително е умрял и че със Своята смърт за нас Той е победил смъртта и дявола, „у когото е властта на смъртта“ (*Евр.* 2, 14).

637 В своята душа, единена с божествената Му Личност, умрелият Христос слезе в обиталището на мъртвите. Той отвори на предшествалите Го праведници вратите на небето.

Параграф 2

⁵³⁴ Вж. *Лук.* 16, 22-26.

⁵³⁵ Вж. *Catechismus Romanus*, 1, 6, 3: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 71.

⁵³⁶ Вж. CONSILIIUM ROMANUM (anno 745), *De descensu Christi ad inferos*: D.S. 587.

⁵³⁷ Вж. BENEDICTUS XII, *Libellus Cum dudum* (1341), 18: DS 1011; CLEMENS VI, *Epistula Super quibusdam* (anno 1351), c. 15, 13: DS 1077.

⁵³⁸ Вж. CONSILIIUM TOLETANUM IV (anno 633), *Capitulum* 1: DS 485; *Мат.* 27, 52-53.

⁵³⁹ Вж. *Мат.* 12, 40; *Рим.* 10, 7; *Еф.* 4, 9.

⁵⁴⁰ Вж. *Деян.* 3, 15.

⁵⁴¹ Вж. *Antiqua homilia in sancto et magno Sabbato*: PG 43, 440,452, 461.

ВЪЗКРЪСНА ОТ МЪРТВИТЕ НА ТРЕТИЯ ДЕН

638 „И ние ви благовестим сега, че обещанието, дадено на отците, Бог изпълни за нас, техни чеда, като възкреси Исуса“ (*Деян.* 13, 32-33). Възкресението на Исус е върховната истина на нашата вяра в Христос, вярвана и претворявана в живота като централна истина от първата християнска общност, предавана като основна истина от Преданието, установена от документите на Новия Завет, проповядвана заедно с Кръста като съществена част на Пасхалната тайна и тайната на Кръста:

„Христос воскрес из мъртвих,
смертию смърть поправ
и сущим во гробех живот даровав.“⁵⁴²

I. Историческо и трансцендентно събитие

639 Тайната на Възкресението на Христос е действително събитие, за което има исторически установени потвърждения, както показва Новият Завет. Още св. Павел е имал възможност да пише на коринтяните към 5б г.: „Аз ви предадох най-напред онова, което бях получил и приел, че Христос умря за греховете ни, според Писанията, че Той бе погребан и че на третия ден възкръсна, според Писанията, и че се яви на Кифа и след това на Дванайсетте“ (*1 Кор.* 15, 3-4). Апостолът говори тук за *живото Предание на Възкресението*, което той е научил след кръщението си пред вратите на Дамаск⁵⁴³.

ПРАЗНИЯТ ГРОБ

640 „Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тука, но възкръсна“ (*Лук.* 24, 5-6). Първото, което се открива в Пасхалните събития, е празният гроб. Сам по себе си той не е пряко доказателство. Липсата на тялото на Христос в гроба би могла да се обясни по различни начини⁵⁴⁴. Въпреки това празният гроб за всички е бил важен знак. Неговото откриване от учениците е било първата стъпка към признаването на самия факт на Възкресението. Такъв най-напред е случаят със светите жени⁵⁴⁵, после и с Петър⁵⁴⁶, „ученика,

⁵⁴² *Liturgia Byzantina, Troparium in die Paschatis: Πεντηχοστάριον* (Romae 1884) p. 6.

⁵⁴³ Вж. *Деян.* 9, 3-18.

когото Иисус обичаше“ (Иоан. 21, 2). Той потвърждава, че като влязъл в опразнения гроб и видял, че „само повивките стоят“ (Иоан. 20, 6), „видял и повярвал“⁵⁴⁷. Това предполага, че е открил гроба празен⁵⁴⁸: отсъствието на тялото на Христос не е могло да бъде човешко дело, а Иисус не просто се е завърнал към земния живот подобно на Лазар⁵⁴⁹.

ЯВЯВАНИЯТА НА ВЪЗКРЪСНАЛИЯ

999 641 Мария Магдалена и светите жени, които отиват да довършат помазването на тялото на Христос⁵⁵⁰, погребан набързо привечер на Велики Петък заради настъпването на Съботния ден⁵⁵¹, са първите, които срещат Възкръсналия⁵⁵². Така жените стават първите свидетелки на Възкресението на Христос, известявайки го на самите апостоли⁵⁵³. Иисус се явява първо на Петър, а след това на дванадесетте апостоли⁵⁵⁴. Следователно Петър, призван да утвърди вярата на своите братя⁵⁵⁵, вижда Възкръсналия преди тях и при неговото свидетелство общността се провиква: „Наистина! Господ Възкръсна и се яви на Симона“ (Лук. 24, 34).

553 642 Всичко, което се случва през тези Пасхални дни, обвързва всеки един от апостолите – и Петър по-специално – в изграждането на новата ера, започнала със сутринта на Пасхата. Като свидетели на Възкръсналия апостолите стават градивните камъни на Неговата Църква. Вярата на първата общност от християни е основана върху свидетелствата на конкретни лица, познати на християните, тъй като по-голяма част са живеели сред тях. Тези „свидетели на Възкресението на Христа“⁵⁵⁶ са на първо място Петър и Дванадесетте, но не само те: Павел ясно говори, че Христос се е явил на повече от петстотин „братя“ наведнъж, а после се е явил

⁵⁴⁴ Вж. Иоан. 20, 13; Мат. 28, 11-15.

⁵⁴⁵ Вж. Лук. 24, 3, 22-23.

⁵⁴⁶ Вж. Лук. 24, 12.

⁵⁴⁷ Вж. Иоан. 20, 8.

⁵⁴⁸ Вж. Иоан. 20, 5-7.

⁵⁴⁹ Вж. Иоан. 11, 44.

⁵⁵⁰ Вж. Марк. 16, 1; Лук. 24, 1.

⁵⁵¹ Вж. Иоан. 19, 31, 42.

⁵⁵² Вж. Мат. 28, 9-10; Иоан. 20, 11-18.

⁵⁵³ Вж. Лук. 24, 9-10.

⁵⁵⁴ Вж. 1 Кор. 15, 5.

⁵⁵⁵ Вж. Лук. 22, 31-32.

на Яков и всички апостоли⁵⁵⁷.

643 При толкова свидетелства е невъзможно Възкресението на Христос да се тълкува свръх природния ред и да не го признаем като исторически факт. От фактите следва, че вярата на учениците е била подложена на коренно изпитание със страданието и смъртта на Кръста, възвестена отнапред от самия Христос⁵⁵⁸. Потресът, предизвикан от Страданието, е бил толкова голям, че учениците (поне някои от тях) не повярват изведнъж на новината за Възкресението. Евангелията съвсем не се стремят да ни покажат общност, обхваната от мистична екзалтация; показват ни само учениците съкрушени („тъжни“: Лук. 24, 17) и изплашени⁵⁵⁹. Ето защо те не повярват веднага на светите жени при завръщането им от гроба и „техните думи им се сториха празни“ (Лук. 24, 11)⁵⁶⁰. Когато самият Исус се явява на Единадесетте вечерта на Пасхата, „Той ги смъмри за неверието и жестокосърдечие им, че не повярваха на ония, които Го бяха видели възкръснал“ (Марк. 16, 14).

659, 881

860

644 Макар и изправени пред реалното Възкресение на Христос, учениците все още се съмняват⁵⁶¹, толкова събитието им изглежда невероятно: те вярват, че са видели дух⁵⁶². „Те от радост още не вярваха и се чудеа“ (Лук. 24, 41). Тома попада в същото изпитание на съмнението⁵⁶³ и дори при последната поява на Христос, описана от Матей, „някои се усъмниха“ (Мат. 28, 17). Ето защо хипотезата, според която Възкресението е било „следствие“ на вярата (или на лековерието) на апостолите, е неоснователна. Точно обратното, тяхната вяра във Възкресението е породена – под действието на Божи-ята благодат – от прекия досег с реалността на възкръсналия Христос.

СЪСТОЯНИЕТО НА ВЪЗКРЪСНАЛАТА ЧОВЕШКА ПРИРОДА НА ХРИСТОС

⁵⁵⁶ Вж. Деян. 1, 22.

⁵⁵⁷ Вж. 1 Кор. 15, 4-8.

⁵⁵⁸ Вж. Лук. 22, 31-32.

⁵⁵⁹ Вж. Иоан. 20, 19.

⁵⁶⁰ Вж. Марк. 16, 11, 13.

⁵⁶¹ Вж. Лук. 24, 38.

⁵⁶² Вж. Лук. 24, 39.

⁵⁶³ Вж. Иоан. 20, 24-27.

645 Възкръсналият Христос влиза в пряк досег с учениците си, като непосредствено ги допира⁵⁶⁴ и участва в разпределянето на храната⁵⁶⁵. Така Той ги подканва да признаят, че не е дух⁵⁶⁶, и най-вече да открият, че възкръсналото тяло, с което им се явява, е същото, което е било измъчвано и разпънато, тъй като още носи белезите на страданието⁵⁶⁷. Това автентично и реално тяло притежава в същото време новите качества на едно славно тяло: то не е повече подвластно на пространството и времето, но може свободно да присъства където и когато Той пожелае⁵⁶⁸, защото човешката Му природа не може повече да бъде задържана върху земята и принадлежи единствено на Божествената власт на Отца⁵⁶⁹. По тази причина също възкръсналият Исус е във висша степен свободен да се явява, както пожелае: под образа на градинар⁵⁷⁰ или „в друг образ“.

646 Възкресението на Христос не е било обикновено завръщане към земния живот, подобно на възкресяванията, извършени от Него преди Пасхата: възкресяването на дъщерята на Иаир, на младия човек от Наим, на Лазар. Тези факти са били чудодейни събития, но лицата, с които е било извършено чудото чрез силата на Исус, са възвръщали „обикновения“ си земен живот. В един момент те умират отново. По същността си Възкресението Христово е коренно различно. В своето възкръснало тяло Той преминава от състоянието на смърт в друг живот извън времето и пространството. Тялото на Исус във Възкресението е изпълнено с мощта на Светия Дух; Той участва в божествения живот, бидейки в Своята слава, и затова с право свети Павел може да каже за Христос, че Той е небесен човек⁵⁷¹ (Марк. 16, 12), непознат за учениците, точно за да усили тяхната вяра⁵⁷².

ВЪЗКРЕСЕНИЕТО КАТО ТРАНСЦЕНДЕНТНО СЪБИТИЕ

647 „О, блажена нощ – възпява „Exsultet“ на Пасхата, – ти единствена заслужи да узнаеш времето и часа, в който Христос излезе жив

⁵⁶⁴ Вж. Лук. 24, 39; Иоан. 20, 27.

⁵⁶⁵ Вж. Лук. 24, 30. 41-43; Иоан. 21, 9. 13-15.

⁵⁶⁶ Вж. Лук. 24, 39.

⁵⁶⁷ Вж. Лук. 24, 40; Иоан. 20, 20, 27.

⁵⁶⁸ Вж. Мат. 28, 9. 16-17; Лук. 24, 15. 36; Иоан. 20, 14. 19. 26; 21, 4.

⁵⁶⁹ Вж. Иоан. 20, 17.

⁵⁷⁰ Вж. Иоан. 20, 14-15.

от ада.⁵⁷³ В действителност никой не е бил очевидец на самото събитие на Възкресението и нито един евангелист не го описва. Никой не може да каже физически как е станало. Още по-малко доловима за сетивата е била неговата най-дълбока същност, преминаването към друг живот. Исторически събитието е потвърдено от празния гроб и действителните срещи на апостолите с Възкръсналия Христос, но не по-малко Възкресението остава в сърцето на тайната на вярата с това, което надвишава и превъзхожда историята. Ето защо Възкръсналият Христос не се показва на света⁵⁷⁴, а на своите ученици, „на онези, които бяха възлезли с Него от Галилея в Иерусалим и които сега са Негови свидетели пред народа“ (Деян. 13, 31).

1000

II. Възкресението – дело на Пресветата Троица

648 Възкресението на Христос е обект на вярата дотолкова, доколкото представлява трансцендентна намеса на Бога в сътворението и историята. В тази намеса трите божествени Лица действат ведно, като същевременно всяко изявява собствената си оригиналност. Намесата се осъществява чрез могъществото на Отца, който възкресява Христос, Своя Син (Деян. 2, 24), и така по съвършен начин въвежда Неговата човечност заедно с тялото Му в Светата Троица. Исус ясно се открива като „Син Божий чрез силата на чудесата, по духа на освещението, чрез възкресението от мъртвите“ (Рим. 1, 4). Свети Павел набляга върху проявлението на Божието могъщество⁵⁷⁵ чрез действието на Духа, който съживи мъртвата човешка природа на Исус и я повика в славата на Господа.

258
989

649 От своя страна Синът извършва собственото Си Възкресение по силата на Своята божествена мощ. Исус известява, че Син Човечески ще трябва много да претърпи, да бъде умъртвен и след това да възкръсне (в активния смисъл на думата)⁵⁷⁶. Впрочем Той потвърждава това недвусмислено: „Аз Си давам душата, за да я приема пак... Имам власт да я дам, и власт имам пак да я приема“ (Иоан. 10, 17-18). „Ние вярваме ... че Исус

663
445
272

⁵⁷¹ Вж. Иоан. 20, 14, 16; 21, 4, 7.

⁵⁷² Вж. I Кор. 15, 35-50.

⁵⁷³ *Vigilia Paschalis, Praeconium Paschale* („Exsultet“): *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 272.

⁵⁷⁴ Вж. Иоан. 14, 22.

умря и възкръсна“ (*1 Сол.* 4, 14).

650 Отците съзърцават Възкресението, като изхождат от божествената Личност на Христос, която остава свързана с тялото и душата, разделени помежду им от смъртта: „Поради единността на божествената природа – равно налична в двете части на човека, тези две части, които са били разделени и откъснати, отново се съединяват и свързват. Така смъртта следва от разделянето на свързаните части, а Възкресението от свързването на разделеното.“⁵⁷⁷

III. Смисъл и спасителна значимост на Възкресението

626 651 „Ако Христос не е Възкръснал, то празна е нашата проповед, празна е и вашата вяра“ (*1 Кор.* 15, 14). Възкресението представлява най-напред потвърждение на всичко, което Христос е направил и учил. Всички истини, дори най-трудно достъпните за човешкия дух, намират своето оправдание, когато, възкръсвайки, Христос дава окончателното, обещано от Него доказателство за Своята божествена власт.

1005 652 Възкресението на Христос е *изпълнение на обещанията* на Стария Завет⁵⁷⁸ и на Самия Христос в земния Му живот⁵⁷⁹. Изразът „според Писанията“⁵⁸⁰ означава, че Възкресението на Христос е изпълнило тези предсказания.

129 653 Истината за *божествеността на Исус* е потвърдена от Неговото Възкресение. Той беше казал: „Кога издигнете Сина Човечески, тогава ще узнаете, че Аз съм“ (*Иоан.* 8, 28). Възкресението на Разпънатия доказва, че наистина Той е Синът Божи и сам Бог. Свети Павел казва на евреите: „Обещанието, дадено на отците, Бог изпълни над нас... като възкреси Исуса, както и във втория Псалом е писано: „Син Мой си ти, Аз днес те родих“ (*Деян.* 13, 32-33)⁵⁸¹. Възкресението на Христос е тяс-

⁵⁷⁵ Вж. *Рим.* 6, 4; *2 Кор.* 13, 4; *Фил.* 3, 10; *Еф.* 1, 19-22; *Евр.* 7, 16.

⁵⁷⁶ Вж. *Марк.* 8, 31; 9, 9.31; 10, 34.

⁵⁷⁷ SACTUS GREGORIUS NYSSENUS, *De tridui inter mortem et resurrectionem Domini nostri Iesu Christi spatio: Gregorii Nysseni opera*, ed. W. JAEGER-H. LANGERBECK, v. 9 (Leiden 1967) p. 293-294 (PG 46, 417); cf. etiam *Statuta Ecclesiae Antiqua*: DS 325; ANASTASIUM II, *Epistula In prolixitate epistulae*: DS 359; SANCTUS HORMISDAS, *Epistula Inter ea quae*: DS 369; CONCILIUM TOLETANUM XI, *Symbolum*: DS 539.

⁵⁷⁸ Вж. *Лук.* 24, 26-27. 44-48.

⁵⁷⁹ Вж. *Мат.* 28, 6; *Марк.* 16, 7; *Лук.* 24, 6-7.

но свързано с тайната на Въплъщението на Сина Божи. То е неговото изпълване съгласно вечния замисъл на Бога. 601

654 Има един двоен извод в Пасхалната тайна: чрез Своята смърт Той ни освобождава от греха, чрез Възкресението Си ни открива достъпа до нов живот. Най-напред оправданието ни възстановява в Божията благодат⁵⁸², за да можем и ние да „ходим в обновен живот, както Христос възкръсна от мъртвите“ (Рим. 6, 4). Този живот се заключава в победата над смъртта на греха и в новата ни причастност към благодатта⁵⁸³. Той осъществява „приемното осиновяване“, защото хората стават Христови братя, както сам Христос нарича своите ученици след Възкресението: „Идете и обадете на братята Ми“ (Мат. 28, 10)⁵⁸⁴. Братя не по природа, а по дара на благодатта, защото приемното осиновяване ни дава реално съучастие в живота на единствения Син, който напълно се откри в Своето Възкресение. 445 422, 461

655 И накрая, Възкресението на Христос – на самия Възкръснал Христос – е начало и извор на истинското наше *бъдещо възкресение*: „Но ето, Христос възкръсна от мъртви и за умрелите стана начатък ... както в Адама всички умират, тъй и в Христа всички ще оживеят“ (1 Кор. 15, 20-22). В очакване на това изпълване възкръсналият Христос живее в сърцето на своите верни. В Него християните „вкусват от силите на бъдещия век“ (Евр. 6, 5) и техният живот е възнесен в лоното на божествения живот⁵⁸⁵, така че „живите да живеят не вече за себе си, а за Оногова, Който умря за тях и възкръсна“ (2 Кор. 5, 15). 1987 1996

Накратко 989

656 *Вярата във Възкресението има за обект едно събитие, което е исторически засвидетелствано от учениците и действителната им среща с Възкръсналия и което същевременно е тайнствено трансцендентно, доколкото представлява влизането на човешката природа на Христос в славата на Бога.* 1002

⁵⁸⁰ Вж. 1 Кор. 15, 3-4; *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵⁸¹ Вж. Пс. 2, 7.

⁵⁸² Вж. Рим. 4, 25.

⁵⁸³ Вж. Еф. 2, 4-5; 1 Петр. 1, 3.

⁵⁸⁴ Вж. Иоан. 20, 17.

⁵⁸⁵ Вж. Кол. 3, 1-3.

- 657 Празникът гроб и сгънатите повивки означават вече от само себе си, че тялото на Христос чрез Божията мощ е било освободено от оковите на смъртта и тлението. Те подготвят учениците за срещата с Възкръсналия.
- 658 Христос, „първородният измежду мъртвите“ (Кол. 1, 18), е начало на нашето Възкресение, сега чрез оправданието на нашата душа⁵⁸⁶, за в бъдеще чрез оживяването на нашето тяло⁵⁸⁷.

Член 6

„ИИСУС СЕ ВЪЗНЕСЕ НА НЕБЕСАТА, СЕДИ ОТДЯСНО НА ОТЦА, БОГА ВСЕМОГЪЩ“

- 645 659 „А след разговора с тях, Господ се Възнесе на небето и седна отдясно на Бога“ (Марк. 16, 19). Тялото на Христа е прославено още от момента на Неговото Възкресение, както се потвърждава от новите и свръхестествени свойства, които Той има вече за вечността⁵⁸⁸. Но за четиридесетте дни, през които Той яде и пие приятелски със своите ученици⁵⁸⁹ и ги поучава за Царството⁵⁹⁰, Неговата слава остава забулена под чертите на обикновената човешка природа⁵⁹¹. С последната си поява Исус се освобождава от човешката Си природа, влизайки невъзвратно в Божията слава, символизирана от облака⁵⁹² и от небето⁵⁹³ – там, където Той сяда отдясно на Бога⁵⁹⁴. Един-единствен път по необикновен начин Той се явява на Павел, който е „недорасъл“ (1 Кор. 15, 8), за да го утвърди като апостол⁵⁹⁵.
- 66 660 През това време забулената същност на славата на Възкръсналия прозира в Неговите тайнствени думи към Мария Магдалена:
- 697 „Още не съм възлязъл при Отца Си, но иди при братята Ми и им кажи: „Възлизам при Моя Отец и при вашия Отец, и при Моя Бог, и вашия Бог“ (Иоан. 20, 17). Това показва различното проявление в

⁵⁸⁶ Вж. Рим. 6, 4.

⁵⁸⁷ Вж. Рим. 8, 11.

⁵⁸⁸ Вж. Лук. 24, 31; Иоан. 20, 19-26.

⁵⁸⁹ Вж. Деян. 10, 41.

⁵⁹⁰ Вж. Деян. 1, 3.

⁵⁹¹ Вж. Марк. 16, 12; Лук. 24, 15; Иоан. 20, 14-15; 21, 4.

⁵⁹² Вж. Деян. 1, 9; също Лук. 9, 34-35; Изх. 13, 22.

⁵⁹³ Вж. Лук. 24, 51.

⁵⁹⁴ Вж. Марк. 16, 19; Деян. 2, 33; 7, 56; също Пс. 109, 1.

славата на възкръсналия Христос и славата на възнесения Христос, седнал отдясно на Отца. Едновременно историческо и превишаващо всичко съществуващо, събитието на Възнесението показва прехода от едната към другата слава. 642

661 Тази последна крачка остава тясно свързана с първата, т.е. сливането от небето, осъществено във Въплъщението. Единствено Този, който е „излязъл от Отца“, може „да се върне при Отца“ – Христос⁵⁹⁶. „Никой не е възлязъл на небето освен слезлият от небето Син човеческий, Който пребъдва на небето“ (Иоан. 3, 13)⁵⁹⁷. Оставено на своите естествени сили, човечеството няма достъп до „дома на Отца“⁵⁹⁸, до Божия живот и блаженство. Единствен Христос може да отвори този достъп за човека, „така че ние, неговите членове, да имаме надеждата да се присъединим към Него там, където Той, нашият Глава и Начало, ни е прешествал“⁵⁹⁹. 461

662 „И кога Аз бъда издигнат от земята, всички ще привлече към Себе Си“ (Иоан. 12, 32). Издигането на Кръста означава и предизвестява издигането при Възнесението на небето. Това издигане е началото. Исус Христос, единственият свещенодател на Новия и Вечен Завет, „влезе не в ръкотворно светилище... но в самото небе, за да се яви сега пред Божието лице за нас“ (Евр. 9, 24). На небето Христос упражнява постоянно своето вечно свещенство, за да спасява винаги „ония, които дохождат чрез Него при Бога, понеже е всякога жив“ (Евр. 7, 25). Като „Първосвещеник на бъдещите блага“ (Евр. 9, 11) Той е център и главно действащо лице в литургията, която почита Отца на небесата⁶⁰⁰. 792 1545

663 Христос *седи отдясно на Отца*: „Със сядането отдясно на Отца ние означаваме божествената слава и почит, в която Този, Който съществува като Син Божии отпреди вековете и като Бог, единосъществен с Отца, седна телесно, след като се бе Въплътил, и тялото Му прие същата слава.“⁶⁰¹ 1137

⁵⁹⁵ Вж. 1 Кор. 9, 1; Гал. 1, 16.

⁵⁹⁶ Вж. Иоан. 16, 28.

⁵⁹⁷ Вж. Еф. 4, 8-10.

⁵⁹⁸ Вж. Иоан. 14, 2.

⁵⁹⁹ Вж. *Praefatio de Ascensione Domini, I: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p.410.

648 664 Сядането отдясно на Отца означава началото на Царството на Месията, изпълването на видението на пророк Даниил за Сина Човечески: „И Нему бе дадена власт, слава и царство, за да Му служат всички народи, племена и езици; владичеството Му е владичество вечно, което няма да премине, и царството Му не ще се разруши“ (Дан. 7, 14). От този момент апостолите стават свидетели на „Царството, което не ще има край“⁶⁰².

Накратко

541 665 *Възнесението на Христос бележи окончателното встъпване на човешката природа на Исус в Небесното владение на Бога, откъдето Той ще се завърне*⁶⁰³, *но засега Бог е скрит от човешките очи*⁶⁰⁴.

666 *Исус Христос, Глава на Църквата, ни предшества в славното Царство на Отца, за да можем ние, членове на Неговото тяло, да живеем с надеждата, че ще бъдем един ден с Него завинаги.*

667 *Исус Христос, след като влезе веднъж завинаги в небесното светилище, се застъпва непрекъснато за нас като посредник, който ни осигурява постоянно изливането на Светия Дух върху нас.*

Член 7

„И ЩЕ ДОЙДЕ ДА СЪДИ ЖИВИТЕ И МЪРТВИТЕ”

I. „Ще дойде в славата Си“

ХРИСТОС ВЕЧЕ ЦАРУВА ЧРЕЗ ЦЪРКВАТА...

668 „Христос затова и умря и възкръсна и оживя, за да господару-

⁶⁰⁰ Вж. *Откр.* 4, 6-11.

⁶⁰¹ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *Expositio fidei*, 75 [De fide orthodoxa, 4, 2]: PTS 12, 173 (PG 94, 1104).

⁶⁰² Вж. SYMBOLUM NICAENUM-CONSTANTINOPOLITANUM: DS 150.

⁶⁰³ Вж. *Деян.* 1, 11.

⁶⁰⁴ Вж. *Кол.* 3, 3.

ва и над мъртви и над живи“ (*Рим.* 14, 9). Възнесението на Христос на небето означава съпричастяването на Неговата човешка природа към Божията мощ и владичество. Исус Христос е Господ: Той притежава цялата власт на небето и земята. Той е „над всяко началство, сила и господство, защото Отец покори всичко под нозете Му“ (*Еф.* 1, 20-22). Христос е Господар на вселената⁶⁰⁵ и историята. В Него човешката история и дори цялото сътворение намират своето „възглавие“⁶⁰⁶ и трансцендентен завършек.

669 Като Господ Христос е също Глава на Църквата, която е Негово Тяло⁶⁰⁷. Възнесен на небето и прославен, след като по такъв начин изпълни изцяло Своята Мисия, Той живее на земята в Своята Църква. Изкуплението е извор на властта, която Христос със силата на Светия Дух упражнява в Църквата⁶⁰⁸. „Царството Христово, още сега налично в тайната“⁶⁰⁹, е в Църквата „зародиш и начало на това Царство на земята“⁶¹⁰.

450

518

670 След Възнесението Божият замисъл навлиза в своето изпълнение. Ние сме вече в „последния час“ (*1 Иоан.* 2, 18)⁶¹¹. „Така че последните времена вече настъпиха за нас и обновяването на света е невъзвратно установено, започвайки реално още в този век. В действителност още на земята Църквата се отличава с една, макар и несвършена, но истинска святост“⁶¹². Царството на Христос показва своето присъствие още с чудесата⁶¹³, които съпровождат благовестяването му от Църквата⁶¹⁴.

792

1088

541

...Докато Му БЪДЕ ПОДЧИНЕНО ВСИЧКО

671 Макар и присъствашо в Неговата Църква, Царството на Христос не е още довършено „със сила и слава голяма“ (*Лук.* 21, 27)⁶¹⁵ от идването на Царя на земята. Това Царство и досега бива връхлитано от зли сили⁶¹⁶, макар те да са били в корена си победени чрез

1042

825

547

⁶⁰⁵ Вж. *Еф.* 4, 10; *Кор.* 15, 24. 27-28.

⁶⁰⁶ Вж. *Еф.* 1, 10.

⁶⁰⁷ Вж. *Еф.* 1, 22.

⁶⁰⁸ Вж. *Еф.* 4, 11-13.

⁶⁰⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

⁶¹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 8.

⁶¹¹ Вж. *1 Петр.* 4, 7.

⁶¹² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

Пасхата на Христос. Докато Му бъде подчинено всичко⁶¹⁷, „докато настанат новите небеса и новата земя, в които справедливостта живее, странстващата Църква носи в своите тайнства и институции от настоящото време преходния образ на този свят и сама обитава сред създанията, които и досега в родилни мъки очакват откровението за Божиите чеда“⁶¹⁸. По тази причина християните се молят, особено в Причастието⁶¹⁹, да се ускори завръщането на Христос⁶²⁰, призовавайки Го: „Дойди, Господи“ (Откр. 22, 20)⁶²¹.

1043 672 Христос потвърди преди своето Възнесение, че не е настъпил още
769, 773 часът на славното установяване на Месианското Царство, очаквано от
Израил⁶²², което трябваше да донесе на всички хора, според пророците⁶²³, окончателния ред на справедливост, любов и мир. Настоящото време според Господа е времето на Духа и на засвидетелстването⁶²⁴, но е също така време, белязано от „нуждата“ на момента⁶²⁵ и изпитанието на злото⁶²⁶, което не щади дори Църквата⁶²⁷ и залага битката на последните дни⁶²⁸. Това е време на очакване и бдение⁶²⁹.

1043, 2046
2817

Славното идване на Христос, надежда на Израил

673 След Възнесението идването на Христос в слава е предстоящо⁶³⁰, макар че „не се пада на вас да знаете времената и годините, които Отец е положил в своя власт“ (Деян. 1, 7)⁶³¹. Това есхатологично пришествие може да бъде изпълнено всеки момент⁶³² дори ако се „задръжи“ от последното изпитание, което го предхожда⁶³³.

732
2612

674 Идването на славния Месия във всеки момент на историята⁶³⁴ зависи от признаването Му от „целия Израил“⁶³⁵, от който „една част се

⁶¹⁴ Вж. *Марк.* 16, 17-18.

⁶¹⁵ Вж. *Марк.* 16, 20.

⁶¹⁶ Вж. *Мат.* 25, 31.

⁶¹⁷ Вж. *2 Сол.* 7.

⁶¹⁸ Вж. *1 Кор.* 15, 28.

⁶¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 43.

⁶²⁰ Вж. *1 Кор.* 11, 26.

⁶²¹ Вж. *2 Петр.* 3, 11-12.

⁶²² Вж. *1 Кор.* 16, 22; *Откр.* 22, 17.

⁶²³ Вж. *Деян.* 1, 6-7.

⁶²⁴ Вж. *Ис.* 11, 1-9.

⁶²⁵ Вж. *Деян.* 1, 8.

⁶²⁶ Вж. *1 Кор.* 7, 26.

⁶²⁷ Вж. *Еф.* 5, 16.

⁶²⁸ Вж. *1 Петр.* 4, 17.

⁶²⁹ Вж. *1 Иоан.* 2, 18; 4, 3; *1 Тим.* 4, 1.

⁶³⁰ Вж. *Мат.* 25, 1-13; *Марк.* 13, 33-37.

ожесточи⁶³⁶ в „неверие“ (Рим. 11, 20) спрямо Исус. Св. Петър казва на евреите след Петдесетница: „Покайте се и обърнете се, за да се заличат греховете ви, за да дойдат времена за прохладане от лицето на Господа и Той да прати предсказания вам Исуса Христа, Когото небето трябваше да прибере до онова време, докато се възстанови всичко, което бе говорил Бог, чрез устата на всички свои свети пророци отвека“ (Деян. 3, 19-21). И св. Павел приглася: „Ако тяхното отхвърляне е помирение за света, какво *ще бъде* приемането им, ако не възкресение от мъртви?“ (Рим. 11, 15). Влизането на „множеството евреи“⁶³⁷ в месианското спасение след „множеството езичници“⁶³⁸ ще позволи на Божия народ да „достигне до пълнотата на Христа“ (Еф. 4, 13), в която „Бог ще бъде всичко във всички“ (1 Кор. 15, 28).

1040, 1048

ПОСЛЕДНОТО ИЗПИТАНИЕ НА ЦЪРКВАТА

675 Преди идването на Христос Църквата трябва да премине през едно последно изпитание, което ще разклати вярата на мнозина вярващи⁶³⁹. Преследването, което съпътства нейното странстване на земята⁶⁴⁰, ще открие „тайната на безчестието“ под формата на религиозна лъжа, която поднася на хората привидно решение на техните проблеми с цената на отричане от истината. Върховната религиозна лъжа е лъжата на Антихриста, т.е. псевдомесианството, в което човек прославя самия себе си вместо Бога и своя Месия, дошъл в плът⁶⁴¹.

840

58

676 Тази антихристова лъжа изниква в света всеки път, когато се претендира, че е изпълнена в историята месианската надежда, която може да бъде осъществена само отвъд историята чрез есхатологичния съд. Църквата отхвърля това фалшифициране на бъдещото Царство дори в неговата по-мека форма, която се нарича миленаризъм⁶⁴², особено в неговата политическа форма на секуларизиран ме-

769

⁶³⁰ Вж. *Откр.* 22, 20.

⁶³¹ Вж. *Марк.* 13, 32.

⁶³² Вж. *Мат.* 24, 44; *1 Сол.* 5, 2.

⁶³³ Вж. *2 Сол.* 2, 3-12.

⁶³⁴ Вж. *Рим.* 11, 31.

⁶³⁵ Вж. *Рим.* 11, 26; *Мат.* 23, 39.

⁶³⁶ Вж. *Рим.* 11, 25.

⁶³⁷ Вж. *Рим.* 11, 12.

⁶³⁸ Вж. *Рим.* 11, 25; *Лук.* 21, 24.

⁶³⁹ Вж. *Лук.* 18, 8; *Мат.* 24, 12.

⁶⁴⁰ Вж. *Лук.* 21,12; *Иоан.* 15, 19-20.

сианизъм, който е „вътрешно извратен“⁶⁴³.

677 Църквата ще влезе в славата на Царството само чрез последната Пасха, когато ще последва своя Господ в Неговата смърт и Възкресение⁶⁴⁴. Следователно Царството няма да се изпълни с историческия триумф на Църквата⁶⁴⁵ съобразно някакъв нарастващ прогрес, а едва след победата на Бога над последния пристъп на злото⁶⁴⁶, защото с тази победа от небето ще слезе Божията Невеста, Новият Йерусалим⁶⁴⁷. Последният съд ще ознаменува тържеството на Бога над бунта на злото⁶⁴⁸ след последното космическо сътресение на този свят, който преминава⁶⁴⁹.

1340

II. „Да съди живите и мъртвите“

678 След пророците⁶⁵⁰ и Йоан Кръстител⁶⁵¹ Исус извести в проповедта си за Съда на последния ден. Тогава в светлината Божия ще се проявят делата на всички⁶⁵² и тайните на сърцата⁶⁵³. Тогава ще бъде осъдено виновното неверие, което е пренебрегвало дарената от Бога благодат⁶⁵⁴. Поведението спрямо ближния ще покаже доколко е приемана или отхвърляна Божията благодат и любов⁶⁵⁵. Исус ще каже в последния ден: „Доколкото сте сторили това на едного от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили“ (*Мат. 25, 40*).

2853

1038-1041

679 Христос е Господар на вечния живот. Пълното право да съди окончателно делата и сърцата на хората принадлежи Нему като Изкупител на света. Той е „придобил“ това право чрез Кръста. „Защото Отец не съди никого, но целия съд предаде на Сина.“⁶⁵⁶ Но „Бог

1470

⁶⁴¹ Вж. 2 Сол. 2, 4-12; 1 Сол. 5, 2-3; 2 Иоан. 7; 1 Иоан. 2, 18, 22.

⁶⁴² Вж. Sanctum Officium, Decretum de millenarismo (19 iulii 1944): DS 3839.

⁶⁴³ Вж. Pius XI, Litt. enc. *Divini Redemptoris* (19 martii 1937): AAS 29 (1937) 65-106, condemnans „molimina simulato mystico sensu“ huius „fucatae tenuiorum redemptionis speciei“ (p. 69) CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 20-21: AAS 58 (1966) 1040-1042.

⁶⁴⁴ Вж. *Откр.* 19, 1-9.

⁶⁴⁵ Вж. *Откр.* 13, 8.

⁶⁴⁶ Вж. *Откр.* 20, 7-10.

⁶⁴⁷ Вж. *Откр.* 21, 2-4.

⁶⁴⁸ Вж. *Откр.* 20, 12.

⁶⁴⁹ Вж. 2 *Петр.* 3, 12-13.

⁶⁵⁰ Вж. *Дан.* 7, 10; *Иоил.* 3-4; *Мал.* 3, 19.

⁶⁵¹ Вж. *Мат.* 3, 7-12.

⁶⁵² Вж. *Марк.* 12, 38-40.

⁶⁵³ Вж. *Лук.* 12, 1-3; *Иоан.* 3, 20-21; *Рим.* 2, 16; 2 *Кор.* 4, 5.

не проводи Сина Си на света, за да съди света, а за да бъде светът спасен чрез Него⁶⁵⁷ и да дава живота, който е в Него⁶⁵⁸. Отхвърляйки благодатта в този живот, всеки осъжда сам себе си⁶⁵⁹, получава според делата си⁶⁶⁰ и дори може да се осъди за вечността, като отхвърля Духа на любовта⁶⁶¹.

Накратко

680 *Господ Исус Христос вече царува чрез Църквата, но все още не всичко на този свят Му е подчинено. Възтържествуването на Царството Христово ще стане едва след последния набег на силите на злото.*

1021

681 *В деня на Съда, при свършека на света, Христос ще дойде в славата Си, за да ознаменува окончателно победата на доброто над злото, които като житото и плевелите растат заедно в хода на историята.*

682 *Като дойде в славата Си в края на времената да съди живите и мъртвите, Христос ще открие тайната нагласа на сърцата и ще отдаде на всеки човек според делата му и според приемането или отхвърлянето на благодатта.*

⁶⁵⁴ Вж. *Мат.* 11, 20-24.

⁶⁵⁵ Вж. *Мат.* 5, 22; 7, 1-5.

⁶⁵⁶ Вж. *Иоан.* 5, 27; *Мат.* 25, 31; *Деян.* 10, 42; 17, 31; 2 *Тим.* 4, 1.

⁶⁵⁷ Вж. *Иоан.* 3, 17.

⁶⁵⁸ Вж. *Иоан.* 5, 26.

⁶⁵⁹ Вж. *Иоан.* 3, 18; 12, 48.

⁶⁶⁰ Вж. *1 Кор.* 3, 12-15.

⁶⁶¹ Вж. *Мат.* 12, 32; *Евр.* 5, 4-6; 1026-31.

2853

Член 10

„ВЯРВАМ В ОПРОЩЕНИЕТО НА ГРЕХОВЕТЕ“

976 Символът на апостолите свързва вярата в опрощаването на греховете с вярата в Светия Дух, но също така и с вярата в Църквата и общението на светците. Като даде Светия Дух на апостолите, възкръсналият Христос им повери Своята божествена власт да прощават греховете: „Примете Духа Светаго. На които простите греховете, тям ще се простят; на които задържите, ще се задържат“ (Иоан. 20, 22-23).

(Във втората част на Катехизиса се разглежда подробно опрощаването на греховете чрез Кръщението, тайнството Покаяние и другите тайнства, особено Евхаристията. Тук е достатъчно да припомним накратко някои основни данни.)

I. Едно Кръщение за опрощение на греховете

977 Нашият Господ свърза опрощаването на греховете с вярата и Кръщението. „Идете по цял свят и проповядвайте Евангелието на всички твари. Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен“ (Марк. 16, 15-16). Кръщението е първото и основно тайнство за опрощаване на греховете, защото то ни съединява с Христос, умрял за нашите грехове и възкръснал за нашето оправдание⁵⁴⁶, за да „ходим в обновен живот“ (Рим. 6, 4).

978 „Когато за първи път изповядваме нашата вяра и се очистваме чрез светото Кръщение, опрощението, което получаваме, е така пълно, че не остава никаква вина – нито за първородния грях, нито за греховете, извършени по собствена воля; не подлежим на никакво наказание, което да изкупваме. И все пак благодатта на Кръщение-

⁵⁴⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 68: AAS 57 (1965) 66.

⁵⁴⁵ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 15: AAS 60 (1968) 439.

то не избавя никого от слабостите на нашата природа. Напротив, ние трябва да се борим с подбудите на страстта, които не престават да ни тласкат към злото.⁵⁴⁷ 1263

979 Кой обаче в тази битка срещу склонността към злото ще бъде достатъчно храбър и бдителен, за да избегне всяко раняване от греха? „Въпреки че за Църквата бе необходима властта да прощава греховете, трябваше също Кръщението да не бъде за нея единственото средство, за да се сдобие с ключовете на Царството Небесно, получени от Исус Христос; трябваше да бъде в състояние да прощава греховете на всички каещи се, дори когато са грешили до последния момент на своя живот.“⁵⁴⁸

980 Само чрез тайнството на Покаянието кръстеният може да бъде помирен с Бога и с Църквата:

„Отците заслужено са нарекли Покаянието „изстрадано Кръщение“⁵⁴⁹. Тайнството Покаяние е необходимо за спасението на тези, които са паднали след Кръщението, както е необходимо и самото Кръщение за тези, които още не са възродени.“⁵⁵⁰ 1264

II. Властта на ключовете

981 След Възкресението Христос изпрати апостолите, за „да бъде проповядвано в Негово име покаяние и прощение на греховете у всички народи“ (Лук. 24, 47). Това „служение на примирение“ (2 Кор. 5, 18) апостолите и техните наследници не изпълняват само като известяват на хората опрощението на Бога, заслужено за нас от Христос, и като ги призовават към Кръщение и вяра, но също и като им дават опрощение на греховете чрез Кръщението и като ги помиряват с Бога и Църквата чрез властта на ключовете, получени от Христос: 1446 1422-1484

Църквата „получи ключовете на Небесното Царство, за да опрощава греховете чрез кръвта на Христос и действието на Светия Дух. Само в тази Църква душата, умряла чрез греховете, отново заживява, за да живее с Христос, чиято благодат ни спаси.“⁵⁵¹

⁵⁴⁶ Вж. Рим. 4, 25.

⁵⁴⁷ *Catechismus Romanus*, 1, 11, 3: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 123.

⁵⁴⁸ *Catechismus Romanus*, 1, 11, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 123.

⁵⁴⁹ Вж. SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio* 39, 17: SC 358, 188 (PG 36, 356).

⁵⁵⁰ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 2: DS 1672.

- 982 Не съществува никакъв грях, колкото и да е тежък, който светата Църква да не може да прости. „Не съществува човек, колкото и лош и виновен да е той, който да не може да се надява със сигурност за опрощение, стига само неговото разкаяние да е искрено.“⁵⁵² Христос, Който умря за всички хора, иска в Неговата Църква вратите за опрощение да бъдат винаги отворени за всеки, който се отвръща от греха⁵⁵³.
- 1444 983 Катехезата ще се постарее да събуди и подхрани във вярващите вярата в несравнимото величие на дара, който възкръсналият Христос даде на Своята Църква: мисията и действителната власт да прощава греховете чрез службата на апостолите и техните наследници:
- 553 „Господ иска Неговите ученици да могат много, иска от Своите служители да изпълняват в Негово име всичко, което Той е правил, когато е бил на земята.“⁵⁵⁴
- 1463 „Свещениците получиха такава власт, каквато не бе дадена нито на ангелите, нито на архангелите И Бог утвърждава горе всичко онова, което свещениците правят тук, долу.“⁵⁵⁵
- 605 „Ако в Църквата не съществуваше опрощение на греховете, не би съществувала никаква надежда за вечен живот и вечно избавление. Да благодарим на Бога, Който даде на Своята Църква този дар.“⁵⁵⁶

Накратко

- 1442 984 *Символът свързва „опрощението на греховете“ с изповядването на вярата в Светия Дух. И наистина възкръсналият Христос повери на апостолите властта да прощават греховете, когато им даде Светия Дух.*
- 1465 985 *Кръщението е първото и основно тайнство за опрощаване на греховете: то ни свързва с умрелия и възкръснал Христос и ни дарява Светия Дух.*
- 986 *По волята на Христос Църквата притежава властта да*

⁵⁵¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 214: ed. P. VERBRAKEN: *Revue Bénédictine* 72 (1962) 21 (PL 38, 1071-1072).

⁵⁵² *Catechismus Romanus*, 1, 11, 5: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 124.

⁵⁵³ Вж. *Мат.* 18, 21-22.

⁵⁵⁴ SANCTUS AMBROSIVS, *De poenitentia*, 1, 8, 34: CSEL 73, 135-136 (PL 16, 476-477).

⁵⁵⁵ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De sacerdotio*, 3, 5: SC 272, 148 (PG 48, 643).

прощава греховете на кръстените и това тя прави чрез епископите и свещениците, обикновено в тайнството Покаяние.

- 987 *„В опрощаването на греховете свещениците и тайнствата са само средствата, с които Господ Исус Христос, единственият създател и дарител на нашето спасение, си служи, за да заличи нашите грехове и възсъздаде в нас правдата.“⁵⁵⁷*

Член 11

„ВЯРВАМ ВЪВ ВЪЗКРЕСЕНИЕТО НА ТЕЛАТА“

988 Християнският Символ – изповядването на нашата вяра в Бога Отец, Син и Свети Дух и в Неговото животворящо, спасяващо и осветяващо действие, достига връхната си точка при възвестяването на възкресението на мъртвите в края на времената и за вечния живот.

989 Ние твърдо вярваме и в това се надяваме, че както наистина Христос възкръсна от мъртвите и живее завинаги, така и след тяхната смърт праведните ще живеят завинаги с Възкръсналия Христос и Той ще ги възкреси в последния ден⁵⁵⁸. Както неговото Възкресение, така и нашето възкресение ще бъде дело на Пресветата Троица:

„Ако Духът на Оногова, Който възкреси от мъртвите Иисуса, живее във вас, то Който възкреси Христа от мъртвите, ще оживотвори и смъртните ви тела чрез живеещия във вас Негов Дух“ (Рим. 8, 11)⁵⁵⁹.

990 Терминът „плът“ показва човека в неговата слабост и смъртност⁵⁶⁰. „Възкресението на плътта“ означава, че след смъртта ще има не само живот на безсмъртната душа, но и на нашите „смъртни тела“ (Рим. 8, 11), които ще бъдат оживотворени.

991 Вярата във възкресението на мъртвите е била още от начало-

⁵⁵⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 213, 8, 8: ed. G. MORIN, *Sancti Augustini sermones post Maurinos reperti* [Guelferbytanus1, 9] (Romae 1930) p. 448 (PL 38, 1064).

⁵⁵⁷ *Catechismus Romanus*, 1, 11, 6: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 124-125.

то съществен елемент на християнската вяра. „Убедеността на християните във възкресението на мъртвите – на тази вяра се осланяме“⁵⁶¹:

648 „Как някои помежду вас казват, че нямало възкресение на мъртви? А щом няма възкресение на мъртви, то и Христос не е възкръснал; ако пък Христос не е възкръснал, то празна е нашата проповед, празна е и вашата вяра Но, ето, Христос възкръсна от мъртви и за умрелите стана начатък“ (*1 Кор.* 15, 12-14. 20).

I. Възкресението на Христос и нашето възкресение

ПОСТЕПЕННОТО ОТКРОВЯВАНЕ НА ВЪЗКРЕСЕНИЕТО

364 992 Бог откри възкресението на мъртвите на своя народ постепенно. Надеждата в телесното възкресение на мъртвите се наложи като вътрешно следствие от вярата в един Бог, Създател на целия човек, с душа и тяло. Създателят на небето и на земята е същият, Който поддържа вярно своя Завет с Авраам и неговото потомство. Именно в тази двойна перспектива ще започне да се изразява вярата във възкресението. В своите изпитания мъчениците Макавеи изповядват:

„Царят на света ще възкреси за живот вечен нас, умрелите за Неговите закони“ (*2 Мак.* 7, 9). „За оногова, който умира от човеци, възделено е да възлага надежда на Бога, че Той пак ще го оживи“ (*2 Мак.* 7, 14)⁵⁶².

993 Фарисеите⁵⁶³ и повечето съвременници на Господа⁵⁶⁴ се надяваха на възкресението. Исус поучава за него непоколебимо. На садукееите, които отричат възкресението, Той отговаря: „Не от това ли се заблуждавате, задето не знаете Писанията, нито силата Божия?“ (*Марк.* 12, 24). Вярата във възкресението се основава на вярата в Бога, Който „не е Бог на мъртви, а Бог на живи“ (*Марк.* 12, 27).

297 994 Но има нещо повече: Исус свързва вярата във възкресението със Своята собствена Личност: „Аз съм Възкресението и Животът“ (*Иоан.* 11, 25). Точно Исус ще възкреси в последния ден тези, които са повярвали в него⁵⁶⁵ и които са се хранили с Неговото тяло и пили Неговата кръв⁵⁶⁶. Още отсега Той дава знак и залог за това, като връща живота на някои умрели⁵⁶⁷, известявайки по този начин свое-

⁵⁵⁸ Вж. *Иоан.* 6, 39-40.

⁵⁵⁹ Вж. *1 Сол.* 4, 14; *1 Кор.* 6, 14; *2 Кор.* 4, 14; *Фил.* 3, 10-11.

⁵⁶⁰ Вж. *Бит.* 6, 3; *Пс.* 56, 5; *Ис.* 40, 6.

⁵⁶¹ TERTULLIANUS, *De resurrectione mortuorum*, 1, 1: CCL 2, 921 (PL 2, 841).

то собствено възкресение, което обаче ще бъде от друг порядък. За това уникално събитие той говори като за „личбата на Иона“⁵⁶⁸, личбата на храма⁵⁶⁹: Той известява за своето възкресение на третия ден след смъртта Си⁵⁷⁰.

575

995 Да бъдеш свидетел на Христос означава да бъдеш „свидетел на възкресението Му“ (Деян. 1, 22)⁵⁷¹, да си ял и пил с Него „след Възкресението Му от мъртвите“ (Деян. 10, 41). Християнската надежда във възкресението е означена в срещите с възкръсналия Христос. Ние ще възкръснем като Него, с Него и чрез Него.

205

996 Още от началото християнската вяра във възкресението среща неразбирания и възражения⁵⁷². „Никое друго положение на християнската вяра не среща толкова яростна, упорита, неуморна и усилената съпротива, както възкресението на телата.“⁵⁷³ Общоприето е, че след смъртта животът на човека продължава духовно. Но как да повярваме, че това тяло, толкова видимо смъртно, може да възкръсне за вечен живот?

646

652

КАК МЪРТВИТЕ ВЪЗКРЪСВАТ?

997 *Какво означава „възкръсване“?* Когато при смъртта душата се разделя от тялото, тялото на човека изпада в тление, докато душата се отправя за среща с Бога, като остава в очакване да бъде съединена със своето прославено тяло. Чрез своето всемогъщество Бог ще възстанови окончателно в нетленен живот нашите тела, като ги съедини с нашите души по силата на Христовото възкресение.

860

655

643

998 *Кой ще възкръсне?* Всички хора, които са умрели: „Който са правили добро, ще възкръснат за живот, а който са вършили зло, ще

⁵⁶² Вж. 2 Мак. 7, 29; Втор. 12, 1-13.

⁵⁶³ Вж. Деян. 23, 6.

⁵⁶⁴ Вж. Иоан. 11, 24.

⁵⁶⁵ Вж. Иоан. 5, 24-25; 6, 40.

⁵⁶⁶ Вж. Иоан. 6, 54.

⁵⁶⁷ Вж. Марк. 5, 21-43; Лук. 7, 11-17; Иоан. 11, 7; Иоан. 2, 19-22.

⁵⁶⁸ Вж. Мат. 12, 39.

⁵⁶⁹ Вж. Иоан. 2, 19-22.

⁵⁷⁰ Вж. Марк. 10, 34.

⁵⁷¹ Вж. Деян. 4, 33.

⁵⁷² Вж. Деян. 17, 32; 1 Кор. 15, 12-13.

възкръснат за осъждане“ (Иоан. 5, 29)⁵⁷⁴.

999 По какъв начин? Христос възкръсна със собственото Си тяло: „Вижте ръцете Ми и нозете Ми: Аз съм Същият“ (Лук. 24, 39); но Той не се върна към земния живот. По същия начин в Него „всички ще възкръснат със собствените тела, които притежават сега“⁵⁷⁵; но тялото ще бъде преобразено в „славно тяло“⁵⁷⁶, в „духовно тяло“ (1 Кор. 15, 44):

366 „Но, ще каже някой, как ще възкръснат мъртвите и в какво тяло ще дойдат? Безумецо! Това, що ти сееш, няма да оживее, ако не умре. И когато сееш, не сееш тялото, което има да стане, а голо зърно Сее се в тление, възкръсва в нетление Мъртвите ще възкръснат нетленни ... защото това тленното трябва да се облече в нетление, а това смъртното – да се облече в безсмъртие“ (1 Кор. 15, 35-37; 42, 52-53).

1038 1000 „Начинът, по който ще се извърши възкресението“, надминава нашето въображение и разбиране и може да се възприеме само във вярата. Но нашето участие в Евхаристията ни дава вече предусещане за преобразяването на нашето тяло в Христос:

640 „Както хлябът, който идва от земята, след като е получил Божието призоваване, не е повече обикновен хляб, а Евхаристия, имаща две страни – едната земна, другата небесна, така и нашите тела, които възприемат Евхаристията, не са вече тленни, защото имат надеждата на възкресението.“⁵⁷⁷

1001 Кога? Окончателно „в последния ден“ (Иоан. 6, 39-40. 44. 54; 11, 24); „при свършека на света“⁵⁷⁸. В действителност възкресението на мъртвите е най-тясно свързано с Второто и славно идване (Парусия) на Христос:

647 „Защото Сам Господ с повеление, при глас на Архангел и при тръба Божия, ще слезе от небето и мъртвите в Христа ще възкръснат първом“ (1 Сол. 4, 16).

ВЪЗКРЪСНАЛИ С ХРИСТОС

1002 Ако е вярно, че Христос ще ни възкреси „в последния ден“,

⁵⁷³ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum* 88, 2, 5: CCL 39, 1237 (PL 37, 1134).

⁵⁷⁴ Вж. *Втор.* 12, 2.

⁵⁷⁵ CONCILIIUM LATERANENSE IV, Cap. 1, *De fide catholica*: DS 801.

⁵⁷⁶ Вж. *Фил.* 3, 21.

вярно е също така, че в известен смисъл ние сме вече възкръснали с Христос. И наистина благодарение на Светия Дух християнският живот още оттук, от земята, е участие в смъртта и възкресението на Христос: 1405

„Като се погребяхте с Него в Кръщението, в което и възкръснахте заедно с Него чрез вяра в силата на Бога, Който Го възкреси от мъртвите И тъй, ако сте възкръснали заедно с Христа, търсете това, що е горе, дето Христос седи отдясно на Бога“ (Кол. 2, 12; 3, 1). 1038 673

1003 Съединени с Христос чрез Кръщението, вярващите вече вземат реално участие в небесния живот на възкръсналия Христос⁵⁷⁹, но този живот остава „скрит с Христа в Бога“ (Кол. 3, 3). С Него Той ни „възкреси и постави на небесата в Христа Исуса“ (Еф. 2, 6). Нахранени от Неговото тяло в Евхаристията, ние принадлежим вече на тялото на Христа. Когато възкръснем в последния ден, ще се явим „с Него в слава“ (Кол. 3, 4).

1004 В очакване на този ден тялото и душата на вярващия вземат вече участие в достойнството да бъдат „в Христа“; оттам изискването за уважение спрямо собственото тяло, но също така и спрямо това на другия, особено когато то страда: 655

„Тялото е ... за Господа, а Господ – за тялото. Бог и Господа възкреси, и нас ще възкреси със силата Си. Нима не знаете, че телата ви са Христови членове? Или не знаете ... че не принадлежите на себе си? ... Затова прославете Бога в телата си“ (1 Кор. 6, 13-15. 19-20).

II. Смъртта в Исус Христос

1005 За да възкръснем с Христос, трябва да умрем с Него, трябва „да напуснем тялото и да се приберем у Господа“ (2 Кор. 5, 8). В освобождаването⁵⁸⁰, което е смъртта, душата се отделя от тялото. Тя ще бъде съединена със своето тяло в деня на възкресението от мъртвите⁵⁸¹. 1227 2796

СМЪРТТА

364

⁵⁷⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 4, 18, 5: SC 100, 610-612 (PG 7, 1028-1029).

⁵⁷⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 54.

⁵⁷⁹ Вж. *Фил.* 3, 20.

- 1397 1006 „Само пред лицето на смъртта загадката на човешката природа достига своя връх.“⁵⁸² В някакъв смисъл телесната смърт е естествена, но за вярата тя в действителност е отплата за греха (*Рим.* 6, 23)⁵⁸³. И за тези, които умират в благодатта на Христос, тя е причастност към смъртта на Господа, за да можем след това да сме причастни също и в Неговото възкресение⁵⁸⁴.

1007 *Смъртта е краят на земния живот.* Нашият живот се измерва с времето, в течение на което ние се променяме и остаряваме, и както при всички земни същества смъртта се явява като естествен край на живота. Това основание на смъртта придава напора на нашия живот: споменът за смъртността служи да ни напомня, че имаме твърде ограничено време, за да реализираме живота си:

624
650

„И помни твоя Създател през дните на младостта си, докле не ... се върне пръстта в земята, каквато си е била; а духът ще се върне при Бога, Който го е дал“ (*Екл.* 12, 1, 7).

- 164, 1500 1008 *Смъртта е последица от греха.* Истинен тълкувател на ученията в Священото Писание⁵⁸⁵ и Преданието, Учителната власт на Църквата учи, че смъртта е навлязла в света заради греха на човека⁵⁸⁶. Макар че човек притежаваше смъртна природа, Бог го беше определил да не умира. Следователно смъртта се яви против плана на Бога Създател и влезе в света като последица на греха⁵⁸⁷. „Телесната смърт, от която човек щеше да бъде освободен, ако не беше съгрешил“⁵⁸⁸, е „най-последният враг“ на човека, който трябва да бъде победен (*1 Кор.* 15, 26).

1009 *Смъртта е преобразена от Христос.* Исус, Синът Божи, също понесе смъртта, присъща на човешкото Му състояние. Но въпреки ужаса пред нейното лице⁵⁸⁹ той я прие с пълно и свободно подчинение на волята на Своя Отец. Послушанието на Исуса преобрази проклятието на смъртта в благослов⁵⁹⁰.

СМИСЪЛЪТ НА ХРИСТИЯНСКАТА СМЪРТ

1010 Благодарение на Христос християнската смърт има положите-

⁵⁸⁰ Вж. *Фил.* 1, 23.

⁵⁸¹ Вж. PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 28: AAS 60 (1968) 444.

⁵⁸² CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 18: AAS 58 (1966) 1038.

⁵⁸³ Вж. *Бит.* 2, 17.

⁵⁸⁴ Вж. *Рим.* 6, 3-9; *Фил.* 3, 10-11.

лен смисъл. „За мене животът е Христос, а смъртта – придобивка“ 401
 (Фил. 1, 21). „Верни са думите: ако с Него сме умрели, с Него ще и
 оживеем“ (2 Тим. 2, 11). Съществената новост на християнската
 смърт се състои в следното: чрез Кръщението християнинът е вече
 свещенодействено „умрял с Христа“, за да живее нов живот; и ако 376
 ние умираме в благодатта на Христос, физическата смърт изпълня-
 ва „умирането с Христос“ и по този начин завършва нашето приоб-
 щаване към Неговото изкупително действие:

„По-добре да умра *в* (εις) Исуса Христа, отколкото да царувам до кра-
 ищата на земята. Само Него аз търся, умрелия за нас, Него желая,
 възкръсналия за нас. Моето раждане приближава Оставете ме да
 получа чистата светлина; когато пристигна там, аз ще бъда човек.“⁵⁹¹ 612

1011 В смъртта Бог призовава човека към себе си. Затова именно
 християнинът може да изпита спрямо смъртта желание, подобно на
 това на свети Павел: „Желая да се освободя и да бъда с Христа“ 1681-1690
 (Фил. 1, 23); и може да преобразува своята собствена смърт в акт
 на послушание и любов спрямо Отца по примера на Христос⁵⁹²:

„Земната ми любов бе разпната...; живата вода, говореща в мен,
 отвътре ми казва: „Ела при Отца.“⁵⁹³ 1220
 „Нетърпелива да те видя/ искам да умра.“⁵⁹⁴
 „Аз не умирам, аз влизам в живота.“⁵⁹⁵

1012 Християнското виждане за смъртта⁵⁹⁶ е изразено особено ясно
 в Литургията на Църквата:

„За всички Твои верни, Господи, животът не престава, а се променя; и
 когато се разруши неговият земен дом, той ще се сдобие с вечно оби-
 тание на небесата.“⁵⁹⁷

1013 Смъртта е краят на земното странстване на човека, време на
 благодат и милосърдие, които Бог му предлага, за да прекара зем-
 ния си живот според Божия замисъл и за да определи своето послед-
 но предназначение. Когато дойде краят на „единственото пътешест-
 вие“ на нашия земен живот⁵⁹⁸, ние няма да се завръщаме повече за 1025

⁵⁸⁵ Вж. *Бит.* 2, 17; 3, 3; 3, 19; *Прем.* 1, 13; *Рим.* 5, 12; 6, 23.

⁵⁸⁶ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 1: DS 1511.

⁵⁸⁷ Вж. *Прем.* 2, 23-24.

⁵⁸⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 18: AAS 58 (1966) 1038.

⁵⁸⁹ Вж. *Марк.* 14, 33-34; *Евр.* 5, 7-8.

⁵⁹⁰ Вж. *Рим.* 5, 19-21.

⁵⁹¹ SANCTUM IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Romanos* 6, 1-2: SC 10bis, 114 (FUNK 1, 258-260).

други земни животи. „На човеците е отредено да умрат един път“ (Евр. 9, 27). Няма „прераждане“ след смъртта.

1014 Църквата ни окуражава да се готвим за часа на нашата смърт („Избави ни, Господи, от внезапна и непредвидена смърт“: древна Литания на светците), да молим Божията Майка да се застъпи за нас „в часа на нашата смърт“ („Радвай се, благодатна“), да се поверяваме на свети Йосиф, покровител на благата смърт:

„Във всичките си действия, във всичките си мисли ти трябва да постъпваш така, като че ли ще умреш днес. Ако имаш добра съвест, няма да се страхуваш толкова от смъртта. По-добре е да се пазиш от грях, отколкото да бягаш от смъртта. Ако днес не си готов, как ще бъдеш готов утре?“⁵⁹⁹

„Хвален бъди, Господи, за нашата сестра, телесната смърт, от която никой жив човек не може да избяга. Горко на тези, които умират в смъртни грехове; блажени тези, които смъртта ще застигне в Твоите пресвети желания, защото втората смърт няма да им причини зло.“⁶⁰⁰

Накратко

1015 *„Плътта е средоточие на спасението.“⁶⁰¹ Ние вярваме в Бога, който е Създател на плътта; вярваме в Словото, станало плът, за да изкупи плътта; вярваме във възкресението на плътта, завършването на сътворението и изкуплението на плътта.*

2676-2677

1016 *Чрез смъртта душата се отделя от тялото, но при възкресението Бог ще възвърне нетленния живот на нашето преобразено тяло, като го съедини с душата. Както Исус е възкръснал и живее завинаги, така и ние ще възкръснем*

⁵⁹² Вж. Лук. 23, 46.

⁵⁹³ SANCTUM IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Romanos* 7, 2: SC 10bis, 116 (FUNK 1, 260).

⁵⁹⁴ SANCTA THERESIA A IESU, *Poesía*, 7: *Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 6 (Burgos 1919) p. 86.

⁵⁹⁵ SANCTA THERESIA A IESU INFANTE, *Lettre* (9 iunii 1897): *Correspondance Générale*, v. 2 (Paris 1973) p. 1015.

⁵⁹⁶ Вж. 1 Тим. 4, 13-14.

⁵⁹⁷ *Praefatio defunctorum I: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 439.

⁵⁹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 54.

⁵⁹⁹ *De imitatione Christi* 1, 23, 5-8: ed. T. LUPPO (Città del Vaticano 1982) p. 70.

в последния ден.

- 1017 „Ние вярваме в истинското възкресение на плътта, която сега притежаваме.“⁶⁰² В гроба обаче се полага тленно тяло. То възкръсва като нетленно⁶⁰³, като „духовно тяло“ (1 Кор. 15, 44).
- 1018 Като последица от първородния грях човек трябва да понесе „телесна смърт, от която е цял да бъде освободен, ако не беше съгрешил“⁶⁰⁴.
- 1019 Исус, Синът Божи, доброволно изстрада смъртта заради нас в пълно и свободно подчинение на волята на Бога, своя Отец. Чрез своята смърт Той победи смъртта, като отвори за всички хора възможността за спасение.

Член 12

„ВЯРВАМ ВЪВ ВЕЧНИЯ ЖИВОТ“

1020 Християнинът, който свързва своята собствена смърт с тази на Исус, вижда смъртта като пристъпване към Него и вход във вечния живот. Когато Църквата за последен път произнася върху умирация християнин Христовите думи на прошка и отпущение и за последен път го помазва с подкрепящо помазание, давайки му Христос в предсмъртното причастие като храна за откриващия се път, тя му говори с блага увереност:

„Напусни този свят, християнска душо, в името на Бога Всемогъщия, който те създаде, в името на Исуса Христа, Син на живия Бог, който страда за теб, в името на Светия Дух, който ти бе даден в дар. Твоето жилище днес да бъде в мир с Бога в светия Сион, с Дева Мария, Майката Божия, със Свети Йосиф, ангелите и с всички светци на Бога Върни се при твоя Създател, който те направи от праха на земята. Нека в часа, в който твоята душа напусне тялото ти, Дева Мария, ангелите и

⁶⁰⁰ SANCTUS FRANCISCUS ASSISIENSIS, *Canticum Fratris Solis: Opuscula sancti Patris Francisci Assisiensis*, ed. C. ESSER (Grottaferrata 1978) p. 85-86.

⁶⁰¹ TERTULLIANUS, *De resurrectione mortuorum* 8, 2: CCL 2, 931 (PL 2, 852).

⁶⁰² CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Prodeffio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 854.

⁶⁰³ Вж. 1 Кор. 15, 42.

⁶⁰⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 18: AAS 58 (1966) 1038.

всички светци побързат да те посрещнат. И нека видиш твоя Изкупител лице в лице и преуспееш в съзерцанието на Бога за вековете.⁶⁰⁵

1523-1525 I. Съдът за всеки поотделно

1021 Смъртта слага край на човешкия живот като време, открито за приемане или отблъскване на Божията благодат, изявена в Христос⁶⁰⁶. Новият Завет говори за съд най-вече предвид на последната среща с Христос при Неговото второ идване, но потвърждава по различни поводи за непосредственото въздаяние след смъртта на всеки един според делата и вярата му. Притчата за бедния Лазар⁶⁰⁷ и думите на Христос на Кръста, отправени към каещия се разбойник⁶⁰⁸, както и другите текстове на Новия Завет⁶⁰⁹, говорят за крайната участ на душата⁶¹⁰, която може да бъде различна за един или за друг.

336, 2677 1022 Всеки човек в своята безсмъртна душа веднага след смъртта при един отделен съд получава вечното въздаяние, което отнася неговия живот в Христос; при това той трябва да премине или през пречистване⁶¹¹, или да влезе незабавно в небесното блаженство⁶¹², или веднага да бъде осъден завинаги⁶¹³.

„В заника на живота по любовта ще те отсъдят.“⁶¹⁴

1038 II. Небето

679 1023 Тези, които умират в благодатно състояние и приятелство с Бога и са свършено пречистени, живеят завинаги с Христос. Те са завинаги подобни на Бога, защото Го виждат „такъв, какъвто е“ (*1 Иоан. 3, 2*) лице в лице (*1 Кор. 13, 12*)⁶¹⁵:

„С нашата апостолска власт ние определяме, че съгласно общото разпореждане на Бога душите на всички светци ... и на всички други верни умрели след получаване на светото Кръщение в Христа, в които не

⁶⁰⁵ *Ordo Unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae, Ordo commendationis morientium*, 146-147, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1972) p. 60-61.

⁶⁰⁶ Вж. *2 Тим. 1, 9-10*; *Лук. 23, 43*.

⁶⁰⁷ Вж. *Лук. 16, 22*.

⁶⁰⁸ Вж. *Лук. 25, 43*.

⁶⁰⁹ Вж. *2 Кор. 5, 8*; *Фил. 9, 27*; *12, 23*; *Мат. 16, 26*.

⁶¹⁰ Вж. *Мат. 16, 26*.

е имало нищо за пречистване, когато са умрели ... или още, ако е имало нещо за пречистване, след тяхната смърт те са го вече направили ... преди още възкресението в техните тела и Последния съд, от времето на Възнесението на Господа и Спасителя, Исус Христос, на небето, са били, са и ще бъдат на небето, в Небесното Царство и небесния Рай с Христос, приети в обществото на светите ангели. От времето на Христовото страдание и смърт те са видели и виждат божествената същност с вътрешния си взор, дори лице в лице, без посредничеството на никакво друго създание.⁶¹⁶

393

1470

1024 Този свършен живот с Пресветата Троица, това общение на живот и любов с Нея, с Дева Мария, ангелите и всички блажени е наречено „небе“. Небето е крайната цел при осъществяване на най-дълбоките възделения на човека, състояние на окончателно и върховно щастие.

954

1025 Да живееш на небето означава „да бъдеш с Христа“⁶¹⁷. Избраните живеят „в Него“, но се съхраняват като такива, защото в Него намират своята истинска същност, своето собствено име⁶¹⁸:

„Животът е това да бъдеш с Христос, защото където е Христос, там е Царството.“⁶¹⁹

1026 Чрез своята смърт и Възкресение Исус Христос ни „отвори“ небето. Животът на блажените се състои в притежанието и пълнотата на плодовете на изкуплението, извършено от Христос, който присъединява към небесната си прослава тези, които повярваха в Него и останаха верни на Неговата воля. Небето е блаженото общение на всички тези, които са свършено приобщени в Него.

1027 Тайната на блаженото общение с Бога и с всички, които са в Христос, превишава всякакво разбиране и представа. Писанието го-

⁶¹¹ Вж. CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 856; CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis*: DS 1304; CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 25^a, *Decretum de purgatorio*: DS 1820.

⁶¹² Вж. CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 857; IOANNES XXII, *Bulla Ne super his*: DS 991; BENEDICTUS XII, Const. *Benedictus Deus*: DS 1000-1001; CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis*: DS 1305.

⁶¹³ Вж. CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 858; BENEDICTUS XII, Const. *Benedictus Deus*: DS 1002; CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis*: DS 1306.

⁶¹⁴ SANCTUS IOANNES A CRUCE, *Avisos y sentencias*, 57: *Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 13 (Burgos 1931) p. 238.

⁶¹⁵ Вж. *Откр.* 22, 4.

⁶¹⁶ BENEDICTUS XII, Const. *Benedictus Deus*: DS 1000; вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 49: AAS 57 (1965) 54.

260, 326 вори за него в образи: живот, светлина, мир, сватбено угощение, вино
2734, 1718 на Църквата, дом на Отца, небесен Йерусалим, рай: „око не е вижда-
1011 ло, ухо не е чувало и човеку наум не е идвало това, що Бог е пригот-
вил за ония, които Го обичат“ (1 Кор. 2, 9).

1028 Поради своята трансцендентност Бог не може да бъде видян
такъв, какъвто е, освен когато Той Самият открива своята тайна при
непосредственото съзерцание на човека, за което му дава необходи-
мата способност. Това съзерцание на Бога в небесната му слава е
наречено от Църквата „блажено видение“:

793 „Това ще бъде твоята слава и твоето щастие: да бъдеш приет, да видиш
Бога, да имаш щастието да вземеш участие в радостите на спасението
и вечната светлина с Христа, Господа, Твоя Бог ... да се наслаждаваш
на Небесното Царство ведно с праведните и приятелите на Бога, да
споделяш радостите на постигнатото безсмъртие.“⁶²⁰

959, 1720 1029 В Небесната слава блажените продължават да изпълняват с
радост Божията воля по отношение на другите хора и на цялото тво-
рение. Те вече царуват с Христос; с Него „те ще царуват векови
веков“ (Откр. 22, 5)⁶²¹.

III. Последното пречистване, или Чистилището

1722 1030 Тези, които умират в благодатно състояние и приятелство с
Бога, но не са свършено пречистени, макар и сигурни в тяхното
163 вечно спасение, преминават след смъртта пречистване, за да до-
бият необходимата святост и да влязат в небесната слава.

956 1031 Църквата нарича Чистилище последното пречистване на из-
браните, което е съвсем различно от наказанието на осъдените. Цър-
квата определя учението относно вярата в Чистилището, особено на
Флорентинския⁶²² и Тридентския събор⁶²³. Църковното Предание, ка-
то се позовава на някои текстове от Писанията⁶²⁴, говори за пречи-
стващия огън:

„Що се отнася до някои леки провинения, трябва да се вярва, че преди

⁶¹⁷ Вж. *Иоан.* 14, 3; *Фил.* 1, 23; *1 Сол.* 4, 17.

⁶¹⁸ Вж. *Откр.* 2, 17.

⁶¹⁹ SANCTUS AMBROSIIUS, *Expositio evangelii secundum Lucam* 10, 121: CCL 14, 379 (PL 15, 1927).

⁶²⁰ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *Epistula* 58, 10: CSEL 3/2, 665 (56, 10: PL 4, 367-368).

Съда има един пречистващ огън, както потвърждава Този, Който е истината, като казва, че ако някой е произнесъл богохулство срещу Светия Дух, това не ще му бъде простено нито на този век, нито в бъдещия век (*Мат.12, 32*). В това изказване можем да доловим, че някои грешки могат да бъдат простени през този век, а някои други – едва в бъдещия век.⁶²⁵ 668

1032 Това учение се опира още и на обичайната молитва за умрелите, за която говори още Свещеното Писание: „Затова той (*Юда Макавей*) принесе за умрелите умиловитна жертва, да бъдат освободени от грях“ (*2 Мак. 12, 45*). Още от първите времена Църквата е почитала паметта на мъртвите и е измолвала благосклонност за тях, особено в евхаристичното тайнство⁶²⁶, за да могат пречистени да достигнат до блаженото видение на Бога. Църквата също така препоръчва милостините, индулгенциите и делата на покаяние в полза на умрелите: 954, 1472

„Нека да им се притичваме на помощ и да ги поминуваме. Ако синовете на Йов са били пречистени чрез жертвоприношението на техния баща⁶²⁷, защо ние се съмняваме, че нашите приношения за мъртвите няма да им донесат никаква утеха? Да не се колебаем да помагаме на тези, които са вече умрели, и да поднасяме нашите молитви за тях.“⁶²⁸

IV. Адът

1033 Ние можем да се съединим с Бога само ако свободно изберем да Го обичаме. Но не можем да обичаме Бога, ако грешим тежко срещу Него, срещу нашия ближен и срещу нас самите: „Който не обича брата си, пребъдва в смърт. Всякой, който мрази брата си, е човекоубиец; и знаете, че никой човекоубиец няма вечен живот“ (*1 Иоан. 3, 14-15*). Нашият Господ ни предупреждава, че ще бъдем разделени от Него, ако пренебрегнем тежките нужди на бедните и малките, които са негови братя⁶²⁹. Да умреш в смъртен грях, без да се разкаеш и без да приемеш милосърдната любов на Бога, означава по собствен избор да живееш отделен от Него завинаги. И точно това състояние на окончателно само- 958 1371 1479

⁶²¹ Вж. *Мат. 25, 21. 23*.

⁶²² Вж. CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Graecis*: DS 1304.

⁶²³ Вж. CONCILIIUM FLORENTINUM, Sess. 25^a, *Decretum de purgatorio*: DS 1820; Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canon 30: DS 1580.

⁶²⁴ Напр. *1 Кор. 3, 15*; *1 Пеп. 1, 7*.

⁶²⁵ SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Dialogi* 4, 41, 3: SC 265, 148 (4, 39: PL 77, 396).

⁶²⁶ Вж. CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 856.

отлъчване от общението с Бога и блажените ние означаваме с думата „Ад“.

1034 Исус често говори за „геена“, за „огън, който не изгасва“⁶³⁰, приготвен за тези, които до края на живота си отказват да вярват, да се покаят и които могат да загубят в едновременно и душата, и тялото си⁶³¹. Исус съобщава със сурови думи: „ще изпрати Син Човеческий Ангелите си, и ще съберат от Царството Му всички съблазни, и ония, които вършат беззаконие, и ще ги хвърлят в огнената пещ“ (Мат. 13, 41-42), а Той ще произнесе присъдата: „Идете от Мене, проклети, в огън вечний!“ (Мат. 25, 41).

1861 1035 Учението на Църквата потвърждава съществуването на ада и неговата вечност. Душите на умрелите в смъртен грях слизат непосредствено след смъртта в ада, където изтърпяват мъките на ада, „вечния огън“⁶³². Основното наказание на ада е във вечното разделяне от Бога, в Когото единствено човек може да има живот и щастие, за които е бил създаден и за които копнее.

393
633

1036 Утвържденията на Свещеното Писание и учението на Църквата по отношение на ада представляват *призив за отговорност*, с която човек трябва да ползва своята свобода, мислейки за онова, което му е отредено за вечността. Те представляват в същото време и един *непосредствен повик за покаяние*: „Влезте през тесните врата; защото широки са вратата и просторен е пътят, който води към погибел, и мнозина са, които минават през него; защото тесни са вратата и стеснен е пътят, който води в живота, и малцина ги намират“ (Мат. 7, 13-14):

393

„Тъй като не знаем нито деня, нито часа, когато ще свърши единственият ход на нашия земен живот, трябва, помнейки Господа, да бъдем винаги бдителни, за да заслужим да бъдем приети с Него на сватбеното тържество и да бъдем причислени към благословените от Бога, вместо като лоши и мързеливи слуги да бъдем отпратени по Божия повеля във вечния огън, във външния мрак, където има плач и скърцане на

⁶²⁷ Вж. *Иов.* 1, 5.

⁶²⁸ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam I ad Corinthios homilia* 41, 5: PG 61, 361.

⁶²⁹ Вж. *Мат.* 25, 31-46.

⁶³⁰ Вж. *Мат.* 5, 22. 29; 13, 42. 50; *Марк.* 9, 43-48.

⁶³¹ Вж. *Мат.* 10, 28.

⁶³² Вж. *Symbolum Quicumque*: DS 76, SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA (anno 543), *Anathematismi contra Origenem*, 7: DS 409; *Ibid.*, 9: DS 411; CONCILIUM LATERANENSE IV, Cap. 1, *De fide*

зъби.⁶³³

1037 Бог не предопределя никого да отиде в ада⁶³⁴, за това е необходимо доброволното отвръщане от Бога – смъртен грях, в който се постои докрай. В евхаристичната литургия и ежедневните молитви на своите верни Църквата измолва милосърдието на Бога, Който „не желае да погинат някои, а всички да се обърнат към покаяние“ (2 Петр. 3, 9):

1734
1428

„Ето приношението, което Ти представяме, ние, Твоите слуги и цялото Твое семейство; в Твоята благосклонност, приеми го. Осигури мир в нашия живот, избави ни от осъждане и приеми ни между Твоите избраници.“⁶³⁵

V. Страшният съд

1038 Възкресението на всички мъртви „праведни и неправедни“ (Деян. 24, 15) ще предшества Страшния съд. Това ще бъде „час, когато всички, които са в гробовете, ще чуят гласа на Сина Божи и ще излязат: които са правили добро, ще възкръснат за вечен живот, а които са вършили зло, ще възкръснат за осъждане (Иоан. 5, 28-29). Тогава Иисус ще дойде „в славата Си, и всички свети Ангели с Него... и ще се съберат пред Него всички народи; и ще отдели едни от други, както пастир отлъчва овци от кози; и ще постави овците от дясната Си страна, а козите – от лявата И тя ще отидат във вечна мъка, а праведниците – в живот вечен“ (Мат. 25, 31. 33. 46).

162
1014, 1821

1039 Пред лицето на Христос, Който е самата Истина, ще се яви окончателно истината за отношението на всеки човек спрямо Бога⁶³⁶. На Страшния съд ще се открие до най-малката подробност доброто, което всеки е правил, или доброто, което е пропуснал да направи през земния си живот:

catholica: DS 801; CONCILIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 858; BENEDICTUS XII, Const. *Benedictus Deus*: DS 1002; CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Iacobitis*: DS 1351; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canon 25: DS 1575; PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 12: AAS 60 (1968) 438.

⁶³³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 54.

⁶³⁴ Вж. CONCILIUM ARAUSICANUM II, *Conclusio*: DS 397; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canon 17: DS 1567.

⁶³⁵ *Prex eucharistica I seu Canon Romanus*, 88: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 450.

678-679 „Всяко зло, което вършат злите, е записано – и те не го знаят. В деня,
когато Бог не ще бъде „в безмълвие“ (Пс. 49, 3) ... Той ще се обърне към
998, 1001 злите: „Аз бях поставил, ще им каже Той, на земята моите малки и
бедни за вас. Аз, техният Глава, седях на престола в небето отдясно на
Моя Отец, но на земята Моите членове се мъчеха, Моите членове бяха
в нищета. Ако вие бяхте дали на Моите членове това, което трябваше,
то щеше да достигне до Господа. Когато поставих Моите малки бедни
на земята, аз ги назначих като ваши поръчители да носят вашите добри
дела в Моята съкровищница: Вие не положихте нищо в техните ръце,
за това не притежавате нищо при Мене.“⁶³⁷

1040 Страшният съд ще дойде при славното завръщане на Христос.
Единствен Отец знае деня и часа, само Той решава Пришествието.
678 Чрез своя Син, Исус Христос, Той ще произнесе тогава последната
дума за цялата история. Ние ще познаем върховния смисъл на всяко
творение и на целия план на спасението и ще разберем чудесните
пътища, през които Неговото Провидение е превело всяко нещо до
своята крайна цел. Страшният съд ще открие, че Божията справед-
ливост тържествува над всички неправди, извършени от творенията,
и че Божията любов е по-силна от смъртта⁶³⁸.

1041 Посланието на Страшния съд зове към покаяние, докато Бог още
дава на хората „благоприятно време“, „ден на спасение“ (2 Кор. 6, 2). То
вдъхва свещен страх от Бога и подтиква към правдата на Небесното
Царство. То известява „блажената надежда“ (Тит. 2, 13) за завръщането
на Господа, Който ще дойде, „за да бъде прославен в оня ден всред
Своите светии и за да Му се удивяват всички повярвали“ (2 Сол. 1, 10).

VI. Надеждата за новите небеса и новата земя

637 1042 В края на времената Царството Божие ще дойде в своята пъл-
нота. След всемирния Съд праведните ще царуват завинаги с Хрис-
тос, прославени в тяло и душа, и самата вселена ще бъде подновена:

314 Тогава Църквата „ще достигне своя завършек в небесната слава, когато
цялата вселена, или светът, който е тясно свързан с човека и чрез него
достига своята цел, бъде изцяло възстановен в Христос“⁶³⁹.

1043 Тайнственото обновяване, което ще преобрази човечеството и
света, е наречено от Свещеното Писание „нови ... небеса и нова

⁶³⁶ Вж. *Иоан.* 12, 48.

⁶³⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 18, 4, 4: CCL 41, 247-249 (PL 38, 130-131).

⁶³⁸ Вж. *Песен на песн.* 8, 6.

- земя“ (2 Петр. 3, 13)⁶⁴⁰. То ще ознаменува окончателното осъществяване на плана на Бога да „съедини всичко небесно и земно под един глава – Христа“ (Еф. 1, 10). 1432
- 1044 В този „нов всемир“⁶⁴¹, в небесния Йерусалим, Бог ще има Свое обиталище сред хората. „Гой ще изтрие всяка сълза от очите им: повече смърт няма да има, плач, викове и мъки няма да има, защото първото състояние премина“ (Откр. 21, 4)⁶⁴². 2854
- 1045 За човека този завършек ще бъде висшата реализация на единството на човешкия род, желано от Бога още от създаването и за което странстващата Църква е била „като тайнство“⁶⁴³. Тези, които бъдат съединени с Христос, ще образуват общността на изкупените, „светия град“ на Бога (Откр. 21, 2), „невестата на Агнеца“ (Откр. 21, 9). Тази общност не ще бъде повече накърнявана от грях, нечистотии⁶⁴⁴ и самолюбие, които разрушават или накърняват земната общност на хората. Блаженото видение, в което Бог неизчерпаемо ще се открие на избраниците, ще бъде непресъхващ извор на блаженство, мир и взаимно общение. 769
670
310
671
- 1046 *Що се отнася до всемира*, Откровението открива дълбока общност в предназначението на материалния свят и човека: 280
518
- „Тварите с нетърпение очакват прославянето на синовете Божи ... с надежда, че и самите твари ще бъдат освободени от робството на тленното Защото знаем, че всички твари заедно стенат и се мъчат досега. И не само *те*, но и ние сами, които имаме начатъците на Духа, и ние сами стенем в себе си, очаквайки осиновение – изкупване на нашето тяло“ (Рим. 8, 19-23).
- 1047 Следователно целият видим свят е предопределен да бъде преобразен, „защото така самият свят, възстановен в своето първоначално състояние, безпрепятствено ще служи на праведните, като взема участие в тяхното прославяне на възкръсналия Исус Христос“⁶⁴⁵. 775
1404
- 1048 „Ние не знаем времето, когато ще дойде свършекът на земята и човечеството, нито начина на преобразяване на света. Образът на този свят, накърнен от греха, отминава, но ние знаем, че Бог ни е

⁶³⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

⁶⁴⁰ Вж. *Откр.* 21, 1.

⁶⁴¹ Вж. *Откр.* 21, 5.

⁶⁴² Вж. *Откр.* 21, 27.

⁶⁴³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 1: AAS 57 (1965) 5.

⁶⁴⁴ Вж. *Откр.* 21, 27.

подготвил ново жилище и нова земя, където обитава справедливостта и чието блаженство ще изпълни и надмине всички желания за мир, които напират в сърцето на човека.⁶⁴⁶

349 1049 „Очакването на новата земя обаче не трябва да отслабва, а още повече да усилюва у нас грижата да обработваме тази земя, където растялото на новото човешко семейство, което вече е в състояние да предначертае бъдния век. Ето защо, макар че трябва грижливо да разграничим земния прогрес от нарастването на Христовото Царство, този прогрес има голямо значение за Божието царство, доколкото може да допринесе за по-доброто устройство на човешкото общество.“⁶⁴⁷

673 1050 „Благата на човешкото достойнство, на братското общение и свободата, сиреч всички добри плодове на нашата природа и умение, които в Божия Дух и по Негова повеля сме разпространили на земята, след това, когато Христос върне на Отца вечното и всеобщо Царство, ще открием отново, освободени от всякаква нечистота, озарени и преобразени.“⁶⁴⁸ Тогава Бог ще бъде „всичко във всички“ (*1 Кор.* 15, 28), във вечния живот:

„Самият живот и животът в истина е Отец, Който чрез Сина и Светия Дух излива върху всички небесните дарове. Благодарение на Неговата щедрост и ние, хората, получихме истинно обещанието за благата на вечния живот.“⁶⁴⁹

Накратко

2820 1051 *Всеки човек в своята безсмъртна душа веднага след смъртта получава в отделен съд вечното си въздаяние от Исус, Съдия на живите и мъртвите.*

1709 1052 *„Ние вярваме, че душите на всички, които умират в благодатта на Христа ... представляват Божия народ отвъд смъртта, която ще бъде окончателно победена в деня на Възкресението, в който тези души отново ще бъдат съединени със своите тела.“*⁶⁵⁰

1053 *„Ние вярваме, че множеството души, които са събрани около*

⁶⁴⁵ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 5, 32, 1; SC 153, 398 (PG 7, 1210).

⁶⁴⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 39: AAS 58 (1966) 1056-1057.

⁶⁴⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 39: AAS 58 (1966) 1057.

*Исус и Мария в рая, образуват Небесната Църква, където във вечно блаженство те виждат Бога такъв, какъвто е, и където в различна степен участват със светите ангели в божественото управление, осъществявано от Христос в славата Му, като се застъпват за нас и със своята братска загриженост подпомагат нашата немощ.*⁶⁵¹ 260

- 1054 *Тези, които умират в благодат и приятелство с Бога, но са несъвършено пречистени, макар да са сигурни във вечното спасение, след смъртта си преминават през пречистване, докато получат необходимата святост, за да влязат в радостта на Бога.*
- 1055 *Заради „общението на светците“ Църквата препоръчва умрелите на Божието милосърдие и принася за тях молитви, особено светата евхаристична жертва.*
- 1056 *Като следва примера на Исус, Църквата напомня на вярващите „тъжната и плачевна реалност на вечната смърт“⁶⁵², наречена още „ад“.*
- 1057 *Основното наказание в ада е вечното отлъчване от Бога, в Когото човек единствено може да има живота и блаженството, за които е бил създаден и за които копнее.*
- 1058 *Църквата се моли никой да не погине: „Господи, не позволявай да бъде завинаги отделен от Тебе.“⁶⁵³ Ако е вярно, че никой не може да спаси сам себе си, вярно е също така, че „Бог иска всички да бъдат спасени“ (1 Тим. 2, 4) и че за Него „всичко е възможно“ (Мат. 19, 26).*
- 1059 *„Пресветата Римска Църква твърдо вярва и изповядва, че в деня на Съда всички хора ще се явят със собствените си тела пред съдилището на Христос, за да отговорят за деянията си.“⁶⁵⁴*
- 1060 *В края на времената Божието царство ще достигне до своята пълнота. Тогава праведните ще царуват с Христос завинаги прославени в тяло и душа и самият материален свят ще бъде*

⁶⁴⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 39: AAS 58 (1966) 1057; вж. Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 5-6.

⁶⁴⁹ SANCTUS CYRILLUS HIERSOLYMITANUS, *Catecheses illuminandorum* 18, 29: *Opera*, v. 2, ed. J. RUPP (Monaci 1870) p. 332 (PG 33, 1049).

⁶⁵⁰ PAULUS VI, *Sollemnis Profectio fidei*, 28: AAS 60 (1968) 444.

⁶⁵¹ PAULUS VI, *Sollemnis Profectio fidei*, 29: AAS 60 (1968) 444.

преобразен. Тогава Бог ще бъде „всичко във всички“ (1 Кор. 15, 28), във вечния живот.

„АМИН“

1061 Символът на вярата, както и последната книга на Свещеното Писание⁶⁵⁵, завършват с еврейската дума „Амин“. Намира се често в края на молитвите на Новия Завет. По същия начин Църквата завършва молитвите си с „Амин“.

1062 На еврейски „Амин“ се отнася към същия корен като глагола „вярвам“. Този корен изразява здравина, доверие, вяност. Така се разбира защо „Амин“ може да се изказва за верността на Бога спрямо нас и за нашето доверие в Него.

1063 В книгата на пророк Исаия се намира изразът „Бог на истината“, буквално „Бог Амин“, което означава Бога, верен на своите обещания: „който се благославя на земята, ще се благославя с Бога на истината“ (Ис. 65, 16). Нашият Господ често използва думата „Амин“⁶⁵⁶, понякога с повтаряне⁶⁵⁷, за да изтъкне достоверността на Своето учение, Своя авторитет, основан върху Божията истина.

2856 1064 Крайното „Амин“ на Символа отново подхваща и потвърждава първата дума: „вярвам“. „Вярвам“ означава да кажеш „Амин“ на думите, обещанията и заповедите на Бога, означава да се довериш изцяло на Този, който е „Амин“, на безкрайната любов и съвършената вяност. Всеки ден християнският живот трябва да дава отговора „Амин“ на „вярвам“, на Изповядването на вярата на нашето Кръщение:

„Нека твоят Символ бъде за теб като огледало. Огледай се в него, за да видиш дали вярваш във всичко това, което казваш, че вярваш, и радвай се всеки ден в твоята вяра.“⁶⁵⁸

⁶⁵² Вж. SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Directorium catechisticum generale*, 69: AAS 64 (1972) 141.

⁶⁵³ *Oratio ante Communionem*, 132: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 474.

⁶⁵⁴ CONCILIIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 859; вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 16: DS 1549.

⁶⁵⁵ Вж. *Откр.* 22, 21.

1065 Христос самият е „Амин“ (*Откр.* 3, 14). Той е окончателното „Амин“ на Божията любов към нас; Той приема и довършва нашето „Амин“ при Отца: „понеже всички обещания Божии в Него са „да“, и в Него „амин“, за слава Божия чрез нас“ (*2 Кор.* 1, 20):

„Чрез Него, с Него и в Него
на Теб, Всемогъщи Боже,
в единство със Светия Дух,
всякога и всяка слава
през вековете на вековете.“

АМИН!“⁶⁵⁹

197, 2101

⁶⁵⁶ Вж. *Мат.* 6, 2; 5, 16.

⁶⁵⁷ Вж. *Иоан.* 5, 19.

⁶⁵⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 58, 11, 13: PL 38, 399.

⁶⁵⁹ *Doxologia post precem eucharisticam: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 455, 460, 464 et 471.

ГЛАВА ТРЕТА

ВЯРВАМ В СВЕТИЯ ДУХ

424, 2670 683 „Никой не може да нарече Иисуса Господ, освен чрез Светия Дух“ (1 Кор. 12, 3). „Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син, Който Дух вика: Авва, Отче!“ (Гал. 4, 6). Това познание на вярата е възможно само в Светия Дух. За да бъде някой в общение с Христос, трябва да бъде най-напред докоснат от Светия Дух. Той ни предхожда и подбужда в нас вярата. Чрез нашето Кръщение, първото тайнство на вярата, Животът, който има своя извор в Отца и ни е поднесен в Сина, се предава вътрешно и лично чрез Светия Дух в Църквата:

249 „Кръщението ни дава благодатта на новото раждане в Бога Отец чрез Неговия Син в Светия Дух. Защото тези, които носят Божия Дух, са водени към Словото, т.е. към Сина: но Синът ги представя на Отца и Отец им дава нетление. Тъй че без Духа не е възможно да видим Сина Божи и без Сина никой не може да се доближи до Отца, защото познаването на Отца е Синът и познаването на Сина Божи става чрез Светия Дух.“¹

684 Чрез своята благодат Светият Дух е първият, който събужда нашата вяра и ни подтиква към нов живот, който е да познаем Отца и пратения от Него Исус Христос². Той обаче се разкрива последен в Лицата на Светата Троица. Свети Григорий Назиански, наречен Богослов, обяснява тази поредност с педагогиката на божественото „снизхождане“:

„Старият Завет проповядваше ясно за Отца, но не така ясно за Сина. Новият Завет откри Сина и посочи божествеността на Духа. Сега с нас е Духът и ни дарува едно по-ясно тълкуване за Себе си. Защото не беше безопасно, преди да е изповядана божествеността на Отца, да се проповядва открито Синът, нито преди да е признат Синът – нека се изрази по-смело – да ни обременяват с Духа Свети... затова с постепенно добавяне или... „възхождания“, с прошествие и напредък „от

¹ SANCTUS IRENAEUS LUGNENSIS, *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 7: SC 62, 41-42.

² Вж. *Иоан.* 17, 3.

слава в слава“ (2 Кор. 3, 18) ще възсияе за по-просветлените светлината на Троицата.“³

685 Вярата в Светия Дух означава да се изповядва, че Светият Дух е едно от Лицата на Пресветата Троица, единсъщен с Отца и Сина, и „с Отца и Сина Той получава същото обожание и слава“. Ето защо е бил поставен и въпросът за божествената тайна на Светия Дух в „троичното богословие“⁴. Следователно тук става дума за Светия Дух само в светлината на Божествената **ИКОНОМЕЯ**. 236

686 Светият Дух действа заедно с Отца и Сина още от началото чак до изпълнението на замисъла за нашето спасение. Но едва в „последните времена“, започнали с изкупителното Въплъщение на Сина, Той е открит и даден, признат и приет като Лице. Тогава този божествен план, изпълнен в Христа, „Първородния“ и Глава на новото сътворение, ще може да добие плът в човешкия род чрез проливането на Светия Дух: „Църквата, общението на светиите, опрощението на греховете, възкресението на телата и вечния живот. Амин.“ 258

Член 8

„ВЯРВАМ В СВЕТИЯ ДУХ“

687 „Тъй и Божието никой не знае, освен Божия Дух“ (1 Кор. 2, 11). Наистина само Духът, който открива Христос, ни дава да Го познаем, да познаем живото Му Слово, без самият Той да се изразява. Този, Който „говори чрез пророците“⁵, ни дава да чуем Словото на Отца. Но Него ние не чуваме. Ние познаваме Духа само в движението, в което ни се открива Словото и в което Духът ни предразполага да го приемем във вярата. Духът на истината, който ни „открива“ Христос, не говори от Себе Си“⁶. Подобно стаяване, присъщо за Божеството, обяснява защо „светът не може да Го приеме... не Го вижда, нито Го познава“, докато тези, които вярват в Христос, Го познават, понеже пребъдва с тях (Иоан. 14, 17). 243

688 Църквата, живата общност, предаваща ни вярата на апостолиите, е мястото, където познаваме Светия Дух:

³ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENSUS, *Oratio* 31 (Theologica 5), 26: SC 250, 326 (PG 36, 161-164).

⁴ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁶ Вж. Иоан. 16, 13.

- в Писанията, които Той вдъхнови;
- в Преданието, на което Отците на Църквата са винаги настоящи свидетели;
- в Учителната власт на Църквата, на която Той помага;
- в обредната литургия, посредством думите и символите, където Светият Дух ни приобщава с Христа;
- в молитвата, в която Той се застъпва за нас;
- в даровете и служенията, чрез които се изгражда Църквата;
- в знаците на апостолския и мисионерския живот;
- в свидетелствата на светците, където Той показва своята святост и продължава делото на спасението.

I. Взаимосвързаната мисия на Сина и Духа

245 689 Този, Когато Отец изпрати в нашите сърца, Духа на Своя Син⁷, е действително Бог. Единосъщен с Отца и Сина, Той е неделим от тях както във вътрешния живот на Троицата, така и в своя дар на любовта за света. Но като обожава животворящата, едносъщна и неразделна Пресвета Троица, вярата на Църквата изповядва също и 254 485 разграничението на Лицата. Когато Отец изпраща Своето Слово, Той изпраща винаги Своя Дух; в това свързано пратеничество Синът и Светият Дух са различни, но неделими. Христос е Този, Който се явява, видимият образ на невидимия Бог, но Светият Дух е Този, Който Го открива.

436 690 Исус е Христос, „помазан“, защото Духът е за Него помазание, и всичко, което става от момента на Въплъщението, произтича от тази пълнота⁸. След прославата Си Христос⁹ може на свой ред да изпрати при Отца Духа на тези, които вярват в Него: той им съобщава своята слава¹⁰, сиреч Духа Свети, който Го възславя¹¹. Оттук 788 наметнатата свързаната мисия се разгръща в чедата, осиновени от Отца в тялото на Неговия Син: осиновителната мисия на Духа е да съедини хората в Христос и да ги направи да живеят в Него.

⁷ Вж. *Гал.* 4, 6.

⁸ Вж. *Иоан.* 3, 34.

⁹ Вж. *Иоан.* 7, 39.

¹⁰ Вж. *Иоан.* 17, 22.

¹¹ Вж. *Иоан.* 16, 14.

„Понятието за помазание внушава ... че няма никакво отстояние между Сина и Духа. В действителност както между повърхността на тялото и помазването с масло нито разумът, нито сетивата усещат нещо посредно, така непосредно е и съприкосновението между Сина и Духа, така че е необходимо онзи, който иска да докосне Христос с вярата, преди това да допре помазващото: защото няма нито една част, която да остава непокрита от Светия Дух. Ето защо изповядването на господството на Сина за приемащите Го става в Светия Дух, тъй като Духът идва от всички страни над тези, които се приближават към Него чрез вярата.“¹²

448

II. Името, названието и символите на Светия Дух

СОБСТВЕНОТО ИМЕ НА СВЕТИЯ ДУХ

691 „Свети Дух“ е собственото име на Този, Когото обожаваме и прославяме ведно с Отца и Сина. Църквата е получила това име от Господа и го изповядва при Кръщението на своите нови чеда¹³.

С „Дух“ се превежда еврейската дума „*Ruah*“, която в своя първоначален смисъл означава полъх, въздух, вятър. Исус използва точно сетивния образ на вятъра, за да внуши на Никодим отвъдсъщностната новост на Този, Който от Себе си е диханието на Бога, божественият Му Дух¹⁴. От друга страна, Дух и Свети са общи божествени свойства за трите Божествени Лица. Но като свързват двете понятия, Писанието, литургията и богословският език означават неизразимото Лице на Светия Дух, без да се допуска двусмислие с останалите употреби на понятията „Дух“ и „Свети“.

НАИМЕНОВАНИЯТА НА СВЕТИЯ ДУХ

692 Когато Исус възвестява и обещава идването на Светия Дух, Той Го нарича Παράκλητον, което на гръцки буквално означава „онзи, който е призван да бъде наблизо“, „застъпник, довереник“ (Иоан. 14, 16-26; 15, 26; 16, 7). Παράκλητος обикновено се превежда като „Утешител“, тъй като Исус е първият Утешител¹⁵. Сам Господ нарича Светия Дух „Дух на Истината“¹⁶.

1433

¹² Вж. SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Adversus Macedonianos de Spiritu Sancto*, 16: *Gregorii Nysseni opera*, ed. W. JAEGER-H. LANGERBECK, v. 3/1 (leiden 1958) p. 102-103 (PG 45, 1321).

¹³ Вж. *Мат.* 28, 19.

¹⁴ Вж. *Иоан.* 3, 5-8.

¹⁵ Вж. *1 Иоан.* 2, 1 (παράκλητον).

¹⁶ Вж. *Иоан.* 16, 13.

693 Освен собственото име, което най-често се употребява в Деянията на апостолите и Посланията, у свети Павел откриваме следните наименования: *Обещания Дух* (Гал. 3, 14; Еф. 1, 13), *Дух на осиноwienie* (Рим. 8, 15; Гал. 4, 6), *Дух на Христа* (Рим. 8, 11), *Дух на Господа* (2 Кор. 3, 17), *Дух Божи* (Рим. 8, 9, 14, 15, 19; 1 Кор. 6, 17; 7, 40), и при свети Петър – *Дух на славата* (1 Петр. 4, 14).

СИМВОЛИТЕ НА СВЕТИЯ ДУХ

- 1218 694 *Вода*. Символизъмът на водата означава действието на Светия Дух в Кръщението, понеже след призоваването на Светия Дух тя става действеният знак в тайнството на новото раждане: както бременността на нашето първо раждане протича във вода, така водата при Кръщението всъщност означава, че нашето раждане за божествен живот ни е дадено в Светия Дух. Така че „кръстени в един Дух“, ние сме „напоени в един Дух“ (1 Кор. 12, 13): Духът също така е
- 2652 лично живата вода, която избликва от разпънатия Христос¹⁷ като от свой извор и която в нас блика за вечен живот¹⁸.
- 1293 695 *Помазание*. Символизъмът на помазването с масло също означава Светия Дух и дори става негов синоним¹⁹. В християнското посвещение то е знак на тайнството Конфирмация (утвърждаване), с право наречено в Източните Църкви „Миропомазване“. Но за да разберем цялата му сила, трябва да се върнем към първото помазание, извършено от Светия
- 436 Дух: помазанието на Исус. „Христос“ („Месия“, ако изхождаме от еврейски) означава „Помазан“ от Духа Божи. В Стария Завет²⁰ е имало „помазани на Господа“, като най-забележителен от тях е цар Давид²¹. Но Исус е помазан от Бога по уникален начин: човешката природа, която Синът възприема, е изцяло „помазана от Светия Дух“. Исус е постановен като „Христос“ от Светия Дух²². Дева Мария зачева Христос от Светия Дух, който чрез Ангела Го известява като Христос още при Неговото
- 1504 раждане²³ и подтиква Симеон да дойде в храма, за да види Господния

¹⁷ Вж. *Иоан.* 19, 34; *1 Иоан.* 5, 8.

¹⁸ Вж. *Иоан.* 4, 10-14; 7, 38; *Исх.* 17, 1-6; *Ис.* 55, 1; *Зах.* 14, 8; *1 Кор.* 10, 4; *Откр.* 21, 6; 22, 17.

¹⁹ Вж. *1 Иоан.* 2, 20. 27; *2 Кор.* 1, 21.

²⁰ Вж. *Исх.* 30, 22-32.

²¹ Вж. *1 Царств.* 16, 13.

²² Вж. *Лук.* 4, 18-19; *Ис.* 61, 1.

²³ Вж. *Лук.* 2, 11.

Помазаник Христос²⁴; Светият Дух изпълва Христос²⁵ и неговата сила изгича от Христос в делата на изцеление и спасение²⁶. Накрая пак Духът възкресява Исус от мъртвите²⁷. И тогава, утвърден вече напълно като „Христос“ в своята човешка природа, побеждаваща смъртта²⁸, Исус щедро разлива Светия Дух чак докато „светците“, съединени с човешката природа на Божия Син, достигнат до познанието на Съвършения човек ... до „пълната възраст на Христовото съвършенство“ (*Евр.* 4, 13) или по израза на св. Августин – до „всеобемания Христос“.

794

696 *Огън*. Докато водата означава раждането и плодовитостта на живота, дадени в Светия Дух, огънят символизира преобразяващата сила в действията на Светия Дух. Пророк Илия, който се „вдигна като огън и словото му гореше като светило“ (*Сир.* 48, 1), чрез молитвата си привлича огъня от небето върху жертвоприношението на планината Кармел³⁰, образ на огъня на Свети Дух, който преобразява всичко, до което се докосва. Йоан Кръстител, „който върви пред Господа в духа и силата на Илия“ (*Лук.* 1, 17), известява за Исус като Този, Който ще кръщава с „Дух Свети и с огън“ (*Лук.* 3, 16), с този Дух, за когото Исус ще каже: „Огън дойдох да туря на земята и колко бих желал да беше вече пламнал“ (*Лук.* 12, 49). Точно под формата на езици, „като че ли огнени“, Свети Дух слиза върху учениците в утрото на Петдесетница и ги изпълва³¹. Духовното Предание ще запомни този символизъм на огъня като един от най-изразителните в действията на Светия Дух³²: „Не гасете Духа“ (*1 Сол.* 5, 19).

1127

2586

718

697 *Облак и светлина*. Тези два символа са неделими в проявленията на Светия Дух. Още от теофаниите на Стария Завет облакът – тъмен или светъл, открива живия Бог Спасител, като покрива отвъдпределността на Неговата слава: с Мойсей на планината Синай³³,

²⁴ Вж. *Лук.* 2, 26-27.

²⁵ Вж. *Лук.* 4, 1.

²⁶ Вж. *Лук.* 6, 19; 8, 46.

²⁷ Вж. *Рим.* 1, 4; 8, 11.

²⁸ Вж. *Деян.* 2, 36.

²⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 341, 1, 1: PL 39, 1493; *Ibid.* 9, 11: PL 39, 1499.

³⁰ Вж. *3 Царств.* 18, 38-39.

³¹ Вж. *Деян.* 2, 3-4.

³² Вж. SANCTUS IOANNES A CRUCE, *Llama de amor viva: Biblioteca Mística Carmelitana*, v. 13 (Burgos 1931) p. 1-102; 103-213.

³³ Вж. *Иzx.* 24, 15-18.

- 484 в скинията³⁴ и по време на похода в пустинята³⁵; със Соломон при
 554 осветяването на Храма³⁶. Тези образи са изпълнени от Христос в
 Светия Дух. Именно Духът идва върху Дева Мария и я „осенява“, за
 да зачене и роди Исуса³⁷. На планината на Преображението Той се
 явява неочаквано като облак, който „засенява“ Исус, Мойсей и Илия,
 659 Петър, Яков и Йоан, и от облака се чува глас, който казва: „Този е
 моят възлюбен Син, Него слушайте“ (Лук. 9, 34-35). Накрая, това е
 същият облак, който скрива Исус от погледите на учениците Му в
 деня на Възнесението³⁸ и който ще го покаже като Син Човечески в
 Славата Му в деня на Неговото пришествие³⁹.
- 1295-1296 698 *Печат.* Печатът е близък до символа на помазанието. Тъкмо
 върху Христос Бог „е положил *Своя* печат“ (Иоан. 6, 27) и в Него
 Отец „запечатва“ и нас. Образът на печата показва незаличимия
 1121 белег от помазанието на Светия Дух в тайнствата Кръщение, Миро-
 помазание и Свещенство и затова е бил използван от някои бого-
 словски традиции, за да изрази неотменния „характер“, запечатан от
 тези три тайнства, които не могат да бъдат повтаряни.
- 292 699 *Ръка.* Исус оздравява болните⁴¹, като поставя ръцете си над
 тях и благославя малките деца⁴². Същото правят и апостолите⁴³ в
 1288 Негово име. Нещо повече, при възлагането на ръцете на апостолите
 се дава Светият Дух⁴⁴. Посланието до евреите причислява възлага-
 нето на ръцете към „основните елементи“ на учението⁴⁵. Църквата
 1300, 1573 е запазила този знак на всемогъщото изливане на Светия Дух при
 1668 своите епиклези в тайнствата.
- 2056 700 *Пръст.* С пръста Божи Исус изгонва бесовете⁴⁶. Ако Божият
 Закон е бил написан върху каменни плочи „с пръста Господен“ (Исх.

³⁴ Вж. *Исх.* 33, 9-10.

³⁵ Вж. *Исх.* 40, 36-38; *1 Кор.* 10, 1-2.

³⁶ Вж. *3 Царств.* 8, 10-12.

³⁷ Вж. *Лук.* 1, 35.

³⁸ Вж. *Деян.* 1, 9.

³⁹ Вж. *Лук.* 21, 27.

⁴⁰ Вж. *2 Кор.* 1, 22; *Еф.* 1, 13; 4, 30.

⁴¹ Вж. *Марк.* 6, 5; 8, 23.

⁴² Вж. *Марк.* 10, 16.

⁴³ Вж. *Марк.* 16, 18; *Деян.* 5, 12; 14, 3.

⁴⁴ Вж. *Деян.* 8, 17-19; 13, 3; 19, 6.

⁴⁵ Вж. *Евр.* 6, 2.

⁴⁶ Вж. *Лук.* 11, 20.

31, 18), „писмото на Христа“, поверено на грижата на апостолите, е написано с „Духа на живия Бог не върху каменни скрижали“, а върху скрижалите от плът на сърцето (2 Кор. 3, 3). Химнът „Ела, Душе Свети“ призовава Светия Дух като „пръст от десницата на Отца“⁴⁷.

701 Гълъб. В края на потопа (чийто символизъм се отнася до 1219
Кръщението) пуснатият от Ной гълъб се завръща, носейки в човката си съвсем свежо маслинено клонче – знак, че земята е отново обитаема⁴⁸. Когато Исус излиза от водата след своето Кръщение, 535
Свети Дух под образа на гълъб слиза върху Него и там остава⁴⁹
Свети Дух слиза и в пречистеното сърце на кръстения и там утихва. В някои Църкви светото евхаристично хранилище (колумбарий) е метален съд с формата на гълъб, окачен над олтара. В християнската иконография символът на гълъба е традиционен, за да напомня за Светия Дух.

III. Духът и Словото на Бога във времето на обещанията

702 От началото до „пълнотата на времето“⁵⁰ съвместната мисия на Словото и Духа на Отца остава *скрита*, без да престава да действа. Духът на Бога подготвя времето на Месията, а и двамата, макар да не са напълно открити, са обещани, за да бъдат очаквани и приети при тяхното явяване. Затова, когато Църквата чете Стария Завет⁵¹, търси⁵² старателно в него това, което Духът, Който говори 107
чрез своите пророци⁵³, иска да ни каже за Христос.

Под „пророци“ вярата на Църквата в случая разбира всички, които са били вдъхновени от Светия Дух при живото възвестяване и при редактирането на Светите книги – както Стария, така и Новия Завет. Еврейското предание разграничава Закона (първите пет книги, или Петокнижието), Пророците (книгите, които наричаме исторически и пророчески) и Писанията (особено книгите Премъдрост и Псалмите)⁵⁴. 243

⁴⁷ *In Dominica Pentecostes, Hymnus ad I et II Vesperas: Liturgia Horarum*, editio typica, v. 2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 795 et 812.

⁴⁸ Вж. *Бит.* 8, 8-12.

⁴⁹ Вж. *Мат.* 3, 16.

⁵⁰ Вж. *Гал.* 4, 4.

⁵¹ Вж. 2 *Кор.* 3, 14.

⁵² Вж. *Иоан.* 5, 39. 46.

⁵³ *Symbolum Nicaenu-Constantinopolitanum*: DS 150.

⁵⁴ Вж. *Лук.* 24, 44.

В СЪТВОРЕНИЕТО

- 292 703 Словото Божие и неговият Дух са в основата на съществуването и живота на всяко творение⁵⁵:
- 291 „На Светия Дух е присъщо да владее, да освещава и животвори творението, защото Той е Бог единосъщен с Отца и Сина... Бидейки Бог, Той дава устоя на всички творения и ги пази в Отца и Сина.“⁵⁶
- 704 „Що се отнася до човека, то Бог със собствените си ръце (т.е. Сина и Светия Дух) го е изваял и върху изваяната плът е изобразил
- 356 Своята собствена форма, така че всичко видимо да носи божествена форма.“⁵⁷

ДУХЪТ НА ОБЕЩАНИЕТО

- 410 705 Опорочен от греха и смъртта, човекът остава „по образ Божи“, по образа на Сина, но е „лишен от славата Божия“⁵⁸, лишен е от подобие. Обещанието, дадено на Авраам, открива божествения план за спасение,
- 2809 в чийто край Синът сам ще приеме „Образа“⁵⁹ и ще го възстанови в „подобие на Отца, като му даде отново Славата“, „животворящия Дух“.
- 60 706 Против всяка човешка надежда Бог обещава на Авраам потомство като плод на вярата и могъществото на Светия Дух⁶⁰. В това потомство ще бъдат благословени всички народи на земята⁶¹. Това потомство ще бъде Христос⁶², в когото изливането на Светия Дух ще осъществи обединението на „разпилените чеда Божи“⁶³. Обвързвайки се с клетва⁶⁴, Бог се обвързва с дара на Своя Възлюбен Син⁶⁵ и с дара на „обещания Свети Дух“, който подготвя Изкуплението на придобития от Бога народ⁶⁶.

⁵⁵ Вж. Пс. 33, 6; 104, 30; Бит. 1, 2; 2, 7; Екл. 3, 20-21; Изх. 37, 10.

⁵⁶ *Officium Horarum Byzantinum. Matutinum pro die Dominica modi secundi, Antiphonae 1 et 2: Παράκλητικῆς* (Romae 1885) p. 107.

⁵⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 11: SC 62, 48-49.

⁵⁸ Вж. Рим. 3, 23.

⁵⁹ Вж. Иоан. 1, 14; Фил. 2, 7.

⁶⁰ Вж. Бит. 18, 1-15; Лук. 1, 26-38; 54-55; Иоан. 1, 12-13; Рим. 4, 16-21.

⁶¹ Вж. Бит. 12, 3.

⁶² Вж. Гал. 3, 16.

⁶³ Вж. Иоан. 11, 52.

⁶⁴ Вж. Лук. 1, 73.

⁶⁵ Вж. Бит. 22, 17-18; Рим. 8, 32; Иоан. 3, 16.

⁶⁶ Вж. Еф. 1, 13-14; Гал. 3, 14.

В БОГОЯВЛЕНИЯТА И В ЗАКОНА

707 Теофаниите (Богоявленията) осветляват пътя на обещанието, от патриарсите до Мойсей и от Исус Навин до виденията, които откриват мисията на големите пророци. Християнското предание винаги е признавало, че в тези Богоявления е можело да бъде видяно и чуто Словото Божие, едновременно открито и „засенено“ в облака на Светия Дух.

708 Тази божествена педагогика се проявява специално при даването на Закона, който е бил дарен като ръководител („педагог“)⁶⁷, за да отведе народа към Христос⁶⁸. Но неговата немощ да спаси човека, лишен от божественото „подобие“, и нарасналото познаване на греха чрез Закона⁶⁹ възбуждат копнежа за Светия Дух. Стенанията на Псалмите свидетелстват за това. 1961-1964
122
2585

В ЦАРСТВОТО И ИЗГНАНИЕТО

709 Законът, знак на Обещанието и Завета, е трябвало да управлява сърцето и институциите на народа, произлязъл от вярата на Авраам. „Ако слушате гласа Ми и пазите завета Ми, ще бъдете Мой избран народ... и вие ще Ми бъдете царство от свещеници и народ свет“ (Иzx. 19, 5-6). Но след Давид Израил изпада в изкушението да изгради царство като другите народи. Ала царството, обещано на Давид⁷¹, ще бъде дело на Светия Дух; то ще принадлежи на бедните според Духа. 2579
544

710 Забравата на Закона и неверността към Завета водят към смъртта: изгнанието изглежда като срыв на обещанията, но в действителност е тайнствената вярност на Бога Спасител и начало на обещаното обновление, вече в Духа. Божият народ е трябвало да изстрада това пречистване⁷²; изгнанието вече носи сянката на Кръста в Божия замисъл и оцелелите бедни, които се завръщат от изгнанието, са един от най-прозрачните образи на Църквата.

⁶⁷ Вж. *Иzx.* 19-20; *Втор.* 1-11; 29-30.

⁶⁸ Вж. *Гал.* 3, 24.

⁶⁹ Вж. *Рим.* 3, 20.

⁷⁰ Вж. *1 Петр.* 2, 9.

⁷¹ Вж. *4 Цар.* 7; *Пс.* 88; *Лук.* 1, 32-33.

⁷² Вж. *Лук.* 24, 26.

ОЧАКВАНЕТО НА МЕСИЯТА И НЕГОВИЯ ДУХ

64, 522 711 „Ето, Аз правя нещо ново“ (*Ис.* 43, 19): две пророчески линии се очертават, едната за очакването на Месията, другата за възвестяването на новия Дух, като и двете се схождат в малкия „остатък“, народа на бедните⁷³, който очаква с надежда „утешението на Израил“ и „освобождаването на Иерусалим“ (*Лук.* 2, 25. 38).

По-горе видяхме как Исус е изпълнил пророчествата, които се отнасят за Него. Тук се ограничаваме само с тези, при които още повече изпъква връзката между Месията и неговия Дух.

439 712 Чертите на лицето на очаквания *Месия* започват да се появяват в книгата за Емануил⁷⁴, „когато Исаия има видението на славата“ на Христа (*Иоан.* 12, 41), по-специално в *Исаия* 11, 1-2:

„И ще покара младочка от Йесеевия пън
и клон ще израсне от неговия корен:
и ще почива върху него Дух Господен,
Дух на премъдрост и разум,
Дух на съвет и крепост,
Дух на знание и на благочестие.“

601 713 Чертите на Месията се разкриват особено ярко в песните на Отрока⁷⁵. Тези песни известяват смисъла на страданието на Исус и посочват също, че Той сам ще излее Светия Дух, за да съживи множеството: не отвън, а като вземе нашия „образ на раб“ (*Фил.* 2, 7). Като взема върху себе си нашата смърт, Той може да ни придаде Своя собствен Дух на живота.

714 Затова именно Христос започва известяването на Благата вест с този текст на Исаия (*Лук.* 4, 18-19)⁷⁶:

„Дух Господен е върху Мене;
затова Ме помаза да благовестя на бедните,
прати Ме да лекувам ония, които имат сърца съкрушени,
да проповядвам на пленените освобождение,
на слепите проглеждане, да пусна на свобода измъчените,
да проповядвам благоприятната Господня Година.“

⁷³ Вж. *Соф.* 2, 3.

⁷⁴ Вж. *Ис.* 6, 12.

⁷⁵ Вж. *Ис.* 42, 1-9; *Мат.* 12, 18-21; *Иоан.* 1, 32-34; също: *Ис.* 49, 16; *Мат.* 3, 17; *Лук.* 2, 32, и накрая *Ис.* 50, 4-10; *Ис.* 52, 13-15; 53, 12.

⁷⁶ Вж. *Ис.* 61, 1-2.

715 Пророческите текстове, засягащи пряко изпращането на Светия Дух, са прорицания, в които Бог говори за сърцето на Своя народ в речта на Обещанието, чийто смисъл са любовта и верността⁷⁷. 214
Спазената вяроност към Обещанието свети Петър провъзгласява сутринта на Петдесетница⁷⁸. Според тези обещания в „последните времена“ Духът Господен ще обнови сърцата на хората, като напише в тях един нов закон; Той ще събере и помири разпръснатите и разделени народи, ще преобразува първото творение и в него Бог ще живее в мир с хората. 1965

716 Народът на „бедните“⁷⁹, на благите и смирените, напълно отдадени на тайнствените намерения на Бога, на тези, които очакват справедливост не от хората, а от Месията, този народ е в крайна сметка великото и тайно дело на Светия Дух, докато трае времето на обещанията, за да се подготви идването на Христос. Ценността на тяхното сърце, очистено и озарено от Духа, се изразява в Псалмите. В бедните Духът подготвя за Господа „един народ съвършен“⁸⁰. 368

IV. Духът на Христос в пълнотата на времето

Йоан Предтеча, Пророк и Кръстител

717 „Имаше един човек, пратен от Бога, името му Йоан“ (*Йоан.* 1, 6). Той е изпълнен от Светия Дух още от утробата на своята майка (*Лук.* 1, 15)⁸¹ чрез самия Христос, когото Дева Мария е заченала от Светия Дух. Така „Посещението“ на Мария при Елисавета става посещение на Бога при своя народ⁸². 523

718 Йоан е „Илия, който ще дойде“⁸³: Огънят на Светия Дух го изпълва и го прави „да тича отпред“ (като „Предтеча“) на Господ, Който иде. В Йоан Предтеча Светият Дух завършва подготвянето на един съвършен народ за Господа (*Лук.* 1, 17). 696

⁷⁷ Вж. *Иез.* 11, 19; 36, 25-28; 37, 1-14; *Иер.* 31, 31-34; *Иоил.* 3, 1-5.

⁷⁸ Вж. *Деян.* 2, 17-21.

⁷⁹ Вж. *Соф.* 2, 3; *Пс.* 22, 27; 34, 3; *Ис.* 49, 13; 61, 1.

⁸⁰ Вж. *Лук.* 1, 17.

⁸¹ Вж. *Лук.* 1, 41.

⁸² Вж. *Лук.* 1, 68.

⁸³ Вж. *Мат.* 17, 10-13.

719 Йоан е „повече от пророк“⁸⁴. В него Светият Дух изпълва „говоренето чрез пророците“. Йоан затваря цикъла на пророците, наченат от Илиия⁸⁵. Той известява, че утехата на Израил е близо и че той е „гласът“ на Утешителя, който идва⁸⁶. Според направеното от Духа на истината „той дойде за свидетелство, да свидетелства за светлината“ (Йоан. 1, 7)⁸⁷. Така в Йоан Духът изпълва „търсенията на пророците“ и „желанието“ на ангелите⁸⁸: „Над Когото видиш да слиза Духът и да остава върху Него, Този е, Който кръщава с Дух Свети. И аз видях и свидетелствах, че Този е Син Божий. ... ето Агнеца Божий“ (Йоан.1, 33-36).

720 Най-сетне, с Йоан Кръстител Светият Дух започва да преобразява това, което ще осъществи със и във Христос: възстановяването на божественото „подобие“ у човека. Кръщението на Йоан е за покаяние, а кръщението във вода и в Светия Дух ще бъде едно ново раждане⁸⁹.

„РАДВАЙ СЕ, ПЪЛНА С БЛАГОДАТ“

721 Мария, пресветата Майка Божия, винаги Дева, е най-хубавото дело в Мисията на Сина и Духа в пълнотата на времената. За първи път в Своя спасителен замисъл и защото Духът я е подготвил, Отец намира *Отпочивалнята*, в която Неговият Син и Неговият Дух могат да обитават сред хората. В този смисъл Преданието на Църквата често е свързвало с Мария най-хубавите текстове върху Мъдростта⁹⁰: Мария е възпявана и представяна в литургията като „Престол на Мъдростта“.

В нея започват да се проявяват „Божии чудеса“, които Духът ще изпълни в Христос и в Църквата.

489 722 Светият Дух *подготвя* Мария чрез своята благодат. Подобаваше да бъде пълна с благодат майката на Този, в Когото „телесно

⁸⁴ Вж. Лук. 7, 26.

⁸⁵ Вж. Мат. 11, 13-14.

⁸⁶ Вж. Йоан. 1, 23; Ис. 40, 1-3.

⁸⁷ Вж. Йоан. 15, 26; 5, 33.

⁸⁸ Вж. 1 Петр. 1, 10-12.

⁸⁹ Вж. Йоан. 3, 5.

⁹⁰ Вж. Притч. 8, 1-9,6; Екл. 24.

обитава всичката пълнота на Божеството“ (Кол. 2, 9). Тя е била по чистата благодат зачената без грях като най-смирена от създанията, най-способна да приема неизказания дар на Всемогъщия. С пълно право Архангел Гавриил я поздравява като „Дъщеря на Сион“: „Радвай се.“⁹¹ Самата тя издига своята възслава към Отеца в Светия Дух като акт на благодарност на целия Божи народ и на Църквата, тъй като носи в себе си Вечния Син⁹². 2676

723 В Мария Светият Дух *осъществява* на дело благоволения замисъл на Отца. Под действието на Свети Дух Девата зачева и ражда Сина Божий. Нейната девственост става единствена по рода си плодовитост чрез силата на Духа и на вярата⁹³. 485 506

724 В Мария Светият Дух *изявява* Сина Божий, станал Син на Девата. Тя е пламтящият Храст на крайното богопроявление: изпълнена от Светия Дух, тя показва Словото в смиреността на Неговата плът и прави така, че бедните⁹⁴ и първите сред народите⁹⁵ да го познаят. 208 2619

725 Накрая, чрез Мария Светият Дух започва да *приобщава към Христос хората*, които са обект на „благоволения“ на Бога⁹⁶, и смирените винаги първи го приемат: овчарите, мъдреците, Симеон и Ана, съпрузите в Кана и първите Му ученици. 963

726 В края на тази мисия на Духа Мария става „Жената“, новата Ева, „Майка на живите“, Майка на „всецелия Христос“⁹⁷. Като такава тя присъства заедно с Дванадесетте „единодушно в молитвата“ (Деян. 1, 14) в зората на „последните времена“, които Духът открива сутринта на Петдесетница, откривайки Църквата. 494, 2618

ПОМАЗАНИКЪТ ИСУС

727 Цялата Мисия на Сина и на Светия Дух в пълнотата на времената се състои в това, че Синът е помазаник на Духа на Отца още от своето Въплъщение: Исус е Христос, Месия. 438 695 536

⁹¹ Вж. Соф. 3, 14; Зах. 2, 14.

⁹² Вж. Лук. 1, 46-55.

⁹³ Вж. Лук. 1, 26-38; Рим. 4, 18-21; Гал. 4, 26-28.

⁹⁴ Вж. Лук. 2, 15-19.

⁹⁵ Вж. Мат. 2, 11.

⁹⁶ Вж. Лук. 2, 14.

⁹⁷ Вж. Иоан. 19, 25-27.

Цялата втора глава на Символа на Вярата трябва да се чете в тази светлина. Цялото дело на Христос е обвързаната Мисия на Сина и Светия Дух. Тук ще припомним само това, което се отнася до обещаното от Светия Дух чрез Христос и до неговия дар чрез прославения Господ.

2615 728 Исус не открива напълно Светия Дух, докато сам Той бива прославен чрез смъртта и Възкресението Си. И все пак малко по малко Той го внушава дори в учението Си пред на тълпите, когато открива, че Неговата плът е бъдещата храна за живота на света⁹⁸. Същото Той открива и на Никодим⁹⁹, на Самарянката¹⁰⁰ и на тези, които вземат участие в празника на шатрите¹⁰¹. На Своите ученици Той говори за това открито по повод на молитвата¹⁰² и на свидетелството, което трябва да дадат¹⁰³.

388, 1433 729 Само когато настъпва Часът, в който Исус бива прославен, Той обещава идването на Светия Дух, понеже Неговата смърт и Възкресение са изпълнение на Обещанието, дадено на предците¹⁰⁴: Духът на истината, другият Утешител, е даден от Отца по молба на Исус; Той бива изпратен от Отца в името на Исус; Исус го изпраща, когато отива при Отца, защото Той е произлязъл от Отца. Светият Дух ще дойде и ние ще Го познаем, Той ще бъде винаги с нас и ще живее в нас; ще ни научи на всичко и ще ни припомни всичко, което Христос е говорил, и ще свидетелства за това; Той ще ни води към цялата истина и ще прославя Христа. Що се отнася до света, ще го разобличи за грях, правда и съд.

850 730 Накрая идва Часът на Исус¹⁰⁵: Исус оставя Своя Дух в ръцете на Отца¹⁰⁶ в момента, в който чрез смъртта Си става победител на смъртта, така че „възкръснал от мъртвите чрез славата на Отца“ (Рим. 6, 4), Той дава скоро след това Светия Дух, като „духва“ върху своите ученици¹⁰⁷. От този час насетне мисията на Христос и

⁹⁸ Вж. *Иоан.* 6, 27. 51. 62-63.

⁹⁹ Вж. *Иоан.* 3, 5-8.

¹⁰⁰ Вж. *Иоан.* 4, 10. 14. 23-24.

¹⁰¹ Вж. *Иоан.* 7, 37-39.

¹⁰² Вж. *Лук.* 11, 13.

¹⁰³ Вж. *Мат.* 10, 19-20.

¹⁰⁴ Вж. *Иоан.* 14, 16-17; 26; 15, 26; 16, 7-15; 17, 26.

¹⁰⁵ Вж. *Иоан.* 13, 1; 17, 1.

¹⁰⁶ Вж. *Лук.* 23, 46; *Иоан.* 19, 30.

¹⁰⁷ Вж. *Иоан.* 20, 22.

Духа става мисия на Църквата: „Както Ме Отец прати, тъй и Аз ви пращам“ (Иоан. 20, 21)¹⁰⁸.

V. Духът и Църквата в последните времена

ПЕТДЕСЕТНИЦА

731 В деня на Петдесетница (в края на седмата Пасхална седмица) Христовата Пасха се изпълни в изливането на Светия Дух, който бе показан, даден и съобщен като божествена Личност: от неговата пълнота Христос Господ разлива в изобилие Духа¹⁰⁹. 2623
767
1302

732 В този ден Пресветата Троица се открива нацяло. От този ден Царството, известно от Христос, се отваря за тези, които вярват в Него: в смирението на плътта и във вярата те вече вземат участие в общението на Светата Троица. Със Своето идване, което няма да има край, Светият Дух кара света да навлезе в „последните времена“, времето на Църквата, на вече унаследеното, но още незавършено Царство: 244
672

„Ние видяхме истинската светлина, приехме Небесния Дух, намерихме истинската вяра: обожаваме неразделната Троица, защото тя ни спаси.“¹¹⁰

СВЕТИЯТ ДУХ – ДАРЪТ БОЖИ

733 „Бог е любов“ (1 Иоан. 4, 8, 16) и любовта е първият Дар, който съдържа всички останали. Тази Любов „Бог изля в нашите сърца чрез дадения нам Дух Свети“ (Рим. 5, 5). 218

734 Тъй като ние сме мъртви или най-малкото наранени от греха, първото въздействие от дара на любовта е опрощението на нашите грехове. „Съобщаването на Светия Дух“ (2 Кор. 23, 13) в Църквата възстановява кръстените в божественото подобие, загубено поради греха. 1987

¹⁰⁸ Вж. *Мат.* 28,19; *Лук.* 24,47-48; *Деян.* 1, 8.

¹⁰⁹ Вж. *Деян.* 2, 33-36.

¹¹⁰ *Officium Horarum Byzantinum. Vespertinum in die Pentecostes, Sticherum 4: Πεντηχοστήριον* (Romae 1884) p. 390.

735 Тогава Той дава „залога“ или „начатъците“ на нашето наследство¹¹¹; истинския живот, който се състои в това да възлюбим Пресветата Троица „както Той ни възлюби“¹¹². Тази любов (за която говори Първото послание на ап. Павел до Коринтяните, 13) е ръководно начало на новия живот в Христос, станал възможен поради факта, че „получихме силата на Светия Дух“ (*Деян.* 1, 8).

736 Само чрез тази сила на Духа Божите чеда могат да носят плодове. Този, който ни присади върху истинската лоза, ще ни направи да носим плода на Духа: „А плодът на Духа е любов, радост, мир, дълготърпение, благодет, милосърдие, вяра, кротост, въздържание“ (*Гал.* 5, 22-23). Духът е нашият живот; и колкото повече се отричаме от нас самите¹¹³, толкова повече „постъпваме“ според Духа¹¹⁴:

„Чрез Светия Дух ни е дадено да възстановим рая, да се възкачим в Царството Небесно и да си върнем приемното осиновение, получавайки увереността да зовем Бога свой Отец, да съучастваме в Христовата благодет, да се наречем деца на светлината и да станем причастни на вечната слава.“¹¹⁵

СВЕТИЯТ ДУХ И ЦЪРКВАТА

737 Мисията на Христос и Светия Дух се изпълва в Църквата, която е Тяло Христово и Храм на Светия Дух. Тази единна мисия приобщава занаяпред верните на Христа към Неговата съобщност с Отца в Светия Дух: Духът *подготвя* хората, предвожда ги с благодетта, за да ги привлече към Христос. Той им *показва* Възкръсналия Христос, припомня Неговите слова и отваря духа им, за да разберат Неговата Смърт и Възкресение. Той прави така, че тайната Христова винаги присъства, особено в Причастието, за да помири хората с Бога и ги *приобщи* към Него, като ги накара да принасят „много плод“¹¹⁶.

738 По този начин мисията на Църквата не просто се прибавя към тази на Христос и Светия Дух, а представлява нейно тайнство: с

¹¹¹ Вж. *Рим.* 8, 23; 2 *Кор.* 1, 22.

¹¹² Вж. 1 *Иоан.* 4, 11-12.

¹¹³ Вж. *Мат.* 16, 24-26.

¹¹⁴ Вж. *Гал.* 5, 25.

¹¹⁵ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Liber de Spiritu Sancto* 15, 36: SC 17bis, 370 (PG 32, 132).

¹¹⁶ Вж. *Иоан.* 15, 5. 8. 16.

цялото си съществуване и с всичките си членове тя е изпратена да известява и да свидетелства, да осъществява на дело и да разпространява тайната на общението на Пресветата Троица (това ще бъде обект на следващия параграф):

„Да кажем отново, че ние всички, получавайки един и същи Дух, а именно Светия Дух, някак сме се съединили помежду си и с Бога. Защото, въпреки че поотделно сме много и Исус прави Духът на Отца и Неговият Дух да обитава във всеки един от нас, този единствен и неделим Дух събира чрез самия Себе Си в единство всички, които са различни помежду си ... и прави всички да изглеждат в Него едно. И както силата на осветеното човешко Тяло на Христос прави всички, в които се намира, сътелесни, мисля, по същия начин единният и неделим Дух на Бога, който обитава в нас, събира всички в духовно единство.“¹¹⁷

739 Тъй като Светият Дух е Помазанието на Христос, Христос, Главата на тялото, го излива в Своите членове, за да ги храни, изцелява, да ги нарежда във взаимните им функции, да ги съживява, да ги праща да свидетелстват, да ги присъединява в свето приношение към Отца и в застъпничеството Си за целия свят. Само чрез тайнството на Църквата Христос съобщава на членовете на Своето Тяло Светия и Свещенотворящ Дух (това ще бъде обект на втората част на Катехизиса).

1076

740 Тези „чудеса на Бога“, поднесени на вярващите в тайнствата на Църквата, носят плодовете на новия живот в Христос, според Духа (това ще бъде обект на третата част на Катехизиса).

741 „Също и Духът ни подкрепя в нашите немощи; защото не знаем за какво да се помолим, както трябва, но сам Духът ходатайства за нас с неизказани въздишки“ (Рим. 8, 26). Светият Дух, изкусният пресъздател на на Божите дела, е Учителят на молитвата (това ще бъде обект на четвъртата част на Катехизиса).

Накратко

742 „А понеже вие сте синове, Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син, Който Дух вика: „Авва, Отче“ (Гал. 4, 6).

¹¹⁷ SANCTUS CYRILLUS ALEXANDRINUS, *Commentarius in Iohannem* 11, 11: PG 74, 561.

- 743 *От началото чак до свършека на вековете, когато Бог изпраща Своя Син, Той винаги изпраща и Своя Дух: тяхната мисия е единна и неделима.*
- 744 *В пълнотата на времето Светият Дух изпълни в Мария всички приготовления за идването на Христос в Божия народ. Чрез действието на Светия Дух в нея Отец дава на света Емануил, „Бог е с нас“ (Мат. 1, 23).*
- 745 *Синът Божии е посветен като Христос (Месия) чрез помазанието на Светия Дух още при своето Въплъщение¹¹⁸.*
- 746 *Чрез Своята смърт и Своето Възкресение Исус е Господ и постановен в славата Си Христос¹¹⁹. Сам Той излива от Своята пълнота Светия Дух върху апостолите и Църквата.*
- 747 *Светият Дух, Когото Главата Христос излива в Своите членове, изгражда, оживотворява и освещава Църквата. Тя е тайнството на общението на Пресветата Троица и хората.*

¹¹⁸ Вж. Пс. 2, 6-7.

¹¹⁹ Вж. Деян. 2, 36.

¹²⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 1: AAS 57 (1965) 5.

693 Освен собственото име, което най-често се употребява в Деянията на апостолите и Посланията, у свети Павел откриваме следните наименования: *Обещания Дух* (Гал. 3, 14; Еф. 1, 13), *Дух на осиноwienie* (Рим. 8, 15; Гал. 4, 6), *Дух на Христа* (Рим. 8, 11), *Дух на Господа* (2 Кор. 3, 17), *Дух Божи* (Рим. 8, 9, 14, 15, 19; 1 Кор. 6, 17; 7, 40), и при свети Петър – *Дух на славата* (1 Петр. 4, 14).

СИМВОЛИТЕ НА СВЕТИЯ ДУХ

- 1218 694 *Вода*. Символизъмът на водата означава действието на Светия Дух в Кръщението, понеже след призоваването на Светия Дух тя става действеният знак в тайнството на новото раждане: както бременността на нашето първо раждане протича във вода, така водата при Кръщението всъщност означава, че нашето раждане за божествен живот ни е дадено в Светия Дух. Така че „кръстени в един Дух“, ние сме „напоени в един Дух“ (1 Кор. 12, 13): Духът също така е
- 2652 лично живата вода, която избликва от разпънатия Христос¹⁷ като от свой извор и която в нас блика за вечен живот¹⁸.
- 1293 695 *Помазание*. Символизъмът на помазването с масло също означава Светия Дух и дори става негов синоним¹⁹. В християнското посвещение то е знак на тайнството Конфирмация (утвърждаване), с право наречено в Източните Църкви „Миропомазване“. Но за да разберем цялата му сила, трябва да се върнем към първото помазание, извършено от Светия
- 436 Дух: помазанието на Исус. „Христос“ („Месия“, ако изхождаме от еврейски) означава „Помазан“ от Духа Божи. В Стария Завет²⁰ е имало „помазани на Господа“, като най-забележителен от тях е цар Давид²¹. Но Исус е помазан от Бога по уникален начин: човешката природа, която Синът възприема, е изцяло „помазана от Светия Дух“. Исус е постановен като „Христос“ от Светия Дух²². Дева Мария зачева Христос от Светия Дух, който чрез Ангела Го известява като Христос още при Неговото
- 1504 раждане²³ и подтиква Симеон да дойде в храма, за да види Господния

¹⁷ Вж. *Иоан.* 19, 34; *1 Иоан.* 5, 8.

¹⁸ Вж. *Иоан.* 4, 10-14; 7, 38; *Исх.* 17, 1-6; *Ис.* 55, 1; *Зах.* 14, 8; *1 Кор.* 10, 4; *Откр.* 21, 6; 22, 17.

¹⁹ Вж. *1 Иоан.* 2, 20, 27; *2 Кор.* 1, 21.

²⁰ Вж. *Исх.* 30, 22-32.

²¹ Вж. *1 Царств.* 16, 13.

²² Вж. *Лук.* 4, 18-19; *Ис.* 61, 1.

²³ Вж. *Лук.* 2, 11.

Член 9

„ВЯРВАМ В СВЕТАТА КАТОЛИЧЕСКА ЦЪРКВА“

748 „След като Христос е светлината на народите, този свещен Събор, свикан в Светия Дух, горещо желае, като известява на всички създания Добрата вест на Евангелието, да ги освети със светлината на Христос, която сияе върху лицето на Църквата.“¹²⁰ С тези думи започва „Догматичната конституция за Църквата“ на Втория ватикански събор. Така Съборът показва, че догмата за Църквата изцяло зависи от догмите, отнасящи се до Исус Христос. Църквата няма друга светлина освен тази на Христос; според един любим образ на Църковните отци тя може да бъде сравнявана с луната, чиято светлина изцяло е отражение на светлината на слънцето.

749 Членът за Църквата зависи изцяло от предхождания го член за Светия Дух. „И наистина, след като бе показано, че Светият Дух е извор и дарител на цялата святост, ние сега изповядваме, че от Него е дадена светостта на Църквата.“¹²¹ Църквата, според израза на отците, е мястото, „където Духът разцъфтява“¹²².

750 Вярата, че Църквата е „Свята“ и „Католическа“, че е „Една” и „Апостолска“ (както допълва Никео-Константинополският символ), е неразделна от вярата в Бога – Отец, Син и Свети Дух. В символа на апостолите ние изповядваме, че *вярваме Светата Църква* („Credo... Ecclesiam“), а не: „вярваме в Църквата“, за да не смесваме Бога с Неговите дела и за да придадем ясно на благостта на Бога всички дарове, които Той е поставил в Своята Църква¹²³.

811

169

Параграф 1

ЦЪРКВАТА В БОЖИЯ ЗАМИСЪЛ

I. Имената и образите на Църквата

751 Думата „Църква“ (ἐκκλησία, от гръцкото ἐκ-καλεῖν, „викам из“) означава „свикване“ на събрание. Тя означава събирания на народа¹²⁴, обикновено с религиозна цел. Това понятие често се използва в гръцкия Стар Завет за събиране на избрания народ пред Бога, особено за събирането на Синай, където Израил получава Закона и бива постановен от Бога като Негов свещен народ¹²⁵. Като се нарича „Църква“, първата общност на тези, които вярват в Христос, се счита за наследница на това събиране. В нея Бог „свиква“ своя народ от всички краища на земята. Терминът Κυριακή, от който са произлезли „Church“, „Kirche“, означава „тази, която принадлежи на Господа“.

¹²¹ *Catechismus Romanus*, 1, 10, 1: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 104.

¹²² SANCTUS HIPPOLITUS ROMANUS, *Traditio apostolica*, 35: ed. B. ВОРТЕ (Münster i. W. 1989) p. 82.

¹²³ Вж. *Catechismus Romanus*, 1, 10, 22: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 118.

¹²⁴ Вж. *Деян.* 19, 32.

¹²⁵ Вж. *Изх.* 19.

- 1140 752 В християнския език думата „Църква” означава събиране за
832, 830 литургия¹²⁶, но също така местна¹²⁷ общност или цялата универсал-
на общност от вярващи¹²⁸. Тези три означения са всъщност недели-
ми. „Църквата“ е народът, който Бог събира от целия свят. Тя съ-
ществува в местните общности и се реализира като събрание за ли-
тургия, особено евхаристичната. Тя живее със Словото и Тялото
Христово и по този начин тя самата става Тялото Христово.

СИМВОЛИТЕ НА ЦЪРКВАТА

- 781 753 В Свещеното Писание намираме множество свързани помежду си
образы и фигури, чрез които Откровението говори за неизчерпаемите
тайни на Църквата. Образите, взети от Стария Завет, представляват вари-
ации на една и съща идея, лежаща в основата им – идеята за Божия
народ. В Новия Завет¹²⁹ всички тези образы намират нов център поради
789 факта, че Христос става „Глава“ на този народ¹³⁰, който оттам насетне е
Негово тяло. Около този център се групират образите, „взети“ от пастир-
ския живот или живота в полето, от съзидателния труд или от семейния
живот и сватбените тържества¹³¹.

- 857 754 „Църквата е наистина *кошарата*, чиято единствена и необхо-
дима врата е Христос¹³². Тя е също така *стадото*, на което Бог бе
предизвестил, че ще бъде Негов Пастир¹³³ и чиито овце, макар да
имат за водачи човешки пастири, са непрестанно водени и хранени
от самия Христос, Добрия Пастир и Първосвещеник на Пастири-
те¹³⁴, който „полага душата Си за овцете“¹³⁵ „¹³⁶“

- 755 „Църквата е *поле*, или Божия нива¹³⁷. В тази нива расте дре-
вното маслинено дърво, чиито свещени корени са били патриарсите, и

¹²⁶ Вж. *1 Кор.* 11, 18; 14, 19, 28, 34, 35.

¹²⁷ Вж. *1 Кор.* 1, 2; 16, 1.

¹²⁸ Вж. *1 Кор.* 15, 9; *Гал.* 1, 13; *Фил.* 3, 6.

¹²⁹ Вж. *Еф.* 1, 22; *Кол.* 1, 18.

¹³⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

¹³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 8.

¹³² Вж. *Иоан.* 10, 1-10.

¹³³ Вж. *Ис.* 40, 11; *Иез.* 34, 11-31.

¹³⁴ Вж. *Иоан.* 10, 11; *1 Петр.* 5, 4.

¹³⁵ Вж. *Иоан.* 10, 11-15.

¹³⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 8.

¹³⁷ Вж. *1 Кор.* 3, 9.

- в нея е ставало и ще става помирието между евреи и друговерци¹³⁸. Дървото е било посадено от небесния Лозар като избрано лозе¹³⁹. Истинското лозе е Христос. Той дава живота и плодовитостта на пръчките, които сме ние: чрез Църквата ние живеем в Него и без Него не можем нищо да вършим¹⁴⁰.¹⁴¹ 795
- 756 „Много често Църквата бива наричана „Божие здание“¹⁴². „Сам Господ се сравнява с камъка, който бил отхвърлен от зидарите, но станал „глава на ъгъла“ (Мат. 21, 42; Деян. 4, 11; 1 Петр. 2, 7; Пс. 117, 22). Върху тази основа Църквата е построена от апостолите¹⁴³ и на нея дължи своята здравина и спойка. Тази постройка се украсява с различни наименования: *Дом Господен*¹⁴⁴, в който обитава Неговото „семејство“, обиталище на Бога в Духа¹⁴⁵; „скинията“ на Бога с човечите¹⁴⁶ и най-вече свещен *Храм*, който, представен като каменните светилища, бива възхваляван от светите отци и заслужено сравняван в литургията със Свещения Град, Новия Йерусалим. В действителност ние сме в него на земята като живи камъни, съграждайки в себе си духовен дом¹⁴⁷. Този свещен град, „стъкмен като невеста, пременена за своя мъж“ (Откр. 21, 1-2)¹⁴⁸, вижда Йоан да слиза от небето при възобновяването на света от Бога. 797 1045
- 757 „Църквата бива наричана още „горния Йерусалим“ и „наша Майка“ (Гал. 4,26)¹⁴⁹; обрисувана е като неопетнена *Годеница* на неопетнения Агнец¹⁵⁰, която Христос „обикна и предаде Себе Си за нея, за да я освети“ (Еф. 5, 25-26), която присъедини към Себе Си чрез нерушим договор и която непрестанно „храни и съгрява“ (Еф. 5, 29)¹⁵¹. 507 796 1616

¹³⁸ Вж. Рим. 11, 13-26.

¹³⁹ Вж. Мат. 21, 33-43; Ис. 5, 1-7.

¹⁴⁰ Вж. Иоан. 15,1-5.

¹⁴¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 8.

¹⁴² Вж. 1 Кор. 3, 9.

¹⁴³ Вж. 1 Кор. 3, 11.

¹⁴⁴ Вж. 1 Тим. 3, 15.

¹⁴⁵ Вж. Еф. 2, 19-22.

¹⁴⁶ Вж. Откр. 21, 3.

¹⁴⁷ Вж. 1 Петр. 2, 5.

¹⁴⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 8-9.

¹⁴⁹ Вж. Откр. 12, 17.

¹⁵⁰ Вж. Откр. 19, 7; 21, 2. 9; 22, 17.

¹⁵¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 9.

II. Произход, основаване и мисия на Църквата

- 257 758 За да се задълбочим в тайната на Църквата, трябва най-напред да разгледаме нейния произход в замисъла на Пресветата Троица и нейното нарастващо въздействие в историята.

ЗАМИСЪЛ, РОДЕН В СЪРЦЕТО НА ОТЦА

- 293 759 „По свободния във висша степен и тайнствен замисъл на Своята мъдрост и доброта вечният Отец създаде света и реши да издигне хората до причастността към божествения живот“, към който зове всички хора в Своя Син: „Всички вярващи в Христа Отец пожела да призове в Света Църква.“ Това „Божие семейство“ се създава и изгражда постъпателно в хода на човешката история според разпоредбите на Отца: в действителност Църквата, която е била „предначертана още от началото на света, по удивителен начин подготвена в историята на народа на Израил и в Стария Завет, укрепена в поновите времена, е била проявена благодарение на изливането на Светия Дух и в края на вековете ще бъде завършена в своята Слава.“¹⁵²

ЦЪРКВАТА – ПРЕДНАЧЕРТАНА ОЩЕ ОТ НАЧАЛОТО НА СВЕТА

- 294 760 „Светът е бил създаден заради тази Църква“, казват християните от първите времена¹⁵³. Бог е създал света заради общението в Неговия божествен живот, общение, което се осъществява чрез „събирането“ на хората в Христа, тоест чрез Църквата. Църквата е пределът на всичко¹⁵⁴ и дори болезнените превратности, като падането на ангелите и грехът на човека, са били позволени от Бога само като повод и средство да се разгърне цялата сила на неговата десница, пълната всеобхватност на любовта, която Той иска да даде на света:

„Както волята на Бога е делото, наречено свят, така и неговото намерение е спасението на хората и то се нарича Църква.“¹⁵⁵

¹⁵² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 5-6.

¹⁵³ HERMAS, *Pastor* 8, 1 (*Visio* 2, 4, 1): SC 53, 96; cf. ARISTIDES, *Apologia* 16, 7: BP 11, 125; SANCTUS IUSTINUS, *Apologia* 2, 7: CA 1, 216-218, (PG 6, 456).

¹⁵⁴ Вж. SANCTUS EPIPHANUS, *Panarion*, 1, 1, 5, Haereses 2, 4: GCS 25, 174 (PG 41, 181).

¹⁵⁵ CLEMENS ALEXANDRINUS, *Paedagogus* 1, 6, 27, 2: GCS 12, 106 (PG 8, 281).

ЦЪРКВАТА – ПОДГОТВЕНА В СТАРИЯ ЗАВЕТ

761 Обединяването на Божия народ започва непосредствено след греха, който разрушава общението на хората с Бога и помежду им. Обединението на Църквата е, така да се каже, реакция на Бога спрямо хаоса, предизвикан от греха. Това възсъединяване се реализира по тайнствен начин в лоното на всички народи: „У всеки народ оня, който се бои от Него и върви по правда, приятен Му е“ (*Деян.* 10, 35)¹⁵⁶. 55

762 *Далечната подготовка* на обединението на Божия народ започва с призоваването на Авраам, комуто Бог обещава, че ще стане баща на голям народ¹⁵⁷. Непосредствената подготовка започва с избирането на Израил за Божи народ¹⁵⁸. Чрез своя избор Израил трябва да послужи за пример на бъдещото обединение на всички народи¹⁵⁹. Но вече пророците обвиняват Израил, че е нарушил Завета и се е държал като една паднала жена¹⁶⁰. Те известяват един Нов и Вечен Завет¹⁶¹. „Този нов Завет беше постановен от Христос.“¹⁶² 122, 522
60
84

ЦЪРКВАТА – УЧРЕДЕНА ОТ ИСУС ХРИСТОС

763 На Сина принадлежи заслугата да реализира в пълнотата на времената спасителния замисъл на Своя Отец; това е целта на Неговата „Мисия“¹⁶³. „Господ Исус постави началото на Своята Църква, като проповядваше щастливата вест, идването на Царството Божие, обещано в Писанията от векове.“¹⁶⁴ За да изпълни волята на Отца, Христос постави началото на Небесното Царство на земята. Църквата е „Царството на Христос, вече тайнствено присъстващ“¹⁶⁵. 541

¹⁵⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 12; *Ibid.*, 13: AAS 57 (1965) 17-18; *Ibid.*, 16: AAS 57 (1965) 20.

¹⁵⁷ Вж. *Бит.* 12, 2; 15, 5-6.

¹⁵⁸ Вж. *Изх.* 19, 5-6; *Втор.* 7, 6.

¹⁵⁹ Вж. *Ис.* 2, 2-5; *Мух.* 4, 1-4.

¹⁶⁰ Вж. *Ос.* 1; *Ис.* 1, 2-4; *Иер.* 2.

¹⁶¹ Вж. *Иер.* 31, 31-34; *Ис.* 55, 3.

¹⁶² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

¹⁶³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6; *Id.*, Decr. *Ad gentes*, 3: AAS 58 (1966) 949.

¹⁶⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.

¹⁶⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

- 764 „И наистина това Царство блести за хората в словото, делата
543 и присъствието на Христос.“¹⁶⁶ Приемането на словото на Исус оз-
начава „възприемане на самото Му Царство“¹⁶⁷. Зародишът и нача-
лото на Царството е „малкото стадо“ (Лук. 12, 32), съставено от
1691 тези, които Исус идва да събере около себе си като пастир¹⁶⁸. Те са
2558 истинското семейство на Исус¹⁶⁹. Тези, които събра около себе си,
Той ги научи на нов „начин на действие“, но също да имат собствена
молитва¹⁷⁰.
- 765 Господ Исус даде на своята общност едно устройство, което
551, 860 ще остане да трае до всецялото изпълване на Царството. Преди всич-
ко избра Дванадесетте начело с Петър¹⁷¹. Представяйки дванаде-
сетте „колена“ на Израил¹⁷², те са основните камъни на Новия Йеру-
салим¹⁷³. Дванадесетте¹⁷⁴ и останалите ученици¹⁷⁴ вземат участие
в мисията на Христос, в Неговата сила, но също така споделят и
Неговата съдба¹⁷⁶. Чрез всички тези действия Исус подготвя и съг-
ражда своята Църква.
- 813 766 Но Църквата е родена най-вече от цялостния дар на Христос
610, 1340 за нашето спасение, предустановено в Евхаристията и осъществено
на Кръста. „Раждането и растежът на Църквата са ознаменувани
617 чрез Кръвта и водата, изтичащи от отворения хълбок на разпнатия
Христос.“¹⁷⁷ „Защото само от хълбока на успения на Кръста Хрис-
478 тос е родено удивителното тайнство на цялата Църква.“¹⁷⁸ Както
Ева бе създадена от реброто на Адам, така и Църквата бе родена
от прободеното сърце на Христос, умрял на Кръста¹⁷⁹.

¹⁶⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.

¹⁶⁷ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 7.

¹⁶⁸ Вж. *Мат.* 10, 16; 26, 31; *Иоан.* 10, 1, 21.

¹⁶⁹ Вж. *Мат.* 12, 49.

¹⁷⁰ Вж. *Мат.* 5-6.

¹⁷¹ Вж. *Марк.* 3, 14-15.

¹⁷² Вж. *Мат.* 19, 28; *Лук.* 22, 30.

¹⁷³ Вж. *Откр.* 21, 12-14.

¹⁷⁴ Вж. *Марк.* 6, 7.

¹⁷⁵ Вж. *Лук.* 10, 1-2.

¹⁷⁶ Вж. *Мат.* 10, 25; 15, 20.

¹⁷⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

¹⁷⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 5: AAS 56 (1964) 99.

¹⁷⁹ Вж. SANCTUS AMBROSIIUS, *Expositio evangelii secundum Lucam*, 2, 85-89: CCL 14, 69-72 (PL 15, 1666-1668).

ЦЪРКВАТА – ИЗЯВЕНА ОТ СВЕТИЯ ДУХ

767 „След като се извърши делото, за чието осъществяване Бог изпрати Своя Син на земята, в деня на Петдесетница бе изпратен Светият Дух, за да освети веднага Църквата.“¹⁸⁰ Едва тогава „Църквата бе изявена публично пред мнозинството и започна разпространението на Евангелието сред народите чрез проповедта“¹⁸¹. Бидейки „събор“ на всички хора за спасение, Църквата по самата си природа е пратеничество – пратена е от Христос до всички народи, за да ги направи свои последователи¹⁸².

731

849

768 За да изпълни мисията на Църквата, Светият Дух я „дарява и направлява с различни йерархични и харизматични дарове“¹⁸³. „Така Църквата, снабдена с даровете на своя Основател, вярно спазва Неговите наставления за любов, смирение и себеотрицание, приемайки своето предопределение да известява и гради Царството на Христос и Бога сред всички народи, като полага на земята зародиша и началото на това Царство.“¹⁸⁴

541

ЦЪРКВАТА – ЗАВЪРШЕНА НАПЪЛНО В СЛАВАТА

769 „Църквата ... ще има своя завършек само в Небесната слава“¹⁸⁵, когато славно ще се завърне Христос. До този ден „Църквата преминава в своето странстване през преследванията на света и утешенията на Бога“¹⁸⁶. Тук, на земята, тя е като в изгнание, далеч от Господа¹⁸⁷ и копнее за пълното Идване на Царството, за „часа, в който ще се съедини в славата със своя Цар“¹⁸⁸. Завършекът на Църквата и чрез нея завършекът на света в славата няма да стане без големи изпитания. Едва тогава „всички праведни още от време-

671, 2818

675

1045

¹⁸⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 4: AAS 58 (1966) 6.

¹⁸¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 4: AAS 58 (1966) 950.

¹⁸² Вж. *Мат.* 28, 19-20; CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 2: AAS 58 (1966) 948; *Ibid.*, 5-6: AAS 58 (1966) 951-955.

¹⁸³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 4: AAS 57 (1965) 7.

¹⁸⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 8.

¹⁸⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

¹⁸⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei* 18, 51; CSEL 40/2, 354 (PL 41, 614); cf. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

¹⁸⁷ Вж. 2 *Кор.* 5, 6; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 9.

¹⁸⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 5: AAS 57 (1965) 8.

то на Адам, от праведния Авел до последния избраник ще се съберат в Универсалната Църква при Бога¹⁸⁹.

III. Тайната на Църквата

812 770 Църквата е в историята, но заедно с това я надминава. Единствено с „просветления от вярата ум“¹⁹⁰ може да се прозре в нейната видима реалност другата, духовна реалност, носителка на божествения живот.

ЦЪРКВАТА – ЕДНОВРЕМЕННО ВИДИМА И ДУХОВНА

827 771 „Христос, единственият посредник, установява и непрекъснато поддържа като видим съюз Своята света Църква, която тук, на земята, е съобщност във вярата, надеждата и любовта; чрез нея Той разлива за всички хора истината и благодатта.“ Църквата е едновременно:

- 1880 – „общество, снабдено с йерархични органи и мистично Тяло на Христос“;
- видимо сливане и духовна общност;
- 954 – „земна Църква и Църква, надарена с небесни блага”.

Всички тези измерения заедно създават „една сложна реалност, съчетаваща човешкия и божествения елемент“¹⁹¹:

„За Църквата е присъщо да бъде едновременно човешка и божествена, видима и надарена с невидими реалности, усърдна в действието и оттеглена в съзерцанието, присъстваща в света и все пак чужда за света; и това става по такъв начин, че човешкото се наглася и съподчинява спрямо божественото, видимото спрямо невидимото, действено спрямо съзерцанието, наличното спрямо бъдещия град, към който се стремим.“¹⁹²

„Смирение! Възвишеност! Шатра от кедър и светилище на Бога; земно жилище и небесен палат; глинена къща и царски дворец; смъртно тяло и храм на светлината; презрение за горделивците и Годеница на Христа! „Черна съм, но съм хубава, дъщери Иерусалимски“ (Песен

¹⁸⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 6.

¹⁹⁰ *Catechismus Romanus*, 1, 10, 20: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 117.

¹⁹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 11.

¹⁹² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 2: AAS 56 (1964) 98.

на песн. 1, 4): онази, която е загубила цвета си от усилието и страданието на дългото изгнание, при все това украсява своя небесен лик.¹⁹³

ЦЪРКВАТА – ТАЙНА НА ЕДИНЕНИЕТО НА ХОРАТА С БОГА

772 В Църквата Христос изпълнява и открива своята собствена тайна като цел на Божия замисъл: „да се съедини всичко под един Глава – Христа“ (Еф. 1, 10). Св. Павел нарича брачния съюз на Христос с Църквата „велика тайна“ (Еф. 5, 32), защото Църквата се свързва с Христос като със свой Жених¹⁹⁴ и става на свой ред тайна¹⁹⁵. Като съзерцава в нея тайната, свети Павел възкликва: „Христос, упованието на славата, е във вас“ (Кол. 1, 27). 518 796

773 В Църквата общението на хората с Бога чрез „любовта, която никога не отпада“ (1 Кор. 13, 8), е целта, определяща всичко, което в нея е сакраментално средство за връзка с този преходен свят¹⁹⁶. „Цялото устройство на Църквата се направлява от светостта на членовете в Христос. И светостта се определя според „великата тайна“, в която Годеницата отговаря с дара на любовта на Дара на своя Жених.¹⁹⁷ Мария предшества всички нас в светостта, която е тайната на Църквата, бидейки Годеница „без петно или порок“¹⁹⁸. Ето защо „Марииното измерение на Църквата предшества нейното Петрово измерение“¹⁹⁹. 617 972

ЦЪРКВАТА – УНИВЕРСАЛНО ТАЙНСТВО НА СПАСЕНИЕТО

774 Гръцката дума μυστήριον на латински се превежда с два термина: „mysterium“ и „sacramentum“. Във второто тълкуване „sacramentum“ изразява повече видимата страна на скритата реалност на спасението, означена с термина „mysterium“. В този смисъл самият Христос е тайната на спасението: „Няма друга божествена тайна 1075

¹⁹³ SANCTUS BERNARDUS CLARAEVALLENSIS, *In Canticum sermo* 27, 7, 14: *Opera*, ed. J. LECLERCQ-C.H. TALBOT-H. ROCHAS, v. 1 (Romae 1957) p. 191.

¹⁹⁴ Вж. Еф. 5, 27.

¹⁹⁵ Вж. Еф. 3, 9-11.

¹⁹⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

¹⁹⁷ IOANNES PAULUS II, Ep. ap. *Mulieris dignitatem*, 27: AAS 80 (1988) 1718.

¹⁹⁸ Вж. Еф. 5, 27.

¹⁹⁹ IOANNES PAULUS II, Ep. ap. *Mulieris dignitatem*, 27: AAS 80 (1988) 1718, 55.

515 освен Христос.²⁰⁰ Спасителното дело на Неговата свята и освеща-
 2014 ваща човешка природа е тайнството на спасението, което се проявя-
 ва и действа в тайнствата на Църквата (наречени още от Източните
 1116 Църкви „свещенодействия“). Седемте тайнства са знаците и сред-
 ствата, чрез които Светият Дух излива Христовата благодат. Защо-
 то Христос е Главата, а Църквата – Негово Тяло. Църквата следо-
 вателно съдържа и съобщава невидимата благодат, чийто знак е
 самата тя. В този аналогичен смисъл самата Църква е „тайнство“.

775 Църквата е „в Христос като тайнство, т.е. едновременно знак
 и средство на вътрешното единение с Бога и на единението на целия
 човешки род²⁰¹: да бъде тайнство на дълбокото вътрешно единение
 на хората с Бога – това е първата цел на Църквата. Общението между
 хората се корени в единението им с Бога и затова Църквата е също
 360 така тайнство на единството на човешкия род. В Църквата вече е
 заложено началото на това единство, защото тя обединява хората от
 „всички племена и колена, народи и езици“ (*Откр.* 7, 9); в същото
 време Църквата е „знак и инструмент“ за реализиране на пълното
 единство, чието настъпване предстои.

776 Като тайнство Църквата е средството на Христос. „В негови-
 1088 те ръце тя е средство за изкуплението на всички хора“²⁰², „универ-
 сално тайнство на спасението“²⁰³, чрез което Христос „проявява и
 заедно с това привежда в действие любовта на Бога към хората“²⁰⁴.
 Тя е „видимото решение на Божията любов към човечеството“²⁰⁵,
 защото Бог иска „целият човешки род да образува един-единствен
 Божи народ, да се срасне в единното Тяло на Христос, да се съгради
 в единния храм на Светия Дух“²⁰⁶.

²⁰⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *Epistula* 187, 11, 34: CSEL 57, 113 (PL 33, 845).

²⁰¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 1: AAS 57 (1965) 5.

²⁰² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

²⁰³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

²⁰⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Gaudium et spes*, 45: AAS 58 (1966) 1066.

²⁰⁵ PAULUS VI, *Allocutio ad Sacri Collegii Cardinalium Patres* (22 iunii 1973): AAS 65 (1973) 391.

²⁰⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 7: AAS 58 (1966) 956; cf. Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 17: AAS 57 (1965) 20-21.

Накратко

- 777 Думата „Църква“ (*Ecclesia*) означава „свикване“, „събор“ и посочва събирането на тези, които Словото на Бога свиква, за да образуват Божия народ, и които, хранени с Тялото на Христа, стават самите те Тяло Христово.
- 778 Църквата е едновременно път и цел в Божия замисъл: предназначена в сътворението, подготвена в Стария Завет, основана от думите и действията на Исус Христос, реализирана чрез изкупителния Кръст и Възкресението, тя бива изявена като тайна на спасението чрез изливането на Светия Дух. Църквата ще достигне съвършенство в своята небесна слава като обединение на всички, които са изкупени от земята²⁰⁷.
- 779 Църквата е едновременно видима и духовна, йерархична общност и мистично Тяло на Христа. Тя е една, съставена от двоен, човешки и божествен елемент. В това е нейната тайна, която единствено вярата може да приеме.
- 780 Църквата в този свят е тайнството на спасението, знак и средство за общението на Бога и хората.

Параграф 2

**ЦЪРКВАТА – БОЖИ НАРОД,
ТЯЛО ХРИСТОВО, ХРАМ НА СВЕТИЯ ДУХ**

I. Църквата – Божии народ

781 „Във всяка епоха и у всеки народ Бог е приемал всеки, който се страхува от Него и действа справедливо. Бог обаче пожела да освети и спаси хората не поотделно, извън връзката помежду им, а като създаде от тях един народ, който да Го познае в истината и свято да Му служи. Затова Той избра народа на Израил за Свой народ и сключи с него Завет, като постепенно го подготвяше, откривайки Себе Си и промисляла на Своята воля в неговата история, така че да го освети за Себе Си. Всичко това обаче е имало за цел да подготви и представи Новия и съвършен Завет, който ще бъде изпълнен в Христос.

²⁰⁷ Вж. *Откр.* 14, 4.

Новият Завет, установен от Христос, е Заветът, сключен в Неговата Кръв, който призовава народа от евреи и езичници да се събере в единство не по плът, а по дух²⁰⁸.

ОСОБЕНОСТИ НА БОЖИЯ НАРОД

871 782 Божият народ има характерни особености, които ясно го отлича-
1972 чават от всички други религиозни, етнически, политически или кул-
турни обединения в историята:

2787 – Той е *Божия* народ: всъщност Бог не принадлежи на нито един народ. Но Той се сдоби със Свой народ измежду тези, които по-рано не са били народ: „избран род, царствено свещенство, народ свят“ (1 Петр. 2, 9).

1267 – Човек става *член* на този народ не поради физическо раждане, а чрез „раждане свихе“, „от вода и Дух“ (Иоан. 3, 3-5), което ще рече чрез вярата в Христос и Кръщението.

695 – *Глава* на този народ е Исус Христос (Помазан, Месия): същото помазание, Свети Дух, изтича от Главата в тялото и затова народът е „месиански“.

1741 – „*Призванието* на този народ е достойнството и свободата на синовете Божи: в техните сърца като в храм обитава Светият Дух“²⁰⁹.

1972 – „Неговият *закон* е новата заръка да обичаме така, както Христос сам ни обикна (Иоан. 13, 34)²¹⁰. Това е „Новият“ Закон на Светия Дух²¹¹.

849 – Неговата *мисия* е да бъде солта на земята и светлината на света²¹². „За целия човешки род той е най-здравият кълн на единството, надеждата и спасението.“²¹³

769 – Неговата *крайна цел* е „Царството Божие, наченато на земята от самия Бог, което трябва все повече да се разраства, докато в края на времената бъде доведено до съвършенство от самия Бог“²¹⁴.

²⁰⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 12-13.

²⁰⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

²¹⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13; cf. *Io.* 13, 34.

²¹¹ Вж. *Рим.* 8, 2; *Гал.* 5, 25.

²¹² Вж. *Мат.* 5,13-16.

²¹³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

²¹⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 9: AAS 57 (1965) 13.

ЕДИН СВЕЩЕНИЧЕСКИ, ПРОРОЧЕСКИ И ЦАРСТВЕН НАРОД

783 Исус Христос е този, когото Отец помаза със Светия Дух, и който бе определен като „Свещеник, Пророк и Цар“. Целият Божи Народ взема участие в тези три функции и носи отговорностите на мисията и служенето, които произтичат от тях²¹⁵. 436 873

784 Когато човек влиза в Божия народ чрез вярата и Кръщението, той става участник в уникалното призвание на този народ: в неговото свещеническо призвание: „Христос Господ, Първосвещеник, взет измежду хората, „направи от новия народ едно Царство и свещеници за Бога, Своя Отец.“ Чрез възраждането и помазанието на Светия Дух кръстените се осветяват, за да станат духовно жилище и свято свещеничество“²¹⁶. 1268 1546

785 „Светият Божи народ взема участие също в пророческата функция на Христос“. Това става най-вече чрез свръхестественото чувство на вярата, свойствено за целия народ от миряни и йерарси, който се „приобщава неотклонно към вярата, предадена на светците един път завинаги“²¹⁷, прониква по-дълбоко в нейното разбиране и става свидетел на Христос в този свят. 92

786 Божият народ участва също и в царствената функция на Христос. Христос упражнява своята Царственост, като привлича към Себе Си всички хора чрез Своята Смърт и Възкресение²¹⁸ Христос, Цар и Господ на вселената, стана слуга на всички, като „не дойде, за да Му служат, но да послужи и даде душата Си откуп за мнозина“ (Мат. 20, 28). За християнина „служенето на Христос е царуване“²¹⁹. Църквата разпознава образа на своя беден и страдащ Основател най-вече в бедните и страдащите²²⁰. Божият народ осъществява своето „царствено достойнство“, като живее съобразно призванието да служи заедно с Христос. 2449 2443

„Знакът на Кръста прави от всички възродени в Христа царе, помазанието на Свети Дух ги осветява като свещеници, така че, ако изключим нашето специално служение на Бога, всички духовни и осланящи се на разума християни се признават за съучастници в царския род и

²¹⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptor hominis*, 18-21: AAS 71 (1979) 301-320.

²¹⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

²¹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16.

²¹⁸ Вж. *Иоан.* 12, 32.

²¹⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 41.

²²⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

свещенослужението. В действителност има ли нещо по-царствено за една подчинена на Бога душа от това да управлява своето тяло? И какво по-свещеническо от това да се посвети на Господа една чиста съвест и да се поднесат върху олтара на сърцето неопетнените жертви на благочестието?²²¹

II. Църквата – Тяло Христово

ЦЪРКВАТА Е ОБЩЕНИЕ С ИСУС

787 Още от самото начало Исус присъедини учениците Си към Своя живот²²², като им откри тайната на Царството²²³ и ги направи участници в Своята мисия, Своята радост²²⁴ и Своите страдания²²⁵. Исус
755 говори за едно по-близко общение между Него и тези, които са Го последвали: „Пребъдете в Мене, и аз във вас ... аз съм лозата, вие пръчките“ (Иоан. 15, 4-5). Той известява тайнственото и реално причастие между Неговото и нашето тяло: „Който яде Моята плът и пие Моята Кръв, пребъдва в Мене и аз в него“ (Иоан. 6, 56).

788 Когато видимото присъствие на Исус изчезва, Той не оставя сираци своите ученици²²⁶. Обещава им да остане с тях до края на времената²²⁷ и им изпраща Своя Дух²²⁸. Така общуването с Исус
690 става по-интензивно: „Като съобщил Духа Си на своите братя, съзвани измежду всички народи, Той мистично ги постанови като Свое Тяло.“²²⁹

789 Сравняването на Църквата с тяло хвърля светлина върху дълбоката вътрешна връзка между Църквата и Христос. Църквата не е
521 само събрана *около Него*: тя е единностена *в Него*, в Неговото Тяло. Три аспекта на Църквата като Тяло Христово трябва да бъдат разкрити по по-особен начин: единството на всички членове помежду им чрез тяхното единение с Христос; Христос, Глава на Тялото; Църквата, Невеста на Христос.

²²¹ SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 4, 1: CCL 138, 16-17 (PL 54, 149).

²²² Вж. *Марк.* 1, 16-20; 3, 13-19.

²²³ Вж. *Мат.* 13, 10-17.

²²⁴ Вж. *Лук.* 10, 17-20.

²²⁵ Вж. *Лук.* 22, 28-30.

²²⁶ Вж. *Иоан.* 14, 18.

²²⁷ Вж. *Мат.* 28, 20.

²²⁸ Вж. *Иоан.* 20, 22; *Деян.* 2, 33.

²²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 9.

„Едно тяло“

790 Вярващите, които откликват на Словото на Бога и стават членове на Тялото Христово, са в тясно единение с Христос: „В това тяло животът на Христос се предава на вярващите, които по неведом, но реален начин се обединяват чрез тайнствата със страдащия и прославен Христос.“²³⁰ Това е особено вярно за Кръщението, чрез което ние се единяваме със смъртта и Възкрението на Христа²³¹, и за Евхаристията, чрез която, „причастявайки се реално в Тялото на Христа“, „ние се издигаме към общение с Него и помежду си“²³². 947 1227 1329

791 Единството на тялото не премахва различието на членовете: „В съзиждането на Тялото Христово процъфтява разнообразие на членове и функции. Единностният Дух разпределя различните дарове за благо на Църквата съобразно своите богатства и изискванията на служенията.“²³³ Единността на мистичното Тяло създава и поддържа любовта сред верните: „Така, ако един член страда, с него страдат всички членове; ако един член се радва на почит, всички членове се радват с него.“²³⁴ И накрая, единността на Тялото Христово побеждава всички човешки разделения: наистина „всички, които в Христа се кръстихте, в Христа се облякохте; няма вече иудеин, ни елин; няма роб, ни свободен; няма мъжки пол, ни женски, защото всички вие едно сте в Христа Исуса“ (Гал. 3, 27-28). 814 1937

ГЛАВА НА ТОВА ТЯЛО Е ХРИСТОС

792 Христос е „Глава на Тялото, сиреч на Църквата“ (Кол. 1, 18). Той е начало на Сътворението и на Изкуплението. Издигнат в славата на Отца, „Той има във всичко първенство“ (Кол. 1, 18), особено в Църквата, чрез която разпростира Своето Царство над всичко: 669 1119

793 Той ни обединява в Своята Пасха: всички членове трябва да се стараят да Му приличат, докато „Христос се изобрази“ в тях (Гал. 4, 19). „Именно с такава цел ние сме въведени в тайните на Неговия 661 519

²³⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 9.

²³¹ Вж. Рим. 6, 4-5; 1 Кор. 12, 13.

²³² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 9.

²³³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 10.

²³⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 10.

живот ... и се приобщаваме към Неговите страдания, както тялото към Главата, съпретърпяващи заедно с него, за да споделим Неговата слава.²³⁵

872 794 Той се грижи за нашия растеж²³⁶: За да ни направи да растем в Него, нашата Глава²³⁷, Исус разполага в Своето тяло, Църквата, даровете и служенията, чрез които ние си помагаме взаимно по пътя на спасението.

695 795 Следователно Христос и Църквата образуват „*всецелия Христос*“ („*Christus totus*“). Църквата е едно цяло с Христос. Светците имат твърде живо съзнание за това единство:

„И така, да се поздравим и да благодарим не само за това, че сме станали християни, но сме станали самият Христос. Разбирате ли, братя, благодатта, която Бог ни даде с Христос като Глава? Удивлявайте се и радвайте се, ние станахме Христос. Ако Той е Главата, то ние сме членовете; целият човек сме Той и ние Тъй че пълнотата на Христос са Главата и членовете заедно. Коя е Главата и кои са членовете? Христос и Църквата.“²³⁸

„Нашият Изкупител се показва като една личност заедно с Църквата, която Той възприе.“²³⁹

1474 „Главата и членовете са сякаш една-единствена мистична личност.“²⁴⁰

Една мисъл на света Жана д'Арк, изказана пред нейните съдии, обобщава вярата на Учителите на Църквата и показва добрия разум на вярващия: „Тя смята, че всичко в Исус Христос и Църквата е едно и че за това не трябва да има никаква пречка.“²⁴¹

ЦЪРКВАТА – ХРИСТОВА НЕВЕСТА

757 796 Единството на Христос и Църквата, на Главата и членовете на Тялото, включва също така разграничаването на двете в едно личностно отношение. Този аспект често се изразява с образите на Же-

²³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 10.

²³⁶ Вж. *Кол.* 2, 19.

²³⁷ Вж. *Еф.* 4, 11-16.

²³⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Johannis evangelium tractatus* 21, 8: CCL 36, 216-217 (PL 35, 1568).

²³⁹ SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Moralia in Iob*, Praefatio 6, 14: CCL 143, 19 (PL 75, 525).

²⁴⁰ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 48, a. 2, ad 1: Ed. Leon. 11, 464.

²⁴¹ SANCTA IOANNA DE ARCO, *Dictum: Procès de condamnation*, ed. TISSET (Paris, 1960) p. 166, (textus gallicus).

ниха и Невестата. Темата за Христос, Жених на Църквата, е била подготвена още от пророците и известена от Йоан Кръстител²⁴². Господ сам се посочва като „Младоженец“ (*Марк. 2, 19*)²⁴³. Апостолът представя Църквата и всеки вярващ, член на Неговото тяло, като Невеста, „сгодена“ за Христос Господ, за да бъде с Него един Дух²⁴⁴. Тя е неопетнената Невеста на неопетнения Агнец²⁴⁵, която Христос обикна и за която се предаде, „за да я освети“ (*Еф. 5, 26*). Той се свърза с Църквата чрез Вечен Завет и не престава да полага грижи за нея като за собствено си тяло²⁴⁶.

„Ето всецелия Христос, Глава и Тяло, един-единствен, образуван от многото Дали говори Главата или членовете, винаги Христос говори. Говори от името на Главата, говори от името на Тялото. И какво е казано за това? „Ще бъдат двамата в една плът.“ Тази тайна е велика, но аз говоря за Христа и за Църквата“ (*Еф. 5, 31-32*). И сам Господ казва в Евангелието: „Не са вече двама, а една плът“ (*Мат. 19, 6*). Както разбрахте, има наистина две лица и все пак едно в брачното единение Като Глава се е нарекъл *Жених*, а като Тяло – *Невеста*.“²⁴⁷

III. Църквата – Храм на Светия Дух

797 „Това, което е нашият Дух, т.е. нашата душа, за нашите членове, същото е Светият Дух за членовете на Христа, т.е. за Църквата.“²⁴⁸ „Духът на Христос като незримо начало е причината всички части на тялото да са свързани както помежду си, така и с извисената над тях Глава, защото Той е изцяло в главата и изцяло във всеки един от членовете.“²⁴⁹ Светият Дух прави от Църквата „Храм на живия Бог“ (*2 Кор. 6, 16*)²⁵⁰.

„Именно на Църквата бе поверен Божият дар Точно в нея бе положено общението с Христа, т.е. Светият Дух, залог за нетление, устой на нашата вяра и стълба за възкачването ни към Бога Защото там,

²⁴² Вж. *Иоан. 3, 29*.

²⁴³ Вж. *Мат. 22, 1-14; 25, 1-13*.

²⁴⁴ Вж. *1 Кор. 6, 15-17; 2 Кор. 11, 2*.

²⁴⁵ Вж. *Откр. 22, 17; Еф. 1, 4; 5, 27*.

²⁴⁶ Вж. *Еф. 5, 29*.

²⁴⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum 74, 4*: CCL 39, 1027 (PL 37, 948-949).

²⁴⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo 268, 2*: PL 38, 1232.

²⁴⁹ PIUS XII, *Litt. enc. Mystici corporis*: DS 3808.

²⁵⁰ Вж. *1 Кор. 3, 16-17; Еф. 2, 21*.

където е Църквата, там е и Светият Дух и там, където е Духът Господен, там е Църквата и всяка благодат.²⁵¹

- 737 798 Светият Дух е „началото на всяка жизнена дейност и наистина
1091-1109 спасителен за различните части на тялото“²⁵². Той действа умножаващо в цялото тяло, „за да съзижда в любов“²⁵³: чрез Словото на Бога, Който „може да назидает“ (*Деян.* 20,32), чрез Кръщението, с което Той сам оформя Тялото Христово²⁵⁴, чрез тайнствата, които осигуряват нарастването и изцелението на членовете на Христос, чрез дадената на апостолите благодат, която заема първо място сред даровете²⁵⁵, чрез добродетелите, които ни карат да действваме според доброто и, накрая, чрез многобройните особени благодати (на-речени „харизми“), чрез които Той прави верните „способни и готови да се заемат с различни дела и служения за обновяването и по-пълното изграждане на Църквата“²⁵⁶.

ХАРИЗМИТЕ

- 951, 2003 799 Изключителни или прости и скромни, харизмите са благодатите на Светия Дух, които носят пряко или косвено полза за Църквата, бидейки насочени към изграждането на Църквата, към благополучието на хората и нуждите на света.

800 Харизмите трябва да се приемат с признателност от този, който ги получава, но също и от всички членове на Църквата. Те действително са едно удивително съкровище от благодат за апостолската жизненост и за светостта на Тялото Христово, стига само да са дарове, които наистина произлизат от Светия Дух и се използват по начин, напълно съобразен с присъщите за този Дух подтици, тоест съобразно любовта, която е истинската мяра на харизмите²⁵⁷.

- 894 801 В този смисъл винаги се явява необходимо разграничаването на харизмите. Някоя харизма не освобождава от обвързаността с

²⁵¹ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 24, 1: SC 211, 472-474 (PG 7, 966).

²⁵² PIUS XII, Lett. enc. *Mystici Corporis*: DS 3808.

²⁵³ Вж. *Еф.* 4, 16.

²⁵⁴ Вж. *1 Кор.* 12, 13.

²⁵⁵ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 7: AAS 57 (1965) 10.

²⁵⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16; cf. Id., Decr.

Apostolicam actuositatem, 3: AAS 58 (1966) 839-840.

²⁵⁷ Вж. *1 Кор.* 13.

църковните пастири и подчинението спрямо тях. „На тях особено подобава да не гасят Духа, а да изпитат всичко и да удържат от него доброто“²⁵⁸, така че всички харизми да съдействат в своето разнообразие и взаимно допълване за „общата полза“ (1 Кор. 12, 7)²⁵⁹.

1905

Накратко

- 802 *Исус Христос „даде Себе Си за нас, за да ни избави от всяко беззаконие и ни очисти, за да Му бъдем народ избран“ (Тит. 2,14).*
- 803 *„Вие сте род избран, царствено свещенство, свет народ, люде придобити“ (1 Петр. 2, 9).*
- 804 *Човек влиза в народа Божии чрез вярата и Кръщението. „Всички хора са съзвани за новия Божии народ“²⁶⁰, така че в Христос „хората създават едно семейство и един Божии народ“²⁶¹.*
- 805 *Църквата е Тялото на Христос. Чрез Духа и неговото действие в тайнствата, особено Евхаристията, умрелият и възкръснал Христос създава общността на вярващите като Свое Тяло.*
- 806 *В единството на това Тяло съществува разнообразие на членове и функции. Всички членове се единяват помежду си, особено със страдащите, бедните и преследваните.*
- 807 *Църквата е Тялото, чиято Глава е Христос: тя живее от Него, в Него и за Него, Той живее с нея и в нея.*
- 808 *Църквата е Невестата на Христос: Той я обикна и се предаде за нея. Пречисти я със Своята кръв, направи от нея плодовита майка за всички Божии чеда.*
- 809 *Църквата е Храмът на Светия Дух. Духът е като душа на мистичното Тяло, принцип на Неговия живот и на единството в многообразието и богатството на Неговите собствени благодатни дарове.*

²⁵⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 17.

²⁵⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 30: AAS 57 (1965) 37; IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Christifideles laici*, 24: AAS 81 (1989) 435.

²⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 13: AAS 57 (1965) 17.

²⁶¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 1: AAS 58 (1966) 947.

810 *„Така Универсалната Църква изглежда като народ, водещ единството си от единността на Отца и Сина и Светия Дух.“²⁶²*

Параграф 3

**ЦЪРКВАТА Е ЕДНА, СВЯТА,
КАТОЛИЧЕСКА И АПОСТОЛСКА**

750 811 „Църквата Христова е единна и за нея ние изповядваме в Символа, че е една, свята, католическа и апостолска.“²⁶³ Тези четири определения, неразделно свързани помежду си²⁶⁴, посочват съществените черти на Църквата и нейната мисия. Църквата няма тези свойства от себе си; Христос чрез Светия Дух отрежда на Своята Църква да бъде една, свята, католическа и апостолска и Сам я призовава да изпълни всяко едно от тези качества.

832, 865 812 Само вярата може да признае, че Църквата дължи тези качества на божествения си извор. Но техните исторически прояви са знаци, които също така говорят ясно на човешкия разум. „Църквата, припомня Първият ватикански събор, сама по себе си, поради изключителната си святост и непоклатима твърдост е достатъчно голям и постоянен подтик към вяра, бидейки несъкрушимо свидетелство за възложената ѝ божествена мисия.“²⁶⁵

156, 770

I. Църквата е една

„СВЕЩЕНАТА ТАЙНА НА ЦЪРКОВНАТА ЕДИННОСТ“²⁶⁶

172 813 *Църквата е една поради своя източник*: „Върховният образец и принцип на тази тайна в троичността на Лицата е единността на единния Отец и Син в Светия Дух“²⁶⁷. Първото *основание* за единността на Църквата е нейният *Основател*: „Защото Въплътеният Син помири с Бога чрез своя Кръст всички хора... като възстанови всеобщото единство в един народ и едно тяло.“²⁶⁸ Църквата е една и въз основа на своята „душа“: „Светият Дух, който живее във вярващите и изпълва и ръководи цялата Църква, създава това удивително общение на верните и обединява всички така тясно в Хрис

766

²⁶² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 4: AAS 57 (1965) 7; вж. SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De dominica Oratione*, 23: CCL 3A, 105 (PL 4, 553).

²⁶³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 11.

²⁶⁴ Вж. SANCTUM OFFICIUM, *Epistula ad Episcopos Angliae* (14 septembris 1864). DS 2888.

²⁶⁵ CONCILIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 3: DS 3013.

²⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 92.

²⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 92.

тос, че става начало на единството на Църквата.²⁶⁹ Следователно единността се отнася до самата същност на Църквата: 797

„Каква удивителна тайна! Един е Отецът на Вселената, един е Логосът на Вселената и също един е Светият Дух, сам Той присъстващ навред; една-единствена е също Девата, станала Майка, която ми се нрави да наричам Църква.“²⁷⁰

814 Още от началото тази единна Църква се представя с голямо многообразие, което произтича едновременно от *различните* дарове на Бога и множеството личности, които ги получават. В единството на Божия народ се събират многообразието на народите и културите. Сред членовете на Църквата има разнообразие на даровете, задълженията, условията и начините на живот. „В църковната съобщност законно съществуват отделни Църкви, осланящи се на свои собствени традиции.“²⁷¹ Голямото богатство от такова разнообразие не се противопоставя на единството на Църквата. Обаче грехът и бремето на неговите последици застрашават непрекъснато дара на единството. Ето защо апостолът насърчава да пазим „единството на Духа чрез връзките на мира“ (Еф. 4, 3). 791, 873 1202 832

815 Кои са тези връзки на единството? Над всичко е любовта, която е „свързка на свършенството“ (Кол. 3, 14). Но единството на странстващата Църква се поддържа също така и с видимите връзки на общението:

- с изповядването на една-единствена вяра, получена от апостолите; 1827
- с общото честване на божествения култ, особено на тайнствата; 830, 837
- с апостолското наследство в тайнството Свещенство, поддържащо братското съгласие в семейството на Бога²⁷². 173

816 „Единната Църква на Христос ... е тази, която нашият Спасител след своето Възкресение предаде на Петър, за да бъде неин пастир. На него и останалите апостоли Той повери да я разпростра-

²⁶⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Gaudium et spes*, 78: AAS 58 (1966) 1101.

²⁶⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 91.

²⁷⁰ CLEMENS ALEXANDRINUS, *Paedagogus* 1, 6, 42: GCS 12, 115 (PG 8, 300).

²⁷¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 13: AAS 57 (1965) 18.

няват и ръководят... Тази Църква, изградена и организирана в този свят като общество, има своя устой в Католическата Църква, управлявана от наследника на Петър и от епископите в общение с него.²⁷³

Декретът на Втория ватикански събор за икуменизма постановява: „В действителност само чрез Католическата Църква на Христа, която е „общото средство за спасение“, може да се постигне цялата пълнота на средствата за спасение. Защото само на едно апостолско братство начело с Петър Господ е поверил според нашата вяра всички богатства на Новия Завет, за да се установи на земята единното Тяло на Христа, към което трябва да се приобщят изцяло всички, които по някакъв начин вече принадлежат на Божия народ.“²⁷⁴

830

РАНИТЕ НА ЕДИНСТВОТО

817 Факт е, „че в тази единна и единствена Църква на Бога още от началото се породиха някои разцепления, които апостолът остро порицава като осъдителни; през следващите векове се появиха по-големи разногласия и значителни общности бяха отделени от пълното общение с Католическата Църква поради вина на лицата от двете страни“²⁷⁵. Разцепленията, които раняват единството на Христовото Тяло (различаваме ереси, отричане от вярата и схизми)²⁷⁶, се дължат на човешките грехове:

2089

„Там, където са прегрешенията, там са и множествеността, схизмите, ересите, разногласията; но където е добродетелта, там е единството, там е и общението, което правеше всички вярващи да имат само едно тяло и една душа.“²⁷⁷

818 Тези, които се раждат в днешно време в общности, произлезли от подобни разцепления, и „които са обзети от Христовата вяра, не могат да бъдат обвинявани за греха за раздора. Затова Католическата Църква ги обгражда с братско уважение и любов Оправдани от вярата, получена чрез Кръщението, те се приобщават в Христос и носят с пълно право името християни, така че чедата на Като

²⁷² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 91-92; Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965) 18-19; CIC canon 205.

²⁷³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 11-12.

²⁷⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 94.

²⁷⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 92-93.

²⁷⁶ Вж. CIC canon 751.

²⁷⁷ ORIGENES, *In Ezechielem homilia* 9, 1: SC 352, 296 (PG 13, 732).

лическата Църква с право ги признават за братя в Господа²⁷⁸.

819 Освен това „много от основанията на освещаването и истината²⁷⁹ съществуват извън видимите граници на Католическата Църква: „писаното Слово на Бога, животът на благодатта, вярата, надеждата и любовта и други вътрешни дарове на Светия Дух и видими основания.“²⁸⁰ Духът на Христос използва тези Църкви и църковни общности като средства за спасение, чиято сила произлиза от пълнотата на благодатта и истината, които Христос повери на Католическата Църква. Всички тези блага произлизат от Христос и водят към Него²⁸¹, призовавайки към „католическо единство“²⁸².

1271

По пътя към единството

820 „Вярваме, че единството, с което Христос още в началото надари Своята Църква, съществува неотменно в Католическата Църква, и се надяваме, че то ще се разраства от ден на ден до скончанието на вековете.“²⁸³ Христос дава винаги на Своята Църква дара на единството, но Църквата трябва винаги да се моли и да полага усилия за неговото поддържане, усилване и усъвършенстване, тъй като това е волята на Христос. Ето защо Исус се молеше в часа на своето страдание и не престава да моли Отца за единството на своите ученици: „Да бъдат всички едно: както Ти, Отче, си в Мене и аз в Тебе, тъй и те да бъдат в нас едно – та да повярва светът, че Ти си Ме пратил“ (Иоан. 17, 21). Желанието да се възстанови единството на всички християни е дар на Христос и призив на Светия Дух²⁸⁴.

2748

821 За да отговорим на този призив, се изискват :

- трайно *обновяване* на Църквата в по-голяма вяръност към нейното призивание. Това обновяване е движещата сила към единството²⁸⁵;
- *поврат на сърцето*, за да се „старае всеки да води евангелски живот“²⁸⁶, тъй като причината за разделенията е неверността на

²⁷⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 93.

²⁷⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

²⁸⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 93; cf. Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 15: AAS 57 (1965) 19.

²⁸¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 93.

²⁸² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

²⁸³ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 4: AAS 57 (1965) 95.

²⁸⁴ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 1: AAS 57 (1965) 90-91.

- членовете към дара на Христос;
- *обща молитва*, защото „повратът на сърцето и светостта на живота, обединени с обществените и личните молитви за единство на християните, се считат за душата на икуменизма и могат с пълно право да бъдат наречени духовен икуменизъм“²⁸⁷;
 - *взаимно братско опознаване*²⁸⁸;
 - *икуменическа подготовка* на вярващите и особено на свещенослужителите²⁸⁹;
 - *диалог* между богослови и срещи между християни от различни Църкви и общности²⁹⁰;
 - *сътрудничество* между християните в различните области в служба на човечеството²⁹¹.

822 „Грижата за осъществяване на единството засяга цялата Църква, вярващи и пастири.“²⁹² Но трябва също да имаме „съзнанието, че този свещен план за помириенето на всички християни в единството на една-единствена Христова Църква превишава силите и човешките възможности“. Ето защо всички ние полагаме нашата надежда „в молитвата на Христа за Църквата, в любовта на Отца към нас и в силата на Светия Дух“²⁹³.

II. Църквата е свята

823 „Ние вярваме, че Църквата е нерушимо свята. Наистина Христос, Синът Божи, който заедно с Отца и Дух Свети е провъзгласен за „единствено свят“, обикна Църквата като своя Невеста и предаде Себе Си, за да я освети, съедини я със Себе Си като Свое Тяло и я изпълни с дара на Светия Дух за слава на Бога“²⁹⁴, Църквата е следователно „светият Божи народ“²⁹⁵ и нейните членове са наречени „свети“²⁹⁶.

459

²⁸⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 6: AAS 57 (1965) 96-97.

²⁸⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 7: AAS 57 (1965) 97.

²⁸⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 8: AAS 57 (1965) 98.

²⁸⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 9: AAS 57 (1965) 98.

²⁸⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 10: AAS 57 (1965) 99.

²⁹⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 4: AAS 57 (1965) 94; *Ibid.*, 9: AAS 57 (1965) 98; *Ibid.*, 11: AAS 57 (1965) 99.

²⁹¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 12: AAS 57 (1965) 99-100.

²⁹² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 5: AAS 57 (1965) 96.

²⁹³ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 24: AAS 57 (1965) 107.

- 824 Църквата, обединена в Христос, се освещава от Него; чрез Него и в Него тя става *освещаваща*. „Всички действия в Църквата водят към крайната цел – освещаването на хората в Христос и прославата на Бога.“²⁹⁷ Само в Църквата е положена „пълнотата на средствата за спасение“²⁹⁸. В нея „ние придобиваме светостта чрез Божията благодат“²⁹⁹. 796
- 825 „Още на земята Църквата се отличава с истинска, макар и несъвършена, светост.“³⁰⁰ В нейните членове съвършената светост все още трябва да се придобива: „Снабдени с толкова големи спасителни средства, всички, които вярват в Христос, каквото и да е тяхното положение и състояние, са призовани от Бога, всеки по своя път към усъвършенстване на светостта, чието съвършенство е самият Отец.“³⁰¹ 816 670
- 826 *Любовта* е душата на светостта, към която всички са призовани: „тя владее всички средства за осветяване, формира ги и ги води към крайната цел.“³⁰² 2013
- „Разбрах, че макар Църквата да има едно Тяло, съставено от различни членове, най-големият от всички, най-благородният не може да липсва; разбрах, че Църквата има едно Сърце, Сърце, изгарящо от любов. Разбрах, че само любовта подтиква към действие членовете на Църквата и че ако Любовта бе угаснала, апостолите нямаше да проповядват Евангелието, мъчениците щяха да откажат да проливат кръвта си... Разбрах, че *Любовта* включва в себе си всички призвания, че любовта е всичко и обгръща всички времена и пространства – с една дума, че *Любовта* е вечна!“³⁰³ 1827 2658
- 827 „Докато Христос е „свят, невинен, неопетнен“, непознаващ греха и дошъл единствено за да изкупи провиненията на народа, Църквата, която включва в лоното си и много грешници, е едновременно 864

²⁹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 39: AAS 57 (1965) 44.

²⁹⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 12: AAS 57 (1965) 16.

²⁹⁶ Вж. *Деян.* 9, 13; *1 Кор.* 6, 1; 16, 1.

²⁹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 10: AAS 56 (1964) 102.

²⁹⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 94.

²⁹⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

³⁰⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

³⁰¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

³⁰² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 48.

1425-1429
821
святия и призвана да се пречиства, като постоянства винаги в покаянието и обновлението.³⁰⁴ Всички членове на Църквата, включително нейните служители, трябва да се признаят за грешници³⁰⁵. Във всички нас плевелите на греха са примесени с доброто семе на Евангелието до края на вековете³⁰⁶. Следователно Църквата прибира в стадото си грешниците, които са обзети от спасението на Христос, но все още са на пътя на осветяването:

„Църквата е свята, макар да обхваща в своето лоно грешници, защото няма друг живот освен живота на благодатта; като напредват в този живот, нейните членове се подкрепят и осветяват, но ако се откъснат от него, падат в грехове и душевни низости, които препятстват излъчването на светостта. Затова Църквата страда и прави покаяние за такива грехове, притежавайки силата да освободи своите чеда от тях чрез кръвта на Христос и дара на Светия Дух.“³⁰⁷

1173
828 Като *канонизира* някои вярващи, тоест като тържествено прогласява, че тези вярващи са проявили героични добродетели и са живели във вяроност към Божията благодат, Църквата признава силата на Духа, който е в нея, и поддържа надеждата на вярващите, изтъквайки канонизираните като образци и застъпници³⁰⁸. „Светците и светиците са били винаги извор и начало на обновяването в най-трудните моменти от историята на Църквата.“³⁰⁹ Несъмнено светостта на Църквата е тайният източник и непогрешима мяра за нейната апостолска дейност и мисионерски устрем³¹⁰.

2045
829 „Докато в личността на преблажената Дева Църквата се докосва вече до неопетненото и неостаряващо съвършенство, вярващите християни продължават да полагат усилия и да растат в светостта до победата над греха: ето защо те повдигат очите си към Мария.“³¹¹ В нея Църквата е вече напълно свята.

³⁰³ SANCTA THERESA A IESU INFANTE, *Manuscrit B*, 3v: Manuscrits autobiographiques (Paris 1992) p. 299.

³⁰⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12; cf. Id., Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 92-94; *Ibid.*, 6: AAS 57 (1965) 96-97.

³⁰⁵ Вж. *I Иоан.* 1, 8-10.

³⁰⁶ Вж. *Мат.* 13, 24-30.

³⁰⁷ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 19: AAS 60 (1968) 440.

³⁰⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965) 44-45; *Ibid.*, 48-51: AAS 57 (1965) 53-58.

³⁰⁹ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Christifideles laici*, 16: AAS 81 (1989) 417.

³¹⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Christifideles laici*, 17: AAS 81 (1989) 419-420.

- III. Църквата е католическа** 1172
- КАКВО ОЗНАЧАВА „КАТОЛИЧЕСКА“?
- 830 Думата „католическа“ означава „универсална“ или „вселенска“, т.е. отнесена към целостта или съвкупността. Църквата е католическа в двоен смисъл: най-напред, защото Христос присъства в нея. „Там, където е Исус Христос, там е и Католическата Църква.“³¹² Неин устой е пълнотата на Тялото Христово, съединено със своята Глава³¹³, от което следва, че тя получава от Христос „пълнотата на средствата за спасение“³¹⁴, които Той е пожелал: изповядване на правата и завършена вяра, пълноценен живот на тайнствата и служението в реда на апостолската приемственост. В този основен смисъл Църквата е била католическа в деня на Петдесетница³¹⁵ и ще бъде такава винаги до деня на Второто и Славно Пришествие. 972 795
- 831 На второ място Църквата е католическа, защото е изпратена от Христос с мисия до целия човешки род³¹⁶: 815-816
- „Всички хора са призвани за новия Божи народ. Ето защо този народ, който остава един и единствен, необходимо ще се разпростре в целия свят и през всички времена, за да се изпълни предопределеното от Божията воля. Бог изначално е създал човешката природа единна и е постановил да се съберат ведно чедата Му, които са били разпилени... Този характерна универсалност, която украсява Божия народ, е дар от Самия Господ и благодарение на Него Католическата Църква убедително и постоянно се стреми да възсъедини цялото човечество с всичкото добро, което то има, в Главата Христос и в единството на Неговия Дух.“³¹⁷ 849
- 360
- Всяка отделна Църква е „католическа“
- 832 „Църквата на Христос действително присъства във всички законни местни съобщности на вярващи, които се придържат към своите пастири и също са наречени Църкви в Новия Завет... В тях вяр- 518

³¹¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 65: AAS 57 (1965) 64.

³¹² SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Smyrnaeos*, 8, 2: SC 10bis, p. 138 (Funk 1, 282).

³¹³ Вж. *Еф.* 1, 22-23.

³¹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 6: AAS 58 (1966) 953.

³¹⁵ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 4: AAS 58 (1966) 950-951.

³¹⁶ Вж. *Мат.* 28, 19.

³¹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 13: AAS 57 (1965) 17.

814 ващите се събират чрез проповедта на Христовото Евангелие и четват Тайната Господня вечеря... В тези общности, колкото малки и бедни да са и често пъти разпръснати, присъства Христос, по силата на Когото се възобщава една, свята, католическа и апостолска Църква³¹⁸.

811 833 Под местна Църква, която най-напред е диоцеза (или епархия), се разбира общност от вярващи християни, приобщени във вярата и тайнствата с техния епископ, ръкоположен в апостолското наследство³¹⁹. Тези отделни Църкви „са създадени по образа на Универсалната Църква; само в тях и чрез тях Католическата Църква съществува като една и единствена“³²⁰.

886 834 Отделните Църкви са изцяло католически чрез приобщаването им към една от тях – Римската Църква, която държи „първенство в любовта“³²¹. „Тази Църква има по-голямата сила на първенството и затова с нея необходимо трябва да се съгласува всяка друга Църква, т.е. вярващите навред.“³²² „И наистина, след слизането при нас на Въплътеното Слово всички християнски Църкви от всички страни са приемали и приемат великата Църква, която е тук (в Рим), за единствена база и опора, защото според самото обещание на Спасителя вратите на ада никога не ще имат надмощие над нея.“³²³

882, 1369

835 „Не трябва да смятаме, че Универсалната Църква е някакъв сбор или, ако можем така да се изразим, федеративно обединение на отделни Църкви. Много повече Църквата е универсална по своето призвание и мисия, коренейки се в различните условия от граждански, социален и културен порядък, като във всяка част на света приема различен облик и форми на проявление.“³²⁴ Богатото разнообразие от църковни дисциплини, литургични обреди, теологични и духовни наследства, присъщи на местните Църкви, „показва още по-прекрасно съборността на неделимата Църква като единогласно съзвучие на многообразието“³²⁵.

³¹⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 31.

³¹⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 11: AAS 58 (1966) 677; CIC canones 368-369; CCEO canones 117, § 1. 178. 311, § 1. 312.

³²⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27.

³²¹ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Romanos*, Inscr.: SC 10bis, p. 106 (Funk 1, 252).

³²² SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 3, 3,2: SC 211, 32 (PG 7, 849); вж. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Pastor aeternus*, c. 2: DS 3057.

³²³ SANCTUS MAXIMII CONFESSOR, *Opuscula theologica et polemica*: PG 91, 137-140.

- Кой принадлежи към Католическата църква? 1202
- 836 „Към католическото единство на Божия народ ... са призвани всички хора; към това единство принадлежат по различни начини или са подчинени както верните католици, така и тези, които вярват в Христос, и накрая всички хора без изключение, които Божията благодат зове към спасение.“³²⁶
- 837 „Към обществото на Църквата са напълно приобщени тези, които, имайки Светия Дух, приемат изцяло нейната наредба и всички установени в нея средства за спасение; нещо повече, благодарение на връзките, установени при изповядването на вярата, тайнствата, църковното ръководство и общението, те са обединени във видимата цялост на Църквата заедно с Христос, Който я ръководи чрез върховния Първосвещеник и епископите. Приобщаването към тялото на Църквата обаче не осигурява спасение за този, който поради липса на постоянство в милосърдието присъства „в лоното на Църквата „тяло“, но не и „духом“³²⁷. 831
- 838 „С тези, които са били кръстени и са се украсили с името християни, но не са продължили да изповядват изцяло вярата или да спазват единството на общението с наследника на Петър, Църквата поддържа връзки по различни причини.“³²⁸ „Тези, които вярват в Христа и са получили по надлежния начин Кръщението, също са в общение с Католическата Църква³²⁹, макар и несвършено.“ С Православните Църкви общението във вярата е толкова дълбоко, „че му липсва съвсем малко, за да се достигне пълнотата, позволяваща общо честване на Господнята Евхаристия“³³⁰. 815
- Църквата и нехристияните 1399
- 839 „Що се отнася до тези, които още не са получили Евангелието, то те също, по различни основания, се нареждат сред Божия народ“³³¹: 818

Отношението на Църквата към еврейския народ. Църква-

³²⁴ PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 62: AAS 68 (1976) 52.

³²⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 29.

³²⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 13: AAS 57 (1965) 18.

³²⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965) 18-19.

³²⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 15: AAS 57 (1965) 19.

³²⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 93.

³³⁰ PAULUS VI, *Allocutio in Aede Sixtina, decem exactis annis a sublatis mutuis excommunicationibus inter Romanam et Constantinopolitanam Ecclesias* (14 decembris

856 та, Божият народ в Новия Завет, открива при старателно изследване на своята собствена тайна връзката си с еврейския *народ*³³², „на когото Бог бе говорил за първи път“³³³. За разлика от други нехристиянски религии еврейската вяра е вече отговор на Откровението на Бога в Стария Завет. Именно на еврейския народ „принадлежат основяване и слава, завети и законоположения, богослужение и обещания; техни са и отците, от тях е и Христос по плът“ (*Рим.* 9, 4-5), 63 защото „Божиите дарове и призванието са неотменни“ (*Рим.* 11, 29).

147 840 Впрочем, когато се разглежда бъдещето, Божият народ на Стария Завет и новият Божи народ се стремят към сходни цели: очакването на Идването (или завръщането) на Месията. Но, от една страна, се очаква завръщането на умрелия и възкръснал Месия, признат като Господ и Син Божи, а, от друга страна, очакването е насочено 674 към идването на Месията в края на времената. Неговите черти остават забулени и затова очакването се съпровожда от драмата на незнанието или непризнаването на Исус Христос.

841 *Отношението на Църквата към мюсюлманите.* „Спасителният замисъл обхваща и тези, които признават Създателя; това са на 597 първо място мюсюлманите, които изповядват вярата на Авраам, обожават заедно с нас един-единствен Бог, милостив, съдник на всички хора в последния ден.“³³⁴

842 *Връзката на Църквата с другите нехристиянски религии е най-напред в общия произход и цел на човешкия род:*

360 „В действителност всички народи образуват една общност; един е техният произход, понеже Бог е направил целият човешки род да обитава по лицето на земята; всички те имат една крайна цел – Бог, чието провидение, засвидетелствана благост и спасителен замисъл се просират към всички, докато избраните бъдат събрани в светия град.“³³⁵

843 Църквата признава в другите религии търсенето „още в сянка и

1975): AAS 68 (1976) 121; вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 13-18: AAS 57 (1965) 100-104.

³³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20.

³³² CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 4: AAS 58 (1966) 742-743.

³³³ *Feria VI in passione Domini, Celebratio passionis Domini, Oratio universalis VI: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 254.

³³⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20; вж. Id., Decl. *Nostra aetate*, 3: AAS 58 (1966) 741-742.

под различни образи” на Бога, Който остава за тях непознат, но близък, понеже дава на всички живот, дух и всички други неща и желае всички хора да бъдат спасени. Така Църквата разглежда всичко добро и истинно в другите религии като евангелска подготовка и като „дадено от Този, Който озарява всеки човек, за да има най-сетне живот“³³⁶.

28

844 В своето религиозно поведение обаче хората показват известна ограниченост и грешки, които деформират у тях образа на Бога:

„Често хората, излъгани от Лукавия, се заблуждават в своите разсъждения и разменят Божията истина за лъжата, като служат на творението повече, отколкото на Създателя, или като живеят и умират без Бога на този свят, излагайки се на крайно отчаяние.“³³⁷

856

845 За да обедини отново своите чедра, разпръснати и отвърнати от греха, Отец е пожелал да събере цялото стадо в Църквата на Своя Син. Църквата е мястото, където човечеството трябва да намери своето единство и спасение. Тя е „помиреният свят“³³⁸. Тя е корабът, който „плава добре в този свят под вятъра на Светия Дух и разперените платна на Кръста Господен“³³⁹, а според един друг образ, възприет у отците на Църквата, тя е Ноевият ковчег, единственото спасение от потопа³⁴⁰.

29

30

„ВЪН ОТ ЦЪРКВАТА НЯМА СПАСЕНИЕ“

953

846 Как трябва да разбираме това често повтаряно от отците на Църквата твърдение? Формулирано положително, то означава, че всяко спасение идва от Христос, Глава на Църквата, която е Неговото Тяло:

1219

„Като се опира на Свещеното Писание и Преданието, Съборът учи, че тази странстваща Църква е необходима за спасението. И наистина, само Христос е посредник и път за спасение: Неговото присъствие за нас е в Църквата, която е Негово Тяло; с ясни думи Той ни внушава необходимостта от вярата и Кръщението, като същевременно потвър-

³³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 1: AAS 58 (1966) 740.

³³⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20; вж. Id., Decl. *Nostra aetate*, 2: AAS 58 (1966) 740-741; PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 53: AAS 68 (1976) 41.

³³⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20.

³³⁸ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 96, 7, 9: PL 38, 588.

³³⁹ Sanctus Ambrosius, *De virginitate*, 18, 119: *Sancti Ambrosii Episcopi Mediolanensis opera*, v. 14/2 (Milano-Roma 1989) p. 96 (PL 16, 297).

³⁴⁰ Вж. също *1 Петр.* 3, 20-21.

ждава необходимостта от самата Църква, в която хората влизат през вратата на Кръщението. Ето защо не могат да се спасят онези, които, макар да знаят, че Католическата Църква необходимо е основана от Бога чрез Исус Христос, въпреки това не желаят или да влязат, или да постоянстват в нея.³⁴¹

161, 1257 847 Това твърдение не се отнася за онези, които не по тяхна вина не познават Христос и Неговата Църква:

„Наистина онези, които не по тяхна вина не познават Евангелието на Христос и Неговата Църква, но търсят Бога с искрено сърце и полагат усилия под влияние на Неговата благодат да действат по такъв начин, че да изпълнят Неговата воля, такава, каквато тяхната съвест им открива и диктува, то те също могат да достигнат до вечното спасение.“³⁴²

848 „Макар че Бог може по познати само Нему пътища да отведе към вярата хора, които не по тяхна вина не познават Евангелието, защото „без вяра не е възможно да се угоди Богу“³⁴³, Църквата все пак има задължението и в същото време священото право да проповядва Евангелието на всички хора.“³⁴⁴

1260 Мисията – ИЗИСКВАНЕ НА КАТОЛИЧНОСТТА НА ЦЪРКВАТА

738, 767 849 *Мисионерската повеля.* „Изпратена от Бога сред народите, за да бъде всеобщо тайнство на спасението, Църквата по силата на вътрешните изисквания на собствения си универсализъм и в подчинение на повелята на своя Основател се стреми с всички сили да проповядва Евангелието на всички хора“³⁴⁵: „И тъй, идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светия Дух, и като ги учите да пазят всичко, което съм ви заповядал, и ето, аз съм с вас през всички дни до свършека на света“ (*Мат.* 28, 19-20).

850 *Произход и цел на мисията.* Божията повеля за мисията на Църквата има своя висш източник във вечната любов на Пресветата Троица: „По своята природа странстващата Църква е мисионер-

³⁴¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965) 18.

³⁴² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20; вж. SANCTUM OFFICIUM, *Epistola ad Archiepiscopum Bostoniensem* (8 augusti 1949); DS 3866-3872)

³⁴³ Вж. *Евр.* 11, 6.

³⁴⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 7: AAS 58 (1966) 955.

³⁴⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 1: AAS 58 (1966) 947.

ска, защото води произхода си от Мисията на Сина и Светия Дух според замисъла на Бога Отец.³⁴⁶ Крайната цел на мисията е да направи хората участници в общението между Отца и Сина в Духа на любовта³⁴⁷.

- 851 *Движеща сила на мисията.* От любовта на Бога към всички хора Църквата винаги черпи задължението и силата на своя мисионерски устрем: „Защото любовта на Христа ни подтиква...“ (2 Кор. 5, 14)³⁴⁸. И наистина Бог „иска да се спасят всички човеци и да достигнат до познание на истината“ (1 Тим. 2, 4). Спасението се намира в истината и тези, които се подчиняват на подтика на Духа на истината, са встъпили вече по пътя на спасението; но Църквата, на която е била поверена тази истина, трябва да посрещне това тяхно желание и да им я поднесе. Самата Църква вярва във всеобщия замисъл на спасението и затова трябва да бъде мисионерска. 221, 429
74, 217,
2104
- 852 *Пътищата на мисията.* „Светият Дух играе главната роля в цялата църковна мисия.“³⁴⁹ Той води Църквата по пътищата на нейната мисия. Църквата от своя страна „продължава и развива в хода на историята мисията на самия Христос, който бе изпратен, за да извести на бедните Благата вест; следователно „Църквата, подтиквана от Духа на Христос, трябва да следва същия път като Христос, сиреч пътя на бедността, послушанието, служенето и пожертввателността до смърт, от която смърт Той излезе победител чрез своето Възкресение“³⁵⁰. По този начин „кръвта на християните става семе за нов живот“³⁵¹. 2044
- 853 Но в своето странстване Църквата добива опит за „разстоянието, отделящо обявената от нея блага вест и човешката слабост на тези, на които е било поверено Евангелието“³⁵². Само като напредва по пътя на „покаянието и обновяването“³⁵³ „и като минава през тясната врата на Кръста“³⁵⁴, Божият народ може да разшири Царството Христово³⁵⁵. Всъщност „както Исус постигна Изкуплението в бед-

³⁴⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 2: AAS 58 (1966) 948.

³⁴⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 23: AAS 83 (1991) 269-270.

³⁴⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 6: AAS 58 (1966) 842-843; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 11: AAS 83 (1991) 259-260.

³⁴⁹ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 21: AAS 83 (1991) 268.

³⁵⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 5: AAS 58 (1966) 952.

³⁵¹ TERTULLIANUS, *Apologeticum*, 50, 13: CCL 1, 171 (PL 1, 603).

- ността и преследванията, така Църквата е призвана да тръгне по същия път, за да даде на хората плодовете на спасението³⁵⁶.
- 1428 854 Поради своята мисия „Църквата върви заедно с цялото човечество и споделя земната съдба на света; тя е сякаш подквасата и душата на човешкото общество, призвано да бъде обновено в Христос и преобразено в семейството на Бога³⁵⁷. Следователно „мисионерското усилие изисква *търпение*. То започва с известяване на Евангелието на народите и общностите, които още не са повярвали в Христос³⁵⁸, продължава в изграждането на християнските общности, които стават „знаци за Божието присъствие в света“³⁵⁹, и в основаването на местни Църкви³⁶⁰; така започва процесът на едно културно проникване, за да стане Евангелието неотменна част от културите на народите³⁶¹; разбира се, в този процес не липсват и неуспехи. „Църквата достига и прониква човешките общности и народите само стъпка по стъпка и така ги приема в своята всеобгръщаща пълнота.“³⁶²
- 2105
- 1204 855 Мисията на Църквата изисква усилие за изграждане на *християнското единство*³⁶³. Наистина „разделенията между християните пречат на Църквата да реализира пълнотата на всеобщността, присъща € в тези нейни чедра, които без съмнение принадлежат на Църквата чрез Кръщението, но се оказват отделени от пълното € общение. Освен това за самата Църква е по-трудно да изрази във всичките € аспекти пълнотата на всеобщността в реалния живот“³⁶⁴.
- 821
- 856 Мисионерското дело включва един изпълнен с уважение диалог с тези, които още не приемат Евангелието³⁶⁵. Вярващите могат да извлекат полза за самите себе си от такъв диалог, като се научат

³⁵² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 43: AAS 58 (1966) 1064.

³⁵³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12; вж. *Ibid.*, 15: AAS 57 (1965) 20.

³⁵⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 1: AAS 58 (1966) 947.

³⁵⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 12-20: AAS 83 (1991), 260-268.

³⁵⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

³⁵⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 40: AAS 58 (1966) 1058.

³⁵⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 42-47: AAS 83 (1991), 289-295.

³⁵⁹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 15: AAS 58 (1966) 964.

³⁶⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 48-49: AAS 83 (1991), 295-297.

³⁶¹ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 52-54: AAS 83 (1991), 299-302.

³⁶² CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 6: AAS 58 (1966) 953.

³⁶³ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 50: AAS 83 (1991), 297-298.

по-добре да познават „всичко онова, което е съществувало вече като истина и благодат сред народите като тайно присъствие на Бога“³⁶⁶. Ако те известяват Благата вест на тези, които не я познават, то е, за да се утвърдят, изпълнят и издигнат още по-високо истината и доброто, които Бог е излял сред хората и народите, за да се пречистят от заблудата и злото „за славата на Бога, съкрушаването на Демона и щастието на човека“³⁶⁷.

839

843

IV. Църквата е апостолска

857 Църквата е апостолска, защото е основана върху апостолите, и то в троен смисъл:

- Тя е била и остава изградена върху „основата на апостолите“ (*Еф.* 2, 20)³⁶⁸, избрани свидетели, изпратени от самия Христос³⁶⁹;
- Тя пази и предава с помощта на Духа, който живее в нея, учението³⁷⁰, скъпото хранилище, светите думи, чути от апостолите³⁷¹;
- Тя продължава да бъде поучавана, освещавана и направлявана от апостолите до завръщането на Христос благодарение на тези, които ги наследяват в тяхното пастирско служение: епископската колегия, „подпомагана от свещеници в единение с наследника на Петър, върховен пастир на Църквата“³⁷².

75

171

„Вечни Отче, Ти не изоставяш Твоето стадо, но го пазиш чрез преблагжените апостоли под Твоето несекващо Покровителство. Ти го ръководиш още чрез тези пастири, които и днес продължават делото на Твоя Син.“³⁷³

880, 1575

МИСИЯТА НА АПОСТОЛИТЕ

858 Исус е Пратеникът на Отца. Още в началото на Своето служене Той

³⁶⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 4: AAS 57 (1965) 96.

³⁶⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 55: AAS 83 (1991), 302-304.

³⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 9: AAS 58 (1966) 958.

³⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 9: AAS 58 (1966) 958.

³⁶⁸ Вж. *Откр.* 21, 14.

³⁶⁹ Вж. *Мат.* 28, 16-20; *Деян.* 1, 8; *1 Кор.* 9, 1; 15, 7-8; *Гал.* 1, 1 и др.

³⁷⁰ Вж. *Деян.* 2, 42.

³⁷¹ Вж. *2 Тим.* 1, 13-14.

³⁷² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 5: AAS 58 (1966) 952.

„повика при Себе си когото сам искаше... И отреди от тях дванайсет, за да бъдат с Него и да ги разпраща да проповядват“ (Марк. 3, 13-14). Оттогава те са „пратеници“ (това е значението на гръцката дума ἄπόστολοι). В тях продължава Неговата собствена мисия: „както Отец Ме прати, така и Аз ви пращам“ (Иоан. 20, 21)³⁷⁴. Тяхната служба следователно е продължение на Неговата собствена мисия: „Който вас приема, Мене приема“, казва Той на Дванадесетте (Мат. 10, 40)³⁷⁵.

859 Исус ги обединява в своята мисия, получена от Отца: както 425, 1086 „Синът нищо не може да твори Сам от Себе си“ (Иоан. 5, 19, 30), но получава всичко от Отца, който Го е пратил, така и пратените от Исус не могат нищо да направят без Този³⁷⁶, от Когото получават мисионерското поръчение и силата, за да го изпълнят. Апостолите на Христос знаят, че са определени от Бога като „служители на Новия Завет“ (2 Кор. 3, 6), „служители на Бога“ (2 Кор. 6, 4), „посланици вместо Христа“ (2 Кор. 5, 20), „служители Христови и разпоредници на тайните Божии“ (1 Кор. 4, 1).

860 В службата на апостолите има нещо, което не може да бъде 876 предадено на другите: фактът, че са избрани за свидетели на Възкресението на Господа и основатели на Църквата. Тук остава една друга страна от тяхната служба. Христос им обеща да остане с тях до скончанието на вековете³⁷⁷. „Божествената мисия, поверена от Христос на апостолите, е определена да трае до края на вековете и тъй като Евангелието, което те трябва да предават, е в основата на 642 целия живот на Църквата през цялото време, апостолите... още от началото поемат грижата да постановалят свои наследници.“³⁷⁸

765 ЕПИСКОПИТЕ – НАСЛЕДНИЦИ НА АПОСТОЛИТЕ

1536 861 „За да може поверената им мисия да бъде продължена и след смъртта им, апостолите дадоха поръчение, както при завещание, на своите непосредствени сътрудници да довършат тяхната служба и

³⁷³ *Praefatio de Apostolis I: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 426.

³⁷⁴ Вж. Иоан. 13, 20; 17, 18.

³⁷⁵ Вж. Лук. 10, 16.

³⁷⁶ Вж. Иоан. 15, 5.

³⁷⁷ Вж. Мат. 28, 20.

³⁷⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 23.

- да затвърдят делото, започнато от тях, като им заръчаха да се погрижат за стадото, в което Светият Дух ги беше назначил да отхранват Божията Църква. Така те определиха хората и реда, по който след оттеглянето на последните други изпитани и предани хора да поемат тяхната служба.³⁷⁹ 77
- 862 „Както службата бе поверена лично от Господ на Петър, първия от апостолите, и бе предопределено да бъде предавана на неговите наследници като постоянно задължение, така също постоянно е и задължението на апостолите да бъдат пастири на Църквата, задължение, чиято дълготрайност осигурява свещеният сан на епископите. Затова именно Църквата учи, че „епископите по силата на божественото установление са наследници на апостолите като пастири на Църквата, така че, който ги слуша, слуша Христос и който ги отхвърля, отхвърля Христос и Този, Който Го е пратил.“³⁸⁰ 1087 880 1556

Апостолството

- 863 Цялата Църква е апостолска, доколкото остава чрез наследниците на свети Петър и апостолите, свързана във вярата и живота със своя източник. Цялата Църква е апостолска, доколкото е „изпратена“ в целия свят; всички членове на Църквата, макар и по различен начин, са причастни към нейната мисия. „Защото по своята природа християнското призвание е призвание за апостолство.“ „Апостолство“ се нарича всяко старание на мистичното Тяло да разшири Христовото Царство по цялата земя.³⁸¹ 900
- 864 „След като Христос бе изпратен от Отца, който е извор и начало на всяко апостолство на Църквата“, ясно е, че плодовитостта на апостолството – както на ръкоположените служители, така и на миряните, зависи от тяхното жизнено единение с Христос³⁸². Съобразно призванията, повика на времето, различните дарове на Светия Дух апостолството приема най-различни форми. Но винаги любовта, почерпана най-вече от Евхаристията, „е душата на всяко апостолство“³⁸³. 2472 828

³⁷⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 23; вж. SANCTUS CLEMENS ROMANUS, *Epistula ad Corinthios*, 42, 4: SC 167, 168-170 (FUNK, 1, 152); *Ibid.*, 44, 2: SC 167, 172 (FUNK, 1, 154-156).

³⁸⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 24.

³⁸¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 2: AAS 58 (1966) 838.

- 824 865 Църквата е една, свята, католическа и апостолска в своята
 1324 най-дълбока и съкровена същност, защото само в нея вече същест-
 вува и ще бъде изпълнено в края на вековете „Небесното Царство“,
 „Царството Божие“³⁸⁴, дошло в Лицето на Христос и тайнствено рас-
 тящо чак до пълното му есхатологично проявление в сърцата на те-
 зи, които са се сраснали с Христос. Тогава всички хора, изкупени от
 811 Него, станали „свети и непорочни пред Него с любов“³⁸⁵, ще бъдат
 541 събрани като единен Божий народ, „невеста на Агнеца“³⁸⁶, „светия
 град, който слизаше от небето – от Бога и имаше Божия слава“³⁸⁷; и
 „стените на града имаха дванайсет основи, и върху тях – имената на
 дванайсетте апостоли на Агнеца“ (Откр. 21, 14).

Накратко

- 866 Църквата е една: Тя има един Господ, изповядва една вя-
 ра, ражда се от едно кръщение, образува едно тяло, ожи-
 вявано от единния Дух заради една надежда³⁸⁸, след из-
 пълването на която ще бъдат превъзможнати всички раз-
 деления.
- 867 Църквата е свята: Пресветият Бог е неин творец; Хрис-
 тос, неин Жених, се предаде, за да я освети, Духът на све-
 тостта я животвори. Макар и да включва в себе си греш-
 ници, върху нея не пада техният грях. Нейната святост
 блести в светците; в Мария тя е вече изцяло свята.
- 868 Църквата е католическа: Тя известява целостта на вяра-
 та; носи в себе си и управлява пълнотата на средствата
 за спасение; изпратена е на всички народи; обръща се към
 всички хора, обхваща всички времена; „по своята природа
 е мисионерска“³⁸⁹.

³⁸² CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 4: AAS 58 (1966) 840; вж. *Иоан.* 15, 5.

³⁸³ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 3: AAS 58 (1966) 839.

³⁸⁴ Вж. *Откр.* 19, 6.

³⁸⁵ Вж. *Еф.* 1, 4.

³⁸⁶ Вж. *Откр.* 21, 9.

³⁸⁷ Вж. *Откр.* 21, 10-11.

³⁸⁸ Вж. *Еф.* 4, 3-5.

- 869 *Църквата е апостолска: Тя е построена върху трайни основи: „дванайсетте апостоли на Агнеца“³⁹⁰; тя е неразрушима³⁹¹; непобедимо устоява в истината: Христос я управлява чрез Петър и останалите апостоли, присъстващи в техните наследници, папата и епископската колегия.*
- 870 *„Единствената Църква на Христос, за която в Символа изповядваме, че е една, свята, католическа и апостолска ... съществува в Католическата Църква, ръководена от наследника на Петър и от епископите в съобщност с Него, макар че извън тази структура могат да се открият множество основи на осветяването и истината.“³⁹²*

Параграф 4

ВЕРНИТЕ НА ХРИСТА: ЙЕРАРХИЯ, МИРЯНИ, ПОСВЕТЕН ЖИВОТ

- 871 *„Вярващите в Христа са тези, които, бидейки приобщени в Христос чрез Кръщението, съставят Божия народ и поради това участват по свой начин в свещеническото, пророческото и царственото служение на Христос. Така те са призвани да изпълняват според положението на всеки мисията, която Бог повери на Църквата в света.“³⁹³* 1268-1269
- 872 *„По силата на възраждането им в Христос сред всички вярващи съществува пълно равенство по отношение на достойнството и дейността, благодарение на което всички си сътрудничат в изграждането на Тялото на Христос според положението и длъжността на всеки.“³⁹⁴* 782-786
- 873 *Дори различията, които Господ пожела да постави между членовете на Своето Тяло, служат на Неговото единство и мисия. Защото „в Църквата има разлика в служенията, но единство в мисия-“* 1934
794

³⁸⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 2: AAS 58 (1966) 948.

³⁹⁰ Вж. *Откр.* 21, 14.

³⁹¹ Вж. *Мат.* 16, 18.

³⁹² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 11-12.

³⁹³ CIC canon 204, § 1; вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 31: AAS 57 (1965) 37-38.

814, 1937 та. Христос повери на апостолите и техните наследници задължението да учат, да освещават и да ръководят в Негово име и чрез Неговата власт. И миряните, станали участници в свещеническата, пророческата и царствената служба на Христос, изпълняват в Църквата и света своята част от мисията на целокупния Божи народ³⁹⁵. Накрая, има „верни, които принадлежат и на едната, и на другата категория (йерархия и миряни), които с изповядването на евангелските съвети ... са се посветили на Бога по особен начин и допринасят за спасителната мисия на Църквата“³⁹⁶.

I. Йерархично устройство на Църквата

ЗАЩО ИМА ЦЪРКОВНО СЛУЖЕНИЕ?

874 Сам Христос е източникът на служението в Църквата. Той постановява неговата власт и мисия, дава направлението и крайната му цел:

1544 „За да отхранва и вечно да увеличава Божия народ, Господ Исус Христос постанови в Своята Църква различни служения, които имат за цел доброто на цялото Тяло. Самите служители, които разполагат със свещена власт, са в служба на своите братя, така че всички, които принадлежат на Божия Народ, да достигнат до спасение.“³⁹⁷

875 „Как пък ще повярват в Оногова, за Когото не са чули? А как ще чуят без проповедник? И как ще проповядват, ако не бъдат пратени?“ (Рим. 10, 14-15). Никой отделен човек, нито пък общност може да известява на себе си Благата вест. „Вярата иде от слушане“ (Рим. 10, 17). Никой не може да си даде сам поръчението и мисията да известява Евангелието. Изпратеният от Господа говори и действа не от собствения си авторитет, а по силата на авторитета на Христос; говори на общността не като неин член, а от името на Христос. Никой не може да надари себе си с благодат, тя трябва да бъде дадена и поднесена. Това предполага да има служители на благодатта, овластени и упълномощени от Христос. От Него епископите и свещениците получават мисията и способността („свещената сила“)

166

³⁹⁴ CIC canon 208, вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 32: AAS 57 (1965) 38-39.

³⁹⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 2: AAS 58 (1966) 838-839.

³⁹⁶ CIC canon 207, § 2.

³⁹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 18: AAS 57 (1965) 21-22.

да действат „*in persona Christi Capitis*“ (в Лицето на Главата Христос), дяконите – да служат на Божия народ в „дяконската“ (помощната) литургия със слово и любов в единство с епископа и свещениците. Богослужението, при което пратените от Христос правят и отдават благодарение на Божия дар това, което не могат да правят и отдават от само себе си, Преданието на Църквата нарича „свещенодействие“. Служението на Църквата е поверено чрез особено тайнство. 1548

876 Сакраменталната (свещенодействена) природа на църковната длъжност е вътрешно свързана със своя *богослужебен характер*. Свещенослужителите, изцяло зависещи от Христос, дарил им тяхната мисия и власт, са наистина „раби на Христа“³⁹⁸ и подобни на Христа, Който по собствена воля прие заради нас „образа на раб“ (Фил. 2, 7). Защото Словото и благодатта, на които те са служители, не са техни, но на Христа, Който им ги повери за другите, така че те свободно стават слуги на всички³⁹⁹. 1536 1551

877 По същия начин свещенодейната природа на църковното служение има *колегиален характер*. И наистина, още от началото на Своето служение Господ Исус назначи Дванадесетте „като семе на Новия Израил и в същото време начало на свещената йерархия“⁴⁰⁰. Избрани заедно, те са също пратени заедно и тяхното братско единство ще бъде в служба на братското общение на всички вярващи; то е сякаш отражение и свидетелство за общението на божествените Лица⁴⁰¹. Затова всеки епископ упражнява своята служба в лоното на епископската колегия, в общение с Римския епископ, наследник на свети Петър и глава на колегията; свещениците упражняват тяхната служба в лоното на презвитерията на епархията под ръководството на своя епископ. 427 1559

878 И накрая, от сакраменталната природа на църковното служение произтича неговият *личен характер*. Ако Христовите служители действат в общност, те действат винаги и лично. Всеки е призован лично: „Ти върви подире Ми“ (Иоан. 21, 22)⁴⁰², за да бъде в общата мисия личен свидетел, лично отговорен пред Този, който възлага мисията, като действа „в Негово Лице“ и за отделните лица:

³⁹⁸ Вж. Рим. 1, 1.

³⁹⁹ Вж. I Кор. 9, 19.

⁴⁰⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 5: AAS 58 (1966) 951.

⁴⁰¹ Вж. Иоан. 17, 21-23.

„Кръщавам те в името на Отца...“; „Опрощавам ти греховете.“

1484 879 И така, църковното богослужение е служба, извършвана в името на Христос, която има личен характер и колективна форма. Колективната форма се установява във връзките между епископската колегия и нейния глава, наследника на свети Петър, както и в отношението между пастирската отговорност на епископа за неговата отделна Църква и общата грижа на епископската колегия за цялата Църква.

Епископската колегия и нейният глава – Римският Папа

880 Христос установи Дванадесетте като „колегия или постоянен съюз, поставяйки начело избрания измежду тях Петър“⁴⁰³. „Както по Божието установление свети Петър и останалите апостоли са свързани в една апостолска колегия, така също са свързани помежду си Римският първосвещеник, наследник на Петър, и епископите, наследници на апостолите.“⁴⁰⁴

552, 862 881 Единствено от Симон, комуто даде името Петър, Господ направи камък на своята Църква. На него Той връчи ключовете⁴⁰⁵ и го назначи за пастир на цялото стадо⁴⁰⁶. „Но задължението да свързва и развързва не беше дадено само на Петър, а несъмнено на цялата колегия на апостолите, обединени от своя глава.“⁴⁰⁷ Това пастирско задължение на Петър и останалите апостоли е в основите на Църквата. То се поддържа от епископите под върховенството на Папата.

553 882 *Папата*, Римски епископ и наследник на свети Петър, е „неизменният и видим принцип и основа на единството както на епископите, така и на множеството вярващи“⁴⁰⁸. „В действителност по силата на своята длъжност като наместник на Христос и пастир на цялата Църква Римският първосвещеник има пълна върховна и универсална власт, която може винаги свободно да упражнява.“⁴⁰⁹

⁴⁰² Вж. *Мат.* 4, 19-21; *Иоан.* 1, 43.

⁴⁰³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 19: AAS 57 (1965) 22.

⁴⁰⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 25; вж. CIC canon 330.

⁴⁰⁵ Вж. *Мат.* 16, 18-19.

⁴⁰⁶ Вж. *Иоан.* 21, 15-17.

⁴⁰⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

883 „Колегията, или епископското тяло, има власт само в единение с Римския първосвещеник като свой глава.“ Тази колегия има също „върховна и пълна власт в цялата Църква, но може да я упражнява само със съгласието на Римския първосвещеник“⁴¹⁰.

834
1369
837

884 „Епископската колегия упражнява тържествено властта си в цялата Църква на Вселенски събор.“⁴¹¹ „Не може да има Вселенски събор, ако не е потвърден като такъв или най-малкото одобрен от наследника на Петър.“⁴¹²

885 „Поради своя многолик състав епископската колегия изразява разнообразието и универсалността на Божия народ, но доколкото е обединена под една глава, изразява единството на Христовото стадо.“⁴¹³

886 „От своя страна *епископите* поотделно са начало и основа на единството в техните Църкви.“⁴¹⁴ Като такива те „упражняват пастирската си власт върху онази част от Божия народ, която им е поверена“⁴¹⁵, подпомагани от свещениците и дяконите. Но като членове на епископската колегия всеки един от тях има дял в грижата за всички Църкви, която грижа те проявяват най-напред като „управляват добре своята собствена Църква като част от Универсалната Църква“⁴¹⁶ и по този начин допринасят „за благо на цялото мистично Тяло, което е Тялото на Църквата“⁴¹⁷. Тази грижа се отнася особено за бедните⁴¹⁸ и преследваните за вярата, а също така и за мисионерите, които работят по цялата земя.

1560
833

887 Отделните, близки една на друга Църкви с еднородна култура образуват църковни провинции или по-широки окръзи, наречени патриархати или региони⁴¹⁹. Епископите на тези окръзи могат да се събират в синоди или местни събори. „Така и епископските конферен-

2448

⁴⁰⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27.

⁴⁰⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26; вж. Id., Decr. *Christus Dominus*, 2: AAS 58 (1966) 673; *Ibid.*, 9: AAS 58 (1966) 676.

⁴¹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26; вж. CIC canon 336.

⁴¹¹ CIC canon 337, § 1.

⁴¹² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 27.

⁴¹³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

⁴¹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27.

⁴¹⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27.

⁴¹⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 3: AAS 58 (1966) 674.

⁴¹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 28.

ции могат днес да допринесат по многообразен и плодотворен начин за конкретното реализиране на общностния дух.⁴²⁰

УЧИТЕЛНИЯТ ДЪЛГ

85-87
2032-2040 888 Първото задължение на епископите заедно с техните сътрудници, свещениците, е „да известяват Евангелието на Бога на всички хора“⁴²¹ според Божията повеля⁴²². Те са прогласители на вярата, които довеждат при Христос нови ученици, и същински учители на апостолската вяра, „облечени с власт от Христос“⁴²³.

2068 889 За да съхрани Църквата в чистотата на вярата, предадена от апостолите, Христос, Който е самата истина, пожела да дари на Своята Църква причастност към собствената Си непогрешимост. Чрез „свръхестественото чувство на вярата“ Божият народ „се привързва неотклонно към вярата“ под ръководството на живата Учителна власт на Църквата⁴²⁴.

92 890 Мисията на Учителната власт е свързана с окончателния характер на Завета, сключен в Христос от Бога със Своя народ; той трябва да го закриля от отклонения и падения и да му гарантира обективната възможност да изповядва без заблуждения истинната вяра. Така пастирският учителен дълг е определен с грижата Божият народ да постои в истината, която освобождава. За да се изпълни това задължение, Христос е надарил пастирите с благодатния дар на непогрешимостта по въпросите на вярата и нравите. Ползването на тези дарове може да приеме различни форми:

1785 891 „От тази непогрешимост Римският първосвещеник, глава на епископската колегия, се ползва поради характера на самата си длъжност, в качеството си на върховен Пастир и Учител на всички вярващи, натоварен да утвърди своите братя във вярата. Той провъзгла

⁴¹⁸ Вж. *Гал.* 2, 10.

⁴¹⁹ Вж. *Canones Apostolorum*, 34 [*Constitutiones apostolicae* 8, 47, 34]: SC 336, 284 (FUNK, *Didascalia et Constitutiones Apostolorum* 1, 572-574).

⁴²⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 29.

⁴²¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4: AAS 58 (1966) 995.

⁴²² Вж. *Марк.* 16, 15.

⁴²³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 29.

⁴²⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16; вж. Id., Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

сява с окончателно решение учението за вярата или нравите [...]. Непогрешимостта, обещана на Църквата, е също и в Епископското тяло, когато те упражняват своята върховна Учителна власт в единство с наследника на Петър“, особено по време на Вселенски събор“⁴²⁵. Когато чрез своята върховна Учителна власт Църквата предлага „да се вярва в нещо като откровено от Бога“⁴²⁶ и учение на Христа, „ние трябва в послушание на вярата да приемем дадените определения“⁴²⁷. Тази непогрешимост се простира толкова, колкото и самото хранилище на божественото Откровение“⁴²⁸.

892 Божията помощ е дадена още и на приемниците на апостолите, наставляващи в единение с наследника на Петър, и особено на Римския епископ, пастир на цялата Църква, когато, без да стигат до непогрешимо определение и без да се произнасят „окончателно“, те предлагат в обичайния ред на своя учителен дълг едно учение, което води до по-добро разбиране на Откровението по въпросите на вярата и нравите. В това надлежно учение вярващите „трябва да се вслушат с богоугоден дух“⁴²⁹, защото, макар и да се отличава, вслушването продължава съгласието на вярата.

ЗАДЪЛЖЕНИЕТО ЗА ОСВЕЩАВАНЕ

893 Епископът е „също разпоредник на благодатта на върховното свещенство“⁴³⁰, особено в Евхаристията, която той самият поднася или пък осигурява нейното приношение от свещениците. Защото Евхаристията е център на живота на отделната Църква. Епископът и свещениците освещават Църквата със своята молитва и своя труд, чрез службата на словото и тайнствата. Те я освещават със своя пример не като се правят на господари, а като дават пример на стадото (1 Петр. 5, 3). По този начин „те достигат до вечен живот заедно със стадото, което им е поверено“⁴³¹.

1561

ЗАДЪЛЖЕНИЕТО ДА СЕ РЪКОВОДИ

⁴²⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 30; вж. CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Pastor aeternus*, с. 4: DS 3074.

⁴²⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

⁴²⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 30.

⁴²⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 30.

⁴²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 29-30.

⁴³⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 31.

894 „Епископите ръководят поверените им местни църкви като заместници и пратеници на Христа чрез своите съвети, наставления и примери, а също така чрез своя авторитет и свещена власт⁴⁴³², която обаче трябва да използват за съзидание в дух на служение, който е духът на техния Учител⁴⁴³³.

895 „Властта, която те упражняват лично в името на Христос, е собствена, надлежна и непосредствена власт, макар че крайното ъ изпълнение се определя от върховния авторитет на Църквата.“⁴⁴³⁴ Епископите обаче не трябва да се разглеждат като заместници на Папата, чиято надлежна и непосредствена власт върху цялата Църква не отменя, а, напротив – подсилва и защитава тяхната власт. Последната трябва да се упражнява в общение с цялата Църква под ръководството на Папата.

896 Добрият Пастир трябва да бъде образецът и „формата“ за пастирската служба на епископа. Съзнавайки собствените си слабости, „епископът може да се покаже снизходителен спрямо невежите и заблудените. Нека той не се отказва да се вслушва в тези, които зависят от него, окуражавайки ги като истински синове... А верните трябва да са привързани към своя епископ както Църквата към Христос и както Исус Христос към своя Отец“⁴⁴³⁵:

„Следвайте всички епископа, както Исус следва своя Отец и презвитерите следват апостолите; дяконите уважавайте като повеление Божие. Никой да не прави без епископа нещо, което засяга Църквата.“⁴⁴³⁶

II. Верните миряни

897 „Под името миряни се разбират всички християни, с изключение на членовете на свещенството и монашеството, признати от Църквата, т.е. християните, които, бидейки приобщени в Христос чрез Кръщението и установени в Божия Народ, са станали по свой начин участници в свещеническото, пророческото и царственото служение на Христос. От своя страна те изпълняват в Църквата и в света мисията на целия християнски народ.“⁴⁴³⁷

⁴³¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 32.

⁴³² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 27: AAS 57 (1965) 32.

⁴³³ Вж. *Лук.* 22, 26-27.

⁴³⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 27: AAS 57 (1965) 32.

⁴³⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 27: AAS 57 (1965) 33.

⁴³⁶ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Smyrnaeos* 8, 1: SC 10bis, 138 (FUNK 1, 282).

ПРИЗВАНИЕТО НА МИРЯНИТЕ

898 „Собственото призвание на миряните се състои в това да търсят Царството Божие, като се занимават с мирските дела и ги насочват спрямо Бога На тях се пада по особен начин да осветляват и направляват всички мирски дела, с които те са тясно свързани по такъв начин, че да растат непрекъснато според Христа и да бъдат за прослава на Създателя и Изкупителя.“⁴³⁸ 873

899 Начинанията на християните миряни са особено необходими, когато трябва да открият и пресъздадат средства, за да изпълнят социалните, политическите и икономическите реалности с изискванията на християнския живот и учение. Тези начинания са нормален елемент в живота на Църквата: 2105

„Верните християни и най-вече миряните участват на предната линия в живота на Църквата; чрез тях Църквата става жизнен принцип на човешкото общество. Ето защо те трябва да имат винаги по-ясно съзнание, че не само принадлежат към Църквата, но са самата Църква, което ще рече общност от верни тук, на земята, под ръководството на общ глава, Папата, и на епископите в общение с него. Те са Църквата.“⁴³⁹ 2442

900 Понеже като всички верни са натоварени от Бога с апостолството по силата на Кръщението и Миропомазването, миряните имат задължението и се ползват с правото, индивидуално или обединени в дружества, да работят, за да бъде познато божественото послание за спасение и прието от всички хора по цялата земя; това задължение е още по-належащо, когато чрез тяхната намеса хората могат да чуят Евангелието и да познаят Христос. В църковните общности тяхната дейност е толкова необходима, че без нея апостолството на пастирите не би могло да постигне пълноценен резултат⁴⁴⁰.

УЧАСТИЕТО НА МИРЯНИТЕ В СВЕЩЕНИЧЕСКАТА ДЛЪЖНОСТ НА ХРИСТОС

863

901 „По силата на посвещаването им на Христос и помазването им

⁴³⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 31: AAS 57 (1965) 37.

⁴³⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 31: AAS 57 (1965) 37-38.

⁴³⁹ PIUS XII, *Allocutio ad Patres Cardinales recenter creatos* (20 februarii 1946): AAS 38 (1946) 149; adductus a IOANNE PAULO II, Adh. ap. *Christifideles laici*, 9: AAS 81 (1989) 406.

от Светия Дух миряните са удивително призвани и подготвени да създават в себе си все по-обилни плодове на Духа. Защото, ако се извършват в Светия Дух, всички техни дела, молитви и апостолски начинания, брачният и семейният им живот, ежедневието, трудът, отдихът на духа и на тялото, дори изпитанията на живота, понасяни търпеливо, всичко това става духовно приношение, угодно на Бога чрез Исуса Христа (*1 Петр. 2, 5*). Така в Евхаристията тези приношения преблагочестиво се поднасят на Отеца заедно с приношението на Тялото Господне. По този начин миряните, почитайки Бога и действайки свято във всяко отношение, посвещават на Бога самия свят.⁴⁴¹

784, 1268

902 Родителите по особен начин споделят задължението за осветяване, „водейки брачен живот в християнски дух и давайки на своите деца християнско възпитание“⁴⁴².

903 Ако имат необходимите качества, миряните могат да бъдат допускани за постоянно до службите на четците и помощниците при олтара⁴⁴³. „Когато Църквата изпитва необходимост поради липса на служители, миряните могат също, дори без да са четци и помощници, да допълват някои техни функции, като например да изпълняват литургията на словото, да ръководят литургичните молитви, да кръщават и да раздават Светото причастие съгласно разпореденията на правото.“⁴⁴⁴

358

УЧАСТИЕТО НА МИРЯНИТЕ В ПРОРОЧЕСКОТО СЛУЖЕНИЕ НА ХРИСТОС

1143

904 „Исус ... изпълнява Своето пророческо служение не само чрез йерархията ... но и чрез миряните; за тази цел Той ги е направил свидетели, като ги е надарил с чувството на вярата и благодатта на Словото.“⁴⁴⁵

„Обучението... за обръщане към вярата... е във възможностите на всеки проповедник и дори на всеки вярващ.“⁴⁴⁶

905 Пророческата си мисия миряните изпълняват, като проповядват Евангелието, т.е. като „известяват Христос чрез свидетелство

⁴⁴⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 33: AAS 57 (1965) 39.

⁴⁴¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 34: AAS 57 (1965) 40; вж. *Ibid.*, 10: AAS 57 (1965) 14-15.

⁴⁴² CIC canon 835, § 4.

⁴⁴³ Вж. CIC canon 230, § 1.

⁴⁴⁴ CIC canon 230, § 3.

то в живота и чрез словото“. При миряните „тази евангелизаторска дейност ... придобива специфичен характер и особена въздейственост поради факта, че се изпълнява в обичайните условия на живота“⁴⁴⁷: 785

„Подобно апостолство не се състои единствено в свидетелството на живота: истинският апостол търси всички случаи да известява за Христос със словото си на невярващите или на вярващите.“⁴⁴⁸ 92

906 Онези измежду верните миряни, които имат способности и се подготвят, могат също така да съдействат за катехитичното образование⁴⁴⁹, за изучаването на свещените науки⁴⁵⁰, за изграждането на връзките с обществеността⁴⁵¹. 2044

907 „Съобразно своето знание, компетентност и положение, с което се ползват, миряните имат правото, а понякога дори и задължението да казват на светите пастири мнението си за това, което засяга интересите на Църквата, и да го споделят с другите вярващи, като запазват непокътната целостта на вярата и нравите, както и дължимото на пастирите уважение, и като държат сметка за общата полза и достойнството на отделните личности.“⁴⁵² 2472

УЧАСТИЕТО НА МИРЯНИТЕ В ЦАРСТВЕНОТО СЛУЖЕНИЕ НА ХРИСТОС 2495

908 Чрез послушанието си чак до смърт⁴⁵³ Христос даде на своите ученици дара на царствената свобода, за да „изтръгнат в себе си владичеството на греха чрез самоотречението и светостта на своя живот“⁴⁵⁴:

„Този, който подчинява собственото си тяло и управлява душата си, без да бъде смущаван от страстите, е господар на себе си: той може да бъде наречен цар, защото е способен да управлява собствената си личност; той е свободен и независим и не се оставя да бъде пленен от едно осъдително робство.“⁴⁵⁵

909 „Освен това миряните, които обединяват своите усилия, могат

⁴⁴⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 35: AAS 57 (1965) 40.

⁴⁴⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 71, a. 4, ad 3: Ed. Leon. 12, 124.

⁴⁴⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 35: AAS 57 (1965) 40.

⁴⁴⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 6: AAS 58 (1966) 843; вж. Id., Decr. *Ad gentes*, 15: AAS 58 (1966) 965.

⁴⁴⁹ Вж. CIC canones 774, 786, 780.

⁴⁵⁰ Вж. CIC canon 229.

⁴⁵¹ Вж. CIC canon 822, § 3.

⁴⁵² CIC canon 212, § 3.

786 да допринесат за оздравяването на институциите и условията в света, когато тези условия подтикват към грях, за да станат всички съобразни с правилата на справедливостта и да благоприятстват осъществяването на добродетелите, вместо да им пречат. Като действат по този начин, миряните внасят морална стойност в културата и човешките дела.⁴⁴⁵⁶

910 „Миряните също могат да се почувстват съзвани или да бъдат съзвани в служба на църковната общност за нейното разрастване и процъфтяване, като изпълняват различни задължения съобразно благодатите и харизмите, които Господ е пожелал да влее в тях.“⁴⁴⁵⁷

1887 911 В Църквата „верните миряни могат съгласно правото да сътрудничат за осъществяване на управленската власт.“⁴⁴⁵⁸ Така те могат да участват в отделните събори⁴⁴⁵⁹, в епархийните синоди⁴⁴⁶⁰, в пастирските съвети⁴⁴⁶¹; при упражняване на пастирската служба на една енория⁴⁴⁶², в сътрудничество със съветите по икономическите въпроси⁴⁴⁶³, могат да участват в църковните трибунали⁴⁴⁶⁴ и т.н.

799 912 Вярващите трябва „старателно да различават правата и задълженията, които имат като членове на Църквата, и тези, които отговарят на положението им като членове на човешкото общество. Те трябва да се погрижат хармонично да съчетават едните и другите, като не забравят, че християнската съвест трябва да ги води във всички временни начинания, защото никоя човешка дейност, дори отнасяща се до временните неща, не може да бъде отнета от властта на Бога“⁴⁴⁶⁵.

913 „И така, всеки мирянин по силата на даровете, които са му дадени, представлява свидетел и в същото време жив инструмент на мисията на самата Църква според „мярката на дара Христов“ (Еф. 4, 7)⁴⁴⁶⁶.

⁴⁴⁵³ Вж. *Фил.* 2, 8-9.

⁴⁴⁵⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 41.

⁴⁴⁵⁵ SANCTUS AMBROSIIUS, *Expositio psalmi CXVIII* 14, 30: CSEL 62, 318 (PL 15, 1476).

⁴⁴⁵⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 42.

⁴⁴⁵⁷ PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 73: AAS 68 (1976) 61.

⁴⁴⁵⁸ CIC canon 129, § 2.

⁴⁴⁵⁹ Вж. CIC canon 443, § 4.

⁴⁴⁶⁰ Вж. CIC canon 463, §§ 1-2.

⁴⁴⁶¹ Вж. CIC canones 511-512; 536.

⁴⁴⁶² Вж. CIC canon 517, § 2.

⁴⁴⁶³ Вж. CIC canones 492, § 1; 537.

⁴⁴⁶⁴ Вж. CIC canon 1421, § 2.

III. Посветеният живот

2245

914 „Макар че не засяга йерархичната структура на Църквата, състоянието на живот, определено от изповядването на евангелските съвети, принадлежи неотменно към нейния живот и нейната светост.“⁴⁶⁷

ЕВАНГЕЛСКИ СЪВЕТИ, ПОСВЕТЕН ЖИВОТ

915 Евангелските съвети в своето многообразие се предлагат на всеки ученик на Христос. Съвършенството на любовта, към която са призвани всички вяващи, предполага, че тези, които поемат свободно призиванието за посветен живот, се задължават да спазват целомъдрие в безбрачието за Царството, бедност и послушание. Изпълнението на тези съвети в състояние на непоклатим живот, признат от Църквата, отличава „посветения живот“ на Бога⁴⁶⁸.

2103

916 Богопосветеният живот се явява следователно като един от начините на живот в „по-дълбоко“ посвещение, което се корени в Кръщението и е отдадено изцяло на Бога⁴⁶⁹. В посветения живот верните на Христос приемат под въздействието на Светия Дух да следват Христос поотблизо, да се отдадат на Бога, обичан над всичко, и следвайки съвършенството на любовта в служба на Царството, да бъдат знак за бъдещия свят и да известяват славата Му в Църквата⁴⁷⁰.

1973-1974

ГОЛЯМО ДЪРВО С МНОГО КЛОНИ

917 „Както дървото се разклонява удивително и многообразно в нивата Господня от семето, посято от Бога, така са се развили различните форми на отшелническия или общия живот, различните семейства, които укрепват силата както за благоденствието на отделните членове, така и за благомето на цялото Тяло Христово.“⁴⁷¹

2687

918 „Още от началото на Църквата е имало мъже и жени, които,

⁴⁶⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 42.

⁴⁶⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 33: AAS 57 (1965) 39.

⁴⁶⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 44: AAS 57 (1965) 51.

⁴⁶⁸ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42-43: AAS 57 (1965) 47-50; Id., Decr. *Perfectae caritatis*, 1: AAS 58 (1966) 702-703.

⁴⁶⁹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Perfectae caritatis*, 5: AAS 58 (1966) 704-705.

- изпълнявайки евангелските съвети, са искали с по-голяма свобода да следват Христос и по-вярно да Му подражават, като всеки по свой начин води живот, посветен на Бога. Мнозина измежду тях под въздействието на Светия Дух са живеели в усамотение или пък са основавали религиозни семейства, приети охотно от Църквата и одобрени с нейния авторитет.⁴⁷²
- 933
- 2684 919 Епископите трябва да се стараят винаги да разпознават новите дарове на посветения живот, поверени от Светия Дух на неговата Църква; одобрението на новите форми на посветен живот е запазено за Апостолическия Престол⁴⁷³.

ОТШЕЛНИЧЕСКИЯТ ЖИВОТ

920 Без да изповядват винаги публично трите евангелски съвета, отшелниците „в едно по-строго оттегляне от света, в тишината на усамотението, в усърдната молитва и разкаянието посвещават живота си за прославата на Бога и за спасението на света“⁴⁷⁴.

921 Те показват на всеки онази вътрешна страна от тайната на Църквата, каквото е личното общение с Христос. Скрит от погледите на хората, животът на отшелниците е мълчалива проповед за Този, на Когото те са отдали живота си, защото Той е всичко за тях. Това е един особен призив да се намери в пустинята, в самата духовна битка славата на Разпнатия.

ПОСВЕТЕНИТЕ ДЕВИЦИ И ВДОВИЦИ

- 922 Още от апостолски времена девойки християнки⁴⁷⁵ и вдовици⁴⁷⁶, призовани от Господа да се отдадат изцяло на Него в по-голяма свобода на сърцето, тялото и духа, са взимали решение, одобрено от Църквата, да живеят в постоянна девственост и чистота „заради Царството Небесно“ (Мат. 19, 12).
- 2719

923 „При заявяването на свещеното си решение да следват по-от

⁴⁷⁰ Вж. CIC canon 573.

⁴⁷¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 43: AAS 57 (1965) 49.

⁴⁷² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Perfectae caritatis*, 1: AAS 58 (1966) 702.

⁴⁷³ Вж. CIC canon 605.

⁴⁷⁴ CIC canon 603, § 1.

близо Христос девойките биват посвещавани на Бога от епархийския епископ съгласно приетия литургичен обред, мистично венчавани за Исус, Сина Божи, и посвещавани в служба на Църквата.⁴⁴⁷⁷ Чрез този тържествен обред (*Consecratio virginum*) „девойката бива утвърдена като посветено лице, като отвъдпрехождащ знак на любовта на Църквата към Христос, есхатологичен образ на небесната Невеста и бъдещия живот“⁴⁴⁷⁸.

2015

924 „Близък до другите форми на посветен живот“⁴⁴⁷⁹, чинът на девството установява жената, живееща в света (или монахинята), в молитва, покаяние, в служба на своите братя и апостолска дейност съобразно състоянието и съответните харизми, дадени на всяка жена⁴⁴⁸⁰. Посветените девойки могат да се обединяват, за да спазват по-вярно своето намерение⁴⁸¹.

1618-1620

1537

МОНАШЕСКИЯТ ЖИВОТ

1672

925 Роден в Изтока през първите векове на християнството⁴⁸² и развиван в канонично утвърдените от Църквата институти⁴⁸³, монашеският живот се различава от другите форми на посветен живот по своето богослужение, публичното изповядване на евангелските съвети, братския живот, воден в общностите, по отдаденото свидетелство за единението с Христос и Църквата⁴⁸⁴.

926 Монашеският живот произтича от тайната на Църквата. Той е дар, който Църквата получава от своя Господ и който поднася като постоянно състояние на вярващия, призован от Бога в изповядването на съветите. По този начин Църквата може едновременно да яви Христос и да се признае за Невеста на Спасителя. Монашеският живот е призван под различни форми да изрази Божията любов на

⁴⁷⁵ Вж. 1 Кор. 7, 34-36.

⁴⁷⁶ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Vita consecrata*, 7: AAS 88 (1996) 382.

⁴⁷⁷ CIC canon 604, § 1.

⁴⁷⁸ *Ordo Consecrationis virginum*, Praenotanda, 1, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 7.

⁴⁷⁹ Вж. CIC canon 604, § 1.

⁴⁸⁰ Вж. *Ordo Consecrationis virginum*, Praenotanda, 2, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 7.

⁴⁸¹ Вж. CIC canon 604, § 2.

езика на нашето време.

1672 927 Всички монаси, пряко или непряко подчинени на Папата⁴⁸⁵, заемат своето място сред сътрудниците на епархийския епископ в неговото пастирско служение⁴⁸⁶. Насаждането и мисионерското разширяване на Църквата изискват наличието на религиозен живот във всички форми още от началото на евангелизацията⁴⁸⁷. „Историята признава големите заслуги на религиозните братства в разпространението на вярата и образуването на нови Църкви – от древните монашески институции и средновековни ордени до съвременните конгрегации.“⁴⁸⁸

796 Мирските институти

928 „Мирски институт е институт на посветения живот, при който вярващите, живеещи в света, се стремят да усъвършенстват любовта и полагат усилия да допринесат за освещаването на света, най-вече отвътре.“⁴⁸⁹

854 929 Със своя „живот, съвършено и изцяло посветен на (това) освещаване“⁴⁹⁰, членовете на тези институти взимат участие в евангелизаторската дейност на Църквата „в света и изхождайки от света“⁴⁹¹, в които тяхното присъствие действа „като закваса“⁴⁹². Тяхното „свидетелство за християнски живот насочва към Бога временните неща и се стреми да преобразува света със силата на Евангелието“. Те обвързват със свещени връзки евангелските съвети и спазват помежду си общуването във вярата и братството, присъщи на техния „мирски начин на живот“⁴⁹³.

ОБЩЕСТВА НА АПОСТОЛСКИ ЖИВОТ

930 Наред с различните форми на посветен живот „съществуват и общества с апостолски живот, чиито членове, без да дават религи

⁴⁸² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 15: AAS 57 (1965) 102.

⁴⁸³ Вж. CIC canon 573.

⁴⁸⁴ Вж. CIC canon 607.

⁴⁸⁵ Вж. CIC canon 591.

⁴⁸⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 33-35: AAS 58 (1966) 690-692.

⁴⁸⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 18: AAS 58 (1966) 969-969; *Ibid.*, 40: AAS 58 (1966) 987-988.

⁴⁸⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 69: AAS 83 (1991) 317.

⁴⁸⁹ CIC canon 710.

озни обети, следват апостолската цел на тяхното общество. Водейки братски живот в съобщност, те се стремят в съгласие със собствения им начин на живот към усъвършенстване на любовта чрез спазването на уставите. Сред тях има общества, чиито членове приемат евангелските съвети съобразно приетите устави⁴⁹⁴.

ПОСВЕЩАВАНЕ И МИСИЯ: ИЗВЕСТИЯВАНЕ НА ЦАРЯ, КОЙТО ИДВА

931 Отдаден на възлюбения в най-висша степен Бог, този, когото Кръщението вече е посветило на Бога, се оказва още по-дълбоко посветен на Божието служение и благо на Църквата. Чрез посвещаването на Бога Църквата явява Христос и показва удивителния начин, по който Светият Дух действа в нея. Първата задача на тези, които изповядват евангелските съвети, е да претворят в живота своето посвещение. „Но тъй като се обричат в служба на Църквата по силата на своето посвещаване, те са задължени да работят най-вече за мисионерското дело съобразно присъщия на техните институти начин.“⁴⁹⁵

932 В Църквата, която сама е подобна на тайнство, т.е. е знак и инструмент на Божествения живот, посветеният живот се явява като особен белег в тайната на изкуплението. Следването и подражанието на Христос „по-отблизо“, „по-ясното“ заявяване на собствено-то самоотричане – това означава човек да присъства по-дълбоко в сърцето на Христос до своите съвременници. Защото тези, които са тръгнали по този „по-тесен“ път, вдъхновяват с примера си своите братя и дават изключително блестящо свидетелство, „че светът не може да бъде преобразен и поднесен на Бога без духа на блаженствата“⁴⁹⁶.

933 Независимо дали това свидетелство е публично, както при монашеството, или по-частно или дори тайно, идването на Христос остава за всички посветени началото и насоката на техния живот:

⁴⁹⁰ Pius XII, Cost. ap. *Provida Mater*: AAS 39 (1947) 118.

⁴⁹¹ CIC canon 713, § 2.

⁴⁹² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Perfectae caritatis*, 11: AAS 58 (1966) 707.

⁴⁹³ Вж. CIC canon 713.

⁴⁹⁴ CIC canon 731, § 1-2.

⁴⁹⁵ CIC canon 783; вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Redemptoris missio*, 69: AAS 83 (1991) 317-318.

- 775 „Понеже Божият народ няма тук, долу, постоянен град... (това състояние) показва на всички вярващи присъствието, дори в този век, на небесни блага; посветеността свидетелства за новия и вечен живот, придобит чрез изкуплението на Христа, известявайки бъдещото възкресение и небесната слава.“⁴⁹⁷

Накратко

- 934 *„Според Божественото установление в Църквата сред верните има посветени служители, които в правото са наричани клирици; що се отнася до другите, те са наречени миряни.“ Има и вярващи, които принадлежат към едната и другата категория и които чрез изповядването на евангелските съвети са се посветили на Бога и служат по този начин на мисията на Църквата*⁴⁹⁸.
- 672
- 769
- 935 *За да извести вярата и укрепи Своето Царство, Христос изпрати Своите апостоли и техните последователи. Той ги прави участници в Своята мисия. От Него те получават властта да действат в Негово лице.*
- 936 *Господ направи от свети Петър видимата основа на Своята Църква. На него Той повери ключовете. Римският епископ на Църквата, наследникът на Свети Петър, е „глава на колегията на епископите, намесник на Христос и пастир на цялата Църква на тази земя“*⁴⁹⁹.
- 937 *„По Божествено установление Папата се ползва от върховна, пълна, непосредствена и всеобща власт за доброто на душите.“*⁵⁰⁰
- 938 *Епископите, поставени чрез Светия Дух, са наследници на апостолите. Те са „видимото начало и основата на единството в техните отделни Църкви“*⁵⁰¹.
- 939 *Подпомагани от свещениците, които са техни сътрудници, и от дяконите, епископите имат задължението да поучават истинно във вярата, да извършват богослужението, особено*

⁴⁹⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 31: AAS 57 (1965) 37.

⁴⁹⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 44: AAS 57 (1965) 50-51.

⁴⁹⁸ Вж. CIC canon 207, § 1-2.

Евхаристията, и да ръководят поверените им Църкви като истински пастири. Тяжно задължение е също и грижата за всички Църкви под върховенството на Папата.

- 940 *„Особеното в състоянието на миряните е, че като живеят в света и сред светските дела, те са призвани от Бога да носят своето апостолство в света като закваса благодарение на силата на техния християнски дух.“⁵⁰²*
- 941 *Миряните съучастват в свещенството на Христос. Съединявайки се все повече с Него, те развиват благодатта на Кръщението и Миропомазването във всички направления на личния, семейния, социалния и църковния живот и по този начин осъществяват повика за святост, отправен към всички кръстени.*
- 942 *Благодарение на тяхната пророческа мисия „миряните също са призвани да бъдат при всички обстоятелства в сърцето на самата човешка общност свидетели на Христа“⁵⁰³.*
- 943 *Благодарение на царствената си мисия миряните имат силата да победят в себе си и в света царството на греха чрез своето самоотричане и светостта на своя живот⁵⁰⁴.*
- 944 *Посветеният живот на Бога се характеризира с публичното изповядване на евангелските съвети за бедност, целомъдрие и послушание в състоянието на постоянен живот, признат от Църквата.*
- 945 *Отдаден на възлюбения в най-висша степен Бог, този, когото Кръщението вече е предопределило за Бога, посвещава още по-дълбоко живота си в служба на Бога и за благо на цялата Църква.*

⁴⁹⁹ CIC canon 331.

⁵⁰⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 2: AAS 58 (1966) 673.

⁵⁰¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27.

⁵⁰² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 2: AAS 58 (1966) 839.

⁵⁰³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Gaudium et spes*, 43: AAS 58 (1966) 1063.

Параграф 5

ОБЩЕНИЕТО НА СВЕТИИТЕ

946 След като изповядва вярата в „Светата Католическа Църква“, апостолският символ добавя: и в „общението на светиите“. Този член на Символа до известна степен пояснява предшестващия: „Какво е Църквата, ако не събрание на всички светии?“⁵⁰⁵ Тъкмо общението на светите е Църквата.

947 „Тъй като всички вярващи са едно тяло, благото на едните се съобщава на другите Оттук, свързано с всичко друго, трябва да се вярва, че съществува общност на благата в Църквата. Но най-важният член на Тялото е Христос, тъй като Той е Главата Следователно благото на Христос се съобщава на всички членове и това съобщаване става чрез тайнствата на Църквата.“⁵⁰⁶ „Тъй като тази Църква се ръководи от един Дух, то полученото в нея става общо достойние.“⁵⁰⁷

948 Следователно изразът „общение на светиите“ има две значения: „общение със светите неща“ („свещините“, *sancta*) и „общение със светите лица“ (*sancti*).

„Осветеното е за светите!“ („*Sancta sanctis!*“) – възгласява служещият в повечето източни богослужения в момента на издигане на светите Дарове преди Причастяването. Верните „свети“ се хранят с Тялото и Кръвта Христови (*κοινωνία*), за да пораснат в общението със Светия Дух и да го предадат на света.

790 **I. Общението на духовните блага**

949 В древната Йерусалимска общност учениците „постоянстваха в учението на апостолите, в общуването, в преломяването и в молитвите“ (*Деян. 2, 42*).

⁵⁰⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 41.

⁵⁰⁵ SANCTUS NICETAS REMESIANAE, *Instructio ad competentes* 5, 3, 23 [*Explanatio Symboli*, 10]: TPL 1, 119 (PL 52, 871).

⁵⁰⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *In Symbolum Apostolorum scilicet „Credo in Deum“ expositio*, 13: *Opera omnia*, v. 27 (Parisiis 1875), p. 224.

⁵⁰⁷ *Catechismus Romanus*, 1, 10, 24: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 119.

Общението във вярата. Вярата на вярващите е вярата на Църквата, получена от апостолите, съкровище на живота, което расте, когато се споделя. 1331

950 *Общението в тайнствата.* „Плодът на всички тайнства принадлежи на всички. Защото тайнствата и най-вече Кръщението, което служи като врата, през която хората влизат в Църквата, са свещени връзки, които обединяват всички и ги свързват с Исус Христос. Общението на светците е общение в тайнствата Названието „общение“ подходжа за всички тайнства, защото всички тайнства ни свързват с Бога Но общението подходжа най-вече за Евхаристията, защото тя най-точно го пресъздава.“⁵⁰⁸

951 *Общението в харизмите.* В общението на Църквата Светият Дух „разпределя сред вярващите от всеки ред ... специални благодати“ за изграждането на Църквата⁵⁰⁹. Така, „всекиму се дава да се прояви у него Духът за обща полза“ (1 Кор. 12, 7). 185

952 „Всичко им беше общо“ (Деян. 4, 32): „Истинският християнин трябва да смята, че всичко, което притежава, е общо достояние, и винаги трябва да бъде готов да се притече на помощ на бедния и да облекчи страданията на ближния.“⁵¹⁰ Християнинът е „пристойник“ на Божиите блага⁵¹¹. 1130

953 *Общението в любовта:* в общението на светиите „никой от нас не живее за себе си и никой не умира за себе си“ (Рим. 14, 7). „И кога страда един член, страдат с него всички членове; кога се слави един член, радват се с него всички членове. Вие сте Тялото Христово, а поотделно – членове“ (1 Кор. 12, 26-27). Любовта „не дири своето“ (1 Кор. 13, 5)⁵¹². И най-малкото наше действие, извършено в любовта, дава своя отзвук в достоянието на всички – в онази взаимна обвързаност на всички хора, живи и мъртви, която се основава на общението на светиите. Всеки грях вреди на това общение. 1331
799
2402

II. Общението между Небесната и земната Църква

⁵⁰⁸ *Catechismus Romanus*, 1, 10, 24: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 119.

⁵⁰⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16.

- 1827 954 *Трите състояния на Църквата.* „Докато очакват Господ да дойде в Своето величие заедно с всички ангели и след унищожението на смъртта всичко да Му бъде подчинено, едни от Неговите ученици продължават своето странстване на земята; други, завършили земното си съществуване, са в състояние на пречистване; накрая, трети вече в слава съзерцават „ясно самия триединен Бог такъв, какъвто Е“⁵¹³:
- 2011 „Всички ние в различна степен и по различен начин влизаме в общение чрез една и съща любов към Бога и към ближния, като пеем на нашия Бог един и същи химн на славата. И наистина, всички, които принадлежат на Христос и имат Неговия Дух, са свързани в една-единствена Църква и се държат взаимно като едно цяло в Христос.“⁵¹⁴
- 845, 1469 955 „Единението... на тези, които са още на път, с онези техни братя, които са заспали в Христовия мир, не се нарушава ни най-малко, защото според неизменната вяра на Църквата това единение укрепва от общението на духовните блага.“⁵¹⁵
- 771 956 *Ходатайството на светците.* „Понеже са по-тясно свързани с Христос, небесните обитатели по-здраво укрепват цялата Църква в светостта Те не престават да се застъпват за нас пред Отца, като поднасят заслугите си, които са придобили на земята чрез единствения Посредник между Бога и хората, Исус Христос Така тяхната братска загриженост е от най-голяма помощ за нашата слабост“⁵¹⁶:
- 1031, 1023 „Не плачете, защото ще ви бъде по-полезен на мястото, където отивам, отколкото тук.“⁵¹⁷
- „На моето небе искам да живея, като правя добро на земята.“⁵¹⁸
- 1370 957 *Общението със светците.* „Ние почитаме паметта на небесните обитатели не само заради техния пример, но много повече за да се укрепи единството на цялата Църква в Духа благодарение на братската любов. Защото както християнското общение между странащащите тук, на земята, ни приближава до Христос, така общението със светците ни съединява с Христос, от Когото като от извор и Глава произтича всяка благодат и живот на самия Божи Народ“⁵¹⁹:

⁵¹⁰ *Catechismus Romanus*, 1, 10, 27: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 121.

⁵¹¹ Вж. *Лук.* 16, 1-3.

⁵¹² Вж. *1 Кор.* 10, 24.

⁵¹³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 49: AAS 57 (1965) 54.

⁵¹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 49: AAS 57 (1965) 54-55.

⁵¹⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 49: AAS 57 (1965) 55.

„Ние почитаме Христос, защото е Син Божи; а мъчениците заслужено обичаме като ученици и подражатели на Господа заради несравнимото им благоволие към техния Цар и Учител; дано и ние също да станем техни спътници и съученици.“⁵²⁰ 2683

958 *Общението с мъртвите.* „Като признава най-вече цялостното общение в мистичното Тяло на Исус Христос, Църквата, съставена от тези свои членове, които странстват на земята, още от първите времена на християнството е обградила с голямо благоговение паметта на мъртвите, като отправя за тях и своите молитви; защото „каква света и благочестива мисъл – да се принесе за умрелите умилоствивна жертва, да бъдат освободени от грях“ (2 Мак. 12, 46)⁵²¹. Нашата молитва може не само да им помогне, но и да осигури успеха на тяхното застъпничество за нас. 1173

959 *В единното семейство на Бога.* „Когато всички ние, синовете Божии, съставляващи единното семейство на Христос, имаме общение помежду си във взаимната любов и единното славословие на Пресветата Троица, то ние отговаряме на дълбокото вътрешно призвание на Църквата.“⁵²²

1371

Накратко

960 *Църквата е „общение на светите“: този израз означава най-напред „светите неща“ (sancta) и преди всичко Евхаристията, чрез която „се представя и изгражда единството на вяващите, които в Христос образуват едно Тяло“⁵²³.* 1032, 1689

961 *Този израз означава също така общението на „светите лица“ (sancti) в Христос, Който е „умрял за всички“, така че това, което всеки върши и претърпява във и за Христос, да донесе плодове за всички.* 1027

⁵¹⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 49: AAS 57 (1965) 55.

⁵¹⁷ SANCTUS DOMINICUS, moribundus, ad suos fratres: *Relatio iuridica* 4 (Frater RADULPHUS DE FAVENTIA), 42: Acta sanctorum, Augustus I, p. 636; вж. IORDANUS DE SAXONIA, *Vita* 4, 69: Acta sanctorum, Augustus I, p. 551.

⁵¹⁸ SANCTA THERESIA A IESU INFANTE, *Vebra* (17 iulii 1897): *Derniers Entretiens* (Paris 1971) p. 270.

⁵¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 50: AAS 57 (1965) 56.

⁵²⁰ *Martyrium sancti Polucarpī*, 17, 3: SC 10bis, 232 (FUNK I, 336).

⁵²¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 50: AAS 57 (1965) 55.

962 „Ние вярваме в общението на всички верни на Христос – тези, които са още пътници на земята, напусналите живота, които се пречистват, онези, които вкусват небесното блаженство, тъй като те всички са свързани в една Църква; и вярваме също, че в това общение ни помага милостивата любов на Бога и неговите светии, които винаги се вслушват в нашите молитви.“⁵²⁴

Параграф 6

МАРИЯ – МАЙКА НА ХРИСТОС, МАЙКА НА ЦЪРКВАТА

963 След като говорихме за ролята на Дева Мария в тайната на Христос и Духа, уместно е сега да разгледаме нейното място в тайната на Църквата. „Наистина Дева Мария ... е призната и почитана като истинска Майка на Бога и Изкупителя Тя е също така „Майка на членовете (на Христос)... , тъй като е съдействала чрез любовта в Църквата да се родят вярващите, които са членовете на Главата Христос.“⁵²⁵ „Мария – Майка Христова, Майка и на Църквата“⁵²⁶.

I. Майчинството на Мария по отношение на Църквата

НАПЪЛНО ЕДИНЕНА СЪС СВОЯ СИН...

964 Ролята на Мария по отношение на Църквата е неразделна от нейното единение с Христос и произтича пряко от него. „Единството на Мария с нейния Син в делото на Спасението се проявява още от часа на девственото зачатие на Христос чак до часа на Неговата смърт“⁵²⁷:

„Преблажената Дева измени пътя на вярата, като пазеше вярно единението със своя Син чак до Кръста, където не без Божия замисъл застана, страдайки дълбоко със своя Единороден Син и присъединявайки се към Неговата жертва с майчиното си сърце, като даваше на принасянето на жертвата, родена от нейната плът, съгласието на своята любов, за да бъде накрая поверена от умиращия на Кръста Христос като Май

484-507
721-726

⁵²² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 51: AAS 57 (1965) 58.

⁵²³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

⁵²⁴ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 30: AAS 60 (1968) 445.

⁵²⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 53: AAS 57 (1965) 57-58; вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *De sancta virginitate* 6, 6: CSEL 41, 240 (PL 40, 399).

⁵²⁶ PAULUS VI, *Allocutio ad Conciliares Patres, tertia exacta Oecumenicae Synodi Sessione* (21 novembris 1964): AAS 56 (1964) 1015.

ка на Неговия ученик с думите: „Жено, ето Син ти!“ (Иоан. 19, 26-27)⁵²⁸.

965 След Възнесението на своя Син Мария „подпомогна с молитвите си раждащата се Църква“⁵²⁹. Заедно с апостолите и някои други жени „виждаме Мария да призовава с молитвите си дара на Духа, Който я бе осенил при Благовещението“⁵³⁰.

...СЪЩО И В СВОЕТО УСПЕНИЕ...

966 „Накрая неопетнената Дева, запазена непокътната от всякакво петно на първородния грях, след като измина земния си път, бе възнесена с тяло и душа в небесната слава и възвеличена от Господа като Царица на Вселената, за да се уподоби още по-пълно на своя Син, Господ на господстващите, победител над греха и на смъртта.“⁵³¹ Възнесението на Светата Дева е особено съучастие във Възкресението на нейния Син и предварване на Възкресението на останалите християни:

„В твоето раждане ти запази девствеността си, в твоето успение ти не напусна света, Богородице: ти достигна до извора на живота, ти, която зачена живия Бог и която чрез твоите молитви ще освободиш от смърт нашите души.“⁵³²

...Тя е НАША МАЙКА в РЕДА на БЛАГОДАТТА

967 С пълното си присъединяване към волята на Бога, към изкупителното дело на своя Син и към всеки подтик на Светия Дух Дева Мария е за Църквата образец на вяра и любов. Поради това тя е „най-възвишеният и изключителен член на Църквата“⁵³³ и дори пресъздава осъществения първообраз, „типа“ на Църквата⁵³⁴.

968 Но нейната роля по отношение на Църквата и на цялото човечество се простира още по-далеч. Тя „сътрудничи по абсолютно неповторим начин в делото на Спасителя чрез своето послушание, своята вяра, надежда и пламенна любов, за да бъде възстановен свъръ-

⁵²⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 57: AAS 57 (1965) 61.

⁵²⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 58: AAS 57 (1965) 61-62.

⁵²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 69: AAS 57 (1965) 66.

⁵³⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 59: AAS 57 (1965) 62.

⁵³¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 59: AAS 57 (1965) 62; вж. Pius XII, Const. ap. *Munificentissimus Deus* (1 novembris 1950): DS 3903.

хестественият живот на душите. Затова именно тя е наша Майка в реда на благодатта⁵³⁵.

969 „Още от съгласието, което тя даде в деня на Благовещението и което непоколебимо поддържаше под Кръста, това майчинство на Мария в спасителния план на благодатта продължава без прекъсване до увенчаването на всички избрани за вечността. И наистина, ролята ѝ в спасението не привършва след нейното приемане на небето: с многостранното си застъпничество тя продължава да измолва даровете, които осигуряват вечното ни спасение Затова преблажената Дева бива призовавана в Църквата като застъпница, Помощница, Покровителка, Посредница.“⁵³⁶

494 970 „Майчината роля на Мария по отношение на хората не замъглява и не намалява с нищо единственото посредничество на Христос: напротив, тя е проява на добродетелта, защото всяко спасително влияние от страна на преблажената Дева ... произтича от свръх-изобилието на Христовите заслуги: тя се осланя на посредничеството на Христос, от което зависи във всичко и от което извлича всяка благодат.“⁵³⁷ „Никое създание не може да бъде поставено редом с Въплътеното Слово и Изкупителя. Но както в священството на Христос участват по различен начин свещенослужителите и верният народ и единната благодат на Бога се излива истинно върху създанията под различни форми, така единственото посредничество на Изкупителя не изключва, но, напротив, насърчава различните съучастия на създанията, получаващи своя дял от един-единствен източник.“⁵³⁸

II. Почитането на Блажената Дева

2008 971 „Отсега ще ме облажават всички родове“ (Лук. 1, 48): „Благоговението на Църквата към Дева Мария се отнася към самата природа на християнското почитане.“⁵³⁹ Дева Мария „заслужено се удостоверява от Църквата със специален култ. И наистина, още от най-древни времена преблажената Дева е почитана под названието „Богородица“; вярващите търсят нейното покровителство, молейки я за помощ при

⁵³² *Troparium in die dormitionis beatae Mariae Virginis*: Ὁρολόγιον τὸ μέγα (Romae 1876) p. 215.

⁵³³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 53: AAS 57 (1965) 59.

⁵³⁴ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 63: AAS 57 (1965) 64.

⁵³⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 61: AAS 57 (1965) 63.

⁵³⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 62: AAS 57 (1965) 63.

⁵³⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 60: AAS 57 (1965) 62.

всякакви опасности и нужди Това почитане ... макар и с абсолютно уникален характер, се различава съществено от богочитането, което се отдава на Въплътеното Слово, както и на Отца и Светия Дух, като обаче го благоприятства в най-висша степен⁵⁴⁰; почитането намира израз в литургичните празници, посветени на Божията Майка⁵⁴¹, и в богородичната молитва, каквато е Светата Броеница (Светият Розарий), „съкратеният вид на цялото Евангелие“⁵⁴². 308

III. Мария – есхатологична икона на Църквата 1172

972 След като говорихме за Църквата, за нейния произход, мисия и предназначение, не бихме могли да намерим по-добро заключение от обръщането на погледа към Мария, за да съзерцаваме в нея това, което е Църквата в своята тайна, в своето „странстване във вярата“, и това, което ще бъде в своето бъдещо отечество, на края на своя път, където я очаква „в славата на Пресветата и Неделима Троица“, „в общението на всички светци“⁵⁴³ тази, която Църквата почита като Майка на своя Господ и като своя собствена Майка:

„Както на небесата Майката Исусова е прославена с тяло и душа, бидейки образ и начало на Църквата, която трябва да намери своя завършек в бъдния век, така тук, на земята, докато настъпи Господният ден, тя сияе като знак на сигурна надежда и утеха за странстващия Божи народ.“⁵⁴⁴ 2678

Накратко

973 Като произнася „Да бъде“ на Благовещението и като дава своето съгласие за тайната на Въплъщението, Мария вече сътрудничи на цялото дело, което трябва да изпълни нейният Син. Тя е майка навсякъде, където Той е Спасител и Глава на мистичното Тяло. 773

974 Преблажената Дева Мария, след като измина земния си път, 829

⁵³⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 62: AAS 57 (1965) 63.

⁵³⁹ PAULUS VI, Adh. ap. *Marialis cultus*, 56: AAS 66 (1974) 162.

⁵⁴⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 66: AAS 57 (1965) 65.

⁵⁴¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 103: AAS 56 (1964) 125.

⁵⁴² PAULUS VI, Adh. ap. *Marialis cultus*, 42: AAS 66 (1974) 152-153.

⁵⁴³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 69: AAS 57 (1965) 66-67.

- 2853 *бе отнесена с тяло и душа в славата на небето, където тя вече участва в славата на Възкресението на своя Син, като предварва Възкресението на всички членове на Неговото Тяло.*
- 975 *„Ние вярваме, че Пресветата Божия Майка, новата Ева, Майка на Църквата, продължава на небето майчинската си роля по отношение на членовете на Христа.“⁵⁴⁵*

⁵⁴⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 68: AAS 57 (1965) 66.

⁵⁴⁵ PAULUS VI, *Sollemnis Professio fidei*, 15: AAS 60 (1968) 439.

ЧАСТ ВТОРА

ОТСЛУЖВАНЕ
НА ХРИСТОВАТА ТАЙНА

ЗАЩО ИМА ЛИТУРГИЯ?

50

1066 В Символа на вярата Църквата изповядва тайната на Светата Троица и нейното „благоволение“ (*Еф.* 1, 9) над цялото творение: Отец изпълнява „тайната на Своята воля“, като дава Своя възлюбен Син и Своя Свети Дух за спасението на света и за слава на Неговото Име. Такава е тайната на Христос¹, открита и проведена в историята съобразно замисъла или мъдро нареденото „разположение“, което свети Павел нарича „разпоредбата на тайната“ (*Еф.* 3, 9) и което Преданието на отците нарича „икономей (домостроителство) на изпълтеното Слово“ или „икономей на спасението“.

236

1067 „Делото за изкуплението на хората и за съвършената прослава на Бога, което бе предшествано от великите божествени дела сред народа в Стария Завет, Господ Исус Христос изпълни най-вече чрез Пасхалната тайна на Своето блажено страдание, Своето Възкресение от мъртвите и славно Възнесение; чрез Пасхалната тайна Той, „умирайки, разруши нашата смърт и възкръсвайки, възстанови живота“. Защото точно от прободеното ребро на Христос, умрял на кръста, се роди „удивителното тайнство на цялата Църква“². Ето защо в литургията Църквата чества главно Пасхалната тайна, чрез която Христос изпълни делото на нашето спасение.

571

1068 Точно тази тайна на Христос Църквата известява и отслужва в литургията, така че верните да живеят в Него и да свидетелстват за Него в света:

„И действително литургията, чрез която, особено в божествената Жертва на Евхаристията, се извършва делото на нашето изкупление, допринася в най-висша степен вярващите чрез техния живот да изразяват и откриват на останалите хора тайната на Христос и присъщата на ис-

¹ Вж. *Еф.* 3, 4.

² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 5: AAS 56 (1964) 99.

³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 2: AAS 56 (1964) 97-98.

тинската Църква природа.“³

КАКВО ОЗНАЧАВА ДУМАТА ЛИТУРГИЯ?

1069 По произход думата „литургия“ означава „обществено дело“, „служба в името, в полза на народа“. В християнското предание думата означава, че Божият народ участва в „делото на Бога“.⁴ Чрез литургията Христос, нашият Изкупител и върховен Първосвещеник, продължава в Своята Църква, в нея и чрез нея, делото на нашето изкупление:

783 1070 Думата „литургия“ в Новия Завет се употребява, за да означава не само прославата на богопочитането⁵, но така също проповядването на Евангелието⁶ и любовта в действие⁷. При всички тези означения става дума за служба на Бога и на хората. В литургичната служба Църквата е служителка, по образа на своя Господ, единственият „служител“⁸ и участва в Неговото Свещенство (култ), пророческо (възвестяване) и царствено (служба на любовта):

„С право се смята, че литургията е упражняване на свещеническата длъжност на Исус Христос, при което чрез видими знаци се означава освещаването на всеки човек по присъщия за него начин, като цялото обществено богопочитане се осъществява от мистичното Тяло на Исус Христос, сиреч от Главата и членовете на Тялото. Вследствие на това всяко богослужение, бидейки дело на Свещенослужителя Христос и Неговото Тяло, каквото е Църквата, е свършено свещено действие, което по силата и степента на своята въздейственост надминава всяко друго действие на Църквата.“⁹

ЛИТУРГИЯТА КАТО ИЗБОР НА ЖИВОТ

1692 1071 Дело на Христос, литургията е също действие на Неговата Църква. Тя изгражда и явява Църквата като видим знак на общението на Бога и хората чрез Христос. Тя приобщава вярващите в новия живот на общността и предполага „съзнателно, активно и плодонос-

⁴ Вж. *Иоан.* 17, 4.

⁵ Вж. *Деян.* 13, 2; *Лук.* 1, 23.

⁶ Вж. *Рим.* 15, 16; *Фил.* 2, 14-17. 30.

⁷ Вж. *Рим.* 15, 27; *2 Кор.* 9, 12; *Фил.* 2, 25.

⁸ Вж. *Евр.* 8, 2. 6.

⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 7: AAS 56 (1964) 101.

¹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 11: AAS 56 (1964) 103.

но“ участие на всички¹⁰.

1072 „Литургията не изчерпва цялото действие на Църквата“¹¹: тя трябва да бъде предшествана от евангелизацията, вярата и обръщането; само тогава тя ще може да принесе плодовете в живота на вярващите: новия живот съобразно Духа, включването в мисията на Църквата и службата за нейното единство.

МОЛИТВА И ЛИТУРГИЯ

1073 Литургията е също участие в молитвата на Христос, отправена към Отца в Светия Дух. В нея всяка християнска молитва намира своето начало и край. Чрез литургията вътрешният човек се утвърждава и основава¹² в „голямата любов ... с която Бог ни обикна“ (Еф. 2, 4) в Своя възлюбен Син. Тя е също „Божие чудо“, което оживява и става вътрешно съкровено от всяка молитва, „духом във всяко време“ (Еф. 6, 18).

2558

КАТЕХЕЗА И ЛИТУРГИЯ

1074 „Литургията е връх, към който се стреми Църквата, и в същото време извор, от който извира всяка нейна сила.“¹³ Тя е следователно основното място за катехезата на Божия народ. „Катехезата е вътрешно свързана с всяка литургична и сакраментална дейност, защото само в тайнствата и особено в Евхаристията Исус Христос действа напълно за преобразяването на хората.“¹⁴

426

1075 Литургичната катехеза се стреми да ни въведе в тайната на Христос. Тя е „мистагогия“ (тоест това, което води към разбиране на тайните), тръгвайки от видимото към невидимото, от означаващото към означеното, от „тайнствата“ към „тайните“. Подобна катехеза се отнася до компетентността на местните и регионалните катехизиси. Настоящият катехизис, който иска да служи на цялата

774

¹¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 9: AAS 56 (1964) 101.

¹² Вж. Еф. 3, 16-17.

¹³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 10: AAS 56 (1964) 102.

¹⁴ IOANNES PAULUS II, Adh.ap. *Catechesi tradendae*, 23: AAS 71 (1979) 1296.

¹⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 3-4: AAS 56 (1964) 98.

Църква в нейното разнообразие от обреди и култури¹⁵, представи само това, което е основно и общо за цялата Църква, засягайки литургията като тайнство и като богослужение (*раздел първи*) и по-нататък седемте тайнства и църковните свещенодействия (*раздел втори*).

РАЗДЕЛ ПЪРВИ
СПАСИТЕЛНИЯТ ПРОМИСЪЛ
НА ТАЙНСТВОТА

1076 В деня на Петдесетница, чрез изливането на Светия Дух, Църквата се откри на света¹. С дара на Духа започва едно ново време в „раздаването на Тайната“: времето на Църквата, през което Христос се явява, прави действително присъстващо и съобщава Своето спасително дело чрез литургията на Църквата, „докле дойде Той” (1 Кор. 11, 26). През времето на Църквата Христос живее в Своята Църква и действа заедно с нея по нов начин, присъщ на това ново време. Той действа чрез тайнствата. В общото Предание на Изтока и Запада това се нарича „сакраментална икономѐя“ (спасителен промисъл на тайнствата), която се състои в съобщаването (или „раздаването“) на плодовете на Пасхалната Тайна на Христос в богослужението, или „сакраменталната“ литургия на Църквата.

Ето защо е важно най-напред да изясним това „сакраментално раздаване“ (*глава първа*). Така ще се проявят по-ярко природата и същностните черти на литургичното свещенодействие (*глава втора*).

¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100; Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 6.

ГЛАВА ПЪРВА
ПАСХАЛНАТА ТАЙНА ВЪВ ВРЕМЕТО НА ЦЪРКВАТА

Член 1
ЛИТУРГИЯТА – ДЕЛО НА ПРЕСВЕТАТА ТРОИЦА

I. Отец – Извор и завършек на литургията

1077 „Благословен да бъде Бог и Отец на Господа нашего Иисуса Христа, Който ни благослови в Христа с всяко духовно благословение от небесата, както и ни избра чрез Него, преди да се свят създаде, за да бъдем свети и непорочни пред Него с любов, както предопредели да ни осинови за Себе Си чрез Иисуса Христа, по благоволение на Своята воля, за да бъде хвалена славата на Неговата благодат, с която Той ни е облагодетелствал чрез Своя възлюбен Син“ (Еф. 1, 3-6). 492

1078 Благословието е божествено действие, което дава живот. Негов източник е Отец. Божието благословение е едновременно слово и дар (*bene-dictio*, εὖ-λογία). Приложен към човека, този израз означава обожаване и себеотдаване на Създателя в действието на благодатите. 2626

1079 От началото до свършека на времената всяко дело на Бога е *благословение*. От литургичната поема на първото сътворение до химните на небесния Йерусалим вдъхновените автори провъзгласяват спасителния замисъл като едно безкрайно божествено благословение.

1080 Още в началото Бог благославя живите същества, особено мъжа и жената. Заветът с Ной и с всички одушевени същества подновява това благословение за плодovitост въпреки греха на човека, заради когото земята бе „прокълната“. Но от Авраам насетне божественото благословение прониква в човешката история, която бе тръгнала към смъртта, за да я възвърне към живота, към своя извор: чрез вярата на „бащата на вярващите“, който приема благословието, започва историята на спасението.

1081 Божествените благословения се проявяват в удивителни и спасителни събития: раждането на Исаак, Изходът от Египет (Пасха и Изход), дарът на Обетованата земя, избирането на Давид, присъствието на Бога в храма, пречистващото заточение и завръщането на „малкия остатък“. Законът, пророците и Псалмите, които съставят литургията на избрания народ, едновременно напомнят божествените благословения и им отговарят с благословения на прослава и благодарност.

1082 В литургията на Църквата божественото благословение е напълно открито и дадено: Отец бива познат и обожаван като източник и завършек на всички благословения на сътворението и спасението; в Своето въплътено Слово, умряло и възкръснало за нас, Той ни изпълва със Своите благословения и чрез Него излива в нашите сърца дара, който съдържа всички дарове: Светия Дух.

- 2627 1083 Сега разбираме двойния смисъл на християнската литургия като отговор на вярата и любовта спрямо „духовните благословения“, с които Отец ни удостоява. От една страна, Църквата, единена със своя Господ и под действието на Светия Дух², благославя Отца „за неизказания Негов дар“ (2 Кор. 9, 15) чрез обожаване, прослава и благодарение. От друга страна, до изпълването на Божия замисъл Църквата не престава да поднася на Отец „приношението на своите собствени дарове“ и да Го моли да изпрати Светия Дух върху тези дарове, върху самата нея, вярващите и целия свят, та чрез приобщаването ни в смъртта и възкресението на Исуса Христа и чрез силата на Светия Дух тези божествени благословения да донесат плодовете на живота, „за да бъде хвалена славата на Неговата благодат“ (Ефес. 1, 6).
- 1360

II. Делото на Христос в литургията

ПРОСЛАВЕНИЙТ ХРИСТОС...

- 662 1084 „Седнал отдясно на Отца“ и като излива Светия Дух в Своето Тяло, което е Църквата, Христос действа чрез тайнствата, установени от Него, за да раздава Своята благодат. Тайнствата са осезаеми знаци (думи и действия), достъпни за настоящата ни човешка природа. Те пресъздават действено благодатта, чиито знаци са благодарение на действието на Христос и силата на Светия Дух.
- 1127

² Вж. Лук. 10, 21.

1085 Литургията на Църквата Христос означава и осъществява главно своята Пасхална Тайна. През времето на земния Си живот Исус известява с учението Си и предвестява с действията Си Своята Пасхална Тайна. Когато настъпва Неговият час³, Той преживява единственото събитие на историята, което не преминава: Исус умира, бива погребан, възкръсва измежду мъртвите и сяда отдясно на Отца „веднъж завинаги“ (Рим. 6, 10; Евр. 7, 27; 9, 12). Събитието, станало в нашата история, е реално, но и уникално: всички други събития на историята идват веднъж и след това отминават, погълнати от миналото. Пасхалната Тайна обаче не може да остане само в миналото, защото чрез Своята смърт Христос унищожи смъртта. И всичко, което Христос е и което направи и изстрада за всички хора, участва в божествената вечност и обхваща всички времена, присъствайки в тях. Събитието на Кръста и Възкресението *трае за вечността* и всичко привлича към живота. 519 1165

...ОЩЕ ОТ ЦЪРКВАТА НА АПОСТОЛИТЕ...

1086 „Както Исус бе изпратен от Отца, така и Той изпрати своите апостоли, изпълнени от Светия Дух, които да проповядват Евангелието на всяко създание и не само да известяват, че Синът Божи чрез своята смърт и Възкресение ни освободи от силата на сатаната и от смъртта и ни принесе в Царството на Своя Отец, но също така да осъществяват делото на спасението чрез известяване на Жертвоприношението и тайнствата, на които се крепи целият литургичен живот.“⁴ 858

1087 Така възкръсналият Христос, като даде Светия Дух на апостолите, им повери Своята власт да освещават⁵: те самите стават сакраментални знаци на Христос. Чрез силата на Светия Дух те предават тази власт на своите наследници. Това „апостолско наследство“ изгражда целия литургичен живот на Църквата; самото наследство е сакраментално и се предава чрез тайнството Свещенство. 816 1536

...ПРИСЪСТВА В ЗЕМНАТА ЛИТУРГИЯ...

1088 „За изпълнението на едно толкова голямо дело“ – раздаването или съобщаването на Своето спасително дело – „Христос винаги 776

³ Вж. *Иоан.* 13, 1; 17, 1.

⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100.)

⁵ Вж. *Иоан.* 20, 21-23.

669 присъства в Своята Църква, особено в литургичните действия. Той
 присъства в жертвоприношението на Месата в лицето на свещено-
 1373 служителя. „Той, Който принесе Себе си на кръста, сега се принася
 чрез службата на свещениците, най-вече в евхаристичните дарове.
 Той присъства там със Своята сила в тайнствата до такава степен,
 че когато някой кръщава, самият Христос кръщава. Исус присъства
 в Своето Слово, тъй като Той говори, когато се четат в Църквата
 Светите Писания. Накрая, пак Той присъства, когато Църквата се
 моли и пее псалмите, защото Сам е обещал: „дето са двама или
 трима събрани в Мое име, там съм Аз посред тях“ (Мат. 18, 20)⁶.

1089 „За изпълнението на това велико дело, чрез което Бог се просла-
 796 вя свършено, а хората се освещават, Христос приобщава към Себе си
 винаги Църквата, Своята възлюбена невеста, която го призовава като
 Господ и чрез Него отдава своето богопочитане на Вечния Отец.“⁷

...КОЯТО УЧАСТВА В НЕБЕСНАТА ЛИТУРГИЯ

1137-1139 1090 „Участвайки в земната литургия, ние предвкуσαμε онази небес-
 на Литургия, която се чества в свещения град Йерусалим, към който ние
 се стремим в пътя си и където Исус седи отдясно на Отца като служител
 на светая светих и на истинната дарохранителница; с цялото небесно во-
 инство ние пеем на Господа химн на прославата; като почитаме паметта
 на светците, ние се надяваме да влезем в съобщност с тях; очакваме
 като Спасител нашия Господ Исус Христос, докато самият Той, Който е
 наш живот, се появи, и тогава и ние ще се явим с Него в славата“⁸.

III. Светият Дух и Църквата в литургията

1091 Вярата на Божия народ в литургията се ръководи от Светия
 798 Дух, изкусно пресъздал „най-забележителните Божии дела“, какви-
 то са тайнствата на Новия Завет. Желанието и делото на Духа в
 сърцето на Църквата е ние да живеем живота на възкръсналия Хрис-
 тос. Когато Той среща в нас отговор на вярата, която Сам е породил,

⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 7: AAS 56 (1964) 100-101.

⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 7: AAS 56 (1964) 101.

⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 8: AAS 56 (1964) 101; вж. Id., Const. Dogm. *Lumen gentium*, 50: AAS 57 (1965) 55-57.

тогава възниква едно истинско съдействие. Поради това литургията става общо дело на Светия Дух и Църквата.

1092 В свещенодействието раздаване на Христовата тайна Светият Дух действа по същия начин, както в другите времена от икономията на спасението: Той подготвя Църквата да посрещне своя Господ, припомня и явява Христос на събранието на вярващите. Със Своята преобразяваща сила Той прави така, че тайната на Христос да присъства в настоящето. Накрая, Духът на общението съединява Църквата с живота и мисията на Христос. 737

СВЕТИЯТ ДУХ ПОДГОТВЯ ПРИЕМАНЕТО НА ХРИСТОС

1093 Светият Дух изпълва в спасителния промисъл на тайнствата първообразите на *Стария Завет*. Понеже Църквата на Исус беше „удивително подготвена в историята на народа на Израил и в Стария Завет“⁹, литургията на Църквата пази като неотлъчна и незаменима част някои елементи от богочитането на Стария Завет, като ги прави свои собствени: 762

- на първо място четенето на Стария Завет; 121
- молитвата на Псалмите; 2585
- и най-вече припомнянето на спасителни събития и значещи 1081

реалности, които намериха своето изпълнение в тайната на Христа (Обещанието и Заветът, Изходът и Пасхата, Царството и Храмът, Изгнанието и Завръщането).

1094 Върху тази хармония на двата Завета¹⁰ се гради Пасхалната катехеза на Господа¹¹, а след това идва учението на апостолите и църковните Отци. Тази катехеза разкрива това, което оставаше скрито под буквата на Стария Завет: тайната на Христа. Тя е наречена „типологична“, защото разкрива новостта на Христос въз основа на „фигурите“ (τύποις), които я известяваха във фактите, думите и символите на Първия Завет. Чрез този нов прочит в Духа на истината с идването на Христос фигурите биват разбулени¹². Така, потопът и Ноевият ковчег предобразяват спасението чрез Кръщението¹³, както и облакът и преминаването на Червено 128-130

⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 6.

¹⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 14-16: AAS 58 (1966) 824-825.

¹¹ Вж. *Лук.* 24, 13-49.

¹² Вж. *2 Кор.* 3, 14-16.

¹³ Вж. *1 Петр.* 3, 21.

море. Водата от скалата е образ на духовните дарове на Христос¹⁴; манната в пустинята е предобраз на Евхаристията, „истинския Хляб от небото“ (Иоан. 6, 32).

281 1095 Ето защо Църквата, по-специално в предколедното време, великденските пости и особено в нощта на Пасхата, отново препрочита и преживява всички тези големи събития от историята на спасението в „днешния ден“ на своята литургия. Но това изисква също
117 катехезата да подпомогне вярващите да се отворят за подобно „духовно разбиране на Икономията на спасението“, такава, каквато ни я показва литургията на Църквата и ни кара да я изживяваме.

1174 1096 *Еврейското богослужение и християнското богослужение.* Едно по-добро познаване на вярата и религиозния живот на еврейския народ, така както са изповядвани и живяни и до днес, може да помогне за по-доброто разбиране на някои страни на християнската литургия. За
1352 евреите и християните Светото Писание е съществена част от техните богослужения: за прогласяването на Божието Слово, за отговора на това Слово, молитвата за прослава и застъпничество за живите и мъртвите, за ослабяването на Божието милосърдие. В своето устройство литургията на Словото произхожда от еврейското богослужение. Молитвата на Часовете и други текстове, както и някои литургични формули, също имат
840 паралели, подобно на формулите на нашите най-почитани молитви, сред които „Отче наш“. Евхаристичните молитви се вдъхновяват също от образците на еврейската традиция. Съотношението между еврейското и християнското богослужение, но също и разликата в тяхното съдържание, са особено забележими в големите празници на литургичната година, като например Пасхата. Християните и евреите празнуват Пасхата: Пасха на историята, насочена към бъдещето при евреите; Пасха, изпълнена в смъртта и Възкресението на Христа при християните, макар и все още в очакване на окончателния завършек.

1097 В *литургията на Новия Завет* всяко литургично действие, по-специално извършването на Евхаристията и на тайнствата, е среща между Христос и Църквата. Литургичното събрание дължи своето единство на „общението в Светия Дух“, Който събира синовете Божии в единното Тяло Христово. Това събрание стои по-високо от човешките, расовите, културните и социалните родства.

¹⁴ Вж. 1 Кор. 10, 1-6.

1098 Общността трябва да се *подготви* да посрещне своя Господ като „народ съвършен“¹⁵. Тази подготовка на сърцата е общо дело на Светия Дух и общността, особено на нейните служители. Благодаратта на Светия Дух се стреми да събуди вярата, покаянието на сърцето и приемането на волята на Отца. Тези разположения са предпоставка за приемането на други благодати, поднесени по време на самото богослужение, и за приемането на плодовете на новия живот, които животът е предопределен да дава за в бъдеще. 1430

СВЕТИЯТ ДУХ ВЪЗПОМЕНАВА ТАЙНАТА НА ХРИСТОС

1099 Духът и Църквата действат общо, за да покажат Христос и Неговото спасително дело в литургията. Най-вече в Евхаристията, но също и в другите тайнства литургията е *възпоменаване* на тайната на спасението. Светият Дух е живият спомен на Църквата¹⁶. 91

1100 *Словото Божие*. Светият Дух напомня най-напред на литургичната общност смисъла на спасителното събитие, като дава живот на Словото Божие, възвестявано, за да бъде прието и приложено в живота. 1134

„При отслужването на литургията Светото Писание има изключително значение. От него се извличат текстовете, които се четат и тълкуват в проповедта, както и псалмите, които се пеят; по негово вдъхновение и подтик са възникнали молитвите, моленията и литургичните химни и в него действията и символите придобиват своето значение.“¹⁷ 103, 131

1101 Светият Дух дава на четците и на слушателите, съобразно разположенията на сърцата им, духовно разбиране на Словото Божие. Чрез думите, действията и символите, които образуват основата на една служба, Той поставя вярващите и свещенослужителите в жива връзка с Исус, Слово и Образ на Отца, за да могат да претворят в живота си смисъла на това, което чуват, съзерцават и правят при богослужението. 117

1102 „Словото на спасението... подхранва в сърцата на християните вярата, с която започва и благодарение на която расте християнската общност.“¹⁸ Известяването на Божието Слово не се задоволява само с поучения: то изисква *отговор на вярата* като съгласие и задължаване 143

¹⁵ Вж. Лук. 1, 17.

¹⁶ Вж. Иоан. 14, 26.

¹⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 24: AAS 56 (1964) 106-107.

¹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4: AAS 58 (1966) 996.

спрямо Завета между Бога и неговия народ. Светият Дух дава благодатта на вярата, укрепява я и я прави да расте в общността. Литургичното събрание е преди всичко общност във вярата.

- 1362 1103 Ἀνάμνησις. Литургичното служение припомня винаги спасителните действия на Бога в историята. „Спасителната Икономия на Откровението се извършва чрез думи и действия, тясно свързани помежду си. Думите... възвестяват делата и осветяват тайната, съдържаща се в тях.“¹⁹ В литургията на Словото Светият Дух „извиква в паметта“ на общността всичко, което Исус е направил за нас. Съобразно характера на литургичните действия и обредните традиции на Църквата богослужението „припомня“ чудните дела на Бога в повече или по-малко разгърнат анамнезис. Светият Дух, Който по този начин събужда паметта на Църквата, предизвиква действието на благодарение и прослава.

СВЕТИЯТ ДУХ ПРЕВРЪЩА В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ ТАЙНАТА НА ХРИСТОС

- 1085 1104 Християнската литургия не само припомня събитията, които ни спасиха, но ги прави действителни, настоящи. Пасхалната Тайна на Христос се отслужва, а не се повтаря, повтарят се само богослуженията; при всяко едно от тях настъпва изливане на Светия Дух, който превръща в действителност единствената по рода си тайна.

- 1153 1105 *Епиклезата* (Ἐπίκλησις) („призоваването върху“) е застъпничество, при което свещеникът моли Бога да изпрати Духа на Освещението, за да станат приношенията Тяло и Кръв Христови, та вярващите, като ги приемат, да станат те самите живо приношение на Бога.

1106 Заедно с анамнезиса епиклезата е в основата на всяко свещенодействие, особено на Евхаристията:

- 1375 „Ти питаш по какъв начин хлябът става Тяло Христово и виното ... Кръв Христова? Аз ти отговарям: Светият Дух идва отгоре и извършва това, което превишава всяка дума и всяка мисъл Нека да ти бъде достатъчно да чуеш, че това става чрез Светия Дух, както от Дева Мария и чрез Светия Дух Господ сам прие в себе си човешка плът.“²⁰

¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

²⁰ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *De fide orthodoxa*, 86 [*De fide orthodoxa*, 4, 13]: PTS 12, 194-195 (PG 94, 1141. 1145).

1107 Преобразяващата сила на Светия Дух в литургията ускорява идването на Царството и завършека на тайната на спасението. В очакване и с надежда Той прави така, че реално отнапред да възприемем пълното общение с Пресветата Троица. Изпратен от Отца, Който се вслушва в епиклезата на Църквата, Духът дава живот на тези, които Го приемат, и става за тях отгук нататък „залог“ на тяхното наследство²¹. 2816

ОБЩЕНИЕТО НА СВЕТИЯ ДУХ

1108 Във всяко литургично действие целта и мисията на Светия Дух е да бъдем в общение с Христос, за да образува Неговото Тяло. Светият Дух е като сока на Божията лоза, който дава плода на пръчките²². В литургията се осъществява най-съкровеното сътрудничество между Светия Дух и Църквата. Самият Дух на общение живее неотклонно в Църквата и затова Църквата е голямото тайнство на божественото общение, което събира разпръснатите чедра на Бога. Плод на духа в литургията е неделимото общение с Пресветата Троица и братското общение²³. 788
1091
755

1109 Епиклезата е също молитва за пълното съпричастяване на събранието с тайната на Христос. „Благодатта на Господа нашего Иисуса Христа и любовта на Бога Отца, и общуването на Светаго Духа“ (2 Кор. 13, 13) трябва винаги да останат с нас и да носят плодове свръх евхаристичното богослужение. Църквата моли Отца да изпрати Светия Дух, за да направи от живота на вярващите живо приношение към Бога чрез духовно преобразование по образа на Христос, чрез грижа за единството на Църквата и участие в нейната мисия със свидетелство и в служба на любовта. 1368

Накратко

1110 *В църковната литургия Бог Отец се благославя и почита като извор на всички благословения на творението и спасението, с които Той ни е благословил в Своя Син, за да ни даде Духа на осиновението.*

²¹ Вж. Ефес. 1, 14; 2 Кор. 1, 22.

²² Вж. Иоан. 15, 1-17; Гал. 5, 22.

²³ Вж. 1 Иоан. 1, 3-7.

- 1111 *Делото на Христос в литургията е тайнство, защото Неговата тайна на спасението присъства чрез силата на Светия Дух, защото Неговото Тяло, което е Църквата, е като тайнство (знак и инструмент), в което Светият Дух раздава тайната на спасението, защото чрез литургичните действия странстващата Църква вече предвкусва небесната Литургия и взема участие в нея.*
- 1112 *Мисията на Светия Дух в църковната литургия е да подготви събранието да посрещне Христос, да припомни и покаже Христос на вярващата общност, да направи присъстващо и настоящо спасителното дело на Христос чрез своята преобразяваща сила и да направи така, че дарът на общението да принесе плод в Църквата.*

Член 2

ПАСХАЛНАТА ТАЙНА В ТАЙНСТВОТА НА ЦЪРКВАТА

- 1210 1113 Целият литургичен живот на Църквата се съсредоточава около евхаристичната Жертва и тайнствата²⁴. В Църквата има седем тайнства: Кръщение, Конфирмация, или Миропомазване, Евхаристия, Покаяние, Помазание на болни (елеосвещение), Свещенство и Брак²⁵. В този член става дума за това, което е общо за седемте тайнства на Църквата от доктринална гледна точка. Общото от гледна точка на богослужението ще бъде изложено в глава втора, а особеното за всяко тайнство ще бъде обект на раздел втори.

I. Христовите Тайнства

- 1114 „Като се придържахме към учението на Светите Писания, апостолските традиции ... и единодушното одобрение на Отците“²⁶, ние

²⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100.

²⁵ Вж. CONCILIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 860; CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1310; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 1: DS 1601.

²⁶ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Prooemium: DS 1600.

изповядваме, че „всички тайнства на Новия Завет са били установени от нашия Господ Исус Христос“²⁷.

1115 Още думите и действията на Исус по време на личния Му живот и общественото Му служение са били спасителни. Те изпревариха силата на Неговата Пасхална тайна. Те известяваха и подготвяха това, което Той трябваше да даде на Църквата, когато всичко бъде изпълнено. Тайните в живота на Христос са основите на това, което впоследствие чрез служителите на Църквата Си Христос раздава в тайнствата, защото „това ... което беше видимо в нашия Господ, премина в тайнствата“²⁸. 512-560

1116 „Силите, които излизат“ от Тялото на Христос²⁹, винаги жив и животворящ, и действията на Светия Дух в Неговото Тяло, което е Църквата, са тайнствата, „най-забележителните дела на Бога“ в Новия и вечен Завет. 1504 774

II. Тайнствата на Църквата

1117 Чрез Духа, който я упътва „на всяка истина“ (Иоан. 16, 13), Църквата постепенно позна съкровището, получено от Христос, и определи неговото „раздаване“, както вече беше направила за канона на Светите Писания и за учението на вратата като верен „стопанин“ на Божиите тайни³⁰. Така в течение на вековете Църквата разграничи сред своите литургични служения седем тайнства, които в истинския смисъл на думата са тайнства, установени от Господа. 120

1118 Тайнствата принадлежат на Църквата в двойния смисъл, че са „от нея“ и „за нея“. Те са „от Църквата“, защото тя самата е тайнство на действието на Христос, Който действа в нея благодарение на мисията на Светия Дух. Те са „за Църквата“, защото са „тайнства, които изграждат Църквата“³¹, доколкото явяват и преподават на хората, най-вече в Евхаристията, тайната на съобщаването на Бога-Любов, Един в три Лица. 1396

²⁷ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 1: DS 1601.

²⁸ SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 74, 2: CCL 138A, 457 (PL 54, 398).

²⁹ Вж. *Лук.* 5, 17; 6, 19; 8, 46.

³⁰ Вж. *Мат.* 13, 52; *1 Кор.* 4, 1.

³¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei* 22, 17: CSEL 40/2, 625 (PL 41, 779); вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 3, q. 64, a. 2, ad 3: Ed. Leon. 12, 43.

- 792 1119 Тъй като заедно с Главата-Христос Църквата образува „сякаш... едно мистично тяло“³², то тя действа в тайнствата като „органично изградена свещеническа общност“³³; чрез Кръщението и Миропомазването свещеническият народ става способен да отслужва литургията; от друга страна, някои вярващи, отличени със Свещенството, са поставени в името на Христос да водят Църквата чрез Божието Слово и благодат³⁴.
- 1547 1120 Свещенослуженето или „длъжностното свещенство“ (*sacerdotium ministeriale*) е кръщелната служба на свещенството³⁵. То гарантира, че в тайнствата Христос действа чрез Светия Дух за Църквата. Мисията на спасението, поверена от Отца на Неговия възлюбен Син, се предава на апостолите и от тях на техните наследници: те приемат Светия Дух на Исус, за да действат от Негово име и в Негово лице³⁶. Така ръкоположеният служител е сакраменталната връзка, която свързва литургичното действие с това, което са казали и направили апостолите, и чрез тях с това, което каза и направи Христос, извор и основа на тайнствата.
- 1272, 1304 1121 Трите тайнства – Кръщение, Миропомазване и Свещенство, придават освен благодатта и един сакраментален *характер* или „печат“, чрез който християнинът взема участие в Свещенството на Христос и става частица от Църквата според различните задължения, които има, и своето положение. Това оприличаване на Христос и на Църквата, осъществено от Духа, е назаличим знак³⁷, който остава завинаги у християнина като благоприятстващо предразположение за благодат, като обещание и гаранция за божествена закрила и като призвание за богопочитане и служба на Църквата. Тези тайнства не могат никога да бъдат повтаряни.
- 1582

III. Тайнствата на вярата

1122 Христос изпрати своите апостоли, за „да бъде проповядвано в Негово име покаяние и прощение на греховете у всички народи“

³² PIUS XII, Litt. enc. *Mystici Corporis*: AAS 35 (1943) 226.

³³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

³⁶ Вж. *Иоан.* 20, 21-23; *Лук.* 24, 47; *Мат.* 28, 18-20.

³⁷ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 9: DS 1609.

(Лук. 24, 47). „Научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа“ (Мат. 28, 19). Мисията да кръщават, която е мисия на свещенодействието, се съдържа в мисията за проповядване на Евангелието, защото тайнството е подготвено *от Божието Слово* и от вярата, която е в съгласие с това Слово:

„Божият народ е обединен най-напред от Словото на живия Бог... Проповядването на Словото е необходимо за самото отслужване на тайнствата, защото те са тайнства на вярата, която се ражда и храни от Словото.“³⁸

1123 „Тайнствата са постановени, за да освещават хората, да изграждат Тялото Христово и накрая да отдават почитанието към Бога; но в качеството си на знаци те имат също ролята да поучават. Те не само предполагат вярата, но чрез думите и делата я подхранват, укрепват и изразяват; ето защо са наречени тайнства *на вярата*.“³⁹

1124 Вярата на Църквата предхожда вярата на вярващия, който е поканен да се присъедини. Когато Църквата извършва тайнствата, тя изповядва вярата, получена от апостолите. Оттам старият израз: „Законът на молитвата е закон на вярата“ („*Lex orandi, lex credendi*“) или „Законът на молението установява закона на вярата“, според Проспер от Аквитания, V век⁴⁰. Законът на молитвата е закон на вярата, Църквата вярва, както се моли. Литургията е градивен елемент на светото и живо Предание⁴¹.

1125 Ето защо никой свещенодействен обред не може да бъде променян или видоизменян по усмотрение на служителя или на общността. Дори висшата власт в Църквата не може да променя литургията по свое желание; това може да стане само в послушанието на вярата и в религиозното съблюдаване на тайната на литургията.

1126 Освен това, тъй като тайнствата изразяват и развиват общението на вярата в Църквата, „законът на молитвата“ е един от съществените критерии на диалога, който търси да възстанови единството на християните⁴².

³⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4: AAS 58 (1966) 995-996.

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 59: AAS 56 (1964) 116.

⁴⁰ *Indiculus*, c. 8: DS 246 (PL 51, 209).

⁴¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁴² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 91-92; *Ibid.*, 15: AAS 57 (1965) 101-102.

IV. Тайнствата на спасението

1084 1127 Отслужвани достойно във вярата, тайнствата дават благодатта, която означават⁴³. Те са *действени*, защото в тях самият Господ Христос действа; Той кръщава, Той действа в Своите тайнства, за да даде благодатта, която тайнството означава. Отецът изслушва винаги молитвата на

1105 Църквата на Своя Син, която в епиклезата на всяко тайнство изразява

696 вярата в силата на Светия Дух. Както огънят преобразява в себе си всичко, до което се докосва, така и Светият Дух преобразява в божествен живот това, което се подчинява на Неговата сила.

1584 1128 Това е смисълът от твърдението на Църквата⁴⁴: тайнствата действат „*Nex opere operato*“ (буквално: „от извършено действие“), което означава по силата на спасителното дело на Христос, извършено един път завинаги. От това следва, че „тайнството не се осъществява от праведността на човека, който го дава или получава, но по Божията сила“⁴⁵. Когато тайнството се извършва съобразно намерението на Църквата, силата на Христос и на Светия Дух вече действа в него и чрез него независимо от личната святост на служителя. Плодовете на тайнствата обаче зависят от нагласите на този, който ги получава.

1257 1129 Църквата твърди, че за вярващите тайнствата на Новия Завет са

2003 *необходими за спасението*⁴⁶. „Сакраменталната благодат“ е благодатта на Светия Дух, дадена чрез Христос, и е присъща на всяко тайнство. Духът лекува и преобразява тези, които Го получават, като ги прави подобни на Сина Божи. Плодът на сакраменталния живот е в това, че Духът на осиновление прави вярващите „участници в божественото естество“, като ги съединява жизнено с единния Син Божи – Спасителя⁴⁷.

460

V. Тайнствата на вечния живот

2817 1130 Църквата отслужва тайната на своя Господ, „докле дойде Той“ (*1 Кор.* 11, 26) и докато Бог стане „всичко във всички“ (*1 Кор.* 15, 28). Още от апостолски времена литургията тегли към своя край чрез

⁴³ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 5: DS 1605; *Ibid.*, canon 6: DS 1606.

⁴⁴ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1608.

⁴⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 68, a. 8, c.: Ed. Leon. 12, 100.

⁴⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 4^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1604.

⁴⁷ Вж. *2 Пепр.* 1, 4.

стенанието на Духа в Църквата: „*маран-атà!*“ (1 Кор. 16, 22). Така литургията споделя желанието на Исус: „от сърце пожелах да ям с вас тая Пасха ... докле тя не се извърши в Царството Божие“ (Лук. 22, 15-16). В тайнствата на Христос Църквата вече получава залога за своето наследство, вече взема участие във вечния живот, като очаква „да се сбъдне блажената надежда и да се яви славата на великия Бог и Спасител наш, Исус Христос“ (Тит. 2, 13). „Духът и Невестата казват: *дойди!*... Дойди, Господи Исусе!“ (Откр. 22, 17. 20).

Свети Тома обобщава така различните измерения на сакраменталния знак: „Тайнството е знак, който възпоменава това, което е предхождало, т.е. страданието на Христос; то показва това, което се извършва у нас чрез страданието на Христос, т.е. благодатта; то отнапред означава, сиреч предизвестява бъдещата слава.“⁴⁸

Накратко

- 1131 *Тайнствата са действени знаци на благодатта, установени от Христос и поверени на Църквата, чрез които ни се дава божественият живот. Видимите обреди, чрез които се отслужват тайнствата, означават и правят действителни особени те благодати на всяко тайнство. Те носят плодове на тези, които ги получават с необходимото благоразположение.*
- 1132 *Църквата извършва тайнствата като свещеническа общност, изградена от Свещенството на кръстените и това на ръкоположените служители.*
- 1133 *Светият Дух подготвя вярващите за тайнствата чрез Словото на Отца и чрез вярата, която приема Словото в благоразположените сърца. Тогава тайнствата укрепват и изразяват вярата.*
- 1134 *Плодът на сакраменталния живот е едновременно личен и църковен. От една страна, този плод е за всеки вярващ живот за Бога в Исус Христос; от друга страна, той е за Църквата съзряване в любовта и в мисията на свидетелството.*

⁴⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, Summa theologiae 3, q. 60, a. 3, c.: Ed. Leon. 12, 6.

ГЛАВА ВТОРА
САКРАМЕНТАЛНО ОБСЛУЖВАНЕ
НА ПАСХАЛНАТА ТАЙНА

1135 Катехезата на литургията включва най-напред разбирането на сакраменталната икономѐя (*глава първа*). В тази светлина се разкрива новостта на нейното *богослужение*. В тази глава се разглежда отслужването на църковните тайнства, излага се общото и различното в литургичните традиции при извършването на седемте тайнства; това, което е особено за всяко от тях, се представя по-нататък. Тази основна катехеза за извършване на тайнствата отговаря на първите въпроси, които си задават вярващите:

- Кой извършва тайнството?
- Как се извършва?
- Кога се извършва?
- Къде се извършва?

Член 1
ИЗВЪРШВАНЕ НА ЦЪРКОВНАТА ЛИТУРГИЯ

I. Кой извършва?

795 1136 Литургията е „действие“ на *целия Христос (Christus totius)*.
1090 Тези, които я извършват тук, отвъд знаците, са вече в небесната Литургия, където богослужението е пълно общение и празник.

2642 Извършителите на небесната литургия

1137 Откровението на свети Йоан, четено в литургията на Църквата, ни разкрива най-напред поставен на небето престол и седнал на престола „Някой“¹: „Господ Бог“ (*Ис. 6, 1*)². След това Агнеца, застанал „като

¹ Вж. *Откр.* 4, 2.

² Вж. *Иез.* 1, 26-28.

заклан“ (Откр. 5, 6)³: Христос разпнат и възкръснал, единственият велик Първосвещеник на истинското светилище⁴, същият, „Който принася и е принасян, Който приема и Който е раздаван“⁵. И накрая показва „чиста река с вода на живота ... изтичаща от престола на Бога и Агнеца“ (Откр. 22, 1), един от най-хубавите символи на Светия Дух⁶. 662

1138 „Въглавени“ в Христос, участие в службата за прослава на Бога и в изпълнението на Неговия замисъл взимат: небесните сили⁷, цялото творение (четирите Животни), служителите на Стария и Новия Завет (двадесет и четиримата старци), новият народ на Бога (сто четиридесет и четири хиляди)⁸, особено мъчениците „заклани за Словото Божие“ (Откр. 6, 9) и Пресветата Божия Майка [Жената⁹; невестата на Агнеца¹⁰] и накрая „голямо множество народ, което никой не можеше да преброи – от всички племена и колена, народи и езици“ (Откр. 7, 9). 335 1370

1139 В тази вечна литургия Светият Дух и Църквата ни правят участници, когато честваме тайната на спасението в тайнствата.

ИЗВЪРШИТЕЛИТЕ НА САКРАМЕНТАЛНАТА ЛИТУРГИЯ

1140 Отслужва цялата общност, Тялото на Христос, съединено със своята Глава. „Литургичните действия не са частни действия, а отслужвания на Църквата, която е „тайнство на единството“, т.е. светият народ, обединен и организиран под ръководството на епископите. Ето защо тези действия принадлежат на цялото тяло на Църквата и го показват. Отделните членове обаче са различно причастни към него заради разнообразието на положението и задълженията си.“¹¹ Ето защо всеки път, „когато обредите, според собствената природа на всеки от членовете, се извършват в общо служение с активното 752, 1348 1372

³ Вж. *Иоан.* 1, 29.

⁴ Вж. *Евр.* 4, 14-15; 10, 19-21 и др.

⁵ *Liturgia Byzantina. Anaphora Iohannis Chrysostomi*: F.E. Brightman, *Liturgies Eastern and Western* (Oxford 1896) p. 378 (PG 63, 913).

⁶ Вж. *Иоан.* 4, 10-14; *Откр.* 21, 6.

⁷ Вж. *Откр.* 4-5; *Ис.* 6, 2-3.

⁸ Вж. *Откр.* 7, 1-8; 14, 1.

⁹ Вж. *Откр.* 12.

¹⁰ Вж. *Откр.* 21, 9.

¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 26: AAS 56 (1964) 107.

присъствие и участие на вярващите, трябва да се внушава, че общото отслужване е за предпочитане, доколкото това е възможно, пред индивидуалното и почти частното¹².

1120 1141 Литургичното събрание е общността на кръстените, които „чрез възраждането и помазанието на Светия Дух биват посветени в духовния дом и светото свещенство, за да могат да принасят в духовни жертви всички човешки дела“¹³. Това „общо свещенство“ е Свещенството на единствения Свещеник Христос, споделено от всички Негови членове“:

1268 „Майката Църква силно желае всички вярващи да бъдат доведени до пълното, съзнателно и активно участие в литургийните чествания, което се изисква от самото естество на литургията и което е право и задължение на християнския народ като „род избран, царствено свещенство, народ свет, люде придобити“ (1 Петр. 2, 9)¹⁵, по силата на Кръщението.“¹⁶

1549 1142 „Ала всички членове вършат не една и съща работа“ (Рим. 12, 4). Някои членове са призвани от Бога, в Църквата и чрез Църквата за специална служба в общността. Тези служители са избрани и посветени чрез тайнството Свещенство, чрез което Светият Дух ги прави способни да действат в лицето на Главата Христос в служба на всички членове на Църквата¹⁷. Упълномощеният служител е като 1561 „икона“ на Свещеника Христос. Понеже в Евхаристията се проявява напълно тайнството на Църквата, то в председателството на Евхаристията се проявява преди всичко служението на епископа и в общение с него – служението на свещениците и дяконите.

903 1143 За да се приспособят функциите на общото свещенство на вярващите, съществуват и други *особени служения*, неосветени чрез тайнството Свещенство, чиито задължения са определени от епископите според литургичните предания и пастирските нужди. „Дори прислужващите, четците, тълкувателите и пеещите в хора изпълняват истинска литургична служба.“¹⁸

¹² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 27: AAS 56 (1964) 107.

¹³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

¹⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14; *Ibid.*, 34: AAS 57 (1965) 40; *Id.*, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 991-992.

¹⁵ Вж. 1 Петр. 2, 4-5.

¹⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 14: AAS 56 (1964) 104.

¹⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 992; *Ibid.*, 15: AAS 58 (1966) 1014.

¹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 29: AAS 56 (1964) 107.

1144 Така в извършването на тайнствата цялото събрание е „литургично“, всеки става „литург“ (изпълнител) според своята длъжност, но в „единството на Духа“, Който действа във всички. „В богослуженията всеки отслужващ или вярващ, изпълнявайки своята длъжност, трябва да прави *единствено и само* това, което му налага естеството на службата и литургичните норми.“¹⁹

II. Как се извършва?

ЗНАЦИ И СИМВОЛИ 1333-1340

1145 Свещенодействието е изтъкано от знаци и символи. Според божествената педагогика на спасението тяхното значение се корени в делото на сътворението и в човешката култура, определя се в събитията на Стария Завет и се разкрива напълно в личността и делото на Христос. 53

1146 *Знаците в човешкия свят.* В живота на хората знаците и символите заемат значително място. Човек, бидейки едновременно духовно и телесно същество, изразява и разбира духовните реалности с помощта на знаци и материални символи. Като социално същество човек има нужда от знаци и символи, за да общува с другите с език, жестове и действия. Същото важи и за отношението му с Бога. 362, 2702 1879

1147 Бог говори на човека чрез видимото творение. Материалният всемир се представя пред разума на човека, за да може той да разчита в него следите на своя Създател²⁰. Светлината и нощта, вятърът и огънят, водата и земята, дърветата и плодовете говорят за Бога, като символизират едновременно Неговото величие и Неговата близост. 299

1148 Бидейки творения, тези осезаеми реалности могат да станат място, където се изразяват действието на Бога, Който освещава хората, и действията на хората, които отдават светото богочитане. По същия начин съществуват знаци в социалния живот на хората: измиването и помазването, разчупването на хляба и споделянето на чашата могат да изразяват освещаващото присъствие на Бога и благодарността на хората пред своя Създател.

¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 28: AAS 56 (1964) 107.

²⁰ Вж. *Прем.* 13, 1; *Рим.* 1, 19-20; *Деян.* 14, 17.

- 843 1149 Големите религии на човечеството свидетелстват, често пъти по впечатляващ начин, за този космически и символичен смисъл на религиозните обреди. Литургията на Църквата привлича, възприема и освещава елементите на творението и човешката култура, като им придава достойнството да бъдат знаци на благодатта, на новото сътворение в Исус Христос.
- 1334 1150 *Знаците на Завета.* Избраният народ получава от Бога особени знаци и символи, които отличават неговия литургичен живот: това са не само отбелязвания на космическите цикли и социалните жестове, но също така и знаци на Завета, символи на великите дела, извършени от Бога за Своя народ. Сред тези литургични знаци на Стария Завет могат да се споменат обрязването, помазанието и посветяването на царете и свещениците, възлагането на ръцете, жертвоприношенията и най-вече Пасхата. Църквата вижда в тези знаци един предобраз на тайнствата на Новия Завет.
- 1335 1151 *Знаци, възприети от Христос.* В Своята проповед Господ Исус Христос използва често знаците на сътворението, за да направи да се познаят тайните на Божието Царство²¹. Той извършва Своите изцеления или подсилва проповедта Си с материални знаци или символични жестове²². Така Той придава нов смисъл на фактите и знаците на Стария Завет, особено на Изхода и Пасхата²³, защото Той самият е смисълът на всички тези знаци.
- 1152 *Знаците на тайнствата.* След Петдесетница Светият Дух извършва освещаването на Своята Църква чрез сакраментални знаци. Тайнствата на Църквата не премахват, а пречистват и допълват цялото богатство от знаци и символи на материалния свят и социалния живот. Освен това те изпълват „типозите“ и „фигурите“ на Стария Завет, означават и осъществяват спасението, извършено от Христос, като предобразяват и предзнаменуват небесната слава.

Думи и действия

1153 Всяко богослужение е среща на Божиите синове със своя Отец в Христос и в Светия Дух и тази среща се изразява като диалог,

²¹ Вж. *Лук.* 8, 10.

²² Вж. *Иоан.* 9, 6; *Марк.* 7, 33-35; 8, 22-25.

²³ Вж. *Лук.* 9, 31; 22, 7-20.

посредством думи и действия. Безспорно, символичните действия сами по себе си говорят, но е необходимо Словото Божие и отговорът на вярата да съпровождат и оживяват тези действия, така че семето на Царството да даде своя плод в добра почва. Литургичните действия означават това, което Словото на Бога изразява: безкористното начинание на Бога и същевременно отговора на вярата на Неговия народ. 53

1154 *Литургията на Словото* е неразделна част от богослуженията. За да се подхранва вярата у вярващите, знаците на Божието Слово трябва да са достолепни: книгата на Словото (събрани четива – лекционарий, или Евангелието), почитането на книгата (процесия, тамян, свещи), мястото на нейното известяване (амвон), нейното прочитане, което се чува и разбира, тълкуването на служителя, който продължава нейното огласяване, отговорите на общността (възкликания, псалми за размишления, литании, изповядване на вярата). 1100 103

1155 Неразделни както знаците и учението, литургичното слово и литургичното действие са също толкова неотделими в превръщането в действителност на това, което означават. Светият Дух дава не само разбиране на Божието Слово, като подбужда вярата; чрез тайнствата Той реализира и „чудните“ Божи дела, известени чрез Словото: Той прави реално присъстващо делото на Отца, извършено от Неговия възлюбен Син, и го съобщава на вярващите. 1127

ПЕСНОПЕНИЕ И МУЗИКА

1156 „Музикалната традиция на цялата Църква създаде съкровище с неопценима стойност, което надминава другите изкуства най-вече с това, че свещеното пеене, свързано с думи, съставя необходима и неделима част от тържествената Литургия.“²⁴ Композирането и пеенето на вдъхновени псалми в съпровод на музикални инструменти често пъти са били тясно свързани с богослуженията още в Стария Завет. Църквата продължава и развива тази традиция: „Назидавайте се с псалми, химни и вдъхновени песни, пейте и прославяйте Господа в сърцата си“ (*Еф.* 5, 19)²⁵. Който пее, два пъти се моли²⁶.

²⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 112: AAS 56 (1964) 128.

²⁵ Вж. *Кол.* 3, 16-17.

²⁶ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum* 72, 1: CCL 39, 986 (PL 36, 914).

1157 Пеенето и музиката изпълняват своята функция на знаци по
2502 толкова изразителен начин, че са в „най-тясна връзка с литургично-
то действие“²⁷ по три главни белега: изразителната красота на мо-
литвата, единодушното участие на общността в определени момен-
ти и тържественият характер на богослуженията. Така те се приоб-
щават с крайната цел на думите и действията на литургията: прос-
лавата на Бога и освещаването на вярващите²⁸:

„Колко съм плакал при химните и песните към Тебе, развълнуван дъл-
боко от гласовете на сладкозвучната Твоя църква! Тези гласове се вли-
ваха в ушите ми и истината се втичаше в сърцето ми: и кипваше от него
горещо благочестие, и течаха сълзите ми, и добре ми беше с тях.“²⁹

1158 Хармонията на знаците (пеенето, музиката, думите и дейст-
1201 вията) е толкова по-изразителна и плодотворна, колкото повече се
1674 изразява в *културното богатство*, присъщо на Божия народ, който
извършва богослужението³⁰. Ето защо „народната религиозна песен
трябва да бъде умело поощрявана, така че в благочестивите и све-
щени дела и в самите литургични действия“, в съответствие с цър-
ковните норми „гласовете на вярващите да могат да звучат“³¹. Но
„текстовете, предназначени за свещено пеене, трябва да бъдат съ-
образени с католическото учение и да се извличат предимно от Све-
тите Писания и други литургични източници“³².

476-477 СВЕТИТЕ ОБРАЗИ
2129-2132

1159 Свещеният образ, или литургичната икона, представя главно *Хрис-*
тос. Тя не може да представи невидимия и недостижим Бог; Въплъще-
нието на Сина Божи освети една нова „икономѐя“ на образите:

„Някога Бог, Който нямаше нито тяло, нито форма, не можеше по ни-
какъв начин да бъде представен в образ. Но сега, след като Бог стана
видим в плътта и след като живя между хората, мога да създам образ на
това, което Бог даде да се види от Себе Си. С открито лице ние съзерца-
ваме славата на Господа.“³³

²⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 112: AAS 56 (1964) 128.

²⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 112: AAS 56 (1964) 128.

²⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones* 9, 6, 14: CCL 27, 141 (PL 32, 769-770).

³⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 119: AAS 56 (1964) 129-130.

³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 118: AAS 56 (1964) 129.

³² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 121: AAS 56 (1964) 130.

³³ SANCTUS IOHANNES DAMASCENUS, *De sacris imaginibus oratio* 1, 16: PTS 17, 89 et 92 (PG 94, 1245 et 1248).

1160 Християнската иконография представя чрез образ евангелската вест, която Светото Писание предава чрез Словото. Образ и Слово се изясняват взаимно:

„Пазим без нововъведения всички с писание или без писание установени за нас църковни предания, едно от които е за иконописта. То е съгласно с проповедта на евангелската история и служи за уверение в истинското, а не въображаемо възплъщение на Бога Слово и за други подобни ползи. Защото, когато едни неща се показват чрез други, те несъмнено се уясняват едно чрез друго.“³⁴

1161 Всички знаци на литургичната служба се отнасят за Христос: дори свещените образи на светата Майка Божия и на светците. В действителност те означават Христос, Който се прославя в тях, и показват „големия облак свидетели“ (Евр. 12, 1), които продължават да участват в спасението на света и с които ние се единяваме, особено в извършването на тайнствата. Чрез техните икони човекът, създаден „по образ Божий“ и накрая преобразен „по негово подобие“³⁵, се открива на нашата вяра, откриват се дори ангелите, въглавени в Христос:

„Следвайки от Бога внушеното учение на светите наши отци и преданието на Вселенската църква (пък знаем, че тя е на Духа Свети, Който пребъдва в нея), с пълна достоверност и грижливо изследване определяме: честните и свети икони, нарисувани с шарки и направени от дребни камъчета и от друго годно за такава работа вещество, да се поставят тъй, както изображението на честния и животворящ Кръст, в светите Божии църкви, върху свещени съсъди и одежди, на стени и на дъски, в къщи и по пътища – както иконите на Господа, Бога и Спасителя нашего Исуса Христа, и на непорочната владичица наша света Богородица, така също и на всички свети и преподобни мъже.“³⁶

1162 „Красотата и цветовете на образите подбуждат моята молитва. Цветните картини вълнуват погледа ми, развеселявайки сърцето ми като гледката на цъфнала ливада, и малко по малко вливат в душата ми прославата на Бога.“³⁷ Съзерцаването на свещените образи заедно с размисъла над Божието Слово и пеенето на литургичните химни е в такава хармония със знаците на богослужението, че отслужваната тайна се запечатва в паметта на сърцето и се изразява след това в новия живот на вярващите.

2502

³⁴ CONCILIIUM NICAENUM II (anno 787), *Terminus*: COD p. 135.

³⁵ Вж. Рим. 8, 29; 1 Иоан. 3, 2.

³⁶ CONCILIIUM NICAENUM II, *Definitio de sacris imaginibus*: DS 600.

³⁷ SANCTUS IOHANNES DAMASCENUS, *De sacris imaginibus oratio* 1, 47: PTS 17, 151 (PG 94, 1268).

III. Кога се извършва?

ЛИТУРГИЧНОТО ВРЕМЕ

1163 „Нашата Майка Светата Църква счита за свой дълг да чества спасителното дело на своя божествен Жених чрез свято възпоменание в определени дни през цялата година. Всяка седмица, в деня, наречен „Господен“, тя възпоменава Възкресението на Господа, което чества още веднъж годишно, когато тържествено чества и преблаженото Страдание на Пасхата. Тя разкрива цялата тайна на Христос в продължение на годината... Като възпоменава по този начин тайната на Изкуплението, тя открива на вярващите богатствата на добродетелите и заслугите на своя Господ, така че тайните да се предадат като присъстващи през цялата година, а вярващите да се докоснат до тях и да се изпълнят с благодатта на спасението.“³⁸

1164 Още от времето на Мойсеевия закон Божият народ е имал установени празници, като се почне от Пасхата, за да възпоменава чудните дела на Бога Спасител, да Му въздава благодарения, да увековечава спомена и да поучава новите поколения да съобразяват поведението си с тях. Във времето на Църквата от Пасхата на Христос, изпълнена един път завинаги, до нейния завършек в Божието Царство, литургията, извършвана в определени дни, е цяла белязана от новостта на тайната на Христос.

2659, 2836 1165 Когато Църквата отслужва тайната на Христос, се произнася една особена дума на молитвата: „Днес!“ като отзвук от молитвата, на която я научи нейният Господ³⁹, и на призива на Светия Дух⁴⁰. Това „днес“ на живия Бог, където човекът е призван да влезе, е „Часът“ на Исусовата Пасха, която отива отвъд цялата история и същевременно я води:

1085 „Животът се разпротря върху всички живи същества и всички са изпълнени с вечна светлина; Изтокът на изтоците обхваща света и Този, Който беше роден „преди утринната звезда“, безсмъртният и велик Христос сияе над всичко повече от слънцето. Ето защо за нас, вярващите в Него, настъпва един дълъг, вечен, неугасващ и ослепителен ден – мистичната Пасха.“⁴¹

³⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 102: AAS 56 (1964) 125.

³⁹ Вж. *Мат.* 6, 11.

⁴⁰ Вж. *Евр.* 3, 7-4, 11; *Пс.* 95, 8.

⁴¹ PSEUDO-HIPPOLYTUS ROMANUS, *In sanctum Pascha* 1, 1-2: *Studia patristica mediolanensia* 15, 230-232 (PG 59, 755).

Денят ГОСПОДЕН

2174-2188

1166 „Църквата празнува Пасхалната Тайна по силата на апостолското Предание, която води началото си още от времето на Възкресението на Христос, всеки осми ден, който с право е наречен „ден Господен“ или неделя“⁴². Денят „на Възкресението на Христос е едновременно „първият ден на седмицата“, спомен за първия ден на сътворението, и „осмият ден“, в който Христос след своя „отдых“ през Великата събота, открива Деня, който „е Господ сътворил“, „деня безвечерен“⁴³. „Вечерята на Господа“ е неговият център, защото точно на тази вечеря цялата общност на вярващите посреща възкръсналия Господ, Който ги кани на Своето угощение⁴⁴.

1343

„Денят Господен, ден на Възкресението, ден на християните, е нашият ден. Наречен е ден Господен, защото точно в този ден Той възлезе победоносно при Отца. Езичниците го наричат ден на слънцето, но и с това охотно се съгласяваме: защото днес изгря светлината на света, днес се появи слънцето на правдата, чиито лъчи носят спасение.“⁴⁵

1167 Неделята е най-важният ден на литургичното събрание, в който вярващите се събират, та „като слушат Божието Слово и вземат участие в Евхаристията, да си спомнят страданието, Възкресението и славата на Господа Исуса, отдавайки благодарност на Бога, Който ги възроди за една жива надежда чрез възкресението на Исус Христос от мъртвите“⁴⁶.

„Когато размишляваме, о, Христе, за славните и удивителни знаци, изпълнени в неделята на Твоето свято Възкресение, казваме: благословен е денят Господен, защото в него начена сътворението ... Изкуплението на света ... обновлението на човешкия род В него небето и земята се възрадеха и цялата вселена се изпълни със светлина. Благословен е денят Господен, защото в него бяха отворени вратите на рая, за да влязат там без страх Адам и всички прокудени.“⁴⁷

⁴² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 106: AAS 56 (1964) 126.

⁴³ Вж. *Matutinum in die Paschatis ritus Byzantini, Oda 9, troparium: Πεντηκοστήριον* (Romae 1884) p. 11.

⁴⁴ *Иоан.* 21, 12; *Лук.* 24, 30.

⁴⁵ SANCTUS HIERONYMUS, *In die Dominica Paschae homilia*: CCL 78, 550 (PL 30, 218-219).

⁴⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 106: AAS 56 (1964) 126.

⁴⁷ Fanqoth, *Breviarium iuxta ritum Ecclesiae Antiochenaе Syrorum*, v. 6 (Mossul 1886) p. 193b.

ЛИТУРГИЧНАТА ГОДИНА

2698 1168 Като се започне от Пасхалното Тридневие като извор на светлина, новото време на Възкресението изпълва цялата литургична година със своя блясък. Приближавайки се от едната и другата страна на този извор, годината се преобразява от литургията. Тя е действително „благоприятна Господня година“⁴⁸. ИкономЕята на спасението се извършва в рамките на времето, но след изпълването € в Пасхата на Исус и в изливането на Светия Дух крайт на историята се предусеща в „предвкушването“ и Царството Божие влиза в нашето време.

1330 1169 Ето защо *Пасхата* не е просто празник между другите: тя е „празникът на празниците“, „тържество на тържествата“, както Евхаристията е „Тайнство на тайнствата“ (великото тайство). Свети 560 Атанасий я нарича „Великата неделя“⁴⁹, както Светата седмица се нарича в източната традиция „Великата седмица“. Тайната на Възкресението, в което Христос срази смъртта, пронизва нашите стари времена с мощната си сила, докато всичко не Му бъде подчинено.

1170 На Никейския събор (325 г.) всички Църкви са се съгласили християнската Пасха да бъде чествана в неделята, която следва пълнолунието (14 нисан) на пролетното равноденствие. Заради различните методи на изчисляване на 14 нисан денят на Пасхата не винаги съвпада за Източната и Западната Църква. Ето защо днес те търсят съгласие, за да честват отново заедно деня на Господното Възкресение.

524 1171 Литургичната година представлява разгръщане на различни страни от единната Пасхална тайна. Това важи по-специално за цикъла от празници около тайната на Въплъщението (Благовещение, Коледа, Богоявление). Те възпоменават началото на нашето спасение и ни съобщават първите плодове на Пасхалната Тайна.

КАЛЕНДАР НА СВЕТЦИТЕ В ЛИТУРГИЧНАТА ГОДИНА

971 1172 „Като чества годишния цикъл на тайната на Христос, Светата 2030 Църква чества с особена любов преблажената Мария, Майка Божия, която е свързана със своя Син в спасителното дело чрез нераз-

⁴⁸ Вж. Лук. 4, 19.

⁴⁹ SANCTUS ATHANASIIUS ALEXANDRINUS, *Epistula festivalis* 1 (anno 329), 10: PG 26, 1366.

ривна връзка. В Мария Църквата се възхищава и превъзнася най-прекрасния плод на Изкуплението и като в най-чист образ съзерцава с радост това, което тя изцяло желае и се надява да бъде.⁵⁰

1173 Когато Църквата в годишния цикъл възпоменава мъчениците и другите светци, тя „прогласява Пасхалната Тайна“ в тези, които страдаха „с Христос и бяха прославени с Него, изтъквайки пред вярващите техните примери, които привличат всички към Отца чрез Христос. Чрез техните заслуги тя измолва Божиите благодеяния“⁵¹. 957

ЛИТУРГИЯТА НА ЧАСОВЕТЕ

1174 Тайната на Христос, Неговото Въплъщение и Пасха, които ние честваме в Евхаристията, особено в неделното събрание, прониква и преобразява времето на всеки ден чрез отслужването на литургията на Часовете, „божествената Служба“⁵². Следвайки вярно апостолските наставления „да се молим неуморно“⁵³, „това богослужение е така устроено, че цялото денонощие да бъде посветено на прославата на Бога“⁵⁴. То е „общностната молитва на Църквата“⁵⁵, в която вярващите (свещеници, монаси и миряни) изпълняват царственото свещенство на кръстените. Извършвана „според одобрената форма“ от Църквата, литургията на Часовете „е истинският глас на Невестата, която се обръща към своя Годеник, нещо повече – тя е молитвата, която Христос заедно със Своето Тяло отправя към Отца“⁵⁶. 2698

1175 Литургията на Часовете е предназначена да стане молитвата на целия Божи народ. В нея самият Христос „продължава да изпълнява свещеническата Си функция чрез Своята Църква“⁵⁷, всеки участва в нея според собственото си място в Църквата и условията на живот: свещениците като отдадени на пастирската служба, защото са призвани да бъ-

⁵⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 103: AAS 56 (1964) 125.

⁵¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 104: AAS 56 (1964) 126; вж. *Ibid.*, 108: AAS 56 (1964) 126 et *Ibid.*, 111: AAS 56 (1964) 127.

⁵² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, IV, 83-101: AAS 56 (1984) 121-125.

⁵³ Вж. *1 Сол.* 5, 17; *Ефес.* 6, 18.

⁵⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 84: AAS 56 (1964) 121.

⁵⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 98: AAS 56 (1964) 124.

⁵⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 84: AAS 56 (1964) 121.

⁵⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 83: AAS 56 (1964) 121.

дат усърдни в молитвата и в служба на Словото⁵⁸; монасите и монахините поради харизмата на техния богопосветен живот⁵⁹; и всички вярващи според техните възможности: „Пастирите да се стараят“ главните Часове, особено Вечернята, в неделните и дните на тържествените празници да бъдат чествани от всички общо в Църквата. Препоръчва се самите миряни да четат божествената Служба или със свещениците, или събрани заедно, или всеки сам.“⁶⁰

- 2700 1176 Отслужването на литургията на Часовете изисква молещият се не само да приведе в съответствие гласа със сърцето си, но също „да се придобие едно по-дълбоко познаване на литургията и Библията, особено на псалмите“⁶¹.
- 2586 1177 Химните и литаниите в Молитвата на Часовете внасят моленията на псалмите във времето на Църквата, като изразяват символизма на момента от деня, на литургичното време или на чествания празник. Освен това четенето на Словото Господне на всеки Час (с последващите отговори или тропари) и в някои от Часовете четенията на Отците и духовните учители откриват по-дълбоко смисъла на отслужваната тайна, спомагат за разбирането на псалмите и подготвят за вътрешна молитва. По такъв начин *Божественото четене*, при което Божието Слово се чете и подлага на размисъл, за да се превърне в молитва, става основа на литургичната служба.
- 1378 1178 Литургията на Часовете, която е като продължение на Евхаристичното богослужение, не изключва, а, напротив, предполага различни форми на благочестие у Божия народ, особено богопочитането и поклонението пред Пресветото Тайнство.

IV. Къде се извършва?

1179 Богопочитането „в Духа на истината“ (Иоан. 4, 24) на Новия Завет не е свързано с някакво изключително място. Цялата земя е свята и поверена на човешките синове. Най-важното, когато вярващите се събират на едно място, са „живите камъни“, събрани за

⁵⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 86: AAS 56 (1964) 121; *Ibid.*, 96: AAS 56 (1964) 123; *Id.*, Decr. *Presbiterorum ordinis*, 5: AAS 58 (1966) 998.

⁵⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 98: AAS 56 (1964) 124.

⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 100: AAS 56 (1964) 124.

⁶¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 90: AAS 56 (1964) 122.

- изграждането на „духовния дом“ (1 Петр. 2, 5). Тялото на възкръсналия Христос е духовният храм, където блика изворът на жива вода. Приобщени в Христос чрез Светия Дух, ние самите сме „храмът на живия Бог“ (2 Кор. 6, 16). 586
- 1180 Когато упражняването на религиозна свобода не е възпрепятствано⁶², християните издигат храмове, предназначени за божествен култ. Тези видими църкви не са обикновени места за събиране, а означават и показват Църквата, която живее на това място, като обител на Бога заедно с хората, помирени и съединени с Христос. 2106
- 1181 „Домът за молитва, където пресветата Евхаристия се отслужва и пази, където вярващите се събират и почитат присъствието на Божия Син, нашия Спасител, принесен за нас на жертвения олтар за подкрепа и утеха на християните – този дом трябва да бъде благоустроен и пригоден за молитва и тържествени свещенослужения.“⁶³ В „Божия дом“ истината и хармонията на знаците, които го изграждат, трябва да показват Христос, Който присъства и действа на това място⁶⁴. 2691
- 1182 *Олтарът* на Новия Завет е Кръстът Господен⁶⁵, от който произтичат тайнствата на Пасхалната Тайна. Върху олтара, който е центърът на Църквата, става действено Приношението на кръста под знаците на тайнствата. Олтарът е още Господната Трапеза, на която Божият народ е поканен⁶⁶. В някои източни богослужения олтарът е също символ на Гроба (Христос е действително умрял и действително възкръснал). 617, 1383
- 1183 В църквите *Дарохранителницата* трябва да се намира на едно от „най-достоините места, оградено с най-голяма почит“⁶⁷. Достойното поместване, положението и сигурността на евхаристичната дарохранителница⁶⁸ трябва да спомагат за почитането на Господа, Който реално присъства в Пресветото Тайнство на олтара. 1379
2120

⁶² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 4: AAS 58 (1966) 932-933.

⁶³ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Presbyterorum ordinis*, 5: AAS 58 (1966) 998; вж. Id., Const. *Sacrosanctum concilium*, 122-127: AAS 56 (1964) 130-132.

⁶⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 7: AAS 56 (1964) 100-101.

⁶⁵ Вж. *Евр.* 13, 10.

⁶⁶ Вж. *Institutio generalis Missalis Romani*, 259: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 75.

⁶⁷ PAULUS VI, Lett. enc. *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 771.

⁶⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 128: AAS 56 (1964) 132.

- 1241 *Светото миро*, чието помазване е сакраменталният знак на печата, бележеш дара на Светия Дух, по традиция се пази и почита на сигурно място в храма. Там може да се поместят още елеят за оглашените и елеят за болните.
- 1184 *Седалището* на Епископа (cathedra) или свещеника „трябва да показва функцията на този, който председателства събранието и ръководи молитвата“⁶⁹.
- 103 *Амвонът*: „Достоинството на Словото Божие изисква в Църквата да
1348 има съответстващо място, което подобава за проповядването на това Слово и което по време на литургията на Словото спонтанно привлича вниманието на вярващите.“⁷⁰
- 1185 Събирането на Божия народ започва с Кръщението; следователно в Църквата трябва да има място за отслужване на *Кръщението* (баптистериум) и възпоменаване на обещанията на Кръщението (благословена вода).
- Обновяването на кръщелния живот изисква *покаяние*. Църквата трябва да разполага към покаяние и получаване на опрощение, затова има и подходящо място за приемане на каещите се.
- 2717 Църквата трябва също да има пространство, което предразполага за събиране на мислите и за мълчалива молитва, която продължава и задълбочава голямата молитва на Евхаристията.
- 1130 1186 И накрая, Църквата има есхатологично значение. За да се влезе в дома Господен, е необходимо да се прекрачи един *праг*, символ на преминаването от наранения от греха свят към света на новия живот, към който са призвани всички хора. Видимата Църква е символ на бащиния дом, към който напредва Божият народ и където Отец „ще отрие всяка сълза от очите им“ (*Откр.* 21, 4). Ето защо Църквата е широко отворена и гостоприемна като дом на *всички* Божии чеда.

Накратко

- 1187 *Литургията е дело на целия Христос, Главата и Тялото. Нашият Първосвещеник я извършва непрекъснато в небесната Литургия, със Светата Майка Божия, Апостолите, всички светци и голямото множество хора, вече влезли в Царството.*

⁶⁹ *Institutio generalis Missalis Romani*, 271: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 77.

⁷⁰ *Institutio generalis Missalis Romani*, 272: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 77.

- 1188 *При литургичното богослужение цялата общност е „литург“, всеки според длъжността си. Свещенството на кръстените е свещенство на цялото Тяло на Христос. Някои вярващи са упълномощени чрез тайнството Свещенство да представят Христос като Глава на Тялото.*
- 1189 *Литургичната служба предполага знаци и символи, които се отнасят до творението (светлина, вода, огън), човешкия живот (миене, помазване, разчупване на хляба) и историята на спасението (обредите на Пасхата). Включени в света на вярата и възприети чрез силата на Светия Дух, тези елементи на мирозданието, тези човешки обреди, тези жестове, възпоменаващи Бога, стават носители на спасителното и освещаващо действие на Христос.*
- 1190 *Литургията на Словото е неразделна част от службата. Смислът на отслужването се изразява в известяването на Божието Слово и обвързването на вярата, която отговаря на това Слово.*
- 1191 *Пеенето и музиката са тясно свързани с литургичното действие. Критериите за добрата им употреба са: красотата, изразяваща молитвата, единодушно участие на общността и свещен характер на службата.*
- 1192 *Светите образи, изложени в нашите църкви и домове, са предназначени да събуждат и подхранват вярата в Тайната на Христос. В иконата на Христос и Неговите спасителни дела ние почитаме самия Христос, а в светите образи на Божията Майка, ангелите и светците почитаме лицата, които са представени.*
- 1193 *Неделята, „ден Господен“, е главният ден за честване на Евхаристията, защото е денят на Възкресението. Това е най-важният ден на литургичното събрание, денят на християнското семейство, на радостта и отдиха от труда. Той е „основата и ядрото на цялата литургична година“⁷¹.*
- 1194 *В течение на годишния цикъл Църквата „разгръща цялата Тайна на Христос от Въплъщението и Рождението до Възкресението, до деня на Петдесетница и очакването на блажената надежда и Пришествието на Господа“⁷².*

⁷¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 106: AAS 56 (1964) 126.

⁷² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 102: AAS 56 (1964) 125.

- 1195 *Като възпоменава светците, на първо място светата Майка Божия, след това апостолите, мъчениците и другите светци в определени дни на литургичната година, земната Църква показва, че е свързана с небесната Литургия: тя прославя Христос, Който извърши спасението в Своите прославени членове; техният пример я вдъхновява по пътя към Отца.*
- 1196 *Вярващите, извършващи литургията на Часовете, се съединяват в Христос, нашия Върховен Свещеник, в молитвата на псалмите, в размисъла над Божието Слово, химните и благословенията, за да се присъединят към Неговата непрестанна и всеобща молитва, която отдава слава на Отца и измолва дара на Светия Дух върху целия свят.*
- 1197 *Христос е истинският храм на Бога, „мястото, където обитава Неговата слава“; чрез Божиата благодат християните стават сами храмове на Светия Дух, живите камъни, върху които е построена Църквата.*
- 1198 *В своето земно положение Църквата има нужда от място, където общността да може да се събира: нашите видими църкви, свети места, образи на светия град, небесния Йерусалим, към който пътуваме като поклонници.*
- 1199 *В тези храмове Църквата извършва общо богослужение в прослава на Пресветата Троица, слуша Божието Слово и пее хвалебствия, издига своята молитва, поднася Приношение на Христос, винаги присъстващ в тайнствата в средата на общността. Тези църкви са също място за размисъл и за лична молитва.*

Член 2

ЛИТУРГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ И ЕДИНСТВО НА ТАЙНАТА

ЛИТУРГИЧНИТЕ ТРАДИЦИИ И КАТОЛИЧНОСТТА НА ЦЪРКВАТА

- 2625 1200 *Още от първата общност на Йерусалим до Второто Христово Пришествие Божите Църкви, верни на апостолската вяра, на всяко място отслужват една и съща Пасхална Тайна. Тайната, отслужвана в литургията, е една, но формите на отслужване са различни.*
- 2663 1201 *Неизследимото богатство на Христовата Тайна е такова, че никаква литургична традиция не може да изчерпи неговото изразяване.*

Историята на зараждането и развитието на тези обреди свидетелства за тяхното удивително взаимно допълване. Когато Църквите са прилагали на дело литургичните традиции в общението на вярата и тайнствата на вярата, те са се обогатявали взаимно и развивали взаимно във верността към Преданието и общата мисия на цялата Църква⁷³. 1158

1202 Различните литургични традиции са възникнали заради самата мисия на Църквата. Църквите от една и съща културна и географска среда са достигнали до честването на Христовата Тайна по пътя на особени, типични за дадената култура изразни средства: в Преданието на „хранилището на вярата“⁷⁴, в литургичния символизъм, в организацията на братското общение, в теологичното разбиране на тайните и в различните форми на светостта. Така Христос, Светлина и Спасител на всички народи, чрез литургичния живот на дадена Църква се показва на народа и културата, при които Църквата е изпратена и вкоренена. Църквата е вселенска: следователно тя може да обединява в своето единство всички различни богатства на културите, като ги пречиства⁷⁵. 814
1674
835
1937

1203 Литургичните традиции, или ритуали, които понастоящем са в употреба в Църквата, са латинският (по-специално римският ритуал, но също така и ритуалите на някои местни Църкви, като Амброзианския, или на някои религиозни Ордени) и византийският ритуал, като александрийския или коптския, сирийския, арменския, маронитския и халдейския. „Като се подчинява вярно на Преданието ... Светият събор заявява, че светата Майка Църква почита с еднакво право и достойнство всички законно признати ритуали и желае за в бъдеще да бъдат запазени и по всякакъв начин поощрявани.“⁷⁶

Литургия и култури

1204 Така, извършването на литургията трябва да отговаря на характера и културата на различните народи⁷⁷. За да бъде „възвестена на всички народи, та да се покоряват на вярата“ (Рим. 14, 25), Тайната на Христос трябва да бъде известявана, отслужвана и претворявана в живота на всич- 2684
854, 1232

⁷³ Вж. PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 63-64: AAS 68 (1976) 53-55.

⁷⁴ Вж. 2 Тим. 1, 14.

⁷⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 28-28; Id., Decr. *Unitatis redintegratio*, 4: AAS 57 (1964) 95.

⁷⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 4: AAS 56 (1964) 98.

⁷⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 37-40: AAS 56 (1964) 110-111.

- 2527 ки култури така, че да не бъдат заличени, а чрез нея да бъдат изкупени и доведени до съвършенство⁷⁸. Само със своята и чрез своята собствена човешка култура, възприета и преобразена от Христос, множеството Божии чеда получават достъп до Отца, за да Го прославят в единния Дух.
- 1125 1205 „Трябва да се смята, че в литургията, особено в литургията на тайнствата, съществува една *неизменна част*, която е божествено установена и чиято пазителка е Църквата, и че има и други части, *податливи на промяна*, които Църквата има правото, а понякога и задължението да приспособи към културите на народите, които са наскоро евангелизирани.“⁷⁹
- 1206 „Литургичното разнообразие може да бъде извор на обогатяване, но може да предизвика и напрежение, взаимно неразбиране, дори схизми. В това отношение очевидно разнообразието не трябва да вреди на единството. То може да се изразява само във верността към общата вяра, знаците на тайнствата, които Църквата е получила от Христос и йерархичното общение. Приспособяването към културите изисква обръщане на сърцето и ако е необходимо, скъсване с унаследените обичаи, несъвместими с католическата вяра.“⁸⁰

Накратко

- 1207 *Необходимо е богослужението да се стреми да намери израз в културата на народа, където е Църквата, без при това да я подчинява. От друга страна, самата литургия поражда и оформя културите.*
- 1208 *Различните литургични традиции или ритуали, признати законно, явяват всеобщността на Църквата, тъй като означават и съобщават една и съща Тайна на Христос.*
- 1209 *Критерият, който поддържа единството в многообразието на литургичните традиции, е верността към апостолското Предание, т.е. общението във вярата и тайнствата, приети от апостолите, което добива своята значимост и сигурност в апостолското наследство.*

⁷⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 53: AAS 71 (1979) 1319-1321.

⁷⁹ IOANNES PAULUS II, Litt. ap. *Vicesimus quintus annus*, 16: AAS 81 (1989) 912-913; вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 21: AAS 56 (1964) 105-106.

⁸⁰ IOANNES PAULUS II, Litt. ap. *Vicesimus quintus annus*, 16: AAS 81 (1989) 913.

РАЗДЕЛ ВТОРИ
СЕДЕМТЕ ТАЙНСТВА
НА ЦЪРКВАТА

1113 1210 Тайнствата на Новия Завет са установени от Христа и са седем на брой, а именно: Кръщение, Миропомазване, Евхаристия, Покаяние, Елеосвещение, Свещенство и Брак. Седемте тайнства се отнасят до всички етапи и всички важни моменти на християнския живот: те дават раждането и растежа, изцелението и мисията на живота във вярата на християните. Съществува известна аналогия между етапите на природния и духовния живот¹.

1211 Като следваме тази аналогия, ще разгледаме най-напред трите тайнства на християнското посвещаване (*глава първа*), след това тайнствата на изцелението (*глава втора*) и накрая тайнствата, които са в служба на общността и мисията на вярващите (*глава трета*). Безспорно този ред на излагане не е единствено възможният, но той позволява да се види, че тайнствата образуват едно органично цяло, в което всяко отделно тайнство има своето жизнено място.

1113 В това органично цяло Евхаристията заема особено място, като „Тайнството на тайнствата“: „Всички останали тайнства се нареждат спрямо това тайнство като своя цел.“²

¹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 65, a. 1, c: Ed. Leon. 12, 56-57.

² SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 65, a. 3, c: Ed. Leon. 12, 60.

ГЛАВА ПЪРВА

ТАЙНСТВОТА НА ХРИСТИЯНСКОТО ВЪВЕДЕНИЕ

1212 С тайнствата на християнското въведение, Кръщение, Миропомазване и Евхаристия, се поставят *основите* на целия християнски живот. „Съучастието в божествената природа, дадена на хората чрез благодатта на Христос, съдържа известна аналогия с произхода, растежа и поддържането на естествения живот. Родени чрез Кръщението за нов живот, вяращите биват укрепени чрез тайнството на Миропомазването, а в Евхаристията получават храната на вечния живот. Така в тайнствата на християнското въведение те придобиват все по-големите богатства на божествения живот и напредват в усъвършенстването на любовта.“³

Член 1

ТАЙНСТВОТО КРЪЩЕНИЕ

1213 Светото Кръщение е основата на целия християнски живот, то е *преддверие на живота в Духа* („*vitae spiritualis ianua*“) и врата, която открива достъпа до другите тайнства. Чрез Кръщението ние се освобождаваме от греха и се възраждаме като Божии чеда, вчлениваме се в Христос и в Църквата като нейно тяло и участници в нейната мисия⁴: „Правилно и надлежно Кръщението се определя като тайнство на възраждането чрез вода в Словото.“⁵

³ PAULUS VI, Const. ap. *Divinae consortium naturae*: AAS 63 (1971) 657; вж. *Ordo initiationis christianae adultorum*, Praenotanda 1-2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1972) p. 7.

⁴ Вж. Concilium Florentinum, Decretum pro Armenis: DS 1314, CIC canones 204, § 1. 849; CCEO canon 675, § 1.

⁵ *Catechismus Romanus* 2, 2, 5: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 179.

I. Как е названо това тайнство?

1214 *Кръщението* е наречено така според централния обред, чрез който се извършва: „кръщавам“ (от гръцки βαπτίζεῖν) означава „по-топявам“, „потъвам“, потапянето във вода символизира погребението на оглашения в смъртта на Христос, откъдето той излиза чрез възкресението с Него⁶ като „нова твар“ (2 Кор. 5, 17; Гал. 6, 15).

1215 Това тайнство се нарича още „*банята на възраждането и обновата* от Духа Светаго“ (Тит. 3, 5), защото то означава и осъществява това раждане от водата и Духа, без което „никой не може да влезе в Божието Царство“ (Иоан. 3, 5).

1216 „Тази баня е наричана *осветление*, защото тези, които получават това [катехизисно] поучение, са осветени.“⁷ Тъй като в Кръщението получи Словото, „истинската светлина, която просветява всеки човек“ (Иоан. 1, 9), кръстеният, „след като е бил просветен“⁸, е станал „Син на светлината“⁹ и самият той е „светлина“ (Еф. 5, 8):

Кръщението „е най-хубавият и най-възвишеният дар от Бога Ние го наричаме дар, благодат, кръщение, помазание, просвещение, дреха на безсмъртието, баня на възраждане, печат и всичко, което е най-скъпоценно. *Дар*, защото е подарено на тези, които нищо не са дали; *благодат*, защото е дадено дори и на виновните; *Кръщение*, защото грехът е погребан във водата; *помазание*, защото е свещено и царствено (таква са тези, които са помазани); *просвещение*, защото е блестяща светлина; *дреха*, защото покрива нашия позор; *баня*, защото ни измива; *печат*, защото ни пази и е знак за господството на Бога“¹⁰.

II. Кръщението в икономията на спасението

ПРЕДОБРАЗИ НА КРЪЩЕНИЕТО В СТАРИЯ ЗАВЕТ

1217 В Литургията на Пасхалната нощ, когато се извършва *благославянето на кръщелната вода*, Църквата тържествено възпоменава големите събития в историята на спасението, които бяха предобраз на тайната на Кръщението:

⁶ Вж. Рим. 6, 3-4; Кол. 2, 12.

⁷ SANCTUS IUSTINUS, *Apologiae* 1, 61: CA 1, 168 (PG 6, 421).

⁸ Вж. Евр. 10, 32.

⁹ Вж. 1 Сол. 5, 5.

¹⁰ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio* 40, 3-4: SC 358, 202-204 (PG 36, 361-364).

„Боже, посредством тайнствени знаци, Ти извършваш с невидима сила дивните дела на спасението, и по различни начини си приготвил водата, своята твар да изразява благодатта на Кръщението.“¹¹

1218 Още от създаването на света водата, това скромно и удивително творение, е извор на живота и плодородието. Светото Писание вижда как Дух Божий се „носи“ над нея¹². 344
694

„Още от създаването на света Духът се носеше над водите, за да получат зародиша на силата, която осветява.“¹³

1219 Църквата видя в Ноевия ковчег първообраз на спасението чрез Кръщението. И наистина, чрез него „един малък брой хора, всичко осем на брой, бяха спасени чрез водата“ (1 Петр. 3, 20): 701, 845

„И в потопа си преобразил някакъв вид възраждане, та чрез тайната на същия елемент да се постави край на греха и начало на добродетелта.“¹⁴

1220 Ако водата на извора символизира живота, водата на морето е символ на смъртта. Затова Кръщението можеше да бъде образ на тайната на Кръста. Чрез този символика Кръщението означава общение със смъртта на Христос. 1010

1221 Преминаването на Червено море, истинското освобождаване на Израил от Египетското робство, известява най-вече освобождаването, извършено от Кръщението:

„Ти си освободил от робството на фараона синовете на Авраам, като направи да минат по сухо Червено море, за да бъдат образ на бъдещия народ на кръстените.“¹⁵

1222 Накрая, Кръщението е представено в преминаването на реката Йордан, при което Божият народ получава дара на Обетованата земя за поколението на Авраам, образ на вечния живот. Обещанието за това щастливо наследство бе изпълнено в Новия Завет.

¹¹ *Vigilia Paschalis, Benedictio aquae: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 283.

¹² Вж. *Бум.* 1, 2.

¹³ *Vigilia Paschalis, Benedictio aquae: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 283.

¹⁴ *Vigilia Paschalis, Benedictio aquae: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 283.

¹⁵ *Vigilia Paschalis, Benedictio aquae: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 283.

КРЪЩЕНИЕТО НА ХРИСТОС

1223 Всички първообрази на Стария Завет намират своя завършек в Исус Христос. Той започна обществен си живот, след като се остави да бъде кръстен от Йоан Кръстител в реката Йордан¹⁶, а след своето Възкресение Той дава тази мисия на апостолите: „И така, идете и научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа и като ги учите да пазят всичко, което съм ви заповядал.“¹⁷

1224 Нашият Господ доброволно се подчини на Кръщението на свети Йоан, предназначено за грешниците, за да „изпълни всяка правда“¹⁸. Тази постъпка на Исус е проява на неговото „понижение“¹⁹. Тогава Духът, който витаеше над водите при първото сътворение, слезе върху Исус като прелюдия на новото сътворение и Отец показва Исус като Свой „възлюбен Син“²⁰.

1225 В Своята Пасха Христос отвори за всички хора изворите на Кръщението. Всъщност Той беше говорил вече за Своето страдание, което щеше да претърпи в Йерусалим като за „Кръщение“, с което Той трябваше да бъде кръстен²¹. Кръвта и водата, които протекоха от прободения хълбок на разпнатия Христос²², са образи на Кръщението и на Евхаристията, тайнства на новия живот²³: оттогава е възможно „да се родиш от вода и Дух“, за да влезеш в Небесното Царство (*Йоан. 3, 5*).

„Виж къде си кръстен, откъде идва Кръщението, ако не от Кръста на Христа, от смъртта на Христос. Там е цялата тайна: Той страда за теб, само в Него ти си изкупен, само в Него ти си спасен.“²⁴

КРЪЩЕНИЕТО В ЦЪРКВАТА

1226 Още от деня на Петдесетница Църквата е чествала и давала светото Кръщение. И наистина, св. Петър заявява на смутената от

¹⁶ Вж. *Мат.* 3,15

¹⁷ Вж. *Мат.* 28, 19-20; *Марк.* 16, 15-16.

¹⁸ Вж. *Мат.* 3, 15.

¹⁹ Вж. *Фил.* 2, 7.

²⁰ Вж. *Мат.* 3, 16-17.

²¹ Вж. *Марк.* 10, 38; *Лук.* 12, 50.

²² Вж. *Йоан.* 19, 34.

²³ Вж. *Йоан.* 5, 6-8.

²⁴ SANCTUS AMBROSIIUS, *De sacramentis*, 2, 2, 6: CSEL 73, 27-28 (PL 16, 425-426).

проповедта му гълпа: „Покайте се и всеки от вас да се кръсти в името на Исуса Христа за прошка на греховете и ще приемете дара на Светия Дух“ (Деян. 2, 38). Апостолите и техните помощници предлагат Кръщението на всеки, който вярва в Христа: „Евреи, боязливи от Бога, езичници.“²⁵ Кръщението винаги е свързано с вярата: „Повярвай в Господа Исуса Христа и ще се спасиш ти и целият ти дом“, съветва своя тъмничен стражар във Филипи св. Павел. Разказът продължава: „Тъмничният стражар веднага получи Кръщението, той и всички негови близки“ (Деян. 16, 31-33).

1227 Според апостол Павел чрез Кръщението вярващият споделя смъртта на Христос, той е погребан и възкръсва заедно с Него: 790

„Кръстени в Исуса Христа, ние сме кръстени в Неговата смърт. Погребани сме с Него чрез Кръщението в смъртта, така че както Христос възкръсна от мъртвите чрез славата на Отца, така и ние да живеем в един нов живот.“²⁶

Кръстените „отново се облякоха в Христа“²⁷. Чрез Светия Дух Кръщението е баня, която пречиства, освещава и оправдава²⁸.

1228 Кръщението е следователно една „водна баня“, в която негленното семе на Словото на Отца произвежда своя оживотворяващ ефект²⁹. Св. Августин ще каже за Кръщението: „Словото се съединява с материалния елемент и става тайнство.“³⁰

III. Как се отслужва тайнството Кръщение?

Християнското посвещение

1229 За да стане някой християнин, още от времето на апостолите е бил необходим постепенен преход и посвещение на няколко етапа. Този преход може да се измине бързо или бавно. Той обаче винаги ще трябва да включва няколко съществени неща: благовестие на Словото, приемане на Евангелието, което води до обръщане, изпо-

²⁵ Вж. Деян. 2, 41; 8,12-13; 10, 48; 16, 15.

²⁶ Вж. Рим. 6, 3-4; Кол. 2, 12.

²⁷ Вж. Гал. 3, 27.

²⁸ Вж. 1 Кор. 6, 11; 12, 13.

²⁹ Вж. 1 Петр. 1, 23; Еф. 5, 26.

³⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium tractatus* 80, 3: CCL 36, 529 (PL 35, 1840).

вяждане на вярата, Кръщение, слизание на Светия Дух, достъп до Евхаристийното общение.

1248 1230 Това посвещение многократно се е променяло в течение на вековете според обстоятелствата. В първите векове на Църквата християнското посвещение е било много развито, с дълъг период на *катехумената* и редица подготвителни обреди, които са белязали литургически пътя на оглашенската подготовка и които са завършили с отслужване на тайнствата на християнското посвещение.

13 1231 Там, където формата на Кръщението на децата е била широко използвана за отслужването на това тайнство, тя е станала и единен акт, който обединява в сбита форма предварителните етапи на християнското посвещение. В самата си същност Кръщението на децата изисква едно *оглашение след Кръщението*. Тук не става дума само за нуждата от обучение след Кръщението, но и за необходимото разцъфтяване на кръщелната благодат при израстване на личността. Тук е истинското място на *катехизиса*.

1204 1232 Вторият ватикански събор подкрепи за латинската Църква „катехумената на възрастните, разпределен в няколко етапа“³¹. Неговите обреди се намират в *Ordo initiationis christianae adultorum* (Чин на християнското посвещение на възрастните) (1972). Съборът освен това позволи, щото в мисионерски страни „освен елементите на посвещение, приети от християнското предание“, се допускат „и други елементи на посвещение, практикувани във всеки народ, стига само да могат да бъдат пригодени към християнски обред“³².

1290 1233 Впрочем днес във всички латински и източни обреди християнското посвещение на възрастните започва от момента на тяхното влизане в катехумената, за да стигне връхната си точка в общото отслужване на трите тайнства – Кръщение, Миропомазване и Евхаристия³³. В източните обреди християнското посвещение на децата започва с Кръщението, последвано непосредствено от Миропомазването и Евхаристията, докато в римския обред християнското посвещение се подготвя от катехетиката в

³¹ CONCILIUM CATHOLICUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 64: AAS 56 (1964) 117.

³² CONCILIUM CATHOLICUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 65: AAS 56 (1964) 117; вж. *Ibid*, 37-40: AAS 56 (1964) 110-111.

³³ Вж. CONCILIUM CATHOLICUM II, Decr. *Ad gentes*, 14: AAS 58 (1966) 963; CIC canones 851. 865-866.

течение на години, за да завърши накрая с Миропомазване и Евхаристия, върхът на християнското посвещение³⁴.

МИСТАГОГИЯ НА ОТСЛУЖВАНЕТО

1234 Смисълът и богататта на Кръщението изпъкват ясно в ритуалите на неговото отслужване. Само като следват с внимателно участие жестовете и думите на това отслужване, вярващите могат да бъдат посветени в богатствата, които това тайнство означава и осъществява при всеки новопокръстен.

1235 *Знакът на Кръста* в началото на отслужването изразява печата на Христос върху този, който ще му принадлежи, и означава богататта на изкуплението, което ни бе спечелено от Христос чрез Неговия Кръст. 617 2157

1236 *Известяването на Словото Божие* осветява с откровена истина кандидатите и общността и подбужда отговора на вярата, който е неделим от Кръщението. В действителност Кръщението е по особен начин „тайнство на вярата“, защото е тайнственото вливане в живота на вярата. 1122

1237 Понеже Кръщението означава освобождаване от греха и неговия подбудител – дявола, произнасят се едно или няколко *заклинания* над кръщавания. Той се помазва с маслото на катехумената или пък свещенодействащият поставя ръцете си над него и той се отказва категорично от сатаната. Така подготвен, той може да *изповядва вярата на Църквата*, в която ще бъде „предаден“ чрез Кръщението³⁵. 1673 189

1238 *Кръщелната вода* се освещава от молитва на Епиклезата (било в самия момент, било в нощта на Пасхата). Църквата моли Бога чрез Неговия Син силата на Светия Дух да слезе над тази вода, така че всички, които ще бъдат кръстени в нея, „да се родят от вода и Дух“ (Иоан. 3, 5). 1217

1239 След това следва *същинският обред* на тайнството: *Кръщението* в тесен смисъл на думата означава и реализира смъртта на 1214

³⁴ Вж. CIC canones 851, 2. 868.

³⁵ Вж. Рим. 6, 17.

греха и влизането в живота на Пресветата Троица чрез уподобяване на Пасхалната Тайна на Христос. Кръщението се извършва по най-изразителен начин чрез трикратно потапяне в кръщелната вода. Но още от древността то може да се извърши с трикратно поливане на вода върху главата на кръщавания.

1240 В латинската Църква това трикратно поливане се придружава от думите на свещенослужителя: „(името), аз те кръщавам в името на Отца и Сина и Светия Дух.“ В Източните литургии свещеникът казва, след като катехуменът е обърнат към Изток: „Кръщава се Божият раб (името) в името на Отца и Сина и Светия Дух.“ И при назоваване на всяко едно от лицата на Пресветата Троица той го потапя във водата и го издига.

1294, 1574 1241 *Помазването със свещено миро-хризма*, благовонно масло, осветено от епископа, означава дара на Светия Дух за новопокръстения. Той е станал християнин, т.е. „помазаник“ на Светия Дух, 783 приобщен в Христос, който е помазан като свещеник, пророк и цар³⁶.

1291 1242 В литургията на Източната Църква помазването с миро след кръщението представлява тайнството Миропомазване. В римската литургия това помазване известява едно второ помазване със светото миро, което ще бъде извършено от епископа: тайнството Миропомазване, което, така да се каже, „потвърждава“ (*confirmat*, откъдето *конфирмация*) и приключва кръщелното помазване.

1216 1243 *Бялата дреха* символизира, че кръстеният „се облича в Христос“³⁷; той е възкръснал с Христос. *Свещта*, запалена от Пасхалната свещ, означава, че Христос е просветил новопокръстения. В Христос кръстените са „светлината на света“ (*Mat. 15, 14*)³⁸.

2769 Новопокръстеният е вече дете на Бога в единородния Му Син. Той вече може да каже молитвата на Божиите чеда: „Отче наш“.

1292 1244 *Първото евхаристийно Причастие*. Станал чедо на Бога, облечен в сватбената дреха, новопокръстеният е вече допуснат „на сватбеното угощение на Агнеца“ и получава храната на новия живот – Тялото и Кръвта на Христос. Източните Църкви пазят живо съзнанието за единс-

³⁶ Вж. *Ordo Baptismi parvulorum*, 62 (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 32.

³⁷ Вж. *Гал.* 3, 27.

³⁸ Вж. *Фил.* 2, 15.

твото на християнското посвещение, като дават Светото Причастие на всички новопокръстени и миропомазани, дори и на малките деца, като припомнят думите на Господа: „Оставете децата да дойдат при Мен и не им пречете“ (*Марк.* 10, 14). Латинската Църква, която запазва достъпа до Светото Причастие за тези, които са достигнали до съзнателна възраст, отваря Кръщението към Евхаристията, като приближава новопокръстеното дете до олтара с молитвата „Отче наш“.

1245 *Гържественият благослов* приключва отслужването на Кръщението. По време на Кръщението на новородените благославянето на майката заема особено място.

IV. Кой може да приема Кръщението?

1246 „Кръщението може да приеме всеки човек, който още не е кръстен.“³⁹

КРЪЩЕНИЕ НА ВЪЗРАСТНИ

1247 Още от първите времена на Църквата Кръщението на възрастните е широко практикувано там, където известяването на Евангелието е в самото начало. При подобни случаи катехуменатът (подготовката за Кръщение) заема особено място. Като посвещение във вярата и в християнския живот то трябва да подготви приемането на дара на Бога в Кръщението, Миропомазването и Евхаристията.

1248 Катехуменатът, или подготовката на оглашените (катехумени) има за цел да помогне на последните в отговор на божествената инициатива и в съединение с една църковна общност, да доведе обръщането им и тяхната вяра до пълна зрялост. Става дума за „подготовка за християнския живот ...“, чрез който „учениците влизат в съприкосновение с Христос, техния учител. Следователно катехумените трябва да бъдат по подходящ начин посветени в тайните на спасението и във воденето на евангелски живот и въведени чрез свещените обреди, отслужвани в различните епохи, в живота на вярата, на литургията и любовта на Божия народ“.⁴⁰

³⁹ CIC, canon 864; вж. CCEO canon 679.

⁴⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 14: AAS 58 (1966) 962-963; вж. *Ordo initiationis christianae adultorum*, Praenotanda 19 (Typis Polyglottis Vaticanis 1972) p. 11; *Ibid.*, De tempore catechumenatus eiusque ritibus 98, p. 36.

- 1259 1249 Катехумените са вече „съединени с Църквата, принадлежат към Христовия дом и не рядко водят живот на вяра, надежда и любов“.⁴¹ „Майката Църква ги прегръща като свои в своята любов и се грижи за тях.“⁴²

Кръщение на деца

- 403 1250 Като се раждат със заблудена и опетнена от първородния грях човешка природа, децата също имат нужда от едно ново раждане в Кръщението⁴³, за да бъдат освободени от властта на мрака и да бъдат пренесени в царството на свободата на Божиите чеда⁴⁴, към което всички хора са призвани. Чистата безвъзмездност на благодатта на спасението е особено добре проявена в Кръщението на децата. Църквата и родителите биха лишили още от раждането детето си от неоченимата благодат да стане дете на Бога, ако не му осигурят Кръщение скоро след раждането⁴⁵.

1251 Християнските родители ще признаят, че тази практика отговаря на тяхната роля на хранители на живота, който Бог им е поверил⁴⁶.

1252 Практиката да се кръщават децата още малки е църковна традиция от незапомнени времена. Ясни свидетелства за нея има още от втори век насам. Обаче е твърде вероятно още в началото на апостолската проповед, когато цели „домове“ са получавали Кръщението⁴⁷, да са били кръщавани и малките деца⁴⁸.

Вяра и Кръщение

- 1123 1253 Кръщението е тайнство на вярата⁴⁹. Но вярата се нуждае от общността на вярващите. Всеки вярващ може да вярва единствено във вярата на Църквата. Вярата, която се изисква за Кръщението,

⁴¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 14: AAS 58 (1966) 963.

⁴² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965) 19: вж. CIC canones 206, 788.

⁴³ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 4: DS 1514.

⁴⁴ Вж. *Col.* 1, 12-14.

⁴⁵ Вж. CIC canon 867: CCEO canon 686, § 1.

⁴⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15-16; *Ibid.*, 41: AAS 57 (1965) 47; *Id.*, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067-1069; CIC canones 774, § 2. 1136.

⁴⁷ Вж. *Деян.* 16, 15. 33; 18, 8; *1 Кор.* 1, 16.

⁴⁸ Вж. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Pastoralis actio*, 4: AAS 72 (1980) 1139.

⁴⁹ Вж. *Марк.* 16, 16.

не е съвършена и зряла вяра, а е само начало, призвано да нараства. 168
 На катехумена или на неговия кръстник се задава въпросът: „Какво искате от Божията Църква?“ И той отговаря: „Вяра!“

1254 При всички кръстени, деца или възрастни, вярата трябва да расте *след* Кръщението. За тази цел Църквата чества всяка година в Пасхалната нощ подновяването на обещанията при Кръщението. 2101
 Подготовката за Кръщението довежда само до прага на новия живот. Кръщението е извор на новия живот в Христос, от който извира целият християнски живот.

1255 Помощта на родителите е от голямо значение, за да може кръщелната благодат да се развие. В това се състои ролята на *кръстника* или *кръстницата*, които трябва да бъдат силно вярващи, способни и готови да подпомогнат новопокръстения, дете или възрастен, в неговия път на християнски живот⁵⁰. Тяхното задължение е една истинска църковна служба (*officium*)⁵¹. Цялата църковна общност носи частица от отговорността за разгъването и пазенето на благодатта, получена при Кръщението. 1311

V. Кой може да кръщава?

1256 Обикновено епископът и свещеникът са служителите при Кръщението, а в латинската Църква също и дяконите⁵². В случай на необходимост всяко лице, дори и некръстено, което има изискващото се намерение⁵³, може да кръщава, използвайки троичната формула за Кръщение. 1239-1240
 Изискващо намерение означава да искаш да направиш това, което Църквата прави, когато кръщава. Църквата вижда причината за такава възможност в универсалната спасяваща роля на Бога⁵⁴ и в необходимостта от Кръщението за спасение⁵⁵. 1752

VI. Необходимостта от Кръщение

1257 Самият Господ потвърждава, че Кръщението е необходимо за 1129

⁵⁰ Вж. CIC canones 872-874.

⁵¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 67: AAS 56 (1964) 118.

⁵² Вж. CIC canon 861, § 1; CCEO canon 677, § 1.

⁵³ Вж. CIC canon 861, § 2.

⁵⁴ Вж. *1 Тим.* 2, 4.

⁵⁵ Вж. *Марк.* 16, 16.

⁵⁶ Вж. *Иоан.* 3, 5.

161, 846 спасението⁵⁶. Сам Той повели на своите ученици да проповядват Евангелието и да кръщават всички народи⁵⁷! Кръщението е необходимо за спасението на тези, на които Евангелието е било известно и вече са имали възможността да пожелаят това тайнство⁵⁸. Църквата не познава друго средство, за да осигури встъпването във вечното блаженство, освен Кръщението; ето защо тя не пренебрегва мисията, получена от Бога, да възроди „от водата и Духа“ всички, които могат да бъдат кръстени. *Бог свързва спасението с тайнството на Кръщението, но Той самият не е свързан със своите тайнства.*

2473 1258 Още от самото начало Църквата е твърдо убедена, че тези, които умират заради вярата, без да са получили Кръщението, са кръстени чрез тяхната смърт за Христос и с Христос. Това *Кръщение чрез кръвта*, както и *желанието за Кръщение*, носят плодовете на Кръщението, дори и без това да бъде тайнство.

1249 1259 За всички *катехумени*, които умират преди Кръщението, тяхното ясно изразено желание да го получат, придружено от разкаяние за греховете и любов, им осигурява спасение, което те не са могли да получат чрез тайнството.

848 1260 „Понеже Христос умря за всички и последното призвание на човека е единственото, Божието призвание, затова ние трябва да приемем, че Светият Дух дава на всички по начин, познат само на Бога, възможността да бъдат присъединени към Пасхалната Тайна.“⁵⁹ Всеки човек, който, макар и да не познава Евангелието на Христа и Църквата, търси истината и изпълнява волята на Бога, според както той я схваща, може да бъде спасен. Може да се предполага, че подобни хора биха *пожелали категорично Кръщението*, ако имаха възможността да познаят неговата необходимост.

1261 Що се отнася до *децата, умрели без Кръщение*, Църквата може само да ги повери на милосърдието на Бога, както прави в

⁵⁷ Вж. *Мат.* 28, 20. Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Canones de sacramento Baptismi, canon 5: DS 1618; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 14: AAS 57 (1965) 18; Id., Decr. *Ad gentes*, 5: AAS 58 (1966) 951-952.

⁵⁸ Вж. *Марк.* 16, 16.

⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium el spes*, 22: AAS 58 (1966) 1043; вж. Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20; Id., Decr. *Ad gentes*, 7: AAS 58 (1966) 955.

обрета на тяхното погребение. И наистина, голямото милосърдие на Бога, „който иска всички хора да бъдат спасени“ (1 Тим. 2, 4), както и нежността на Исуса спрямо децата, за които Той каза: „Оставете децата да дохождат при Мене и не им пречете“ (Марк. 10, 14), ни позволяват да се надяваме, че сигурно има път за спасението на децата, умрели без Кръщение. Затова толкова по-пламенен е призивът на Църквата да не се пречи на малките деца да дойдат при Христос чрез дара на Светото Кръщение.

1257

1250

VII. Благодатта на Кръщението

1262 Различните въздействия на Кръщението са означени от видимите елементи на обряда на тайнството. Потапянето във водата напомня символите на смъртта и на пречишването, но също така и на възраждането и на обновлението. Двете основни последици са очистиването от греховете и новото раждане в Светия Дух⁶⁰.

1234

ЗА ОПРОЩЕНИЕ НА ГРЕХОВЕТЕ...

1263 Чрез Кръщението се опрощават всички грехове, първородният грях и всички лични грехове, както и всички наказания за греха⁶¹. И наистина, в тези, които са възродени, не остава нищо, което би им попречило да влязат в Царството Божие – нито грехът на Адам, нито личният грях, нито последствието от греха, от които най-тежкото е разделянето с Бога.

977

1425

1264 Обаче в кръстения остават някои временни последици от греха, като страданията, болестите, смъртта или слабостите неразделни от живота като например слабостите на характера и т.н., както и едно предразположение към греха, което Преданието нарича *сластолюбие*, или метафорично „огнище на греха“ („*fomes peccati*“): „Оставено, за да се борим с него, *сластолюбието* не е в състояние да вреди на тези, които не се съгласяват с него, противопоставят му се със смелост и с благодатта на Христа. Нещо повече, „Ако пък някой се състезава, той не бива увенчан, щом се не състезава по правилата“ (2 Тим. 2, 5)⁶².

976, 2514,

1426

405

⁶⁰ Вж. Деян. 2, 38; Иоан. 3, 5.

⁶¹ Вж. CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1316.

⁶² CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 5: DS 1515.

„НОВОТО ТВОРЕНИЕ“

1265 Кръщението не само очиства от всякакви грехове, но прави от
505 новопокръстения ново творение⁶³, приемен син на Бога⁶⁴, който е ста-
460 нал „участник в божественото естество“⁶⁵, член на Христа⁶⁶ и Не-
гов сънаследник⁶⁷, храм на Светия Дух⁶⁸.

1266 Пресветата Троица дава на кръстения *освещаваща благодат*,
1992 благодатта на *оправданието*, което го прави:

- способен да вярва в Бога, да се надява на Него и да го обича
- 1812 посредством *богословните добродетели*;
- дава му сила да живее и действа под подтика и *даровете на*
- 1831 *Светия Дух*;
- 1810 – позволява му да расте в доброто чрез *моралните добродетели*.

По този начин целият организъм на свръхестествения живот на християнина се корени в Светото Кръщение.

ПРИБОЩЕНИ В ЦЪРКВАТА – ТЯЛОТО НА ХРИСТА

782 1267 Кръщението ни прави членове на Тялото на Христос. „Не сме
ли членове един другиму?“ (*Еф. 4, 25*). Кръщението ни приобщава в
Църквата. От кръщелните купели се ражда единственият Божи на-
род на Новия Завет, който превъзхожда всички естествени или чо-
вешки граници на нациите, на културите, на расите и на половете:
„Чрез един дух всички сме кръстени в едно тяло“ (*1 Кор. 12, 13*).

1268 Кръстените станаха „живи камъни“ за „изграждането на ду-
ховната сграда, за едно свето Свещенство“ (*1 Петр. 2, 5*). Чрез Кръ-
щението те вземат участие в Свещенството на Христа, в Неговата
1141 пророческа и царска мисия, те са „род избран, царствено свещен-
ство, народ свет, люде придобити, за да възвестите съвършенствата
на Оногова, Който ви е призовал от тъмнината в чудната Своя свет-
784 лина“ (*1 Петр. 2, 9*). *Кръщението ни прави участници в общото*
Свещенство на вярващите.

⁶³ Вж. *2 Кор. 5, 17*.

⁶⁴ Вж. *Гал. 4, 5-7*.

⁶⁵ Вж. *2 Петр. 1, 4*.

⁶⁶ Вж. *1 Кор. 6, 15; 12, 27*.

⁶⁷ Вж. *Рим. 8, 17*.

⁶⁸ Вж. *1 Кор. 6, 19*.

1269 След като е станал член на Църквата, кръстеният не принадлежи повече на себе си⁶⁹, но на Този, Който е умрял и възкръснал за нас.⁷⁰ Така той е призван да се подчинява на другите,⁷¹ да им служи⁷² в общностите на Църквата, да бъде „послушен и покорен“ на църковните началници⁷³ и да се отнася към тях с уважение и с обич.⁷⁴ Както Кръщението е източник на отговорности и задължения, така кръстеният се ползва и с права в лоното на Църквата: да приема тайнствата, да се храни с Божието Слово и да бъде подкрепян от другите духовни помощи на Църквата⁷⁵. 871

1270 „След като са преродени в Божии синове [чрез Кръщението, кръстените], се считат задължени да изповядват пред хората вярата, която са получили от Бога чрез Църквата“,⁷⁶ и да участват в апостолската и мисионерска дейност на Божия народ.⁷⁷ 2472

СВЕЩЕНОДЕЙНАТА ВРЪЗКА НА ХРИСТИЯНСКОТО ЕДИНЕНИЕ

1271 Кръщението изгражда основата на общението между всички християни, което се отнася и за онези, които още не са в пълно общение с Католическата Църква: „В действителност тези, които вярват в Христа и са получили законно Кръщението, се намират в известно общение с Католическата Църква, макар и да не е свършено. Оправдани чрез вярата, получена при Кръщението, те се приобщават в Христос и носят с пълно право името християни и на свой ред се признават от синовете на Католическата Църква като братя в Господа.“⁷⁸ „Следователно Кръщението е *свещенодейната връзка на единството*, съществуващо между тези, които са били възродени чрез Него.“⁷⁹ 818, 838

⁶⁹ Вж. *1 Кор.* 6, 19.

⁷⁰ Вж. *2 Кор.* 5, 15.

⁷¹ Вж. *Еф.* 5, 21; *1 Кор.* 16, 15-16.

⁷² Вж. *Иоан.* 13, 12-15.

⁷³ Вж. *Евр.* 13, 17.

⁷⁴ Вж. *1 Сол.* 5, 12-13.

⁷⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 37: AAS 57 (1965) 42-43; CIC canones 208-223; CCEO canon 675, § 2.

⁷⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

⁷⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 17: AAS 57 (1965) 21; Id., Decr. *Ad gentes*, 7: AAS 58 (1966) 956; *Ibid.*, 23: AAS 58 (1966) 974-975.

⁷⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 3: AAS 57 (1965) 93.

⁷⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 22: AAS 57 (1965) 105.

Един незаличим духовен белег...

1121 1272 Въчленен в Христос чрез Кръщението, кръстеният става сходен с образа на Христос.⁸⁰ Кръщението белязва християнина с незаличим духовен белег (*характер*) на неговата принадлежност към Христос. Този белег не може да се изтрие от никакъв грях, дори ако грехът пречи на Кръщението да принесе своите плодове на спасението.⁸¹ Дадено веднъж завинаги, Кръщението не може да бъде повторено.

1070 1273 Включени в Църквата чрез Кръщението, вярващите са получили тайнствен характер, който ги посвещава за християнския религиозен култ.⁸² Кръщелният отпечатък прави християните способни и ги задължава да служат на Бога с живо участие в светата литургия на Църквата и да упражняват своето кръщелно свещенство със свидетелството за свет живот и действена любов⁸³.

197 1274 „*Печатът на Господа*“⁸⁴ е печатът, с който Светият Дух ни белязва „в деня на изкуплението“ (*Еф.* 4, 30)⁸⁵. „Кръщението е печат за вечния живот.“⁸⁶ Вярващият, който би „запазил този печат“ докрай, т.е. който ще остане верен на изискванията на своето Кръщение, ще може да си отиде „белязан със знака на вярата“⁸⁷, с вярата на Светото Кръщение в очакване на блаженото съзерцание на Бога – изпълнението на вярата – и с надеждата за възкресение.

Накратко

1275 *Християнското въведение се осъществява от трите взаимосвързани тайнства: Кръщението, което е началото на новия живот; Миропомазването, което е негово утвърждаване; Евхаристията, която храни ученика с Тялото и Кръвта на Христос за преобразуването му в Него.*

⁸⁰ Вж. Рим. 8, 29.

⁸¹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Canones de sacramentis in genere, canon 9: DS 1609; *Ibid.*, Canones de sacramento Baptismi, canon 6: DS 1619.

⁸² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

⁸³ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 15-16.

⁸⁴ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *Epistula* 98, 5: CSEL 34, 527 (PL 33, 362).

⁸⁵ Вж. Еф. 1, 13-14; 2 Кор. 1, 21-22.

⁸⁶ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Demonstratio praedicationis apostolicae*, 3: SC 62, 32.

⁸⁷ *Præx Eucharistica I seu Canon Romanus: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 454.

- 1276 „И така, идете и научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа и като ги учите да пазят всичко, което съм ви заповядал“ (Мат. 28, 19-20).
- 1277 Кръщението представлява раждане за нов живот в Христос. По волята Божия то е необходимо за спасението, както и самата Църква, в която ни въвежда Кръщението.
- 1278 Основният обред при Кръщението се състои в потапяне на кръщавания във вода или поливането на главата му с вода, като се призовава Светата Троица: Отец, Син и Свети Дух.
- 1279 Плодът на Кръщението, или кръщелната благодат, е съдържателна реалност, която допринася за опрощаване на първородния грях и на всички лични грехове; раждането за нов живот, чрез който човек става приеман син на Отца, член на Христос, храм на Светия Дух. Чрез самия факт кръстеният се вчленява в Църквата, Тяло на Христос, и става съучастник в свещенството на Христос.
- 1280 Кръщението отпечатва в душата незаличим духовен белег, характер, който посвещава кръстения в християнското богопочитание. Поради своя характер Кръщението не може да бъде повторено⁸⁸.
- 1281 Тези, които умират за вярата, катехумените и всички хора, които под влиянието на благодатта, без да познават Църквата, търсят искрено Бога и се стараят да изпълнят Неговата воля, могат да се спасят дори ако не са получили Кръщението⁸⁹.
- 1282 От най-древни времена Кръщението е давано за децата, защото това е благодат и дар от Бога, който не изисква никаква човешка заслуга; децата се кръщават във вярата на Църквата. Въвеждането в християнския живот води до истинската свобода.
- 1283 Що се отнася за децата, умрели без Кръщение, литургията на Църквата ни призовава да имаме доверие в Божието милосърдие и да се молим за тяхното спасение.

⁸⁸ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Canones de sacramentis in genere, canon 9: DS 1609; *Ibid.*, Canones de sacramento Baptismi, canon 11: DS 1624.

⁸⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 16: AAS 57 (1965) 20.

1284 *В случай на необходимост всяко лице може да кръщава, стига само да има намерението да прави това, което Църквата прави, и да полее вода върху главата на кръщавания, като казва: „Аз те кръщавам в името на Отца и Сина и Светия Дух.“*

Член 2

ТАЙНСТВОТО МИРОПОМАЗВАНЕ

1285 Тайнството Миропомазване заедно с Кръщението и Евхаристията съставя съвкупността от „тайнствата на християнското посвещение“, чието единство трябва да се съблюдава. Следователно трябва да се обясни на вярващите, че приемането на това тайнство е необходимо за завършването на кръщелната благодат.⁹⁰ Всъщност „чрез тайнството Миропомазване връзката на кръстените с Църквата става по-съвършена, защото те са обогатени с една особена сила на Светия Дух и имат по-тясно задължение да разпространяват и да защитават вярата чрез думи и дела като истински свидетели на Христос“.⁹¹

I. Миропомазването в икономеята на спасението

702-716 1286 В *Стария Завет* пророците известяваха, че Духът Господен ще почива върху очаквания Месия⁹² с оглед на спасителната Му мисия⁹³. Слизането на Светия Дух върху Исус по време на Кръщението Му от Йоан бе знак, че това беше Той, Който трябваше да дойде, че Той беше Месията, Синът Божи⁹⁴. Заченат от Светия Дух, целият Му живот и цялата мисия се осъществяват в пълно общуване със Светия Дух, който Отец Му даде „не с мярка“ (*Иоан.3, 34*).

739 1287 Тази пълнота на Духа не трябваше да остане само пълнота на Месията, тя трябваше да бъде съобщена на *целия месиански народ*.⁹⁵ Многократно Христос обещаваще това слизание на Светия Дух,⁹⁶ обещание,

⁹⁰ Вж. *Ordo Confirmationis*, Praenotanda 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 16.

⁹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15; вж. *Ordo Confirmationis*, Praenotanda 2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 16.

⁹² Вж. *Ис.* 11, 2.

⁹³ Вж. *Лук.* 4, 16-22; *Ис.* 61, 1.

⁹⁴ Вж. *Мат.* 3, 13-17; *Иоан.* 1, 33-34.

⁹⁵ Вж. *Ез.* 36, 25-27; *Иоил* 3, 1-2.

⁹⁶ Вж. *Лук.* 12, 12; *Иоан.* 3, 5-8; 7, 37-39; 16, 7-15; *Деян.* 1, 8.

което Той изпълни най-напред в деня на Пасхата⁹⁷ и след това по още по-великолепен начин в деня на Петдесетница.⁹⁸ Изпълнени със Светия Дух, апостолите започват да проповядват „великите Божии дела“ (*Деян.* 2, 11) и Петър заявява, че това слизание на Светия Дух е знак за месианските времена.⁹⁹ Тези, които тогава повярваха в апостолската проповед и които бяха кръстени, на свой ред получиха дара на Светия Дух.¹⁰⁰

1288 „Оттогава насам, за да изпълнят волята на Христа, апостолите, като поставяха върху новопокръстените ръцете си, даваха им дара на Духа, който завършва благодатта на Кръщението.¹⁰¹ Ето защо в посланието до Евреите между елементите на първото християнско учение намира място доктрината за Кръщението и за възлагането на ръцете.¹⁰² Поставянето на ръцете с право е признато от Католическата Църква като начало на тайнството Миропомазване, което по някакъв начин увековечава в Църквата благодатта на Петдесетница.“¹⁰³ 699

1289 От много рано, за да се изрази по-добре дарът на Светия Дух, към възлагането на ръцете отгоре е било прибавяно помазването с благо- 695
вонно масло (*хрисма*). Това помазване обяснява името „християнин“, 436
което означава „помазан“ и което произхожда от името на самия Христос, Когото „Бог помаза с Дух Свети“ (*Деян.* 10, 38). Този обред на помазване съществува и до наши дни както на Изток, така и на Запад. 1297
Затова именно на Изток това тайнство се нарича *Миропомазване* (на гръцки *хрисматсион*) – помазване с *миро* (*хрисма*). На Запад терминът за *Миропомазване* – *Конфирмация* (*укрепване*), подсказва, че това тайнство едновременно утвърждава Кръщението и подсилва кръщелната благодат.

ДВЕ ТРАДИЦИИ: ИЗТОЧНА И ЗАПАДНА

1290 В първите векове Миропомазването като правило се отслужва заедно с Кръщението, като образува с последното според израза на св. Киприан едно „двойно тайнство“.¹⁰⁴ Измежду другите причини

⁹⁷ Вж. *Иоан.* 20, 22.

⁹⁸ Вж. *Деян.* 2, 1-4.

⁹⁹ Вж. *Деян.* 2, 17-18.

¹⁰⁰ Вж. *Деян.* 2, 38.

¹⁰¹ Вж. *Деян.* 8, 15-17; 19, 5-6.

¹⁰² Вж. *Евр.* 6, 2.

¹⁰³ PAULUS VI, Const. ap. *Divinae consortium naturae*: AAS 63 (1971) 659.

¹⁰⁴ Вж. SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *Epistula* 73, 21: CSEL 3/2, 795 (PL 3, 1169).

увеличаването на кръщенията на децата, и то по всяко време на годината, както и увеличаването на (селските) енории, които уголемяват епархиите, прави вече невъзможно присъствието на епископа при всички кръщелни отслужвания. На Запад, понеже има желание да се запази за епископа завършването на Кръщението, се въвежда временно разделение на двете тайнства. Изтокът е запазил съединени двете тайнства, като Миропомазването се дава от свещеника, който кръщава. Той обаче може да го направи само с миро (μύρον), осветено от епископа.¹⁰⁵

1291 Един обичай на Римската Църква е улеснил развитието на западната практика вследствие на двойното помазване със светото миро след Кръщението: извършено веднъж от свещеника върху новопокръстения при излизане от свещената баня, то е довършено от повторно помазване върху челото, направено от епископа на всеки от новопокръстените.¹⁰⁶ Първото помазване със светото миро, което се прави от свещеника, остава прикрепено към кръщелния обред. То означава участието на кръстените в пророческата, свещеническата и царствената функция на Христос. Ако Кръщението е прието от възръстен, при него има само едно помазване след кръщението: това на Миропомазването.

1292 Практиката на Източните Църкви подчертава повече единството на християнското посвещение. Практиката на латинската Църква изразява по-ясно връзката на новия християнин с неговия епископ, гарант и служител за единството на своята Църква, на нейната католичност и нейната апостоличност и оттам връзката с апостолското начало на Христовата Църква.

II. Знаците и обредът на Миропомазването

1293 В обряда на това тайнство е уместно да разгледаме знака на помазването и това, което означава и утвърждава: духовния *печат*. Помазването в библейската и древната символика е богато на множество значения: маслото е знак на изобилие¹⁰⁷ и на радост,¹⁰⁸ то пречиства (помазването преди и след баня); то ни прави гъвкави

¹⁰⁵ Вж. CCEO canones 695, § 1. 696, § 1.

¹⁰⁶ Вж. SANCTUS HIPPOLYTUS ROMANUS, *Traditio apostolica*, 21: ed. B. BOTTE (Münster i.W. 1989) p. 50 et 52.

¹⁰⁷ Вж. *Втор.* 11,14.

¹⁰⁸ Вж. *Пс.* 22, 5; 103, 15.

(помазването на атлетите и на борците); то е знак на оздравяване, защото облекчава контузиите и раните¹⁰⁹ и ни прави сияещи от красотата, здраве и сила.

1294 Всички тези значения на маслото за помазване се намират и в сакраменталния живот. Помазването с масло на катехумените преди Кръщението означава пречистване и укрепване; помазването на болните изразява излекуване и подкрепа. Помазването със светото миро след Кръщението при Миропомазването и при свещеническото ръкоположение е знак на посвещаване. Чрез Миропомазването християните, т.е. помазаните, вземат по-голямо участие в мисията на Исус Христос и в пълнотата на Светия Дух, от които Той е изпълнен, така че целият им живот да излъчва приятния аромат на Христос¹¹⁰. 1152

1295 Чрез помазването помазаният получава белега, „печата“ на Светия Дух. Печатът е символ на личността,¹¹¹ знакът на нейния авторитет,¹¹² за нейната собственост върху даден предмет.¹¹³ По този начин войниците се белязваха с печата на техния началник, а също така и робите с печата на техния господар; той удостоверява един юридически акт¹¹⁴ или документ¹¹⁵ и понякога го прави таен.¹¹⁶ 698

1296 Сам Христос заявява, че е белязан с печата на Отца.¹¹⁷ Християнинът също е белязан с печат: „Тоя, който утвърждава нас с вас в Христа и ни помаза, е Бог; той ни и запечата и даде залога на Духа в сърцата ни“ (2 Кор. 1, 21-22).¹¹⁸ Този печат на Светия Дух отбелязва цялостната ни принадлежност към Христос, поставянето ни в Негова служба завинаги, но също така и обещанието за божествено покровителство в голямото есхатологично изпитание.¹¹⁹ 1121

¹⁰⁹ Вж. Ис. 1, 6; Лук. 10, 34.

¹¹⁰ Вж. 2 Кор. 2, 15.

¹¹¹ Вж. Бит. 38, 18; Ст. 8, 6.

¹¹² Вж. Бит. 41, 42.

¹¹³ Вж. Втор. 32, 34.

¹¹⁴ Вж. 3 Царств. 21, 8.

¹¹⁵ Вж. Иер. 32, 10.

¹¹⁶ Вж. Ис. 29, 11.

¹¹⁷ Вж. Иоан. 6, 27.

¹¹⁸ Вж. Еф. 1, 13; 4, 30.

¹¹⁹ Вж. Деян. 7, 2-3; 9, 4; Ез. 9, 4-6.

ОТСЛУЖВАНЕ НА МИРОПОМАЗВАНЕТО

- 1183 1297 Един важен момент, който предшества *отслужването на Миропомазването*, но по особен начин представлява част от него, е *освещаването на светото миро*. Епископът е този, който на Велики Четвъртък на литургията освещава светото миро за цялата епархия. В Църквите на Изтока това освещаване е запазено за патриарха:

Антиохийската литургия изразява по този начин епиклезата на освещаването на светото миро: „[Отче ... изпрати Твоя Свети Дух] върху нас и върху този елей пред нас и освети го, за да бъде той за всички, които ще бъдат помазани и белязани с него: миро свето, миро свещенническо, миро царско, помазване за радост, дреха от светлина, върхна дреха на спасението, духовен дар, освещаване на душите и телата, непреходно щастие, незаличим печат, щит на вярата и непобедим шлем против всички козни на противника.“¹²⁰

1298 Когато Миропомазването се отслужва отделно от Кръщението, какъвто е случаят в Римския обред, литургията на тайнството започва с подновяване на Кръщелните обещания и с изповядване на вярата на миропомазваните. По този начин става очевидно, че Миропомазването е продължение на Кръщението.¹²¹ Когато се кръщава възрастен, той веднага получава Миропомазването и участва в Евхаристията.¹²²

1299 В Римския обред епископът простира ръцете си върху тези, които ще се помазват, жест, който още от времето на апостолите е знак за дара на Духа. И епископът призовава изливането на Духа:

- 1831 „Всемогъщи Боже, Отец на нашия Господ Исус Христос, Който си възродил тези Твои чеда от вода и дух свети, като ги освободи от греха, прати в тях, Господи, Светия дух утешителя, дай им духа на мъдростта и разума, духа на съвета и силата, духа на знанието и благочестието, изпълни ги с духа на Твоя страх. Чрез Христа, нашия Господ.“¹²³

1300 Следва *същинският обред* на тайнството. В латинския обред „тайнството на Миропомазването се дава чрез помазване със све-

¹²⁰ *Pontificale iuxta ritum Ecclesiae Antiochiae*, Pars I, Versio latina (Typis Polyglottis Vaticanis 1941) p. 36-37.

¹²¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 71: AAS 56 (1964) 118.

¹²² Вж. CIC canon 866.

¹²³ Вж. *Ordo Confirmationis*, 25 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 26.

тото миро върху челото, като се възлага ръка и с думите: „*Accipe signaculum doni Spiritus Sancti*“¹²⁴ („Приеми печата на Светия Дух, който ти се дава в дар“). В Източните Църкви от Византийски обред помазването с мирото се прави след епиклезата, върху най-важните части на тялото: челото, очите, носа, ушите, устните, гърдите, гърба, ръцете и краката. Всяко помазване е придружено от формулата: „*Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου*“ („*Signaculum doni Spiritus Sancti*“ – „Печатът, на дара, на Светия Дух“)¹²⁵.

699

1301 Целувката на мира, с която приключва обредът на тайнството, означава и показва църковното общение с епископа и всички верни.¹²⁶

III. Въздействията на Миропомазването

1302 От отслужването става ясно, че въздействието от тайнството на Миропомазването е особеното изливане на Светия Дух, както е станало изливането връз апостолите в деня на Петдесетница.

731

1303 От този факт следва, че Миропомазването допринася за нарастването и задълбочаването на кръщелната благодат:

1262-1274

- Миропомазването вкоренява по-дълбоко в нас синовната ни връзка с Бога, което ни кара да казваме: „*Авва, Отче*“ (*Рим.* 8, 15);
- увеличава в нас даровете на Светия Дух;
- съединява ни по-силно с Христос;
- прави нашата връзка с Църквата по-съвършена;¹²⁷
- предава ни особената сила на Светия Дух, за да разпространяваме и да защитаваме вярата с думи и с дела като истински свидетели на Христос, да изповядваме храбро името на Христос и никога да не изпитваме срам от Кръста.¹²⁸

2044

„Спомни си, че си получил духовния знак, духа на мъдрост и ум, духа на съвет и сила, духа на познание и благочестие, духа на страхопочита-

¹²⁴ PAULUS VI, Const. ap. *Divinae consortium naturae*: AAS 63 (1971) 657.

¹²⁵ *Rituale per le Chiese orientali di rito bizantino in lingua greca*, Pars I (Libreria Editrice Vaticana 1954) p. 36.

¹²⁶ Вж. SANCTUS HIPPOLYTUS ROMANUS, *Traditio apostolica*, 21: ed. B. BOTTE (Münster i.W. 1989) p. 54.

¹²⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965).

¹²⁸ Вж. CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1319; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15; *Ibid.*, 12: AAS 57 (1965) 16.

ние, и пази това, което си получил. Бог Отец те беляза със Своя знак, Христос Господ те помаза и постави в твоето сърце залога на Духа.¹²⁹

- 1121 1304 Миропомазването ни се дава един-единствен път, както и Кръщението, на което то е завършек. Миропомазването слага наистина в душата един *незаличим духовен белег*, „характер“,¹³⁰ който е знак, че Исус Христос е белязал един християнин с печата на Своя Дух, като го облича в сила свише, за да бъде Негов свидетел.¹³¹
- 1268 1305 „Характерът“ усъвършенства общото свещенство на вярващите, получено при Кръщението, и „миропомазаният получава силата да изповядва публично вярата в Христос, почти по силата на едно задължение (*quasi ex officio*)“.¹³²

IV. Кой може да получи това тайнство?

- 1212 1306 Всеки кръстен, но още непомазан, може и трябва да получи тайнството Миропомазване.¹³³ Тъй като Кръщението, Миропомазването и Евхаристията образуват едно цяло, следва, че „вярващите са задължени да получат това тайнство в подходящо време“,¹³⁴ защото без Миропомазването и Евхаристията тайнството Кръщение без съмнение е валидно и ефикасно, но християнското посвещение остава недовършено.

1307 Латинският обичай от векове посочва възрастта, на която трябва да се приеме тайнството Миропомазване – „възрастта на разпознаването“. Обаче при опасност от смърт децата трябва да се помажат дори и да не са стигнали тази възраст.¹³⁵

- 1250 1308 Ако някога се говори за Миропомазването като за „тайнство на християнска зрялост“, не трябва в никакъв случай да се смесват зрялата възраст на вярата със зрялата възраст на естествения растеж, нито пък да се забравя, че кръщелната благодат е благодат на

¹²⁹ Вж. SANCTUS AMBROSIIUS, *De mysteriis* 7, 42: CSEL 73, 106 (PL 16, 402-403).

¹³⁰ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Canones de sacramentis in genere, canon 9: DS 1609.

¹³¹ Вж. *Лук.* 24, 48-49.

¹³² SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 72, а. 5, ad 2: Ed. Leon. 12, 130.

¹³³ Вж. CIC canon 889, § 1.

¹³⁴ CIC canon 890.

¹³⁵ Вж. CIC canones 891, 883, 3.

безвъзмездно и незаслужено избраничество, която няма нужда от „потвърждение“, за да стане ефективна. Св. Тома го напомня:

„Телесната възраст не обуславя душата. Така дори и в детството човек може да получи съвършенството на духовната възраст, за която говори книгата Премъдрост (4, 8): „Не в дълговечността е честната старост, тя не се измерва с броя на годините.“ По този начин много деца, благодарение на силата на Светия Дух, която са получили, са се борили храбро и дори са проливали кръвта си за Христос.“¹³⁶

1309 *Подготовката* за Миропомазването трябва да има за цел да доведе християнина до по-тясна връзка с Христос, към една по-жива близост със Светия Дух, с Неговото действие, Неговите дарове и вдъхновение, за да може по-здраво да се натовари с апостолските отговорности на християнския живот. Отгук катехезата на Миропомазването ще се постарее да подобри разбирането за принадлежността ни към Църквата на Исус Христос както за Вселенската Църква, така и за енорийската общност. Последната носи особена отговорност при подготовката на тези, които ще бъдат помазани.¹³⁷

1310 За да получим Миропомазването, трябва да бъдем в благодатно състояние. Уместно е да прибегнем до тайнството Покаяние, за да бъдем пречистени за дара на Светия Дух. Една по-гореща молитва трябва да ни подготви да получим с покорност и благодарение силата и благодатите на Светия Дух.¹³⁸ 2670

1311 За Миропомазването, както и за Кръщението, желаещите да се кръстят трябва да потърсят духовната помощ на един *кръстник* или *кръстница*. Подходящо е той да бъде същият кръстник както при Кръщението, за да се подчертае по-добре единството на двете тайнства.¹³⁹ 1255

V. Извършителят на Миропомазването

1312 *Първоначалният извършител* на Миропомазването е епископът.¹⁴⁰
На Изток обикновено свещеникът е този, който кръщава и който непосредствено след това дава Миропомазването в едно-единствено от- 1233

¹³⁶ Вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 72, a. 8, ad 2: Ed. Leon. 12, 133.

¹³⁷ Вж. *Ordo Confirmationis*, Praenotanda 3 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 16.

¹³⁸ Вж. *Деян.* 1, 14.

¹³⁹ Вж. *Ordo Confirmationis*, Praenotanda 5 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 17; *Ibid.*, 6 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 17; CIC canon 893, § 1-2.

¹⁴⁰ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 32.

служване. Той го прави обаче със свето миро, осветено от патриарха или епископа, което изразява апостолското единство на Църквата. Връзките на това единство се засилват от тайнството на Миропомазването. В латинската Църква същият ред се прилага при кръщаването на възрастни или когато е допуснат до пълно общение с Църквата един кръстен от друга християнска общност, чието тайнство на Миропомазване не е валидно.¹⁴¹

- 1290 1313 *В латинския обред* служителят, който по право извършва Миропомазването, е епископът.¹⁴² Въпреки че при уважителни причини епископът може да отстъпи правото да извършат Миропомазването на свещеници¹⁴³, по-уместно е поради самия смисъл на тайнството да го направи той самият, като не забравя, че точно поради тази причина отслужването на Миропомазването е било временно отделено от Кръщенiето. Епископите са наследници на апостолите, те са получили пълнотата на тайнството Свещенство. Извършването на това тайнство от самите тях подчертава, че то има за цел да обедини още по-тясно с Църквата тези, които го получават, да ги обедини с нейните апостолски първоизточници и с мисията да свидетелстват за Христос.

- 1307 1314 Ако един християнин е в смъртна опасност, всеки свещеник може да му даде Миропомазване.¹⁴⁴ В действителност Църквата иска всяко едно от нейните чедa, дори и най-малкото, да не напуска този свят, без да бъде усъвършенствано чрез Светия Дух с дара на пълнотата на Христос.

Накратко

- 1315 *„Апостолите, които бяха в Иерусалим, като се научиха, че Самария е приела Словото Божие, проводиха там Петър и Йоан. Тези слязоха при самаритяните и се помолиха за тях, за да им бъде даден Светия Дух. Защото Той не бе слязъл още върху нито един от тях, а само бяха кръстени в името на Господа Исуса. Тогава те възлагаха върху им ръце, и те приемаха Светия Дух (Деян. 8, 14-17).*

¹⁴¹ Вж. CIC canon 883, § 2.

¹⁴² Вж. CIC canon 882.

¹⁴³ Вж. CIC canon 884, § 2.

¹⁴⁴ Вж. CIC canon 883, 3.

- 1316 *Миропомазването усъвършенства кръщелната благодат; то е тайнство, което дава Светия Дух, за да се вкорени по-дълбоко в божественото приемничество, да ни вчлени по-силно в Христос, да направи по-здрави нашите връзки с Църквата, да се присъединим още повече към нейната мисия и да ни помогне да свидетелстваме за християнската вяра със словото, подкрепено с дела.*
- 1317 *Миропомазването, както и Кръщението, отпечатва в душата на християнина един духовен знак или незаличим характер, ето защо това тайнство може да се получава само един път в живота.*
- 1318 *На Изток това тайнство се дава непосредствено след Кръщението, то е последвано от участие в Евхаристията. Тази традиция подчертава единството на трите тайнства в християнското посвещение. В латинската Църква тайнството Конформация се дава при достигане на една съзнателна възраст и обикновено отслужването е запазено за епископа, с което се цели да се покаже, че тайнството укрепва църковните връзки.*
- 1319 *Кандидатът за Миропомазване, който е достигнал до съзнателна възраст, трябва да изповядва вярата си, да бъде в благодатно състояние, да има намерението да получи тайнството и да бъде готов да се натовари с длъжността на ученик и на свидетел Христов в църковната общност и в земните дела.*
- 1320 *Същинската част от обряда на Миропомазването е помазването със свето миро върху челото на кръстения (на Изток също и върху други сетивни органи), с поставяне отгоре ръката на служителя и с думите: „Accipe signaculum doni Spiritus Sancti“ („Приеми печата на Духа Светаго, който ти се дава в дар“) в латинския обред; и „Segnaculum doni Spiritus Sancti“ („Печатът на дара на Светия Дух“) във византийския обред.*
- 1321 *Когато Миропомазването се отслужва отделно от Кръщението, неговата връзка с Кръщението се изразява между другото и чрез подновяване на кръщелните обещания. Отслужването на Миропомазването в хода на Евхаристията допринася за подчертаване единството на тайнствата на християнското посвещение.*

ЧЛЕН 3

ТАЙНСТВОТО ЕВХАРИСТИЯ

1212 1322 Светата Евхаристия приключва християнското посвещение. Тези, които чрез Кръщението са били издигнати до достойнството на царственото свещенство и чрез Миропомазването са още по-дълбоко преобразувани по подобие на Христос, чрез Евхаристията вземат участие заедно с общността в жертвоприношението на самия Господ.

1323 „Нашият Спасител на последната Тайна вечеря, в нощта, в която бе предаден, установи евхаристичната жертва на Своето Тяло и на Своята Кръв, за да увековечи през вековете кръстното жертвоприношение, докато Той дойде, и за да повери на Своята Църква, неговата обична Невеста, спомена за Своята Смърт и Възкресение: тайнство на любовта, знак на единство, връзка на любов, пасхална трапеза, в която Христос се получава като храна, душата е изпълнена с благодати и ни дава залог за бъдещата слава.“¹⁴⁵

1402

I. Евхаристията – извор и връх на църковния живот

864 1324 Евхаристията е „извор и връх на целия християнски живот“¹⁴⁶. „Всички други тайнства, както и всички църковни служби и апостолски задължения, са тясно свързани с Евхаристията и насочени към нея. Защото Евхаристията съдържа цялото духовно съкровище на Църквата, т.е. самия Христос, нашата Пасха.“¹⁴⁷

775 1325 „Общението на живота с Бога и единството на Божия народ, върху което е основана Църквата, са означени и реализирани в Евхаристията. В нея се намира върхът на дейността, чрез която в Христос Бог осветява света, и култът, който отдават на Христос в Светия Дух и чрез него на Отца.“¹⁴⁸

1090 1326 И накрая, чрез евхаристичното *отслужване* ние се присъединява-

¹⁴⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 47: AAS 56 (1964) 113.

¹⁴⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

¹⁴⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 5: AAS 58 (1966) 997.

¹⁴⁸ SACRA CONGREGATIO RITUUM, Instr. *Eucharisticum mysterium*, 6: AAS 59 (1967) 545.

ме вече към небесната литургия и предварително предвкуσαμε вечния живот, когато Бог ще бъде всичко във всички (1 Кор. 15, 18).

1327 С една дума, Евхаристията е обобщение и същина на нашата вяра: „Нашият начин на мислене е съгласуван с Евхаристията и Евхаристията на свой ред подкрепя нашия начин на мислене.“¹⁴⁹ 1124

II. Как е наречено това тайнство?

1328 Неизчерпаемостта на това тайнство се проявява в различните наименования, които му се дават. Всяко от тези имена назовава само някой от аспектите. Наричат го:

Евхаристия, защото е акт на благодарност към Бога. Думите *εὐχαριστεῖν* (Лук. 22, 19; 1 Кор. 11, 24) и *εὐλογεῖν* (Мат. 26, 26; Марк. 14, 22) напомнят еврейските благословения, които възхваляват, особено по време на ядене – делата на Бога: сътворението, изкуплението и освещаването. 2637 1084 1359

1329 *Господня Вечеря*,¹⁵⁰ защото става дума за *Тайната вечеря*, която Господ направи заедно с учениците Си в навечерието на Своего страдание и за предзнаменованията за *сватбената вечеря на Агнеца*¹⁵¹ в небесния Йерусалим. 1382

Преломяване на хляба, защото този обред, който е присъщ при храненето на евреите, бе използван от Исус, когато благославяше и разпределяше хляба като глава на трапезата,¹⁵² особено на Тайната вечеря.¹⁵³ По този жест учениците Му ще Го познаят след Неговото Възкресение¹⁵⁴ и по същия жест първите християни ще отбелязват техните евхаристични събирания.¹⁵⁵ С това те искат да покажат, че всички, които ядат от единствения разчупен хляб, влизат в общение с Него и образуват с Него едно тяло.¹⁵⁶ 790

Евхаристична общност (σύναξις), защото Евхаристията се

¹⁴⁹ Вж. SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, Adversus haereses 4, 18, 5: SC 100, 610 (PG 7, 1028).

¹⁵⁰ Вж. 1 Кор. 11, 20.

¹⁵¹ Вж. Откр. 19, 9.

¹⁵² Вж. Мат. 14, 19; 15, 36; Марк. 8, 6, 19.

¹⁵³ Вж. Мат. 26, 26; 1 Кор. 11, 24.

¹⁵⁴ Вж. Лук. 24, 13-35.

¹⁵⁵ Вж. Деян. 2, 42. 46; 20, 7. 11.

¹⁵⁶ Вж. 1 Кор. 10, 16-17.

¹⁵⁷ Вж. 1 Кор. 11, 17-34.

- 1348 чества в общността на верните, видимият израз на Църквата.¹⁵⁷
- 1341 1330 *Възпоменание* на Стрaданияето и Възкресението на Господа.
Света жертва, защото възпроизвежда като настоящо единственото приношение на Христос Спасителя и включва приношението на Църквата, или още *жертва на светата Меса*, „хвалебна жертва“ (Евр. 13, 15)¹⁵⁸; *духовна жертва*¹⁵⁹, *чиста жертва*¹⁶⁰ и пресвята, защото приключва и превишава всички жертвоприношения на Стария Завет.
- 2643
614 *Света и Божествена Литургия*, защото цялата литургия на Църквата намира своя център и своя обобщен израз в отслужването на това тайнство; в същия смисъл го наричат още отслужване на *Светите Тайни*. Наричано е още *Пресветото Тайнство*, защото е Тайнството на тайнствата. С това име се означават евхаристичните дарове, съхранявани в Дарохранителницата.
- 1169
- 950 1331 *Причастие*, защото чрез това тайнство ние се съединяваме с Христос, който ни прави причастни на Своето Тяло и на Своята Кръв, за да образува с нас едно тяло,¹⁶¹ нарича се още *светите неща: τὰ ἅγια*¹⁶² – това е първият смисъл на „общение на светците“, за което говори Апостолският символ – *хляб на ангелите, небесен хляб, лекарство за безсмъртие*,¹⁶³ *предсмъртно Причастие*...
- 948
1405
- 849 1332 *Света Меса*, защото литургията, в която се извършва тайнството на спасението, привършва с изпращането на вярващите (Идете си с мир!) да изпълнят Божията воля в техния ежедневен живот.

III. Евхаристията в икономейта на спасението

ЗНАЦИТЕ НА ХЛЯБА И НА ВИНОТО

- 1350 1333 В центъра на отслужването на Евхаристията стоят хлябът и

¹⁵⁸ Вж. Пс. 115, 4. 8.

¹⁵⁹ Вж. 1 Петр. 2, 5.

¹⁶⁰ Вж. Мал. 1, 11.

¹⁶¹ Вж. 1 Кор. 10, 16-17.

¹⁶² Вж. *Constitutiones apostolicae* 8, 13, 12: SC 336, 208 (FUNK, *Didascalia et Constitutiones Apostolorum* 1, 516); *Didaché* 9, 5: SC 248, 178 (FUNK, *Patres apostolici* 1, 22); *Ibid.*, 10, 6: SC 248, 180 (FUNK, *Patres apostolici* 1, 24).

¹⁶³ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Ephesios* 20, 2: SC 10bis, 76 (FUNK 1, 230).

виното, които с думите на Христос и призоваването на Светия Дух се претворяват в Тялото и Кръвта на Христос. Вярна на заповедта на Господа, Църквата продължава да прави в Негова памет до славното Му завръщане това, което Той направи в навечерието на Своеото Страдание: „Взе хляба“ ... „Взе чашата с вино“ ... Като стават по тайнствен начин Тяло и Кръв на Христос, знаците на хляба и на виното продължават да означават също и добротата на творението. Така в приношението ние отдаваме благодарност на Създателя за хляба и за виното,¹⁶⁴ плодове „на човешкия труд“, но най-напред „плод на земята“ и „на лозата“, дарове на Създателя. Църквата вижда в жеста на Мелхиседек, цар и свещеник, който „изнесе хляб и вино“ (*Бит.* 14, 18), един първообраз на собственото си приношение.¹⁶⁵

1147

1148

1334 В Стария Завет хлябът и виното са принасяни като жертва от първите плодове на земята в знак на признателност към Създателя. Но те получават ново означение в контекста на Изхода: Безквасните хлябове, които Израил яде всяка година на Пасха, напомнят бързината на спасителното бягство от Египет; споменът за манната в пустинята ще напомня винаги на Израил, че Той живее от хляба на Божието Слово.¹⁶⁶ Накрая, ежедневният хляб е плодът на Обетованата земя, залог на верността на Бога към своите обещания. „Чашата на благословието“ (*1 Кор.* 10, 16) на края на еврейското Пасхално ядене прибавя към празничната радост от виното едно есхатологично измерение, това на месианското очакване за възстановяването на Йерусалим. Исус установи своята Евхаристия, като даде ново и окончателно значение на благословието на хляба и на виното.

1150

1363

1335 Чудесата с умножаването на хлябовете, които Господ благослови, разчупи и раздаде чрез Своите ученици, за да нахрани мнозинството, са предобраз на свръхизобилието на този единствен хляб, т.е. на Неговата Евхаристия.¹⁶⁷ Знамението на водата, превърнатата във вино в Кана Галилейска,¹⁶⁸ известява часа за прославата на Исус. Той показва извършването на сватбеното угощение в царство-

1151

¹⁶⁴ Вж. *Пс.* 103, 13-15.

¹⁶⁵ Вж. *Præx eucharistica I seu Canon Romanus, 95: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 453.

¹⁶⁶ Вж. *Втор.* 8, 3.

¹⁶⁷ Вж. *Мат.* 14, 13-21; 15, 32-39.

¹⁶⁸ Вж. *Иоан.* 2, 11.

¹⁶⁹ Вж. *Марк.* 14, 25.

то на Отца, където верните ще пият новото вино,¹⁶⁹ станало Кръвта на Христос.

1336 Първото провъзгласяване на Евхаристията разедини учениците, така както съобщението за страданието ги скандализира: „Тежки са тия думи! кой може да ги слуша?“ (Иоан. 6, 60). Евхаристията и кръстът са камъни за препъване. Това е същата тайна и тя не престава да бъде повод за разделяне. „Да не искате и вие да си отидете?“ (Иоан. 6, 67). Този въпрос на Господа отеква през вековете като призив към любовта Му – да открием, че Той е единственият, който има „думи за вечен живот“ (Иоан. 6, 68), и че да приемем с
1327 вяра дара на Евхаристията, означава да приемем самия Него.

УСТАНОВЯВАНЕТО НА ЕВХАРИСТИЯТА

610 1337 Като обикна своите, Господ ги обикна докрай. Като знаеше, че е дошъл вече часът да си отиде от този свят и да се завърне при Своя Отец, по време на вечерята Той изми нозете на учениците Си и им даде заповедта да се обичат.¹⁷⁰ За да остави залог за тази любов, за да не се отдалечава никога от Своите и за да ги направи съучастници на Своята Пасха, Той установи Евхаристията като спомен за Своята Смърт и Възкресение и заповяда на Своите апостоли да я отслужват до Неговото завръщане, „като ги назначи за свещеници на Новия Завет.“¹⁷¹
611

1338 Трите синоптически Евангелия и свети Павел ни предадоха разказа за установяването на Евхаристията; от своя страна св. Йоан припомня думите на Исус в синагогата на Капернаум, думи, които подготвят установяването на Евхаристията: Христос се посочва като хляб на живота, слязъл от небето.¹⁷²

1169 1339 Исус избра времето на Пасхата, за да извърши това, което беше известил в Капернаум: да даде на своите ученици Своето Тяло и Своята Кръв:

„И настана денят Безквасници, когато трябваше да се заколи Пасхалното агне; и прати Исус Петра и Иоана, като им рече: „Идете, пригответе ни пасха, за да ядем“ ... И като отидоха ... приготвиха пасхата. И

¹⁷⁰ Вж. Иоан. 13, 1-17.

¹⁷¹ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 22^a, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, с. 1: DS 1740.

¹⁷² Вж. Иоан. 6.

когато настана часът, Той седна на трапезата и дванадесетте апостоли с него, и им рече: „От сърце пожелах да ям с вас тая пасха, преди да пострадам; понеже, казвам ви, няма вече да я ям, докле тя се не извърши в Царството Божие“. ... И като взе хляб и благодари, преломи и им даде, казвайки: „Това е Моето тяло, което за вас се дава; това правете за Мой спомен.“ Също взе и чашата след вечеря, като рече: „Тая чаша е новият завет с Моята Кръв, която за вас се пролива“ (Лук. 22, 7-20)¹⁷³.

1340 Като чества последната Тайна вечеря със Своите апостоли по време на Пасхалната трапеза, Исус даде определен смисъл на еврейската Пасха. И наистина, новата Пасха, преминаването на Исус при своя Отец чрез смъртта и Възкресението си, е предшествана в Тайната вечеря и в отслужването на Евхаристията, която завършва еврейската Пасха и предшества последната Пасха на Църквата в славата на Царството. 1151 677

„ТОВА ПРАВЕТЕ ЗА МОЙ СПОМЕН“

1341 Заповедта на Исус е да се повтарят делата и думите Му, „докле дойде Той“ (1 Кор.11, 26). Исус не иска само да си спомняме за Него и за това, което Той направи. Той има предвид литургичното отслужване, чрез апостолите и техните приемници на *спомена* за Христос, Неговия живот, Неговата смърт, Неговото Възкресение и Неговото застъпничество пред Бога. 611, 1363

1342 Още в началото си Църквата е била вярна на заповедта на Господа. За Църквата на Йерусалим е казано: 2624

„И постоянствах в учението на апостолите, в общуването, в хлеболo-мението и в молитвите. ... И всеки ден единогодушно престоявах в храма и преломявайки по къщите хляб, хранех се с весело и чисто сърце“ (Деян. 2, 42.46).

1343 Особено в „първия ден на седмицата“, т.е. неделният ден, денят на Възкресението на Исус, християните се събираха „да преломят хляб“ (Деян. 20, 7). От онези времена до наши дни отслужването на Евхаристията съществува без прекъсване, така че днес я срещаме навсякъде в Църквата със същата основна структура. Тя е център на живота на Църквата. 1166, 2177

1344 И така, от едно до друго отслужване, известявайки Пасхалната Тайна на Исус „докле дойде Той“ (1 Кор.11, 26), странстващият Божи народ 1404

¹⁷³ Вж. *Мат.* 26, 17-29; *Марк.* 14, 12-25; *1 Кор.* 11, 23-25.

¹⁷⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 1: AAS 58 (1966) 947.

„се приближава през тясната врата на Кръста“¹⁷⁴ към небесното угощение, когато всички избрани ще седнат на трапезата на Царството.

IV. Литургичното отслужване на Евхаристията

ЛИТУРГИЯТА НА ВСИЧКИ ВЕКОВЕ

1345 От втори век насам ние имаме свидетелството на св. мъченик Юстин за основните линии на развитие на евхаристичното отслужване. Те са останали неизменени до наши дни във всички големи литургични семейства. Ето какво пише той към 155 г., за да обясни на императора езичник Антонин Пий (138-161 г.) това, което правят християните:

„В деня, наречен „ден на слънцето“, се събират на едно и също място всички, които живеят в града или в околностите.

Четат се спомените на Апостолите и писанията на пророците, доколкото времето позволява това.

Когато четецът свърши, този, който председателства общността, взема думата, за да подбуди и насърчи хората да подражават на тези хубави неща.

След това се изправяме всички заедно и казваме нашите молитви,¹⁷⁵ както за нас ... така и за всички останали, където и да са те, за да станем праведни в нашия живот и дела и да бъдем верни на заповедите, за да получим по този начин вечното спасение.

Когато молитвите са привършени, ние се поздравяваме взаимно с целувка.

След това на този, който председателства общността на братята, се донася хляб и чаша с вода, примесена с вино.

Той ги взема и възнася хвалебствия и славословия към Отца на вселената в името на Сина и на Светия Дух и дълго благодари (на гръцки: εὐχαριστία) за това, че сме удостоени за тези дарове.

Когато той привърши моленията и молитвите на благодарност, целият присъстващ народ казва: Амен.

След като председателстващият привърши своята благодарност и народът е отговорил, тези, които ние наричаме дякони, разпределят на всички присъстващи хляба и виното с водата „евхаристизирани“ (εὐχαριστηθέντος) и ги носят на отсъстващите.“¹⁷⁶

1346 Литургията на Евхаристията се развива в съответствие с една основна структура, която се е запазила в течение на вековете и до наши дни. Тя се изразява главно в два момента, които образуват

¹⁷⁵ SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 67: CA 1, 184-186 (PG 6, 429).

¹⁷⁶ SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 65: CA 1, 176-180 (PG 6, 428).

една основна единица:

- събирането, *Литургия на Словото* с четения, проповед и обща молитва;
- *Евхаристичната литургия* с поднасяне на хляба и виното, освещаване с акта на благодарностите и Причастие.

Литургията на Словото и Евхаристичната литургия съставят заедно „едно богослужение“;¹⁷⁷ в действителност трапезата, приготвена за нас в Евхаристията, е едновременно трапеза на Словото Божие и на Тялото Господне.¹⁷⁸ 103

1347 Не се ли извърши по този начин Пасхалната вечеря на възкръсналия Исус с учениците? По пътя Той им обясняваше Писанията, а след това, като седна на трапезата с тях, „взе хляба, благослови, преломи и им даваше“ (*Лук.* 24, 30)¹⁷⁹.

РАЗВИТИЕ НА БОГОСЛУЖЕНИЕТО

1348 *Всички се събират.* Християните се стичат на едно и също място за евхаристичното общение. Начело стои самият Христос, който е главното действащо лице на Евхаристията. Той е великият първосвещеник на Новия Завет. Той е, който председателства невидим всяко евхаристично богослужение. Като го представлява, епископът или свещеникът (действащ *в лицето на Христос – Глава*) стои начело на общността, взема думата след четенията, приема даровете и казва евхаристичната молитва. Всички вземат активно участие в богослужението, всеки по свой начин: четците; тези, които принасят даровете; тези, които раздават Причастието, и целият народ, чието „Амин“ изразява неговото участие. 1140 1548

1349 *Литургията на Словото* включва „писанията на пророците“, т.е. Стария Завет, и „творенията на апостолите“, това значи: посланията и Евангелията; след проповедта, която насърчава да приемем това Слово, което е в действителност Слово Божие,¹⁸⁰ и да го приложим на практика, следват ходатайствените молитви за всички хора, 1184

¹⁷⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 56: AAS 56 (1964) 115.

¹⁷⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 21: AAS 58 (1966) 827.

¹⁷⁹ Вж. *Лук.* 24, 13-35.

¹⁸⁰ Вж. *1 Тим.* 2, 13.

според думите на Апостола: „И тъй моля преди всичко да се правят просби, молитви, молби, благодарения за всички човеци, за царе и за всички, които са на власт“ (1 Тим. 2, 1-2).

1350 *Приношение на даровете* (Дароприношение): Донасят се, понякога в процесия, хлябът и виното, които ще бъдат поднесени от свещеника в името на Христос в евхаристичното жертвоприношение, където ще станат Неговото Тяло и Кръв. Това е същият жест на Христос на последната Тайна вечеря, „когато взе хляба и чашата“. Само Църквата може да поднесе на Създателя това чисто приношение, поднасяйки Му с благодарност това, което произхожда от
1359 Неговото творение¹⁸¹. Приношението на даровете на олтара повтаря жеста на Мелхиседек и поднася даровете на Създателя в ръцете на Христос. Той е, Който в собствената Си жертва води към съвършенство всички човешки опити да се принасят жертви.
614

1351 Още от началото християните донасят за Евхаристията заедно с хляба и виното и други техни дарове, за да ги споделят с тези, които са в нужда. Този обичай за събиране на *милостиня*,¹⁸² винаги актуален, се вдъхновява от примера на Христос, който стана беден, за да ни обогати¹⁸³:
1397
2186

„Тези, които са богати и които искат, дават, всеки според това, което си е наложил: събраното се дава на този, който председателства, и той помага на сираците и вдовиците, на тези, които са лишени поради болест или друга причина от приходи; на затворниците, на пришълците, с една дума, той помага на всички, изпаднали в нужда.“¹⁸⁴

1352 *Анафора*: с евхаристичната молитва и молитвата на благодарение и освещение ние достигаме до същността и върха на богослужението:

В Пролога (*Prefatio*) Църквата благодари на Отца чрез Сина в Светия Дух за всички Негови дела: за сътворението, изкуплението и освещаването. Тогава цялата общност се присъединява към това непрекъснато хвалебствие, с което небесната Църква, ангелите и
559 всички светци възхваляват Бога три пъти свят.

¹⁸¹ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 4, 18, 4: SC 100, 606 (PG 7, 1027); вж. *Мал.* 1, 11.

¹⁸² Вж. *1 Кор.* 16, 1.

¹⁸³ Вж. *2 Кор.* 8, 9.

¹⁸⁴ SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 67: CA 1, 186-188 (PG 6, 429).

1353 *Епиклезата* проси от Отца да изпрати своя Свети Дух (или силата на неговото благословение¹⁸⁵ върху хляба и виното, за да станат чрез неговата сила Тялото и Кръвта на Исус Христос и тези, които взимат участие в Евхаристията, да бъдат едно тяло и един дух (някои литургични традиции поставят епиклезата след анамнезиса). 1105

В *разказа за установяването* силата на думите и действието на Христос и могъществото на Светия Дух правят сакраментално присъстващи под знаците на хляба и виното Неговото Тяло и Неговата Кръв, Неговата жертва, поднесена на Кръста един път завинаги. 1375

1354 В *анамнезиса*, който следва, Църквата възпоменава Страданията, Възкресението и славното завръщане на Исус Христос. Тя представя на Отеца приношението на Неговия Син, който ни помири с Него. 1103

В *ходатайствените молитви* Църквата показва, че Евхаристията се отслужва в общение с цялата Църква, на небето и на земята, на живите и на мъртвите, в общение с пастирите на Църквата, Папата, епископа на епархията, нейното свещенство и дяконство и с всички епископи по целия свят, заедно с техните Църкви. 954

1355 В *Причастието*, предшествано от Господнята молитва и от разчупването на хляба, верните получават „небесния хляб“ и „чашата на спасението“, Тялото и Кръвта на Христос, който се предаде „за живота на света“ (*Иоан.* 6, 51): 1382

Защото този хляб и това вино бяха, според древния израз, „евхаристизирани“, ¹⁸⁶ „ние наричаме тази храна *евхаристична* и никой не може да вземе участие в нея, ако не вярва в истината, на това, което се учи при нас, ако не се е очистил с банята за опрощение на греховете и възраждането и ако не живее според учението на Христос“.¹⁸⁷ 1327

V. Сакраменталното приношение: благодарение, възпоменание, присъствие

1356 Ако християните отслужват Евхаристията още от началото и под формата, която в своята същност не е променена в течение на

¹⁸⁵ Вж. *Prex eucharistica I seu Canon Romanus*, 90: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 451.

¹⁸⁶ Вж. SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 65: CA 1, 180 (PG 6, 428).

¹⁸⁷ SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 66: CA 1, 180 (PG 6, 428).

дълго време и в различните литургии, това е, защото ние знаем, че сме свързани от заповедта на Господа, дадена в навечерието на Неговото Странствие: „Това правете за Мой спомен“ (1 Кор. 11, 24-25).

1357 Тази заповед на Господа ние изпълняваме, като честваме *паметта на Неговото жертвоприношение*. Като правим това, *ние поднасяме на Отца* това, което Той сам ни даде: даровете на Своего творение, хляба и виното, станали чрез силата на Светия Дух и чрез думите на Христос Тялото и Кръвта на Христос: по този начин Христос *присъства* реално и тайнствено.

1358 Следователно нужно е да смятаме Евхаристията:

- за благодарение и славословие към *Отца*;
- за възпоменание за жертвата на *Христос* и Неговото Тяло;
- за присъствие на Христос по силата на Неговото Слово и *Неговия Дух*.

ДЕЙСТВИЕ НА БЛАГОДАРЕНИЕ И ВЪЗХВАЛА НА ОТЦА

293 1359 Евхаристията, която е тайнство на нашето спасение, извършено от Христос на Кръста, е също и хвалебна жертва и благодарение за делото на сътворението. В евхаристичната жертва цялото творение, обичано от Бога, е поднесено на Отца чрез смъртта и Възкресението на Христос. Чрез Христос Църквата може да поднесе хвалебната жертва и благодарение за всичко, което Бог е направил добро, хубаво и справедливо в сътворението и в човечеството.

1083 1360 Евхаристията е жертва на благодарение към Отца, едно благословение, чрез което Църквата изразява своята благодарност към Бога за всички негови благодеяния, за всичко, което Той направи чрез сътворението, изкуплението и освещаването. Преди всичко Евхаристия означава „благодарение“.

294 1361 Евхаристията е също хвалебна жертва, чрез която Църквата възпява славата на Бога от името на цялото творение. Тази хвалебна жертва е възможна само чрез Христос: Той обединява верните в Своята личност, в Своего хвалебствие и в Своего ходатайство така, че хвалебната жертва към Отца е поднесена *от* Христос и *с* Него, за да бъде приета *в* Него.

ЖЕРТВЕНО ВЪЗПОМЕНАВАНЕ НА ХРИСТОС И НЕГОВОТО ТЯЛО – ЦЪРКВАТА

- 1362 Евхаристията е възпоменание за Пасхата на Христос, осъществяване и сакраментално приношение на Неговата единствена жертва в литургията на Църквата, която е Неговото тяло. Във всички евхаристични молитви ние намираме след учредителните слова една молитва, наречена *анамнезис*, или възпоменание. 1103
- 1363 Според Светото Писание *възпоменанието* не е само спомен за събития от миналото, но провъзгласяване на чудните дела, които Бог направи за хората.¹⁸⁸ В литургичното честване на тези събития те по особен начин стават присъстващи и актуални. По този начин Израил разбира своето освобождение от Египет: при всяко *отслужване* на Пасхата събитията от Изхода стават присъстващи в паметта на вярващите, за да съгласуват с тях живота си. 1099
- 1364 Възпоменанието добива нов смисъл в Новия Завет. Когато Църквата чества Евхаристията, тя възпоменава Пасхата на Христос и Пасхата започва да присъства: жертвата, която Христос поднесе на Кръста веднъж завинаги, остава действена¹⁸⁹: „Винаги, когато жертвоприношението на кръста, чрез което Христос, нашата Пасха, бе принесен в жертва, се отслужва на олтара, се извършва делото на нашето изкупление.“¹⁹⁰ 611
1085
- 1365 Като възпоменание на Пасхата на Христос *Евхаристията е също жертвоприношение*. Жертвеният характер на Евхаристията е проявен в самите учредителни слова: „Това е моето Тяло, което за вас се дава“ и „Тая чаша е новият завет с Моята кръв, която за вас се пролива“ (Лук. 22, 19-20). В Евхаристията Христос дава това Тяло, което Той пожертва за нас на кръста, самата Кръв, която Той проля „за мнозина за опрощаване на греховете“ (Мат. 26, 28). 2100
1846
- 1366 Евхаристията следователно е жертвоприношение, защото *представя* (прави присъстващо) жертвоприношението на Кръста, защото е негово *възпоменание* и защото *прибавя* неговия плод: 613
- [Христос] „Нашият Бог и Господ, принесе Себе си на Бога – Отец един път завинаги, умирайки като застъпник върху олтаря на Кръста, за да осъществи за тях (хората) вечно изкупление. Но, тъй като Неговата смърт

¹⁸⁸ Вж. *Иzx.* 13, 3.¹⁸⁹ Вж. *Евр.* 7, 25-27.¹⁹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

не трябваше да сложи край на Неговото свещенство (*Евр.* 7, 24. 27), на последната Тайна вечеря „през нощта, в която бе предаден“ (*1 Кор.* 11, 23) Той пожела да остави на Църквата, Своята възлюбена Невеста, едно видимо жертвоприношение (както го изисква човешката природа), където ще бъде представено кървавото жертвоприношение, което щеше да се извърши веднъж завинаги върху Кръста, чийто спомен ще се увековечи до края на времената (*1 Кор.* 11, 23) и чиято спасителна сила ще допринесе за изкупление на греховете, които ние извършваме всеки ден.¹⁹¹

1545 1367 Жертвоприношението на Христос и това на Евхаристията са *едно-единствено жертвоприношение*: Жертвата е една и съща. Сам Христос, Който тогава принесе Себе си на Кръста, я принася чрез службата на свещениците. Единствено начинът на принасянето е различен¹⁹²: „В литургията се съдържа и се принася в жертва по безкръвен начин Този същият Христос, който принесе Себе си само веднъж по кръвен начин върху олтара на Кръста. И това жертвоприношение е действително изкупително.“¹⁹³

618, 2031 1109 1368 *Евхаристията е също приношение на Църквата*. Църквата, която е Тялото на Христос, взема участие в приношението на своя Бог. Заедно с Него самата тя се принася цялата. Тя се присъединява към Неговото застъпничество пред Бога за всички хора. В Евхаристията жертвоприношението на Христос става жертвоприношение на членовете на Неговото Тяло. Животът на верните, техните хвалебствия, техните страдания, тяхната молитва, тяхният труд са съединени с тези на Христос и с Неговото цялостно принасяне. По този начин те придобиват една нова стойност. Христовото жертвоприношение, присъстващо на олтара, дава възможност на всички поколения християни да бъдат единени с Неговата жертва.

В катакомбите Църквата често пъти е представяна като жена по време на молитва, с широко отворени обятия в поза на молеща се. Както Христос разтвори ръцете Си на кръста, чрез Него, с Него и в Него тя се принася и се застъпва за всички хора.

834, 882 1561 1566 1369 *Цялата Църква се присъединява в приношението и застъпничеството на Христос*. Натоварен в Църквата със службата на Петър, *Папата* е свързан с всяко отслужване на Евхаристията, в което той е назначен като знак и слуга за единството на вселенската Църква. Местният *епископ* е винаги отговорен за Евхаристията, дори и когато тя е председателствана от *свещеник*. Неговото име се

¹⁹¹ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 22^a, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c. 1: DS 1740.

¹⁹² CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 22^a, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c. 2: DS 1743.

¹⁹³ *Ibid.*

произнася в нея, за да се означаи неговото председателство на местната Църква между свещенството и с помощта на *дяконите*. Общността от своя страна се застъпва за всички служители, които за нея и с нея принасят евхаристичното жертвоприношение.

„Нека само тази Евхаристия се счита за действителна, която се отслужва под ръководството на епископа или от друго лице, което той е упълномощил.“¹⁹⁴
 „Само чрез службата на свещениците се осъществява духовното жертвоприношение на християните в единение с жертвоприношението на Христос, единственият Посредник, поднесен от името на цялата Църква в Евхаристията чрез ръцете на свещеника по безкръвен и сакраментален начин, докато дойде сам Господ.“¹⁹⁵

1370 Към приношението на Христос се присъединяват не само членовете, които са още тук на земята, но също и тези, които са вече в *небесната слава*: Църквата принася евхаристичното приношение в общение с пресветата Дева Мария, като се възпоменава самата тя, както и с всички светци и светици. В Евхаристията Църквата заедно с Мария е като че ли в подножието на Кръста, присъединена към приношението и застъпничеството на Христос. 956 969

1371 Евхаристичното приношение се принася също и *за починалите верни*, „които са умрели в Христос и не са още напълно пречистени“,¹⁹⁶ за да могат да влязат в светлината на Христовия мир: 958, 1689 1032

„Погребете това тяло без значение къде! Не се притеснявайте за него! Всичко, което ви искам, е да си спомняте за мен пред олтара на Господа, където и да бъдете.“¹⁹⁷
 „След това [в анафората] ние се молим за Светите Отци и епископи и въобще за всички, които са починали преди нас, като вярваме, че ще има твърде голяма полза за техните души, за които е поднесена нашата коленопреклонна молитва в присъствието на светата и страшна жертва Като отправяме към Бога нашите молитви за тези, които са починали, дори и да са грешници, ние ... представяме пожертвания за нашите грехове Христос, като молим да бъде милостив към тях и към самите нас Бога, приятел на хората.“¹⁹⁸

1372 Свети Августин удивително точно обобщава това учение, кое-

¹⁹⁴ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Smyrnaeos* 8, 1: SC 10bis, 138 (Funk 1, 282).

¹⁹⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 993.

¹⁹⁶ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 22^a, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c. 2: DS 1743.

¹⁹⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 9, 11, 27: CCL 27, 149 (PL 32, 775); verba sanctae Monicae, ante suam mortem, ad sanctum Augustinum et fratrem eius.

¹⁹⁸ SANCTUS CYRILLUS HIERSOLYMITANUS, *Catecheses mystagogicae* 5, 9-10: SC 126, 158-160 (PG 30, 1116-1117).

1140 то ни подтиква към все по-голямо съучастие в жертвоприношението на нашия Изкупител, което ние честваме в Евхаристията.

„Целият този изкупен град, т.е. събранието и обществото на светците, поднася на Бога универсално жертвоприношение чрез Великия Първосвещеник, Който в образа на роб стигна дотам да се принесе в жертва за нас в Своето страдание, за да направи от нас тялото на един толкова голям Началник Такова е жертвоприношението на християните: „Така ние многото съставяме едно тяло в Христа“ (Рим. 12, 5). И Църквата не престава да възпроизвежда това жертвоприношение в добре познатото на верните Тайнство на олтара, където се вижда, че тя самата е принасяна в това, което тя принася.“¹⁹⁹

ПРИСЪСТВИЕТО НА ХРИСТОС ЧРЕЗ СИЛАТА НА НЕГОВОТО СЛОВО И СВЕТИЯ ДУХ

1373 „Христос Исус, Който умря, но още и възкръсна, Който е и отдясно на Бога, Който и ходатайства за нас“ (Рим. 8, 34), присъства по многобройни начини в Своята Църква²⁰⁰: в Своето Слово, в молитвата на Своята Църква, „дето са двама или трима събрани в Мое име“ (Мат. 18, 20), в бедните, болните, затворниците²⁰¹; в тайнствата, които е създал, в жертвоприношението на литургията и личността на служителя. Но „преди всичко“ Той присъства *под евхаристичните знаци*.²⁰²

1374 Начинът на присъствието на Христос в евхаристичните знаци е уникален. Той поставя Евхаристията над всички останали тайнства и прави от нея „сякаш съвършенство на духовния живот и цел, към която са насочени всички тайнства“²⁰³. В Пресветото Тайнство на Евхаристията „се съдържат *истински, реално и същностно* Тялото и Кръвта, тясно свързани с душата и божествеността на нашия Господ Исус Христос и следователно *целият Христос*“.²⁰⁴ Това присъствие се нарича „реално“, не като изключително качество, като че ли останалите присъствия не са „реални“, но по превъзходство, понеже е *същностно* и чрез него Христос, Бог и човек, присъства цял“.²⁰⁵

¹⁹⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei* 10, 6: CSEL 40/1, 456 (PL 41, 284).

²⁰⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48: AAS 57 (1965) 53.

²⁰¹ Вж. *Мат.* 25, 31-46.

²⁰² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 7: AAS 56 (1964) 100-101.

²⁰³ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 73, a. 3, c: Ed. Leon. 12, 140.

²⁰⁴ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, canon 1: DS 1651.

²⁰⁵ PAULUS VI, Litt. Enc. *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 764.

1375 Христос присъства в това тайнство чрез *превръщането* на хляба и виното в Тяло и Кръв Христови. Църковните Отци потвърждават вярата на Църквата в действителността на Словото Христово и действието на Светия Дух да се извърши това превръщане. Така св. Иван Златоуст твърди:

„Не е човекът, който прави поднесените неща да станат Тялото и Кръвта Христови, но сам Христос, Който беше разпънат за нас. Свещеникът, образ на Христос, произнася тези думи, но тяхната действителност и благодат идват от Бога. *Това е Моето Тяло*, казва Той. Тези думи преобразяват поднесените неща.“²⁰⁶

И св. Амвросий казва по повод на това превръщане:

„Нека бъдем твърдо убедени, че това не е нещо, което природата е формирала, но което благословието е осветило, и че силата на благословието стои над това на природата, защото чрез благословието самата природа се променя...²⁰⁷ Словото на Христос, което можа да създаде от нищо съществуващите неща, не може ли да промени в друга същност, това, което вече съществува? Защото не по-малко дело е да дадеш нова природа на нещата, отколкото да я промениш.“²⁰⁸

1376 Тридентинският събор обобщил основните положения на католическата вяра, като декларира: „Тъй като Христос, нашият Изкупител, каза, че това, което Той поднася във вид на хляб, е наистина Неговото Тяло, Църквата винаги е била убедена в това, което Светият събор отново провъзгласява: чрез освещаването на хляба и на виното се извършва промяна на цялата субстанция на хляба в субстанция на Тялото на Христос, нашия Господ, и цялата субстанция на виното в субстанция на Неговата Кръв. Тази промяна Католическата Църква нарича правилно и точно *пресъществуване (трансубстанция)*.“²⁰⁹

1377 Евхаристичното присъствие на Христос започва в момента на освещаването и трае толкова дълго време, колкото траят евхаристичните знаци. Христос е цял и цялостно присъстващ във всеки един от знаците и цял присъстващ във всяка една от техните части, така

²⁰⁶ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De prodiflone iudae homilia* 1, 6: PG 49, 380.

²⁰⁷ SANCTUS AMBROSIUS, *De mysteriis* 9, 50: CSEL 73, 110 (PL 16, 405).

²⁰⁸ *Ibid.*, 9, 52: CSEL 73, 112 (PL 16, 407).

²⁰⁹ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 4: DS 1642.

²¹⁰ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 3: DS 1641.

че разчупването на хляба не разделя Христос²¹⁰.

1178 1378 *Богочитането на Евхаристията*. В Литургията на месата
ние изразяваме нашата вяра в реалното присъствие на Христос във
вид на хляб и вино, като коленичим или като се покланяме дълбоко в
103, 2628 знак на благоговение пред Господа. „Католическата Църква е отда-
вала и продължава да отдава това богочитане, което се полага
към тайнството на Евхаристията, не само по време на месата, но
също така и извън службата: като съхранява с най-голямо старание
осветените жертвени дарове, като ги представя на вярващите да ги
почитат тържествено и като ги носи в шествие.“²¹¹

1183 1379 Светата дарохранителница (скиния, *tabernaculum*) в началото е била
предназначена да съхранява достойно Евхаристията, за да може тя да бъде
носена на болните и на отсъстващите от месата. Поради задълбочаване на
вярата в реалното присъствие на Христос в Евхаристията, Църквата е осъз-
2691 нала смисъла на мълчаливото преклонение пред Господа, който присъства в
евхаристичните знаци. Затова дарохранителницата трябва да бъде разполо-
жена на особено почетно място в Църквата; то трябва да бъде построено по
такъв начин, че да подчертава и показва истината за реалното присъствие на
Христос в Светото Тайнство.

1380 Това, че Христос е поискал да остане да присъства в Своята
Църква по такъв уникален начин, е много удобно. Понеже Христос
669 трябваше да напусне своите под видимата си форма, Той пожела да
ни даде Своего сакраментално присъствие. Понеже щеше да се
принесе на Кръста, за да ни спаси, Той пожела да ни остави спомена
от любовта, с която ни обикна „докрай“ (*Иоан. 13, 1*), до отдаване на
Своя живот. В действителност в Своего евхаристично присъствие
478 Той остава тайнствено сред нас като Този, Който ни обикна и преда-
де Себе Си за нас.²¹² Той остава под знаците, които изразяват и го-
ворят за тази любов:

2715 „Църквата и светът имат голяма нужда от евхаристичното богочита-
не. Исус ни очаква в това тайнство на любовта. Да не Му отказваме
времето, за да идем да Го посрещнем в преклонение, в съзерцание,
пълно с вяра и готово да изкупи тежките грешки и престъпления на
света. Нека нашето преклонение не престава никога.“²¹³

²¹¹ PAULUS VI, Litt. Enc. *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 769.

²¹² Вж. *Гал. 2, 20*.

²¹³ IOANNES PAULUS II, Epist. *Dominicae Cenaе*, 3: AAS 72 (1980) 119; вж. *Enchiridion Vaticanum 7, 177*.

1381 „Присъствието на истинското Тяло на Христос и на истинската Кръв на Христос, казва св. Тома, „не може да се разбере с нашите сетива, но *единствено с вярата*, която се опира на авторитета на Бога“. Ето защо, като коментира текста на св. Лука 22, 19: „Това е Моето тяло, което за вас се дава“, св. Кирил Йерусалимски заявява: „Не се питай дали това е вярно, но по-скоро приеми с вяра думите на Господа, защото Той, който е истината, не лъже никога“²¹⁴.

156

215

„Обожавам те дълбоко, скрити Боже,
действително присъстващ под тези знаци.
На Теб моето сърце се подчинява изцяло,
защото като Те съзерцава, цялото замира.

Погледът, вкусът, осезанието не Те достигат:
трябва да се доверим само на това, което чуваме,
аз вярвам всичко, което е казал Божият Син,
няма нищо по-истинско от тази дума на Истината.“²¹⁵

VI. Пасхалното угощение

1382 Месата е едновременно и неделимо жертвен спомен, в който се увековечава жертвата на Кръста и свещената трапеза на общението с Тялото и с Кръвта на Господа. Но отслужването на евхаристичното жертвоприношение е изцяло ориентирано към интимното приобщаване на вярващите към Христос чрез Причастието. Да се причастяваме, това значи да получаваме самия Христос, който се принесе в жертва за нас.

950

1383 *Олтарът*, около който Църквата се събира, за да чества Евхаристията, представлява двете страни на една и съща тайна: олтарът на жертвата и трапезата на Господа. Нещо повече, християнският олтар е символ на самия Христос, присъстващ в средата на събранията на своите верни едновременно като принесена жертва за нашето помирение и като небесна храна, която се дава за нас. „Какво е всъщност олтарът на Христос, ако не образът на Тялото Христо-

1182

²¹⁴ Вж. PAULUS VI, Litt. Enc. *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 757; вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 75, a. 1, c: Ed. Leon. 12, 156; SANCTUS CYRILLUS ALEXANDRINUS, *Commentarius in Lucam* 22, 19: PG 72, 912.

²¹⁵ АНМА 50, 589.

²¹⁶ SANCTUS AMBROSIIUS, *De sacramentis* 5, 7: CSEL 73, 61 (PL 16, 447).

²¹⁷ SANCTUS AMBROSIIUS, *De sacramentis* 4, 7: CSEL 73, 49 (PL 16, 437).

во?²¹⁶; казва св. Амвросий²¹⁶; и на друго място: „Олтарът представлява Тялото [Христово] и Тялото Христово е върху олтара.“²¹⁷ Литургията изразява това единство на жертвоприношението и Причастието в различни молитви. Така, Църквата в Рим се моли в своята анафора:

„Коленопреклонно Ти се молим, Всемогъщи Боже: заповядай тези дарове да бъдат отнесени с ръцете на Твоя свет ангел върху небесния Твой олтар пред лицето на Твоето Божествено величие, та ние всички, които участваме в жертвоприношението върху този олтар, като приемем пресветото тяло и кръвта на Твоя Син, да бъдем изпълнени с всяко небесно благословение и благодат.“²¹⁸

„ВЗЕМЕТЕ И ЯЖТЕ ОТ НЕГО ВСИЧКИ“: ПРИЧАСТИЕТО

2835 1384 Господ отпрати към нас настоятелен призив да го приемаме в тайнството на Евхаристията: „Истина, истина ви казвам: ако не ядете плътта на Сина Човечески и не пиете кръвта Му, не ще имате в себе си живот“ (Иоан. 6, 53).

1457 1385 За да отговорим на тази покана, трябва да се подготвим за този велик и свят момент. Свети Павел насърчава за изпитание на съвестта: „Затова, който яде тоя хляб или пие чашата Господня недостойно, виновен ще бъде спрямо Тялото и Кръвта Господня. Но нека човек да изпита себе си и тогава да яде от хляба и да пие от чашата. Защото който яде и пие недостойно, той яде и пие своето осъждане, понеже не различава Тялото Господне“ (1 Кор. 11, 27-29). Този, който има съзнанието за извършен тежък грях, трябва да получи тайнството на Помирението (Покаянието), преди да пристъпи към Причастието.

1386 Пред величието на това тайнство верният не може да стори друго, освен скромно и с пламенна вяра да повтори думите на Стотника²¹⁹: „*Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbum, et sanabitur anima mea*“ – „Господи, не съм достоен да влезеш под моя покрив, но кажи само една дума и душата ми ще оздравее.“²²⁰ В „Божествената Литургия“ на св. Йоан Златоуст верните се молят в същия дух:

²¹⁸ *Præx eucharistica I seu Canon Romanus*, 96: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 453.

²¹⁹ Вж. *Мат.* 8, 8.

²²⁰ *Ritus Communionis*, 133: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 474.

„Приеми ме днес, Сине Божи, за участник в Твоята Тайна вечеря, защото аз няма да издам Тайната на враговете Ти, нито ще Ти дам целувка като Юда. Но както разбойника Те моля: спомни си за мен, Господи, в Царство Си.“²²¹ 732

1387 За да се подготвят да приемат по подходящ начин това тайнство, верните трябва да спазват пост, предписан от тяхната Църква.²²² Телесното поведение (жестовите, дрехите) ще трябва да излъчва уважението, тържествеността, радостта на този момент, в който Христос става наш гост. 2043

1388 В съответствие със самия дух на Евхаристията, ако имат необходимото благоразположение,²²³ верните могат да приемат светата Евхаристия, когато участват в месата:²²⁴ „Горещо се препоръчва на верните да участват в месата по най-съвършен начин, като също приемат след Причастието на свещеника Тялото на Господа от същото жертвоприношение.“²²⁵

1389 Църквата задължава верните „да участват в неделните и празничните дни на Божествената Литургия“,²²⁶ да приемат поне един път в годината Евхаристията, по възможност по време на Пасхата²²⁷, като се подготвят чрез тайнството на Покаянието. Но Църквата горещо препоръчва на верните да получават Светата Евхаристия в неделните и празничните дни или още по-често, дори всеки ден. 2042 2837

1390 Благодарение на сакраменталното присъствие на Христос под всеки един от знаците, Причастието само във вида на хляб позволява да получим целия плод на евхаристичната благодат. По пастирски съображения този начин на Причастие е законно установен като най-приложим в латинския обред. „Светото Причастие реализира по-пълно своята форма на знак, когато се прави в двата вида. Защото под такава форма знакът на евхаристичното угощение е по-очевиден.“²²⁸ Такава е основната

²²¹ *Liturgia Byzantina. Anaphora Iohannis Chrysostomi*, Prex ante Communionem: F.E. BRIGHTMAN, *Liturgies Eastern and Western* (Oxford 1896) p. 394 (PG 63, 920).

²²² Вж. CIC canon 919.

²²³ Вж. CIC canones 916-917: AAS 75 (1983 II), pp. 165-166.

²²⁴ Вж. CIC canones 917. Верните могат да приемат Светата Евхаристия, само още един (втори) път, за същия ден. Cfr. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Responsa ad proposita dubia*, 1: AAS 76 (1984) 746.

²²⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 55: AAS 56 (1964) 115.

²²⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Ecclesiarum Orientalium*, 15: AAS 57 (1956) 81.

²²⁷ Вж. CIC canon 920.

²²⁸ *Institutio generalis Missalis Romani*, 240: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 68.

форма за Причастие в Източните обреди.

ПЛОДОВЕТЕ НА ПРИЧАСТИЕТО

1391 *Причастието увеличава нашето единство с Христос.* Приемането на Евхаристията в Причастието носи като основен плод тясното сближение с Исус Христос. Господ казва: „Който яде Моята плът и пие Моята кръв, пребъдва в Мене, и аз в него“ (Иоан. 6, 56). Животът в Христос намира своето основание в Евхаристичното угощение: „Както Мене е пратил живият Отец, и аз живея чрез Отца, тъй и който Мене яде, ще живее чрез Мене“ (Иоан. 6, 57):

„Когато по време на Господните празници верните приемат Тялото на Сина, те провъзгласяват едни на други Благата вест, че залогът за живот им е даден, както когато ангелът казва на Мария Магдалина: „Христос Възкръсна!“ Ето че сега животът и възкресението се дават на този, който получава Христа.“²²⁹

1212 1392 Това, което материалната храна прави в нашия физически живот, Причастието го осъществява по чудесен начин в нашия духовен живот. Причастието с плътта на възкръсналия Христос, „оживотворена от Светия и животворящ Дух“,²³⁰ запазва, увеличава и подновява благодатния живот, получен при Кръщението. Този растеж на християнски живот има нужда да бъде подхранван чрез евхаристичното Причастие, хляба на нашето странстване, до момента на нашата смърт, когато ще ни бъде дадено като предсмъртно Причастие.

1393 *Причастието ни разделя от греха.* Тялото на Христос, което получаваме в Причастието, е „дадено за нас“ и Кръвта, която пием, е „пролята за мнозина за опрощение на греховете“. Ето защо Евхаристията не може да ни съедини с Христос, без в същото време да ни очисти от извършените грехове и да ни предпази от бъдещи грехове:

„Колчем ядете тоя хляб, и пиете тая чаша, ще известявате смъртта на Господа.“²³¹ Ако известяваме смъртта на Господа, ние известяваме опрощението на греховете. Защото винаги, когато неговата Кръв се пролива, тя се пролива за опрощение на греховете и аз трябва винаги

²²⁹ *Fanqîth, Breviarium iuxta ritum Ecclesiae Antiochenae Syrorum*, v. 1 (Mossul 1886) p. 237a-b.

²³⁰ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 5: AAS 58 (1966) 997.

²³¹ Вж. *1 Кор.* 11, 26.

²³² SANCTUS AMBROSIUS, *De sacramentis* 4, 28: CSEL 73, 57-58 (PL 16, 446).

да го приемам, за да ми прощава винаги греховете. Аз, който винаги греша, ще трябва винаги да имам едно лекарство.²³²

1394 Както телесната храна служи за възстановяване загубата на сили, така и Евхаристията укрепва любовта, която в ежедневиия живот има тенденция да отслабва; тази съживена любов *заличава простителните грехове*.²³³ Като ни се дава Сам, Христос съживява нашата любов и ни прави способни да скъсаме нашите неверни чувства към творенията и да пуснем корените си в Него:

„Понеже Христос умря за нас от любов, когато възпоменаваме Неговата смърт в момента на жертвоприношението, ние молим Неговата любов да ни бъде дадена чрез идването на Светия Дух; молим смиренно, щото по силата на тази любов, поради която Христос пожела да умре за нас, ние също, като получаваме благодатта на Светия Дух, да виждаме света като разпнат за нас и да бъдем самите ние разпнати за света. ... След като сме получили дара на любовта, да бъдем мъртви за греха и да живеем за Бога.“²³⁴

1395 Чрез същата любов, която възпламенява у нас, Евхаристията ни *предпазва от бъдещи смъртни грехове*. Колкото повече ние вземаме участие в живота на Христа и напредваме в Неговото приятелство, толкова по-трудно ще ни бъде да се разделим от него чрез смъртния грях. Евхаристията не е установена да прощава смъртните грехове. Това е присъщо на тайнството Покаяние. Присъщо на Евхаристията е да бъде тайнство за тези, които са в пълно общение с Църквата.

1396 *Единството на мистичното Тяло: Евхаристията прави Църквата*. Тези, които получават Евхаристията, са съединени по-тясно с Христос. С това Христос ги съединява с всички верни в едно общо тяло: Църквата. Причастието обновява, усилва, задълбочава това възплъщаване в Църквата, вече осъществено чрез Кръщението. В Кръщението ние сме призовани да образуваме само едно тяло.²³⁵ Евхаристията осъществява този призив: „Чашата на благословението, която благославяме, не е ли общение с Кръвта Христова? Хлябът, който ломим, не е ли общение с Тялото Христово? Защото един хляб, едно тяло сме ние многото, понеже всички се причастяваме от един хляб“ (1 Кор.10, 16-17).

²³³ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 2: DS 1638.

²³⁴ SANCTUS FULOENTIUS RUSPENSIS, *Contra gesta Fabiani* 28, 17: CCL 91A, 813-814 (PL 65, 789).

²³⁵ Вж. 1 Кор. 12, 13.

- 1064 „Ако вие сте Тялото на Христос и негови членове, вашето тайнство е поставено върху Господнята трапеза, вие получавате вашето тайнство. Вие отговаряте „Амен – Да, това е така“ на това, което получавате, и се подписвате, като отговаряте така. Ти чуваш тази дума: „Тялото Христово“ и отговаряш: „Амен.“ Тогава бъди част от Тялото на Христос, за да бъде вярно твоето „Амен“.²³⁶
- 2449 1397 Евхаристията ни задължава към бедните: за да получим истинските Тяло и Кръв на Христос, дадени за нас, ние трябва да откриваме Христос в най-бедните, Неговите братя²³⁷:
- „Ти вкуси от Кръвта на Господа и не познаваш дори своя брат. Ти безчестиш тази трапеза, като не считаш за достойно да споделиш своята храна с Този, Който бе считан за достоен да вземе участие в тази трапеза. Бог те освободи от всички твои грехове и те покани на трапезата. Ти дори и тогава не стана по-милостив.“²³⁸
- 817 1398 *Евхаристията е единството на християните.* Пред величието на тази тайна св. Августин възкликва: „*О, тайнство на благочестието! О, знак на единството! О, връзка на любовта!*“²³⁹
- Толкова по-болезнено отекват раздорите на Църквата, които разкъсват общото участие в Господнята трапеза, толкова по-наложителни са молитвите към Господа, за да се завърнат дните на пълното единство на всички тези, които вярват в Него.
- 838 1399 Източните Църкви, които не са в пълно общение с Католическата Църква, отслужват Евхаристията с голяма любов. „Тези Църкви, макар и разделени от нас, имат истинските тайнства главно по силата на апостолското наследство: Свещенството и Евхаристията, които ги свързват тясно с нас.“²⁴⁰ Известно общение в тайнствата (*in sacris*), следователно в Евхаристията, е „не само възможно, но дори и препоръчително, когато настъпят благоприятни обстоятелства и с одобрението на Църковната власт“²⁴¹.

²³⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo 272*: PL 38, 1247.

²³⁷ Вж. *Mam.* 25, 40.

²³⁸ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistolam I ad Corinthios*, homilia 27, 5: PG 61.230.

²³⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium tractatus* 26, 13: CCL 36, 266 (PL 35, 1613); вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 47: AAS 56 (1964) 113.

²⁴⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 15: AAS 57 (1965) 102.

²⁴¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 15: AAS 57 (1965) 102; вж. CIC canon 844, § 3.

1400 Църковните общности, създадени от Реформацията, отделени от Католическата Църква, „особено заради липсата на тайнството Свещенство, не са запазили оригиналната и цялостна същност на евхаристичната тайна“²⁴². Поради тази причина евхаристичното общение за Католическата Църква с тези общности не е възможно. Обаче тези църковни общности, „когато в Светата Тайна Вечеря възпоменават смъртта и възкресението на Господа, изповядват, че животът се състои в общението ни с Христос и очакват Неговото славно завръщане“²⁴³.

1536

1401 Когато възникне някаква тежка и наложителна нужда, по преценка на епархийския епископ католическите свещенослужители могат да дават тайнствата (Евхаристия, Покаяние, Елеосвещение) и на други християни, които не са в пълно общение с Католическата Църква, но молят за тях с цялото си желание: в такива случаи е необходимо те да покажат католическата вяра относно тези тайнства и да имат необходимото благоразположение.²⁴⁴

1483

1385

VII. Евхаристията – „залог за бъдещата слава“

1402 В една древна молитва Църквата приветства тайната на Евхаристията: „О, свещена трапеза, на която приемаме Христа: чества се споменът за Неговото страдание, душата се изпълва с благодат и получаваме залога на бъдещата слава.“²⁴⁵ Ако Евхаристията е възпоменание за Пасхата Господня, ако чрез нашето причастие на олтара сме изпълнени „с всяко небесно благословение и *благодат*“²⁴⁶, Евхаристията е също едно предзнаменование на небесната слава.

1323

1130

1403 Сам Господ на последната Тайна Вечеря насочи вниманието на Своите ученици към отслужването на Пасхата в Божието Царство: „И казвам ви, че отсега нататък няма да пия от този лозов плод

²⁴² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 22: AAS 57 (1965) 106.

²⁴³ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 22: AAS 57 (1965) 106.

²⁴⁴ Вж. CIC canon 844, § 4.

²⁴⁵ *In Sollemnitate ss.mi corporis et sanguinis Christi*, Antiphona ad „Magnificat“ in II Vesperis: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 3 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 502.

²⁴⁶ *Prex eucharistica I seu Canon Romanus*, 96: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 453.

²⁴⁷ Вж. *Лук.* 22, 18; *Марк.* 14, 25.

до оня ден, когато с вас ще го пия нов в царството на Отца Си“
 (Мат. 26, 29).²⁴⁷ Всеки път, когато Църквата чества Евхаристията,
 671 тя си спомня за това обещание и нейният поглед се обръща към
 Този, Който идва (Деян. 1, 4). В своята молитва тя призовава Него-
 вото идване: „*Marana tha*“ (1 Кор. 16, 22) „Дойди, Господи Иисусе“
 (Откр. 22, 20) „нека дойде Твоята благодат и да отмени този свят!“²⁴⁸

1404 Църквата знае отгук нататък, че Господ идва в своята Евхаристия и
 че Той е там, сред нас. Обаче това присъствие е скрито. За това именно
 ние чествуваме Евхаристията, „очаквайки блажената надежда и
 1041 пришествието на нашия Спасител Иисус Христос“²⁴⁹, като молим „където
 (в Твоето царство) се надяваме да бъдем ... за да се наслаждаваме вечно
 1028 на Твоята слава, когато ще изтриеш всяка сълза от очите ни, защото ще
 виждаме Тебе, нашия Бог, както Си, ще бъдем на Тебе подобни през
 всички векове и безспирно ще Те прославяме“.²⁵⁰

1042 1405 За тази голяма надежда за новите небеса и новата земя, в които ще
 обитава справедливостта,²⁵¹ ние нямаме по-сигурен залог, нито по-ясен
 знак от Евхаристията. В действителност винаги, когато се чества или се
 отслужва тази тайна, „се извършва делото на нашето изкупление“²⁵² и
 1000 ние „разчупваме един и същ хляб, който е лек за безсмъртие, проти-
 воотрова, за да не умираме, но да живеем в Иисус Христос завинаги“.²⁵³

Накратко

1406 *Иисус е казал: „Аз съм живият хляб, слязъл от небето; кой-
 то яде от тоя хляб, ще живее вовеки Който яде Моята
 плът и пие Моята кръв, ще има живот вечен ... пребъдва
 в Мене и Аз в Него“ (Иоан. 6, 51.54. 56).*

1407 *Евхаристията е сърцето и върхът в живота на Църквата,
 защото в нея Христос присъединява Своята Църква и ней-
 ните членове към Своята хвалебна жертва и благодараре-*

²⁴⁸ *Didaché* 10, 6: SC 248, 180 (FUNK, *Patres apostolici* 1, 24).

²⁴⁹ *Ritus Communionis*, 126 [Embolismus post “Pater noster”]: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 472; вж. *Tum.* 2, 13.

²⁵⁰ *Præx eucharistica III*, 116: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 465.

²⁵¹ Вж. *Петр.* 3, 13.

²⁵² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 3: AAS 57 (1965) 6.

²⁵³ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Ephesios*, 20, 2: SC 10bis, 76 (FUNK 1, 230).

ние, принесено на Неговия Отец един път завинаги върху Кръста; чрез това жертвоприношение Той излива благодарните на спасението върху Своето Тяло, което е Църквата.

- 1408 Евхаристичното отслужване включва винаги: провъзгласяването на Словото Божие, благодарност към Бог Отец за всичките му благодеяния, най-вече за дара на Своя Син, освещаване на хляба и виното за участието в литургичното угощение чрез приемането на Тялото и Кръвта на Господа. Тези елементи съставляват един и същ акт на богослужението.
- 1409 Евхаристията е възпоменание за Христовата Пасха: т.е. на делото на спасение, извършено чрез живота, смъртта и Възкресението на Христос, дело, станало присъстващо чрез литургичното действие.
- 1410 Самият Христос, вечният Първосвещеник на Новия Завет, който, като действа чрез службата на свещениците, поднася евхаристичната жертва. И същият Христос, реално присъстващ във вид на хляб и вино, е този, който е принасян в евхаристичната жертва.
- 1411 Само законно ръкоположените свещеници могат да ръководят Евхаристията и да освещават хляба и виното, за да станат Тялото и Кръвта на Господа.
- 1412 Същностните знаци на евхаристичното тайнство са пшеничният хляб и гроздовото вино, върху които е призовано благословието на Светия Дух. Свещеникът произнася думите на освещението, казани от Исус Христос по време на Тайната Вечеря: „Това е Моето Тяло, което за вас се дава Това е чашата ... с Моята кръв...“
- 1413 Чрез освещаването се извършва преосъществяване на хляба и виното в Тялото и Кръвта на Христос. В осветените хляб и вино сам Христос, жив и прославен, присъства истински, реално и същностно, със Своето Тяло и Своята

²⁵³ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 3: DS 1640, *Ibid.*, canon 1: DS 1651.

*Кръв, със Своята душа и Своето божество.*²⁵⁴

- 1414 *В качеството си на жертвоприношение Евхаристията също се принася за опрощение на греховете на живите и мъртвите и за да се получат от Бога духовни и материални благодеяния.*
- 1415 *Този, който иска да получи Христос в евхаристичното Причастие, трябва да се намира в благодатно състояние. Ако някой има съзнанието за извършен смъртен грях, не трябва да се приближава до Евхаристията, без предварително да е получил опрощение в тайнството Покаяние.*
- 1416 *Светото Причастие с Тялото и Кръвта на Христос увеличава връзката на причастяващия се с Господа, прощава му простителните грехове и го предпазва от тежки грехове. Понеже връзките на любов между причастяващия се и Христос се засилват, приемането на това тайнство усилва единството на Църквата, мистичното Тяло на Христос.*
- 1417 *Църквата препоръчва горещо на вярващите да приемат Светото Причастие, когато присъстват на отслужването на Евхаристията; за това тя ги задължава поне един път годишно.*
- 1418 *Понеже сам Христос присъства в Тайнството на олтара, трябва да Го почитаме с култ на обожанието. „Посещението на пресветото Тайнство е доказателство за благодарност, знак на любов и задължение за обожаване на Христос, нашия Господ.“²⁵⁵*
- 1419 *След като премина от този свят при Отца, Христос ни дава в Евхаристията залог за бъдещата слава при Него: участието ни в Светото Жертвоприношение ни отъждествява с Неговото сърце, поддържа нашите сили по време на поклонничеството ни през този живот, кара ни да желаем Вечния живот и ни присъединява към Небесната Църква, света Дева Мария и всички светци.*

²⁵⁵ PAULUS VI, Litt. Enc. *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 771.

ГЛАВА ВТОРА

ТАЙНСТВОТА НА ИЗЦЕЛЕНИЕТО

1420 Чрез тайнствата на християнското посвещение човек приема новия живот на Христос. Но този живот ние носим „в глинени съдове“ (2 Кор. 4, 7). Сега той още „е скрит с Христос в Бога“ (Кол. 3, 3). Ние се намираме още в „нашето земно жилище“¹, изложени на страдания, болести и смърт. Този нов живот на синове Божии може да отслабне и дори да бъде загубен поради греха.

1421 Господ Исус Христос, лекар на нашите души и тела, който прости греховете на паралистика и му възвърна телесното здраве², пожела Неговата Църква да продължава чрез силата на Светия Дух Неговото дело на изцеление и спасение и по отношение на нейните собствени членове. Това е целта на двете тайнства на изцелението: тайнството Покаяние и Елеосвещение (Помазването на болните).

Член 4

ТАЙНСТВОТО НА ПОКАЯНИЕТО И ПОМИРЕНИЕТО

1422 „Тези, които пристъпват към тайнството Покаяние, получават от милосърдието на Бога прошка за обидата, която са Му нанесли, и в същото време са помирили с Църквата, която е наранена от тяхния грях и която с любов, пример и молитва работи за тяхното обръщане.“³ 980

I. Откъде идва названието на това тайнство?

1423 Нарича се *тайнство на обръщането*, защото свещенодействието претворява на дело призива на Исус за Покаяние⁴ и съветва 1989

¹ Вж. 2 Кор. 5, 1.

² Вж. Марк. 2, 1-12.

³ CONCILIIUM VATICANUM II. Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

⁴ Вж. Марк. 1, 15.

- 1440 да се върне към Отца⁵ всеки, който се е отдалечил от него чрез греха. Нарича се *тайнство на Покаянието*, защото осветява личния и църковния път на обръщане, разкаяние и удовлетворение на християнина грешник.
- 1456 1424 Нарича се *тайнство на изповедта*, защото признанието, изповядването на греховете пред свещеника е съществен елемент на това тайнство. В дълбок смисъл това тайнство е също една „изповед“, признателност и възхвала на светостта на Бога и на неговото милосърдие към човека грешник.
- 1449 Нарича се *тайнство на прощката*, защото чрез сакраменталното опрощение, давано от свещеника, Бог дарява на каещия се „прошка и мир“.⁶
- 1442 Нарича се *тайнство на Помирението*, защото дава на грешника любовта на Бога, който помирява: „Примирете се с Бога“ (2 Кор. 5, 20). Този, който живее с милосърдната любов на Бога, е готов да отговори на призива на Господа: „Иди първом се помири с брата си“ (Мат. 5, 24).

II. Защо тайнството на Помирението следва Кръщението?

- 1263 1425 „Но се умихте, но се осветихте, но се оправдахте в името на Господа нашего Иисуса Христа и чрез Духа на нашия Бог“ (1 Кор. 6, 11). Трябва да си даваме сметка за величието на дара на Бога, който сме получили в тайнствата на християнското посвещение, за да разберем до каква степен грехът е нещо изключено за тези, които са облечени в Христа.⁷ Но св. Иван Апостол казва още: „Ако кажем, че нямаме грях, себе си мамим и истината не е в нас (1 Йоан. 1, 8).
- 2838 И сам Господ ни учи да се молим: „Прости нам греховете“ (Лк. 11, 4), като свързва взаимното прощаване на нашите грехове с прощката, която Бог ще ни даде за нашите грехове.

1426 *Обръщането* към Христос, новото раждане в Кръщението, дарът на Светия Дух, Тялото и Кръвта на Исус, получени като храна, ни направиха „свети и непорочни пред Него“ (Еф. 1, 4), както и самата Църква, Невеста на Христос, е „света и непорочна“ пред

⁵ Вж. Лук. 15, 18.

⁶ *Ordo Paenitentiae*, 46. 55 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 27. 37.

⁷ Вж. Гал. 3, 27.

Него (Еф.5, 27). Обаче новият живот, получен при християнското посвещение, не е премахнал слабостта на човешката природа, нито склонността към греха, която Преданието нарича *сладострастие*, което остава в кръстените, за да преминат своите изпитания в битката на християнския живот, подпомагани от благодатта на Христос⁸. Тази битка е именно борбата на *обръщането* с оглед на светостта и на вечния живот, към които Господ не престава да ни зове.⁹

405, 978
1264

III. Обръщането на кръстените

1427 Исус призовава към обръщане. Този призив е съществена част от благовестието на Царството: „Времето се изпълни, и наближи Царството Божие; покайте се и вярвайте в Евангелието“ (Марк. 1, 15). В проповедта на Църквата този призив най-напред се отправя към тези, които не познават още Христос и неговото Евангелие. Така Кръщението е най-главното средство за първото и основно обръщане. Само чрез вярата в Евангелието и Кръщението¹⁰ човек се отказва от злото и печели спасението, т.е. опрощението на всички грехове и дара на новия живот.

541
1226

1428 Така, призивът на Христос за обръщане продължава да дава отзвук в живота на християните. Това *второ обръщане* е едно непрекъснато задължение за цялата Църква, която „включва грешниците в своето лон“ и която сега „е същевременно света и призвана да се пречиства и която прави непрекъснато усилия за покаяние и обновление“¹¹. Това усилие за обръщане не е само човешко дело. То е усилие на „сърце съкрушено“¹², привлечено и движено от благодатта¹³ да отговори на милосърдната любов на Бога, който пръв ни обикна¹⁴.

1036
853
1996

1429 За това свидетелства обръщането на св. Петър след трикратното му отричане от своя Учител. Погледът на Исус, изпълнен с безкрайно милосърдие, предизвиква сълзи на покаяние¹⁵ и след възкресението Гос-

⁸ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 5: DS 1515.

⁹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de iustificacione*, с. 16: DS 1545; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965) 44-45.

¹⁰ Вж. *Деян.* 2, 38.

¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 8: AAS 57 (1965) 12.

¹² Вж. *Пс.* 50, 19.

¹³ Вж. *Иоан.* 6, 44; 12, 32.

¹⁴ Вж. *1 Иоан.* 4, 10.

¹⁵ Вж. *Лук.* 22, 61-62.

подне – трикратното потвърждение на любовта към Него.¹⁶ Второто обръщане има също едно *общностно* измерение. Това личи от призива на Господа към всяка Църква: „Покай се!“ (Откр. 2, 5. 16).

Свети Амвросий казва за двете обръщания, че в Църквата „има вода и сълзи: водата на Кръщението и сълзите на Покаянието“.¹⁷

IV. Вътрешното покаяние

1430 Както при пророците, призивът на Христос за обръщане и покаяние не се отнася най-напред за външните дела – „вретище и пепел“, постите и умъртвяванията на плътта, – но за *обръщането на сърцето, вътрешното покаяние*. Без него делата на покаяние остават безплодни и лъжливи; обратно, вътрешното обръщане подтиква към изразяване на това поведение с видими знаци, с жестове и дела на покаяние.¹⁸

1431 Вътрешното покаяние е радикално преориентиране на целия живот, възвръщане, обръщане към Бога с цялото ни сърце, скъсване с греха, отвращение от злото, погнуса от лошите деяния, които сме извършили. Същевременно то съдържа желанието и решението за промяна на живота с надежда за божественото милосърдие и с доверие в помощта на Неговата благодат. Това обръщане на сърцето е придружено от спасителна тъга и болка, които Отците наричат *animi cruciatus* (терзание на духа), *compunctio cordis* (разкаяние на сърцето).¹⁹

1432 Сърцето на човека е тежко и закоравяло. Трябва Бог да даде на човека ново сърце.²⁰ Обръщането най-напред е дело на благодатта на Бога, който прави нашите сърца да се завърнат при Него: „Обърни ни към Тебе, Господи, и ще се обърнем“ (Плач Иер. 5, 21). Бог ни дава сила, за да започнем отначало. Като открива величието на Божията любов, нашето сърце се разтърсва от ужаса и тежестта на греха и започва да се страхува да не обиди Бога чрез греха и да бъде отделено от Него. Човешкото сърце се обръща, като поглежда към Този, Когото нашите грехове са проболи.²¹

¹⁶ Вж. *Иоан.* 21, 15-17.

¹⁷ SANCTUS AMBROSIUS, *Epistula extra collectionem* 1 [41], 12: CSEL 82/3, 152 (PL 16, 1116).

¹⁸ Вж. *Иоан.* 2, 12-13; *Ис.* 1, 16-17; *Мат.* 6, 1-6. 16-18.

¹⁹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1676-1678; *Id.*, Sess. 14^a, *Canones de Paenitentia*, canon 5: DS 1705; *Catechismus Romanus*, 2, 5, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 289.

²⁰ Вж. *Иез.* 36, 26-27.

²¹ Вж. *Иоан.* 19, 37.

„Да приковем взор към Кръвта на Исус и да разберем колко е скъпа за небесния Отец, защото, пролята за нашето спасение, тя запази за целия свят благодатта на разкаянието.“²²

1433 След Пасхата това е Светият Дух, който „ще избличи света за грях“,²³ а това значи, че светът не е повярвал в Този, Когото Отец изпрати. Но същият този Дух, Който разкрива греха, е Утешител,²⁴ който дава на човешкото сърце благодатта на Покаянието и обръщането.²⁵ 729
692, 1848

V. Множеството форми на покаяние в християнския живот

1434 Вътрешното покаяние на християнина може да има твърде различни изрази. Свещеното Писание и Отците настояват особено на три форми: *пост, молитва, милостиня*²⁶, които изразяват обръщането по отношение на самия себе си, по отношение на Бога и по отношение на другите. Покрай радикалното очистване, извършено от Кръщението или от мъченичеството, те цитират като средство за получаване на прошка за греховете усилията да се помирим с ближния си, сълзите на покаяние, грижата за спасение на ближния²⁷, застъпничеството на светците и делата на любовта, „която покрива много грехове“ (*1 Петр.* 4, 8). 1969

1435 Обръщането се извършва в ежедневния живот с жестове на помирение, грижа за бедните, упражняване и защита на справедливостта и на правото²⁸, чрез признаване на грешките пред братята, братската поправка, преосмисляне на живота, изпитване на съвестта, духовно ръководство, приемане на страданията, твърдост в гоненията заради правдата. Да носиш своя Кръст всеки ден и да следваш Исус – това е най-сигурният път към покаянието.²⁹

1436 *Евхаристия и Покаяние.* Обръщането и ежедневното покаяние намират своя извор и храна в Евхаристията, защото в нея присъства жертвата на Христос, която ни помири с Бога; чрез нея се хранят и подкрепят тези, които живеят живота на Христос; „Тя е противоотровата, която ни осво-

²² SANCTUS CLEMENS ROMANUS, *Epistula ad Corinthios* 7, 4: SC 167, 110 (FUNK 1, 108).

²³ Вж. *Иоан.* 16, 8-9.

²⁴ Вж. *Иоан.* 15, 26.

²⁵ Вж. *Деян.* 2,36-38; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Dominum et vivificantem*, 27-48: AAS 78 (1986) 837-868.

²⁶ Вж. *Тов.* 12, 8; *Мат.* 6, 1-18.

²⁷ Вж. *Иак.* 5, 20.

²⁸ Вж. *Ам.* 5, 24; *Ис.* 1, 17.

²⁹ Вж. *Лук.* 19, 23.

1394 бождава от всекидневните ни грешки и ни предпазва от смъртни грехове.³⁰

1437 Четенето на Светото Писание, молитвата на Литургията на Часовете и на „Отче наш“, всеки искрен акт на богопочитане и благочестие съживяват в нас духа на обръщане и покаяние и спомагат за опрощаване на греховете.

540 1438 *Периодите и дните на покаяние* в течение на литургичната година (през постите, всеки петък като възпоменание за смъртта на Господа) са подходящо време за покаяние в Църквата.³¹ Тези времена са подходящи специално за духовните упражнения, литургиите на покаяние, поклонничества в знак на покаяние, доброволни лишения, както и пости и милостиня, братска подялба на това, което имаш, с другите (мисионерски дела и дела на милосърдие).

2043

545 1439 *Движението на обръщане и покаяние* е чудесно описано от Исус в притчата, наречена „Притча за блудния син“, чийто център е „милостивият баща“.³² Омаята, примамливостта на една лъжлива свобода, напускането на бащината къща; безкрайната мизерия, в която синът изпада, след като прахосва своето богатство; безкрайното унижение да бъде принуден да пасе свинете и, още по-лошо, да се храни с жълъди, с които хранят прасетата; разсъжденията върху загубените блага; разкаянието и решението да се признае за виновен пред своя баща; пътят на завръщане; великодушният прием на бащата; радостта на бащата: всичко това са черти, присъщи на обръщането. Хубавата дреха, пръстенът и празничното угощение са символите на този нов живот, чист, достоен, пълен с радост, какъвто е животът на човек, който се е завърнал към Бога и в лоното на своето семейство, което е Църквата. Само сърцето на Христос, Който познава дълбините на любовта на Своя Отец, може да ни разкрие дълбочината на Неговото милосърдие по толкова пълен с простота и красота начин.

VI. Тайнството на Покаянието и Помирението

1850 1440 Грехът е преди всичко обида на Бога, скъсване на връзката с Него. В същото време той нанася вреда и на общуването с Църква-

³⁰ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 13^a, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 2: DS 1638.

³¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 109-110: AAS 56 (1964) 127; CIC canones 1249-1253; CCEO canones 880-883.

³² Вж. *Лук.* 15, 11-24.

та. Ето защо обръщането допринася в едно и също време за прощката от Бога и за помирение с Църквата, което изразява и осъществява литургически тайнството на Покаянието и на Помирението³³.

САМО БОГ ПРОЩАВА ГРЕХА

1441 Само Бог прощава греха.³⁴ Тъй като Исус е Син Божи, Той казва за Себе Си: „Син Човечески има власт на земята да прощава греховете“ (*Марк.* 2, 10) и Сам упражнява тази божествена власт: „Прощават ти се греховете!“ (*Марк.* 2, 5; 35).³⁵ Нещо повече: по силата на божественото си пълномощие Той дава тази власт на хората³⁶, за да я упражняват в Негово име. 270, 431 589

1442 В Своята молитва, в Своя живот и в Своята дейност Христос поиска цялата Негова Църква да бъде знак и инструмент на прощката и на помирението, които Той спечели за нас с цената на Своята Кръв. Той обаче повери упражняването на властта за опрощението на греховете на апостолската служба. На нея е поверена „службата на примирението“ (*2 Кор.* 5, 18). Апостолът е пратен „в името на Христа“, „това е сам Бог“, който чрез Него насърчава и моли: „Примирете се с Бога“ (*2 Кор.* 5, 20). 983

ПОМИРЕНИЕТО С ЦЪРКВАТА

1443 По време на обществения си живот Исус не само прощаваше греховете, но показваше и последствието от тази прошка. Той отново събираше опростените грешници в общността на Божия народ, откъдето грехът ги беше отдалечил и дори изключил. Един блестящ пример за това е фактът, че Исус допуска грешниците на Своята трапеза. Нещо повече, Той самият сяда на тяхната трапеза, жест, който изразява по един вълнуващ начин едновременно прощката на Бога³⁷ и възвръщането в лоното на Божия народ.³⁸ 545

³³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁴ Вж. *Марк.* 2, 7.

³⁵ Вж. *Лук.* 7, 48.

³⁶ Вж. *Иоан.* 20, 21-23.

³⁷ Вж. *Лук.* 15.

³⁸ Вж. *Лук.* 19, 9.

- 981 1444 Като дава на апостолите част от Своята собствена власт да прощават греховете, Господ им дава също и власт да помиряват грешниците с Църквата. Това църковно измерение на тяхното задължение се изразява именно в тържествените думи на Христос към Симон-Петър: „И ще ти дам ключовете на Царството Небесно и каквото свържеш на земята, ще бъде свързано на небесата; и каквото развържеш на земята, ще бъде развързано на небесата“ (Мат. 16, 19). „Това задължение да връзва и развързва, което беше дадено на Петър, беше дадено също и на апостолската колегия, обединена около своя Глава“ (Мат. 18, 18; 28, 16-20)³⁹.
- 553 1445 Думите *връзвам и развързвам* означават: този, когото ще изключите от вашето общение, ще бъде изключен от общението с Бога, този, когото приемете отново във вашето общение, и Бог също ще го приеме в своето общение. *Помирението с Църквата е неделимо от помирението с Бога.*

ТАЙНСТВОТО НА ОПРОЩЕНИЕТО

- 979 1446 Христос постанови тайнството Покаяние за всички грешници, членове на Своята Църква, най-вече за тези, които след Кръщението са паднали отново в тежък грях и по този начин са загубили кръщелната благодат и са наранили църковното общение. Точно на тях
- 1856 тайнството Покаяние поднася нова възможност да се възвърнат и да намерят благодатта на прошката. Отците на Църквата представят това тайнство като „втора котва [на спасение] след корабкрушението, каквото представлява загубата на благодат“⁴⁰.
- 1990

1447 С течение на времето конкретната форма, под която Църквата е упражнявала тази власт, получена от Господа, се е променяла многократно. През първите векове Помирението на християните, които са извършили особено тежки грехове след тяхното Кръщение (като идолопоклонство, човекоубийство или прелюбодеяние), е било свързано с твърде строго наказание, според което каещите се трябвало публично да се каят за своите грехове, често пъти в течение на дълги години, преди да получат опрощение. В този „чин“ на каещите

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

⁴⁰ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 14: DS 1542; вж. TERTULLIANUS, *De penitentia* 4, 2: CCL 1, 326 (PL 1, 134).

се, който се е отнасял само до някои тежки грехове, грешниците са се допускали рядко, а в някои области това се е правело само един път в живота. През VII век, вдъхновени от монашеската традиция на Изток, ирландски мисионери въведоха в континентална Европа „частната“ практика на покаянието, която не изисква публично и продължително извършване на дела на покаяние, преди да се получи Помирението с Църквата. Тайнството оттук нататък се извършва по-прикрито, само между каещия се и свещеника. Тази нова практика предвижда възможността за повтаряне на това тайнство и по този начин отваря пътя за едно редовно зачестяване на това тайнство. Тя позволява да се интегрират в едно сакраменталното отслужване опрощаването на тежките и на простителните грехове. Такава е в общи линии формата на покаяние, която Църквата практикува до наши дни.

1448 В хода на промените, които учението и отслужването на това тайнство са познали в течение на вековете, се вижда същата *основна структура*. Тя съдържа два еднакво съществени елемента: от една страна, делата на човека, който се обръща под действието на Светия Дух, а именно разкаянието, признанието и удовлетворението; от друга страна, действието на Бога чрез намесата на Църквата. Църквата, която чрез епископа и неговите свещеници дава в името на Исус Христос опрощение на греховете, определя начина за удовлетворение (епитимия), моли се също за грешника и се разкайва заедно с него. Така грешникът се лекува и възстановява в църковното общение.

1449 Формулата на опрощението, която се използва в латинската Църква, изразява съществените елементи на това тайнство: Отецът на милосърдието е извор на всяка прошка. Той осъществява помирението на грешниците чрез Пасхата на Своя Син и чрез дара на Светия Дух, с помощта на молитвата и службата на Църквата: 1481
234

„Милосърдният Бог Отец, Който чрез смъртта и възкресението на Своя Син помири света със Себе си и изпрати Светия Дух за опрощение на греховете, нека чрез службата на Църквата ти даде опрощение и мир. И Аз ти прощавам греховете в името на Отца и Сина и Светаго духа.“⁴¹

⁴¹ *Ordo Paenitentiae*, 46. 55 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 27. 37.

VII. Действия на каещия се

1450 „Покаянието задължава грешника да приеме доброволно всички негови елементи: в своето сърце – съкрушението; в своята уста – изповедта; в своето поведение – пълно смирение и плодоносно удовлетворение.“⁴²

СЪКРУШЕНИЕ

431 1451 Съкрушението заема първо място сред действията на каещия се. То е „страдание на душата и отричане от извършения грях заедно с решението да не греши повече за в бъдеще“.⁴³

1822 1452 Когато съкрушението произлиза от любов към възлюбения над Бога, то се нарича „съвършено“ (съкрушение от любов). Едно такова съкрушение прощава простителните грехове; то получава също и прошка за смъртните грехове, ако е съпроводено от твърдо решение да се прибере при първата възможност до свещенодействената изповед⁴⁴.

1453 Съкрушението, наречено „несъвършено“ или „непълно“, също е дар Божии, въздействие на Светия Дух. То се поражда от осъзнаването на грозотата на греха или от страха за вечното осъждане или друго наказание, с което е заплашен грешникът (съкрушение поради страх). Едно подобно разтърсване на сърцето може да бъде начало на вътрешна еволюция, която под действието на благодатта може да завърши със сакраменталното опрощение. Обаче човек не може да получи опрощение на тежките грехове само с несъвършеното съкрушение. Въпреки това то предразполага да се получи такова опрощение в тайнството на Покаянието.⁴⁵

1454 Добре е приемането на това тайнство да се подготви чрез *изпитване на съвестта*, направено в светлината на Словото Божие. Най-подходящите за тази цел текстове трябва да се търсят в моралната катехеза на Десетте Божии заповеди, в Евангелията и апос-

⁴² *Catechismus Romanus*, 2, 5, 21: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 299; вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 3: DS 1673.

⁴³ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1676.

⁴⁴ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1677.

⁴⁵ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 4: DS 1678; Id., Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canon 5: DS 1705.

толските Послания: Проповедта на планината, апостолските поучения⁴⁶.

ИЗПОВЯДВАНЕ НА ГРЕХОВЕТЕ

1455 Изповядването на греховете (изповедта) дори само от чисто човешка гледна точка ни освобождава и улеснява нашето помирение с другите. Чрез изповедта човек гледа в лице греховете, за които се е оказал виновен; той приема отговорността за тях и с това отново се открива пред Бога и общението на Църквата, за да си осигури ново бъдеще. 1424 1734

1456 Изповедта пред свещеника представлява основната част от тайнството Покаяние: „В своята изповед разкайващите се трябва да изброят всички смъртни грехове, които те съзнават, след като са изпитали съвестта си, дори и ако тези грехове са най-скрити и ако са извършени единствено срещу двете последни заповеди на Декалога⁴⁷, защото понякога тези грехове нараняват по-дълбоко душата и са по-опасни от тези, които са били извършени явно“⁴⁸. 1855

„Когато вярващите в Христос се стараят да изповядат всички грехове, които си спомнят, те, без съмнение, представят всички тези грехове, за да бъдат опростени от Божието милосърдие. Тези, които действат по друг начин и които скриват съзнателно някой от тях, не предлагат на божествената доброта нищо, което тя може да прости чрез застъпничеството на свещеника. Защото „ако болният се срамува да открие на лекаря своята рана, лекарското изкуство не може да лекува това, което не знае“⁴⁹. 1505

1457 Според църковната заповед „всеки, който е достигнал до възрастта на различаването, трябва да изповяда поне един път годишно тежките грехове, които съзнава“⁵⁰. Който съзнава, че е извършил смъртен грях, не може да приеме Светото Причастие, дори и ако изпитва голямо съкрушение, без предварително да е получил опрощение чрез тайнството⁵¹, освен ако има някакъв сериозен мотив, за 2042 1385

⁴⁶ Вж. Рим. 12-15; 1 Кор. 12-13; Гал. 5; Еф. 4-6.

⁴⁷ Вж. Изх. 20, 17; Мат. 5, 28.

⁴⁸ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 5: DS 1680.

⁴⁹ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 5: DS 1680; вж. SANCTUS HIERONYMUS, *Commentarius in Ecclesiasten* 10, 11: CCL 72, 338 (PL 23, 1096).

⁵⁰ CIC canon 989; вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 5: DS 1683; ID., Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canon 8: DS 1708.

⁵¹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 13, *Decretum de ss. Eucharistia*, c. 7: DS 1647; *Ibid.*, canon 11: DS 1661.

да се причасти, и не е възможно да отиде при изповедника⁵². Децата трябва да приемат тайнството Покаяние, преди да приемат за първи път светото Причастие⁵³.

1783 1458 Макар и да не е абсолютно необходимо, изповядването на ежедневните грешки (простителните грехове) все пак горещо се препоръчва от Църквата⁵⁴. В действителност редовното изповядване на простителните грехове ни помага да формираме нашата съвест, да се борим против нашите лоши наклонности, да позволим да бъдем лекувани от Христа, да напредваме в духовния живот. Като получаваме по-често чрез това тайнство дара на милосърдието на Отца, ние започваме да се стремим да бъдем милостиви като него⁵⁵:

2468 „Този, който изповядва своите грехове, вече е с Бога. Бог порицава твоите грехове; ако ти също ги порицаваш, ти се свързваш с Бога. Човекът и грешникът са, така да се каже, две действителности: когато чуваш да се говори за човека, Бог е този, Който го е направил; когато чуваш да се говори за грешника, човек е този, който сам го е направил. Унищожил това, което си направил, за да спаси Бог това, което Той е направил Когато започнеш да презираш това, което си направил, едва тогава започват твоите добри дела, защото порицаваш твоите лоши дела. Началото на добрите дела – това е изповядването на лошите дела. Ти твориш правдата и вървиш към Светлината.“⁵⁶

УДОВЛЕТВОРЕНИЕ

2412 1459 Много от греховете причиняват вреда на ближния. Трябва да се направи възможното да я поправим (да възстановим откраднатите неща, да възстановим честта на този, който е бил наклеветен, да излекуваме раните). Обикновената справедливост изисква това. Но грехът наранява и отслабва повече самия грешник, както и неговите връзки с Бога и с ближния. Опрощението премахва греха, но не поправя всички нередности, които грехът е причинил.⁵⁷ Освободен от греха, грешникът трябва да възстанови също пълното си духовно

⁵² Вж. CIC canon 916; CCEO canon 711.

⁵³ Вж. CIC canon 914.

⁵⁴ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 5: DS 1680; CIC canon 988, § 2.

⁵⁵ Вж. *Лук.* 6, 36.

⁵⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium tractatus* 12, 13: CCL 36, 128 (PL 35, 1491).

⁵⁷ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, canon 12: DS 1712.

здраве. Следователно той трябва да направи нещо повече, за да поправи своите грехове; той трябва да „удовлетвори“ по подходящ начин или „да изкупи“ своите грехове. Това се нарича „Удовлетворение“.

1460 *Удовлетворението*, което изповедникът налага, трябва да държи сметка за личното състояние на разкайващия се и да търси неговото духовно добро. То трябва да отговаря колкото е възможно повече на тежестта и на природата на направените грехове. То може да се състои в молитва, подаяние, в милосърдни дела, в служба на ближния, в лични лишения и жертви и особено в търпеливото приемане на кръста, който трябва да носим. Подобни удовлетворения помагат да приемем образа на Христос, който единствен изкупи нашите грехове⁵⁸, един път за винаги. Те ни позволяват да станем сънаследници на възкръсналия Христос, „ако с него страдаме“ (*Рим.* 8, 17; 59)⁵⁹.

2447

618

„Но това удовлетворение, с което трябва да заплатим за нашите грехове, е възможно да се изпълни само чрез Исус Христос; такива, каквито сме, сами не можем нищо, но с помощта на „Този, Който ни укрепява, ние можем всичко“⁶⁰. Човек не притежава нищо, с което да се хвали, но всяка наша „похвала“ е в Христос, в Когото ние даваме удовлетворение, като носим „плодове, достойни за Покаяние“⁶¹, които черпят своята сила в Него; Той ги поднася на Отца и благодарение на Него те са приети от Отца.“⁶²

2011

VIII. Служителят на това тайнство

1461 Понеже Христос повери на своите апостоли длъжността на Помирението⁶³, епископите, техните наследници и свещениците, сътрудници на епископите, продължават да упражняват тази служба. В действителност епископите и свещениците по силата на тайнството Свещенство имат властта да прощават всички грехове „в името на Отца и Сина и Светаго Духа“.

981

1462 Опрощението на греховете ни помирява с Бога, но така също и с Църквата. Епископът, видимият глава на отделната Църква, от древ-

886

⁵⁸ Вж. *Рим.* 3, 25; *1 Иоан.* 2, 1-2.

⁵⁹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 8: DS 1690.

⁶⁰ Вж. *Фил.* 4, 13.

⁶¹ Вж. *Лук.* 3, 8.

⁶² CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, с. 8: DS 1691.

⁶³ Вж. *Иоан.* 20, 23; *2 Кор.* 5, 18.

ни времена справедливо е бил смятан за главния служител, който носи властта и службата на Помирението: той ръководи покаятелната дисциплина.⁶⁴ Свещениците, негови сътрудници, упражняват тази власт дотолкова, доколкото са получили задължението било от своя епископ или от по-висшестоящ монашески настоятел, било от Папата, по силата на църковното право.⁶⁵

1463 Някои изключително тежки грехове се наказват с отлъчване, най-тежкото църковно наказание, което забранява приемането на тайнствата и участието в някои църковни действия⁶⁶, така че съгласно църковното право опрощение може да се получи само от Папата, местния епископ или свещеници, упълномощени от тях.⁶⁷ В случай на опасност от смърт всеки свещеник, дори и лишен от правото да изповядва, може да прости всякакъв грях⁶⁸ и всякакво отлъчване.

1464 Свещениците трябва да окуражават вярващите да пристъпват към тайнството Покаяние и трябва да са на разположение да дават това тайнство всякога, когато християните го поискат по разумен начин.⁶⁹

1465 Като отслужва тайнството Покаяние, свещеникът изпълнява службата на добрия пастир, който търси загубената овца; службата на добрия самарянин, който превръзва раните; на бащата, който очаква блудния си син и го приема при завръщането му; на справедливия съдия, който действа без оглед на личности и чиято присъда е едновременно справедлива и милостива. Накратко, свещеникът е знак и инструмент на милосърдната любов на Бога към грешника.

1466 Изповедникът не е господар, а слуга на опрощението Божие. Служителят на това тайнство трябва да се присъедини към намерението и милосърдието на Христос.⁷⁰ Той трябва да има доказани познания за християнското поведение, опит в човешките дела и уважение и деликатност към този, който е паднал; той трябва да обича

⁶⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 32.

⁶⁵ Вж. CIC canones 844. 967-969. 972; CCEO canon 722, §§ 3-4.

⁶⁶ Вж. CIC canon 1331; CCEO canones 1431. 1434.

⁶⁷ Вж. CIC canones 1354-1357; CCEO canon 1420.

⁶⁸ Вж. CIC canon 976; pro peccatorum vero absolutio, CCEO canon 725.

⁶⁹ Вж. CIC canon 986; CCEO canon 735; CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 13: AAS 58 (1966) 1012.

⁷⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 13: AAS 58 (1966) 1012.

истината, да бъде верен на Поучителната власт на Църквата и търпеливо да води каещия се с към изцеление и пълна зрялост. Той трябва да се моли и да поиска удовлетворение за него, като го повери на милосърдието на Господа.

1467 Като се имат предвид деликатността и величието на тази служба и уважението, дължимо на лицата, Църквата заявява, че всеки свещеник, който слуша изповеди, е задължен под страх от най-тежко наказание да пази абсолютна тайна за греховете, които разкайващите се са му изповядали.⁷¹ Той не може да използва сведения за живота на каещия се, които е узнал при изповедта. Тази тайна, която не допуска изключения, се нарича „сакраментален печат“, защото това, което разкайващият се е открил на свещеника, остава „запечатано“ чрез тайнството. 2490

IX. Въздействията на това тайнство

1468 „Цялата действителност на Покаянието е в това, че ни възстановява в благодатта на Бога и ни съединява с Него в едно висше приятелство.“⁷² Следователно целта на това тайнство и резултатът от него са *помирението ни с Бога*. При тези, които получават тайнството Покаяние със съкрушено сърце и в религиозно благоразположение, „то е последвано от мира и спокойствието на съвестта за голяма духовна утеха“⁷³. И наистина, тайнството на помирението с Бога носи истинско „духовно възкресение“, връща достойнството и благата на живота на Божиите чеда, от които най-скъпоценното е приятелството с Бога.⁷⁴ 2305

1469 Това тайнство ни *помирява с Църквата*. Грехът накърнява и нарушава братското общение. Тайнството Покаяние го поправя или възстановява. В този смисъл то не лекува само този, който е възстановен в църковното общение, но има и животворно въздействие върху живота на Църквата, която е страдала от греховете на всеки един от нейните членове.⁷⁵ Възстановен или утвърден в общението на светците, грешникът се 953

⁷¹ Вж. CIC canones 983-984. 1388, § 1; CCEO canon 1456.

⁷² Вж. *Catechismus Romanus*, 2, 5, 18: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 297.

⁷³ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, c. 3: DS 1674.

⁷⁴ Вж. *Лук.* 15, 32.

⁷⁵ Вж. *1 Кор.* 12, 26.

- 949 подкрепя от обмяната на духовните блага между всички живи членове на Тялото Христово, независимо дали още правят своето земно поклонничество, или са вече в небесното отечество⁷⁶:

„Трябва да допълним, че помирието с Бога има като последица и други помирения, които имат оздравително въздействие върху други вреди, причинени от греха: простеният разкайващ се се помирява със самия себе си в дълбините на своето същество, където възстановява своята собствена вътрешна истина; той се помирява с братята си, които по някакъв начин е обидил и наранил; помирява се с Църквата; помирява се с цялото творение.“⁷⁷

- 678, 1039 1470 В това тайнство грешникът, като се представя пред милосърдния съд на Бога, *предварва* по особен начин *съда*, пред който ще бъде изправен в края на този земен живот. Защото сега, в този живот, ни е дадена възможността да изберем между живота и смъртта и само по пътя на обръщането можем да влезем в Царството, откъдето ни изключва тежкия грях.⁷⁸ Като се обръща към Христос с покаяние и вяра, грешникът преминава от смърт към живот и не дохожда на съд (*Иоан. 5, 24*).

Х. Индулгенциите

1471 Учението и практиката на индулгенциите в Църквата са тясно свързани с въздействията на тайнството Покаяние.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ИНДУЛГЕНЦИЯТА?

„Индулгенцията е опрощение пред Бога на временното наказание за греховете, чиято вина е вече заличена, опрощение, което добре разположеният вярващ получава при определени обстоятелства чрез действието на Църквата, която като разпоредител на изкуплението раздава и прилага чрез своята власт, съкровището на удовлетворенията на Христос и на светците.“⁷⁹

„Индулгенцията е частична или пълна според това дали освобождава частично или напълно от временното наказание за греха.“⁸⁰ „Всеки вярващ може да получи индулгенции за себе си или да ги предостави за умрелите.“⁸¹

⁷⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 48-50: AAS 57 (1965) 53-57.

⁷⁷ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et poenitentia*, 31, § V: AAS 77 (1985) 265.

⁷⁸ Вж. *1 Кор.* 5, 11; *Гал.* 5, 19-21; *Деян.* 22, 15.

⁷⁹ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, Normae, 1: AAS 59 (1967) 21.

⁸⁰ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, Normae, 2: AAS 59 (1967) 21.

⁸¹ Вж. CIC canon 994.

НАКАЗАНИЯТА ЗА ГРЕХА

1472 За да се разбере това учение и тази практика на Църквата, трябва да се има предвид, че *последствията* на греха са две. Тежният грях ни лишава от общение с Бога и оттам той ни прави негодни да постигнем вечния живот. Лишаването от него се нарича „вечно наказание“ за греха. От друга страна, всеки грях, дори и простителен, създава порочна привързаност към творенията, която се нуждае от пречистване било тук на земята, било след смъртта, в състоянието, което се нарича Чистилище. Това пречистване освобождава от това, което се нарича „временно наказание“ за греха. Тези два вида наказание не трябва да се схващат като начин на отмъщение, наложено от Бога отвън, а като последици от самата природа на греха. Едно обръщане, породено от пламенно милосърдие, може да постигне пълно пречистване на грешника до такава степен, че да не подлежи повече на никакво наказание.⁸²

1861

1031

1473 Прощката за греха и възстановяване на общението с Бога имат за цел опрощението на вечното наказание за греха. Обаче временното наказание за греха остава. Християнинът трябва да се старее, като понася търпеливо страдания и различни изпитания и като посрещне спокойно смъртта си в определения ден, да приеме като благодат тези временни наказания за греха. Чрез дела на милосърдие и благотворителност, както и чрез молитва и различни форми на покаяние, той трябва да се старее да се отърси окончателно от „стария човек“ и да се облече в „новия човек“.⁸³

2447

В ОБЩЕНИЕТО НА СВЕТЦИТЕ

1474 Християнинът, който иска да се пречисти от греха и да се освети с помощта на Божията благодат, не се чувства сам. „Животът на всяко едно от Божиите чедра се оказва свързан по един удивителен начин в Христос и чрез Христос с живота на всички останали братя християни в свръхестественото единство на мистичното Тяло Христово, като в една мистична личност.“⁸⁴

946-959

795

1475 В общението на светците „между верните съществуват такива, които притежават небесното отечество, такива, които са допуснати да изкупят грешките си в Чистилището, и такива, които още странстват по земята – една постоянна връзка на любов и щедра подялба на всички блага“⁸⁵. В този удивителен обмен светостта на единия принася полза на другите много повече, от-

⁸² Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Canones de sacramento Paenitentiae*, canones 12-13: DS 1712-1713; Id., Sess. 25^a, *Decretum de purgatorio*: DS 1820.

⁸³ Вж. *Ep.* 4, 24.

⁸⁴ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11.

⁸⁵ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 12.

колкото щетата, която грехът на един може да причини на другите. По този начин общението със светците помага на разкаялия се грешник много по-скоро и по-действено да се пречисти от наказанията за греха.

617 1476 Тези духовни блага на общението на светците се наричат също *съкровище на Църквата*, „което не е съкровище от блага, както е с материалните богатства, натрупани през вековете, но което е една безкрайна и неизчерпаема ценност, която имат пред лицето на Бога удовлетворенията и заслугите на Христос, нашия Господ, пожертван, за да бъде човечеството освободено от греха и да достигне до общение с Бога. Само в Христос, нашия Изкупител, се намират в изобилие удовлетворенията и заслугите на неговото изкупление“.⁸⁶

969 1477 „Към това съкровище също така принадлежи наистина безкрайната, неизмерима и винаги нова ценност, която имат пред Бога молитвите и добрите дела на блажената Дева Мария и на всичките светци, които са се осветили чрез благодатта на Христос, като са следвали неговите стъпки и са изпълнили едно дело приятно на Отца; така че, като са работили за своето собствено спасение, те са допринесли и за спасението на своите братя в единството на мистичното Тяло.“⁸⁷

ПОЛУЧАВАНЕ НА БОЖИЯТА ИНДУЛГЕНЦИЯ ЧРЕЗ ЦЪРКВАТА

981 1478 Индулгенцията се придобива чрез Църквата, която по силата на властта си да връзва и да развързва, дадена ъ от Исус Христос, се застъпва в полза на християнина и му отваря съкровището от заслугите на Христос и на светците, за да получи от Отца на милосърдието опрощението за временните наказания, дължащи се на неговите грехове. По този начин Църквата иска не само да помогне на този християнин, но също така да го подбуди към дела на благочестие, покаяние и милосърдие.⁸⁸

1032 1479 Тъй като починалите верни, отправили се по пътя на своето пречиставане, са също членове на общението на светците, ние можем да им помогнем освен с всичко друго, като издействаме за тях индулгенции, така че починалите да бъдат освободени от временните наказания, които изтърпяват за своите грехове.

⁸⁶ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11.

⁸⁷ PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 5: AAS 59 (1967) 11-12.

⁸⁸ Вж. PAULUS VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina*, 8: AAS 59 (1967) 16-17; CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 25^a, *Decretum de indulgentiis*: DS 1835.

XI. Отслужване на тайнството Покаяние

1480 Както всички тайнства и Покаянието е едно литургично действие. Неговото отслужване обикновено съдържа следните елементи: поздрав и благословение от свещеника; четене на Словото Божие, за да се осветли съвестта и да се подбуди съкрушението; насърчение към разкаяние; изповед, която признава греховете и ги казва на свещеника; даване и приемане на наказание; опрощение от страна на свещеника; възхвала на благодарението и отпуст с благословение от свещеника.

1481 Византийската Литургия познава няколко начина на опрощение в молитвената форма, които по удивителен начин изразяват тайната на прощката: „Нека Бог, Който чрез пророк Натан прости на Давид, когато той изповяда своите грехове, и на Петър, когато плака горчиво, и на грешницата, когато изми със сълзи нозете Му, и на митаря, и на блудния син, същият този Бог да ви прости чрез мене, грешника, в този живот и в другия и да не ви осъди, когато се явите пред Неговия страшен съд; Той е благословен во веки веков. Амин.“⁸⁹ 1449

1482 Тайнството Покаяние може да се отслужва в рамките на едно *общо богослужебно събрание*, в което подготовката за изповед се прави заедно и се отдава общо благодарение за получената прошка. Тук личната изповед на греховете и индивидуалното опрощение са включени в Литургията на Словото Божие с четене и проповед, общо изпитване на съвестта, обща молитва за опрощение, прочитане на „Отче наш“ и общо благодарение. Такова общо отслужване изразява по-ясно църковния характер на покаянието. Какъвто и да бъде обаче начинът на неговото отслужване, тайнството Покаяние поради самата си природа винаги е едно литургично, следователно църковно и публично действие.⁹⁰ 1140

1483 В случай на крайна необходимост може да се прибегне до *общо отслужване на Покаянието с обща изповед и общо опрощение*. Подобна крайна нужда може да възникне при непосредствена смъртна опасност, когато свещеникът или свещениците нямат достатъчно време да изслушат изповедта на всеки разкайващ се. Крайна нужда може да се появи и когато броят на разкайващите се е толкова голям, че няма достатъчно изповедници, за да изслушат по 1401

⁸⁹ Εὐχολόγιον τὸ μέγα (Athens 1992) p. 222.

⁹⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 2627: AAS 56 (1964) 107.

подходящ начин и за необходимото време индивидуалните изповеди, така че каещите се, не по-тяхна вина, биха били лишени за дълго от благодатта на тайнството или от светото Причастие. В подобни случаи, за да бъде валидно опрощението, верните трябва да намерят удобен случай индивидуално да изповядат техните тежки грехове в подходящо за тях време.⁹¹ Единствено епархийският епископ може да реши дали съществуват необходимите условия за общо опрощение.⁹² Голямо стичане на вярващи по повод на големи празници или пък при поклонничество не представляват случай на такава крайна необходимост.⁹³

1484 Пълната индивидуална изповед, последвана от опрощение, остава единственият обичаен начин, чрез който вярващите се помиряват с Църквата и с Бога, освен ако физическа или морална пречка ги освобождава от такава изповед.⁹⁴ За това има дълбоки причини; Христос действа във всяко тайнство. Той се обръща лично към всеки грешник: „Чедо, прощават ти се греховете“ (Марк. 2, 5); Той е лекар, Който се скланя над всеки болен, който има нужда от Него,⁹⁵ за да го лекува. Той го вдига отново и го връща в братското общение. Така че личната изповед е най-изразителната форма на помирението с Бога и с Църквата.

Накратко

1485 *„Вечерта на Пасхата, Господ се яви на апостолите и им каза: „Приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тям ще се простят; на които задържите, ще се задържат“ (Иоан. 20, 22-23).*

1486 *Опрощението на греховете, извършени след Кръщението, се дава чрез отделно тайнство, наречено Тайнство на обръщането, изповедта, покаянието и помирението.*

1487 *Който греши, наранява честта на Бога и неговата любов, собственото си достойнство на човек, призван да бъде чедо Божие, и духовното благополучие на Църквата, за която всеки християнин трябва да бъде жив камък.*

⁹¹ Вж. CIC canon 962, § 1.

⁹² Вж. CIC canon 961, § 2.

⁹³ Вж. CIC canon 961, § 1, 2.

⁹⁴ Вж. *Ordo Paenitentiae*, Praenotanda, 31 (Typis Polyglottis Vaticanis 1974) p. 21.

⁹⁵ Вж. Марк. 2-17.

- 1488 *В очите на вярата никое зло не е по-тежко от греха и няма нищо с по-тежки последици за самите грешници, за Църквата и за целия свят.*
- 1489 *Възвръщането на общението с Бога, след като е било изгубено поради греха, е движение, породено от благодатта на Господа, изпълнен с милосърдие и грижа за спасението на хората. Трябва да измолваме този скъпоценен дар както за самите нас, така и за останалите.*
- 1490 *Пътят за завръщане към Бога, наречен обръщане и покаяние, включва болка и отвърщане от извършените грехове, както и твърдо решение да не грешим повече в бъдеще. Обръщането засяга миналото и бъдещето; то се подхранва от надеждата в божественото милосърдие.*
- 1491 *Тайнството Покаяние се състои от съвкупността на три действия, извършени от каещия се, и от опрощението от страна на свещеника. Действията на каещия се са: съкрушение, изповед, или казване на греховете пред свещеника, и решение да се изпълни удовлетворението (епитимия).*
- 1492 *Разкаянието (наречено още съкрушение) трябва да бъде вдъхновено от мотиви, произтичащи от вярата. Ако разкаянието е породено от любов към Бога, то се нарича „съвършено“; ако се основава на други мотиви, се нарича „несъвършено“.*
- 1493 *Този, който иска да получи помирение с Бога и с Църквата, трябва да изповяда пред свещеника всички тежки грехове, които той още не е изповядал и за които си спомня след грижливо изпитване на съвестта. Без да бъде само по себе си необходимо, изповядването на простителните слабости е все пак горещо препоръчвано от Църквата.*
- 1494 *Изповедникът предлага на каещия се изпълнението на някои действия за „удовлетворение“ или за „епитимия“ с оглед да се поправят щетите, причинени от греха, и да се възстановят навиците, присъщи на Христовия ученик.*
- 1495 *Само свещениците, които са получили от Църковните власти правото да прощават, могат да дават опрощение на греховете в името на Христос.*
- 1496 *Духовните въздействия на тайнството Покаяние са:*

- помирение с Бога, чрез което каещият се възстановява благодатта;
 - помирение с Църквата;
 - опрощение на вечното наказание, заслужено поради смъртните грехове;
 - опрощение, поне отчасти, на временните наказания като последица от греха;
 - мир и спокойствие на съвестта, както и духовно утешение;
 - нарастване на духовните сили за християнската борба.
- 1497 *Индивидуалната и пълна изповед на тежките грехове, последвана от опрощението, остава единственото обичайно средство за помирение с Бога и с Църквата.*
- 1498 *Чрез индулгенциите вярващите могат да получат за себе си, а също и за душите в чистилицето, опрощение за временните наказания, които са последица от греха.*

Член 5

ПОМАЗВАНЕ НА БОЛНИТЕ – ЕЛЕОСВЕЩЕНИЕ

1499 „Чрез Светото помазване на болните и чрез молитвата на свещениците цялата Църква препоръчва болните на страдащия и прославен Господ, за да ги облекчи и спаси. Нещо повече, тя ги насърчава да се присъединят свободно към страданието и смъртта на Христос, за да допринесат за благото на Божия народ.“⁹⁶

I. Неговите основания в икономеята на спасението

БОЛЕСТТА В ЧОВЕШКИЯ ЖИВОТ

1500 Болестта и страданието са били винаги между най-тежките проблеми, които поставят на изпитание човешкия живот. Чрез болестта човек се уверява в своето безсилие, в своите ограничени възможности и своята преходност. Всяка болест ни кара да очакваме смъртта.

1501 Болестта може да доведе до безпокойство, затваряне в себе си, понякога дори до отчаяние и бунт срещу Бога. Но тя може да направи

⁹⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

личността по-зряла и да помогне да разграничи в своя живот това, което е несъществуващо, за да се обърне към съществуващото. Твърде често болестта предизвиква търсене на Бога, връщане към Него.

БОЛНИЯТ ПРЕД ЛИЦЕТО НА БОГА

1502 Човекът от Стария Завет изживява болестта си пред лицето на Бога. Пред Бога той се жалва от болестта си⁹⁷ и от Него, Господаря на живота и смъртта, измолва изцеление.⁹⁸ Болестта става път за обръщане⁹⁹ и опрощението на Бога бележи началото на оздравяването.¹⁰⁰ Израил вижда, че болестта е по тайнствен начин свързана с греха и със злото и че верността към Бога, съгласно Закона, връща живота: „Защото аз съм Господ, целител твой“ (*Иzx.* 15, 26). Пророкът смътно долавя, че страданието може да има изкупителна сила за греховете на другите.¹⁰¹ Накрая Исай известява, че Бог ще доведе за Сион време, в което ще прости всяка грешка и ще излекува всяка болест.¹⁰²

164
376

ХРИСТОС – ИЗЦЕЛИТЕЛЯТ

1503 Състраданието на Христос към болните и неговите многобройни изцеления на болни от всякакъв вид¹⁰³ са красноречиво доказателство за това, че „Бог посети Своя народ“¹⁰⁴ и че Царството Божие е близко. Исус има силата не само да лекува, но и да прощава греховете¹⁰⁵: Той е дошъл да лекува целия човек, душата и тялото; Той е лекарят, от Когото болните имат нужда.¹⁰⁶ Неговото съчувствие към всички страдащи отива толкова далече, че Той се отъждествява с тях: „болен бях и Ме посетихте“ (*Мат.* 25, 36). Неговата особена любов към недъгавите не е престанала във вековете да събужда специалното внимание на християните спрямо тези, които страдат в своето тяло и душа. Това внимание стои в основата на неуморните усилия за облекчаване на техните болки.

549
1421
2288

⁹⁷ Вж. *Пс.* 37.

⁹⁸ Вж. *Пс.* 6, 3; *Ис.* 38.

⁹⁹ Вж. *Пс.* 37, 5; 38, 9. 12.

¹⁰⁰ Вж. *Пс.* 31, 5; 106, 20; *Марк.* 2, 5-12.

¹⁰¹ Вж. *Ис.* 53, 11.

¹⁰² Вж. *Ис.* 33, 24.

¹⁰³ Вж. *Мат.* 4, 24.

¹⁰⁴ Вж. *Лук.* 7, 16.

¹⁰⁵ Вж. *Марк.* 2, 5-12.

¹⁰⁶ Вж. *Марк.* 2, 17.

1504 Исус често изисква от болните да вярват.¹⁰⁷ За да лекува, Той си служи със знаци: слюнка и възлагане на ръцете¹⁰⁸, кал и измиване¹⁰⁹. Болните се стараят да го докоснат¹¹⁰, „защото от Него излизаше сила и изцеляваше всички“ (Лук.6, 19). По същия начин в тайнствата Христос продължава да ни „докосва“, за да ни лекува.

1505 Трогнат от толкова страдания, Христос се оставя не само да бъде докоснат от болните, но Той прави Свои техните страдания: „Той взе върху Си нашите немощи и понесе болестите.“¹¹¹ Но Той не излекува всички болни. Неговите изцеления бяха знак за идването на Царството Божие. Те известяваха едно по-радикално изцеление: победата над греха и смъртта чрез Пасхата. На Кръста Христос взе върху себе си цялата тежест на злото¹¹² и понесе „греха на света“ (Иоан.1, 29), от който болестта е само последица. Чрез страданието и смъртта си на Кръста Христос придаде нов смисъл на страданието: то може занаяпред да ни преобрази в Него и да ни присъедини към Неговото изкупително страдание.

„Болни изцелявайте...“

1506 Христос насърчава учениците Си да Го следват, като сами поемат своя кръст.¹¹³ Следвайки Го, те започват по нов начин да гледат на болестта и болните. Исус ги прави съобщници на Своя живот, отдаден на бедността и служението. Така те стават съучастници в Неговото страдание и службата на изцелението: „Те тръгнаха и проповядваха покаяние, изгонваха много бесове и мнозина болни помазваха с елей и ги изцеляваха“ (Марк. 6, 12-13).

1507 Възкръсналият Господ подновява тази поръка „С името Ми [...] на болни ще възложат ръце и те ще бъдат здрави“ (Марк. 16, 17-18) и я потвърждава чрез знаците, които Църквата извършва, като призовава Неговото име.¹¹⁴ Тези знаци показват по специален начин, че Исус е наистина Бог, който спасява.¹¹⁵

¹⁰⁷ Вж. Марк. 5, 34. 36; 9, 23.

¹⁰⁸ Вж. Марк. 7, 32-36; 8, 22-25.

¹⁰⁹ Вж. Иоан. 9, 6-15.

¹¹⁰ Вж. Марк. 3, 10; 6, 56.

¹¹¹ Вж. Ис. 53, 4.

¹¹² Вж. Ис. 53, 4-6.

¹¹³ Вж. Мат. 10, 38.

¹¹⁴ Вж. Деян. 9, 34; 14, 3.

¹¹⁵ Вж. Мат. 1, 21; Деян. 4, 12.

1508 Светият Дух дава на някои специална „дарба за лекуване“¹¹⁶, за да покаже силата на благодатта на Възкръсналия. Дори най-горещите молитви не винаги постигат изцеление на всички болести. Така св. Павел трябва да научи от Господа, че „стига ти Моята благодат; защото сила Ми се в немощ напълно проявява“ (2 Кор. 12, 9) и страданията, които трябва да изтърпим, могат да имат такъв смисъл: „аз допълвам в плътта си това, което липсва в страданията на Христос за Неговото тяло, което е Църквата“ (Кол. 1, 24). 798 618

1509 „Болни изцерявайте!“ (Мат. 10, 8). Това задължение Църквата получи от Господа и се старае да го изпълнява както чрез грижите, които полага за болните, така и чрез ходатайствените молитви, с която ги придружава. Тя вярва в животворното присъствие на Христос, изцелител на душите и телата. Това присъствие е особено действено в тайнствата и още повече в Евхаристията – хлябът, който дарява вечен живот¹¹⁷, за чиято връзка с телесното здраве наемква св. Павел.¹¹⁸ 1405

1510 Обаче апостолската Църква познава особен обред в полза на болните, посочен от свети Яков: „Болен ли е някой между вас, нека повика презвитерите църковни и те да се помолят над него, като го помажат с елей в името Господне. И молитвата, произлизаща от вярата, ще изцери болния и Господ ще го дигне; и грехове ако е сторил, ще му се простят“ (Иак. 5, 14-15). Преданието е признало в този обред едно от седемте тайнства на Църквата.¹¹⁹ 1117

ТАЙНСТВОТО НА БОЛНИТЕ

1511 Църквата вярва и изповядва, че между седемте тайнства съществува специално тайнство, предназначено да подкрепи тези, които са подложени на изпитание от болестта: помазването на болните:

„Това свято помазване на болните е въведено от Христос, нашия Господ, като тайнство на Новия Завет. Загатнато у Евангелист Марк¹²⁰, то

¹¹⁶ Вж. 1 Кор. 12, 9. 28. 30.

¹¹⁷ Вж. Иоан. 6, 54. 58.

¹¹⁸ Вж. 1 Кор. 11, 30.

¹¹⁹ Вж. SANCTUS INNOCENTIUS I. Epistula Si instituta ecclesiastica: DS 216; CONCILIUM FLORENTINUM, Decretum pro Armenis: DS 1324-1325; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, Doctrina de Sacramento extremae Unctionis, c. 1-2: DS 1695-1696; Id., Sess. 14^a, Canones de extrema Unctione, canones 1-2: DS 1716-1717.

¹²⁰ Вж. Марк. 6, 13.

вече се препоръчва на верните и обявява от *Яков*, апостол и брат на Господа.¹²¹

1512 Както в източната, така и в западната литургична традиция още от древността съществуват свидетелства за помазване на болните с осветен елей. В течение на вековете помазването на болните все повече и повече се прилагало главно при тези, които са били на път да умрат. Поради тази причина то получи названието „последно помазване“. Въпреки това развитие литургията никога не е пропускала да моли Господа болният да възстанови здравето си, ако това помага за неговото спасение.¹²²

1513 Апостолското постановление „*Sacram unctionem infirmorum*“ от 30 ноември 1972 г., след Втория ватикански събор¹²³, разпореда, че оттогава насетне в римския обред трябва да се съблюдава следното:

„Тайнството Елеосвещение се дава на тежко болни, като се помазват челото и ръцете с надлежно осветен елей – маслиново или друго растително масло – като се казва веднъж: „С това свето помазване и с неговото преблаго милосърдие да ти помогне Господ с благодатта на Светия Дух. Като те освободи от греховете, да те спаси и в Своята благодат да те изцери.“¹²⁴

II. Кой получава и кой дава това тайнство?

В СЛУЧАЙ НА ТЕЖКО ЗАБОЛЯВАНЕ...

1514 Помазването на болните „не е само тайнство за тези, които се намират в края на живота. Подходящо време, за да се приеме, без съмнение настъпва, когато вярващият започва да изпада в смъртна опасност поради заболяване и физическо отпадане или от старост“¹²⁵.

1515 Ако един болен, който е получил Елеосвещението, възстанови здравето си, в случай на повторно тежко заболяване може отново да получи това тайнство, дори в хода на едно и също заболяване това тайнство може да бъде повторено, ако болестта се влошава. Умес-

¹²¹ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, с. 1: DS 1695. вж. *Иак.* 5, 14-15.

¹²² CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, с. 2: DS 1696.

¹²³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 73: AAS 54 (1964) 118-119.

¹²⁴ PAULUS VI, Const. ap. *Sacram Unctionem infirmorum*: AAS 65 (1973) 8. Вж. CIC 847, § 1.

¹²⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 73: AAS 56 (1964) 118-119; вж. CIC canones 1004, § 1. 1005. 1007; CCEO, canon 738.

тно е да се получи Елеосвещение при предстояща тежка операция. Това важи също и за лицата в напреднала възраст, чиято слабост се задълбочава.

„...НЕКА ПОВИКА ПРЕЗВИТЕРИТЕ ЦЪРКОВНИ“

1516 Единствено свещенослужителите (епископи и свещеници) могат да дават Помазването на болните.¹²⁶ Задължение на пастирите е да поучат вярващите за ползата от това тайнство. Нека вярващите насърчават болните да викат свещеника, за да приемат това тайнство. Нека болните се подготвят да го приемат в добро разположение на духа, подпомогнати от техния пастир и от цялата църковна общност, която е призвана да обгражда по особен начин болните със своите молитви и братска загриженост.

III. Как се отслужва това тайнство?

1517 Както всички тайнства, Елеосвещението е едно литургично богослужение и е свързано с общността.¹²⁷ Независимо от това дали ще се отслужва в семейството, в болницата или Църквата, само за един болен или за цяла група от болни, твърде подходящо е то да се отслужва по време на Евхаристията, възпоменанието за Пасхата Господня. Ако обстоятелствата позволяват това, отслужването на това тайнство може да бъде предшествано от тайнството на Покаянието и последвано от тайнството на Евхаристията. В качеството си на тайнство на Пасхата Евхаристията би трябвало винаги да бъде последното тайнство на земното странстване, „предсмъртното Причастие“ за „преминаване“ към вечен живот.

1518 Слово и тайнство образуват неделимо цяло. Отслужването започва с Литургията на Словото, предшествана от деяния на Покаяние. Думите на Христос и свидетелството на апостолите събуждат вярата на болния и общността, за да изпросят от Господа силата на Духа.

¹²⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de Sacramento extremae Unctionis*, c. 3: DS 1697; Id., Sess. 14^a, *Canones de extrema Unctione*, canon 4: DS 1719; CIC canon 1003; CCEO canon 739, § 1.

¹²⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 27: AAS 56 (1964) 107.

1519 Честването на тайнството съдържа следните елементи: „презвитерите църковни“¹²⁸ възлагат мълчаливо ръцете си върху болния; те се молят над болните във вярата на Църквата¹²⁹, това е собствената епиклеза на това тайнство; накарая те помазват болните с осветения елей, по възможност благословен от епископа.

Тези литургични действия показват какви благодати дава на болните това тайнство.

IV. Въздействията на това тайнство

733 1520 *Особен дар на Светия Дух.* Първата благодат на това тайнство е благодат на утеха, мир и мъжество, за да преодолеем трудностите, свързани със състоянието на тежкото заболяване или на старческата слабост. Тази благодат е дар на Светия Дух, който подновява доверието и вярата в Бога и дава сили против изкушенията на лукавия, изкушения на обезкуражавания и страх от смъртта.¹³⁰ Тази подкрепа на Господа чрез силата на Неговия Дух иска да поведе болния към оздравяване на душата, но също така и на тялото, ако е такава волята Божия.¹³¹ Нещо повече, „ако грехове е сторил, те ще му се простят“.¹³²

1521 *Единение със Страданието на Христос.* Чрез благодатта на това тайнство болният получава силата и дара да се съедини по-съвършено със Страданието на Христос: той е *посветен* по особен начин, за да даде плодове чрез уподобяването си на изкупителното Страдание на Спасителя. Страданието, последица на първородния грях, получава нов смисъл: то става съучастник в спасителното дело на Исус.

1522 *Църковна благодат.* Болните, които приемат това тайнство, като се присъединяват доброволно към страданието и смъртта на Христос, допринасят „за благо на Божия народ“.¹³³ Като отслужва това тайнство, Църквата в общението на светците се застъпва за доброто на болния. А болният на свой ред допринася чрез благодатта на това тайнство за осветяването на Църквата и за благо на всички хора, за които Църквата страда и се принася в жертва на Бога-Отца чрез Христос.

¹²⁸ Вж. *Иак.* 5, 14.

¹²⁹ Вж. *Иак.* 5, 15.

¹³⁰ Вж. *Евр.* 2, 15.

¹³¹ CONCILIIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1325.

¹³² Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Canones de extrema Unctione*, canon 2: DS 1717.

¹³³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

1523 Подготовка за последното преминаване. Ако тайнството на Елеосвещението е определено за тези, които страдат от тежки болести и недъзи, то в още по-голяма степен е предназначено за тези, които са на път да напуснат този свят, („*in exitu vitae constituti*“) ¹³⁴, така че то се нарича още „тайнство на заминаващите си“ (*sacramentum exeuntium*) ¹³⁵. Елеосвещението завършва нашето уподобяване в смъртта и Възкресението на Христос, което Кръщението е започнало да прави. То е последното от Светите помазвания, които бележат целия християнски живот: Кръщението ни е поставило в новия живот; Миропомазването ни е подкрепило за битката в този живот. Това последно помазване ни укрепва в края на нашия земен живот със здрава крепост за последните битки преди влизането в Дома на *Отца*. ¹³⁶

V. Предсмъртното Причастие, последното тайнство на християнина (Виатикум)

1524 На тези, които са на път да напуснат този свят, освен Елеосвещението Църквата поднася Евхаристията като предсмъртно причастие. Прието в този момент на преминаване към Отца, Причастието с Тялото и Кръвта на Христос има твърде голямо значение и важност. То е семе за вечния живот и сила за възкресение, съгласно думите на Господа. „Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен и аз ще го възкреса в последния ден“ (*Иоан.* 6, 54). Тайнството на умрелия и възкръснал Христос, Евхаристията, тук е тайнство за преминаване от смърт към живот, от този свят към дома на *Отца*. ¹³⁷

1525 И така, както тайнствата на Кръщението, Миропомазването и Евхаристията съставят едно единство, наречено „тайнства на християнското посвещение“, може да се каже, че Покаянието, Елеосвещението и Евхаристията в качеството си на последно тайнство съставляват „тайнствата, които подготвят за Отечеството“, или тайнствата, които приключват земното странстване.

¹³⁴ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, c. 3: DS 1698.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 14^a, *Doctrina de sacramento extremae Unctionis*, Prooemium: DS 1694.

¹³⁷ Вж. *Иоан.* 13, 1.

Накратко

- 1526 *„Болен ли е някой между вас? Нека повика презвитерите църковни и те да се помолят над него, като го помажат с елей в името Господне. Молитвата, произлизаща от вяра-та, ще изцели болния и Господ ще го дигне; И ако грехове е сторил, ще му се простят“ (Иак. 5, 14-15).*
- 1527 *Тайнството Елеосвещение има за цел да поднесе на хри-стиянина, който изпитва трудности, тясно свързани с тежко заболяване не или старост, особена благодат.*
- 1528 *Подходящ момент за получаване на Елеосвещението е вре-мето, когато болният започне да изпада в смъртна опас-ност поради тежко заболяване или старост.*
- 1529 *Човек може да получи Елеосвещението винаги, когато се разболее тежко, а също така да го получи отново при влошаване на болестта.*
- 1530 *Само свещениците (презвитери и епископи) могат да да-ват тайнството Елеосвещение; за да го извършат, те из-ползват благословено от епископа, или при нужда от са-мия отслужващ свещеник, масло.*
- 1531 *Същественото при отслужването на това тайнство се състои в помазването върху челото и ръцете на болния (в Римския обред) или върху други части на тялото (в изто-чния обред), помазване, придружено от литургична молит-ва от отслужващия свещеник, който измолва специална-та благодат на това тайнство.*
- 1532 *Специалната благодат на тайнството Елеосвещение има следните въздействия:*
- присъединяване на болните към страданието на Хри-стос, за тяхно собствено добро и за доброто на цялата Църква;
 - подкрепа, мир и сили, за да понесе по християнски стра-данието на болестта или на старостта;
 - опрощение на греховете, ако болният не е могъл да го получи чрез тайнството на Покаянието;
 - възстановяване на здравето, ако това може да помогне за духовното спасение;
 - подготовка за преминаване към вечен живот.

ГЛАВА ТРЕТА

ТАЙНСТВОТА В СЛУЖБА НА ОБЩНОСТТА

1533 Кръщението, Миропомазването и Евхаристията са тайнствата на християнското посвещение. Те са основа на общото призвание на всички ученици на Христос, призвание за святост и за мисията да евангелизират света. Те дават необходимите благодати, за да можем да живеем според Духа в този живот на поклонническо странстване към Отечеството. 1212

1534 Другите две тайнства, Свещенството и Бракът, са предназначени за спасението на другите. Те допринасят също и за личното спасение, но постигат това, служейки на другите. Те придават една особена мисия на Църквата и помагат за изграждането на Божия народ.

1535 В тези тайнства онези, които са били вече *посветени* чрез Кръщението и Миропомазването¹ за общото свещеничество на всички верни, могат да получат и специално *освещение*. Тези, които получават тайнството Свещенство, са осветени да бъдат в името на Христос „чрез Словото и благодатта на Бога, пастири на Църквата“². От своя страна „християнските съпрузи, за да изпълнят достойно задълженията на своето положение, се подкрепят и сякаш се *посвещават* в едно специално тайнство“³. 784

Член 6

ТАЙНСТВОТО СВЕЩЕНСТВО

1536 Свещенството е тайнство, благодарение на което мисията, поверена от Христос на Неговите апостоли, продължава да се изпълнява в Църквата до края на времената: това следователно е тайнството на апостолската служба. То има три степени: епископство, свещенство, дяконство. [За установяването от Христос и мисията на апостолската служба 860

¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. post. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1068.

вж. пп. 874-896 и сл. Тук се разглежда въпросът само за сакраменталния път, по който се предава тази служба.]

I. Защо е наречено така тайнството Свещенство?

1537 Латинската дума *ordo* (заповед, власт) в римската древност е означавала управляваща власт в граждански смисъл, особено съсловие на управляващите. „*Ordinatio*“ означава встъпването в това съсловие (*орден*). В Църквата има установена управляваща власт, която Преданието, като се основава на Светото Писание,⁴ още от древни времена се нарича с името „чинове“, на гръцки *τάξεις*, на латински *ordines*. Така Литургията говори за „*ordo episcoporum*“ – 922, 923, 1631 „*ordo presbyterorum*“ – „*ordo diaconorum*“ (*епископски чин, презвитерски чин, дяконски чин*). Останалите групи също получават това название „*ordo*“: оглашените, девиците, съпрузите, вдовиците...

1538 Въвеждането в една от тези групи на Църквата става чрез обред, наречен *Ordinatio* (ръкополагане), религиозно и литургическо действие, който представлява посвещение, благословение или тайнство. Днес думата *ординацио* е запазена за сакраменталния акт, който въвежда в сана на епископите, презвитерите и дяконите и който преминава границите на обикновеното *избиране, назначение, делегирано* или *установено* от общността, защото дава дара на Светия Дух. Той позволява да се упражнява 875 „свещена власт“ („*sacra potestas*“)⁵, която може да идва само от самия Христос, чрез Неговата Църква. Ръкополагането се нарича също *посвещение*, защото то е отделяне от другите хора и едно обличане във власт 699 от самия Христос за Неговата Църква. *Възлагането на ръцете* на Епископа със съответната осветителна молитва представлява видимият знак на това посвещение.

II. Тайнството Свещенство в икономията на спасението

СВЕЩЕНСТВОТО В СТАРИЯ ЗАВЕТ

1539 Избраният народ бе определен от Бога като „царство от свещеници и народ свет“ (*Иzx.* 19, 6; 6)⁶. Но вътре в самия народ на

⁴ Вж. *Евр.* 5, 6; 7, 11; *Пс.* 109, 4.

⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

⁶ Вж. *Ис.* 61, 6.

Израил Бог избра едно от дванадесетте колена, това на Леви, което отдели от другите за литургична служба⁷; Бог сам е част от неговото наследство.⁸ Особен обред е осветил началото на свещеничеството на Стария Завет⁹. В него „всеки първосвещеник, измежду човечи избран, за човечи се поставя да служи Богу, за да принася дарове и жертви за грехове.“¹⁰

1540 Установено, за да известява Божието Слово¹¹ и да възстанови общението с Бога чрез приношенията и молитвата, това свещеничество е останало безсилно да извърши спасението; то е имало нужда да повтаря непрестанно жертвоприношенията и не е могло да достигне до окончателно освещаване¹², каквото е могла да направи единствено жертвата на Христос. 2099

1541 Литургията на Църквата вижда обаче в свещеничеството на Аарон и в службата на левитите, както и в институцията на седемдесетте „Старейшини“¹³, първообрази на службата, установена от Новия Завет. Така в латинския обред Църквата моли в посветитиелната молитва при посвещаване на епископите:

„Боже, Отец на Нашия Господ Исус Христос... посредством Твоето слово Си дал нормите на Църквата: още от началото Си предопределил потомството на праведните, произхождащи от Авраам; Ти си постановил първенци и свещеници и не Си оставил да липсват служители в Твоето светилище...“¹⁴

1542 При ръкополагането на свещеници Църквата се моли:

„Помогни, Господи, Свети Отче... оттук са се установили свещеническите степени и службите на левитите, които си установил с помощта на тайнствени знаци, когато на първосвещениците, призвани да ръководят народа, Си дал като сътрудници в делото мъже от по-нисша степен и с по-малко достойнство. Така в пустинята разпредели

⁷ Вж. Числ. 1, 48-53.

⁸ Вж. Иисус Навин 13, 33.

⁹ Вж. Изх. 29, 1-30; Лев. 8.

¹⁰ Вж. Евр. 5, 1.

¹¹ Вж. Мал. 2, 7-9.

¹² Вж. Евр. 5, 3; 7, 27; 10, 1-4.

¹³ Вж. Числ. 11, 24-25.

¹⁴ *Pontificale Romanum. De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, De Ordinatione Episcopi. Prex ordinationis, 47, editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1990) p. 24.*

Мойсеевия дух на седемдесетте благоразумни мъже... Така изля на ардоновите синове дадената на баща им изобилна благодат...¹⁵

1543 В посветителната молитва при ръкополагането на дякони Църквата изповядва:

„Всемогъщи Боже... заради разширението на Твоя храм правиш да расте Неговото тяло, Твоята Църква. С тази цел си отредил три степени на Твоите служители да извършват светата служба за слава на Твоето име. Ти отначало Си избрал синовете на Леви, пазейки верно службите на Твоя свет дом.“¹⁶

ЕДИНСТВЕНОТО СВЕЩЕНСТВО НА ХРИСТОС

- 1544 Всички предобрази на свещеничеството в Стария Завет намират своето изпълнение в Исуса Христос, единственият „ходатай между Бога и човеци“ (1 Тим. 2, 5). Мелхиседек, „свещеник на Бога Всевишния“ (Бит. 14, 18), се смята от християнското предание за първообраз на свещеничеството на Христос, единствен „първосвещеник по чина Мелхиседек“ (Евр. 5, 10; 6, 20) „свет, незлобив, непорочен“ (Евр. 7, 26), Който „чрез едно само принасяне ... направи осветяваните свършени завинаги“ (Евр. 10, 14), т.е. чрез единствената жертва на Своя Кръст.
- 874
- 1367 1545 Изкупителната жертва на Христос е единствена, изпълнена веднъж завинаги. И все пак тя присъства в евхаристичното тайнство на Църквата. Същото се отнася и за единственото свещеничество на Христос: то присъства чрез длъжностното свещеничество, без да намалява единствеността на свещеничеството на Христос: „Така само и единствено Христос е истинският свещеник, всички останали са негови служители.“¹⁷
- 662

¹⁵ Pontificale Romanum. De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, De Ordinatione presbyterorum. Prex ordinationis, 159, editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1990) p. 91-92.

¹⁶ Pontificale Romanum. De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, De Ordinatione diaconorum. Prex ordinationis, 207, editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1990) p. 121.

¹⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, Commentarium in epistolam ad Hebraeos, c. 7, lect. 4: Opera omnia, v. 21 (Parisiis 1876) p. 647.

ДВЕ УЧАСТИЯ В ЕДИННОТО СВЕЩЕНСТВО НА ХРИСТОС

1546 Христос, Първосвещеник и единствен посредник, направи от Църквата „пред Бога и Своя Отец цар и свещеници“¹⁸. Цялата общност от вярващи като такава е свещеническа. Верните упражняват своето кръщелно свещеничество чрез участието си, всеки според собственото си призвание, в мисията на Христос, Свещеник, Пророк, Цар. Чрез тайнствата на Кръщението и Миропомазването верните са „осветени, за да бъдат ... едно свято свещенство“¹⁹. 1268

1547 Длъжностното или йерархичното свещенство на епископите и на свещениците, както и общото свещенство на всички вярващи, макар че „и едното, и другото участва, всяко по свой начин, в единственото свещенство на Христос“²⁰, все пак имат съществени различия, макар и да са „насочени едно към друго“.²¹ В какъв смисъл? Докато общото свещенство на верните се осъществява в развитието на кръщелната благодат – живота във вяра, надежда и любов, живот съгласно Духа – длъжностното свещенство е в служба на общото свещенство и има отношение към нарастването на кръщелната благодат на всички християни. То е едно от *средствата*, с които Христос не престава да строи и да ръководи Своята Църква. Затова именно то се предава чрез особено тайнство, тайнството Свещенство. 1120

ОТ ИМЕТО НА ХРИСТОС-ГЛАВАТА...

1548 При църковната служба на ръкоположен служител Исус сам присъства в Своята Църква в качеството на Глава на Своето Тяло, пастир на Своето стадо, Първосвещеник на изкупителната жертва, Учител на Истината. Точно това има предвид Църквата, като казва, че свещеникът по силата на тайнството Свещенство действа „*in persona Christi Capitis*“ – „от името на Главата Христос“²²: 875 792

„Това е същият свещеник, Исус Христос, чиято роля свещеникът всъщност изпълнява. Така той наистина наподобява на Върховния Първо-

¹⁸ Вж. *Откр.* 1, 6; 5, 9-10; *1 Петр.* 2, 5, 9.

¹⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

²⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

²¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

²² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14; *Ibid.*, 28: AAS 57 (1965) 34; *Id.*, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 33: AAS 56 (1964) 108; *Id.*, Decr. *Christus Dominus*, 11: AAS 58 (1966) 677; *Id.*, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 992; *Ibid.*, 6: AAS 58 (1966) 999.

свещеник поради свещеническото посвещение, което е получил, и се ползва от властта да действа със силата и в името на самия Христос („*virtute ac persona ipsius Christi*“).²³

„Христос е начало на всяко свещеничество: защото свещеникът на Стария Закон беше образ на Христос, а свещеникът на Новия Завет действа от името на Христос.“²⁴

1142 1549 Чрез длъжностното свещенство и особено чрез епископите и свещениците присъствието на Христос като Глава на Църквата става видимо сред общността на верните.²⁵ Според прекрасния израз на св. Игнатий Антиохийски епископът е τύλος τοῦ Πατρὸς, жив образ на Бог-Отец.²⁶

896 1550 Това присъствие на Христос в свещенослужителя не трябва да бъде разбрано в смисъл, че последният е предпазен от всички човешки слабости като жажда за власт, грешки, дори грехове. Силата на Светия Дух не гарантира по еднакъв начин всички други дела на служителите. Докато в тайнствата тази гаранция е дадена така, че дори и грехът на служителя не може да попречи на плода на благодатта, съществуват много други действия, в които човешките черти на служителя оставят следи, които не винаги са знак на вяроност към Евангелието и които следователно могат да навредят на апостолската плодотворност на Църквата.

876 1551 Свещеничеството е *служение*: „Службата, поверена от Господа на пастирите на Неговия народ, е истинско *служение*.“²⁷ То изцяло се отнася към Христос и към хората. То зависи изцяло от Христос и от Неговото единствено свещенство и бе установено в полза на хората и на Църквата. Тайнството Свещенство дава „свещена власт“, която не е нищо друго освен властта на Христос. Упражняването на тази власт трябва да се измерва по образа на Христос, Който от любов стана последен и слуга на всички.²⁸ „Господ каза ясно, че грижата за Неговото стадо е доказателство за любовта ни към Него.“²⁹

²³ PIUS XII, Litt. enc. *Mediator Dei*: AAS 14 (1947) 548.

²⁴ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 22, a. 4, c: Ed. Leon. 11, 260.

²⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 24.

²⁶ Вж. SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Trallianos* 3, 1: SC 10bis, 96 (Funk 1, 244); Id., *Epistula ad Magnesios* 6, 1: SC 10bis, 84 (Funk 1, 234).

²⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 24: AAS 57 (1965) 29.

²⁸ Вж. *Марк.* 10, 43-45; *1 Петр.* 5, 3.

²⁹ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De sacerdotio* 2, 4: SC 272, 118 (PG 48, 635); вж. Иоан. 21, 15-17.

„От името на цялата Църква“

1552 Длъжностното свещеничество няма единствената задача да представлява Христос – Глава на Църквата – пред събранието на верните, но то действа още и от името на цялата Църква, когато отправя към Бога молитвата на Църквата³⁰ и особено когато принася евхаристичното жертвоприношение³¹.

1553 „От името на *цялата* Църква.“ Това не означава, че свещениците са избрани от общността. Молитвата и приношението на Църквата са неделими от молитвата и жертвоприношението на Христос, неин Глава. Богопоклонението на Христос е винаги във и чрез Неговата Църква. Цялата Църква, Тяло на Христос, се моли и се принася на Бога-Отца „чрез Него, и с Него, и в Него“, в единството на Светия Дух. Цялото Тяло – Глава и членове, „*caput et membra*“, се моли и се принася. Затова именно тези, които в Тялото са специални негови служители, се наричат служители не само на Христос, но и на Църквата. Тъй като длъжностното свещеничество представлява Христос, то може да представлява и Църквата.

795

III. Трите степени на тайнството Свещенство

1554 „Църковното служение, установено от Бога, се изпълнява от различни чинове, които още от древността са наречени епископи, свещеници и дякони.“³² Католическото учение, изразено в литургията, в Учителната власт и в действащата практика на Църквата, признава, че съществуват две степени на причастност на служението в Свещенството на Христос: епископатът и свещенството. Дяконството има предназначението да ги подпомага и да им служи. Ето защо терминът *Sacerdos* – свещеник – в съвременната практика означава епископите и презвитерите, но не и дяконите. Въпреки това Католическата Църква учи, че степените на свещеническото служение (епископат и презвитерство) и степента на служение (дяконство), всички тези три степени се дават чрез едно сакраментално действие, наречено „ръкополагане“, т.е. чрез тайнството Свещенство:

1536

1538

³⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 33: AAS 56 (1964) 108.

³¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

³² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965) 33-34.

„Нека всички почитат дяконите като Исус Христос, а също и епископът, който е образ на Отца, и презвитерите като сенат на Бога и събрание на апостолите: без тях не може да се говори за Църква.“³³

Епископско ръкополагане – пълнота на тайнството Свещенство

1555 „Между различните служения, които се упражняват в Църквата още от ранни времена, първо място според свидетелството на
861 Преданието заема службата на тези, които са поставени епископи и чието наследство, тръгващо още от самото начало, са кълновете на апостолското семе.“³⁴

1556 За да изпълняват възвишената си мисия, „Апостолите бяха обогатени от Христос със специално изливане на Светия Дух, който
862 слезе над тях; те пък самите чрез възлагане на ръцете си предаваха на своите помощници дара на Светия Дух, дар, който се предава и до днес чрез епископското посвещение“³⁵.

1557 Вторият ватикански събор учи, че „чрез епископското ръкополагане – посвещение, се осъществява *пълнотата на тайнството Свещенство*, която литургичната практика на Църквата и гласът на Светите Отци определят като върховно свещенство, [„*Summa*“] „върхът“ на свещеното служение“³⁶.

895 1558 „Епископското ръкополагане, едновременно със задължението да освещава, налага на епископа също и задълженията да обучава и управлява. ... И наистина ... чрез възлагането на ръцете и чрез
1121 думите на посвещението се дава благодатта на Светия Дух и се слага свещеният печат; така че епископите по един превъзходен и видим начин заемат мястото на самия Христос, Учител, Пастир и Първосвещеник, и действат в Негово лице [„*in Eius persona agant*“].“³⁷ „Така, чрез Светия Дух, който им е даден, епископите стават истински и достоверни учители на вярата, върховни първосвещеници и пастири.“³⁸

³³ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Trallianos* 3, 1: SC 10bis, 96 (Funk 1, 244).

³⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 23.

³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 24.

³⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 25.

³⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 25.

³⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 2: AAS 58 (1966) 674.

- 1559 „Само по силата на свещенодейното посвещение и йерархическото общение с главата на колегията и нейните членове човек може да стане член на епископското тяло.“³⁹ Характерът и *колегиалната природа* на епископския сан се проявяват между другото и в древния обичай на Църквата, която изисква при ръкополагане на нов епископ за посвещението да присъстват повече епископи.⁴⁰ За законното ръкополагане на един епископ днес се изисква специално посредничество на Римския епископ в качеството му на върховна видима връзка на общението на отделните църкви в единната Църква и като гарант за тяхната свобода. 877
- 1560 Всеки епископ като наместник на Христос има пастирско задължение за отделната Църква, която му е поверена, но в същото време той носи колегиално с всички свои събратя в епископата *грижата за всичките Църкви*: „Макар всеки епископ да е пастир само на част от стадото, поверено на неговите грижи, качеството му на законен наследник на Апостолите по божественото определение го прави солидарно отговорен за апостолската мисия на Църквата.“⁴¹ 886
- 1561 С казаното дотук може да се обясни защо Евхаристията, отслужвана от Епископа, има съвсем специално значение като израз на обединената около олтара Църква под председателството на този, който видимо представлява Христос, Добрият пастир и Глава на Своята Църква.⁴² 1369

РЪКОПОЛАГАНЕ НА ПРЕЗВИТЕРИТЕ – СЪТРУДНИЦИ НА ЕПИСКОПИТЕ

1562 „Христос, Когото Отец бе осветил и изпратил на този свят, чрез Апостолите Си направи Свои наследници, т.е. епископите, участници в Неговото освещение и Неговата мисия. На свой ред епископите законно предадоха в различни степени и на различни членове на

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

⁴⁰ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 22: AAS 57 (1965) 26.

⁴¹ PIUS XII, Litt. enc. *Fidei donum*: AAS 49 (1957) 237; вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 23: AAS 57 (1965) 27-28; Id., Decr. *Christus Dominus*. 4: AAS 58 (1966) 674-675; *Ibid.*, 36: AAS 58 (1966) 692; *Ibid.*, 37: AAS 58 (1966) 693; Id., Decr. *Ad gentes*, 5: AAS 58 (1966) 951-952; *Ibid.*, 6: AAS 58 (1966) 952-953; *Ibid.*, 38: AAS 58 (1966) 984-986.

⁴² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 41: AAS 56 (1964) 111; Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 26: AAS 57 (1965) 31-32.

Църквата задълженията на своята службата.⁴⁴³ „Тяхната служебна функция бе предадена на свещениците в подчинена степен: те са поставени презвитери, за да бъдат *сътрудници на епископите* в изпълнението на апостолската мисия, поверена им от Христос.“⁴⁴⁴

1121 1563 „Тъй като е свързана с епископския сан, службата на презвитерите има дял във властта, чрез която сам Христос изгражда, осъщава и управлява Своето Тяло. Ето защо свещеничеството на свещениците, макар и да предполага тайнствата на християнското посвещение, се дава в отделно тайнство, което чрез помазването на Светия Дух поставя върху тях специален знак и по този начин ги преобразява в Христос – Свещеник, за да ги направи способни да действат от името на Главата Христос.“⁴⁴⁵

611 1564 „Макар да нямат върховната степен на свещенството и да зависят от епископите при изпълнението на своята власт, свещениците все пак са обединени с епископите в своето свещеническо достойнство; по силата на тайнството Свещенство, по подобие на Христос, върховен и вечен Първосвещеник⁴⁴⁶, те са посветени, за да проповядват Евангелието, да бъдат пастири и да отслужват богослужения като *истински свещеници на Новия завет*.“⁴⁴⁷

849 1565 По силата на тайнството Свещенство свещениците вземат участие в универсалните измерения на мисията, поверена от Христос на Апостолите. Духовният дар, който са получили при ръкополагането, ги подготвя не за една ограничена и тясна мисия „но за мисия на спасение от универсална величина, „до край-земя“ (Деян. 1, 8)⁴⁴⁸, за да бъдат „готови в дъното на душата си да проповядват Евангелието навсякъде“⁴⁴⁹.

1369 1566 Те „упражняват своето свещено задължение преди всичко в *Евхаристичното богопочитание или събрание*, действайки в лицето на Христос и провъзгласявайки Неговата тайна, те присъединяват молбите на вярващите към жертвоприношението на техния Гла-

⁴³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965) 33.

⁴⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 992.

⁴⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 992.

⁴⁶ Вж. *Evp.* 5, 1-10; 7, 24; 9, 11-28.

⁴⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965) 34.

⁴⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 10: AAS 58 (1966) 1007.

⁴⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Optatam totius*, 20: AAS 58 (1966) 726.

ва, като правят присъстващо и обединяват с жертвоприношението на месата, докато Господ дойде, единственото жертвоприношение на Новия Завет, това на Христос, принасящ себе си на Своя Отец един път завинаги, като непорочна жертва“.⁵⁰ От тази единствена жертва цялото свещеническо служение черпи своята сила.⁵¹

1567 „Мъдри сътрудници на епископския чин, на когото са помощ и посредници, призвани да служат на Божия народ, презвитерите заедно с техния епископ представляват единно *презвитерство* (Свещенство) с различни функции. Навсякъде, където има общност от верни, те осъществяват по особен начин присъствието на своя епископ, с когото са свързани с доверие и великодушно, като споделят неговите задължения и грижи и ги изпълняват на дело в своята ежедневна подкрепа за верните.“⁵² Свещениците могат да изпълняват своята служба само в зависимост от епископа и в общение с него. Обетът за послушание, който те дават на епископа в момента на ръкополагането си, и целувката на мира с епископа в края на церемонията означават, че епископът ги смята за свои сътрудници, синове, братя и приятели и в замяна на това те му дължат любов и послушание.

1568 „Чрез факта на ръкополагането, с което влизат в презвитерския чин, всички свещеници са интимно свързани помежду си чрез сакараменталното братство; но поради обстоятелството, че са назначени на служба в една епархия в помощ на своя епископ, те формират специално на това ниво едно общо презвитерство.“⁵³ Единството на презвитерството намира своя литургичен израз в обичая, при който по време на ръкополагането свещениците на свой ред също възлагат ръцете си след епископа.

РЪКОПОЛАГАНЕ НА ДЯКОНИТЕ – „ЗА СЛУЖЕНИЕТО“

1569 „На по-ниско стъпало в йерархията се намират дяконите, като се ръкополагат „не за свещенството, но за служението“.⁵⁴ При ръкополагането в дяконство единствено епископът поставя отгоре ръце-

⁵⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965) 34.

⁵¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 2: AAS 58 (1966) 993.

⁵² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965) 35.

⁵³ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 8: AAS 58 (1966) 1003.

⁵⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 29: AAS 57 (1965) 36; вж. Id., Decr. *Christus Dominus*, 15: AAS 58 (1966) 679.

те си, което означава, че дяконът се предава специално на епископа, за да изпълнява задълженията на своето „дяконство“.⁵⁵

1121 1570 Дяконите вземат особено участие в мисията и благодатта на Христос.⁵⁶ Тайнството Свещенство ги бележи с особен *печат* (характер), който нищо не може да заличи и който ги уподобява на Христос, станал „дякон“, т.е. слуга на всички.⁵⁷ Между другите си задължения дяконите трябва да помагат на епископа и на свещениците при отслужването на божествените тайни, особено на Евхаристията, да я раздават, да помагат при Брака и да го благославят; да четат Евангелието и да го проповядват; да предстоят погребенията и да се посвещават на различни други милосърдни дела.⁵⁸

1579 1571 От Втория ватикански събор Латинската Църква установи дяконството „като самостоятелен и траен сан в йерархията“;⁵⁹ докато Църквите от Изтока са го поддържали винаги. Това *постоянно дяконство*, което може да бъде дадено и на женени мъже, представлява значително обогатяване на мисията на Църквата. В действителност уместно и полезно е мъже, които изпълняват в Църквата дяконска служба било в литургичния и пастирски живот, било в обществените и благотворителни дела, „да бъдат подкрепени чрез ръкополагане, предавано още от апостолите, и да бъдат по-тясно свързани с олтара, за да изпълняват по-действено своята служба с помощта на сакраменталната благодат на дяконството“.⁶⁰

IV. Отслужване на това тайнство

1572 Поради своето значение за живота на местната Църква отслужването при ръкополагането на един епископ, презвитер или дякон изисква стичането на възможно по-голям брой верни. За предпочитане е това отслужване да се извършва в неделя и в катедралната Църква с подобаваща за това тържественост. И трите ръкоположе-

⁵⁵ Вж. SANCTUS HIPPOLYTUS ROMANUS, *Traditio apostolica*, 8: ed. B. BOTTE (Münster i.W. 1989) p. 22-24.

⁵⁶ Вж. *Concilium Vaticanum II*, Const. dogm. *Lumen gentium*, 41: AAS 57 (1965) 46: Id., Decr. *Ad gentes*, 16: AAS 58 (1966) 967.

⁵⁷ Вж. *Марк.* 10, 45; *Лук.* 22, 27; SANCTUS POLYCARPUS SMYRNNENSIS, *Epistula ad Philippenses* 5, 2: SC 10bis 182 (FUNK 1, 300).

⁵⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 29: AAS 57 (1965) 36; Id., Const. *Sacrosanctum Concilium*, 35, 4: AAS 56 (1964) 109; Id., Decr. *Ad gentes*, 16: AAS 58 (1966) 967.

⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 29: AAS 57 (1965) 36.

⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 16: AAS 58 (1966) 967.

ния: на епископа, на свещеника и на дякона, следват същия ред. Тяхното място е в лоното на Евхаристичната литургия.

1573 *Същностният обред* на тайнството се състои и за трите степени в поставяне на ръцете на епископа върху главата на ръкополагания, едновременно със специалната посветителна молитва, която изпросва от Бога изливането на Светия Дух и неговите дарове, съответстващи на служението, за което е определен кандидатът.⁶¹

699

1585

1574 Както при всички тайнства, отслужването се съпътства от допълнителни обреди. Те варират силно в различните литургични традиции, но имат за обща задача да изразят множеството аспекти на сакраменталната благодат. Така например в латинския ритуал встъпителните обреди – представянето и изборът на ръкополагания, краткото слово на епископа, въпросите към ръкополагания, литаниите на светците – свидетелстват, че изборът на кандидата е в съответствие с практиката на Църквата. Те подготвят тържествения акт на посвещението, след което множество други обреди изразяват и допълват по символичен начин тайната, която е била извършена: за епископа и свещеника помазването със светото миро, знак на специалното помазване на Светия Дух, който прави плодотворна тяхната служба; връчване на Евангелията, пръстена, митрата и жезъла на епископа като знак на неговата апостолска мисия да проповядва Словото Божие, на неговата вяроност към Църквата, Невеста на Христос, на неговото задължение на пастир на стадото Господне; връчване на свещеника на дискоса и чашата, приношение на светия народ⁶², когото той е призван да представи на Бога; връчване на Евангелията на дякона, който получава мисията да проповядва Евангелието на Христос.

1294

796

V. Кой може да дава това тайнство?

1575 Христос е Този, Който избра своите апостоли и им даде част от Своята мисия и власт. Издигнат от Отца, Той не изоставя Своето стадо, но го пази чрез апостолите под Своето постоянно покровителство и го направлява чрез тези същи пастири, които продължават днес Неговото дело.⁶³ Затова именно Христос е, който

857

⁶¹ Вж. Pius XII, Const. ap. *Sacramentum ordinis*: DS 3858.

⁶² Вж. *Pontificale Romanum. De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum*, De Ordinatione presbyterorum. *Traditio panis et vini*, 163, editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1990) p. 95.

⁶³ Вж. *Praefatio de Apostolis I: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 426.

дава на едни да бъдат апостоли, на други – пастири.⁶⁴ Той продължава да действа чрез епископите.⁶⁵

- 1536 1576 Тъй като тайнството Свещенство е тайнство на апостолското служение, подобава на епископите в качеството им на наследници на апостолите да предават „духовния дар“⁶⁶, „апостолското семе“⁶⁷. Законно назначените епископи, т.е. тези, които продължават линията на апостолското наследство, дават законно трите степени на тайнството Свещенство.⁶⁸

VI. Кой може да получава това тайнство?

- 551 1577 „Само кръстен мъж [„vir“] може да получава законно свещеното ръкополагане.“⁶⁹ Господ Исус избра мъже [„viri“], за да образува колегията на дванадесетте апостоли⁷⁰ и апостолите направиха същото, когато избраха своите сътрудници,⁷¹ които щяха да наследят тяхното задължение.⁷² Епископската колегия, с която свещениците са обединени в Свещенство, прави присъстваща и действаща до завръщането на Христос колегията на Дванадесетте. Църквата се смята обвързана с този избор на самия Господ. Ето защо ръкополагането на жени не е възможно.⁷³
- 2121 1578 Никой няма *правото* да получава тайнството Свещенство. В действителност никой не може сам да си присвои това задължение. За тази цел е необходимо призвание от Бога.⁷⁴ Този, който вярва, че е познал призива на Бога за свещеническото служение, трябва сми-

⁶⁴ Вж. *Еф.* 4, 11.

⁶⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 24.

⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 24.

⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 20: AAS 57 (1965) 23.

⁶⁸ Вж. INNOCENTIUS III, *Professio fidei Waldensibus praescripta*: DS 794; CONCILIUM LATERANENSE IV, Cap. 1, *De fide catholica*: DS 802; CIC canon 1012; CCEO, canones 744. 747.

⁶⁹ CIC canon 1024.

⁷⁰ Вж. *Марк.* 3, 14-19; *Лук.* 6, 12-16.

⁷¹ Вж. *1 Тим.* 3, 1-13; *2 Тим.* 1, 6; *Тим.* 1, 5-9.

⁷² Вж. SANCTUS CLEMENS ROMANUS, *Epistula ad Corinthios* 42, 4: SC 167, 168-170 (FUNK 1, 152); *Ibid.* 44, 3: SC 167, 172 (FUNK 1, 156).

⁷³ Вж. IOANNES PAULUS II, Ep. ap. *Mulieris dignitatem*, 26-27: AAS 80 (1988) 1715-1720; Id., Ep. ap. *Ordinatio sacerdotalis*: AAS 86 (1994) 545-548; SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Decl. *Inter insigniores*: AAS 69 (1977) 98-116; Id., *Responsum ad dubium circa doctrinam in Epist. Ap. "Ordinatio Sacerdotalis traditam*: AAS 87 (1995) 1114.

⁷⁴ Вж. *Евп.* 5, 4.

рено да представи своето желание на църковната власт, на която се пада отговорността и правото да призове някого да получи чина. Както всяка благодат, така и това тайнство може да бъде *прието* само като незаслужен дар.

1579 Всички ръкоположени служители в Латинската Църква, с изключение на постоянните дякони, обикновено се избират между вярващите, които живеят в безбрачие и имат волята да запазят своето *безбрачие* „заради Царството Небесно“ (Мат. 19, 12). Призвани са да се посветят безрезервно на Господа и на Неговите дела⁷⁵, да се отдадат изцяло на Бога и на хората. Безбрачието е белег на този нов живот, в служба на който служителят на Църквата се посвещава; ако я е приел с радостно сърце, той проповядва по блестящ начин Царството Божие.⁷⁶

1618

2233

1580 От векове в Източните Църкви е в сила и един друг ред: докато епископите се избират единствено между безбрачните, женени мъже могат да бъдат назначавани за дякони и свещеници. От дълго време тази практика е призната за законна; тези презвитери упражняват плодотворна служба в лоното на своите общности.⁷⁷ От друга страна, безбрачието на презвитерите е на висока почит в Източната Църква и са много презвитерите, които свободно са го избрали за Царството Божие. На Изток и на Запад този, който веднъж е получил тайнството Свещенство, не може повече да се ожени.

VII. Въздействията на тайнството Свещенство

НЕЗАЛИЧИМИЯТ ХАРАКТЕР

1581 По силата на особената благодат на Светия Дух това тайнство преобразява свещеника в Христос, за да служи като инструмент на Христос за Неговата Църква. Чрез ръкополагането се получава правото да се действа като представител на Христос, Глава на Църквата, в тройната му функция на свещеник, пророк и цар.

1548

875

1582 Както в случаите на Кръщението и Миропомазването, това участие във функциите на Христос се дава един път завинаги. Тайнството

1121

⁷⁵ Вж. 1 Кор. 7, 32.

⁷⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 16: AAS 58 (1966) 1015-1016.

⁷⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 16: AAS 58 (1966) 1015.

Свещенство предава също така един *незаличим духовен характер*, който не може да бъде повтарян, нито пък да се дава временно.⁷⁸

1583 Безспорно, едно законно ръкоположено лице по сериозни причини може да бъде освободено от задължения и функции, свързани с ръкополагането, или дори да му бъде забранено да ги упражнява⁷⁹, но то повече не може да стане мирянин в тесния смисъл на думата⁸⁰, защото отпечатаният характер при ръкополагането остава завинаги. Званието и мисията, получени в деня на ръкополагането, го бележат завинаги.

1128 1584 Тъй като Христос в крайна сметка е Този, Който докарва и извършва спасението посредством ръкоположения служител, дори той да е недостоеен, това не може да попречи на Христос да действва.⁸¹ Свети Августин го утвърждава достатъчно ясно:

1550 „Ако някой служител се възгордее, той трябва да се постави на равно с дявола. Но дарът на Христос не се осквернява от това; всичко, което произтича чрез такъв свещеник, запазва своята чистота; това, което преминава през него, остава бистро и достига до плодородна почва Силата на тайнството е подобна на светлината: тези, които трябва да бъдат осветени, я получават в нейната чистота, макар да преминава през измърсено същество, тя не се осквернява.“⁸²

БЛАГОДАТТА НА СВЕТИЯ ДУХ

1585 Благодатта на Светия Дух, присъща на това тайнство, се състои в уподобяване на Христос – Свещеник, Учител и Пастир, на Когото назначеният е определен за служител.

1586 За Епископа преди всичко това е благодат на силата („*Твоят Дух, който направлява и води*“, молитва за посвещение на епископа в Латинския обред)⁸³; благодат да води и да защитава

⁷⁸ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 23^a, *Doctrina de sacramento Ordinis*, c. 4: DS 1767; CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 21: AAS 57 (1965) 25; *Ibid.*, 28: AAS 57 (1965) 34; *Ibid.*, 29: AAS 57 (1965) 36; *Id.*, Decr. *Presbyterorum ordinis*. 2: 58 (1966) 992.

⁷⁹ CIC canones 290-293. 1336, § 1, 3 et 5. 1338, § 2.

⁸⁰ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 23^a, *Canones de sacramento Ordinis*, canon 4: , DS 1774.

⁸¹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 12: DS 1612; CONCILIUM CONSTANTIENSE, *Errores Iohannis Wyclif*, 4: DS 1154.

⁸² SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium tractatus* 5, 15: CCL 36, 50 (PL 35, 1422).

⁸³ *Pontificale Romanum. De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum*, De Ordinatione Episcopi. Prex ordinationis, 47, editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1990) p. 24.

със сила и разум своята Църква като баща и пастир, с безкористна любов към всички и най-вече към бедните, болните и нуждаещите се.⁸⁴ Тази благодат го подбужда да проповядва Евангелието на всички, да бъде пример за своето стадо, да го предвожда по пътя на освещаването, като се отъждествява в Евхаристията с Христос – Свещеник и Жертва, без да се страхува да даде своя живот за паството си:

„Отче, който познаваш сърцата, дари на Твоя служител, когото Ти избра за епископ, да пасе Твоето свето стадо и да упражнява безукорно и в Твоя чест върховното свещенство, като Ти служи ден и нощ; нека той неуморно да измолва Твоята милост и да поднася даровете на Твоята Света Църква; да притежава по силата на духа властта на върховното първосвещенство да прощава греховете съгласно Твоята заповед, да разпределя задълженията според Твоята воля и да разтрогва всякаква връзка по силата на властта, която Ти даде на Твоите Апостоли; нека Ти бъде благоугоден със своята кротост и чисто сърце, като Ти поднася благоухаен аромат чрез Твоя Син Исус Христос...“⁸⁵

1587 Духовният дар, който се дарява при свещеническото ръкополагане, е изразен чрез тази молитва, характерна за византийския обред. Владиката, като възлага ръцете си, между другото казва:

„Господи, изпълни с дара на Светия Дух този, когото Ти благоволите да издигнеш в свещеническия чин, за да бъде достоен да стои безукорно пред Твоя олтар и да проповядва Евангелието на Твоето Царство, да изпълнява службата на Твоето Слово на Истината, да Ти поднася дарове и духовни жертви, да обновява Твоя народ чрез банята на възраждането; по такъв начин той сам да посрещне нашия велик Бог и Спасител Исус Христос, Твоя единствен Син, в деня на Неговото второ пришествие и да получи от безкрайната Ти благост наградата за вярно изпълнение на своя чин.“⁸⁶

1588 Що се отнася до дяконите, „сакраменталната благодат им дава необходимата сила да служат на Божия народ в „дяконството“ на Литургията, на словото и на любовта, в общение с епископа и неговото презвитерство“⁸⁷.

⁸⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Christus Dominus*, 13: AAS 58 (1966) 678-679; Ibid., 16: AAS 58 (1966) 680-681.

⁸⁵ SANCTUS HIPPOLYTUS ROMANUS, *Traditio apostolica*, 3: ed. B. BOTTE (Münster i.W. 1989) p. 8-10.

⁸⁶ *Liturgia Byzantina. 2 oratio chirotoniae presbyterialis*: Εὐχολόγιον τὸ μέγα (Roma 1873) p. 136.

⁸⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 29: AAS 57 (1965) 36.

1589 Пред величието и богатата на свещеническото задължение светите църковни учители са почувствали настоящия призив за обръщане, за да отговорят с целия си живот на Този, за Чийто служители тайнството ги поставя. Така св. Григорий Назиянски, още съвсем млад свещеник, възкликва:

460 „Трябва да започнеш най-напред да се пречистваш сам, преди да пречистваш другите; трябва да бъдеш просветен, за да просвещаваш; трябва да станеш светлина, за да осветяваш; трябва да се приближиш до Бога, за да приближаваш другите; да бъдеш осветен, за да осветяват; да водиш за ръка и да съветваш с разум.⁸⁸ Зная на кого сме служители, на каква висота се намираме и кой е Този, към Когото се стремим. Познавам величието на Бога и слабостта на човека, но също и неговата сила.⁸⁹ [Кой е впрочем свещеникът? Той е] защитник на истината, той се възнеся с ангелите, прославя с архангелите, той издига от олтара към небето жертвите на приношението, той споделя свещенството на Христос, той преобразува творението, той възстановява [в него] образа [на Бога], той го създава отново за горния свят и, за да кажа това, което е най-съществено, той ще бъде *обожествен и ще обожествява другите*.“⁹⁰

1551 И Светият свещеник от Арс казва: „Свещеникът е, който продължава делото на изкуплението на земята...“ „Ако човек би разбрал добре свещеника тук на земята, той би умрял не със страх, а с любов...“ „Свещенството е любовта на Исусовото сърце.“⁹¹

Накратко

1590 *Свети Павел казва на своя ученик Тимотей: „Напомням ти да разпаляш Божия дар, който е в тебе чрез моето ръкополагане“ (2 Тим. 1, 6) и „желае ли някой епископство, добро нещо желае“ (1 Тим. 3, 1). На Тим той казваше: „Затова те оставих в Крит, за да довършиш несвършеното и да поставиш по всички градове презвитери, както бях ти поръчал“ (Тим. 1, 5).*

1591 *Цялата Църква е свещенически народ. Благодарение на Кръщението всички верни вземат участие в свещеничеството на Исус. Това участие се нарича „общо свещеничество на верните“. На неговата основа и в негова услуга съществува едно друго уча-*

⁸⁸ SANCTUS GREGORIUS NAZIAENUS, *Oratio* 2, 71: SC 247, 184 (PG 35, 480).

⁸⁹ SANCTUS GREGORIUS NAZIAENUS, *Oratio* 2, 74: SC 247, 186 (PG 35, 481).

⁹⁰ SANCTUS GREGORIUS NAZIAENUS, *Oratio* 2, 73: SC 247, 186 (PG 35, 481).

⁹¹ B. NODÉ, *Le Curé d'Ars. Sa pensée-son coeur* (Le Puy 1966) p. 98.

стие в мисията на Христос: това на службата, поверена чрез тайнството Свещенство, чието задължение е да служи на общността в името и в лицето на Христос – Главата.

- 1592 Длъжностното свещеничество се различава съществено от общото свещеничество на верните, защото то притежава свещена власт в служба на верните. Ръкоположените свещенослужители изпълняват своята служба сред Божия народ чрез поучението [munus docendi], богослужението [munus liturgicum] и пастирското управление [munus regendi].
- 1593 Още от началото длъжностното свещенство се дава и упражнява в три степени: на епископите, на презвитерите и на дяконите. Свещенствата, дадени чрез ръкополагане, са незаменяеми в органическата структура на Църквата: без епископ, свещеници и дякони не може да се говори за Църква.⁹²
- 1594 Епископът получава цялата пълнота на тайнството Свещенство, което го включва в Епископската колегия и прави от него видимия водач на местната Църква, която му е поверена. Епископите в качеството на наследници на Апостолите и членове на Колегията участват в апостолската отговорност и мисия на цялата Църква под властта на Папата, наследник на св. Петър.
- 1595 Презвитерите са съединени с епископите в свещеническото достойнство и в същото време зависят от тях при упражняването на пастирските си функции; те са призвани да бъдат мъдри сътрудници на епископите; те образуват около своя епископ презвитерство, което носи заедно с него отговорността за местната Църква. Те получават от епископа отговорността за една енорийска общност или за определена църковна функция.
- 1596 Дяконите са служители, ръкоположени със задължението за служене на Църквата; те не получават длъжностно свещеничество, но ръкополагането им дава важни функции в служенето на Словото, в богослужението, в пастирското управление и в милосърдните дела, задължения, които те трябва да изпълняват под пастирската власт на техния епископ.
- 1597 Тайнството Свещенство се дава чрез възлагане на ръцете, придружено от тържествена посветителна молитва, която измолва от Бога за кандидата благодатите на Светия Дух, необ-

⁹² Вж. SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Trallionos* 3, 1: SC 10bis, 96 (FUNK 1, 244).

ходими за неговото служение. Ръкополагането поставя незаличим сакраментален печат.

- 1598 Църквата дава тайнството Свещенство единствено на кръстени мъже (viris), чиито способности за упражняване на службата са надлежно признати. На църковната власт принадлежи отговорността и правото да призове някого, за да бъде ръкоположен.
- 1599 В Латинската Църква тайнството Свещенство обикновено се дава само на кандидати, които са готови свободно да приемат безбрачието и които публично заявяват волята си да го пазят от любов към Царството Божие и в служба на хората.
- 1600 На епископите принадлежи правото да дават тайнството Свещенство в трите степени.

Член 7

ТАЙНСТВОТО БРАК

1601 „Бракът, чрез който един мъж и една жена образуват съюз за цял живот, предназначен по своята природа за доброто на свързващите се и за създаването и възпитаването на деца, е бил издигнат от Исус Христос между кръстените до висотата на тайнството.“⁹²

I. Бракът в Божия замисъл

- 369 1602 Светото Писание започва със създаването на мъжа и жената
796 по образ и подобие Божие⁹⁴, и приключва с видението на „сватбата на Агнеца“ (Откр. 19, 9)⁹⁵. От начало до край Писанието говори за брака и за неговата „тайна“, за неговото установяване и за смисъла, който Бог му дава, за неговия произход и цел, за различните му форми на съществуване в хода на историята на спасението, за неговите трудности, произлезли от греха, и за неговото обновление в Господа (1 Кор.7, 39), в Новия Завет на Христос и Църквата.⁹⁶

⁹³ CIC canon 1055, § 1.

⁹⁴ Вж. Бит. 1, 26-27.

⁹⁵ Вж. Откр. 19, 7.

⁹⁶ Вж. Еф. 5, 31-32.

БРАКЪТ В РЕДА НА СЪТВОРЕНИЕТО

1603 „Дълбоката общност в живота и в съпругеската любов е основана от Спасителя и устроена с Негови собствени закони Сам ... Бог е автор на брака.“⁹⁷ Призиванието за брак е вписано в самата природа на мъжа и на жената, такива, каквито са произлезли от ръката на Създателя. Бракът не е чисто човешка институция, въпреки многобройните промени, които е претърпял в течение на вековете при различните култури, социални структури и духовни навици. Тези различия не трябва да ни карат да забравяме неговите общи и трайни черти. Макар че достойнството на тази институция не прозира навсякъде в еднаква светлина⁹⁸, все пак във всички култури съществува едно ясно разбиране за значимостта на брачния съюз. „Защото спасението на личността и на човешкото християнско общество е тясно свързано с брачната и семейната общност.“⁹⁹

371

2331

2210

1604 Бог, Който създаде човека от любов, го призова също към любов, призивание основно и вродено във всяко човешко същество. Защото човек е създаден по образ и подобие на Бога¹⁰⁰, Който самият е любов (1 Иоан.4, 8. 16). Като ги е създал мъж и жена, тяхната взаимна любов става образ на абсолютната и безупречна любов, с която Бог обикна човека. Тя е благо, и то твърде голямо благо в очите на Създателя.¹⁰¹ И тази любов, която Бог благославя, е предназначена да бъде плодотворна и да се реализира в общото дело за запазване на творението: „И благослови ги Бог, като им рече: „Плодете се и множете се, пълнете земята и обладайте я“ (Бит. 1, 28).

355

1605 Това, че мъжът и жената са създадени един за друг, се потвърждава и от Светото Писание: „Не е добро за човека да бъде сам“ (Бит. 2, 18). Жената е „плът от плътта му“¹⁰², негова равна, съвсем близка до него, дадена му от Бога като „помощ“¹⁰³, представляваща по този начин Бога, от когото е нашата помощ.¹⁰⁴ „Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си; и

372

⁹⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067.

⁹⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 47: AAS 58 (1966) 1067.

⁹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 47: AAS 58 (1966) 1067.

¹⁰⁰ Вж. Бит. 1, 27.

¹⁰¹ Вж. Бит. 1, 31.

¹⁰² Вж. Бит. 2, 23.

¹⁰³ Вж. Бит. 2, 18.

¹⁰⁴ Вж. Пс. 120, 2.

- 1614 ще бъдат двамата една плът“ (*Бит.* 2, 24). Господ сам показва, че това означава едно неделимо единство на техните два живота, като припомня какво е било „в началото“¹⁰⁵ намерението на Създателя: „Тъй че те вече не са двама, а една плът“ (*Мат.* 19, 6).

БРАКЪТ, УПРАВЛЯВАН ОТ ГРЕХА

1606 Всеки човек е изпитвал злото около себе си и в себе си. Този опит се усеща и в отношенията между мъжа и жената. Техният съюз винаги е бил заплашен от раздори, властолюбие, невярност, ревност и конфликти, които могат да доведат до омраза и разрив. Тези раздори могат да се проявят по един повече или по-малко остър начин и могат да бъдат повече или по-малко преодолені съобразно културата, епохата, индивидите, но е явно, че те имат всеобщ характер.

- 1849 1607 Съгласно вярата тези раздори, които ние констатираме с болка, не произлизат от *природата* на мъжа и на жената, нито от природата на техните отношения, но от *греха*. Скъсване с Бога, първородният грях има като първа последица разрив на изначалната общност между мъжа и жената. Техните отношения се изопачават от взаимни обвинения¹⁰⁶; тяхното взаимно привличане, личен дар на Създателя¹⁰⁷, се променя в отношения на господство и страст¹⁰⁸, прекрасното призвание на мъжа и жената да бъдат плодоносни, да се размножават и да владеят земята¹⁰⁹ е обременено с мъки при раждането и припечелване на насъщния хляб.¹¹⁰

- 55 1608 При все това редът на сътворението съществува, макар и тежко объркан. За да излекуват раните на греха, мъжът и жената имат нужда от помощта на благодатта, която Бог в своята безкрайна милост никога не им е отказвал.¹¹¹ Без тази помощ мъжът и жената не могат да успеят да осъществят единството на своя живот, за който Бог ги е създал „в началото“.

¹⁰⁵ Вж. *Мат.* 19, 4.

¹⁰⁶ Вж. *Бит.* 3, 12.

¹⁰⁷ Вж. *Бит.* 2, 22.

¹⁰⁸ Вж. *Бит.* 3, 16.

¹⁰⁹ Вж. *Бит.* 1, 28.

¹¹⁰ Вж. *Бит.* 3, 16-19.

¹¹¹ Вж. *Бит.* 3, 21.

БРАКЪТ В ПЕДАГОГИЯТА НА ЗАКОНА

1609 В своето милосърдие Бог не изостави човека грешник. Странанията, които следват греха, „родилните болки“¹¹², трудът „с пот на лицето“ (*Бит.* 3, 19) представляват също и лекарство, което ограничава вредите на греха. След падението бракът спомага за победата над затварянето в себе си, егоизма, търсенето на собствено удоволствие, за отварянето към другия, за взаимна помощ, за себеотдаване. 410

1610 Моралното съзнание за единството и неразтрогваемостта на брака се е развивало под педагогиката на Старозаветния закон. Полигамията на патриарсите и царете все още не е изрично отхвърлена. Обаче законът, даден от Мойсей, предвижда жената да се закриля от своеволното господство на мъжа, въпреки че и тя носи, според Словото на Господа, следи от „жестокосърдието“ на мъжа, поради което Мойсей е позволявал да се напусне жената.¹¹³ 1963, 2387

1611 Като виждаха Завета на Бога с Израил под образа на една изключителна и вярна брачна любов¹¹⁴, пророците подготвиха съзнанието на Избрания народ за едно задълбочено разбиране на единството и неразтрогваемостта на брака.¹¹⁵ Книгите на Рут и Товит дават вълнуващи свидетелства за възвишения смисъл на брака, на верността и нежността на съпрузите. Преданието винаги е виждало в „Песен на песните“ уникален израз на човешката любов, доколкото е отражение на любовта на Бога, любов, „силна като смърт“, която „големи води не могат угаси“ (*Песен на песн.* 8, 6-7). 219, 2380
2361

БРАКЪТ В ГОСПОДА

1612 Брачният завет между Бога и Неговия народ Израил е подготвил Новия и Вечен Завет, в който Синът Божи, като се въплъти и даде Своя живот, по известен начин обедини цялото човечество, спасено от Него¹¹⁶, като подготви така „сватбата на Агнеца“¹¹⁷. 521

¹¹² Вж. *Бит.* 3, 16.

¹¹³ Вж. *Мат.* 19, 8; *Втор.* 24, 1.

¹¹⁴ Вж. *Ос.* 1-3; *Ис.* 54; 62; *Иер.* 2-3; 31; *Иезл.* 16; 23.

¹¹⁵ Вж. *Мал.* 2, 13-17.

¹¹⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

¹¹⁷ Вж. *Откр.* 19, 7 и 9.

- 1613 На прага на обществения си живот по искане на Своята Майка Исус дава Своето първо знамение по времето на едно сватбено тържество.¹¹⁸ Църквата придава голямо значение на присъствието на Исус на сватбата в Кана. Тя вижда в това потвърждение, че бракът е добро, и известява, че отгук нататък той ще бъде действителен белег за присъствието на Христос.
- 2336 1614 В своята проповед Исус недвусмислено поучаваше за първоначалния смисъл на връзката между мъжа и жената, такъв, какъвто Създателят го е поискал в началото: позволеният, дадено от Мойсей мъжът да напусне жената, е било едно отстъпление поради жестокосърдието им¹¹⁹, брачният съюз между мъжа и жената е неразтрогваем: Бог сам го е създал: „Коего Бог е съчетал, човек да не разлъчва“ (*Мат.* 19, 6).
- 2382
- 2364 1615 Това недвусмислено настояване върху неразтрогваемостта на брачните връзки може да ни обърка и да изглежда на пръв поглед неосъществимо.¹²⁰ И все пак Исус не натовари съпрузите с непосилно тежък товар¹²¹, по-тежък от закона на Мойсей. Като е дошъл да възстанови първоначалния ред на сътворението, нарушен от греха, Той сам дава силата и благодатта, за да се живее в брака по новите измерения на Божието Царство. Следвайки Христос, като се отказват от самите себе си и като понасят своя кръст¹²², съпрузите ще могат „да възприемат“¹²³ първоначалния смисъл на брака и да живеят в него с помощта на Христос.
- 1642 1616 Тази благодат на християнския брак е плод на Христовия кръст, извор на всеки християнски живот.
- 1616 Апостол Павел отбелязва това, като казва: „Вие, мъжете, обичайте жените си, както Христос обикна Църквата и предаде Себе Си за нея, за да я освети“ (*Еф.* 5, 25-26). Веднага добавя: „Ще остави човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си и ще бъдат двамата една плът“: Тази тайна е велика, но аз говоря за Христос и за църквата“ (*Еф.* 5, 31-32).
- 796 1617 Целият християнски живот носи знака на съпругеската любов на Христос и на Църквата. Кръщението, което въвежда в Божия

¹¹⁸ Вж. *Иоан.* 2, 1-11.

¹¹⁹ Вж. *Мат.* 19, 8.

¹²⁰ Вж. *Мат.* 19, 10.

¹²¹ Вж. *Мат.* 11, 29-30.

¹²² Вж. *Марк.* 8, 34.

¹²³ Вж. *Мат.* 19, 11.

народ, вече е брачна тайна: то е, така да се каже, брачно измиване¹²⁴, което предшества сватбеното пиршество, Евхаристията. Християнският брак става на свой ред действителен знак, тайнство на завета между Христос и Църквата. Понеже означава и съобщава нейната благодат, бракът между кръстени е истинско тайнство на Новия Завет.¹²⁵

ДЕВСТВОТО ЗА ЦАРСТВОТО

1618 Христос е центърът на целия християнски живот. Връзката с Него заема първо място сред другите връзки, семейни или социални.¹²⁶ Още от началото на Църквата е имало жени и мъже, които са се отказвали от щастието на брака, за да следват Агнеца навсякъде, където Той ще отиде¹²⁷, за да се грижат за нещата на Господа и да се стараят да му се харесат¹²⁸, за да посрещнат Годеника, който идва.¹²⁹ Сам Христос покани някои от тях да го следват в този начин на живот, на който Той остава пример:

„Защото има скопци, родени тъй от майчина утроба; има и скопци, скопени от човеци; и има скопци, които сами са се скопили заради Царството Небесно. Който може възприе, нека възприеме“ (Мат. 19, 12).

1619 Девството за Небесното Царство е развитие на кръщелната благодат, могъщ знак за превъзходство на връзката с Христос, на пламенното очакване на Неговото завръщане, знак, който напомня също, че бракът е реалност в света, който преминава.¹³⁰

1620 И тайнството Брак, и девството за Небесното Царство произхождат от самия Господ. Единствено Той е, Който им дава смисъл и необходимата благодат, за да бъдат изживяни съобразно Неговата воля.¹³¹ Уважението към девството заради Царството¹³² и християнският смисъл на брака са неделими и взаимно си благоприятстват:

¹²⁴ Вж. *Еф.* 5, 26-27.

¹²⁵ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 24^a, *Doctrina de sacramento Matrimonii*: DS 1800; CIC canon 1055, § 1.

¹²⁶ Вж. *Лук.* 14, 26; *Марк.* 10, 28-31.

¹²⁷ Вж. *Откр.* 14, 4.

¹²⁸ Вж. *1 Кор.* 7, 32.

¹²⁹ Вж. *Мат.* 25, 6.

¹³⁰ Вж. *Марк.* 12, 25; *1 Кор.* 7, 31.

¹³¹ Вж. *Мат.* 19, 3-12.

¹³² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 48; Id., Decr. *Perfectae caritatis*. 12: AAS 58 (1966) 707; Id., Decr. *Optatam totius*, 10: AAS 58 (1966) 720-721.

„Който хули брака, отнема от славата на девствеността; който го хвали, прави девствеността още по-достойна за възхищение Защото това, което изглежда добро само в сравнение с по-лошото, не може наистина да бъде добро; което обаче е по-добро от всичко, считано за добро, то е превъзходно благо.“¹³³

II. Отслужване на брака

1323 1621 В латинският обред отслужването на брака между двама вярващи католици става обикновено по време на светата литургия поради връзката на всички тайнства с Пасхалната Тайна на Христос¹³⁴. В Евхаристията се осъществява възпоменанието на Новия Завет, чрез който Христос се съедини завинаги с Църквата, Неговата възлюбена Годеница, за която Той предаде Себе Си¹³⁵. Следователно 1368 съпрузите трябва да подпечатат своето съгласие за взаимно себеотдаване с приношението на своя собствен живот, като се присъединят към приношението на Христос за Неговата Църква, извършено в евхаристичното жертвоприношение, и като получат Евхаристията и се причастят със същото Тяло и същата Кръв на Христос, за да образуват едно тяло в Христа.¹³⁶

1422 1622 „Като *свещенодействен жест на освещаване* литургичното отслужване на брака ... трябва да бъде само по себе си действително, достойно и плодно.“¹³⁷ Трябва следователно двамата бъдещи съпрузи да бъдат разположени за отслужването на техния брак, като получат тайнството Покаяние.

1623 Според обичая на Латинската Църква двамата съпрузи се приемат като служители на Христовата благодат и си даряват взаимно тайнството Брак, като изразяват пред Църквата своето съгласие. В традициите на източните църкви свещеникът или епископът са свидетели на взаимното съгласие, изразено от съпрузите¹³⁸, но и техният благослов е така също необходим за валидността на тайнството.¹³⁹

¹³³ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De virginitate* 10, 1: SC 125, 122 (PG 48, 540); вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 16: AAS 74 (1982) 98.

¹³⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. SACROSANCTUM CONCILIIUM, 61: AAS 56 (1964) 116-117.

¹³⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 6: AAS 57 (1965) 9.

¹³⁶ Вж. *1 Кор.* 10, 17.

¹³⁷ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 67: AAS 74 (1982) 162.

¹³⁸ Вж. CCEO canon 817.

¹³⁹ Вж. CCEO canon 828.

1624 Различните литургии са богати с молитви на благословение и епиклеза, които изпросват от Бога благодати и благословение за новата двойка, особено за съпругата. В епиклезата на това тайнство съпрузите получават Светия Дух като в съюза на любовта между Христос и Църквата.¹⁴⁰ Той е печатът на техния съюз, вечно бликащ извор на тяхната любов, силата, в която ще се подновява тяхната вярност. 736

III. Брачното съгласие

1625 Главни действащи лица на брачния съюз са мъжът и жената – кръстени, свободни да сключат брака и които изразяват свободно съгласието си. „Да бъдеш свободен“ означава:
– да не си подложен на насилие;
– да не бъдеш възпрепятстван от никакъв естествен или църковен закон. 1734

1626 Църквата счита размяната на съгласия между съпрузите за необходима основа, „която създава брака“¹⁴¹. Ако липсва съгласие, липсва и брак. 2201

1627 Съгласието представлява „човешки акт, с който съпрузите се отдават и се приемат взаимно“¹⁴². „Вземам тебе... за своя съпруга“, „Вземам тебе... за свой съпруг.“¹⁴³ Това съгласие, което свързва двамата съпрузи помежду им, намира своето изпълнение в това, че двамата стават „една плът“¹⁴⁴.

1628 Съгласието трябва да бъде акт на волята на всеки един от договарящите се, свободен от насилие или от голяма външна заплаха.¹⁴⁵ Никаква човешка сила не може да се замени с това съгласие.¹⁴⁶ Ако липсва тази свобода, бракът е невалиден. 1735

1629 Поради тази причина (или поради други причини, които правят брака невалиден или несъществуващ)¹⁴⁷, Църквата може след разследва-

¹⁴⁰ Вж. *Еф.* 5, 32.

¹⁴¹ CIC canon 1057, § 1.

¹⁴² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067; CIC canon 1057, § 2.

¹⁴³ *Ordo celebrandi Matrimonium*, 62, Editio typica altera (Typis Polyglottis Vaticanis 1991) p. 17.

¹⁴⁴ Вж. *Бит.* 2, 24; *Марк.* 10, 8; *Еф.* 5, 31.

¹⁴⁵ Вж. CIC canon 1103.

¹⁴⁶ Вж. CIC canon 1057, § 1.

¹⁴⁷ Вж. CIC canones 1083-1108.

не на обстоятелствата от компетентния съд да декларира „невалидността на брака“, това значи, че бракът изобщо не е съществувал. В този случай договарящите се са свободни да се оженят, но изпълнявайки естествените задължения, произтичащи от една предшестваща връзка.¹⁴⁸

1630 Свещеникът (или дяконът), който присъства на брачната служба, приема съгласието на съпрузите в името на Църквата и дава благословието на Църквата. Присъствието на служител на Църквата (както и на свидетелите) е видимият израз на това, че бракът е една църковна действителност.

1631 По тази причина Църквата обикновено изисква за своите верни *църковната форма* на сключване на брака.¹⁴⁹ Много причини обясняват това изискване:

- 1069 – свещенодейната венчавка е един *литургичен* акт. Следователно тя трябва да се отслужва в Литургията на верните в Църквата;
- 1537 – бракът въвежда в един църковен *ред*. Той поражда права и задължения в Църквата между съпрузите и спрямо децата;
- понеже бракът е едно състояние на живот на Църквата, необходимо е във венчавката да има сигурност (оттук необходимостта от свидетели);
- 2365 – публичният характер на съгласието закриля това „Да“, дадено веднъж, и помага да се запази верността.

1632 За да бъде това „Да“ на съпрузите свободен и отговорен акт и за да има брачният съюз трайни и солидни християнски и човешки основи, *подготовката за брака* има съществено значение:

- 2206 Примерът и възпитанието, дадени от родителите и семейството, остават най-правилният път за тази подготовка.

Ролята на пастирите и на християнската общност като „Божие семейство“ е необходима за предаването на човешките и християнски ценности на брака и на семейството¹⁵⁰ и още повече в нашата епоха, когато много от младите хора познават опита на разрушените семейни огнища, които не осигуряват достатъчно такава подготовка:

„Младите трябва да се инструктират навреме и по подходящ начин, за предпочитане в лоното на семейството, за достойнството на брачната любов, нейната функция, нейното упражняване: така подготвени в це-

¹⁴⁸ Вж. CIC canon 1071, §§ 1, 3.

¹⁴⁹ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 24^a, *Decretum* „*Tametsi*“: DS 1813-1816; CIC canon 1108.

¹⁵⁰ Вж. CIC canon 1063.

ломъдрие, те ще могат в подходящия момент да се обвържат с брак след достоен годеж.¹⁵¹ 2350

СМЕСЕНИТЕ БРАКОВЕ И РЕЛИГИОЗНИТЕ РАЗЛИЧИЯ

1633 В много страни *смесеният брак* (между католик и кръстен некатолик) се среща често. Той изисква особено внимание от страна на свързващите се и на пастирите; случаите на брак между хора с *различни вероизповедания* (между католик и некръстен) изискват още по-голяма предпазливост.

1634 Разликата между изповеданията на свързващите се не представлява непреодолима пречка за брак, когато те успеят да приемат за общо това, което всеки един от тях е приел в своята общност, и да се научат един друг за начина, по който всеки живее своята вяност в Христос. Но, от друга страна, трудностите при смесени бракове не бива да бъдат подценявани. Те се дължат на обстоятелството, че разделянето на християните още не е преодоляно. Съпрузите рискуват драмата на разединението да даде отражение в недрата на тяхното семейно огнище. Разликата в богопочитанието може още повече да засили тези трудности. Отклоненията, засягащи вярата, дори самото схващане за брака, както и различията в религиозния манталитет, могат да дадат начало на напрежение във вярата, особено когато става дума за възпитанието на децата. Тогава може да се появи едно друго изкушение: религиозното безразличие. 817

1635 Според действащото в Латинската Църква право един смесен брак се нуждае от *изрично позволение* на църковната власт, за да бъде законен.¹⁵² В случаите на различия във вероизповеданието за валидността на брака е необходима изрична диспенсация (освобождение).¹⁵³ Това позволение или диспенсация предполагат, че двете страни познават и не изключват целта и съществените качества на брака, а така също католическата страна трябва да потвърди задълженията си, като запознава и с тях некатолическата страна, за запазване собствената си вяра и да осигури кръщението и възпитанието на децата в Католическата Църква.¹⁵⁴

1636 В много области благодарение на икуменическия диалог заинтересованите християнски общности можаха да приемат *общо пастирско споразумение за смесените бракове*. Неговата цел е да подпомага двойките да живе- 821

¹⁵¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 49: AAS 58 (1966) 1070.

¹⁵² Вж. CIC canon 1124.

¹⁵³ Вж. CIC canon 1086.

¹⁵⁴ Вж. CIC canon 1125.

ят в тяхната особена ситуация в светлината на вярата. То също спомага да се превъзмогнат напреженията на съпрузите един спрямо друг и спрямо тяхните църковни общности. То трябва да улеснява развитието на това, което е общо във вярата, и уважението на онова, което ги разделя.

1637 В смесените бракове при разлика във вероизповеданието католическият съпруг има особено задължение: „Неповярвал мъж бива осветен чрез вярващата жена, и неповярвалата жена бива осветена чрез вярващия мъж“ (1 Кор. 7, 14). Особено голяма радост за християнския съпруг и за Църквата е, ако това „освещаване“ доведе до свободното обръщане на другия съпруг в християнската вяра.¹⁵⁵ Искрената брачна любов, смиреното и търпеливо спазване на семейните добродетели и постоянната молитва могат да подготвят невярващия съпруг да приеме благодатта на Кръщението.

IV. Въздействията от тайнството Брак

1638 „От законния брак между съпрузите се ражда връзка, която по своята природа е изключителна и постоянна; освен това в християнския брак съпрузите се подкрепят и сякаш се освещават от специално тайнство за задълженията и достойнството на тяхното положение.“¹⁵⁶

БРАЧНАТА ВРЪЗКА

1639 Съгласието, чрез което съпрузите се отдават и се приемат взаимно, е подпечатано от самия Бог.¹⁵⁷ В техния съюз „пред обществото се ражда една институция, утвърдена и от божествения закон“¹⁵⁸. Съюзът на съпрузите е включен в Завета на Бога с хората: „Истинската брачна любов е приета в божествената любов.“¹⁵⁹

2365 1640 *Брачната връзка* е установена от самия Бог по такъв начин, че брак, сключен и консумиран между кръстени, не може никога да бъде разтрогнат. Тази връзка, която е резултат на свободен човешки акт и от консумацията на брака, оттам нататък е невъзвратима реалност и дава началото на един съюз, гарантиран от верността на

¹⁵⁵ Вж. 1 Кор. 1, 16.

¹⁵⁶ CIC canon 1134.

¹⁵⁷ Вж. Марк. 10, 9.

¹⁵⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067.

¹⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1068.

Бога. Не е във властта на Църквата да се произнася против такова разпореждане на божествената мъдрост.¹⁶⁰

БЛАГОДАТТА НА ТАЙНСТВОТО БРАК

1641 „Християнските съпрузи в своето положение и състояние на живот имат в Божия народ своите собствени дарове.“¹⁶¹ Тази благодат, присъща на тайнството Брак, е предопределена да усъвършенства любовта на съпрузите, да подсили тяхното неразтрогваемо единство. Чрез тази благодат „те си помагат взаимно да се осветят в брачния живот при приемането и възпитанието на децата“¹⁶².

1642 *Христос е изворът на тази благодат.* „Както някога Бог се стремеше към съюз на любов и вяност със Своя народ, така сега Спасителят на човеците, Жених на Църквата, идва, за да посрещне двамата християнски съпрузи чрез тайнството Брак.“¹⁶³ Той остава с тях, Той им дава сили да го следват, като понесат своя кръст, отново да се изправят след тяхното падение, да си прощават взаимно, да носят един на друг товарите си¹⁶⁴, да се покоряват „един другиму в страх Божии“ (Еф. 5, 21) и да се обичат със свръхестествена любов, деликатна и плодотворна. В радостите на тяхната любов и на техния семеен живот Той им дава още тук долу едно предусещане за сватбената трапеза на Агнеца:

„Откъде бих могъл да почерпя сила, за да опиша по задоволителен начин щастието на брака, който Църквата съединява, който приношението потвърждава, който благословието подпечатва; ангелите провъзгласяват, Небесният Отец утвърждава. ... Какъв общ ярем за двамата християни, свързани с една надежда, с едно желание, с едно спазване на законите, с едно служение! И двамата съпрузи са деца на един и същ Отец, служители на един и същ Господ; нищо не ги разделя, нито дух, нито плът; обратното, те са наистина двама в една плът. Там, където плътта е една, един е и духът.“¹⁶⁵

¹⁶⁰ Вж. CIC canon 1141.

¹⁶¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

¹⁶² CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15-16; вж. *Ibid.*, 41: AAS 57 (1965) 47.

¹⁶³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1068.

¹⁶⁴ Вж. *Гал.* 6, 2.

¹⁶⁵ TERTULLIANUS, *Ad uxorem* 2, 8, 6-7: CCL 1, 393 (PL 1, 1415-1416); вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 13: AAS 74 (1982) 94.

V. Благата и изискванията на брачната любов

- 2361 1643 „Брачната любов представлява едно цяло, в което влизат всички елементи на личността – повикът на тялото и инстинкта, силата на чувството и привързаността, стремежът на духа и волята – тя се стреми към дълбоко лично единство, такова, което освен до съединение в една плът води до образуването на едно-единствено сърце и на една-единствена душа; тя изисква *неразтрогваемост* и *вярност* във взаимното и окончателно себеотдаване; тя се отваря към *плодовитостта*. Тук става дума за нормални характеристики на всяка брачна любов, но с ново значение, което не само ги пречиства и утвърждава, но ги издига до такава степен, че прави от тях образци на истински християнски ценности.“¹⁶⁶

ЕДИНСТВО И НЕРАЗТРОГВАЕМОСТ НА БРАКА

1644 Поради самата си природа любовта между съпрузите изисква единство и неразтрогваемост на тяхната общност от личности, която обхваща целия им живот: „Тъй че те вече не са двама, а една плът“ (*Мат.* 19, 6).¹⁶⁷ „Те са призвани да израстват непрекъснато в тяхното общение чрез ежедневната вярност към обещанието за взаимно цялостно себеотдаване, каквото представлява бракът.“¹⁶⁸ Това човешко общение е потвърдено, пречистено и завършено чрез общението в Исус Христос, дадено чрез тайнството Брак. Това общение се задълбочава чрез общия живот във вяра и чрез заедно получената Евхаристия.

- 369 1645 „Еднаквото лично достойнство, което трябва да се признае на мъжа и на жената в пълноценната любов, която те си отдават един на друг, подчертава по-ясно единството на брака, потвърдено от Господа.“¹⁶⁹ *Полигамията* е противна на това еднакво достойнство и на брачната любов, която е единствена и изключителна.¹⁷⁰

2364-2365 ВЕРНОСТТА В БРАЧНАТА ЛЮБОВ

1646 По своята природа брачната любов изисква от съпрузите ненакърнима вярност. Това е последица от взаимното себеотдаване,

¹⁶⁶ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 13: AAS 74 (1982) 96.

¹⁶⁷ Вж. *Бит.* 2, 24.

¹⁶⁸ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 19: AAS 74 (1982) 101.

¹⁶⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 49: AAS 58 (1966) 1070.

¹⁷⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 19: AAS 74 (1982) 102.

което съпрузите си правят един на друг. Любовта иска да бъде окончателна. Тя не може да бъде „до ново нареждане“. „Това интимно единство, взаимен подарък на две личности, както и благо на децата, изискват пълна вярност на съпрузите и налагат тяхното неразривно единство.“¹⁷¹

1647 Най-сериозният подтик се намира във верността на Бога към Своя Завет, на Христос към Своята Църква. Чрез тайнството Брак съпрузите са упълномощени да представляват тази вярност, да свидетелстват за нея. Чрез тайнството неразтрогваемостта на брака получава нов и по-дълбок смисъл.

1648 Може да изглежда трудно, дори невъзможно да се свържеш за цял живот с едно човешко същество. Още по-важно е обаче да се проповядва Благовестието, че Бог ни обича с окончателна и неотменима любов, че съпрузите имат частица от тази любов, която ги издига и поддържа, и че чрез тяхната вярност те могат да бъдат свидетели на вярната любов на Бога. Съпрузите, които с благодатта на Бога дават такова свидетелство, често пъти при трудни условия, заслужават благодарността и подкрепата на цялата църковна общност.¹⁷²

1649 Съществуват обаче положения, при които брачното съжителство става практически невъзможно поради различни причини. В подобни случаи Църквата допуска физическото *разделяне* на съпрузите и край на съжителството. Съпрузите не престават да бъдат пред Бога мъж и жена; те не са свободни да сключат един нов съюз. В подобни трудни ситуации най-доброто разрешение по възможност ще бъде помириенето. Християнската общност е призвана да подпомага тези личности да изживеят по християнски тяхното състояние във вярност към връзката на техния брак, който става неразтрогваем.¹⁷³

2383

1650 В днешно време многобройни са случаите в различни страни, при които католици прибегват до *развод* съгласно гражданските закони и сключват граждански един нов съюз. Църквата поддържа, че според Словото Христово „който напусне жена си и се ожени за друга, той прелюбодейства спрямо нея; и ако жена напусне мъжа си и се омъжи за друг, прелюбодейства“

2384

¹⁷¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1068.

¹⁷² Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 20: AAS 74 (1982) 104.

¹⁷³ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 83: AAS 74 (1982) 184; CIC canones 1151-1155.

(Марк. 10, 11-21), тя не може да признае за валиден един нов съюз, ако е бил валиден първият. Ако разведените повторно сключат граждански брак, те се намират в състояние, което обективно нарушава Закона на Бога. От този момент те не могат да се допускат до Евхаристичното Причастие, докато продължава това състояние. По същата причина те не могат да упражняват някои църковни отговорности. Помирението чрез тайнството Покаяние може да бъде дадено само на тези, които са се разкаjali, че са нарушили знака на съюза и верността към Христос, и са се обвързали да живеят в пълно въздържание.

1651 По отношение на християните, които живеят в такава ситуация и често пъти пазят вярата си и желаят да възпитават по християнски своите деца, свещениците и цялата общност трябва да проявят внимателна загриженост, те да не се считат откъснати от Църквата, в чийто живот те могат и трябва да участват в качеството си на кръстени:

„Трябва да бъдат поканени да слушат Словото Господне, да присъстват на Жертвоприношението на Литургията, да постоянстват в молитвата, да дават своя принос в делата на милосърдие и в начинанията на общността в полза на справедливостта, да възпитават децата си в християнската вяра, да отглеждат в себе си дух и дела на Покаяние, за да могат да изпросят ден след ден благодатта на Бога.“¹⁷⁴

2366-2367 С МИСЪЛТА ЗА ПОТОМСТВО

1652 „Поради самата си природа институцията на брака и на брачната любов са предназначени за създаване и възпитание на децата, които са връх и техен венец“¹⁷⁵:

„Децата са най-превъзходният дар на брака, те допринасят твърде много за благо на самите родители. Сам Бог казва: „Не е добро за човека да бъде сам“ (Бит. 2, 18), който „отначалото ги сътвори, мъж и жена ги сътвори“ (Мат. 19, 4), пожела да им отреди особено участие в своето съзидателно дело; също така Той благославя мъжа и жената, като казва: „Плодете се и множете се“ (Бит. 1, 28). Оттогава истинската и добре разбрана брачна любов, както и цялата структура на семейния живот, който произтича от нея, без да подценява другите цели на брака, се стреми да предразположи съпрузите да сътрудничат смело на любов-

¹⁷⁴ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 84: AAS 74 (1982) 185.

¹⁷⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1068.

та на Създателя, Спасителя, който чрез тях иска да увеличава и обогатява Своето собствено семейство.¹⁷⁶

1653 Плодовитостта на брачната любов се простира върху плодовете на моралния, духовния и свръхестествения живот, който родителите дават на своите деца чрез възпитанието. Родителите са главните и първи възпитатели на децата си.¹⁷⁷ В този смисъл основно задължение на брака и на семейството е да бъдат в служба на живота.¹⁷⁸ 2231

1654 Съпрузите, на които Бог не е дал да имат деца, могат при все това да имат брачен живот, пълен със смисъл от чисто човешка и християнска гледна точка. Техният брак може да блести с плодовитост на милосърдие, отзивчивост и жертвеност.

VI. Домашната Църква

1655 Христос пожела да се роди и да порасне в лоното на Светото Семейство на Йосиф и Мария. Църквата не е нищо друго освен „семејство на Бога“. Още от своето начало ядрото на Църквата често пъти се е съставяло от тези, които стават вярващи „с целия си дом“¹⁷⁹. Когато се кръщаваха, те желаеха целият дом да бъде спасен.¹⁸⁰ Станали вярващи, тези семейства бяха острови на християнски живот сред един невярващ свят. 759

1656 И в наши дни често пъти в един чужд и дори враждебен на вярата свят вярващите семейства имат първостепенно значение като огнища на жива и пръскаща светлина вяра. По тази причина Вторият ватикански събор нарича семейството с един стар израз „*Ecclesia domestica*“ (Домашна Църква).¹⁸¹ Точно в лоното на семейството родителите „чрез своето слово и със своя пример ... са за техните деца първите вестители на вярата, в служба на своето призвание и особено на свещеническото призвание“.¹⁸² 2204

¹⁷⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1070-1071.

¹⁷⁷ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decl. *Gravissimum educationis*, 3: AAS 58 (1966) 731.

¹⁷⁸ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 28: AAS 74 (1982) 114.

¹⁷⁹ Вж. *Деян.* 18, 8.

¹⁸⁰ Вж. *Деян.* 16, 31; 11, 14.

¹⁸¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16; вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 21: AAS 74 (1982) 105.

¹⁸² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

1268 1657 Именно тук се упражнява по привилегирован начин *свещенството на кръстените* – на бащата, на семейството, на майката, на децата, на всички членове на семейството, „чрез приемането на тайнствата, молитвата и благодарението, свидетелството на един свет живот, поради тяхното себеотрицание и действено милосърдие“.¹⁸³ Семейното огнище е по този начин първото училище на християнския живот и школа за човешко обогатяване.¹⁸⁴ Точно тук човек се научава на издръжливост, на радост от труда, братска любов, великодушно прощаване, дори и многократно, и най-вече на богопочитание чрез молитва и жертване на собствения си живот.

2214-2231 1658 Трябва да споменем още и някои хора, които поради конкретните обстоятелства, в които трябва да живеят – и често пъти без те да са искали това – са твърде близо до сърцето на Исус и които заслужават обич и внимание най-вече от страна на пастирите: големият брой от *неженени хора*. Мнозина от тях остават *без човешко семейство*, често пъти заради бедност. Между тях има и хора, които живеят в духа на Блаженствата, като служат на Бога и на ближния по един примерен начин. На всички тях трябва да отворим вратите на огнището, „семейните Църкви“ и на голямото семейство, каквото е Църквата. Никой не е лишен от семейство в този свят: Църквата е дом и семейство за всички, в частност на тези, които „са отрудени и обременени“ (*Мат.* 11, 28).¹⁸⁵

2231

2233

Накратко

1659 *Свети Павел казва: „Вие, мъже, обичайте жените си, както и Христос обикна Църквата. ... Тази тайна е велика, но аз говоря за Христос и за Църквата“ (Еф. 5, 25. 32).*

1660 *Брачният съюз, чрез който един мъж и една жена образуват помежду си едно интимно общение на живот и любов, бе основано и надарено със собствени закони от Създателя. По своята природа то е предназначено за благо на съпрузите, както и за раждането и възпитанието на децата. То бе издигнато между кръстените от Исус Христос до достойнството на тайнство.*¹⁸⁶

¹⁸³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 15.

¹⁸⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 52: AAS 58 (1966) 1073.

¹⁸⁵ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 85: AAS 74 (1982) 187.

¹⁸⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067-1068; CIC canon 1055, § 1.

- 1661 *Тайнството Брак означава връзката между Христос и Църквата. То дава на съпрузите благодатта да се обичат с любовта, с която Христос обикна своята Църква; по този начин благодатта на тайнството усъвършенства човешката любов на съпрузите, потвърждава тяхното неразривно единство и ги осветява по пътя на вечния живот.*¹⁸⁷
- 1662 *Бракът се основава върху съгласието на договарящите се, т.е. върху волята да се отдаваш взаимно и окончателно с цел да живееш в един верен и плодоносен съюз на любов.*
- 1663 *Понеже бракът поставя съпрузите в едно обществено състояние на живот в Църквата, той трябва да се отслужва публично, в рамките на богослужението, пред свещеника (или упълномощен от Църквата свидетел), свидетелите на брака и събранието на верните.*
- 1664 *Единството, неразтрогваемостта и отварянето към раждаемост са съществени белези на брака. Многоженството (полигамията) е несъвместимо с единството на брака; разводът разделя това, което Бог е съчетал; отказът от плодовитост отклонява брачния живот от неговия „най-ценен дар“ – детето.*¹⁸⁸
- 1665 *Повторното встъпване в брак на разведени, докато е жив законният съпруг, нарушава замисъла и Закона на Бога, както учи Христос. Такива хора не са откъснати от Църквата, но не могат да пристъпват към Евхаристичното причастие. Те могат да водят своя християнски живот предимно като възпитават своите деца във вярата.*
- 1666 *Християнското огнище е мястото, където децата получават първото благовестие на вярата. Ето защо семейният дом се нарича с право „Домашна Църква“, общност на благодат и молитва, школа за човешки добродетели и християнско милосърдие.*

¹⁸⁷ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 24^a, *Doctrina de sacramento Matrimonii*: DS 1799.

¹⁸⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1070.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА
ДРУГИ БОГОСЛУЖЕНИЯ
(Други литургични чествания)

Член 1
СВЕЩЕНОДЕЙСТВИЯ

1667 „Светата Майка Църква постанови свещенодействията (обредите). Това са свещени знаци, чрез които, подобно на тайнствата, се означават преди всичко духовните въздействия, получени чрез молитвата на Църквата. Чрез тях хората се благоразполагат да получат главното въздействие на тайнствата и да се осветят различни житейски обстоятелства.“¹

ХАРАКТЕРНИ ЧЕРТИ НА СВЕЩЕНОДЕЙСТВИЯТА

- 699, 2157 1668 Те са установени от Църквата за освещаването на някои църковни служби, на някои състояния в живота, на много различни обстоятелства в християнския живот, както и за употребата на неща, полезни за човека. Съгласно пасторските решения на епископите те могат да отговарят също на нуждите, на културата и историята на християнския народ в дадена област или епоха. Те съдържат винаги молитва, често пъти придружена от определен знак, като например възлагане на ръцете, знака на Кръста, поръсване със светена вода (което напомня Кръщението).
- 784 1669 Те произлизат от кръщелното свещенство: всеки кръстен е призван да бъде „благословение“² и „да благослава“³. Ето защо миряни
- 2626 могат да председателстват някои благословения⁴; колкото повече

¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 60: AAS 56 (1964) 116; вж. CIC canon 1166; CCEO canon 867.

² Вж. *Бит.* 12, 2.

³ Вж. *Лук.* 6, 28; *Рим.* 12, 14; *1 Петр.* 3, 9.

⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 79: AAS 56 (1964) 120; вж. CIC canon 1168.

едно благословение се отнася до църковния и сакраменталния живот, толкова повече неговото председателстване е запазено за ръкоположен служител (епископ, свещеник или дякон).⁵

1670 Свещенодействията не дават благодатта на Светия Дух като тайнството. Но чрез молитвата на Църквата те подготвят да се получи благодатта и предразполагат за сътрудничество с нея. „За правилно настроените верни всяко събитие от живота е осветено чрез Божията благодат, която произтича от Пасхалната Тайна на Страданието, Смъртта и Възкресението на Христос, Тайна, от която всички тайнства и свещенодействия черпят своята сила; и всяка достойна употреба на материални неща може да бъде използвана за освещаването на човека и за слава на Бога.“⁶

1128
2001

РАЗЛИЧНИТЕ ФОРМИ НА СВЕЩЕНОДЕЙСТВИЯТА

1671 На първо място сред свещенодействията стоят *благословенията* (на лица, на трапеза, на предмети, места). Всяко благословение е хвалебствие към Бога и молитва за получаване на Неговите дарове. В Христос християните са благословени от Бог-Отец „с всяко духовно благословение“ (Еф. 1, 3), ето защо Църквата дава благословение, като призовава името на Исус и обикновено като прави светия знак на Христовия Кръст.

1078

1672 Някои благословения имат трайно значение: те имат въздействието да *посвещават* хората на Бога и да запазят за литургична употреба предмети и места. Сред тези, които са предназначени за хора – да не се смесват със сакраменталното ръкополагане, – се намират благословението на предстоятел или предстоятелка на религиозни общности, посвещаването на девизи и на вдовици, ритуалът за влизане в манастирство и благословението за някои служби в Църквата (четци, прислужници, катехети и др.). Като пример за благословения, които се отнасят до предмети, може да се отбележи освещаването или благословението на една Църква или на олтар, благословението на светите масла, на съдове и свещени дрехи, на камбани и други.

923
925, 903

1673 Когато Църквата моли публично и авторитетно, в името на Исус Христос една личност или даден предмет да бъдат предпазени от влиянието на Лукавия и избавени от неговото владичество, тогава се говори за *екзорцизъм*.

395
550

⁵ Вж. *De Benedictionibus*, Praenotanda generalia, 16 et 18, Editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1984) p. 13. 14-15.

⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 61: AAS 56 (1964) 116-117.

- 1237 Исус го е практикувал⁷: на него се дължи силата и задължението на Църквата да гони бесове.⁸ Под една обикновена форма екзорцизмът се извършва по време на отслужването на Кръщението. Тържественият екзорцизм, наричан велик екзорцизм, може да бъде практикуван само от свещеник и с позволение на епископа. Към него трябва да се отнасяме благоразумно, като се спазват стриктно правилата, установени от Църквата.⁹ Екзорцизмът има за цел да изгони демоните и да освободи от демоническо влияние чрез духовната власт, която Исус повери на Своята Църква. Твърде различен е случаят със заболяванията, особено психичните, грижата за които изисква медицински познания. Следователно, преди да извършим екзорцизм, трябва да се уверим, че става дума за присъствие на Лукавия, а не за заболяване.

НАРОДНАТА РЕЛИГИОЗНОСТ

- 1674 Освен сакраменталната Литургия и свещенодействията катехезата трябва да държи сметка и за формата на благочестие на
2688 вярващите и за народната религиозност. Религиозното чувство на християнския народ във всички времена е намирало своя израз в различни форми на благочестие, които обграждат сакраменталния
2669, 2678 живот на Църквата. Такива са например почитта към мощите, посещението на светини, поклонничествата, шествията, кръстният път, религиозните танци, розарият (броеницата), медалионите и др.¹⁰

1675 Тези знаци на почит продължават литургичния живот на Църквата, но не го заместват: „Те трябва да бъдат регулирани, като се държи сметка за богослужението, за да се съгласуват с Литургията, да произлизат в известен смисъл от нея и да въвеждат в нея народа, защото Литургията по своята природа далеч ги превъзхожда.“¹¹

- 1676 За да се поддържа и дава опора на народната религиозност и в случай на нужда да се пречисти и изправи това религиозно чувство, което е в основата на тази набожност, за да се постигне още по-голямо познание на Тайната на Христос, е необходим пастирски раз-
426

⁷ Вж. *Марк.* 1, 25-26.

⁸ Вж. *Марк.* 3, 15; 6, 7. 13; 16, 17.

⁹ Вж. *CIC canon* 1172.

¹⁰ Вж. *Concilium Nicaenum II, Definitio de sacris imaginibus*: DS 601; *Ibid.*: DS 603; *CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 25^a, Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum, et sacris imaginibus*: DS 1822.

¹¹ *CONCILIUM VATICANUM II, Const. Sacrosanctum Concilium*, 13: AAS 56 (1964) 103.

мисъл. Тяхното упражняване е подчинено на грижата и преценката на епископите и на общите норми на Църквата.¹²

„В своята същност народната религиозност е една съвкупност от ценности, които с християнска мъдрост отговарят на големите въпроси за съществуването. Здравото католическо народно съзнание се състои в способността за синтез на съществуването. Така това разбиране за света свързва по творчески начин божественото и човешкото, Христос и Мария, духа и тялото, общението и институцията, личността и общността, вярата и отечеството, разума и чувството. Тази мъдрост е християнският хуманизъм, който подкрепя изцяло достойнството на всяко човешко същество като Син Божи, установява основополагащо братство, учи ни да застанем пред лицето на природата, както и да разбираме труда, дава ни основание да живеем в радост и добро настроение, дори и в житейски изпитания. За народа тази мъдрост е също принцип на размишление, евангелски инстинкт, който позволява спонтанно да се открие кога Евангелието е първата грижа в Църквата или кога то е изпразнено от своето съдържание и заглушено от други интереси.“¹³

Накратко

- 1677 *Свещеноедействия или треби се наричат свещените знаци, установени от Църквата, чиято цел е да подготвят хората да получават плода на тайнството и да осветяват различни обстоятелства в живота.*
- 1678 *Важно място между требите заемат благословенията. Те съдържат едновременно хвалебствие към Бога за Неговите дела и дарове, както и ходатайствената молитва на Църквата, така че хората да могат да използват даровете на Бога в духа на Евангелието.*
- 1679 *Освен чрез литургията християнският живот се подхранва от различни форми на народна религиозност, вкоренени в различни култури. Като внимава да ги осветли със светлината на вярата, Църквата благоприятства формите на народна религиозност, които изразяват евангелски инстинкт и човешка мъдрост и обогатяват християнския живот.*

¹² Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 54: AAS 71 (1979) 1321-1322.

¹³ III CONFERENCIA GENERAL DEL EPISCOPADO LATINOAMERICANO, *Puebla. La Evangelizacion en el presente y en el futuro de America Latina*, 448 (Bogota 1979) p. 131; вж. PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 48: AAS 68 (1976) 37-38.

Член 2

ХРИСТИЯНСКОТО ПОГРЕБЕНИЕ

- 1525 1680 Всички тайнства и особено тези на християнското посвещение имат за цел последната Пасха на Божия Син, тази, която чрез смъртта го въвежда в живота на Царството. Тогава се изпълнява това, което Той изповядва във вярата и надеждата: „Очаквам възкресението на мъртвите и живота на бъдещия свят.“¹⁴

I. Последната Пасха на християнина

- 1010-1014 1681 Християнското разбиране за смъртта се разкрива в светлината на *Пасхалната Тайна* на смъртта и Възкресението на Христос, в Когото почива единствената ни надежда. Когато умира в Исус Христос, християнинът „напуска това тяло, за да отиде да живее при Господа“¹⁵.

1682 За християнина денят на смъртта в *края на неговия сакраментален живот* е завършек на неговото ново раждане, започнало при Кръщението, окончателното „подобие“ с „образа на Сина“, получено при Помазването на Светия Дух, и участие в трапезата на Царството, което е започнало предварително в Евхаристията, дори ако са му необходими още последните пречиствания, за да облече сватбената дреха.

- 1020 1683 Църквата, която като майка носи сакраментално в своята утроба християнина по време на неговото земно странстване, го придружава до края на неговия път, за да го предаде в „ръцете на Отца“. Тя поднася на Отца в Христос детето на своята благодат и го полага в земята с надежда, че зародишът на тялото ще възкръсне в слава.¹⁶ Това приношение се отслужва напълно в Евхаристичното жертвоприношение: благословенията, които го предшестват и следват, са свещенодействия.

II. Отслужване на погребението

1684 Християнските погребения са църковни богослужения. Службата на Църквата в този случай има за цел да изрази общение с

¹⁴ *Symbolum Nicaenum-Constantinopolitanum*: DS 150.

¹⁵ Вж. 2 Кор. 5, 8.

¹⁶ Вж. 1 Кор. 15, 42-44.

починалия, както и да направи общността, събрана на погребението, съпричастна на вестта за Вечния живот.

1685 Различните ритуали при погребенията изразяват *Пасхалния характер* на християнската смърт и отговарят на обстоятелствата и традициите на всяка област, дори що се отнася до цвета на богослужението.¹⁷

1686 Погребалният „ред“ на римската литургия предлага три вида отслужвания, които отговарят на трите възможни места на тяхното извършване (Църква, дом, гробища), и съобразно значението, което им придава семейството, местните обичаи, култура и народното благочестие. Това отслужване е общо за всички литургични традиции и обхваща четири важни момента:

1687 *Приемът на общността*. Богослужението започва с поздрав на вярата. Близките на починалия се приемат с думи „на утеха“ (в смисъла на Новия Завет: силата на Светия Дух е в надеждата).¹⁸ Молещата се общност, която се събира, очаква също „думите на вечния живот“. Смъртта на един член на общността (или годишнина от смъртта, седмият или тридесетият ден) е събитие, което трябва да ни накара да надминем перспективите на „този свят, тук“ и да привлече вярващите в истинските перспективи на вярата във възкръсналия Христос.

1688 *Литургията на Словото* по време на погребенията изисква много внимателна подготовка, тъй като присъстващата общност може да обхваща по-малко усърдни в Литургията вярващи, а също и приятели на починалия, които не са християни. В частност проповедта трябва да „избягва формата и стила на погребална възхвала“¹⁹ и да осветли тайната на християнската смърт в светлината на възкръсналия Христос.

1689 *Евхаристичното приношение*. Когато отслужването става в Църква, Евхаристията е сърцето на Пасхалната реалност на християнската смърт.²⁰ Тогава Църквата изразява своето действено об-

1371

¹⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 81: AAS 56 (1964) 120.

¹⁸ Вж. *1 Кор.* 4, 18.

¹⁹ Вж. *Ordo exsequiarum*, De primo typo exsequiarum, 41, Editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 21.

²⁰ Вж. *Ordo exsequiarum*, Praenotanda, 1, Editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 7.

шение с починалия: като принася на Отца в Светия Дух жертвата на Смъртта и Възкресението на Христос, тя го моли, щото нейното чедо да се пречисти от своите грехове и от техните последици и да бъде допуснато до Пасхалната пълнота на трапезата на Царството.²¹ Чрез така отслужваната Евхаристия общността на верните, по-специално семейството на починалия, се научава да живее в общение с този, който заспа в Господа, в общение с Тялото на Христос, на Когото той е жив член, и като се молят след това за него и с него.

1690 *Сбогуването („с Богом“)* с починалия е неговото „предаване на Бога“ от Църквата. Това е „последното сбогуване, с което християнската общност се обръща към един от своите членове, преди тялото му да бъде спуснато в гроба“²². Византийската традиция изразява сбогуването с починалия с целувка:

При това последно сбогуване „се пеят песни за неговото заминаване от този живот и за раздялата с него, но също така, че има общение и събиране с него. В действителност умрелите и ние не сме разделени един от друг, защото всички изминаваме същия път и ще се намерим на същото място. Ние не ще бъдем никога разделени, защото живеем за Христос и сега сме съединени с Христос, ние отиваме към Него ... ще бъдем всички заедно в Христос“.²³

²¹ Вж. *Ordo exsequiarum*, De primo typo exsequiarum, 56, Editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 26.

²² Вж. *Ordo exsequiarum*, Praenotanda, 10, Editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1969) p. 9.

²³ SANCTUS SIMEON THESSALONICENSIS, *De ordine sepulturae*, 367: PG 155, 685.

ЧАСТ ТРЕТА
ЖИВОТЪТ В ХРИСТОС

1691 „Християнино, познай своето достойнство. Защото сега ти участваш в божествената природа, не ставай лош, не се връщай в падението на миналия си живот. Спомни си на коя Глава принадлежиш и на кое Тяло си член. Помни, че ти бе изтръгнат от властта на мрака, за да бъдеш принесен в светлината и в Царството Божие“.¹

790

1692 Символът на вярата изповядва величието на Божиите дарове, дадени на човека в делото на творението и още повече в изкуплението и в освещението. Това, което вярата изповядва, се дава в тайнствата; чрез тайнствата, които са ги възродили, християните са станали „Божии чеда“² (1 *Иоан.* 3, 1), „участници в божественото естество“ (2 *Петр.* 1, 4). Виждайки във вярата новото си достойнство, отсега нататък християните са призвани да „живеят достойно за Христовото благовестие“³. Посредством тайнствата и молитвата те получават благодатта на Христос и даровете на Неговия Свети Дух, които ги правят годни за този нов живот.

1693 Исус Христос винаги е вършил това, което е било угодно на *Отца*.⁴ Той винаги е бил в пълно общение с Него. Така и учениците Му са призвани да живеят под погледа на Отца, Който „вижда в скришно“ (*Мат.* 6, 6), за да станат „съвършени, както е съвършен и Небесният... Отец“ (*Мат.* 5, 48).

1694 Присъединени в Христос чрез Кръщението⁵, християните са „мъртви за греха, обаче живи за Бога в Христа Исуса“⁶, участвайки по този начин в живота на Възкръсналия.⁷ Следвайки Христос и в единение с Него⁸, християните могат да се опитат да подражават на Бога като възлюбени чеда и да следват пътя на любовта⁹, съгласу-

1267

¹ SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 21, 3: CCL 138, 88 (PL 54, 192-193).

² Вж. *Иоан.* 1, 12.

³ Вж. *Фил.* 1, 27.

⁴ Вж. *Иоан.* 8, 29.

⁵ Вж. *Рим.* 6, 5.

⁶ Вж. *Рим.* 6, 11.

⁷ Вж. *Кол.* 2, 12.

⁸ Вж. *Иоан.* 15, 5.

⁹ Вж. *Еф.* 5, 1-2.

вайки мислите си, думите си и делата си с намеренията на Исус Христос¹⁰ и подражавайки на примерите му.¹¹

1695 Оправдани „в името на Господа нашего Иисуса Христа и чрез Духа на нашия Бог“ (1 Кор. 6, 11), осветени и призвани да бъдат светии¹², християните са храм на Светия Дух (1 Кор. 6, 19). Този Дух на Сина ги учи да молят Бога¹³, станал техен живот, и ги ръководи¹⁴, за да принасят плодовете на Светия Дух¹⁵ чрез любовта на дело. Като изцелява раните от греха, Свети Дух ни възобновява вътрешно чрез едно духовно обновяване,¹⁶ Той ни осветява и укрепва, за да живеем като „чеда на светлината“ (Еф. 5, 8) във всяка „доброта, правда и истина“ (Еф. 5, 9).

- 1970 1696 Пътят на Христос води към живота (Мат. 7, 14). Обратният път „води към погибел“ (Мат. 7, 13).¹⁷ Евангелската притча за двата пътя винаги присъства в катехезата на Църквата. Тя ни показва важноста на моралните решения за нашето спасение. „Има два пътя – единият на живота, а другият на смъртта, но между двата има голяма разлика.“¹⁸

1697 В катехезата е важно да се разкрие с пълна яснота радостта и повелите на пътя Христов.¹⁹ Катехезата на „новия живот“ (Рим. 6, 4) в Него ще бъде:

- 737ss – Катехеза на Светия Дух, вътрешен Учител на живота според Христос, всеблаг гост и приятел, Който вдъхновява, ръководи, поправя и дава сили на този живот;
- 1938ss – Катехеза на благодатта, защото чрез благодатта ние се спасяваме и чрез благодатта делата ни принасят плод за вечния живот;
- 1716ss – Катехеза на блаженствата, защото пътят на Христос е изразен в блаженствата, единственият път към вечното щастие, което желае човешкото сърце;

¹⁰ Вж. Фил. 2, 5.

¹¹ Вж. Иоан. 13, 12-16.

¹² Вж. 1 Кор. 1, 2.

¹³ Вж. Гал. 4, 6.

¹⁴ Вж. Гал. 5, 25.

¹⁵ Вж. Гал. 5, 22.

¹⁶ Вж. Еф. 4, 23.

¹⁷ Вж. Втор. 30, 15-20.

¹⁸ Didaché 1, 1: SC 248, 140 (FUNK 1, 2)

¹⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 29: AAS 71 (1979) 1301.

- Катехеза на греха и на опрощението, защото, без да си признае, че е грешник, човек не може да узнае истината за себе си, което е условие да действа правилно: а без опрощението той не би могъл да понесе тази истина; 1846ss
- Катехеза на човешките добродетели, които дават възможност да възприемем красотата и привлекателността на правилното предразположение към доброто; 1803ss
- Катехеза на християнските добродетели – вяра, надежда и любов – която се вдъхновява от възвишения пример на светците; 1812ss
- Катехеза на двойната заповед на любовта, отразена в Десетте Божи заповеди. 2067
- Църковна катехеза, защото само чрез многократно разменяне на „духовни блага“ в „общението на светците“ християнският живот може да расте, да се развива и да се предава. 946ss

1698 Първата и последна отправна точка на тази катехеза винаги ще бъде Исус Христос. Самият Той е „пътят и истината и животът“ (Иоан. 14, 6). Именно обърнали към Него поглед с вяра, верните на Христос могат да се надяват, че Той сам ще изпълни обещанията си и че, обичайки Го с любовта, с която Той ги възлюби, ще вършат достойни за тях дела:

„Моля ви да мислите, че Исус Христос, нашият Господ, е вашият истински Глава и че вие сте един от Неговите членове. Той е ваш като Глава на членовете си: всичко, що е Негово, е ваше; Неговият Дух, Сърцето Му, Тялото Му, душата Му и всичките Му способности и вие трябва да ги ползвате като ваши, за да служите, хвалите, обичате и прославяте Бога! Вие сте Негови като членове на едно тяло. Той също горещо желае да използва всичко, което е ваше, като с нещо, което Му принадлежи, за да прославя и служи на Своя Отец.“²⁰

„За мене животът е Христос“ (Фил. 1, 21).

²⁰ SANCTUS IOANNES EUDES, *Le Coeur admirable de la Tres Sacrée Mère de Dieu*, 1, 5: *Oeuvres completes*, v. 6 (Paris 1908) p. 113-114.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

ПРИЗВАНИЕТО НА ЧОВЕКА:
ЖИВОТ В ДУХА

1699 Животът в Светия Дух осъществява призиването на човека (*глава първа*). То се състои в Божията любов и човешката солидарност (*глава втора*). Дадено е като дар на Спасение (*глава трета*).

ГЛАВА ПЪРВА

ДОСТОЙНСТВОТО НА ЧОВЕШКАТА ЛИЧНОСТ

1700 Достойнството на човешката личност се корени в нейното сътворение по образ и подобие Божие (*член 1*); то се осъществява в неговото призвание за божественото блаженство (*член 2*). На човешкото същество е присъщо да се стреми свободно към това съвършенство (*член 3*). Със свободните си действия (*член 4*) човешката личност се съобразява или не с благодатта, обещана от Бога и засвидетелствана от моралната съвест (*член 5*). Човешките същества се изграждат сами и израстват вътрешно: от целия си сетивен и духовен живот те правят материал за своя растеж (*член 6*). С помощта на благодатта те растат в добродетелта (*член 7*), избягват греха и, ако са го сторили, те, като блудния син¹, се уповават на любовта на нашия Небесен Отец (*член 8*). Така те стигат до съвършенството на любовта. 356 1439

Член 1

ЧОВЕКЪТ – ОБРАЗ БОЖИ

1701 „В откровението на тайната на Отца и на Неговата Любов Христос открива напълно човека на самия човек, като му показва възвишеността на неговото призвание.“² Именно в Христос, „образ на невидимия Бог“ (*Кол. 1, 15*)³, човек бе създаден „по образ и подобие“ на Създателя. Именно в Христос – Изкупителя и Спасителя, Божият образ, деформиран в човека от първородния грях, бе възстановен в първичната си красота и облагороден от Божията благодат.⁴ 359

1702 Божият образ присъства във всеки човек. Сияе в отношенията между личностите по подобие на единството на Божествените Лица помежду им (*вж. глава втора*). 1878

¹ Вж. *Лук. 15, 11-31*.

² CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

³ Вж. *2 Кор. 4, 4*.

⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

- 363 1703 Надарена с „духовна и и безсмъртна душа“⁵, човешката личност е „единственото земно създание, което Бог пожела за самото него“⁶. Тя е предопределена от зачатията си за вечното блаженство.
- 2258
- 1704 Човешката личност е причастна към светлината и силата на Божия Дух. Чрез разсъдъка си тя е способна да разбере порядъка на нещата, установен от Твореца. С волята си тя е способна да насочи сама себе си към истинското добро. Тя открива своето съвършенство в „търсенето и любовта на истината и на доброто“⁷.
- 339
- 30 1705 Заради душата си и своите духовни, умствени и волеви сили човек е надарен със свобода, „висш знак на Божествения образ“⁸.
- 1730
- 1706 С разума си човек познава Божия глас, който го подтиква „да върши добро и да избягва злото“⁹. Всеки е длъжен да следва този закон, който отеква в съвестта му и се осъществява в любовта към Бога и ближния. Моралният начин на живот обуславя човешкото достойнство.
- 1776
- 397 1707 „Прелъстен от Лукавия в началото на историята, човек злоупотреби със свободата си.“¹⁰ Той не устоя на изкушението и извърши грях. Той съхрани желанието си да върши добро, но природата му носи раната на първородния грях. Той стана склонен към злото и предразположен към грешки:
- „Човек е раздвоен в себе си. Ето защо целият човешки живот, индивидуален и колективен, преминава в драматична борба между доброто и злото, между светлината и мрака.“¹¹
- 617 1708 Със страданието Си Христос ни освободи от Сатаната и от греха. Той ни изкупи за нов живот в Светия Дух. Неговата благодат възстановява това, което грехът беше покварил в нас.
- 1265 1709 Този, който вярва в Христос, става син Божи. Това осиновяване го преобразява, давайки му да следва примера на Христос. Прави го способен да живее справедливо и да върши добро. В единение

⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 14: AAS 58 (1966) 1036.

⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 24: AAS 58 (1966) 1045.

⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 15: AAS 58 (1966) 1036.

⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 17: AAS 58 (1966) 1037.

⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

¹⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 13: AAS 58 (1966) 1034.

¹¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 13: AAS 58 (1966) 1035.

със Спасителя ученикът достига съвършенството на любовта и светостта. Узрял в благодатта, нравственият живот се разгръща във вечен живот в небесната слава. 1050

Накратко

- 1710 *„Христос ... разкрива напълно човека на самия него и прави ясно да заблести високото му призвание.“¹²*
- 1711 *Надарена с духовна душа, с ум и воля, човешката личност още от своето зачатие е насочена към Бога и предопределена за вечно блаженство. Тя постига своето съвършенство в „търсенето и в любовта на истината и на доброто“¹³.*
- 1712 *Истинската свобода в човека е „висиш знак на божествения образ“¹⁴.*
- 1713 *Човек е длъжен да следва нравствения закон, който го подтиква да „върши добро и да избягва злото“¹⁵. Този закон отеква в неговата съвест.*
- 1714 *Човек, наранен в своята природа от първородния грях, е подложен на заблуда и склонен към злото при упражняване на свободата си.*
- 1715 *Този, който вярва в Христос, живее нов живот в Светия Дух. Нравственият живот, възвисен и узрял в благодатта, се увенчава с небесната слава.*

Член 2

НАШЕТО ПРИЗВАНИЕ ЗА БЛАЖЕНСТВО

I. Блаженствата

1716 Блаженствата са сърцевината на Исусовото слово. Обявяването им повтаря обещанията, дадени на избрания народ по времето на Авраам. То ги усъвършенства, като ги насочва не само към наслаждение на земята, но и на Небесното Царство: 2546

¹² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

¹³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 15: AAS 58 (1966) 1036.

¹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 17: AAS 58 (1966) 1037.

„Блажени бедните духом, защото тяхно е Царството Небесно.
 Блажени плачещите, защото те ще се утешат.
 Блажени кротките, защото те ще наследят земята.
 Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят.
 Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилувани.
 Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.
 Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии.
 Блажени изгонените заради правда, защото тяхно е Царството Небесно.
 Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат против вас лъжовно каква и да е лоша дума заради Мене. Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата“ (Мат. 5, 3-12).

- 459 1717 Блаженствата обрисуват лицето на Исус Христос и описват Неговата любов; те изразяват призиванието на верните, приобщени в славата на Неговото страдание и възкресение; те осветляват действията и поведението, присъщи на християнския живот; те са чудните обещания, които поддържат надеждата в бедите. Те известяват на учениците Му благословенията и наградите, които вече тайно са придобили. Тяхното начало се разкрива в живота на Дева Мария и на всички светци.

II. Желанието за щастие

- 27 1718 Блаженствата отговарят на естествения стремеж към щастие. Това желание има божествен произход. Бог го вложи в човешкото сърце, за да го привлече към Себе си, тъй като единствен Той може да го удовлетвори:

„Безспорно всички ние желяем да живеем щастливо. Няма човек, който да не е съгласен с това твърдение, дори преди то да е напълно формулирано.“¹⁶

- 2541 „Как впрочем да Те търся, Господи? Защото търсейки Те, Боже мой, аз търся блажения живот; направи така, че да Те търся, за да живее душата ми, защото тялото ми живее от душата ми, а душата ми живее от Тебе.“¹⁷

„Единствен Бог задоволява.“¹⁸

¹⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

¹⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De moribus Ecclesiae catholicae*, 1, 3, 4: CSEL 90, 6 (PL 32, 1312).

¹⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 10, 20, 29: CCL 27, 170 (PL 32, 791).

¹⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *In Symbolum Apostolorum scilicet "Credo in Deum" expositio*, c. 15: Opera omnia, v. 27 (Parisiis 1875) p. 228.

1719 Блаженствата разкриват целта на човешкото съществуване, крайната цел на човешките действия; Бог ни призовава към Неговото собствено блаженство. Това призвание се отправя към всеки лично, но също и към цялата Църква, новия народ от тези, които са приели обещанието и живеят с Него във вярата. 1950

III. Християнското блаженство

1720 Новият Завет употребява много изрази, за да характеризира блаженството, към което Бог зове човека: идването на Царството Божие¹⁹; виждането на Бога: „Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога“ (*Мат.* 5, 8)²⁰; влизането в радостта на Спасителя²¹; навлизането в Божието покоище.²² 1027

„Там ще починем и ще видим; ще видим и ще обичаме; ще обичаме и ще славословим. Ето какво ще бъде в края без край. Каква друга цел ще имаме, ако ли не да достигнем Царството, което няма да има край.“²³

1721 Защото Бог ни създаде в света, за да Го познаваме, да Му служим и да Го обичаме, за да достигнем до Рая. Блаженството ни прави участници в Божественото естество (*2 Петр.* 1, 4) и във вечния живот.²⁴ С Него човек влиза в славата на Христос²⁵ и в радостта на живота на Светата Троица. 260

1722 Едно такова блаженство превъзхожда разума и обикновените човешки възможности. То е плод на безвъзмездния Божи дар. Ето защо блаженството се нарича свръхестествено, както и благодатта, която предразполага човека да влезе в Божието блаженство. 1028

„Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.“ Наистина във величието Му и неизразимата Му слава „никой, който види Бога, не ще остане жив“, защото Отец е непостижим; но в любовта Си, добротата Си към хората и всемогъществото Си Той стига дотам да даде на онези, които Го обичат, привилегията да видят Бога ... „защото това, което е невъзможно за хората, е възможно за Бога“²⁶. 294

¹⁹ Вж. *Мат.* 4, 17.

²⁰ Вж. *1 Иоан.* 3, 2; *1 Кор.* 13, 12.

²¹ Вж. *Мат.* 25, 21. 23.

²² Вж. *Евр.* 4, 7-11.

²³ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *De civitate Dei*, 22, 30: CSEL 40/2, 670 (PL 41, 804).

²⁴ Вж. *Иоан.* 17, 3.

²⁵ Вж. *Рим.* 8, 18.

²⁶ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 4, 20, 5: SC 100, 638.

- 1723 Обещаното блаженство ни изправя пред решителен морален
2519 избор. То ни призовава да очистим сърцето си от лошите влечения и
да търсим преди всичко Божията любов. То ни учи, че истинското
щастие се състои не в богатството или в благоденствието, нито в
човешката слава или власт, нито в някоя човешка дейност, колкото и
227 полезна да е тя – като науката, техниката и изкуството, – нито в
някое създание, но само в Бог, извор на всяко благо и любов:

„Богатството е големият кумир на нашето време; на него именно инстинктивно отдава почит множеството, цялата човешка маса. Хората измерват щастиято според богатството и според богатството те измерват славата. ... Всичко това идва от убеждението, че с богатството може да се постигне всичко. Богатството е един от идолите на деня, а другият е славата... Славата, фактът да си известен, да вдигаш шум около себе си в света се счита сама по себе си като върховно благо, тя също е обект на истинско обожаване. Тя би могла да се нарече злосторителна слава.“²⁷

- 1724 Десетте Божии заповеди, Нагорната проповед, апостолската Катехезата ни очертават пътищата, които водят в Небесното Царство. Ние отиваме там стъпка по стъпка, с нашите всекидневни дела, подкрепяни от благодатта на Светия Дух. Обогадени от Словото на Христос, ние бавно принасяме плодове в Църквата за Слава на Бога.²⁸

Накратко

- 1725 *Блаженствата възобновяват и изпълняват Божиите обещания от времето на Авраам, насочвайки към Небесното Царство. Те отговарят на желанието за щастие, което Бог постави в човешкото сърце.*
- 1726 *Блаженствата ни показват крайната цел, към която Бог ни зове: Царството, лицезрението на Бога, участието в Божията природа, вечният живот, богоосиновлението и мирът в Бога.*
- 1727 *Блаженството във вечния живот е безвъзмезден Божи дар, То е свръхестествено както благодатта, която води към него.*
- 1728 *Блаженствата ни изправят пред решителен избор, засягащ земните блага. Те очистват сърцето ни, за да се научим да обичаме Бога над всичко.*

²⁷ IOANNES HENRICUS NEWMAN, *Discourses addressed to Mixed Congregations*, 5 [*Saintliness the Standard of Christian Principle*] (Westminster 1966) p. 89-91.

²⁸ Вж. Притчата за сеяча: *Мат.* 13, 3-23.

1729 *Небесното блаженство определя критериите, за да се отсъди как да се употребяват на земните блага съобразно Божия Закон.*

Член 3

ЧОВЕШКАТА СВОБОДА

1730 Бог създаде човека разумен, дарявайки го с достойнството на личност, надарена с инициативност и с владееене на постъпките си. „Бог и го остави в ръцете на произволението му“ (*Сир.* 15, 14), за да може той самият да търси своя Създател и приобщавайки се свободно към Него, да достигне до пълното и блажено съвършенство.²⁹ 30

„Човек е разумен и в това той е Божие подобие, сътворен свободен и господар на делата си.“³⁰

I. Свобода и отговорност

1731 Свободата е власт, вкоренена в разума и волята да действа или да не действа, да прави това или онова, да извършва съзнателни постъпки. Чрез свободния избор всеки разполага със себе си. Свободата в човека е една сила за израстване и за узряване в истината и в добротата. Свободата достига до съвършенството, когато е насочена към Бога – нашето блаженство. 1721

1732 Докато тя все още не се е определила окончателно в своето върховно благо, което е Бог, свободата съдържа в себе си възможността да *избира между доброто и злото*. Следователно да се издига до съвършенство или да пада и да греши. Тя определя чисто човешките постъпки. Тя става източник за похвала или укор, за заслуга или провинение. 396 1849 2006

1733 Колкото повече човек прави добро, толкова по-свободен той става. Няма истинската свобода освен в служба на доброто и на справедливостта. Изборът на непослушанието и злото е злоупотреба със свободата и води до робството на греха.³¹ 1803

²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 17: AAS 58 (1966) 1037.

³⁰ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses* 4, 4, 3: SC 100, 424 (PG 7, 983).

³¹ Вж. *Рим.* 6, 17.

- 1036 1734 Свободата прави човека *отговорен* за делата си, доколкото
1804 те са доброволни. Напредъкът в добродетелта, познанието за доб-
рото и аскетата увеличават господството на волята в деянията €.
- 597 1735 *Чувството за вина* и отговорността за дадена постъпка мо-
гат да бъдат намалени, дори премахнати, ако е извършена от незна-
ние, по невнимание, под заплаха от насилие, страх, по навик, в състо-
яние на силен афект и в резултат на други психически или социални
фактори.
- 2568 1736 Всяка съзнателно желана постъпка се вменява на извършителя:
Така Бог пита Адам след греха в градината: „Какво стори?“ (*Бит.* 3, 13), по
същия начин пита и Каин.³² Също така пророк Натан пита цар Давид след
прелюбодеянието с жената на Урия и убийството на последния.³³
- Едно деяние може да бъде съзнателно косвено, когато е резултат на небреж-
ност спрямо това, което следва да се знае или да се извърши; например злопо-
лука, причинена от непознаване правилника за движение по пътя.
- 2263 1737 Една постъпка може да бъде приета, когато е извършена несъзнателно
от извършителя; например изтощението на една майка вследствие на грижи
за болното € дете. Няма вина за лошото последствие, ако то не е желано нито
като цел, нито като средство за действие. Както например смъртта, причине-
на при даване помощ на лице, намиращо се в опасност. За да има вина в едно
лошо деяние, то трябва да бъде предвидено и извършителят да е имал въз-
можност да го избегне. Например в случай на убийство, извършено от водач
в пияно състояние.
- 2106 1738 Свободата се упражнява във взаимоотношенията между хо-
рата. Всяка човешка личност, създадена по Божи образ, има естес-
твено право да бъде призната за свободно и отговорно същество.
210 Всички дължат всекиму това уважение. Правото да упражнява сво-
бодата е неделимо изискване от достойнството на човешката лич-
ност, особено в нравствено и религиозно отношение.³⁴ Това право
трябва да бъде граждански признато и зачитано в границите на об-
щото благо и на обществения ред.³⁵

³² Вж. *Бит.* 4, 10.

³³ Вж. 2 *Царств.* 12, 7-15.

³⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 930-931.

³⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 7: AAS 58 (1966) 934-935.

II. Човешката свобода в спасителния промисъл

- 1739 *Свобода и грях.* Човешката свобода е ограничена и уязвима от грешки. Фактически човекът съгреша. Той извърши свободно греха. Отказвайки Божията любов, той измами себе си. Той стана роб на греха. Това първоначално отчуждаване породиха множество други. Човешката история още от своето начало е доказателство за нещастията и насилията, родени от човешкото сърце вследствие на зле използваната свобода. 387 401
- 1740 *Заплахи за свободата.* Упражняването на свободата не съдържа правото да говориш и да правиш всичко. Погрешно е да се претендира, че „човекът, субект на свободата, целящ да задоволи собствения си интерес в наслаждение на земните блага, е достатъчен сам за себе си“³⁶. От друга страна, условията от икономически, социален, политически и културен характер, необходими за справедливо упражняване на свободата, често пъти не се признават и се нарушават. Тези случаи на заслепяване и неправда утежняват нравствения живот и довеждат както силните, така и слабите, до изкушението да грешат срещу любовта. Отклонявайки се от нравствения закон, човекът нарушава собствената си свобода, слага си окосви, скъсва братството със себеподобните и се бунтува срещу Божествената истина. 2108 1887
- 1741 *Освобождение и спасение.* Чрез славния Си Кръст Христос даде спасение на всички хора. Той ги изкупи от греха, който ги държеше в робство. „Стойте твърдо в свободата, която Христос ни дарува“ (Гал. 5, 1). В Него ние сме в общение с истината, която ни прави свободни.³⁷ Светият Дух ни бе даден и, както учи апостолът, „Дето пък е Духът Господен, там има свобода“ (2 Кор. 3, 17). Отсега ние се славим със свободата „на синовете Божии“.³⁸ 782
- 1742 *Свобода и благодат.* Христовата благодат не съперничи никак на нашата свобода, когато тя е в съгласие с чувството на истината и благодатта, което Бог положи в човешкото сърце. Напротив, както християнският опит доказва – предимно в молитвата – колкото по-смирено приемаме подбудите на благодатта, толкова по-сво- 2002 1784

³⁶ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Libertatis conscientia*, 13: AAS 79 (1987) 559.

³⁷ Вж. *Иоан.* 8, 32.

³⁸ Вж. *Рим.* 8, 21.

бодни сме вътрешно и по-уверени в изпитанията пред угнетенията и принудите на външния свят. Чрез благодатта Светият Дух ни учи на духовна свобода, за да направи от нас свободни сътрудници на Своято дело в Църквата и в света:

„Боже Милосърден и Всемогъщ, отклони от нас всичко, което ни спира, за да можем безпрепятствено, духом и тялом да сме свободни, за да Те следваме със свободен ум.“³⁹

Накратко

- 1743 *Бог остави човека „в ръцете на произволенето му“ (Сир. 15, 14), за да може свободно да се приобщи към своя Създател и да достигне до съвършенното блаженство.*⁴⁰
- 1744 *Свободата е способността да действаш или да не действаш и да решаваш сам съзнателните си постъпки. Тя достига до съвършенството на делото си, когато е насочена към Бога – Върховното благо.*
- 1745 *Свободата характеризира човешките деяния. Тя прави човека отговорен за постъпките, които той доброволно е извършил. Неговото съзнателно действие принадлежи само на него.*
- 1746 *Виновността или отговорността за едно деяние може да бъде намалена или премахната, когато то е извършено от незнание, поради насилие, страх или други психически или социални фактори.*
- 1747 *Правото да упражняваш свободата е неделимо от човешкото достойнство, особено в религиозната и моралната област. Но упражняването на свободата не ти дава правото да говориш и да вършиш всичко.*
- 1748 *„Стойте твърдо в свободата, която Христос ни дарува“ (Гал. 5, 1).*

³⁹ *Dominica XXXII “Per annum”, Collecta: Missale Romanum, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 371.*

⁴⁰ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 17: AAS 58 (1966) 1037.

Член 4**НРАВСТВЕНОСТТА НА ЧОВЕШКИТЕ ДЕЙСТВИЯ**

1749 Свободата прави човека морален субект. Когато действа съзнателно, човекът е, така да се каже, *баща на своите действия*. Човешките действия, т.е. тези, които са резултат от свободния избор на съзнанието, са нравствено определени: добри или лоши. 1732

I. Източници на нравствеността

1750 Нравствеността на човешките деяния зависи:

- от избрания обект;
- от крайната цел и от намерението;
- от обстоятелствата на деянието.

Обектът, намерението и обстоятелствата определят източниците или съставните части на нравствеността на човешките деяния.

1751 Избраният *обект* е едно благо, към което волята се стреми съзнателно. Той е материята на човешкото деяние. Избраният обект определя нравствено акта на волята според това дали разумът го признава, или осъжда съобразно или не с истинското благо. Обективните правила на нравствеността изразяват разумния ред за доброто и злото, засвидетелстван от съвестта. 1794

1752 С лице пред обекта, *намерението* стои от страната на действащия субект. Тъй като е свързано с доброволния източник на деянието и го определя чрез целта, намерението е същественият елемент за моралното окачествяване на деянието. Целта е първата граница на намерението и означава преследваната цел на деянието. Намерението е едно движение на волята към целта. То предвижда края на действието. То е движение към благо, което се очаква от предприетото действие. То не се ограничава да ръководи отделни наши действия, но може да насочи към една и съща цел многобройни действия. То може да ориентира целия живот към крайната цел. Например една услуга, направена, за да се помогне на ближния, може да бъде вдъхновена едновременно и от любов към Бога, като върховна цел на всички наши деяния. Една и съща цел може също да бъде вдъхновена от множество намерения. Като например да направиш услуга, за да получиш нещо, или от суета. 2520 1731

2479 1753 Доброто намерение (например да помогнеш на ближния) не прави нито добро, нито правдиво едно само по себе си нередно поведение (като лъжата и злословието). Целта не оправдава средствата.
596 Така не можем да оправдаем осъждането на един невинен като законно средство, за да спасим народа. Напротив, едно лошо намерение (например суетата) прави лошо едно деяние, което само по себе си може да е добро (като милостинята).⁴¹

1735 1754 *Обстоятелствата*, включително и последиците, са второстепенни елементи в нравствения акт. Те допринасят да се увеличи или намали доброто или моралното зло на човешките деяния (например размерът на една кражба). Те могат също да намалят или да увеличат отговорността на извършителя (например действия, предизвикани от страх пред смъртта). Сами по себе си обстоятелствата не могат да променят нравствената стойност на самите деяния; те не могат да направят нито добро, нито справедливо едно лошо деяние.

II. Добрите и лошите дела

1755 *Нравственото добро* дело предполага едновременно доброто на обекта, на намерението и на обстоятелствата. Една лоша цел разваля делото, дори ако неговият обект сам по себе си е добър (като молитвата и постенето, „за да бъдеш видян от хората“).

Обектът на избора може да опорочи сам цялото действие. Има конкретни постъпки – като блудството, – които винаги е грешно да избираш, защото техният избор представлява безпорядък на волята, т.е. морално зло.

1789 1756 Впрочем погрешно е да се съди моралността на човешките действия, като се вземе предвид само намерението, което ги подтиква, или обстоятелствата (среда, социален натиск, принуда или необходимост да се действа и т.н.), които представляват тяхната рамка. Има постъпки, които сами по себе си и в себе си, независимо от обстоятелствата и намеренията, са винаги непозволенни на основание на техния обект. Такива са богохулството, клетвопрестъпването, убийството, прелюбодеянието. Не е разрешено да се върши зло, за да има добър резултат.

⁴¹ Вж. *Мат.* 6, 2-4.

Накратко

- 1757 *Обектът, намерението и обстоятелствата са трите „източника“ на нравствеността на човешките действия.*
- 1758 *Избраният обект определя морално волевото действие според това дали разумът признава, или осъжда акта – добър или лош.*
- 1759 *„Не може да се оправдае едно лошо деяние, направено с добро намерение.“⁴² Целта не оправдава средствата.*
- 1760 *Нравствено доброто деяние предполага едновременно доброта на обекта, на целта и на обстоятелствата.*
- 1761 *Има конкретни поведения, които винаги е грешно да се избират, защото изборът им предполага безредие във вярата, т.е. морално зло. Не е позволено да се върши зло, за да се получи от него добро.*

Член 5**НРАВСТВЕНОСТТА НА СТРАСТИТЕ**

1762 Човешката личност се стреми към блаженството със свободните си постъпки: страстите и чувствата, които тя изпитва, могат да предразполагат и да допринасят за това.

I. Страстите

1763 Терминът „страсти“ принадлежи на християнското наследство. Чувствата или страстите означават емоции или вълнения на чувствителността, които предразполагат да се действа или да не се действа съобразно с това, което се усеща или представя като добро или зло.

1764 Страстите са естествени компоненти на човешката психика, те образуват преход и осъществяват връзката между живота на чувствата и живота на духа. Нашият Господ сочи човешкото сърце като извор, от който се ражда движението на страстите⁴³.

368

⁴² SANCTUS THOMAS AQUINAS, *In duo praecepta caritatis et in decem Legis praecepta expositio*, с. 6: *Opera omnia*, v. 27 (Parisii 1875) p. 149.

⁴³ Вж. *Марк.* 7, 21.

1765 Страстите са многобройни. Основната страст е любовта, предизвикана от привлекателността на доброто. Любовта поражда желанието за липсващото добро и надеждата да го придобием. Това вълнение се осъществява в наслаждението и в радостта от притежаваното добро. Страхът от злото поражда злоба, отвращение и ужас от бъдещо зло. Това вълнение завършва с тъга от настоящото зло или с гняв, който му се противопоставя.

1704 1766 „Да обичаш, значи да желаеш доброто някому.“⁴⁴ Всички други чувства произтичат от този първичен стремеж на човешкото сърце към доброто. Само доброто е обичано.⁴⁵ „Страстите са лоши, ако любовта е лоша, и са добри, ако тя е добра.“⁴⁶

II. Страсти и нравствен живот

1860 1767 Сами по себе си страстите не са нито добри, нито лоши. Те получават своята морална преценка само доколкото извисяват от разума и волята. Страстите се наричат доброволни „или защото се диктуват от волята, или защото волята не им се противопоставя“⁴⁷. За усъвършенстване на моралното или човешкото добро страстите трябва да бъдат управлявани от разума.⁴⁸

1803 1865 1768 Силните чувства не определят нито морала, нито светостта на хората. Те са неизчерпаем източник на образите и чувствата, в които е изразен нравственият живот. Страстите са морално добри, когато допринасят за едно добро дело, и лоши в обратния случай. Добрата воля насочва към доброто и към блаженството вълненията на чувствата, които тя притежава. Злата воля се поддава на безредните страсти и ги изостря. Емоциите и чувствата могат да се превърнат в *добродетели* или да се извратят в *пороците*.

1769 В християнския живот Свети Дух сам осъществява делото Си, като мобилизира цялото човешко същество, включително неговите болки, страхове и тъги, какъвто е случаят с Агонията и Страданието

⁴⁴ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 26, a. 4, c: Ed. Leon. 6, 190.

⁴⁵ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *De Trinitate*, 8, 3, 4: CCL 50, 271-272 (PL 42, 949).

⁴⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 14, 7: CSEL 40/2, 13 (PL 41, 410).

⁴⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 24, a. 1, c: Ed. Leon. 6, 179.

⁴⁸ Вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 24, a. 3, c: Ed. Leon. 6, 181.

на Господа. В Христос човешките чувства могат да осъществяват своето усъвършенстване в любовта и небесното блаженство.

1770 Моралното съвършенство се състои в това, че човек не се стреми към доброто само с волята си, но и с апетита на своите чувства, според думите на псалма: „Сърцето ми и плътта ми с възторг се стремят към живия Бог“ (Пс. 83, 3). 30

Накратко

1771 Терминът „страсти“ означава афекти или чувства. В своите емоции човек предчувства доброто или усеща подозрение към злото.

1772 Основните страсти са любовта и омразата, желанието и страхът, радостта, тъгата и гневът.

1773 В страстите, като вълнения на чувствителността, няма нито морално добро, нито морално зло. Но според това дали извисяват или не разума, или волята, в тях има морално добро или зло.

1774 Емоциите и чувствата могат да се превърнат в добродетели или да бъдат извратени в пороците.

1775 Човек достига морално съвършенство не само когато е подтикнат към доброто от своята воля, но също и от своето „сърце“.

Член 6

МОРАЛНАТА СЪВЕСТ

1776 „В дълбината на своята съвест човек открива съществуването на един закон, който не е създаден от самия него, но на който той е длъжен да се подчинява. Този глас, който не спира да го зове да обича, да върши доброто и да избягва злото, отеква в подходящ момент в сърцето му. ... Това е един закон, вписан от Бога в човешкото сърце. Съвестта е най-интимният и най-тайният човешки център, светилището, където той е сам с Бога и където чува гласа Му.“⁴⁹ 1954

⁴⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium el spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

I. Съдът на съвестта

1766, 2071 1777 Моралната съвест присъства в човешкото сърце⁵⁰ и в подходящия момент заповядва да се върши доброто и да се избягва злото. Тя отсъжда също конкретния избор, оправдавайки този, който е добър, и отхвърля този, който е лош.⁵¹ Тя засвидетелства авторитета на истината по отношение на Върховното благо, от което човешката личност е привлечена и приема заповедите. Когато слуша моралната съвест, благоразумният човек може да чуе Бог, Който говори.

1749 1778 Моралната съвест е съд на разума, чрез който човешката личност оценява моралното качество на конкретно действие, което предстои да извърши, което в момента върши или е извършила. Във всичко, което казва и върши, човек е длъжен вярно да следва това, което знае, че е справедливо и редно. Именно чрез съда на собствената си съвест човек приема и познава заповедите на Божия Закон:

Съвестта „е закон на нашия дух, но го надвишава; тя е тази, която ни дава повели, която означава отговорност и дълг, страх и надежда. ... Тя е посланник на Този, Който в света на природата, както и в този на благодатта, ни говори скрито, поучава ни и ни води. Съвестта е първа от всички наместници на Христа.“⁵²

1886 1779 Важно е всеки от нас да се съсредоточава в себе си, за да чува и следва гласа на съвестта си. Това изискване за *самовглъбяване* е толкова необходимо, защото животът често води до опасността да се откъснем от всякакъв размисъл, изпитание или връщане в себе си:

„Обърни се към съвестта си, изпитвай я. ... Влезте вътре в себе си, братя; и във всичко, което вършите, гледайте на Свидетеля Бог.“⁵³

1806 1780 Достойнството на човешката личност съдържа и изисква *правотата на моралната съвест*. Моралната съвест включва възприемане на моралните принципи [„sinderesi“], тяхното приложение при конкретни обстоятелства чрез практическо различаване на доводите и благата и, в заключение, решението върху конкретните предстоещи за изпълнение или вече извършени деяния. Истината за моралното благо, обявена в закона на разума, се признава практически и

⁵⁰ Вж. Рим. 2,14-16.

⁵¹ Вж. Рим. 1, 32.

⁵² IOANNES HENRICUS NEWMAN, *A Letter to the Duke of Norfolk*, 5: *Certain Difficulties felt by Anglicans in Catholic Teaching*, v. 2 (Westminster 1969) p. 248.

⁵³ SANCTUS AUGUSTINUS, *In epistolam Ioannis ad Parthos tractatus* 8, 9: PL 35, 2041.

конкретно от *разумния съд* на съвестта. Благоразумен е човекът, който избира съобразно това съждение.

1781 Съвестта позволява да поемем *отговорността* за извършените дела. Ако човек върши зло, справедливият съд на съвестта може да бъде в него свидетел на всемирната истина на доброто и едновременно за злото в нейния конкретен избор. Присъдата на съда на съвестта е залог за надежда и милосърдие. Свидетелствайки за сторения грях, тя напомня за искане на прошка, да се прави още добро и, с Божията благодат, да укрепваме непрестанно в добродетелта: 1731

„Пред Него ще успокояваме сърцата си; защото, ако нашето сърце ни осъжда, колко повече Бог, понеже Той е по-голям от нашето сърце и знае всичко“ (1 Иоан. 3, 19-20).

1782 Човек има право да действа по съвест и свободно, за да взема лично морални решения. „Човек не трябва да се принуждава да действа против съвестта си“, но не трябва и да му се пречи да действа в съгласие с нея, особено в областта на религията.⁵⁴ 2106

II. Възпитание на съвестта

1783 Съвестта трябва да става по-сигурна, за да има ясно морално съждение. Една добре изградена съвест е справедлива и истинна. Тя произнася присъдите си според разума, съобразно истинското добро, желано от мъдростта на Твореца. Възпитанието на съвестта е необходимо за хората, подложени на негативни влияния и изкушавани от греха, за да предпочитат собственото си съждение и да отхвърлят авторитета на наложените учения. 2039

1784 Възпитанието на съвестта е задача за цял живот. Още от първите години тя събужда у детето познаване и практикуване на вътрешния закон, признат от моралната съвест. Благоразумното възпитание води към добродетел; то предпазва или лекува от страха, егоизма и гордостта, чувството за вина и самодоволството, породени от слабостта и от човешките грешки. Възпитанието на съвестта гарантира свободата и поражда мира в сърцето. 1742

1785 При формирането на съвестта Божието Слово е светлината в нашия път; трябва да го възприемем във вярата и в молитвата и да

⁵⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 3: AAS 58 (1966) 932.

890 го изпълняваме на практика. Трябва също да изпитваме съвестта си пред Кръста на Спасителя. Ние се поддържаме от даровете на Светия Дух, подпомагани от засвидетелстването или от съветите на ближния и ръководени от авторитетното наставление на Църквата.⁵⁵

III. Изборът по съвест

1786 Поставена пред един морален избор, съвестта може да даде или правдиво съждение, съгласувано с разума и с Божия Закон, или напротив – едно погрешно съждение, което се отклонява от тях.

1955 1787 Човек понякога е изправен пред ситуации, които правят несигурно моралното съждение и решението трудно. Но той трябва да търси винаги това, което е справедливо и добро, и да разпознава Божията воля, изразена в Божия Закон.

1806 1788 С тази цел човек се стреми да тълкува данните на опита и знаците на времето чрез добродетелта на благоразумието, на съветите на разумни хора и с помощта на Светия Дух и на Неговите дарове.

1789 Няколко правила важат във всички случаи:

- 1756 – Никога не е позволено да се върши зло, за да се получи добро.
- 1970 – „Златното правило“: „Всичко, което искате да правят вам човечите, същото правете и вие тях“ (*Мат.* 7, 12).
- 1827 – Любовта минава винаги през уважението към ближния и към неговата съвест: „Като грешите тъй против братята и биете немощната им съвест ... вие грешите против Христа“ (*1 Кор.* 8, 12). „По-добре е ... да не правим нищо, от което брат ти се препъва“ (*Рим.* 14, 21).
- 1971

IV. Грешното съждение

1790 Човек трябва винаги да слуша сигурното съждение на съвестта си. Ако той действа самонадеяно против това съждение, той се самоосъжда. Но случва се моралната съвест да е в неведение и да дава грешни съждения за предстоящи или вече извършени деяния.

1704 1791 Често пъти това незнание може да бъде вменено на личната отговорност. Така е, „когато човек нехае за истинското и доброто и

⁵⁵ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 14: AAS 58 (1966) 940.

⁵⁶ Вж. *Лук.* 6, 31: *Тов.* 4, 15.

когато навикът да греши постепенно почти заслепява съвестта“.⁵⁷ В тези случаи човек е виновен за извършеното зло.

1792 Непознаването на Христос и на Неговото Евангелие, лошите примери, дадени от ближния, робуването на страстите, претенцията на зле разбраната самостоятелност на съвестта, отхвърлянето на авторитета на Църквата и на нейното учение, липсата на обръщане и любов водят до отклонения при съжденията за моралното поведение. 133

1793 Ако напротив – незнанието е непреодолимо или погрешното съждение на моралния субект е без отговорност, злото, извършено от лицето, може да му бъде вменено. При все това злото, лишаването, нередното остават. Тогава трябва да се работи, за да се поправи моралната съвест от нейните грешки. 1860

1794 Добрата и чиста съвест е осветлена от истинската вяра. Защото любовта произхожда едновременно „от чисто сърце, от добра съвест и от нелицемерна вяра“ (1 Тим. 1, 5)⁵⁸:

„Колкото повече надделява добрата съвест, толкова повече хората и социалните групи се отдалечават от съляпото решение и се съобразяват с обективните морални норми.“⁵⁹ 1751

Накратко

1795 „Съвестта е най-интимен и най-таен център в човека, светилице, където той е сам с Бога и където чува Неговия глас.“⁶⁰

1796 Моралната съвест е съждение на разума, с което човек оценява моралното качество на конкретно деяние.

1797 За човек, извършил зло, присъдата на съвестта му е залог за покаяние и надежда.

1798 Добре възпитаната съвест е правдива и истинна. Тя формира съжденията си според разума, съобразно истинското благо, желано от мъдростта на Създателя. Всеки трябва да намери необходимите средства, за да възпита съвестта си.

⁵⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

⁵⁸ Вж. 1 Тим. 3, 9; 2 Тим. 1, 3; 1 Петр. 3, 21; Деян. 24, 16.

⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 16: AAS 58 (1966) 1037.

- 1799 *Поставена пред морален избор, съвестта може да даде или правилно съждение, съгласувано с разума и божествения закон, или обратно, едно погрешно съждение, което отклонява от него.*
- 1800 *Човек трябва да се подчинява винаги на сигурното решение на съвестта си.*
- 1801 *Моралната съвест може да остане в неведение или да дава погрешни съждения. Тези незнания и грешки не винаги са лишени от вина.*
- 1802 *Божие слово е светлината по нашия път. Трябва да я възприемаме във вярата и в молитвата и да я прилагаме на дело. Така се възпитава моралната съвест.*

Член 7

ДОБРОДЕТЕЛИТЕ

- 1803 *„За това, що е истинно, що е честно, що е справедливо, що е чисто, що е любезно, що е достославно, за това, що е добродетел, що е похвала – само за него мислете“ (Фил. 4, 8).*
- 1733 *Добродетелта е обичайното и непоколебимо предразположение да се прави добро. Тя позволява на човека не само да върши*
- 1768 *добри дела, но и да дава най-доброто от себе си. С всички сили – чувствени и духовни, добродетелният човек се стреми към доброто; той го търси и го избира в конкретни дела.*
- „Целта на добродетелния живот е да се уподобим на Бога.“⁶¹*

I. Човешките добродетели

- 1804 *Човешките добродетели са стабилни предразположения, свършени навици на разума и волята, които регулират делата ни, контролират страстите ни и направляват поведението ни според разума и вярата. Те осигуряват лекота, самообладание и радост, за да водим морално добър живот. Добродетелен човек е този, който свободно*
- 2500 *върши добро.*

⁶¹ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *De beatitudinibus*, oratio 1: *Gregorii Nysseni opera*, ed. W. JAEGER, v. 7/2 (Leiden 1992) p. 82 (PG 44, 1200).

Моралните добродетели се придобиват по нормален, човешки път. Те са плодовете и зародишът на морално добрите дела. Те разполагат всички сили на човека да общува с Божията любов.

РАЗЛИЧАВАНЕ НА ГЛАВНИТЕ ДОБРОДЕТЕЛИ

1805 Четири добродетели играят ролята на „опорни“. Затова ги наричаме „главни“ (кардинални); всички останали се групират около тях. Това са благоразумието, справедливостта, смелостта и въздържанието. „Ако някой обича праведност – плодовете ѓ са добродетели: тя научава на целомъдрие и на разсъдливост, справедливост и храброст“ (Прем. 8, 7). Под други имена тези добродетели са възхвалявани в много псалми на Светото Писание.

1806 *Благоразумието* е добродетелта, която помага на разума да разпознава във всяко обстоятелство истинското ни благо и да изберем подходящи средства за осъществяването му. „Благоразумният е внимателен към своите пътища“ (Прит. 14, 15). „Бъдете благоразумни и бодърствайте в молитвата“ (1 Петр. 4, 7). Благоразумието е „правилна норма на действието“, пише св. Тома⁶² след Аристотел. То не трябва да се смесва нито със срамежливостта или със страха, нито с двуличието или с лицемерието. То се нарича „*auriga virtutum*“ (кочияш на добродетелите): то води другите добродетели, сочейки им правилата и мярката. Именно благоразумието ръководи непосредствено решението на съвестта. Благоразумният човек решава и командва поведението си според този съд. Благодарение на тази добродетел ние прилагаме безпогрешно моралните принципи в конкретните случаи и преодоляваме съмненията си за доброто, което вършим, и злото, което трябва да избягваме.

1807 *Справедливостта* е морална добродетел, която се състои в постоянната и непоколебима воля да отдадеш на Бога и ближния дължимото им. Справедливостта към Бога се нарича „религиозна добродетел“. Спрямо хората тя предразполага към уважение правата на всеки и към установяване на хармония, която поощрява справедливостта по отношение на хората и на общото благо. Праведният мъж, за когото често се говори в Священото Писание, се различава с правотата на своите мисли и с честността на своето поведение към ближния. „Не бъди пристрастен към сиромас и не угаждай на

⁶² SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 47, a. 2, sed contra: Ed. Leon. 8, 349.

голедец; съди ближния си по правда“ (*Лев.* 19, 15). „Вие, господари-те, отдавайте на робите си справедливото и дължимото, като знаете, че и вие имате Господар на небесата“ (*Кол.* 4, 1).

1808 *Смелостта* е морална добродетел, която в трудности осигурява непоколебимост и постоянство в следване на доброто. Тя затвърдява решението да устоим на изкушенията и да преодоляваме
2848 препятствията в моралния живот. Добродетелта на смелостта ни прави
2473 способни да победим страха дори и от смъртта, да посрещнем изпитанието и гоненията. Тя ни води до себеотрицание и самопожертвование, за да защитим едно справедливо дело. „Господ е моя сила и песен“ (*Пс.* 117, 14). „В света скърби ще имате; но дерзайте: – Аз победих света“ (*Иоан.* 16, 33).

1809 *Въздържанието* е морална добродетел, която съдържа порива на
удоволствията и установява равновесие в използването на създадените
2341 блага. Тя осигурява господството на волята над инстинктите и задържа желанията в границите на порядъчността. Въздържаният човек направлява чувствата си към доброто, пази една разумна дискретност и не отива
2517 по влечението на душата си.⁶³ Въздържаността често се хвали в Стария Завет: „Не ходи след твоите похоти и въздържай се от пожеланията си“ (*Сир.* 18, 30). В Новия Завет тя се нарича „въздържание“ или „умереност“. Ние трябва да „живеем целомъдрено, праведно и благочестиво в сегашния век“ (*Тит.* 2, 12).

„Да живееш добре, това значи да обичаш Бога с цялото си сърце, с цялата си душа, с всичките си сили и във всичките си дела. Отдаваме Му цялата си любов (с въздържанието), която никое нещастие не може да разколебае (благодарение на смелостта), любов, която служи само на Него Единствен (а това е справедливостта), която бди да разпознава всички неща, за да не се остави да бъде изненадана от хитростта и от лъжата (и това е благоразумието).“⁶⁴

ДОБРОДЕТЕЛИТЕ И БЛАГОДАТТА

1810 Човешките добродетели, придобити чрез възпитанието, чрез
1266 обмислени постъпки и постоянство, винаги подновявано в усилието, са очистени и възвисени от Божествената благодат. С Божията по-

⁶³ Вж. *Сир.* 5, 2; 37, 27-31.

⁶⁴ SANCTUS AUGUSTINUS, *De moribus Ecclesiae catholicae*, 1, 25, 46: CSEL 90, 51 (PL 32.1330-1331).

мощ те закаляват характера и непринудено вършат доброто. Добродетелният човек е щастлив, когато практикува добродетелите.

1811 Не е лесно за падналия в грях човек да запази морално равновесие. Дарът на спасението, извършено от Христос, ни дава необходимата благодат, за да постоянстваме в търсене на добродетелите. Всеки човек трябва винаги да проси тази благодат на светлина и сила, да прибегва до тайнствата, да сътрудничи със Светия Дух, да следва Неговите призиви, да обича доброто и да се предпазва от злото. 2015

II. Богословските добродетели

2086-2094
2656-2658

1812 Човешките добродетели са вплетени в богословските добродетели, които нагласят човешките способности за участие в божественото естество.⁶⁵ Тъй като богословските добродетели се отнасят пряко до Бога, те предразполагат християните да живеят в контакт със Светата Троица. Добродетелите имат за произход, мотив и обект Единия и Троичен Бог. 1266

1813 Богословските добродетели обосновават, движат и характеризират моралната дейност на християнина. Те оформят и оживяват всички морални добродетели. Те са влети от Бога в душата на верните, за да ги направят способни да действат като Негови чеда и да заслужат вечния живот. Те са залог за присъствието и делото на Светия Дух в човешките способности. Има три богословски добродетели: „вяра, надежда и любов“⁶⁶. 2008

ВЯРАТА

142-175

1814 Вярата е богословска добродетел, чрез която ние вярваме в Бога, а във всичко, което Той ни е казал и открил в Светата Църква, Той ни предлага да вярваме, защото Той е самата Истина. Чрез вярата „човек свободно се отдава всецяло на Бога“⁶⁷. Ето защо вярващият иска да познае и да върши Божията воля: „праведният чрез вяра ще бъде жив“ (Рим. 1, 17). Живата вяра „действа чрез любовта“ (Гал. 5, 6). 506

⁶⁵ Вж. 2 Петр. 1, 4.

⁶⁶ Вж. 1 Кор. 13, 13.

⁶⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 5: AAS 58 (1966) 819.

1815 Дарът на вярата живее в този, който не е грешил против нея.⁶⁸ Но „без дела вярата е мъртва“ (*Иак.* 2, 26); лишена от надеждата и любовта, вярата не свързва пълноценно вярващия с Христос и не го прави жив член на Неговото Тяло.

2471 1816 Христовият ученик не трябва само да пази вярата, но да живее с нея и да я изповядва, да я засвидетелства с увереност и да я разпространява: „Всички трябва да са готови да изповядват Христос пред хората и да Го следват по пътя на Кръста всред гоненията, които никога не липсват на Църквата.“⁶⁹ Служенето и свидетелстването на вярата са необходими за спасението: „И тъй, всеки, който Мене признае пред хората, ще призна и аз него пред Моя Отец Небесен; а който се отрече от Мене пред хората и аз ще се отрека от него пред Моя Отец Небесен“ (*Мат.* 10, 32-33).

НАДЕЖДАТА

1024 1817 Надеждата е богословска добродетел, с която ние желаем като наше щастие Царството небесно и вечния живот, влагайки нашето доверие в Христовите обещания и опирайки се не на нашите сили, а на помощта на благодатта на Светия Дух: „Нека държим неотклонно изповеданието на надеждата, защото верен е Оня, Който се е обещал“ (*Евр.* 10, 23). Светият Дух, „Който изобилно [се] изля върху нас чрез Исуса Христа, нашия Спасител, та, оправдани с Неговата благодат, да останем по надежда наследници на вечния живот“ (*Тит.* 3, 6-7).

27 1818 Добродетелта на надеждата отговаря на стремежа към щастие, заложен от Бога в сърцето на всеки човек; тя поема упованията, които вдъхновяват човешките деяния; тя ги очиства, за да ги насочи към Небесното Царство; тя предпазва от отчаяние; тя подкрепя в момент на безпомощност; тя отваря сърцето в очакване на вечното блаженство. Устремът на надеждата предпазва от егоизъм и води сърцето до щастие на любовта.

146 1819 Християнската надежда възобновява и изпълва надеждата на избрания народ. Тя намира своя произход и своя образец в *надеждата на*

⁶⁸ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 15: DS 1544.

⁶⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 48; вж. Id., Decl. *Dignitatis humanae*, 14: AAS 58 (1966) 940.

Авраам, изпълнена в Исаак от Божиите обещания и пречистена от изпитанието на жертвоприношението.⁷⁰ „Без никакво основание за надежда, повярва с надежда, че ще стане баща на много народи“ (*Рим.* 4, 18).

1820 Християнската надежда се открива още отначало в проповедта на Исус, при огласяване на блаженствата. *Блаженствата* възвисяват надеждата ни към небето като към нова обетована земя; те очертават нейния път през изпитанията, които очакват Христовите ученици. Но чрез заслугите на Исус Христос и Страданието Му Бог ни пази в надеждата, която не посрамя (*Рим.* 5, 5). Надеждата е „за душата ни като непоклатима и яка котва, която влиза ... най-вътре зад завесата, където Исус влезе предтеча за нас“ (*Евр* 6, 19-20). Тя е също оръжие, което ни предпазва в битката за спасението: „Като наденем бронята на вярата и на любовта и шлема на надеждата за спасение“ (*1 Сол.* 5, 8). Тя ни доставя радост дори и в изпитанията: „Бъдете радостни в надеждата; в скръбта бивайте търпеливи“ (*Рим.* 12, 12). Тя се изразява и се подхранва в молитвата, по-специално в „Отче наш“, обобщение на всичко, в което надеждата ни кара да вярваме.

1821 Следователно ние можем да се надяваме на небесната слава, обещана от Бога на онези, които Го обичат⁷¹ и изпълняват волята Му.⁷² При всички обстоятелства всеки трябва да се надява с Божи-ята благодат и „който претърпи докрай, ще бъде спасен“⁷³ и ще получи небесната радост като вечна награда от Бога за добрите дела, извършени с Христовата благодат. С надежда Църквата се моли „да се спасят всички човеци“ (*1 Тим.* 2, 4). Тя се стреми да бъде съединена с Христос, нейния Съпруг в небесната слава:

„Надявай се, о душо моя, надявай се. Ти не знаеш деня и часа. Бди грижливо, всичко преминава бързо, при все че нетърпението ти прави сигурното несигурно и краткото време – дълго. Помни, колкото повече се бориш, толкова повече ще доказваш любовта, която имаш към твоя Бог, и толкова повече ще се радваш един ден с твоя Възлюбен в безкрайно щастие и блаженство.“⁷⁴

⁷⁰ Вж. *Бит.* 17, 4-8; 22, 1-18.

⁷¹ Вж. *Рим.* 8, 28-30.

⁷² Вж. *Мат.* 7, 21.

⁷³ Вж. *Мат.* 10, 22; CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 13: DS 1541.

⁷⁴ SANCTA THERESIA A IESU, *Exclamaciones del alma a Dios*, 15, 3: *Biblioteca Mistica Carmelitana*, v. 4 (Burgos 1917) p. 290.

ЛЮБОВТА

- 1723 1822 Любовта е богословска добродетел, с която ние обичаме Бога над всичко заради Него Самия и ближния като себе си от любов към Бога.
- 1970 1823 От любовта Исус направи *нова заповед*.⁷⁵ Като възлюби Своите, „Той ги възлюби до край“ (*Иоан.13, 1*). Той проявява любовта, която получава от Отца. Обичайки се един друг, апостолите подражават на любовта на Исус, която получават в себе си. Ето защо Исус казва: „Както Отец възлюби Мене и Аз възлюбих вас; пребъдете в Моята любов“ (*Иоан. 15, 9*) и още: „Тази е Моята заповед: да любите един другичко, както Аз ви възлюбих“ (*Иоан.15, 12*).
- 735 1824 Плод на Духа и пълнота на Закона, любовта пази Божиите и Христовите *заповеди*: „Пребъдете в Моята любов. Ако спазите Моите заповеди, ще пребъдете в любовта Ми“ (*Иоан. 15, 9-10*)⁷⁶.
- 604 1825 Христос умря от любов към нас тогава, когато ние бяхме още врагове (*Рим. 5, 10*). Господ иска да обичаме като Него и *враговете* си⁷⁷, да станем близки с най-чуждите⁷⁸, да обичаме децата⁷⁹ и бедните както самия Него⁸⁰.

Апостол Павел е направил едно несравнимо описание на любовта: „Любовта е дълготърпелива, пълна с благод, любовта не завижда, любовта се не превъзнася, не се гордее, не безчинства, не дири своето, не се сърди, зло не мисли, на неправдата се не радва, а се радва на истина. Всичко извинява, на всичко вярва, на всичко се надява, всичко претърпява“ (*1 Кор. 13, 4-7*)

1826 „Щом любов нямам, казва още апостолът, нищо не съм...“ И всичко, което е привилегия, служене, дори добродетел... „щом любов нямам, нищо ме не ползва“⁸¹. Любовта е върховна добродетел. Тя е първата от богословните добродетели: „Остават тия три: вяра, надежда и любов. Но по-голяма от тях е *любовта*“ (*1 Кор. 13, 13*).

⁷⁵ Вж. *Иоан. 13, 34*.

⁷⁶ Вж. *Мат. 22, 40; Рим. 13, 8-10*.

⁷⁷ Вж. *Мат. 5, 44*.

⁷⁸ Вж. *Лук. 10, 27-37*.

⁷⁹ Вж. *Марк. 9, 37*.

⁸⁰ Вж. *Мат. 25, 40. 45*.

⁸¹ Вж. *1 Кор. 13, 1-3*.

- 1827 Упражняването на всички добродетели се движи и вдъхновява от любовта. Тя е „връзка на съвършенството“ (Кол. 3, 14). Тя е *образецът на добродетелите*; тя ги съгласува и подрежда помежду им; тя е начало и край в тяхната християнска практика. Любовта утвърждава и пречиства човешката ни способност да обичаме, издигайки я до свръхестественото съвършенство на Божествената любов. 815 826
- 1828 Практикуването на моралния живот, одухотворен от любовта, дарява християнина с духовната свобода на Божие чедо. Християнинът не застава вече пред Бога като роб в робски страх, нито като наемник, търсещ отплата, но като син, който отговаря на любовта на Този, Който „по-напред ни възлюби“ (1 Иоан. 4, 19): 1972
- „Или се отвръщаме от злото поради страх от наказание и тогава сме в положението на роби, или целим да получим награда и приличаме на наемници. Или [се подчиняваме] единствено за самото добро и любовта на Онзи, Който заповядва да Го слушаме ... и тогава ние сме в положението на синове.“⁸²
- 1829 Любовта носи радост, мир и милосърдие; тя изисква великодушие и братско наставление; тя е благоволие; поражда взаимност, тя е безкористна и свободолюбива; тя е приятелство и общение: 2540
- „Венец на всичките ни дела е любовта. Там е целта. За да я придобием, ние все тичаме и тичаме към нея, веднъж достигнали я, ние ще си починем в нея.“⁸³

III. Даровете и плодовете на Светия Дух

- 1830 Моралният живот на християните се подкрепя от даровете на Светия Дух. Тези постоянни благоразположения правят човека послушен, за да следва внушенията на Светия Дух.
- 1831 Седемте *дара* на Светия Дух са: мъдрост, ум, благоразумие, сила, знание, благочестие и страх Божи. В цялата си пълнота те принадлежат на Христос – Сина Давидов.⁸⁴ Те допълват и довеждат до съвършенство на добродетелите на тези, които ги приемат. Те правят вярващите послушни, за да приемат с готовност божествените вдъхновения. 1299 1266

⁸² SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Regulae fusius tractatae*, prol. 3: PG 31, 896.

⁸³ SANCTUS AUGUSTINUS, *In epistulam Ioannis ad Parthos tractatus*, 10, 4: PL 35, 2056-2057.

⁸⁴ Вж. *Ис.* 11, 1-2.

„Твоят благ Дух да ме води в земята на правдата“ (Пс. 142, 10).

„... всички, водени от Духа Божий, са синове Божии ... Ако пък сме чеда, ние сме и наследници: наследници Божии, а сънаследници на Христа“ (Рим. 8, 14.17).

- 736 1832 *Плодовете на Духа са съвършенствата, които формира у нас Светият Дух като първи плодове на вечната слава. Традицията на Църквата изброява дванадесет: любов, радост, мир, дълготърпение, благодат, доброта, милосърдие, вяра, кротост, скромност, въздържание (целомъдрие) (Гал. 5, 22-23)*

Накратко

- 1833 *Добродетелта е постоянно и неотклонно предразположение да се прави добро.*
- 1834 *Човешките добродетели са стабилни предразположения на ума и на волята, които направляват делата ни, управляват страстите ни, ръководят поведението ни според разума и вярата. Те могат да бъдат групирани в четири главни добродетели: благоразумие, справедливост, смелост и въздържание.*
- 1835 *Благоразумието предразполага разума да различава във всички обстоятелства нашето истинско благо и да избира справедливи средства, за да го осъществява.*
- 1836 *Справедливостта се състои в постоянна и твърда воля да отдаваме на Бога и ближния си дължимото.*
- 1837 *Смелостта дава в трудностите твърдост и постоянство за вършене на доброто.*
- 1838 *Воздържанието намалява влечението към чувствените удоволствия и осигурява разумна употреба на създадените блага.*
- 1839 *Моралните добродетели растат чрез възпитанието, чрез съзнателни постъпки и чрез постоянство в усилията. Божествената благодат ги очиства и извисява.*
- 1840 *Богословските добродетели предразполагат християните да живеят в единство със Света Троица. Те имат Бога за начало,*

мотив и обект, Бог, познат чрез вярата, очакван и обичан заради самия Него.

- 1841 *Има три богословски добродетели: вяра, надежда и любов.⁸⁵ Те възпитават и оживяват всички морални добродетели.*
- 1842 *Чрез вярата ние вярваме в Бога и във всичко, което Той ни е открил и което Светата Църква ни предлага да вярваме.*
- 1843 *Чрез надеждата желаем и очакваме от Бога с пълно доверие вечния живот и благодатите, за да го заслужим.*
- 1844 *Чрез любовта обичаме Бога над всичко и ближния като себе си от любов към Бога. Тя е „връзката на съвършенството“ (Кол. 3, 14) и образец на всички добродетели.*
- 1845 *Седемте дара на Светия Дух, отдадени на християните, са мъдрост, ум, благоразумие, сила, знание, благочестие и страх Божи.*

Член 8 ГРЕХЪТ

I. Милосърдие и грях

1846 Евангелието е откровението в Исус Христос на милосърдието на Бога към грешниците⁸⁶. Ангелът извести на Йосиф: „Ти ще Го наречеш Исус: защото Той ще спаси народа Си от греховете му“ (Мат. 1, 21). Същото може да се каже и за Евхаристията, тайнство на Изкуплението: „това е Моята Кръв на Новия Завет, която за мнозина се пролива за опрощаване на греховете“ (Мат. 26, 28).

1847 „Бог ни създаде без нас. Той не пожела да ни спаси без нас.“⁸⁷ Приемането на милосърдието Му изисква от нас признаване на греховете ни. „Ако кажем, че нямаме грях, себе си мамим, и истината не е в нас. Ако изповядаме греховете си, Той е верен и праведен, за да ни прости греховете и ни очисти от всяка неправда“ (1 Йоан. 1, 8-9).

⁸⁵ Вж. 1 Кор. 13, 13.

⁸⁶ Вж. Лук. 15.

⁸⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 169, 11,13: PL 38, 923.

1848 Както твърди св. Павел: „Дето пък се умножи грехът, благодатта се яви в голямо изобилие“ (Рим. 5, 20). Но за да извърши
385 делото си, благодатта трябва да открие греха, за да обърне сърцето ни и ни надари „с правда за живот вечен, чрез Исуса Христа, нашия Господ“ (Рим. 5, 21). Както един лекар преглежда раната, преди да я превърже, така Бог чрез Словото Си и със Своя Дух излива жива светлина над греха:

„Обръщането *изисква осветляване на греха*, то съдържа в себе си вътрешния съд на съвестта. Доказателството за действието на Духа на истината виждаме в най-съкровената същност на човека и това става едновременно начало на нов дар на благодатта и любовта: „Приемете Дух Свети.“ Така в това „осветляване на греха“ разкриваме *двоен дар*: дара на истината на съвестта и дара на сигурността на Изкуплението.
1433 Духът на истината е Утешителят.“⁸⁸

II. Определението за грях

311 1849 Грехът е провинение срещу разума, истината и чистата съвест. То е нарушение на истинската любов към Бога и към ближния поради порочната привързаност към някои блага. Той накърнява човешката природа и нанася ущърб на човешката солидарност. Определя се като „деяние, говорене или желание, противно на вечния Закон“.⁸⁹
1952

1440 1850 Грехът е оскърбление спрямо Бога: „Пред Тебе, пред Тебе единичкия съгреших и лошо пред Твоите очи извърших“ (Пс. 50, 6). Грехът въстава срещу Божията любов към нас и отклонява сърцата ни от нея. Както първородният грях е едно непослушание, бунт срещу
397 Бога, с желание да станем „като богове“ (Бит. 3, 5), знаещи и определящи доброто и злото. Грехът по такъв начин е „себелюбие до презрение на Бога“⁹⁰. Чрез това надменно превъзнасяне на себе си грехът е диаметрално противоположен на послушанието на Исуса, Който извърши спасението.⁹¹
615

1851 Именно в страданието, където милосърдието на Христос ще го победи, грехът проявява най-много силата и многообразието си:

⁸⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Dominum et vivificantem*, 31: AAS 78 (1986) 843.

⁸⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Contra Faustum manichaeum*, 22, 27: CSEL 25, 621 (PL 42, 418); вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 71, а. 6: Ed. Leon. 7, 8-9.

⁹⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 14, 28: CSEL 40/2, 56 (PL 41, 436).

⁹¹ Вж. *Фил.* 2, 6-9.

неверието, убийствената омраза, отхвърлянето и подигравките от страна на водачите на народа, малодушието на Пилат и жестокостта на войниците, предателството на Юда, толкова тежко за Исус, отричането на Петър и изоставянето от учениците. Но в самия час на мрака и на Княза на този свят⁹² саможертвата на Христос тайно става изворът, от който ще блика непресъхваща прошката за нашите грехове. 598
2746, 616

III. Различните грехове

1852 Има множество различни грехове, които Писанието изброява на много места. Посланието до Галатяните противопоставя делата на плътта и плодовете на Духа: „Делата на плътта са известни; те са: прелюбодейство, блудство, нечистота, разпътство, идолослужение, магии, вражди, свади, ревнования, гняв, разпри, разногласия, ереси, завист, убийства, пиянство, срамни гощавки и други такива; отнапред ви казвам, както и по-преди ви казвах, че които вършат това, няма да наследят царството Божие“ (*Гал. 5, 19-21*).⁹³

1853 „Както при всяко човешко деяние, различаваме греховете според обекта им или според добродетелите, на които се противопоставят, или по излишъка и недостига, или според заповедите, на които те се противопоставят. Можем да ги подредим съобразно това дали те се отнасят до Бога, до ближния или до самия себе си; могат да се разделят на духовни и плътски, или още на грехове с мисли, думи, дела или бездействия. Грехът според учението на Спасителя се корени в сърцето на човека, в свободната му воля: „От сърцето излизат зли помисли, убийства, прелюбодеяния, блудства, кражби, лъжесвидетелства, хули: това осквернява човека“ (*Мат. 15, 19-20*). В сърцето пребивава също любовта, начало на добрите и чистите дела, които грехът наранява. 1751
2067
368

IV. Тежестта на греха: смъртен и простителен грях

1854 Трябва да преценяваме греховете според тежестта им. Разграничението между смъртен и простителен грях, възприето още в

⁹² Вж. *Иоан. 14, 30*.

⁹³ Вж. *Рим. 1, 28-32; 1 Кор. 6, 9-10; Еф. 5, 3-5; Кол. 3, 5-9; 1 Тим. 1, 9-10; 2 Тим. 3, 2-5*.

Писанието⁹⁴, се е наложило в църковното Предание. Това се потвърждава и от човешкия опит.

1395 1855 *Смъртният грях* разрушава любовта в сърцето на човека чрез тежко нарушение на Божия Закон; той отдалечава човека от Бога, Който е негова върховна цел и негово блаженство, като предпочита пред Бога едно нисше благо.

Простителният грях оставя любовта да съществува, въпреки че я засяга и наранява.

1446 1856 Смъртният грях, като нарушава в нас жизнения принцип, който е любовта, изисква нова инициатива на Божието милосърдие и обръщане на сърцето, което нормално се осъществява в тайнството Помирение:

„Когато волята се насочва към нещо, което само по себе си е противно на любовта, която ни води към върховната цел, поради своя обект грехът става смъртен ... както когато е против Божията Любов като богохулството, клетвопрестъплението и т.н. или против любовта на ближния, като убийството, прелюбоденияето, и т.н. ... Напротив, когато волята на грешника се насочва понякога към нещо, което е нередно, но не е противно на любовта към Бога или към ближния, като например празните думи, безполезното присмиване и т.н., тези грехове са простителни.“⁹⁵

1857 За да бъде един *грях смъртен*, се изискват три условия: „Смъртен е всеки грях, чийто обект е в значима сфера и е извършен в пълно съзнание и преднамерен умисъл.“⁹⁶

2072 1858 *Значимата сфера* е уточнена от Десетте заповеди в отговора на Исус на богатия младеж: „Не убивай, не прелюбодетелствай, не кради, не лъжесвидетелствай, не увреждай, почитай баща си и майка си“ (*Марк.* 10, 19). Тежестта на греха е повече или по-малко голяма: убийството е по-тежко от кражбата. Значимостта на ошетените лица влиза също в сметката: насилието, упражнено над родителите, е само по себе си по-тежко, отколкото насилието, извършено над чуждо лице.

1734 1859 Смъртният грях изисква *пълно осъзнаване и пълен умисъл*. Той предполага познаване на греховния характер на деянието, на неговото

⁹⁴ Вж. 1 *Иоан.* 5, 16-17.

⁹⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 88, a. 2, c: Ed. Leon. 7, 135.

⁹⁶ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et poenitentia*, 17: AAS 77 (1985) 221.

противопоставяне на Божия закон. Той съдържа освен това едно пълно съгласие, за да бъде изборът личен. Престореното незнание и закоравялото сърце не намаляват, а увеличават доброволния характер на греха.⁹⁷

1860 *Неволното незнание* може да смекчи и дори да извини вменяемостта на един тежък грях. Предполага се обаче, че всички познават принципите на моралния закон, които са вписани в съвестта на всеки човек. Подбудите на чувствителността, страстите, могат също да намалят волевия и свободен характер на греха, както и външният натиск или патологичните смущения. Грехът, извършен с умисъл, със съзнателен избор на злото, е най-тежък. 1735 1767

1861 Смъртният грях е една радикална възможност на човешката свобода, както и самата любов. Той води до загуба на любовта и лишаване от осветителната благодат, т.е. от благодатното състояние. Ако не е изкупен чрез покаянието и от Божията прошка, той става причина за изключване от Христовото Царство и за вечната смърт в ада, тъй като нашата свобода може да избира завинаги и безвъзвратно. Но ако можем да отсъдим, че едно деяние само по себе си е тежък грях, ние трябва да оставим присъдата на служителите на правосъдието и на Божието милосърдие. 1742 1033

1862 *Простителен грях* се върши, когато не се съблюдава в лека форма предписаната от моралния закон мярка или когато несъзнателно или без пълно съзнание не нарушаваме сериозно моралния закон.

1863 Простителният грях отслабва любовта; той показва нередна привързаност към създадените блага; той пречи на душата да напредва в упражняването на добродетелите и в практикуването на моралното добро; той заслужава временни наказания. Простителният грях, извършен съзнателно и останал без покаяние, малко по малко ни предразполага да извършим смъртен грях. Но простителният грях все пак не прекъсва връзката ни с Бога. Той е човешки поправим с Божията благодат. „Той не ни лишава от осветителната благодат или от дружбата с Бога, нито от любовта, нито следователно от вечното блаженство“⁹⁸: 1394 1472

„Човек, докато живее в плът, не може да избегне всеки грях, поне простителните грехове. Но греховете, които наричаме леки, не считай за

⁹⁷ Вж. *Марк.* 3, 5-6; *Лук.* 16, 19-31.

⁹⁸ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et paenitentia*, 17: AAS 77 (1985) 221.

невинни: ти ги смяташ за нищо, като ги мериш. Но какъв ужас, когато ги броиш. Много леки неща заедно правят голяма тежест; много капки пълнят реката; много зърна правят грамада. Каква е тогава надеждата ни? Преди всичко изповедта...⁹⁹

- 1864 „Всеки грях и хула ще се прости; но хулата против Духа няма да се прости на човеците“ (Мат. 12, 31).¹⁰⁰ Безгранично е Божието милосърдие, но който съзнателно отказва да приеме Божието милосърдие чрез покаянието, отхвърля прощката за греховете си и спасението, предложено от Светия Дух.¹⁰¹ Такава закоравялост може да доведе до последно неразкаяние и вечна гибел.
- 2091
1037

V. Умножаване на греха

- 401 1865 Грехът въвлича в грях: той ражда порока чрез повторението на същите деяния. Той води до порочни наклонности, които помрачават съвестта и изопачават конкретната преценка за добро и зло. Така грехът се повтаря и се подсилва, но той не може да разруши из
- 1768
- основи моралното чувство.

- 1866 Пороците могат да бъдат подредени според добродетелите, на които те се противопоставят, или според *главните грехове*, които християнският опит е разграничил, следвайки св. Йоан Касиан¹⁰² и св. Григорий Велики¹⁰³. Наречени са главни, защото пораждат други грехове. Това са гордост, алчност, завист, гняв, похотливост, лакомия, леност или неохота.
- 2539

- 1867 Традиционната катехеза напомня, че съществуват „грехове, които викат към небето“. Викат към небето: кръвта на Авел¹⁰⁴, грехът на Содомитите¹⁰⁵, викът на поробения египетски народ¹⁰⁶; жалбата на чуждоземеца, на вдовицата и на сирака¹⁰⁷; неправдата срещу наемника¹⁰⁸.
- 2268

⁹⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *In epistolam Iohannis ad Parthos tractatus* 1, 6: PL 35, 1982.

¹⁰⁰ Вж. *Марк.* 3, 29; *Лук.* 12, 10.

¹⁰¹ Вж. IOANNIS PAULUS II, Litt. enc. *Dominum et vivificantem*, 46: AAS 78 (1986) 864-865.

¹⁰² Вж. SANCTUS IOANNES CASSIANUS, *Conlatio*, 5, 2: CSEL 13, 121 (PL 49, 611).

¹⁰³ Вж. SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Moralia in Iob*, 31, 45, 87: CCL 143B, 1610 (PL 76,621).

¹⁰⁴ Вж. *Бит.* 4, 10.

¹⁰⁵ Вж. *Бит.* 18, 20; 19, 13.

¹⁰⁶ Вж. *Изх.* 3, 7-10.

¹⁰⁷ Вж. *Изх.* 22, 20-22.

¹⁰⁸ Вж. *Втор.* 24, 14-15; *Иак.* 5, 4.

1868 Грехът е лично деяние. Освен това носим отговорност за сторените и от другите грехове, когато и *ние участваме в тях*:

- като участваме директно и доброволно; 1736
- като ги заповядваме, съветваме, възхваляваме или одобряваме;
- като не ги разкриваме или не ги предотвратяваме, когато сме длъжни да направим това;
- като покровителстваме онези, които вършат зло.

1869 По такъв начин грехът прави хората съучастници, прави да царуват между тях похотливостта, насилието, неправдата. Греховете пораждат социални положения и институции, противни на Божията доброта. „Структурите на греха“ са израз и следствие на личните грехове. Те карат своите жертви на свой ред да вършат зло. По аналогия те вършат „социален грях“¹⁰⁹. 408 1887

Накратко

- 1870 *„Бог затвори всички в непокорство, та всички да помилува“ (Рим. 11, 32).*
- 1871 *Грехът е „дума, дело или желание, противни на вечния Закон“¹⁰⁰. Той е оскърбление към Бога. Той се възправа срещу Него в непослушание, обратно на послушанието на Христос.*
- 1872 *Грехът е деяние против разума. Той нанява човешката природа и засяга човешката солидарност.*
- 1873 *Всички грехове се коренят в човешкото сърце. Видовете и тежестта им се измерват главно според техния обект.*
- 1874 *Смъртен грях е съзнателният избор (т.е. избор със знание и желание) на нещо, което сериозно противоречи на Божия Закон и на крайната човешка цел. Той разрушава в нас любовта, без която вечното блаженство е невъзможно. Без покаяние той води до вечна смърт.*
- 1875 *Простителният грях представлява морална нередност, поправима чрез любовта, която все още съществува в нас.*
- 1876 *Повтарянето на греховете, дори на простителните, поражда пороци, сред които първо място заемат главните грехове.*

¹⁰⁹ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et paenitentia*, 16: AAS 77 (1985) 216.

¹¹⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *Contra Faustum manichaeum*, 22, 27: CSEL 25, 621 (PL 42, 418).

ГЛАВА ВТОРА ЧОВЕШКАТА ОБЩНОСТ

- 355 1877 Призванието на човека е да прояви Божия образ и да се превърне в образ на еднородния Син на Отца. Това призвание приема лична форма, понеже всеки е призван да влезе в небесното блаженство. То засяга също цялата човешка общност.

Член 1 ЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВО

I. Обществен характер на човешкото призвание

- 1702 1878 Всички хора са призвани към една цел – към самия Бог. Съществува сходство между единството на Божествените Лица и братството, което хората трябва да установят помежду си в истината и в любовта.¹ Любовта към ближния е неделима от любовта към Бога.
- 1936 1879 Човешката личност се нуждае от обществен живот. Той не е някаква прибавка към човека, а по своята същност е едно изискване на неговата природа. Човек развива собствените си качества чрез взаимните връзки, задължения и диалог с ближния, със събратята си, и по този начин отговаря на призиванието си.²
- 771 1880 *Обществото* е единство от хора, свързани органично от принцип на единство, който надвишава всеки един от тях. Общество, едновременно видимо и духовно, събрание, което пребъдва във времето: то съсредоточава в себе си миналото и подготвя бъдещето. Чрез обществото всеки човек е „наследник“, получава „таланти“, които обогатяват неговата собствена стойност и които той трябва да развие.³ С основание все-

¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 24: AAS 58 (1966) 1045.

² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 25: AAS 58 (1966) 1045.

³ Вж. *Лук.* 19, 13. 15.

ки дължи преданост на общностите, към които принадлежи, и уважение към властите, натоварени за общото благо.

1881 Всяка общност се определя от целта си и следователно се подчинява на специфични правила, но „човешката личност е и трябва да бъде начало, субект и цел на всички обществени институции“⁴. 1929

1882 Някои общества, като например семейството и държавата, съответстват по-непосредствено на човешката природа. Те са € необходими. За да се улесни по-голямо участие в обществения живот, необходимо е да се насърчава създаването на асоциации и институции на избирателна основа „с икономически, културни, социални, спортни, почивни, професионални и политически цели“ както вътре в политическите общности, така и в световен план“⁵. Тази „социализация“ изразява също естествения стремеж, който подбужда хората да се обединяват, за да достигнат цели, които надвишават индивидуалните способности. Тя развива качествата на личността, в частност чувството за инициативност и отговорност. Тя помага за гарантиране правата €.⁶ 1913

1883 Социализацията крие и опасности. Много силна намеса от страна на държавата може да заплаши свободата и личните инициативи. Църковното учение е изработило принципа на *спомоществователство*. Според него „развитото общество не трябва да се меси в живота на слабо развитото общество, лишавайки го от неговите права, но то трябва по-скоро да го подкрепя в случай на нужда и да му помогне да координира своята дейност с тази на другите социални елементи на обществото с цел общото благо“⁷. 2431

1884 Бог не пожела да задържи за Себе Си упражняването на всяка власт. Той предава на всяко създание длъжностите, които то е способно да изпълнява според собствената му природа. Този начин на управление трябва да бъде подражаван в обществения живот. Отношението на Бога към управлението на света, което засвидетелства такова голямо зачитане на човешката свобода, би трябвало да 307

⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 25: AAS 58 (1966) 1045.

⁵ IOANNES XIII, Litt. enc. *Mater et magistra*, 60: AAS 53 (1961) 416.

⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 25: AAS 58 (1966) 1045-1046;

⁷ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 16: AAS 83 (1991) 813.

IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 48: AAS 83 (1991) 854; вж. PIUS XI, Litt. enc. *Quadragesima anno*: AAS 23 (1931) 184-186.

302 вдъхне мъдрост на онези, които управляват човешките общности. Те трябва да се държат като посланици на Божието провидение.

1885 Принципът на спомоществователство се противопоставя на всички форми на колективизъм. Той уточнява границите на намесата на държавата. Той цели да установи хармония в отношенията между индивидите и обществата. Той се стреми да установи истински международен ред.

II. Вътрешно обръщане и общество

1779 1886 Обществото е необходимо за реализиране на човешкото призвание. За да се постигне тази цел, трябва да се зачита справедливата йерархия на ценностите, която „подчинява материалните и природните на вътрешните и духовните ценности“⁸:

2500 „Животът в обществото трябва да се разглежда преди всичко като реалност от духовен порядък. В действителност той е обмен на знания в светлината на истината, упражняване на права и изпълнение на задължения, импулс за търсене на моралното благо, общение в благородното наслаждаване на красивото във всичките му законни изрази, постоянно предразположение да се предава на ближния най-доброто от себе си и общ стремеж към постоянно духовно обогатяване. Това са ценностите, които трябва да въодушевяват и ориентират културната дейност, икономическия живот, социалната организация, движенията и политическите режими, законодателството и всички други изяви на социалния живот в неговото постоянно развитие.“⁹

909 1887 Преобръщането на средства и цели¹⁰, което води до разглеждане като последна цел на това, което е само средство за постигането му, или до разглеждане личностите само като средства за постигането на определена цел, създава несправедливи структури, които
1869 „правят трудно и практически невъзможно едно християнско поведение, съобразено със заповедите на Божествения Законодател“¹¹.

407 1888 Затова трябва да се прибегне към духовните и моралните способности на личността и към постоянната необходимост от нейното
1430 *вътрешно обръщане*, за да се получат социални промени, които

⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 36: AAS 83 (1991) 838.

⁹ IOANNES XXIII, Litt. enc. *Pacem in terris*, 36: AAS 55 (1963) 266.

¹⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 41: AAS 83 (1991) 844.

¹¹ PIUS XII, Nuntius radiophonicus (1 iunii 1941): AAS 33 (1941) 197.

действително да са € в помощ. Признатото предимство на обръщането на сърцето ни най-малко не изключва, а напротив, налага задължението да се внесат в институциите и в условията на живот, когато те предизвикват грях, подходящи преустройства, които да се съобразяват с правните норми и благоприятстват доброто, вместо да му пречат.¹²

1889 Без помощта на благодатта хората не биха „открили пътеката, често пъти тясна, между подлостта, отстъпваща пред злото и насилието, което, вярвайки, се бори против тях, всъщност ги утежнява“¹³. Това е пътят на любовта, т.е. любовта към Бога и към ближния. Любовта е най-голямата социална заповед. Тя зачита ближния и неговите права. Тя изисква практикуване на справедливостта и само тя ни прави способни за това. Тя вдъхва живот на себеотдаване: „Който поиска да спаси душата си, ще я погуби, а който я погуби, ще я оживи“ (Лук. 17, 33).

1825

Накратко

- 1890 Съществува известна прилика между единството на божествените лица и братството, което хората трябва да установят помежду си.
- 1891 За да се развива съобразно природата си, човешката личност се нуждае от социален живот. Някои общества като семейството и държавата съответстват по-непосредствено на човешката природа.
- 1892 Човешката личност е и трябва да бъде начало, субект и цел на всички обществени институции.¹⁴
- 1893 Трябва да се насърчава свободното и широко участие в асоциациите и институции.
- 1894 Според принципа на спомоществователството нито държавата, нито някоя по-голяма общност трябва да се намесва в инициативата и в отговорността на лицата и на междинните структури.

¹² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 36: AAS 57 (1965) 42.

¹³ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 25: AAS 83 (1991) 823.

¹⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 25: AAS 58 (1966) 1045.

- 1895 *Обществото трябва да благоприятства за упражняването на добродетелите, а не да пречи на това. То трябва да се вдъхновява от една справедлива йерархия на ценностите.*
- 1896 *Там, където грехът покварява социалния климат, трябва да се призовават сърцата към вътрешно обръщане и към Божията благодат. Любовта води до справедливи реформи. Няма разрешение на социалния въпрос извън Евангелието.¹⁵*

Член 2

УЧАСТИЕТО В ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ

I. Властта

- 2234 1897 *„В обществото не би имало ред и плодотворност без хора, законно облечени с власт, които да осигуряват опазване на институциите и да се грижат в достатъчна степен за общото благо.“¹⁶*
„Власт“ се нарича качеството, по силата на което лица или институции издават закони и заповеди на хората и очакват послушание от тях.
- 1898 *„Всяка човешка общност се нуждае от власт, която да я управлява.“¹⁷* Тя има своето основание в човешката природа. Властта е необходима за единството на държавата. Ролята ѝ се състои в това да осигурява, доколкото това е възможно, общото благо на обществото.
- 2235 1899 *Властта, изисквана от моралния ред, идва от Бога: „Всяка душа да се подчинява на върховните власти, защото няма власт, която да не е от Бога; и каквито власти има, те са от Бога наредени. Затова, който се противи на властта, противи се на Божията наредба. А ония, които се противят, ще навлекат върху себе си осъждане“ (Рим. 13, 1-2)¹⁸*
- 2238 1900 *Дългът на послушание налага на всички да отдават дължимата почит и уважение на властта и да обграждат с респект, признателност и благоволение според заслугите им лицата, които са натоварени с нея.*

¹⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 5: AAS 83 (1991) 800.

¹⁶ IOANNES XXIII, Litt. enc. *Pacern in terns*, 46: AAS 55 (1963) 269.

¹⁷ Вж. LEO XIII, Litt. enc. *Diuturnum illud*: Leonis XIII Acta 2, 271; Id., Litt. enc. *Immortale Dei*: Leonis XIII Acta 5, 120.

¹⁸ Вж. *1 Петр.* 2, 13-17.

Под перото на Папа св. Климент Римски намираме една стара молитва на Църквата за политическата власт¹⁹: 2240

„Дай им, Господи, здраве, мир, съгласие, устойчивост, за да упражняват безпрепятствено властта, която Ти им даде. Именно Ти, Господи, Царю Небесен на вековете, Си, Който даваш на синовете човешки слава, чест и власт над земните неща. Ръководи, Господи, техните решения според това, което е добро, което е приятно за Твоите очи, за да бъдат достойни за Твоето благоволение, като упражняват с благочестие, с мир и снизхождение властта, която Ти им даде.“²⁰

1901 Ако властта води към реда, установен от Бога, „определението на политическите режими, както и определението на техните управници, трябва да бъдат предоставени на свободната воля на гражданите“²¹.

Разнообразието на политическите режими е морално допустимо, стига те да се стремят към законното благо на общността, която ги е избрала. Режими, чиято природа противоречи на естествения закон, на общественния ред и на основните права на личността, не могат да осъществят общото благо на народите, над които са се наложили. 2242

1902 Властта не извлича от само себе си своята морална законност. Тя не трябва да се отнася деспотично, а да действа за общото благо като морална сила, основана на свободата и на чувството за отговорност²²: 1930

„Човешкото законодателство придобива характера на закон, когато е съобразено със здравия разсъдък; от това се вижда, че тя черпи силата си от вечния Закон. Когато излезе от рамките на разума, то трябва да се обяви за несправедливо, тъй като тогава не отговаря на понятието за Закона и е по-скоро форма на насилие.“²³ 1951

1903 Властта се упражнява законно само ако търси общото благо на дадена група и ако прилага морално позволени средства за достигането му. Издадените от управниците несправедливи наредби и закони, противоречащи на моралното право, не могат да наложат задължения върху съвестите. „В такъв случай властта престава да бъде авторитет и се изражда в насилие.“²⁴ 2242

¹⁹ Вж. още в *1 Тим.* 2, 1-2.

²⁰ SANCTUS CLEMENS ROMANUM, *Epistula ad Corinthios*, 61, 1-2: SC 167, 198-200 (FUNK 1, 178-180).

²¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 74: AAS 58 (1966) 1096.

²² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 74: AAS 58 (1966) 1096.

²³ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 93, a. 3, ad 2: Ed. Leon. 7, 164.

²⁴ IOANES XXIII, Litt. enc. *Pacem in terris*, 51: AAS 55 (1963) 271.

1904 „За предпочитане е всяка власт да бъде уравнивявана от други власти и от други компетентни органи, които да я държат в справедливи граници. Това е именно принципът на „правовата държава“, в която върховната власт принадлежи на закона, а не на своеволито на хората“²⁵.

II. Общото благо

801 1905 Съобразно социалната природа на човека благо на всеки е
1881 свързано непременно с общото благо. То може да бъде определено само в съотношение с човешката личност:

„Не живеете изолирани, сами за себе си, откъснати, като че ли сте вече оправдани, а се събирайте, за да търсите заедно общия интерес.“²⁶

1906 Под общо благо се разбира „съвкупността от социални условия, които позволяват както на групите, така и на всеки от членовете им да достигнат пълно и по-бързо собственото си съвършенство“²⁷. Общото благо засяга живота на всеки. То изисква благоразумие от всички и най-вече от тези, които упражняват властта. То съдържа *три важни елемента*:

1929 1907 То предполага на първо място *уважение на личността*. В името на общото благо обществените власти са длъжни да спазват основните и неприкосновени права на човешката личност. Обществото е длъжно да даде възможност на всеки от членовете си да осъществи своето призвание. В частност общото благо се състои в условията за упражняване на естествените свободи, които са необходими, за да се разгърне напълно човешкото призвание „като: правото да се действа по съвест, правото на закрила на личния живот и справедливата свобода, включително и религиозната“²⁸.

2441 1908 На второ място общото благо изисква *обществено благополучие и развитие* на самата група. Развитieto включва всички социални задължения. Наистина на властта принадлежи правото да се разпорежда в името на общото благо между различните частни ин-

²⁵ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 44: AAS 83 (1991) 848.

²⁶ *Epistula Pseudo Barnabae*, 4. 10: SC 172, 100-102 (FUNK 1, 48).

²⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1046; вж. *Ibid.*, 74: AAS 58 (1966) 1096.

²⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1046.

тереси. Но тя трябва да направи достъпно за всеки това, от което личността се нуждае, за да води нормален човешки живот: храна, облекло, здраве, труд, образование, култура, подходяща информация, правото да създаде семейство²⁹ и т.н.

1909 Общото благо включва също и *мира*, т.е. трайност и *сигурност* на един справедлив ред. Предполага се следователно, че властта осигурява с честни средства сигурността на обществото и на членовете му. Установява правото на законна лична и колективна отбрана. 2304
2310

1910 Ако всяко човешко общество притежава някое общо благо, позволяващо му да се самоосъзнава като такова, това благо намира своята пълна реализация в *политическата общност*. Държавата трябва да защитава и да увеличава общото благо на обществото, на гражданите и междинните структури. 2244

1911 Човешките взаимовръзки се разширяват. Те се простират малко по малко по цялата земя. Единството на човешкото семейство, което свързва същества, радващи се на естествено равно достойнство, означава, че съществува едно *универсално общо благо*. Това всемирно общо благо изисква организация на общността на нациите, способна да „осигури грижи за различните нужди на хората както в социалния живот (хранене, здраве, образование...), така също и в много особени случаи, които могат да се появят някъде (например: да се притече на нуждите на бежанци, на помощ на преселници и на техните семейства...)“³⁰. 2438

1912 Общото благо е винаги ориентирано към прогреса на личностите: „Редът на нещата трябва да е подчинен на реда на личностите, а не обратно.“³¹ Този ред се основава на истината, той се изгражда в справедливостта и се оживява от любовта. 1881

III. Отговорност и участие

1913 Участието е доброволно и великодушно ангажиране на личността в социалните взаимоотношения. Необходимо е всички да участват, всеки според мястото, което заема, и ролята, която изпълнява,

²⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1046.

³⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 84: AAS 58 (1966) 1107.

³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1047.

за увеличаването на общото благо. Това задължение е свързано с достойнството на човешката личност.

1734 1914 Участието се осъществява предимно в поемане задължения в области, за които се носи *лична отговорност*: чрез грижата за възпитанието в семейството, чрез съзнателност в работата човек участва в благо на ближния и на обществото.³²

2239 1915 Гражданите са длъжни да участват според възможностите си активно в *обществения живот*. Начините на това участие могат да бъдат различни според страната или културата. „Похвален е начинът на действие на нациите, у които възможно най-голям брой граждани участват в обществените дела в условията на истинска свобода.“³³

1888 1916 Участието на всички в прилагане на дело на общото благо съдържа като всеки етичен дълг едно непрекъснато подновявано *вътрешно обръщане* на социалните партньори. Измамата и другите прояви на нечестност, с които някои избягват ударите на закона и обществените задължения, трябва да бъдат непоколебимо осъждани, защото са несъвместими с изискванията на справедливостта. Хората трябва да се заемат с укрепването на институциите, които подобряват условията на човешкия живот.³⁴

1818 1917 Тези, които са натоварени с власт, трябва да затвърдяват ценностите, които привличат доверието на членовете на групите, и да ги стимулират да се поставят в услуга на себеподобните им. Участието започва с възпитанието и културата. „С право може да се мисли, че бъдещето е в ръцете на онези, които са съумели да дадат на бъдещите поколения основание да живеят и да се надяват.“³⁵

Накратко

1918 „*Няма власт, която да не е от Бога; и каквито власти има, те са от Бога наредени*“ (Рим. 13,1).

1919 *Всяка човешка общност се нуждае от власт, за да се задържи и да се развива.*

³² Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 43: AAS 83 (1991) 847.

³³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 31: AAS 58 (1966) 1050.

³⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 30: AAS 58 (1966) 1049.

³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 31: AAS 58 (1966) 1050.

- 1920 *„Политическата общност и обществената власт имат основата си в човешката природа и затова принадлежат към определения от Бога ред.“³⁶*
- 1921 *Властта се упражнява законно, ако се стреми към постигане на общото благо на обществото. За да го постигне, тя трябва да употребява морално приемливи средства.*
- 1922 *Разнообразието на политическите режими е законно, при условие че те се стремят към благо за обществото.*
- 1923 *Политическата власт трябва да се простира в границите на моралния ред и да гарантира условия за упражняване на свободата.*
- 1924 *Общото благо съдържа „в себе си ония социални условия, които позволяват на групите и личностите да достигнат съвършенството по-цялостно и по-бързо“³⁷.*
- 1925 *Общото благо съдържа три важни елемента: зачитане и повишаване на основните човешки права; благополучие и развитие на духовните и земните обществени блага; мир и сигурност на групите и членовете им.*
- 1926 *Достойнството на човешката личност съдържа търсене на общото благо. Всеки трябва да е загрижен да поощрява и подкрепя институциите, които подобряват условията на човешкия живот.*
- 1927 *Държавата трябва да защитава и да увеличава общото благо на гражданското общество. Общото благо на човешкото семейство изисква международна обществена организация.*

Член 3

СОЦИАЛНАТА СПРАВЕДЛИВОСТ

1928 *Обществото осигурява социална справедливост, когато създава условия, позволяващи на сдруженията и на отделните лица да придобиват дължимото им според тяхната природа и призвание. Социалната справедливост е свързана с общото благо и с упражняването на властта.*

2832

³⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 74: AAS 58 (1966) 1096.

³⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1046.

I. Уважението към човешката личност

1881 1929 Социална справедливост може да се получи само в безпределното уважение към достойнство на човека. Личността е върховна цел на обществото, което ѝ е подчинено:

„Защитата и издигането на човешкото достойнство са ни поверени от Създателя. Във всички исторически условия мъжете и жените са безусловно отговорни и длъжници към Него.“³⁸

1700 1930 Уважението на човешката личност съдържа правата, които произлизат от нейното достойнство като създание. Тези права предшестват обществото и му се налагат. Те са основата на моралната законност на всяка власт: когато ги осмива или отказва да ги признае в своето положително законодателство, обществото елиминира своята собствена морална законност.³⁹ Власт без уважение към личността може да се крепи само на сила или насилие, за да получи подчинение на поданиците си. Църквата е задължена да напомня на хората с добра воля тези права и да ги разграничава от произволните и погрешни искания.

2212 1931 Уважението към човешката личност се изразява в спазването на принципа: „Всеки без изключение да гледа на ближния си като на „едно друго аз“. Човек трябва да държи сметка преди всичко за собственото си съществуване и за средствата, необходими, за да живее достойно.“⁴⁰ Никое законодателство само по себе си не е в състояние да премахне страха, предрасъдъците, поведението на гордост и на егоизъм, които са пречка за установяване на истински братски общества. Тези отношения се превъзможват само с любовта, която вижда във всеки човек „ближен“, брат.

2449 1932 Дългът да станеш близък на ближния и да му служиш активно е още по-належащ, когато последният е по-ощетен в каквато и да е област. „Доколкото сте сторили *това* на едного от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили“ (Мат. 25, 40).

1933 Същото това задължение обхваща и тези, които мислят и действат различно от нас. Учението на Христос повелява дори искане на прошка

³⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 47: AAS 80 (1988) 581.

³⁹ Вж. IOANNES XXIII, Litt. enc. *Pacem in ternis*, 61: AAS 55 (1963) 274.

⁴⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 27: AAS 58 (1966) 1047.

за обидите. То разпростира заповедта на любовта, която принадлежи на Новия Закон, до всички врагове.⁴¹ Освобождаването в Евангелския дух е несъвместимо с омразата към врага като личност, но е съвместимо с омразата към злото, което той върши като враг. 2303

II. Равенство и различия между хората

1934 Създадени по образ на единствения Бог, дарени също с разумна душа, всички хора имат една и съща природа и един и същ произход. Изкупени от саможертвата на Христос, всички са призвани да участват в същото Божествено блаженство: всички притежават равно достойнство. 225

1935 Равенството между хората се състои по същество в личното им достойнство и правата, които произлизат от него: 357

„Всяка форма на дискриминация, засягаща основните права на личността, назависимо дали е основана на пол, раса, цвят на кожата, социални условия, език или религия, трябва да бъде отхвърлена като противоречаща на Божия план.“⁴²

1936 Идвайки в света, човек не разполага с всичко, което е необходимо за развитието на неговия телесен и духовен живот. Той се нуждае от другите. Явяват се разлики, свързани с възрастта, физическите възможности, умствените и моралните способности, с богатствата⁴³, с които всеки е облагодетелстван. „Талантите“ не са разпределени еднакво.⁴⁴ 1879

1937 Тези различия принадлежат на Божия план, който иска всеки да получи от ближния това, което му е необходимо; и онези, които разполагат с особени „дарове“, да предоставят благата на тези, които се нуждаят от тях. Различията насърчават и често задължават хората към великодушие, към доброжелателство и към споделяне; те подтикват културите да се обогатяват взаимно: 340
791
1202

„Аз не давам всички добродетели еднакво на всеки... Има много, които разпределям така: това на един, това на друг... на един – любов; на друг – справедливост; на този – смирение, на онзи – гореща вяра. ... Що се отнася до земните блага, за нещата, необходими за човешкия живот, Аз ги разпределих с най-голямо неравенство и не поисках възможност

⁴¹ Вж. *Мат.* 5, 43-44.

⁴² CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 29: AAS 58 (1966) 1048-1049.

⁴³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 29: AAS 58 (1966) 1048.

⁴⁴ Вж. *Мат.* 25, 14-30; *Лук.* 19, 11-27.

да притежава всичко, що му бе необходимо, за да имат хората случай по необходимост да практикуват любовта едни спрямо други... Аз исках да се нуждаят едни от други и да бъдат мои посланици за разпределяне на богатите и даровете, които са получили от Мен.⁴⁵

- 2437 1938 Съществуват също *несправедливи неравенства*, които поразяват милиони мъже и жени. Те са в явно противоречие с Евангелието:

2317 „Равното достойнство на хората изисква да се достигне до по-справедливи и по-човешки условия на живот. Прекомерните икономически и социални неравенства между членовете на едно само човешко семейство или между народите предизвикват скандал. Те са пречка за социалната справедливост, равенството и достойнството на човешката личност, както и на социалния и международния мир.“⁴⁶

III. Човешката солидарност

- 2213 1939 Принципът на солидарност, означен още с името „приятелство“, „социално милосърдие“, е едно непосредствено изискване на човешкото и християнското братство:

360 „Широко разпространена днес грешка е забравянето на този закон за човешката солидарност и любов, диктуван и наложен както от първоначалното общество и от равенството на разумната природа при всички хора, независимо към какъв народ принадлежат, така и чрез жертвата, принесена от Исус Христос пред олтара на Кръста на своя Небесен Отец за изкупление на грешното човечество.“⁴⁸

- 2402 1940 Солидарността се проявява на първо място в разпределението на богатата и възнаграждението на труда. Тя предполага също и усилие в полза на един по справедлив социален ред, в който противоречията ще бъдат по-добре изгладени и конфликтите ще намерят по-лесно справедливото си разрешение.

- 2317 1941 Социално-икономическите проблеми могат да бъдат разрешени само с помощта на всички форми на солидарност: солидарност на бедните помежду им; на богатите с бедните; на трудещите се помежду им; на работодателите със служителите в предприятията; солидарност между

⁴⁵ SANCTA CATHARINA SENENSIS, *Il dialogo della Divina provvidenza*, 7: ed. G. Cavallini (Roma 1995) p. 23-24.

⁴⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 29: AAS 58 (1966) 1049.

⁴⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 38-40: AAS 80 (1988) 564-569: Id., Litt. enc. *Centesimus annus*, 10: AAS 83 (1991) 805-806.

⁴⁸ PIUS XII, Litt. enc. *Summi Pontificatus*: AAS 31 (1939) 426.

нациите и народите. Международната солидарност е едно изискване за морален ред, от който отчасти зависи световният мир.

1942 Добродетелта на солидарността надхвърля материалните блага. Разпространявайки духовните блага на вярата, Църквата допринася освен това и за увеличаването и развитието на земните блага, за които тя често е откривала нови пътища. Така се осъществява през вековете Словото на Господа: „Но първом търсете Царството на Бога и Неговата правда, и всичко останало ще ви се придаде“ (Мат. 6, 33):

1887

2632

„От две хиляди години живее и постоянства в душата на Църквата това чувство, което е подтиквало и все още подтиква душите към героизъм и милосърдие: монасите земеделци, освободителите на роби, лечителите на болни, посланиците на вярата, на цивилизацията, на науката, на всички поколения и на всички народи, с цел да създадат социални условия, годни да дадат на всички един достоен за човека и за християнина живот.“⁴⁹

Накратко

- 1943 *Обществото обезпечава социалната справедливост, като осигурява условия, позволяващи на сдруженията и на отделната личност да получат дължимото.*
- 1944 *Уважението към човешката личност гледа на ближния като на „самия себе си“. То предполага зачитане на основните права, които произтичат от вътрешното достойнство на личността.*
- 1945 *Равенството между хората засяга личното им достойнство и правата, които произтичат от него.*
- 1946 *Разликите между хората принадлежат на Божия план, който иска ние да имаме нужда едни от други. Те трябва да насърчават любовта.*
- 1947 *Равното достойнство на човешките личности изисква усилие, за да се намалят прекомерните социални и икономически неравенства. То подтиква към премахване несправедливите неравенства.*
- 1948 *Солидарността е висша християнска добродетел. Тя осъществява разпределянето по-скоро на духовните, отколкото на материалните блага.*

⁴⁹ Pius XII, *Nuntius radiophonicus* (1 iunii 1941): AAS 33 (1941) 204.

ГЛАВА ТРЕТА

БОЖИЕТО СПАСЕНИЕ: ЗАКОНЪТ И БЛАГОДАТТА

1949 Призован към блаженство, но наранен от греха, човек има нужда от Божието спасение. Божието спасение му се дава в Христос чрез Закона, който го води в благодатта, която го крепи:

„Със страх и трепет вършете вашето спасение, защото Бог, е Който ви прави и да искате, и да действате според благата *Му* воля“ (Фил. 2, 12-13).

Член 1

НРАВСТВЕНИЯТ ЗАКОН

53 1950 Нравственият закон е дело на Божията Премъдрост. В биб-
1719 лейски смисъл можем да го определим като бащинско наставление,
Божествена педагогия. Той предначертава на човека пътищата, пра-
вилата на поведение, които водят до обещаното блаженство; той заб-
ранява пътищата на злото, които отклоняват от Бога и Неговата люб-
бов. Той е едновременно твърд в своите поучения и благ в своите
обещания.

295 1951 Законът е правило на поведение, издадено от компетентната
306 власт с оглед на общото благо. Нравственият закон предполага ра-
зумен ред, установен между хората за тяхно добро и с оглед дости-
гане тяхната цел чрез силата, мъдростта и добротата на Твореца.
Всеки закон черпи своята първоначална и върховна истина от Веч-
ния закон. Законът е определен и установен от разума като участие
в Провидението на живия Бог, Създател и Изкупител на всички. „Раз-
поредбата на разума наричаме закон“¹:

„Единствен човекът между живите същества може да се слави, че е бил
удостоен да приеме от Бога закон; животно, надарено с разум, способ-

¹ LEO XIII, Litt. enc. *Libertas praestantissimum*: Leonis XIII Acta 8, 218; вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 90, a. 1: Ed. Leon. 7, 149-150.

но да разбира и да разпознава, човек регулира поведението си, разполагайки със свободата и разума си, в подчинение на Този, Който му даде всичко.“² 301

1952 Изразяванията на нравствения закон са различни; всички те са свързани помежду си: Вечният закон, извор в Бога на всички закони; естественият закон; богооткровеният закон, включващ Древния и Новия или Евангелския Закон; и накрая гражданските и църковните закони.

1953 Нравственият закон намира пълнотата и единството си в Христос. Личността на Исус Христос е пътят на съвършенството. Той е завършек на Закона, защото Той единствен поучава и дава Божията справедливост: „Понеже завършек на закона е Христос, за да бъде оправдан всеки вярващ“ (*Рим.* 10, 4). 578

I. Естественият нравствен закон

1954 Човек участва в мъдростта и добротата на Твореца, Който му дарява да владее деянията и способността си да се насочва към истината и доброто. Естественият закон изразява първоначалния нравствен смисъл, който позволява на човека да различи с разума си какво е добро и зло, истина и лъжа: 307 1776

„Естественият закон е писан и вдълбан в душата на всеки един човек, защото човешкият разум е този, който заповядва да се прави добро и забранява да се греши... Но това предписание на човешкия разум не би имало сила на закон, ако не беше глас и изразител на един по-висш разум, на Когото нашият ум и нашата свобода трябва да се подчиняват.“³

1955 „Божественият и естествен“ закон⁴ показва на човека пътя, който трябва да следва, за да прави добро и да достигне своята цел. Естественият закон показва първите и съществени предписания, които ръководят нравствения живот. Той има за основа стремежа и подчинението на Бога, извор и съдия на всяко благо, както и представата за ближния като равен. В своите главни предписания Законът е изложен в Десетте Божи заповеди. Този закон е наречен естествен 1787 396 2070

² TERTULLIANUS, *Adversus Marcionem*, 2, 4, 5: CCL 1, 479 (PL 2, 315).

³ LEO XIII, Litt. enc. *Libertas praestantissimum*: Leonis XIII Acta 8, 219.

⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 89: AAS 58 (1966) 1111-1112.

не затова че се отнася до природата на ирационалните същества, а защото разумната способност, която го обявява, принадлежи по същество на човешката природа:

„Къде впрочем са вписани тези правила, ако ли не в книгата на светлината, наречена истина? Именно оттук е диктуван всеки справедлив закон и оттам той преминава в човешкото сърце, което върши правдата; не защото тя прехождат в него, но защото оставя там своя отпечатък както печата, който един пръстен оставя върху восъка.“⁵

„Естественият закон не е нищо друго освен светлината на разума, вложена от Бога в нас; чрез нея ние узнаваме какво трябва да правим и какво трябва да избягваме. Бог даде тази светлина или този закон на човека.“⁶

- 2261 1956 Естественият закон, присъстващ в сърцето на всеки човек и установен от разума, е *универсален* в предписанията си и авторитетът му се простира до всички хора. Той изразява достойнството на личността и определя основата на нейните права и основни задължения:

„Съществува наистина един истински закон: това е правият разум. Той е природосъобразен, разпространен във всички хора, неизменен и вечен. Заповедите му зоват за дълг, забраните му отклоняват от греха... Светотатство е да се замести с противен закон. Задължително е да се изпълнява всяко негово разпореждане. Що се отнася до пълното му премахване, никой няма тази възможност.“⁷

1957 Прилагането на естествения закон е твърде разнообразно. Той може да изисква необходимост от промяна съобразно многобройните условия на живот, според местата, епохите и обстоятелствата. При все това в разнообразието от култури естественият закон остава едно правило, свързващо хората помежду им, налагащо им общи принципи независимо от неизбежните различия.

- 2072 1958 Естественият закон е *неизменен*⁸ и постоянен въпреки историческите промени; той остава още в сила сред развитието на идеи и нрави и подкрепя техния прогрес. Правилата, които го изразяват, остават по същество непроменени. Дори ако се отричат принципите

⁵ SANCTUS AUGUSTINUS, *De Trinitate*, 14, 15, 21: CCL 50A, 451 (PL 42, 1052).

⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *In duo praecepta caritatis et in decent Legis praecepta expositio*, c. 1: *Opera omnia*, v. 27 (Parisiis 1875) p. 144.

⁷ MARCUS TULIUS CICERO, *De re publica*, 3, 22, 33: *Scripta quae manserunt omnia*, Bibliotheca Teubneriana fasc. 39, ed. K. ZIEGLER, (Leipzig 1969) p. 96.

⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 10: AAS 58 (1966) 1033.

му, той не може да бъде унищожен, нито изтръгнат от човешкото сърце. Той винаги се появява отново в живота на индивидите и обществата:

„Кражбата, Господи, несъмнено се наказва от Твоя закон, и то от закона, записан в сърцата на хората, който дори беззаконието не може да го заличи.“⁹

1959 Естественият закон е прекрасно дело на Създателя; той поставя здравите основи, върху които човек може да построи сградата на нравствените норми, които ще ръководят неговия избор. Той също полага необходимата морална основа за изграждане на общността на хората. Така той осигурява необходимата база за гражданския закон, който се свързва с него или чрез размишление, което извлича заключение от принципите му, или с допълнения в положителен и юридически смисъл. 1879

1960 Предписанията на естествения закон не се възприемат от всички по ясен и непосредствен начин. В сегашната обстановка благодатта и откровението са необходими на грешния човек, за да бъдат познати религиозните и нравствените истини „от всички и без затруднение, с твърдо убеждение и безпогрешно“¹⁰. Естественият закон доставя на богооткровения закон и на благодатта една основа, подготвена от Бога и утвърдена с делото на Духа. 2071 37

II. Древният закон

1961 Бог, нашият Създател и Изкупител, си избра Израел за Свой народ и му разкри Своя Закон, подготвяйки така идването на Христос. Законът на Мойсей изразява много истини, естествено достъпни за разума. Те са провъзгласени и удостоверени в същността на Завета на Спасението. 62

1962 Древният Закон е първият етап на Богооткровения закон. Неговите нравствени предписания са заложили в Десетте заповеди. Повелите на Десетте заповеди полагат основите на призиванието на човека, създаден по образ Божи; те забраняват това, което е противно 2058

⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 2, 4, 9: CCL 27, 21 (PL 32, 678).

¹⁰ CONCILIIUM VATICANUM I, Const. dogm. *Dei Filius*, c. 2: DS 3005; Pius XII, Litt. enc. *Humani generis*: DS 3876.

на Божията любов и на ближния и предписват това, което е съществено. Десетте заповеди са светлина, дарена на съвестта на всеки човек, за да му покаже призива и пътищата на Бога и да го предпази от злото:

„Бог вписа върху скрижалите на Закона това, което хората не четяха в сърцата си.“¹¹

1610 1963 Според християнското Предание светият Закон¹², духовен¹³ и добър¹⁴, е все още несъвършен. Като възпитател¹⁵ той показва какво трябва да се направи, но не дава от себе си силата и благодатта на Духа, за да се изпълни. Поради греха, който не може да премахне, той остава един робски закон. Според св. Павел той има предимно функцията да разобличава и да *показва греха*, който в сърцето на човека оформя един „закон на похотта“¹⁶. При все това Законът е първият етап по пътя към Царството. Той подготвя и предразполага избрания народ и всеки християнин към обръщането и вярата в Спасителя Бог. Той е учение, което съществува завинаги като Слово Божие.

122 1964 Древният Закон е *подготовка към Евангелието*. „Законът е пророчество и педагогия на бъдещата действителност.“¹⁷ Той предвижда и предрича делото на освобождението от греха, което ще се осъществи чрез Христос; Той дава в Новия Завет образите, „типозетите“, символите, за да изрази живота според Духа. Законът накрая се допълва чрез поучението на книгите „Премъдрости“ и на пророчията, които го водят към Новия Завет и Небесното Царство:

1828 „Имаше там ... по времето на Стария Завет хора, които притежаваха любовта и благодатта на Светия Дух и се стремяха преди всичко към духовните и вечни обещания; така те се приобщаваха към Новия Завет. Обратно, при Новия Завет съществуват плътски хора, все още отдалечени от съвършенството на Новия Закон: страхът от наказание и някои земни обещания бяха необходими дори на Новия Завет, за да подбуди хората към добродетелни дела. Във всеки случай, даже ако Старият Завет предписваше любовта, той не даваше Светия Дух, чрез Който

¹¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum 57*, 1: CCL 39, 708 (PL 36, 673).

¹² Вж. *Рим.* 7, 12.

¹³ Вж. *Рим.* 7, 14.

¹⁴ Вж. *Рим.* 7, 16.

¹⁵ Вж. *Гал.* 3, 24.

¹⁶ Вж. *Рим.* 7.

¹⁷ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 4, 15, 1: SC 100, 548 (PG 7, 1012).

¹⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Sunnae theologiae*, 1-2, q. 107, a. 1, ad 2: Ed. Leon. 7, 279.

любовта е излята в сърцата ни. „Защото любовта Божия се изля в нашите сърца“ (Рим. 5, 5).¹⁸

III. Новият, или Евангелският Закон

- 1965 Новият, или Евангелският Закон е съвършенството тук, на Земята, на Божия Закон, естествен и богооткровен. Той е дело на Христос и се изразява особено в Нагорната проповед. Той също е дело на Светия Дух и чрез Него той става вътрешен закон на любовта: „Ще склуча с дома Израилев и с дома Иудин нов завет... ще вложа законите Си в мислите им, и в сърцата им ще ги напиша, и ще бъда техен Бог, а те ще бъдат Мой народ“ (Евр. 8, 8 и 10)¹⁹. 459
581
- 1966 Новият Закон е *благодатта на Светия Дух*, дадена на верните чрез вярата в Христос. Той действа чрез любовта, той си служи с Нагорната проповед на Господа, за да ни поучи какво трябва да правим, и с тайнствата, за да ни даде благодатта, за да го вършим: 1999
- „Този, който иска да размишлява с благочестие и прозорливост върху Нагорната проповед на нашия Господ, такава, каквато я четем в Евангелието от св. Матей, ще открие там без съмнение, що се отнася до най-добрите нрави, съвършения начин на християнския живот. ... Казах това, за да разкрия, че с всичките си норми, с които формира християнския живот, тази проповед е съвършена.“²⁰
- 1967 Евангелският Закон „изпълня“²¹, пречиства, превъзхожда и води до съвършенство Древния Закон. В блаженствата той *изпълнява божествените обещания*, като ги възнася и насочва към „Небесното Царство“. Той се обръща към онези, които са предразположени да приемат с вяра тази нова надежда: бедните, смирените, унижените, чистите сърца, преследваните заради Христос, чертаейки така удивителните пътища на Царството. 577
- 1968 Евангелският Закон *изпълнява заповедите* на Закона. Нагорната проповед на Спасителя не цели да унищожи или да обезцени моралните предписания на Древния Закон, а открива неговите скрити възможности и предявява нови изисквания: той разкрива напълно цялата Божествена и човешка истина. Той не прибавя нови, външни 129

¹⁹ Вж. *Иер.* 31, 31-34.

²⁰ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 1, 1, 1: CCL 35, 1-2 (PL 34, 1229-1231).

²¹ Вж. *Мат.* 5, 17-19.

- 582 предписания, но стига дотам да промени корена на деянията, сърцето, там, където човек избира между чистото и нечистото²², където се оформят вярата, надеждата и любовта и с тях другите добродетели. Така Евангелието води Закона до неговата пълнота, като подражава на съвършенството на Небесния Отец²³ чрез прощката за враговете и молитвата за гонителите, подобно на Божественото великодушие.²⁴
- 1434 1969 Новият Закон *изпълнява религиозните дела*: милостиня, молитва и пост, насочвайки към „Отец, Който вижда в скришно“, противно на желанието „да се покажеш... пред хората“.²⁵ Неговата молитва е „Отче наш“.²⁶
- 1696 1970 Евангелският закон включва решителния избор между „двата
1789 пътя“²⁷ и прилагането в практика думите на Спасителя²⁸; той се съдържа в *златното правило*: „Всичко, което искате да правят вам хората, същото правете и вие към тях“: Защото това е Законът и Пророците.²⁹
- 1823 Целият Евангелски закон се съдържа в „новата заповед“ на Исус³⁰ да се обичаме един друг, както Той ни обикна.³¹
- 1971 Към Нагорната проповед на Спасителя трябва да се *прибави нравствената катехеза на апостолските послания* (*Рим.* 12-15; *1 Кор.* 12-13; *Кол.* 3-4; *Еф.* 4, 6; и т.н.). Това учение предава наставлението на Спасителя с авторитета на апостолите, особено като излагат добродетелите, произтичащи от вярата в Христос и вдъхновени от любовта – главния дар на Светия Дух. „Любовта да бъде нелицемерна... Бъдете един към друг нежни с братска любов ... бъдете радостни в надеждата, бивайте търпеливи в скръбта, в молитвата – постоянни; помагайте на светиите в техните нужди; залягайте да бъдете страннолюбиви“ (*Рим.* 12, 9-13). Тази катехеза ни учи

²² Вж. *Мат.* 15, 18-19.

²³ Вж. *Мат.* 5, 48.

²⁴ Вж. *Мат.* 5, 44.

²⁵ Вж. *Мат.* 6, 1-6: 16-18.

²⁶ Вж. *Мат.* 6, 9-13.

²⁷ Вж. *Мат.* 7, 13-14.

²⁸ Вж. *Мат.* 7, 21-27.

²⁹ Вж. *Лук.* 6, 31.

³⁰ Вж. *Иоан.* 13, 34.

³¹ Вж. *Иоан.* 15, 12.

също да разглеждаме съвестта в светлината на нашата връзка с Христос и с Църквата.³²

1972 Новият Закон се нарича *закон на любовта*, защото действа повече със силата на любовта, вляна от Светия Дух, отколкото от страх; *закон на благодатта*, защото той дарява сила и благодат, за да действваме със средствата на вярата и тайнствата; *закон на свободата*³³, защото ни освобождава от ритуалния и юридически канон на Древния Закон, кара ни да действваме непринудено, вдъхновени от любовта; и, накрая, ни извежда от състоянието на слуги, „които не знаят какво върши Господарят им“, и ни прави приятели на Христос, осиновени чедата³⁴: „Не ви наричам вече слуги, защото слугата не знае що върши господарят му, а ви нарекох приятели, защото ви казах всичко, що съм чул от Отца Си“ (Иоан. 15, 15).

782

1828

1973 Освен заповедите Новият Закон включва *Евангелските съвети*. Традиционното разграничение между Божиите заповеди и Евангелските съвети се установява по отношение на любовта, съвършенство на християнския живот. Заповедите са предназначени да отстранят това, което е несъвместимо с любовта. Съветите имат за цел да отстранят това, което дори без да противоречи, може да бъде пречка за развитието на любовта.³⁵

2053

915

1974 Евангелските съвети проявяват живата пълнота на любовта, жадуваща да дава все повече. Те удостоверяват нейния устрем и подтикват духовната ни готовност. Съвършенството на Новия Закон се състои предимно в предписанията на любовта към Бога и ближния. Съветите сочат по-преки пътища, по-удобни средства за изпълнението им и се прилагат според призванието на всеки:

2013

„Бог не иска всеки да съблюдава всички съвети, но само онези, които са подходящи според различието на хората, на времената, случаите и силите, така както любовта го изисква; защото тя е като царица на всички добродетели, на всички заповеди, на всички съвети, с една дума, на всички закони и на всички християнски дела, дава на всички и на всеки мястото, реда, времето и ценността.“³⁶

³² Вж. Рим. 14; 1 Кор. 5-10.

³³ Вж. Иак. 1, 25; 2, 12.

³⁴ Вж. Гал. 4, 1-7; 21-31; Рим. 8, 15-17.

³⁵ Вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 184, a. 3; Ed. Leon. 10, 453-454.

³⁶ SANCTUS FRANCISCUS DE SALES, *Traité de l'amour de Dieu*, 8, 6: *Oeuvres*, v. 5 (Annecy 1894) p. 75.

Накратко

- 1975 Според Писанието Законът е бащинско послание на Бога, което сочи на човека пътищата, които водят до обещаното блаженство, като премахва пътищата на злото.
- 1976 „Законът е нареждане на разума за общото благо, дадено от този, който е натоварен за общността.“³⁷
- 1977 Христос е завършек на Закона.³⁸ Единствен Той поучава и дава Божията правда.
- 1978 Естественият закон е участие в Божията мъдрост и доброта от страна на човека, създаден по образ на Създателя. Той изразява достойнството на човешката личност и съставя базата на нейните права и основни задължения.
- 1979 Естественият закон е неизменен и постоянен в хода на историята. Правилата, които го изразяват, са общовалидни. Той е необходимата основа за изграждането на нравствените норми и гражданския закон.
- 1980 Древният Закон е първият етап на богооткровения закон. Неговите морални предписания са обобщени в Десетте Божии заповеди.
- 1981 Законът на Мойсей съдържа много естествено достъпни за разума истини. Бог ги е открил, защото хората не успявали да ги прочетат в сърцето си.
- 1982 Древният Закон е подготовка към Евангелието.
- 1983 Новият Закон е благодатта на Светия Дух, придобита от вярата в Христос, действаща чрез любовта. Тя се изразява предимно в Нагорната проповед на Господа и ползва тайнствата, за да ни предаде благодатта.
- 1984 Евангелският Закон изпълнява, превъзхожда и води до съвършенство Древния Закон: обещанията му чрез блаженствата в Небесното Царство, неговите заповеди чрез коренното преобразуване на действията и сърцето.

³⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 1-2, q. 90, a. 4, c: Ed. Leon. 7, 152.

³⁸ Вж. Рим. 10, 4.

- 1985 *Новият Закон е закон на любовта, закон на благодатта, закон на свободата.*
- 1986 *Освен посланията си Новият Закон съдържа Евангелските съвети. „Светостта на Църквата е поддържана специално от многобройните съвети, които Господ предаде за съблюдаване на Своите ученици в Евангелието.“³⁹*

Член 2

БЛАГОДАТ И ОПРАВДАНИЕ

I. Оправдание

- 1987 Благодатта на Свети Дух има силата да ни оправдае, т.е. да измие греховете ни и да ни приобщи към Божията правда чрез вярата в Исус Христос⁴⁰ и чрез Кръщението⁴¹: 734
- „Ако пък сме умрели с Христос, вярваме, че и ще живеем с Него, знаейки, че Христос, веднъж възкръснал от мъртвите, вече не умира: смъртта вече няма власт над Него. Колкото до това, че *Той* умря, умря веднъж за греха; а колкото до това, че живее, живее за Бога. Тъй и вие считайте себе си мъртви за греха, обаче живи за Бога в Христа Исуса“ (Рим. 6, 8-11).
- 1988 Чрез силата на Светия Дух ние участваме в Страданието на Христос, умрели за греха и в Неговото Възкресение; раждайки се за нов живот, ние сме членове на Тялото Му, което е Църквата⁴², пръчките, присадени на Лозата, която е Той самият⁴³: 654
- „Именно чрез Духа, ние се приобщаваме към Бога. С участието на Духа ние ставаме участници в Божествената природа... Ето защо тези, в които живее Духът, са обожествени.“⁴⁴ 460
- 1989 Първото дело на благодатта на Светия Дух е вътрешното *обръщане*, което върши оправданието според благовестието на Исус 1427

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogin. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 48.

⁴⁰ Вж. Рим. 3, 22.

⁴¹ Вж. Рим. 6, 3-4.

⁴² Вж. I Кор. 12.

⁴³ Вж. Иоан. 15, 1-4.

⁴⁴ SANCTUS ATHANASIUS ALEXANDRINUS, *Epistula ad Serapionern*, 1, 24: PG 26, 585-588.

в началото на Евангелието: „Покайте се, защото се приближи Царството небесно“ (Мат. 4, 17). Под подтика на благодатта човек се обръща към Бога и се откъсва от греха, като получава по този начин опрощение и оправдание свише. „Оправданието съдържа следователно опрощението на греховете, освещаването и обновлението на вътрешния човек.“⁴⁵

1446 1990 Оправданието *откъсва човека от греха*, който противоречи на Божията Любов, и очиства неговото сърце от греха. Оправданието е следствие от инициативата на Божието милосърдие, което дава опрощението и помирява човека с Бога. То освобождава от робството на греха и лекува.

1812 1991 Оправданието е едновременно *приемане на Божията правда* чрез вярата в Исус Христос. Правдата означава тук праволинейността на Божествената любов. Чрез оправданието вярата, надеждата и любовта се вливат в сърцата ни и ни дават подчинението на Божията воля.

617 1992 Оправданието ни бе *заслужено чрез Страданието на Христос*, Който се предаде на Кръста като жива, свята и богоугодна жертва, Чиято кръв стана умилюстителна жертва за греховете на всички хора. Оправданието ни се дава чрез Кръщението – тайнство на вярата. То ни възпитава за Божията правда, която ни прави вътрешно праведни със силата на Неговото милосърдие. Тя има за цел Славата Божия, славата на Христос и дара на вечния живот⁴⁶:

„А сега, без закона, се яви Божията правда, засвидетелствана от закона и пророците. Божията правда чрез вяра в Исуса Христа е у всички и върху всички вярващи; защото няма разлика: всички съгрешиха и са лишени от славата Божия, оправдавайки се даром с Божията благодат чрез изкуплението в Христа Исуса, Когото Бог отреди да бъде с кръвта Си умилюстителна жертва чрез вярата, за да покаже Своята правда в прощението на сторените по-преди грехове, във време на Божието дълготърпение, за да покаже Своята правда в сегашно време, та *да стане явно*, че Той е справедлив и оправдава вярващия в Исуса“ (Рим. 3, 21- 26).

2008 1993 Оправданието установява *сътрудничество между Божията благодат и човешката свобода*. От страна на човека то се

⁴⁵ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 7: DS 1528.

⁴⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 7: DS 1529.

изразява в одобрението на вярата в Словото Божие, което го кани към обръщане, и в съдействие на импулса на любовта на Светия Дух, който предхожда одобрението и го пази:

„Когато Бог докосва сърцето на човека чрез просветлението на Светия Дух, човек не бездейства, получавайки това вдъхновение, което той може впрочем да отхвърли; но без Божията благодат той не може също да се подготви със своята собствена свободна воля за правдата пред Бога.“⁴⁷ 2068

1994 Оправданието е *най-съвършеното дело на Божията любов*, проявена в Исус Христос и дадена от Светия Дух. Свети Августин смята, че „оправданието на нечестивеца е дело по-велико от сътворението на небето и на земята“, защото „небето и земята ще преминат, но спасението и оправданието на избраните ще остане“⁴⁸. Той вярва също, че оправданието на грешниците надвишава сътворението на ангелите в правдата с това, че то е доказателство за по-голямо милосърдие. 312

1995 Светият Дух е вътрешният господар. Давайки живот на „вътрешния човек“⁴⁹, оправданието води до *освещаване* на цялото същество: 741

„Като предоставяхте членовете си да бъдат роби на нечистотата и беззаконието, за беззаконни дела, тъй и сега предоставете членовете си да бъдат роби на правдата за свети дела... Но сега, когато се освободихте от греха и станяхте Божии раби, вашият плод е светост, а краят – вечен живот“ (Рим. 6, 19.22).

II. Благодат

1996 Оправданието ни идва от Божията благодат. Благодатта е *благоволението, безвъзмездната помощ*, която Бог ни дава, за да отговорим на Неговия зов: да станем чеда Божии⁵⁰, осиновени чеда⁵¹, участници в Божествената същност⁵² и във вечния живот⁵³. 153

⁴⁷ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 5: DS 1525.

⁴⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *In Iohannis evangelium fractatus*, 72, 3: CCL 36, 508 (PL 35, 1823).

⁴⁹ Вж. Рим. 7, 22; Еф. 3, 16.

⁵⁰ Вж. Иоан. 1, 12-18.

⁵¹ Вж. Рим. 8, 14-17.

⁵² Вж. 2 Петр. 1, 3-4.

⁵³ Вж. Иоан. 17, 3.

- 375, 260 1997 Благодатта е *участие в живота на Бога*, тя ни въвежда в съкровената част на триединния живот: чрез Кръщението християнинът участва в благодатта на Христос, Глава на Неговото Тяло. Като „осиновен син“ той може отсега нататък заедно с единствения Син да нарича Бога „Отец“. Той приема живота от Духа, Който му вдъхва любовта и Който образува Църквата.
- 1719 1998 Това призвание за вечен живот е *свръхестествено*. То зависи напълно от безвъзмездното начинание на Бога, защото само Той може да се открие и да отдаде самия Себе Си. Това призвание надвишава способностите на разума и силите на човешката воля, както и на всяко създание.⁵⁴
- 1966 1999 Благодатта на Христос е безвъзмездният дар, който Бог ни прави от живота си, вдъхнат от Светия Дух в душата ни, за да я излекува от греха и да я освети: Това е *осветителната* или *обожествяващата благодат*, приета при Кръщението. Тя е в нас изворът на делото за освещаването⁵⁵:
- „Който е в Христос, той е нова твар; древното (същество) премина, ето всичко стана ново; а всичко е от Бога, Който ни примири със Себе Си чрез Исуса Христа“ (2 Кор. 5, 17-18).
- 2000 Осветителната благодат е благодатно състояние, постоянно и свръхестествено предразположение за духовно усъвършенстване, за да се издигне душата и да стане способна да живее с Бога, да действа в Неговата любов. Различаваме *благодатно състояние*, постоянно предразположение да живеем и да постъпваме според Божествения призив и *въздействена благодат*, която показва Божията намеса било в началото на обръщането, било по време на делото на освещаването.
- 490 2001 *Подготовката на човека* за приемане на благодатта е вече едно дело на благодатта. Тя е необходима, за да поражда и подкрепя нашето съдействие за оправданието чрез вярата и осветяването чрез любовта. Бог завършва в нас това, което е започнал: „защото Той започва така, както искаме да действа, и завършва, както искаме да съдейства на желаещите“⁵⁶.

⁵⁴ Вж. 1 Кор. 2, 7-9.

⁵⁵ Вж. Иоан. 4, 14; 7, 38-39.

⁵⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De gratia et libero arbitrio*, 17, 33: PL 44, 901.

„Наистина ние също се трудим, но само съдействаме, докато Той действа. Защото милосърдието Му ни предхожда, за да бъдем изцелени; защото то още ни следва, за да можем, веднъж излекувани, да заживеем нов живот; то ни предхожда, за да бъдем призвани; то ни следва, за да бъдем прославени; то ни изпреварва, за да живеем в благочестие; то ни следва, за да живеем завинаги с Бога, защото без Него ние не можем нищо да направим.“⁵⁷

2002 Свободната Божия инициатива изисква *свободен отговор от човека*, защото Бог създаде човека по Свой образ, дарявайки му заедно със свободата и способността да Го познава и да Го обича. Душата може да влезе в общение с любовта само свободно. Бог докосва непосредствено и движи човешкото сърце. Той постави в човека стремеж към истината и доброто, който само Той може да задоволи. Обещанията за „вечен живот“ отговарят на този стремеж извън пределите на всяка надежда: 1742

„И понеже си отпочина на седмия ден, макар и всичко да стори ти бездеен, но тъй ни предвещава гласът на Книгата Твоя: че и ние след делата наши твърде добри – а и тях пак Ти си ни дал, – в съботата на нашия живот ще почиваме в Тебе.“⁵⁸ 2250

2003 Благодатта е преди всичко и главно дар на Духа, Който ни оправдава и осветява. Но благодатта включва също и даровете, които Духът ни дава, за да ни приобщи към делото Си, за да ни направи способни да участваме в спасението на другите и за растежа на Тялото Христово – Църквата. Това са *благодатите на тайнствата*, дарове, свойствени на различните тайнства. Освен това има и *особени благодати*, наречени *харизми* според гръцкия термин, употребен от св. Павел, който означава благоволение, безвъзмезден дар, благоденствие.⁵⁹ Какъвто и да е техният характер, понякога необикновен като дара на чудесата или езиците, харизмите са насочени към осветителната благодат и имат за цел общото благо на Църквата. Те са в служба на любовта, която изгражда Църквата.⁶⁰ 1108
1127
799-801

2004 Необходимо е да отбележим между особените благодати *състоянието на благодат*, което придружава упражняването на отговорностите в християнския живот и в службите на Църквата:

⁵⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *De natura et gratia*, 31, 35: CSEL 49, 258-259 (PL 44, 264).

⁵⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 13, 36, 51: CCL 27, 272 (PL 32, 868).

⁵⁹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 12: AAS 57 (1965) 16-17.

⁶⁰ Вж. *1 Кор.* 12.

„И понеже, по дадената нам благодат, имаме разни дарби, то *имаши ли* пророчество, *пророчествай* според вярата; *имаши ли* служба – *предбъдвай* в службата; учител ли си – в учението; наставник ли си – *наставлявай*; дарител ли си – *дарувай* простосърдечно; предстоятел ли си – *предстоявай* с усърдие, благотворител ли си – *благотвори* на драго сърце“ (Рим. 12, 6-8).

2005 Бидейки от свръхестествен порядък, благодатта *се изплъзва от опита ни* и може да се познае само от вярата. Ние не можем впрочем да се основаваме на чувствата или на делата си, за да заключим, че сме оправдани и спасени.⁶¹ Обаче в съответствие със словото Божие: „По делата им ще ги познаете“ (Мат. 7, 20), като гледаме Божиите благодеяния в живота ни и в живота на светиите, това ни дава гаранция, че благодатта действа в нас и ни води към все по-голяма вяра и поведение на доверчива бедност.

Една от най-хубавите прояви на това поведение намираме в отговора на св. Жана д'Арк на един въпрос, клопка на нейните църковни съдии: „Запитана знае ли дали е в Божията благодат – тя отговаря: „Ако не съм, Бог ще ме постави в нея; ако съм, Бог ще ме запази в нея.“⁶²

III. Заслугата

„Ти си прославен в общението на светците: когато Ти увенчаваш заслугите им, Ти увенчаваш собствените си дарове.“⁶³

1723 2006 Терминът „заслуга“ означава общо *възнаграждение, дължи-*
мо от обществото на един от членовете му за дейността му, определена като добра или лоша, достойна за награда или наказание. За-
1807 слугата произхожда от добродетелта на справедливостта, съобразена с принципа за равенство, който я ръководи.

2007 В чисто юридически смисъл няма заслуга от страна на човека по отношение на Бога. Между Него и нас неравенството е неизмеримо, защото ние получихме всичко от Него, нашия Създател.

2008 Заслугата на човека пред Бога в християнския живот произхожда от това, че *Бог свободно реши да приобщи човека в дело-*
306

⁶¹ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, с. 9: DS 1533-1534.

⁶² SANCTA IOANNA DE ARCO, *Dictum: Procès de condamnation*, ed. P. TISSET (Paris 1960) p. 62.

⁶³ *Pruefatio de sanctis, I: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 428; вж. „Doctor gratiae“, SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum 102. 7: CCL 40, 1457 (PL 37, 1321)*.

то на Своята благодат. Бащинското действие на Бога е първо със своята подбуда, а свободната човешка дейност е втора в своето сътрудничество с него, така че заслугите на добрите дела трябва да се отдадат първо на Божията благодат и след това на вярващия. Човешката заслуга произлиза впрочем от самия Бог, защото добрите му дела започват в Христос от вдъхновенията и помощта на Светия Дух. 155, 970

2009 Осиновението, което ни прави участници чрез благодатта в Божествената природа, може да ни дари, според безвъзмездната правда на Бога, една *истинска заслуга*. Именно там чрез благодатта се появява едно право – пълното право на любовта, което ни прави „сънаследници“ на Христос и достойни да приемем „обещаното наследство за вечен живот“⁶⁴. Заслугите на добрите ни дела са дарове на Божествената доброта.⁶⁵ „Благодатта предшества; сега отдаваме дължимото. ... Заслугите ни са дарове от Бога.“⁶⁶ 604

2010 Тъй като в областта на благодатта инициативата принадлежи на Бога, *никой не може да заслужи първата благодат*, стояща в началото на обръщането, прошката и оправданието. Под въздействието на Светия Дух и любовта ние *можем след това да заслужим* за самите нас и за ближния необходимите благодати, полезни за спасението ни, за увеличаване на благодатта и любовта, както и за придобиване на вечния живот. Само земните блага като здраве и приятелство могат да бъдат заслужени съгласно премъдростта на Бога. Тези благодати и блага са обект на християнската молитва. Тя се грижи за задоволяване нуждата ни от благодатта, за да извършим деяния, достойни за награда. 1998

2011 *Христовата любов е изворът в нас на всичките ни заслуги* пред Бога. Благодатта, свързваща ни с Христос с действена любов, осигурява свръхестествените качества на делата ни и следователно на заслугата ни пред Бога, както и пред хората. Светците винаги са имали ясното съзнание, че заслугите им са чиста Божия благодат: 492

„След изгнание тук, на Земята, надявам се да Ти се наслаждавам в Отечеството, но не искам да натрупвам заслуги за небето, искам да

⁶⁴ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 16: DS 1546.

⁶⁵ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, c. 16: DS 1548.

⁶⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 298, 4-5: SPM 1, 98-99 (PL 38, 1367).

- 1460 работя *само от любов* към Теб В залеза на този живот аз ще се явя пред Теб с празни ръце, защото не искам, Боже, да броиш делата ми. Всички наши правди имат петна пред очите Ти. Затова искам да се облака в Твоята *Правда*, да получа от Твоята *Любов* вечно да Те при- тежавам за *Теб самия*⁶⁷

IV. Християнската святост

- 2012 „На ония, които любяТ Бога ... всичко съдейства към добро
459 Защото, които Той е предузнал, *тях* е и предопределил *да бъдат* сход- ни с образа на Сина Му, та Той да бъде първороден между многото братя. А които е предупределил, *тях* и призовал; и които е призовал, *тях* и оправдал; а които е оправдал, *тях* е прославил“ (*Рим.* 8, 28-30).
- 915, 2545 2013 „Призивът за пълнотата на християнския живот и съвършен- ството на любовта е насочен към всички, които вярват в Христос, какъвто и да е техният ранг и положение.“⁶⁸ Всички са призвани към светостта: „Бъдете съвършени, както е съвършен и Небесният ваш Отец“ (*Мат.* 5, 48).
- 825 „Верните трябва да прилагат силите, които са получили според мярка- та на дара на Христос ... за да придобият това съвършенство, като изпълняват във всичко волята на Отца, да се отдадат с цялата си душа на Славата на Бога и в служене на ближния. Така светостта на Божия народ ще расте и ще носи обилни плодове, както блестящо го доказва историята на Църквата чрез живота на толкова светци.“⁶⁹
- 2014 Духовният напредък е насочен към все по-дълбоко единение с
774 Христос. Това единение се нарича „мистично“, защото участва в Христовата тайна чрез тайнствата – „светите тайни“ – и в Него, в тайната на Светата Троица. Бог призовава всички ни към това дъл- боко единение с Него, дори и особени благодати или необикновени знаци на този мистичен живот да са дарени само на някои хора с цел да се изяви безвъзмездният дар, предназначен за всички.
- 2015 „Пътят на съвършенството минава през Кръста. Няма свя- тост без самоотричане и без духовна борба.“⁷⁰ Духовният напредък
407, 2725,

⁶⁷ SANCTA THERESIA A IESU INFANTE, *Acte d'offrande à l'Amour miséricordieux: Récréations pieuses – Prières* (Paris 1992) p. 514-515.

⁶⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965) 45.

⁶⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965) 45.

⁷⁰ Вж. 2 *Тим.* 4.

включва аскеза и умъртвяване на плътта, които водят постепенно към живот в мира и радостта на блаженствата: 1438

„Този, който се извисява, никога не престава да сменя началото с начало, нито началото на все по-великите неща завършва в себе си. Този, който се изкачва, никога не престава да желае това, което вече познава.“⁷¹

2016 „Чедата на нашата майка – светата Църква – се надяват именно на *благодатта на постоянството и на наградата* на Бога, техния Отец, за добрите дела, извършени чрез благодатта Му в общение с Исус.“⁷² Спазвайки същия начин на живот, верните споделят „блажената надежда“ на онези, които Божественото милосърдие събира в „светия град Иерусалим ... слизащ от Бога, от небето, стъкмен като невеста, пременена за своя мъж“ (*Откр.* 21, 2). 162, 1821
1274

Накратко

2017 *Благодатта на Светия Дух ни дарява с Божията справедливост. Приобщавайки ни чрез вярата и Кръщението към Страданието и Изкуплението на Исус Христос, Духът ни прави участници в Неговия живот.*

2018 *Оправданието, както и обръщането, има две страни. Под въздействието на благодатта човек се обръща към Бога и се отклонява от греха, приемайки така прощката и правдата свие.*

2019 *Оправданието съдържа прошка на греховете, освещаване и обновление на вътрешния човек.*

2020 *Оправданието ни бе заслужено от Страданието на Христос. То ни се дава чрез Кръщението. Възпитава ни за Божията правда, която ни прави праведни и има за цел Божията Слава и Славата на Христос и дара на вечния живот. То е най-превъзходното дело на Божието милосърдие.*

2021 *Благодатта е помощта, която Бог ни дава, за да отговорим на призиванието си да станем Негови осиновени чедата. Тя ни въвежда в съкровената част на троичния живот.*

⁷¹ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *In Canticum homilia 8: Gregorii Nysseni opera*, ed. W. JAEGER-H. LANGERBECK, v. 6 (Leiden 1960) p. 247 (PG 44, 941).

⁷² Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canon 26: DS 1576.

- 2022 *Божествената инициатива в делото на благодатта предхожда, подготвя и подбужда свободния отговор на човека. Благодатта отговаря на дълбоките пориви ... на човешката свобода; тя я зове да е сътрудници и я усъвършенства.*
- 2023 *Осветителната благодат е безвъзмезден дар, който Бог ни дава от Своя живот; тя е вдъхната от Светия Дух в душата ни, за да я изцели от греха и да я освети.*
- 2024 *Осветителната благодат ни прави „богоугодни“. Харизмите са специалните благодати на Светия Дух; те са насочени към осветителната благодат и имат за цел общото благо на Църквата. Бог действа също чрез различни въздействителни благодати, които се отличават от благодатното състояние, в което непрекъснато се намираме.*
- 2025 *Ние може да имаме заслуга пред Бога само като следствие от Божия свободен промисъл да приобщи човека в делото на Своята благодат. Заслугата принадлежи на първо място на Божията благодат и на второ място на човешкото сътрудничество. И човешката заслуга идва от Бога.*
- 2026 *По силата на нашето осиновление благодатта на Светия Дух може да ни дари истинска заслуга според безвъзмездната Божия правда. Главен извор в нас на заслугата пред Бога е любовта.*
- 2027 *Никой не може да заслужи първата благодат, която стои в началото на обръщането. Под въздействието на Светия Дух можем да заслужим за нас самите и за ближния всички полезни благодати, за да достигнем вечния живот, както и необходимите ни земни блага.*
- 2028 *„Призивът за пълнота на християнския живот и за съвършенство на любовта е отправен към всички онези, които вярват в Христос.“⁷³ „Християнското съвършенство има само едно изискване – да няма никаква граница.“⁷⁴*
- 2029 *„Ако някой иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва“ (Мат. 16, 24).*

⁷³ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 40: AAS 57 (1965).

⁷⁴ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *De vita Moysis*, 1, 5: ed. M. SIMONETTI (Vicenza 1984) p. 10 (PG 44, 300).

Член 3

ЦЪРКВАТА, МАЙКА И НАСТАВНИЦА

2030 Именно в Църквата, в общение с всички кръстени, християнинът изпълнява призиванието си. Той приема от Църквата Божието Слово, което съдържа поученията на „Христовия закон“.⁷⁵ От Църквата получава благодатта на тайнствата, която го крепи по „пътя“. Той научава от Църквата *примера на светостта*; там разпознава образа и извора на светостта в Пресветата Дева Мария; вижда я в истинското свидетелство на онези, които живеят свято; открива я в духовното Предание и в дългата история на светците, които са я предхождали и които Литургията почита в Санкторала (Месецослов). 828 1172

2031 *Нравственият живот е духовно почитане*. Ние „представяме телата си в жива жертва (хостия), свята, благоугодна на Бога“⁷⁶, в лоното на Христовото Тяло, Коего ние образуваме, и в общение с жертвоприношението на Неговата Евхаристия. В Литургията и в отслужването на тайнствата молитвата и поучението се сливат с Христовата благодат, за да осветлят и подхранят християнската дейност. Като цяло нравственият живот намира своя извор и връх в Евхаристичната жертва. 1368

I. Нравственият живот и Учителната власт на Църквата 85-87 888-892

2032 Църквата, „стълб и крепило на истината“ (*1 Тим. 3, 15*), „получи от апостолите тържествената Христова заповед да проповядва истината за Спасението“⁷⁷. „Църквата е длъжна да изпълнява по всяко време и навсякъде нравствените принципи, дори и тези, които се отнасят до социалния ред, а така също и да преценява цялата човешка дейност в рамките на изискванията на основните права на човешката личност и спасението на душите.“⁷⁸ 2246 2420

2033 *Учителната власт на църковните служители* в областта на морала се упражнява обикновено във вероучението и проповедта с помощта на богословските книги и на духовните автори. Така под егидата и с бдителността на пастирите се е предавал от поколение на поколение „за- 84

⁷⁵ Вж. *Гал. 6, 2*.

⁷⁶ Вж. *Рим. 12, 1*.

⁷⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 17: AAS 57 (1965) 21.

⁷⁸ CIC canon 747, § 2.

логът“ на християнския морал, състоящ се от характерен сбор от правила, заповеди и добродетели, произлизащи от Христовата вяра и оживени от любовта. Традиционно това вероучение се основава на Кредото, на „Отче наш“ и на Десетте Божии заповеди, които излагат принципите на моралния живот, отнасящи се за всички хора.

2034 Римският Първосвещеник и епископите „истински учители, снабдени с Христовата власт, проповядват на поверения им народ вярата, която трябва да бъде изповядана и приложена в нравите“⁷⁹. *Учителната власт* на Папата и епископите, в общение с него, учи верните на истините, които трябва да вярват, любовта, която трябва да практикуват, и блаженството, на което трябва да се надяват.

2035 Върховната степен на участие във властта на Христос е осигурена с харизмата на *непогрешимостта*. Тя се простира толкова далеч, колкото и съкровището на Божественото Откровение⁸⁰; тя стига и до всички елементи на учението, включително и до моралното, без които спасителните истини на вярата не могат да бъдат пазени, излагани или съблюдавани.⁸¹

1960 2036 Авторитетът на Учителната власт се простира също и над специфичните предписания на *естественния закон*, защото спазването им, желано от Създателя, е необходимо за Спасението. Напомняйки предписанията на естественния закон, Учителната власт на Църквата изпълнява съществена част от пророческата си функция да известява на хората какво те са в действителност и да им напомни какви трябва да бъдат пред Бога.⁸²

2037 Божият Закон, поверен на Църквата, е предаван на верните като път на живот и истина. Следователно верните имат *право*⁸³ да бъдат просветени в Божествените, спасителни повели, които очистват разсъдъка и с благодатта лекуват ранения човешки разум. Верните са длъжни да спазват правилата и *наредбите*, издадени от законната власт на Църквата. Дори, ако са дисциплинарни, тези разпореждания изискват подчинение с любов.

2041

⁷⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 29.

⁸⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965) 30.

⁸¹ Вж. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Decl. *Mysterium Ecclesiae*, 3: AAS 65 (1973) 401.

⁸² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 14: AAS 58 (1966) 940.

⁸⁴ Вж. CIC canon 213.

2038 Църквата има нужда от предаността на пастирите, от науката на богословите, от сътрудничеството на всички християни и хора с добра воля за предаването и приложението на християнския морал. Вярата и практикуването на Евангелието дават на всеки човек житейски опит „в Христа“, който го осветлява и го прави способен да оцени духовните и човешки ценности според Божия Дух.⁸⁴ Така Светият Дух може да си служи с най-смирените, за да просвети мъдрите и високостоящите. 2442

2039 Службите трябва да се упражняват в дух на братско служение и преданост към Църквата в името на Бога.⁸⁵ Същевременно в нравствените преценки за своите лични деяния съвестта на всеки трябва да избягва да се затваря в личното си съждение. Тя трябва да се отвори колкото се може повече за зачитане благого на всички, така както се изисква в нравствения, естествен и Богооткровен закон, а следователно и в закона на Църквата и в позволеното учение на Църковната учителна власт по нравствените въпроси. Не трябва да противопоставяме личната си съвест и разум на нравствения закон и на Учителната власт. 1783

2040 Така между християните може да се развие истински *синовен дух по отношение на Църквата*. Той е естествен изблик на кръщелната благодат, която ни роди в лоното на Църквата и ни направи членове на Христовото Тяло. В своята майчинска загриженост Църквата ни дарява Божието милосърдие, което се издига над всичките ни грехове и действа по специфичен начин в тайнството на Помирението. Като грижовна майка тя не се скъпи също ден след ден да ни дава храната на Словото и Евхаристията на Спасителя в Литургията. 167

II. Църковните заповеди

2041 Църковните заповеди намират своето място в нравствения живот, свързан с литургичния, от който се подхранват. Задължителният характер на тези положителни закони, постановени от духовната власт, имат за цел да гарантират на верните необходимия минимум в молитвения дух и в нравственото усилие за увеличаване любовта към Бога и ближния:

⁸⁴ Вж. *1 Кор.* 2, 10-15.

⁸⁵ Вж. *Рим.* 12, 8. 11.

- 1389 2042 Първата заповед („Участвай на Литургията всяка неделя и
2180 Задължителните празници и се освободи от задълженията на работата“) изис-
2177 ква от верните да осветят деня, в който се възпоменава Възкресението Гос-
подне, и особените литургични празненства, където се почитат Господните
тайни, тайните на Блажена Дева Мария и на светците. На първо място трябва
да се участва в ехаристичното тържество, на което се събира християнската
общност, и да се почива от онзи труд и грижи, които пречат да се осветят тези
дни.⁸⁶
- 1457 Втората заповед („Изповядай твоите грехове поне веднъж в годината“) осигурява подготовка за Евхаристията чрез приемане тайнството на Покаянието, което продължава делото на обръщането и прошката, която сме приели при Кръщението.⁸⁷
- 1389 Третата заповед („Приеми тайнството Евхаристия поне на Великден“) осигурява минималното приемане Тялото и Кръвта на Спасителя във връзка с Великденските празници, начало и център на християнската Литургия.⁸⁸
- 1387 2043 Четвъртата заповед („В дните, установени от Църквата, се въздържай
1438 от месо и спазвай поста“) осигурява времето за аскетизъм и покаяние, които ни подготвят за Литургичните празници; те допринасят да владеем инстинктите си и свободата на сърцето си.⁸⁹
- 1351 Петата заповед („Помагай за издръжката на Църквата“). Тази заповед известява на верните задължението за подпомагане на материалните нужди на Църквата според своите възможности.⁹⁰

III. Нравственият живот и мисионерското свидетелство

- 852, 905 2044 Верността на кръстените е начално условие за проповядване на Евангелието и за *мисията на Църквата в света*. За да прояви пред хората силата на истината и своя блясък, вестта за спасението трябва да бъде удостоверена от свидетелството на живота на християните. „Свидетелството за християнски живот и извършените в свръхестествен дух дела са мощни средства за привличане на хората към вярата и към Бога.“⁹¹

⁸⁶ Вж. CIC canones 1246-1248; CCEO canones 880, § 3. 881, §§ 1. 2. 4.

⁸⁷ Вж. CIC canon 989; CCEO canon 719.

⁸⁸ Вж. CIC canon 920; CCEO canones 708. 881, § 3.

⁸⁹ Вж. CIC canones 1249-1251; CCEO canon 882.

⁹⁰ Вж. CIC canon 222; CCEO canon 25. Епископските Конференции могат, също така, да определят други църковни норми за техните територии; вж. CIC canon 455.

⁹¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 6: AAS 58 (1966) 842.

- 2045 Тъй като са членове на Тялото, на което Христос е Главата,⁹² 753
християните допринасят чрез постоянство в своите убеждения и нрави
за *изграждането на Църквата*. Църквата расте, увеличава се и
се развива чрез светостта на своите верни⁹³: „докле всинца достиг- 828
нем до единството на вярата и на познаването Сина Божий, до със-
тояние на мъж свършен, до пълната възраст на Христовото съ-
вършенство“ (Еф. 4, 13).
- 2046 С живота си по примера на Христос християните *подготвят ид-* 671, 2819
ването на Божието Царство, „Царство на справедливостта, истината
и мира“⁹⁴. Те не изоставят при това и земните си задължения; верни на
своя Учител, те ги изпълняват с честност, търпение и любов.

Накратко

- 2047 *Нравственият живот е духовно почитане. Християнската дей-*
ност намира своята храна в Литургията и в извършване на
тайнствата.
- 2048 *Църковните заповеди засягат нравствения и християнски жи-*
вот, който е свързан с Литургията и се храни от нея.
- 2049 *Учителната власт на църковните служители в областта на*
морала се упражнява обикновено в катехезата и в проповедите
въз основа на Десетте Божии заповеди, които изразяват прин-
ципите на нравствения живот, валидни за всеки човек.
- 2050 *Римският първосвещеник и епископите, като истински учите-*
ли, проповядват на Божия народ вярата, която той трябва да
приема и да прилага в нравите си. Те са длъжни също да се
произнасят по моралните въпроси, свързани с естествения за-
кон и с разума.
- 2051 *Непогрешимостта на Учителната власт на пастирите се прос-*
тира до всички принципи на учението, включително и морала,
без които спасителните истини на вярата не могат да бъдат
опазени, тълкувани или спазвани.

⁹² Вж. Еф. 1, 22.

⁹³ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 39: AAS 57 (1965) 44.

⁹⁴ *Domini Nostri Iesu Christi universorum Regis sollemnitas, Praefatio: Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 381.

ДЕСЕТТЕ БОЖИ ЗАПОВЕДИ

Исход 20, 2-17

Аз съм Господ, Бог твой,
Който те изведох
от Египетската земя,
от дома на робството.

Да нямаш други
богове, освен Мене.
Не си прави кумир
и никакво изображение
на онова,
що е горе на небето,
що е долу на земята,
и що е във водата
под земята.
Не им се кланяй и
не им служи, защото
Аз съм Господ, Бог твой,
Бог ревнител,
Който за греха
на бащи наказвам
до трета и четвърта рода
децата,
които Ме мразят,
и Който показва милост
до хилядно коляно
към ония,
които Ме обичат и пазят
Моите заповеди.

Не изговаряй напразно
името на Господа,
твоя Бог, защото
Господ няма да оста-
ви ненаказан оногова,
който изговаря името
Му напразно.

Помни съботния ден,
за да го светиш.
Шест дена работи и
върши (в тях)

Второзаконие 5, 6-21

Аз съм Господ, Бог твой,
Който те изведох
от Египетската земя,
от дома на робството.

Да нямаш други
богове пред лицето
Ми...

Не изговаряй напраз-
но името на Господа,
твоя Бог...

Пази съботния ден,
за да го светиш...

Катехистична форма¹

1. Обичай Господа Твоя
Бог с всичкото си сърце,
с всичката си душа и с
всичкия си разум.

Аз съм Господ, Бог твой,
да нямаш други богове
освен Мене.

2. Не взимай името
на Господа, твоя Бог,
напразно.

3. Помни да осветяваш
седмия ден, неделята.

¹ Вж. Г.А.Р., „Вярата ни или изложение на католическото учение. Пловдив, изд. „Поклонник“, 1940, с. 126-222.

всичките си работи;
а седмият ден
е събота
на Господа, твоя Бог.
Недей върши в него
никаква работа
ни ти, ни син ти,
ни дъщеря ти,
ни робът ти, ни робинята ти,
ни (волът ти, ни оселът ти,
нито какъвто и да е)
твой добитък,
нито пришелецът ти,
който се намира
в жилищата ти.
Защото в шест дена
създаде Господ
небето и земята, морето
и всичко, що е в тях,
а на седмия ден си почина.
Затова Господ
благослови съботния ден
и го освети.

Почитай баща си и майка си,
(за да ти бъде добре и)
за да живееш дълго на
земята, която Господ,
Бог твой, ти дава.

Не убивай.

Не прелюбодействай.

Не кради

Не лъжесвидетелствай
против ближния си.

Не пожелавай дома
на ближния си.

Не пожелавай
жената на ближния си,
(нито нивата му)
нито роба му,
ни робинята му,
(нито никакъв негов добитък)
– нищо,
което е на ближния ти.

Почитай баща си
и майка си...

Не убивай.

Не прелюбодействай.

Не кради.

Не лъжесвидетелст-
вай против ближния си.

Не пожелавай жената
на ближния си.

Не пожелавай ... нито
нещо друго, което
е на ближния ти.

4. Почитай баща си и
майка си.

5. Не убивай.

6. Не прелюбодействай.

7. Не кради.

8. Не казвай лъжливо
свидетелство против
ближния си.

9. Не пожелавай жената
на ближния си.

10. Не пожелавай имота
на ближния си.

РАЗДЕЛ ВТОРИ
ДЕСЕТТЕ БОЖИ ЗАПОВЕДИ

„УЧИТЕЛЮ, КАКВО... ДА СТОРЯ?“

2052 „Учителю благий, какво добро да сторя, за да имам живот вечен?“ На младия човек, който му задава този въпрос, Исус отговаря, като утвърждава най-напред необходимостта да се признае Бог за „единствено Добър“, за най-висше Благо и източник на всяко добро. После Исус му заявява: „Но ако искаш да влезеш в живот вечен, опази заповедите“ и изрежда на Своя събеседник заповедите, които се отнасят до любовта към ближния: „Не убивай, не прелюбодействуй, не кради, не лъжествидетелствуй, почитай баща си и майка си“, Исус обобщава накрая тези заповеди по един положителен начин: „Обичай ближния си като себе си“ (*Мат.* 19, 16-19). 1858

2053 Към този първи отговор се прибавя втори: „Ако искаш да бъдеш съвършен, иди продай имота си и го раздай на сиромаси; и ще имаш съкровище на небето; па дойди и върви след Мене“ (*Мат.* 19, 21). Той не отменя първия. Следването на Христос включва изпълнение на заповедите. Законът не е отменен¹, а човек е поканен да го преоткрие в лицето на Учителя си, Който е неговото съвършено изпълнение. Призивът на Исус в трите синоптични Евангелия, отправен към богатия младеж да го следва в послушание като ученик и в изпълнение на заповедите, е продължен от призив за бедност и целомъдрие.² Евангелските съвети са неделими от заповедите. 1968 1973

2054 Исус възстановява Десетте Божии заповеди, но Той показва силата на Духа в прилагане на дело на буквата. Той проповядва „правдата“, която надхвърля тази на книжниците и на фарисеите³, както и тази на езичниците⁴. Той разкрива всички изисквания на заповедите. „Слушали сте, че бе казано на древните: Не убивай ... Аз пък ви казвам, че всеки, който се гневи на брата си ... виновен ще бъде пред съда“ (*Мат.* 5, 21-22). 581

2055 Когато Му задават въпроса: „Коя заповед е най-голяма в закона?“ (*Мат.* 22, 36), Исус отговаря: „Възлюби Господа, Бога твоего, с 129

¹ Вж. *Мат.* 5, 17.

² Вж. *Мат.* 19, 6-12. 21. 23-29.

³ Вж. *Мат.* 5, 20.

⁴ Вж. *Мат.* 5, 46-47.

всичкото си сърце, и с всичката си душа, и с всичкия си разум: тази е първа и най-голяма заповед; а втора, подобна ней, е: възлюби ближния си като себе си; на тия две заповеди се крепи целият закон и пророците“ (*Мат.* 22, 37-40).⁵ Десетте заповеди трябва да бъдат тълкувани в светлината на тази двойна и единствена заповед на любовта, която е Законът в пълнота:

„Защото заповедите: не прелюбодетелствай, не убивай, не кради, не лъжесвидетелствай, *чуждо* не пожелавай, и всяка друга заповед се съдържа в тия думи: възлюби ближния си като самия себе си. Любовта не прави зло на ближния; и тъй любовта е изпълнение на закона“ (*Рим.* 13, 9-10).

ДЕСЕТТЕ ЗАПОВЕДИ В СВЕТОТО ПИСАНИЕ – ДЕКАЛОГЪТ

2056 Думата „Декалог“ означава буквално „десет думи“ (*Изх.* 34, 28; *Втор.* 4, 13; 10, 4). Тези „десет думи“ Бог откри на Своя народ на свещената планина. Той ги написа „със Своя Пръст“⁶, за разлика от другите предписания, писани от Мойсей⁷. Те представляват Божиите слова в най-висш смисъл. Те са ни предадени в книгата *Изход*⁸ и във *Второзаконието*⁹. Още в Стария Завет свещените книги се позовават на „десетте думи“¹⁰, но техният пълен смисъл ще бъде разкрит в Новия Завет от Исус Христос.

2084 2057 Десетте заповеди се разбират първоначално в контекста на *Изход*, който предсталива голямото освободително дело на Бога в центъра на Стария Завет. Дали те са формулирани като отрицателни предписания, забрани или като положителни заповеди (като: „Почитай баща си и майка си“), „десетте думи“ посочват условията на един живот, освободен от робството на греха. Десетте заповеди са животворен път:

„Ако ... обичаш Господа, твоя Бог, ходиш по всичките Му пътища и изпълняваш заповедите, наредбите и законите Му, – то ще живееш и ще се размножиш“ (*Втор.* 30, 16).

⁵ Вж. *Втор.* 6, 5; *Лев.* 19, 18.

⁶ Вж. *Изх.* 31, 18; *Втор.* 5, 22.

⁷ Вж. *Втор.* 31, 9, 24.

⁸ Вж. *Изх.* 20, 1-17.

⁹ Вж. *Втор.* 5, 6-22.

¹⁰ Вж. например *Ос.* 4, 2; *Иер.* 7, 9; *Иез.* 18, 5-9.

Тази освободителна сила на Десетте заповеди се появява например в заповедта за съботната почивка, предназначена еднакво за чужденци и за роби: 2170

„И помни, че (ти) беше роб в Египетската земя, но Господ, Бог твой, те изведе оттам с твърда ръка и висока мишца“ (Втор. 5, 15).

2058 „Десетте думи“ обобщават и провъзгласяват Божия Закон: „Тия думи изрече Господ гръмогласно към цялото ви събрание на планината изсред огън, облак и мрак, и повече не говори, и ги написа на две каменни скрижали и ми ги предаде“ (Втор. 5, 22). Ето защо тези два скрижала са наречени „откровение“ (Изх. 25, 16). Те съдържат в действителност клаузите на съюза, сключен между Бога и Неговия народ. Тези „плочи на откровението“ (Изх. 31, 18, 32, 15, 34, 29) трябва да бъдат положени в „Ковчег“ (Изх. 25, 16, 40, 1-3). 1962

2059 „Десетте думи“ са произнесени от Бога при едно богоявление („Лице в лице говори Господ с вас на планината изсред огъня“: Втор. 5, 4). Те принадлежат на откровението, което Бог прави за Себе Си и за славата Си. Дарът на заповедите е дар на самия Бог и на Неговата воля. Запознавайки хората с волята Си, Бог се разкрива на Своя народ. 707 2823

2060 Дарът на заповедите и на Закона са част от Завета, сключен от Бога със Своите. Според книгата Изход откровението на „десетте думи“ е дадено между предложението на Завета¹¹ и неговото сключване¹², след като народът се е обвързал да „върши“ всичко това, що Господ бе казал, и да бъде „послушен“¹³. „Десетте заповеди“ са предадени само след напомняне на Завета („Господ, Бог наши, сключи с нас завет на Хорив“: Втор. 5, 2). 62

2061 Заповедите получават пълното си значение вътре в Завета. Според Писанието моралното действие на човека придобива смисъл във и чрез Завета. Първата от „Десетте думи“ напомня първата любов на Бога към народа Си:

„Тъй като за наказание за греха съществуваше преминаване от рая на свободата в робството на този свят, поради това първата фраза на Десетте заповеди, първото слово на Божиите заповеди, се отнася за сво- 2086

¹¹ Вж. Изх. 19.

¹² Вж. Изх. 24.

¹³ Вж. Изх. 24, 7.

бодата: „Аз съм Господ Бог твой, Който те изведох от Египетската земя от дома на робството“ (Иzx. 20, 2; Втор. 5, 6).¹⁴

142 2062 Истинските заповеди идват на втори план; те изразяват при-
надлежността към Бога, установена чрез Завета. Нравственото съ-
2002 ществуване е *отговор* на милосърдната любов на Господа. То е при-
знателност, почит на Бога и действие на благодарност. То е съдействи-
е на промисъла, който Бог следва в историята.

878 2063 Заветът и диалогът между Бога и човека са засвидетелства-
ни още и от факта, че всички задължения са формулирани в първо
лице („Аз съм Господ...“) и отправени към друг субект („Ти...“). Във
всички Божии заповеди личното местоимение, което определя полу-
чателя, е в *единствено* число. Бог прави волята Си едновременно
достояние както на целия народ, така и на всеки поотделно:

„Господ повели да любиш Бога и посочи справедливостта към ближния,
за да не бъде човек нито несправедлив, нито недостоен за Бога. Така чрез
Десетте заповеди Бог подготвяше човека да Му стане приятел, да има
едно сърце с ближния си. ... Думите на Десетте заповеди остават по
същия начин и при нас (християните). Те не само не са премахнати, но се
допълват и доразвиват от явлението на Господа в плът.“¹⁵

ДЕСЕТТЕ БОЖИ ЗАПОВЕДИ В ЦЪРКОВНОТО ПРЕДАНИЕ

2064 Вярно на Писанието и на примера на Исус, Църковното Предание
признава първостепенната важност и значение на Десетте Божии заповеди.

2065 Още от св. Августин „Десетте Божии заповеди“ заемат централно
место в катехезата на бъдещите покръстени и верни. В XV в. е възникнал
обичаят да се изразяват предписанията на Десетте заповеди в римувани
формули, лесни за запомняне и с положителен характер. Те се употребя-
ват и до днес. Църковните катехизиси често излагат християнския мор-
рал, следвайки реда на „Десетте Божии заповеди“.

2066 Разделянето и номерирането на Заповедите се е променяло в
хода на историята. Настоящият Катехизис следва делението на За-
поведите, установено от св. Августин и станало традиционно в Ка-
толическата Църква. То е същото като в лутеранските изповедания.

¹⁴ ORIGENES, *In Exodum homilia* 8, 1: SC 321, 242 (PG 12, 350).

¹⁵ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 4, 16, 3-4: SC 100, 566-570 (PG 7, 1017-1018).

Гръцките Отци са извършили едно по-различно разпределение, което се среща в Православните църкви и в реформатските общности.

2067 Десетте заповеди изразяват изискванията за любов към Бога и към ближния. Трите първи заповеди се отнасят главно за любовта към Бога, а останалите 7 – до любовта към ближния: 1853

„Както са две заповедите за любовта, от които според думите на Бога зависи целият Закон и Пророците ... така и десетте предписания са разделени на два скрижала. Казват, че трите са били написани на единия скрижал, а седемте на другия.“¹⁶

2068 Тридентският събор учи, че Десетте заповеди са задължителни за християните и че оправданият човек също е длъжен да ги спазва.¹⁷ Вторият ватикански събор също утвърждава: „Епископите, наследници на апостолите, получават от Господа ... мисията да учат всички народи и да проповядват Евангелието на всяко създание, за да могат всички хора чрез вярата, Кръщението и изпълнението на Заповедите да получат спасение.“¹⁸ 1993 888

Единството на Десетте заповеди

2069 Десетте заповеди представляват едно неделимо цяло. Всяко „слово“ е свързано с всяко от другите и с всички останали: заповедите се обуславят взаимно. Двата скрижала се поясняват взаимно. Те образуват органично единство. Да се престъпи една заповед, означава да се нарушат всички останали.¹⁹ Не може да се почита ближният, без да се благославя Бог, неговият Създател. Не би могло да се обожават Бог, без да се обичат всички хора, Неговите създания. Десетте заповеди обединяват богословския и обществения живот на човека. 2534

ДЕСЕТТЕ ЗАПОВЕДИ И ЕСТЕСТВЕНИЙ ЗАКОН

2070 Десетте заповеди принадлежат към Божието Откровение. Същевременно те ни учат на истинската човечност на човека. Те осветляват основните задължения и следователно косвено основните 1955

¹⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 33, 2: CCL 41, 414 (PL 38, 208).

¹⁷ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 6^a, *Decretum de iustificatione*, canones 19-20: DS 1569-1570.

¹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 24: AAS 57 (1965).

¹⁹ Вж. *Иак.* 2, 10-11.

права, присъщи на човешката личност. Десетте заповеди съдържат висшия израз на „естествения закон“:

„Още от началото Бог вложи в сърцата на хората предписанията на естествения закон. След това Той се ограничи да им ги напомни. Това бяха Десетте заповеди.“²⁰

1960 2071 Въпреки че са достъпни само за разума, Десетте заповеди са открити. Грешното човечество имаше нужда от това откровение, за да достигне до пълно и сигурно познание за изискванията на естествения закон:

„Пълното обяснение на Десетте заповеди стана необходимо в състоянието на греха поради помрачаването на светлината на разума и отклонението на волята.“²¹

1777 Ние познаваме Божиите заповеди от Божественото Откровение, което ни се предлага от Църквата и от гласа на нравствената съвест.

Задължения, произтичащи от ДЕСЕТТЕ ЗАПОВЕДИ

1858 2072 Понеже изразяват основните задължения на човека спрямо Бога и спрямо ближния, Десетте заповеди разкриват по същество *строгите* задължения. В своята същност те са неизменни и спазването им е задължително винаги и навсякъде. Никой не може да се освободи от тях. Десетте заповеди са вдълбани от Бога в сърцето на човешкото същество.

1958

2073 Подчиняването на заповедите вмениява също и задължения, чиято материя, сама по себе си, е лека. Така оскърблението с думи е забранено от петата заповед, но то може да стане тежък грях в зависимост от обстоятелствата и намеренията на този, който го прави.

„БЕЗ МЕНЕ НЕ МОЖЕТЕ ДА ВЪРШИТЕ НИЩО“

2732 2074 Исус казва: „Аз съм лозата, вие пръчките; който пребъдва в Мене, и аз в него, той дава много плод; защото без Мене не можете да вършите нищо“ (*Иоан.* 15, 5). Плодът, посочен в това слово, е светостта на живота, обогатен от съединенето с Христос. Когато вярваме в Исус Хрис-

²⁰ SANCTUS IRENAEUS LUGDUNENSIS, *Adversus haereses*, 4, 15, 1: SC 100, 548 (PG 7, 1012).

²¹ SANCTUS BONAVENTURA, *In quattuor libros Sententiarum*, 3, 37, 1, 3: *Opera omnia*, v. 3 (Ad Claras Aquas 1887) p. 819-820.

тос, ние се приобщаваме към Неговите тайни и пазим заповедите Му, Спасителят сам идва при Своя Отец и Своите братя, за да обича в нас нашия Отец и нашите братя. Благодарение на Духа Неговата личност става живо и вътрешно правило за нашата дейност: „Тази е Моята заповед: да любите един другия, както Аз ви възлюбих“ (Иоан. 15, 12).

Накратко

- 2075 *„Учителю благий, какво добро да сторя, за да имам живот вечен? – Ако ... искаш да влезеш в живот вечен, опази заповедите“ (Мат. 19, 16-17).*
- 2076 *Чрез делата си и чрез Своята проповед Исус потвърждава непреходността на Десетте Божии заповеди.*
- 2077 *Дарът на Десетте заповеди е даден в рамките на Завета, сключен от Бога с народа Му. Божите заповеди придобиват истинското си значение в този съюз.*
- 2078 *Вярно на Писанията и следвайки примера на Исус, църковното Предание призна първостепенната важност и основно значение на Десетте заповеди.*
- 2079 *Десетте заповеди образуват органично единство, където „всяко слово“ или „заповед“ е свързано с всичко останало. Да се престъпи една заповед, означава да се наруши целият Закон.²²*
- 2080 *Десетте заповеди съдържат висшия израз на естествения закон. Ние ги познаваме чрез Божественото Откровение и чрез човешкия разум.*
- 2081 *Десетте заповеди включват в своето основно съдържание тежки задължения. В същото време подчинението на тези заповеди предполага задължения, чиято материя сама по себе си е лека.*
- 2082 *Коего Бог заповядва, Той прави възможно чрез Своята благодат.*

²² Вж. Иак. 2, 10-11.

ГЛАВА ПЪРВА
**„ВЪЗЛЮБИ ГОСПОДА, БОГА ТВОЕГО,
С ВСИЧКОТО СИ СЪРЦЕ, И С ВСИЧКАТА СИ ДУША
И С ВСИЧКИЯ СИ РАЗУМ“**

2083 Исус обобщи задълженията на човека спрямо Бога с това сло-
во: „Възлюби Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце, и с всичка-
367 та си душа, и с всичкия си разум“ (*Мат.* 22, 37)¹. Тази заповед е
непосредствен отглас на тържествения призив: „Слушай Израилю:
Господ, Бог наш, е Господ един“ (*Втор.* 6, 4).

199 Бог обикна пръв. Любовта на Единия Бог е спомената в пър-
вото от „десетте слова“. Заповедите изясняват след това отговора
на любовта, който човек е призван да отдаде на своя Бог.

**Член 1
ПЪРВАТА ЗАПОВЕД**

„Аз съм Господ, Бог твой, Който те изведох от Египетската земя, от
дома на робството; да нямаш други богове, освен Мене. Не си прави
кумир и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е
долу на земята, и що е във водата под земята; не им се кланяй и не им
служи“ (*Иzx.* 20, 2-5)².

Писано е: „Господу Богу твоему, ще се поклониш и Нему одному ще
служиш“ (*Мат.* 4, 10).

I. „Ще обожаваш Господа, твоя Бог, и ще Му служиш“

2084 Бог се открива, напомняйки всемогъщата Си дейност, благо-
склонна и освободителна, в историята на този, към когото Той се
2057 обръща: „Аз те изведох от Египетската земя, от дома на робството“
(*Втор.* 5, 6). Първото слово съдържа първата заповед на Закона:

¹ Лук. 10, 27: „...всичките си сили“.

² *Втор.* 5, 6-9.

„Бой се от Господа, твоя Бог, и само Нему служи... Не отивайте след други богове“ (*Втор.* 6, 13-14). Първият призив и справедливото искане на Бога е човек да Го приеме и да Го почита. 398

2085 Единственият и истински Бог открива първоначално славата Си на Израил.³ Разкриването на призванието на човека и истината за него е свързано с Божието откровение. Човекът е призван да яви Бога чрез делата си в съответствие със създаването си „по образ и подобие Божие“ (*Бит.* 1, 26). 200
1701

„Не ще има друг Бог, Трифоне, и не е имало друг от векове ... освен Този, Който създаде и уреди вселената. Ние не мислим, че нашият Бог е различен от вашия. Той е същият, Който изведе бащите ви от Египет „чрез своята мощна ръка и висока мишца“. Ние не се надяваме на никой друг; няма друг такъв, освен Този на Авраам, на Исак и на Яков.“⁴

2086 „Първото от предписанията обхваща вярата, надеждата и любовта. Който говори за Бог, всъщност говори за едно същество постоянно, неизменно, винаги едно и също, вярно, свършено, справедливо. Оттук следва, че ние трябва да приемем непременно Словата Му и да имаме напълно вяра и доверие в Него. Той е Всемогъщ, милостив, безкрайно добър. Кой може да не вложи в Него всичките си надежди? И кой би могъл да не Го обича, съзерцавайки съкровищата на доброта и нежност, които Той излива върху нас? Оттук идва формулата, която Бог употребява в Светото Писание било в началото, било в края на заповедите си: „Аз съм Господ.“⁵ 212
2061

ВЯРАТА 1814-1816

2087 Нашият нравствен живот намира своя извор във вярата в Бога, Който ни разкрива Своята любов. Св. Павел говори „да се покоряваме на вярата“⁶ като първо наше задължение. Той показва основата и обяснението на всички морални отклонения в непознаването на Бога⁷. Наш дълг спрямо Бога е да вярваме в Него и да Му бъдем свидетели. 143

³ Вж. *Иzx.* 19, 16-25; 24, 15-18.

⁴ SANCTUS IUSTINUS, *Dialogus cum Tryphone Iudaeo*, 11, 1: CA 2, 40 (PG 6, 497).

⁵ *Catechismus Romanus*, 3, 2, 4: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 408-409.

⁶ Вж. *Рим.* 1, 5; 16, 26.

⁷ Вж. *Рим.* 1, 18-32.

- 2088 Първата заповед ни задължава да храним и да пазим с благо-
разумие и бдителност нашата вяра и да отхвърляме всичко, което €
се противопоставя. Има различни начини да се греши срещу вярата:
- 157 *Съзнателното съмнение* относно вярата пренебрегва или от-
казва да приеме за истина това, което Бог ни откри и което Църквата
ни предлага да вярваме. *Несъзнателното съмнение* означава коле-
бание във вярата, трудност да се преодолеят възраженията, свър-
зани с вярата, или още безпокойството, предизвикано от неяснотата
€. Ако е подхранвано съзнателно, съмнението може да доведе до
заслепение на духа.
- 162 2089 *Неверието* е пренебрегване на откритата истина или съзна-
телно отхвърляне на съгласието с нея. *Ереста* е упорито отричане
817 след приемане на Кръщението на една истина, в която трябва да се
вярва с божествена и католическа вяра, или упорито съмнение в та-
зи истина. *Вероотстъпничеството* е пълно отхвърляне на христи-
янската вяра. *Схизмата* е отказване от подчинение на Върховния
Първосвещеник или от общение с членовете на Църквата, които Му
са подчинени.⁸
- 817-821 НАДЕЖДАТА
- 2090 Когато Бог се открива и зове човека, човек не може със соб-
ствените си сили да отговори напълно на Божествената любов. Той
1996 трябва да се надява Бог да му даде способността да отговори на
Неговата любов и да действа съобразно заповедите на любовта.
Надеждата е уверено очакване на Божественото благословение и
блаженото видение на Бога; тя е също страх да не оскърбиш Божи-
ята любов и да предизвикаш наказание.
- 2091 Първата заповед включва също и греховете срещу надеждата
– отчаянието и самонадеяността:
- 1864 Чрез *отчаянието* човек спира да се надява на Бога за своето
лично спасение, на помощ, за да го постигне, или на прошка за грехо-
вете си. То се противопоставя на Божията Доброта и на Неговата
справедливост. Защото Бог е верен на обещанията Си и на Мило-
сърдието Си.

⁸ CIC canon 751.

2092 Има два вида *самонадеяност*. Или човек надценява възможностите си (надявайки се, че може да се спаси без помощ свише), или разчита на Божественото всемогъщество и милосърдие (надявайки се да получи прошка без обръщане и слава без заслуги). 2732

ЛЮБОВТА

1822-1829

2093 Вярата в Божията любов носи призива и задължението да откликнем на Божията любов с искрена любов. Първата заповед ни заповядва да обичаме Бога над всичко и всички хора за Него и заради Него самия.⁹

2094 Може да се греша по различни начини срещу Божията любов. *Безразличието* пренебрегва или отказва уважение на Божествената любов. То не признава нейния подтик и отрича нейната сила. *Неблагодарността* отхвърля или не признава Божията любов или не желае да отвърне на любовта с любов. Хладината е колебание или небрежност да се отговори на Божията любов. Тя може да съдържа отказ да се отдадем на подтика на любовта. *Леността* или духовното униние стига дотам, да отказва радостта, която идва от Бога, и се ужасява от Божественото благо. *Омразата към Бога* идва от гордостта. Омразата се противопоставя на Божията любов, на която отрича добротата, и се осмелява да проклина Бога като такъв, който забранява греховете и налага наказанията. 2733 2303

II. „Господу, Богу Твоему, се покланяй, и Нему одному служи“

2095 Богословските добродетели вяра, надежда и любов изясняват и одухотворяват нравствените ни добродетели. Така любовта ни кара да отдадем на Бога това, което с пълно право ние Му дължим като Негови създания. *Добродетелта на религията* ни предразполага към това поведение. 1807

БОГОПОЧИТАНИЕТО

2628

2096 Богопочитанието е първият акт на религиозната добродетел. Да почиташ Бога означава да Го признаваш като Бог, като Създател и Спасител, Господ и Владика на всичко, което съществува, като безкрайна и милосърдна Любов. „Господу, Богу Твоему, се покланяй

⁹ Вж. *Втор.* 6, 4-5.

и Нему одному служи“ (*Лук.* 4, 8), казва Исус, цитирайки Второзаконието (*Втор.* 6, 13).

2807 2097 Да се почита Бога означава в почит и пълно подчинение да се признае „нищожеството на създанието“, което съществува благодарение на Бога. Почитай Бога както Мария, която в хвалебната песен „Величай, душо моя, Господа“ Го хвали, прославя Го и се смирява, изповядвайки с благодарност, че Той е извършил велики дела и е свято името Му.¹⁰ Почитането на единствения Бог освобождава човека от затварянето в себе си, от робството на греха и от идолопоклонството.

2558 МОЛИТВАТА

2098 Действията на вяра, надежда и любов, които повелява първата заповед, се осъществяват в молитвата. Извисяването на духа към Бога е израз на нашата почит към Него. Богочитанието включва хвалебна молитва (славословие), благодарност, ходатайствена и просителна молитва. Молитвата е необходимо условие, за да можем да се подчиняваме на Божиите заповеди „Трябва винаги да се молят и да не падат духом“ (*Лук.* 18, 1).

2742

ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕТО

2099 Справедливо е да се поднасят на Бога жертви в знак на почит и признателност, умоление и общение: „Истинската жертва е всяка дейност, извършена, за да се приобщим към Бога в светото общение и да бъдем блажени.“¹¹

613

2100 За да бъде истинска външната жертва, тя трябва да е израз на духовна жертва: „Жертва Богу е дух съкрушен...“ (*Пс.* 50, 19). Пророците на Стария Завет често разобличаваха жертвите, принасяни без вътрешно участие¹² или без връзка с любовта към ближния¹³. Исус напомня думите на пророк Осия: „Милост искам, а не жертва“ (*Мат.* 9, 13; 12, 7).¹⁴ Единствената съвършена жертва е тази, която

614

¹⁰ Вж. *Лук.* 1, 46-49.

¹¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 10, 6: CSEL 40/1, 454-455 (PL 41, 283).

¹² Вж. *Ам.* 5, 21.

¹³ Вж. *Ис.* 1, 10-20.

¹⁴ Вж. *Ос.* 6, 6.

Христос поднесе на Кръста в цялостно приношение на любовта на Отца и за нашето Спасение.¹⁵ Присъединявайки се към Неговата жертва, ние можем от нашия живот да направим жертва за Бога. 618

ОБЕЩАНИЯ И ОБЕТИ

2101 При много обстоятелства християнинът е призван да прави *обещания* на Бога. Кръщението и Миропомазанието, Бракът и Ръкополагането предполагат винаги това. Изхождайки от личната си набожност, християнинът може да обещае на Бога действие, молитва, милостиня, поклонничество и т.н. Изпълнението на обещанията, дадени на Бога, е проява на уважение, дължимо на Божественото Величие и на любовта към Верния Бог. 1237
1064

2102 *Обетът*, т.е. съзнателното и свободно обещание за едно възможно добро, дадено на Бога, трябва да бъде изпълнено в духа на религиозна добродетел.¹⁶ Обетът е акт на *набожност*, в който християнинът обрича себе си на Бога и Му обещава едно добро дело. С изпълнение на обещанията си човек отдава на Бога това, което Му е обещал и посветил. Деянията на апостолите ни показват св. Павел, загрижен да изпълни обещанията, които е направил.¹⁷

2103 Църквата признава особената ценност на обещанията да се приложат на практика *Евангелските съвети*¹⁸: 1973

„Църквата, нашата Майка, се радва за това, че в лоното ѝ се намират голям брой мъже и жени, които желаят да следват по-отблизо и да покажат по-ясно саможертвата на Спасителя, живеейки в свободата на Божиите чедра, бедността, и отказвайки се от своята собствена воля, т.е. това са мъже и жени, които, що се отнася до съвършенството, се подчиняват на едно човешко създание свръх мярка заради Бога, за да се уподобят по-добре на послушния Христос.“¹⁹ 914

В някои случаи Църквата поради съответни съображения може да освобождава от обетите и обещанията.²⁰

¹⁵ Вж. *Евр.* 9, 13-14.

¹⁶ CIC canon 1191, § 1.

¹⁷ Вж. *Деян.* 18, 18; 21, 23-24.

¹⁸ Вж. CIC canon 654.

¹⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 48-49.

²⁰ Вж. CIC canones 692. 1196-1197.

СОЦИАЛНИЯТ ДЪЛГ НА РЕЛИГИЯТА И ПРАВОТО НА РЕЛИГИОЗНА СВОБОДА

- 2467 2104 „Всички хора са длъжни да търсят истината, най-вече що се отнася до Бога и до Църквата Му, и когато са я познали, да я приемат и да ъ бъдат верни.“²¹ Това задължение произтича от самата „природа на хората“²². То не противоречи на „искреното уважение“ към различните религии, които „носят често лъч на истината, която осветлява всички хора“²³; нито на изискването на любовта, която подбужда християните да „действат с любов, благоразумие и търпение спрямо онези, които се намират в заблуждение или в невежество относно вярата“²⁴.
- 2105 Задължението да служим искрено на Бога засяга човека индивидуално и социално. Това е „традиционното католическо учение за нравствения дълг на хората и обществата спрямо истинската религия и единствената Църква на Христос“²⁵. Евангелизирайки непрестанно хората, Църквата се труди, за да могат те да „проникнат с християнски дух разбиранията и нравите, законите и структурите на общността, в която живеят“²⁶. Общественият дълг на християните е да уважават и събуждат у всеки човек любов към истината и към доброто. Той изисква от тях да запознаят другите с богопочитанието на единствената истинска религия, която съществува в Католическата и Апостолска Църква²⁷. Християните са призвани да бъдат светлината на света²⁸. Църквата показва така царстването Христово над цялото сътворение и по-специално над човешките общества²⁹.
- 160 2106 „В религията никой не трябва да се принуждава да действа
1782 срещу съвестта си, нито да се възпрепятства да действа в справедливи граници според съвестта си в частния си живот и публично, сам или с други.“³⁰ Това право е основано на самата природа на човешката личност, чието достойнство я води до свободното ъ приоб-

²¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 1: AAS 58 (1966) 930.

²² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 931.

²³ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 2: AAS 58 (1966) 741.

²⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 14: AAS 58 (1966) 940.

²⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 1: AAS 58 (1966) 930.

²⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Apostolicam actuositatem*, 13: AAS 58 (1966) 849.

²⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 1: AAS 58 (1966) 930.

²⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Apostolicam actuositatem*, 13: AAS 58 (1966) 850.

²⁹ Вж. LEO XIII, Litt. enc. *Immortale Dei*: Leonis XIII Acta 5, 118-150; Pius XI, Litt. enc. *Quas primas*: AAS 17 (1925) 593-610.

³⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 930; вж. Id., Const. past. *Gaudium et spes*, 26: AAS 58 (1966) 1046.

щаване към Божествената истина, която надвишава временния ред. Ето защо то „се отнася и за онези, които не изпълняват задължението си да търсят истината и да се присъединят към нея“³¹.

2107 „Ако поради особените обстоятелства, в които се намират народите, в юридическото устройство на обществото на някоя религиозна общност е дадено специално гражданско признаване, то е необходимо същевременно на всички граждани и на всички религиозни общности да бъде признато и зачитано правото на религиозна свобода.“³²

2108 Правото на религиозна свобода не е нито морално разрешение да участваш в заблудението³³, нито предполагаемо право на заблудение³⁴. То е естествено право на човешката личност на гражданска свобода, т.е. неприкосновеност, що се отнася до външната принуда, в религиозните дела от страна на политическата власт в справедливи граници. Това естествено право трябва да бъде признато в юридическия ред на обществото, така че то да стане гражданско право.³⁵ 1740

2109 „Правото за религиозна свобода само по себе си не може да бъде нито неограничено“³⁶, нито ограничено само „от обществена наредба“, разбираана по позитивен или натуралистичен начин.³⁷ „Справедливите ограничения“, които са му присъщи, трябва да бъдат определени за всяка социална ситуация с политическо благоразумие според изискванията на общото благо и утвърдени от гражданската власт в съответствие с „юридическите норми, съобразени с обективния морален ред“³⁸. 2244 1906

III. „Да нямаш други богове освен Мене“

2110 Първата заповед забранява да се почитат други богове освен Един Господ, който се откри на своя народ. Тя осъжда суеверието и

³¹ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 931.

³² CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 6: AAS 58 (1966) 934.

³³ Вж. LEO XIII, Litt. enc. *Libertas praestantissimum*: Leonis XIII Acta 8, 229-230.

³⁴ Вж. PIUS XII, *Allocutio iis qui interfuerunt Conventui quinto nationali Italico Unionis Iurisconsultorum catholicorum* (6 decembris 1953): AAS 45 (1953) 799.

³⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 930-931.

³⁶ Вж. PIUS VI, *Breve Quod aliquantum* (10 martii 1791): *Collectio Brevium atque Instructionum SS. D. N. Pii Papae VI, quae ad praesentes Ecclesiae Catholicae in Gallia [...] calamitates pertinent* (Romae 1800) p. 54-55.

³⁷ Вж. PIUS IX, Litt. enc. *Quanta cura*: DS 2890.

³⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 7: AAS 58 (1966) 935.

безверието. Суеверието представлява извратена религиозна крайност; безверието е противоположен порок поради липса на религиозна добродетел.

СУЕВЕРИЕТО

2111 Суеверието е отклонение от религиозното чувство и от изпълнението на религиозни обреди, които то налага. То може да засегне също почитта, която ние отдаваме на истинския Бог, например, когато приписваме донякъде магическо значение на някои обичаи, които иначе са законни или необходими. Изпадането в суеверие означава свързващ само материалната страна на молитвите или на знаците на тайнствата на тяхната действителност вън от вътрешните предразположения, които те изискват.³⁹

ИДОЛОПОКЛОНСТВО

- 210 2112 Първата заповед забранява *многобожието*. Тя изисква от човека да не вярва в други богове освен в Бога, да не се почитат други божества освен Единствения. Писанието напомня постоянно за отхвърляне на „идоли от злато и от сребро, дело на човешките ръце“, които „имат уста и не говорят, имат очи и не виждат“... Тези суетни идоли правят човека суетен: „Подобни тям да бъдат ония, които ги правят, и всички, които се тям надяват“ (*Пс.* 113, 16)⁴⁰. Напротив, Бог е „Живият Бог“ (*Иис. Нав.* 3, 10)⁴¹, който дава живот и живее в историята.
- 398 2113 Идолопоклонството не засяга само лъжливия култ на езичниците. То е постоянно изкушение на вярата. То се състои в почитане
- 2534 на това, което не е Бог. Идолопоклонство има тогава, когато човек почита и тачи едно сътворено същество вместо Бог, независимо дали се отнася за божества или демони (например сатанизъм), за власт, за удоволствия, за раса, за предци, за държава, за пари и т.н. „Не
- 2289 можете да служите на Бога и на мамона“, казва Исус (*Мат.* 6, 24).
- 2473 Много мъченици умряха, за да не се покланят на „Звяра“⁴², отказ-

³⁹ Вж. *Мат.* 23, 16-22.

⁴⁰ Вж. *Ис.* 44, 9-20; *Иер.* 10, 1-16; *Дан.* 14, 1-30; *Варух* 5; *Прем.* 13, 1-15, 19.

⁴¹ Вж. *Пс.* 41, 3.

⁴² Вж. *Откр.* 13-14.

вайки даже привидно да го почитат. Идолопоклонството отхвърля единственото Върховенство на Бога, то впрочем е несъвместимо с божественото общение.⁴³

2114 Човешкият живот се обединява в почитта към Единствения. Заповедта да се покланяме на единствения Господ улеснява човека и го спасява от безкрайното раздвояване. Идолопоклонството е изопачаване на религиозното чувство, вродено в човека. Идолопоклонник е този, който „отдава по-скоро на каквото и да е, отколкото на самия Бог, своето неразрушимо понятие за Бога.“⁴⁴

ПРЕДСКАЗАНИЯ И МАГИЯ

2115 Бог може да разкрива бъдещето на Своите пророци или на други светци. Праведното християнско поведение ни кара да се отдадем с доверие в ръцете на Провидението за бъдещето и да изоставим всяко зловердно любопитство в това отношение. Непредвидливостта може да представлява липса на отговорност.

305

2116 Всички форми на *предсказание* трябва да бъдат отхвърлени: прибягване до Сатана или демони; извикване на мъртъвци или други предполагаеми грешни практики „да се разкрива бъдещето“⁴⁵. Допитването до хороскопи, астрология, хиромантия, тълкуване на предсказания и съдби, ясновидство, прибягване до медиуми таят в себе си воля за господство върху времето, върху историята и накрая върху хората, едновременно желанието да се предразположат тъмните сили. Те са в противоречие с почитта и уважението, със страхопочитанието, които ние дължим само на Бога.

2117 Всички практики на *магии* и *магьосничество*, които са насочени към овладяване на скритите сили, за да бъдат подчинени и да служат в придобиването на свръхестествена власт върху ближния – дори ако това е с цел да се осигури неговото оздравяване – противоречат силно на същността на религията. Тези практики са още по-осъдителни, когато са придружени с намерение да се навреди на ближния или когато се прибягва до намеса на демони. Носене-

⁴³ Вж. *Гал.* 5, 20; *Евр.* 5, 5.

⁴⁴ ORIGENES, *Contra Celsum*, 2, 40: SC 132, 378 (PG 11, 861).

⁴⁵ Вж. *Втор.* 18, 10; *Иер.* 29, 8.

то на талисмани е също осъдително. *Спиритизмът* съдържа често гадателски практики или магии. Църквата предупреждава верните да се предпазват от тях. Прибягването до тъй наречената народна медицина не узаконява нито извикването на злите сили, нито злоупотребата с доверието на ближния.

БЕЗВЕРИЕТО

2118 Първата Божия заповед осъжда главните грехове на безверие: изкушаването на Бога с думи и с дела, светотатството и симонията.

394 2119 Действието за *изкушаване на Бога* се състои в подлагане на изпитания с думи и с дела добротата Му и Всемогъществото Му. Именно така Сатаната искаше от Исус да се хвърли от Храма и чрез това деяние да се застави Божията сила да действа.⁴⁶ Исус му противопостави Божието слово: „Не изкушавайте Господа, вашия Бог“ (*Втор.* 6, 16). Предизвикателството, което съдържа подобно изкушение на Бога, накърнява уважението и доверието, което ние дължим на нашия Създател и Господ. То включва винаги съмнение относно Неговата любов, провидение и мощ.⁴⁷

2088

2120 *Светотатството* е оскверняване или недостойно отношение към тайнствата и други литургични действия, както и към лицата, вещите и местата, посветени на Бога. Светотатството е тежък грях, особено когато е извършен срещу Евхаристията, понеже в това тайнство Тялото на Христос ни е предоставено веществено.⁴⁸

1374

2121 *Симонията*⁴⁹ се определя като покупка и продажба на духовни ценности. На Симон Мага, който искаше да купи духовната власт, която той виждаше в делото на апостолите, Петър отговаря: „Среброто ти да погине заедно с тебе, задето си помислил, че с пари се добива дарът Божий“ (*Деян.* 8, 20). Така Петър се съобразява със Словото на Исус: „Даром получихте, даром давайте“ (*Мат.* 10, 8).⁵⁰

1578 Духовните блага не се присвояват и никой не може да се отнася с тях като собственик или господар, понеже източникът им е Бог. Можем само да ги приемем даром от Него.

⁴⁶ Вж. *Лук.* 4, 9.

⁴⁷ Вж. *1 Кор.* 10, 9; *Изх.* 17, 2-7; *Пс.* 94, 9.

⁴⁸ CIC canones 1367. 1376.

⁴⁹ Вж. *Деян.* 8, 9-24.

⁵⁰ Вж. *Ис.* 55, 1.

2122 „Извън даренията, определени от компетентната власт, служителят не трябва да иска нищо за извършване на тайнствата, бдейки винаги нуждаещите се да не бъдат лишени от помощта на тайнствата поради тяхната бедност.“⁵¹ Компетентната власт определя това дарение по силата на принципа, че християнският народ трябва да помага за издръжката на служителите на Църквата. „Работникът заслужава своята прехрана“ (Мат. 10, 10).⁵²

АТЕИЗЪМЪТ

2123 „Много от съвременниците ни въобще не приемат или дори напълно отхвърлят интимната и жизнена връзка, която свързва човека с Бога. Така че атеизмът трябва да се смята за един от най-сериозните проблеми на нашето време.“⁵³ 29

2124 Названието атеизъм обобщава най-различни явления. Една често срещана форма е практическият материализъм, който ограничава нуждите и амбициите си в пространството и във времето. Атеистичният хуманизъм погрешно смята, че човек „е за себе си собствената си цел, сам е ковач и творец на съдбата си“⁵⁴. Една друга форма на съвременния атеизъм е очакването за освобождаване на човека в икономическо и социално отношение. На това се „противопоставя по самата си природа религията, която, като издига човешката надежда до миража на един бъдещ живот, би отклонила човека от изграждането на земния град“⁵⁵.

2125 Атеизмът е грях срещу религиозната добродетел⁵⁶, доколкото той отхвърля или отрича съществуването на Бога. Вменяемостта на тази грешка може да бъде много намалена от намеренията и обстоятелствата. „Вярващите могат да имат не малък дял в произхода и разпространението на атеизма дотолкова, доколкото може да се каже, че от небрежността във възпитанието на вярата, от погрешното представяне на учението и също чрез непоследователността си в 1535

⁵¹ CIC canon 848.

⁵² Вж. Лук. 10, 7; 1 Кор. 9, 4-18; 1 Тим. 5, 17-18.

⁵³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19: AAS 58 (1966) 1039.

⁵⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 20: AAS 58 (1966) 1040.

⁵⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 20: AAS 58 (1966) 1040.

⁵⁶ Вж. Рим. 1, 18.

религиозния, моралния и социалния живот те закриват истинския Божи образ и образа на религията, вместо да го откриват.⁵⁷

- 396 2126 Често атеизмът се основава на погрешно схващане за самостоятелността на човека, стигаща до отказ от всяка зависимост от Бога.⁵⁸ При все това „признаването на Бога не се противопоставя по никакъв начин на достойнството на човека, защото това достойнство се основава и завършва в самия Бог“⁵⁹. Църквата знае, „че нейното благовестие е в хармония с дълбоката тайна на човешкото сърце“⁶⁰.

Агностицизмът

- 36 2127 Агностицизмът има многобройни форми. В някои случаи агностикът отхвърля, че отрича Бога; той допуска съществуването на едно трансцендентно същество, което като че ли не би могло да се разкрие и за което никой нищо не би съумял да каже. В други случаи агностикът не се произнася относно съществуването на Бога, заявявайки, че е невъзможно да го докажем и да го потвърдим или да го отречем.
- 1036 2128 Агностицизмът може понякога да включва и известно търсене на Бога, но може също да се представи като безразличие, бягство от главния проблем за съществуването и заглушаване на нравствената съвест. Много често агностицизмът е равен на практическия атеизъм.

1159-1162 IV. „Да не си правите дялан образ...“

- 300 2129 Божественото предписание съдържа забрана на всяко Божие изображение от човешка ръка. Второзаконието обяснява: „Дръжте твърдо в душите си, че вие не видяхте никакъв образ в оня ден, когато Господ ви говори на (планина) Хорив изсред огъня, да не би да се развратите и да си направите дялан образ, лик на някой кумир, който да представя каквото и да било“ (Втор. 4, 15-16). На Израил се открива абсолютно пребиваващият отвъд всичко Бог. Сам Той е 2500 „всичко“, но едновременно е „по-високо от всичките си дела“ (Сир. 43, 27-28), „Той е Виновникът на хубавото“ (Прем. 13, 3).

⁵⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19: AAS 58 (1966) 1039.

⁵⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 19: AAS 58 (1966) 1040.

⁵⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 21: AAS 58 (1966) 1040.

⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 21: AAS 58 (1966) 1042.

2130 При все това още в Стария Завет Бог заповяда или разреши създаването на образи, които символично водят до спасението чрез въплътеното Слово: като бронзовата змия⁶¹, ковчега на Завета и херувимите⁶².

2131 Седмият вселенски събор в Никея (787 г.), основавайки се на тайната на въплътеното Слово, за разлика от иконоборците оправда почитанието към иконите: тези на Христос, но също и на Богородица, на ангелите и на всичките светци. С въплъщението Си Божият Син откри нова „икономѐя“ на иконите. 476

2132 Християнският култ към иконите не противоречи на първата заповед, която забранява идолите. В действителност „почитта, отдадена на един образ, преминава към първообраза“⁶³, и „който почита една икона, почита в нея лицето, което е изобразено там“⁶⁴. Почитта, отдадена на светите образи, е „благоговейно почитание“, а не поклонение, което подобава само на Бога:

„Религиозната почит не се отдава на иконите заради това, което са сами по себе си, а защото са образи, които ни водят към въплътения Бог. Но движението, което се отнася за образа като такъв, не спира в него, но се стреми към действителността, на която е образ.“⁶⁵

Накратко

2133 „Обичай Господа, твоя Бог, от всичкото си сърце, от всичката си душа и с всичките си сили“ (Втор. 6, 5).

2134 Първата заповед призовава човека да вярва в Бога, да се надява на Него и да Го обича над всичко.

2135 „Господу, Богу твоему, ще се поклонии“ (Мат. 4, 10). Деяния на религиозна добродетел, които изразяват послушание на първата заповед, са: да се покланяме на Бога, да Му се молим, да Му отдадем почитта, която Му подобава, да изпълняваме обещанията и пожеланията, които сме Му дали.

⁶¹ Вж. Числ. 21, 4-9; Прем. 16, 5-14; Иоан. 3, 14-15.

⁶² Вж. Изх. 25, 10-22; 1 Цар. 6, 23-28; 7, 23-26.

⁶³ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Liter de Spiritu Sancto*, 18, 45: SC 17bis, 406 (PG 32, 149).

⁶⁴ CONCILIUM NICAENUM II, *Definitio de sacris imaginibus*: DS 601; вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 25^a, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum, et sacris imaginibus*: DS 1821-1825; CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 125: AAS 56 (1964) 132; Id., Const. dogm. *Lumen gentium*, 67: AAS 57 (1965) 65-66.

⁶⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 81, a. 3, ad 3: Ed. Leon. 9, 180.

- 2136 *Дългът да се отдава истинска почит на Бога засяга човека индивидуално и социално.*
- 2137 *Човек трябва свободно да може да изповядва религията си самостоятелно и в общността.⁶⁶*
- 2138 *Суеверието е отклонение от почитанието, което ние отдаваме на истинския Бог. То се проявява в идолопоклонство, както и в различни форми на гадания и магии.*
- 2139 *Греховете на безверие, забранени от първата заповед, са: да се изкушава Бога с думи и дела, светотатството, симонията.*
- 2140 *Атеизмът е грях срещу първата заповед, доколкото отхвърля или отрича съществуването на Бога.*
- 2141 *Почитанието към светите образи е основано върху тайната на Въплъщението на Словото Божие. То не противоречи на първата заповед.*

Член 2

ВТОРАТА ЗАПОВЕД

„Не изговаряй напразно името на Господа, твоя Бог“ (Изх. 20, 7).⁶⁷

„Слушали сте още, че бе казано на древните: „клетва не престъпай.“ ...

„Аз пък ви казвам: да не се кълнете никак“ (Мат. 5, 33-34).

2807-2815 **I. Името на Господа е свято**

2142 Втората заповед *повелява да се уважава името на Господа*. Тя произтича, както първата заповед, от религиозната добродетел и изисква да не злоупотребяваме с думи в светите неща.

203 2143 Между всички слова на Откровението има едно особено – откритието на името Му. Бог открива името Си на тези, които вярват в Него. Той им се открива в Своята лична тайна. Дарът на името Му е в духа на доверие и близост. „Името на Господа е свято.“ Ето
435 защо човек не може да злоупотребява с него. Той трябва да го пази

⁶⁶ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 15: AAS 58 (1966) 940.

⁶⁷ Вж. *Втор.* 5, 11.

в паметта си в мълчаливото обожаване на любовта.⁶⁸ Човекът би могъл да го споменава в думите си само за да Го благославя, да Го хвали и прославя.⁶⁹

2144 Страхопочитанието към името изразява това, което е дължимо на тайната на самия Бог и на цялата свята същност, която името напомня. *Чувството за свещено* е съставна част на благочестието:

„Християнски чувства ли са чувствата на страх и святост? Разумно никой не трябва да се съмнява в това. Това са чувствата, които бихме изпитали във висша степен, ако видехме Върховния Бог. Това са чувства, които бихме изпитали, ако бихме „осъзнали“ присъствието Му. В степената, в която ние вярваме, че Той присъства, ние трябва да ги имаме. Ако ги нямаме, то е, защото не осъзнаваме това, не вярваме, че Той присъства.“⁷⁰

2145 Верният трябва да свидетелства за името на Господа, като изповядва вярата си, без да отстъпва пред страха.⁷¹ Проповедта и катехезата трябва да бъдат проникнати от преклонение и почит към името на нашия Господ Исус Христос. 2472 427

2146 Втората заповед *забранява злоупотребата с Божието име*, т.е. всяка неподходяща употреба на Божието име, на името на Исус Христос, на Дева Мария и на всички светци:

2147 *Обещанията*, дадени на ближния в името на Бога, залагат Божията чест, истинност и авторитет. Те трябва да бъдат спазвани по право. Да им изневеряваме, означава да злоупотребим с Божието име и в известен смисъл да направим от Бога лъжец.⁷² 2101

2148 *Богохулството* се противопоставя пряко на втората заповед. То се състои в това да изказваш против Бога – вътрешно и външно – думи на омраза, на упрек, предизвикателство, да злословиш против Бога, да не се отнасяш с уважение към Него в намеренията си, да злоупотребяваш с Божието име. Свети Апостол Яков осъжда такива хора: „Нали те хулят доброто име, с което се вие наричате“ (*Иак.*

⁶⁸ Вж. *Зах.* 2, 17.

⁶⁹ Вж. *Пс.* 28, 2; 95, 2; 112, 1-2.

⁷⁰ IOANNES HENRICUS NEWMAN, *Parochial and Plain Sermons*, v. 5, Sermon 2 [*Reverence, a Belief in God's Presence*] (Westminster 1967) p. 21-22.

⁷¹ Вж. *Мат.* 10, 32; *1 Тим.* 6, 12.

⁷² Вж. *1 Иоан.* 1, 10.

2, 7). Забраната на богохулството се отнася и за думи срещу Христовата Църква, светците и светите неща. Богохулно е също да се прибягва до името на Бога, за да се прикрият престъпни деяния, да се поставят народите в робство, да се измъчват или да се убиват. Злоупотребата с Божието име, за да се извърши престъпление, е отхвърляне на религията.

Богохулството е противно на почитта, дължима на Бога и на неговото свето име. То е само по себе си тежък грях.⁷³

2149 *Клетвите*, които съдържат Божието име без намерение за богохулство, са липса на почит спрямо Господа. Втората заповед забранява *магическата употреба* на Божественото име.

„Божиеото име е велико тогава, когато го произнасяш с дължимото уважение към Неговото Величие. Божиеото име е свято там, където се произнася с благоговение и страх да не Го обидиш.“⁷⁴

II. Името на Господа, произнесено напразно

2150 Втората заповед *осъжда клетвопрестъплението*. Да дадеш клетва или да се закълнеш, това означава да вземеш Бог за свидетел на това, което твърдиш. Това означава да използваш Божествената истина като залог на собствената истина. „Бой се от Господа, твоя Бог, и (само) Нему служи ... и в Негово име се кълни“ (*Втор. 6, 13*).

2151 Неодобрението на клетвопрестъплението е дълг към Бога. Като Създател и Господ Бог е образец на всяка истина. Човешкото слово е в съгласие или в противоречие с Бога, който е самата Истина. Когато е достоверна и законна, клетвата осветлява взаимоотношението на човешката дума с Божията истина. Клетвопрестъплението призовава Бога да бъде свидетел на една лъжа.

2152 Този, който под клетва дава обещание, което няма намерение да изпълни, или който, след като е обещал под клетва, не е удържал на обещанието си, е в *клетвопрестъпление*. Клетвопрестъплението е голямо неуважение спрямо Господа. Да се обвързваш с клетва, за да извършиш едно зло дело, противоречи на светостта на Божието име.

⁷³ Вж. CIC canon 1369.

⁷⁴ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 2, 5, 19: CCL 35, 109 (PL 34, 1278).

2153 Исус изложи втората заповед в Нагорната проповед: „Слушали сте още, че бе казано на древните: „Клетва не престъпвай, а изпълнявай пред Господа клетвите си.“ Аз пък ви казвам: Да не кълнете никак Но думата ви да бъде: да, да, не, не, а каквото е повече то, това е от лукавия“ (*Мат.* 5, 33-34. 37).⁷⁵ Исус учи, че всяка клетва съдържа отношение към Бога, че Божието присъствие и неговата истина трябва да бъдат почитани във всяка дума. Въздържанието да споменаваме Бога в речта си е свързано с почителното внимание към неговото присъствие, за което свидетелстваме или към което проявяваме неуважение с всяко от нашите твърдения. 2466

2154 Следвайки свети Павел⁷⁶, църковното Предание разбира, че словото на Исус не противоречи на клетвата, когато е дадена за важно и справедливо дело (например в съда). „Клетвата, т.е. позоваването на Божието име като свидетел за истината, може да бъде прилагана само в истина, благоразумие и правда.“⁷⁷

2155 Светостта на Божието име изисква да не се прибегва до него за несериозни неща. Да не се полага клетва в такива обстоятелства, в които тя може да се изтълкува като одобрение на властта, която несправедливо я иска. Когато клетвата се иска от незаконни граждански власти, тя може да бъде отказана. Тя трябва да бъде отхвърлена и когато се иска за цели, противни на достойнството на личността или на верската общност. 1903

III. Името християнин

2156 Тайнството на Кръщението се дава „в името на Отца, Сина и Светаго Духа“ (*Мат.* 28, 19). В Кръщението името на Господа осветява човека и християнинът получава своето име в Църквата. Това име може да бъде името на някой светец, т.е. на ученик, който е изживял живота си на образцова вярност към своя Господ. Покровителството на светеца предлага един образец на любов и осигурява неговото ходатайство. „Кръщелното име“ може също да изрази и християнска тайна или християнска добродетел. „Родителите, кръстниците и свещеникът бдят да не се дава име, чуждо на християнския дух.“⁷⁸ 232 1267

⁷⁵ Вж. *Иак.* 5, 12.

⁷⁶ Вж. *2 Кор.* 1, 23; *Гал.* 1, 20.

⁷⁷ СИС canon 1199, § 1.

⁷⁸ СИС canon 855.

2157 Християнинът започва деня си, молитвите си и делата си със знака на Кръста, „в името на Отца и Сина и Светаго Духа. Амин“. Кръстеният посвещава деня на Божията Слава и призовава благодатта на Спасителя, която му позволява да действа в Духа като дете на Отца. Знакът на Кръста ни крепи в изкушенията и трудностите.

2158 Бог зове всеки с името му.⁷⁹ Името на всеки човек е свещено. Името е иконата на личността. То изисква уважение в знак на достойнството на този, който го носи.

2159 Полученото име е име за вечността. В Небесното Царство тайнствената и уникална природна същност на всеки човек, белязан с Божието име, ще блесне с пълна светлина. „На оногова, който побеждава, ще дам да яде от съкровената мана, и ще му дам бяло камъче, и на камъчето написано ново име, което никой не знае, освен оня, който го получава“ (Откр. 2, 17). „Ето, Агнецът стои на планина Сион и с Него сто четирийсет и четири хиляди, които имаха на челата си написано името на Неговия Отец“ (Откр. 14, 1).

Накратко

2160 *„Господи, Боже наши! колко е величествено Твоето име по цялата земя“ (Пс. 8, 2).*

2161 *Втората заповед изисква да се уважава името на Господа. Името на Господа е свято.*

2162 *Втората заповед забранява всяка непристойна употреба на Божието име. Богохулството и употребата по ускърбителен начин на Божието име, на името на Исуса Христа, на Света Богородица и на Светците.*

2163 *Клетвопрестъплението призовава Бог да бъде свидетел на лъжата. Клетвопрестъплението е тежък грях спрямо Господа, верен на обещанията си.*

2164 *„Не се заклевайте нито в Създателя, нито в творението, ако клетвата ви не се съпътства от тези три неща: истина, необходимост и уважение.“⁸⁰*

⁷⁹ Вж. Ис. 43, 1; Иоан. 10, 3.

⁸⁰ SANCTUS IGNATIUS DE LOYOLA, *Exercitia spiritualia*, 38: MHSI 100, 174.

- 2165 При Кръщението християнинът получава името си в Църквата. Родителите, кръстниците и свещеникът бдят да му се даде християнско име. Покровителството на някой светец му дава пример на любов и му осигурява неговата молитва.
- 2166 Християнинът започва молитвите си и делата си със знака на Кръста „в името на Отца и Сина и Светаго Духа. Амин“.
- 2167 Бог зове всеки с името му.⁸¹

Член 3 ТРЕТАТА ЗАПОВЕД

„Помни съботния ден, за да го светиш; шест дни работи и върши (в тях) всичките си работи; а седмият ден е събота на Господа, твоя Бог: недей върши в него никаква работа“ (Изх. 20, 8-10).⁸²

„Съботата е направена за човека, а не човек за съботата: тъй че Син Човеческий е господар и на съботата“ (Марк. 2, 27-28).

I. Съботният ден

346-348

2168 Третата заповед на Десетте заповеди припомня светостта на съботата: „А в седмия е събота, почивка, посветена Господу“ (Изх. 31, 15).

2169 Писанието *напомня* по този повод за *Сътворението*: „Защото в шест дена създаде Господ небето и земята, морето и всичко, що е в тях, а в седмия ден си почива; Затова Господ благослови съботния ден и го освети“ (Изх. 20, 11).

2057

2170 Писанието разкрива също в деня Господен *възпоменанието за освобождаването на Израил* от робството в Египет: „И помни, че (ти) беше роб в Египетската земя, но Господ, Бог твой, те изведе оттам с твърда ръка и висока мишца, затова и ти заповяда Господ, Бог твой, да тачиш съботния ден“ (Втор. 5,15).

2171 Бог повери на Израил съботата, за да я пази в *знак на „вечен завет“*⁸³. Съботата е за Господа ден, свято пазен за възхвала на

⁸¹ Вж. Ис. 43, 1.

⁸² Вж. Втор. 5, 12-15.

⁸³ Вж. Изх. 31, 16.

Бога, за Неговото съзидателно дело, за Неговите спасителни дела в полза на Израил.

2184 2172 Божието дело е оразец за човешките дела. Ако Бог „в седмия ден си почива и отдъхна“ (*Изх.* 31, 17), човек трябва също „да почива“ и да остави другите, най-вече бедните „да си отдъхнат“⁸⁴. Съботата спира всекидневния труд и дава отдих. Това е ден на протест срещу робуването на труда и култа към парите.⁸⁵

582 2173 Евангелието съобщава много случки, където Исус е обвинен, че нарушава съботния закон. Но Исус не нарушава светостта на този ден.⁸⁶ Той дава с авторитет достоверно тълкуване: „Съботата е направена за човека, а не човек за съботата“ (*Марк.* 2, 27). Със съчувствие Христос пита: „В събота добро ли е позволено да прави човек, или зло? да спаси ли една душа, или да погуби?“⁸⁷ Съботата е ден на Господа, на милосърдие и почит към Бога.⁸⁸ „Син Човечески е господар и на съботата“ (*Марк.* 2, 28).

II. Господният ден

„Тоя ден е Господ сътворил, да се зарадваме и да се развеселим в Него“ (*Пс.* 117, 24).

ДЕНЯТ НА ВЪЗКРЕСЕНИЕТО: НОВОТО СЪТВОРЕНИЕ

638 2174 Исус възкръсна от мъртвите „в първия ден на седмицата“ (*Марк.* 16, 2).⁸⁹ „Първият ден“, денят на Възкресението на Христос, напомня първото сътворение. „Осмият ден“, който следва съботата⁹⁰, означава новото сътворение, осветено с Възкресението на Христос. Той е станал за християните първият от всички дни, първият от всички празници, денят на Господа (ἡ κυριακή ἡμέρα, *dies Dominica*).

„Ние се събираме всички в деня на слънцето „неделя“, защото това е първият ден (след еврейската събота, но също и първият ден), в който

⁸⁴ Вж. *Изх.* 23, 12.

⁸⁵ Вж. *Неем.* 13, 15-22; 2 *Парал.* 36, 21.

⁸⁶ Вж. *Марк.* 1, 21; *Иоан.* 9, 16.

⁸⁷ Вж. *Марк.* 3, 4.

⁸⁸ Вж. *Мат.* 12, 5; *Иоан.* 7, 23.

⁸⁹ Вж. *Мат.* 28, 1; *Лук.* 24, 1; *Иоан.* 20, 1.

⁹⁰ Вж. *Марк.* 16, 1; *Мат.* 28, 1.

Бог, изваждайки материята от мрака, създаде света, и защото в този ден Исус Христос, нашият Спасител, възкръсна от мъртвите.⁹¹

ГОСПОДНИЯТ ДЕН (НЕДЕЛЯ) – ЗАВЪРШЕК НА СЪБОТАТА

2175 Неделята се различава ясно от съботата, след която следва хронологически всяка седмица и чието церемониално предписание замества за християните. Тя осъществява в Христовата Пасха духовната истина на еврейската събота и известява вечния покой на човек в Бога. Защото почитането на Закона подготвяше тайната на Христос и това, което се извършваше в Него, беше в определен смисъл образ, символизиращ Христос⁹²: 1166

„Онези, които живееха според стария ред на нещата, достигнаха нова надежда, като не спазваха повече съботата, но Деня Господен, в който нашият живот е благословен от Него и от Неговата смърт.“⁹³

2176 Честването на неделята спазва моралното предписание, вписано по природа в човешкото сърце, „да отдава на Бога външна почит, видима, явна и истинска, в знак на Неговото всемирно благоволение към хората“⁹⁴. Неделното богопочитание изпълнява моралните предписания на Стария Завет, от който взема ритъма и духа, прославяйки всяка седмица Твореца и Изкупителя на своя народ.

НЕДЕЛНАТА ЕВХАРИСТИЯ

2177 Неделното честване на Деня и Евхаристията на Господа е в сърцевината на църковния живот. „Неделята, в която по апостолско предание се чества Пасхалната Тайна, трябва да бъде спазвана в цялата Църква като главен задължителен празничен ден.“⁹⁵ 1167

„Също така трябва да се празнуват дните на Рождеството на нашия Господ Исус Христос; Богоявление; Възнесение и Пресвето Тяло и Кръв Христови; денят на Пресвета Дева Мария, Майка Божия; денят на нейното непорочно зачатие и Успение Богородично; денят на Св. Йосиф; на св. св. Апостоли Петър и Павел и на Всички Светци.“⁹⁶ 2043

⁹¹ SANCTUS IUSTINUS, *Apologia*, 1, 67: CA 1, 188 (PG 6, 429-432).

⁹² Вж. *1 Кор.* 10, 11.

⁹³ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Magnesios*, 9, 1: SC 10bis, 88 (FUNK 1, 236-238).

⁹⁴ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 122, a. 4, c: Ed. Leon. 9, 478.

⁹⁵ CIC canon 1246, § 1.

⁹⁶ CIC canon 1246, § 1.

- 1343 2178 Тази практика на християнското събрание датира от началото на апостолския период.⁹⁷ Посланието до Евреите напомня: „Като не напускаме събранието си, както някои имат обичай, а да се подканяме един други“ (*Евр.* 10, 25).

„Традицията пази спомена на един винаги актуален призив: „Да дойдем рано на Църква, да се приближим до Господа и да изповядаме греховете си, да се покаем в молитва Да присъстваме на Светата и Божествена литургия, да завършим молитвата и да не си тръгваме преди края Ние често сме го казвали: този ден ви е даден за молитва и за почивка. Този ден е Господ сътворил. Да се радваме и да се развеселим в него.“⁹⁸

- 1567 2179 Енорията е определена общност на вяващите, постоянно установена в дадена местна Църква. Пастирското задължение за нейното управление е поверено на енорийския свещеник като духовен пастир под властта на епархийския епископ.⁹⁹ „Енорията е мястото, където всички верни могат да се съберат за неделното честване на Евхаристията. Енорията въвежда християнския народ в обикновената практика на литургичния живот. Тя го събира в това честване; тя учи спасителното учение на Христос; тя практикува Господнята любов в добри и братски дела¹⁰⁰:

„Ти не можеш да се молиш вкъщи, както в Църквата, където има много народ, където гласът е отправен към Бога с едно сърце. Там има нещо повече, единението на духовете, сливането на душите, духовния мир, връзките на любовта, молитвите на свещениците.“¹⁰¹

ЗАДЪЛЖЕНИЕТО ЗА ПОЧИТАНЕ НА НЕДЕЛНИЯ ДЕН

- 2042 2180 Църковната заповед определя и уточнява Господния закон: „В неделя и в другите задължителни празници верните трябва да присъстват на литургията.“¹⁰² „Изпълнява заповедта за участие в литургията всеки, който присъства на литургия, извършена според католическия ритуал, в деня на самия празник или вечерта срещу празника.“¹⁰³

⁹⁷ Вж. *Деян.* 2, 42-46.

⁹⁸ PSEUDO-EUSEBIUS ALEXANDRINUS, *Sermo de die dominica*: PG 86/1, 416 et 421.

⁹⁹ CIC canon 515, § 1.

¹⁰⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Christifideles laici*, 26: AAS 81 (1989) 437-440.

¹⁰¹ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De incomprehensibili Dei natura seu contra Anomoeos*, 3, 6: SC 28bis, 218 (PL 48, 725).

¹⁰² Вж. CIC canon 1247.

¹⁰³ CIC canon 1248, § 1.

2181 Неделната Евхаристия е основа и потвърждение на цялата християнска практика. Ето защо верните са длъжни да участват в Евхаристията в задължителните дни, освен ако са извинени поради сериозна причина (например болест, грижа за кърмачета) или освободени от пастира им.¹⁰⁴ Онези, които своеволно пропускат това задължение, вършат тежък грях.

2182 Участието в общото отслужване на неделната Евхаристия е свидетелство за принадлежността и верността към Христос и Неговата Църква. Верните потвърждават с това свое общение във вярата и в любовта. Те заедно засвидетелстват светостта на Бога и своята надежда за Спасение. Те се подкрепят взаимно, водени от Светия Дух. 815

2183 „Ако по липса на ръкоположени свещенослужители или по друга важна причина участието в евхаристичното отслужване е невъзможно, горещо се препоръчва верните да участват в Литургията на Словото, ако такава се отслужва в енорийската църква или на друго свято място според нареждането на епархийския епископ, или да се отдават на молитва в подходящо време сами, или в семейството, или според случая в семейни групи.“¹⁰⁵

ДЕН НА БЛАГОДАТ И СПИРАНЕ НА РАБОТАТА

2184 Както Бог „в седмия ден си почива от всичките Си дела, що извърши“ (*Бит.* 2, 2), човешкият живот е отмерен чрез работа и почивка. Установяването на Господния ден допринася всички да имат време за почивка и достатъчно свободно време, което да им позволява да се отдадат на семеен, културен, социален и религиозен живот.¹⁰⁶ 2172

2185 В неделята и в другите задължителни празнични дни верните трябва да се въздържат да се отдават на работи или на дейности, които възрепятстват почитанието, дължимо на Бога, радостта, присъща на Господния ден, извършването милосърдни дела и походящата почивка за духа и за тялото.¹⁰⁷ Семейните задължения или тези, имащи голяма обществена полза, представляват законни извинения за неспазване предписанието за неделната почивка. Верните трябва 2428

¹⁰⁴ Вж. CIC canon 1245.

¹⁰⁵ CIC canon 1248, § 2.

¹⁰⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM, Const. past. *Gaudium et spes*, 67: AAS 58 (1966) 1089.

¹⁰⁷ Вж. CIC canon 1247.

ва да се стараят, та законните извинения да не станат вредни навици за религията, за семейния живот и за здравето.

„Любовта към истината търси свещено свободно време. Необходимостта от любов приема праведната работа.“¹⁰⁸

2447 2186 Нека християните, които разполагат със свободно време, си спомнят братята си, които имат същите нужди и същите права и не могат да почиват поради бедност и мизерия. Неделята е традиционно посветена и на християнско благочестие, на добри дела и смирена грижа за болни, недъгави, старци. Християните осветяват също неделята, отдавайки на своето семейство и на близките си времето и грижите, които е трудно да осигурят през другите дни на седмицата. Неделята е време за размисъл, за тишина, култура, съзерцание, които благоприятстват напредъка на вътрешния и християнския живот.

2289 2187 Осветяването на неделните и празничните дни изисква сериозен общ ангажимент. Всеки християнин трябва да избягва да налага без необходимост на ближния това, което би го възпрепятствало да пази Господния ден. Когато обичаите (спорт, ресторант и т.н.) и социалните причини (обществени услуги и т.н.) изискват от някои хора неделен труд, всеки поема отговорността да си осигури достатъчно време за свободни занимания. Верните да бдят с въздържание и любов да избегнат крайностите и насилията, породени понякога от масовите развлечения. Въпреки икономическите трудности обществените власти да се грижат да осигурят на гражданите време, определено за почивка и за богопочитане. Работодателите имат подобно задължение спрямо своите служители.

2105 2188 В зачитане на религиозната свобода и на общото благо на всички християните трябва да се стараят да бъдат признати от законите неделните и църковните празници като неработни дни. Християните трябва да дават на всички явен пример за молитва, почит и радост и да защитават своите традиции като ценен принос в духовния живот на човешкото общество. Ако законодателството в страната или други причини налагат да се работи в неделя, нека този ден въпреки това бъде преживян като ден на освобождението ни, което ни подбужда да участваме в „тържествения събор и Църквата на първородните, които са написани на небесата“ (*Евр.* 12, 22-23).

¹⁰⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 19, 19: CSEL 40/2, 407 (PL 41, 647).

Накратко

- 2189 *„Пази съботния ден, за да го осветиш“ (Втор. 5, 12) „А в седмия ден е събота, почивка, посветена Господу“ (Исх. 31, 15).*
- 2190 *Съботата, която представлява завършване на първото сътворение, е заместена от неделята, която напомня новото сътворение, посветено на Възкресение Христово.*
- 2191 *Църквата празнува деня на Възкресението Христово – осмия ден, който справедливо е наречен Господен ден или неделя.¹⁰⁹*
- 2192 *„Неделята ... трябва да бъде зачитана в цялата Църква като главен задължителен празник.“¹¹⁰ „В неделя и другите задължителни празнични дни верните трябва да участват в Литургията.“¹¹¹*
- 2193 *„В неделя и в другите задължителни празници верните трябва да се въздържат от работа и дейности, които възпрепятстват почитанието, дължимо на Бога, радостта, присъща на Господния ден, или подходящата почивка за духа и тялото.“¹¹²*
- 2194 *Установяването на неделята допринася „всички да се ползват от време за почивка и достатъчно свободно време, което да им позволява да се отдават на семеен, културен, социален и религиозен живот“.¹¹³*
- 2195 *Всеки християнин трябва да избягва да налага без необходимост на ближния си това, което би му попречило да пази Господния ден.*

¹⁰⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 106: AAS 56 (1964) 126.

¹¹⁰ CIC canon 1246, § 1.

¹¹¹ CIC canon 1247.

¹¹² CIC canon 1247.

¹¹³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 67: AAS 58 (1966) 1089.

ГЛАВА ВТОРА

„ОБИЧАЙ БЛИЖНИЯ СИ КАТО САМИЯ СЕБЕ СИ“

Иисус каза на учениците си: „Да любите един другото, както ви възлюбих“ (Иоан. 13, 34).

2196 В отговор на въпроса, поставен за първата от Десетте заповеди, Иисус казва: „Слушай, Израилю! Господ, Бог наш, е един Господ; и възлюби Господа, Бога твоего, от всичкото си сърце, и от всичката си душа, и с всичкия си разум и с всичката си сила!“ „Втора, подобна ней, е: „Возлюби ближния си като себе си. Друга заповед по-голяма от тия няма“ (Марк. 12, 29-31).

2822

Св. Апостол Павел напомня: „Който люби другото, изпълнил е Закона. Защото заповедите: *не прелюбодействай, не убивай, не кради, не лъжесвидетелствай, чуждо не пожелавай* и всяка друга заповед се съдържа в тия думи: възлюби ближния си като самото себе си. Любовта не прави зло на ближния; и тъй любовта е изпълнение на Закона“ (Рим. 13, 8-10).

Член 4

ЧЕТВЪРТАТА ЗАПОВЕД

„Почитай баща си и майка си, (за да ти е добре и) за да живееш дълго на земята, която Господ, Бог твой, ти дава“ (Исх. 20, 12).

„[Той] им се покоряваше“ (Лук. 2, 51).

Сам Господ Иисус напомни силата на тази „Божия заповед“.¹ Апостолът учи: „Вие, децата, бъдете послушни на родителите си, в името на Господа, защото това е справедливо. „Почитай баща си и майка си“, това е първата заповед с обещание, „за да ти бъде добре и да живееш дълго на земята“ (Еф. 6, 1-3).²

¹ Вж. Марк. 7, 8-13.

² Вж. Втор. 5, 16.

2197 Четвъртата заповед отваря втория скрижал. Тя посочва реда на любовта. Бог пожела след Него да почитаме родителите си, на които дължим живота и които са ни предали познанието за Бога. Ние сме длъжни да почитаме и да уважаваме всички онези, които Бог за наше добро е дарил със Своята власт. 1897

2198 Тази заповед изразява в положителна форма задълженията, които трябва да се изпълняват. Тя обявява заповедите, които я следват и които се отнасят до особена почит към живота, брака, земните блага, словото. 2419
Тя е една от основите на социалното учение на Църквата.

2199 Четвъртата заповед се отнася изрично до децата и взаимоотношенията им с техните баща и майка, защото тази връзка е най-универсална. Тя засяга също родствените отношения между членовете на семейството. Тя изисква да се отдава почит, обич и благодарност на дедите и предците. Тя се простира и до задълженията на учениците спрямо учителите; на служителите спрямо работодателите; на подчинените по отношение на началниците; на гражданите към родината си, към тези, които я ръководят и управляват.

Тази заповед съдържа и предполага задълженията на родителите, наставниците, учителите, началниците, управляващите – на всички, които упражняват власт над ближния или над една общност от хора.

2200 Спазването на четвъртата заповед съдържа в себе си своята награда: „Почитай баща си и майка си, (за да ти е добре и) за да живееш дълго на земята, която Господ, Бог твой, ти дава“ (Изх. 20, 12).³ Зачитането на тази заповед дава заедно с духовните плодове земните плодове на мира и благоденствието. Напротив, неспазването на тази заповед води до големи беди за общността и за хората. 2304

I. Семейството в Божествения промисъл

Естеството на семейството

2201 Съпругеската общност се основава върху съгласието на съпрузите. Бракът и семейството са устроени за благо на съпрузите и за създаване и възпитание на деца. Любовта на съпрузите и ражда-

³ Вж. Втор. 5, 16.

нето на децата установяват между членовете на едно семейство лични взаимоотношения и първостепенни отговорности.

- 1882 2202 Мъж и жена, свързани в брак, образуват с децата си едно семейство. Тази институция предшества всяко признаване на обществената власт. Разглежда се като нормална отправна точка, в зависимост от която трябва да се преценяват различните форми на роднинство.
- 369 2203 Сътворявайки мъжа и жената, Бог установи човешкото семейство и го дари с основния му състав. Членовете му са равни по достойнство. Семейството предполага различни отговорности, права и задължения за общото благо на своите членове и на обществото.
- 1655-1658 ХРИСТИЯНСКОТО СЕМЕЙСТВО
- 533 2204 „Християнското семейство представлява откровение и реализация, специфични за църковната общност; на това основание ... то трябва да бъде означено като *домашна църква*.“⁴ То е общност на вяра, надежда и любов; то играе важна роля в Църквата, както се вижда в Новия Завет.⁵
- 1702 2205 Християнското семейство е общение на хора, знак и образ на общението на Отец, Син и Св. Дух. Неговата съзидателна и възпитателна дейност е отражение на съзидателното дело на Отца. То е призовано да сподели молитвата и саможертвата на Христос. Всекидневната молитва и четенето на Словото Божие засилват в него любовта. Християнското семейство е евангелизаторско и мисионерско.
- 2206 Взаимоотношенията в семейството водят към сродяване на чувства, любов и интереси, които произхождат най-вече от взаимното уважение на личностите. Семейството е *отличителна общност*, призвана да осъществи „единомислието между съпрузите, а също и внимателното сътрудничество на родителите във възпитанието на децата“⁶.

⁴ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 21: AAS 74 (1982) 105; вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, II: AAS 57 (1965) 16.

⁵ Вж. *Еф.* 5, 21-6, 4; *Кол.* 3, 18-21; *1 Петр.* 3, 1-7.

⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 52: AAS 58 (1966) 1073.

II. Семейство и общество

2207 Семейството е първоначалната клетка на обществения живот. То е естествената общност, в която мъжът и жената са призвани към себеотдаване в любовта и в даване на живота. Авторитетът, устойчивостта и животът на взаимоотношенията в семейното огнище съставляват основите на свободата, на сигурността и на братството в лоното на обществото. Семейството е общността, в която още от детството може да се научат моралните стойности, да се започне да се почита Бог и добре да се използва свободата – семейният живот е въведение в обществения живот.

1880

372

1603

2208 Семейството трябва да живее по такъв начин, че членовете му да обръщат внимание и да се грижат за подрастващите и възрастните, за болните и нетрудоспособните лица и за бедните. Многобройни са семействата, които в определени моменти не са в състояние да дадат тази помощ. Тогава на други лица, на други семейства и допълнително на обществото се възлага да се грижат за нуждите им: „Чисто и непорочно благочестие пред Бога и Отца е това: да пригледваш сираци и вдовици в техните скърби и да се пазиш неосквернен от света“ (*Иак.* 1, 27)

2209 Семейството трябва да бъде подпомагано и защитено с подходящи социални мерки. Там, където семействата не са в състояние да изпълнят функциите си, другите социални организации имат задължението да ги подпомагат и да подкрепят семейната институция. Според принципа за спомоществователството по-големите общности трябва да се въздържат да узурпират неговите прерогативи или да се намесват в неговия живот.

1883

2210 Значението на семейството за живота и благоденствието на обществото⁷ води до особена отговорност на последното в подкрепата и утвърждаването на брака и на семейството. Гражданската власт трябва да смята за сериозно задължение „да признае и да покровителства истинската природа на брака и семейството, да защитава обществения морал, да спомага за благоденствието на семейните огнища“⁸.

2211 Политическата общност има задължението да зачита семейството, да го подпомага, да му осигурява:

⁷ Вж. CONCILIUM VATICANUM, Const. past. *Gaudium et spes*, 47: AAS 58 (1966) 1067.

⁸ CONCILIUM VATICANUM, Const. past. *Gaudium et spes*, 52: AAS 58 (1966) 1073.

- Свобода да създава огнище, да има деца, да ги въпитава в съгласие със своите собствени нравствени и религиозни убеждения;
- Покровителство за стабилността на семейната връзка и семейната институция;
- Свобода да изповядват вярата си, да я предават, да възпитават децата си в нея с необходимите институции и средства;
- Правото на частна собственост, на свобода на предприемачеството и на получаване на работа, жилище; правото да емигрира;
- Правото на медицинска помощ, социално осигуряване за възрастните и семейни надбавки според законите на страната;
- Закрила на сигурността и здравето, особено що се отнася до такива опасности като наркотиците, порнографията, алкохолизма и т.н.;
- Свобода да образува сдружения с други семейства и да бъдат така представени пред гражданските власти.⁹

2212 Четвъртата заповед *осветлява другите взаимоотношения в обществото*. В нашите братя и сестри виждаме децата на нашите родители, в братовчедите ни – потомци на прадедите ни, в съгражданите ни – синове на родината, в кръстените – чеда на нашата майка – Църквата; във всяка човешка личност – един син или дъщеря на Този, Който иска да се нарича „наш Отец“. Оттам нашите отношения с ближния ни се признават като лични отношения. Ближният не е „индивид“ на човешкия колектив; той е „някой“, който по своя известен произход заслужава внимание и особена почит.

2213 Човешките общности са *съставени от хора*. Доброто им управление не се ограничава само с гарантиране на правата и изпълняване задълженията, а също така и с вяроност към договореностите. Справедливите взаимоотношения между работодатели и служещи, управляващи и граждани, предполагат естествена доброжелателност, съобразена с достойнството на човешките личности, които се грижат за справедливостта и братството.

III. Задължения на членовете на семейството

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ДЕЦАТА

2214 Божественото бащинство е източник на човешкото бащинство¹⁰; именно на него се основава почитта към родителите. Почитта

⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 46: AAS 74 (1982) 137-138.

¹⁰ Вж. *Еф.* 3, 15.

на децата, малолетни и юноши, към техните баща и майка¹¹ се подхранва от естествената обич, породена от връзката, която ги свързва. Тя се изисква от божествения закон.¹² 1858

2215 Почитта към родителите (*синовното благочестие*) е изпълнена с *признателност* спрямо тези, които са ни дарили живота и с обичта си и труда си са дали на света децата си, позволили са им да израснат на възраст, мъдрост и благодат. „Почитай баща си от все сърце, и не забравяй родилните болки на майка си. Помни, че ти си роден от тях: и какво можеш им даде, както са дали те на тебе? (Сир. 7, 28-30).

2216 Синовната почит се изразява в истинско послушание и подчинение: „Синко, пази заповедта на баща си и не отхвърляй поуката на майка си. Тръгнеш ли, те ще те ръководят; легнеш ли да спиш, ще те пазят, събудиш ли се, ще приказват с тебе“ (*Притч.* 6, 20-22). „Мъдър син слуша бащина поука, а буен изобличение не слуша“ (*Притч.* 13, 1). 532

2217 Докато детето живее в дома на родителите си, то трябва да слуша всяко искане на родителите си, мотивирано за негово добро или за доброто на семейството. „Деца, бъдете във всичко послушни на родителите си, защото това е благоугодно Господу“ (*Кол.* 3, 20).¹³ Децата трябва да слушат също разумните нареждания на възпитателите си и на онези, на които родителите им са ги поверили. Но ако детето е убедено в съзнанието си, че е лошо от нравствена гледна точка да се изпълнява дадена заповед, нека да не я спазва.

Израствайки, децата трябва да продължават да уважават родителите си. Те са длъжни да се съобразяват с исканията им, да търсят съветите им и да приемат справедливите им предупреждения. С пълнолетието на децата прекъсва послушанието спрямо родителите, но не и почитта, дължима им завинаги. Почитта се корени в страха Божи, един от даровете на Светия Дух. 1831

2218 Четвъртата заповед напомня на порасналите вече деца тяхната *отговорност към родителите им*. Доколкото могат, те трябва да им оказват материална и морална помощ в старческата им въз-

¹¹ Вж. *Притч.* 1, 8; *Тов.* 4, 3-4.

¹² Вж. *Изх.* 20, 12.

¹³ Вж. *Еф.* 6, 1.

раст, по време на боледуване, в самотата или в скръбта. Исус напомня този дълг на благодарност.¹⁴

„Защото Господ е възвисил бащата над децата и е утвърдил майчин съд над синовете. Който почита баща си, ще се очисти от грехове, и който уважава майка си, е като оня, който придобива съкровища. Който почита баща си, ще има радост от децата си и в деня на своята молитва ще бъде чул. Който уважава баща си, ще дългоденства, и който слуша Господа, ще успокои майка си“ (Сир. 3, 2-6).

„Синко, прибери баща си в старостта му и не го огорчавай през живота му. Ако и да е отслабнал по ум, имай снизхождение и не го пренебрегвай, когато си в пълна сила ... който остави баща си, той е също като богохулник, и проклет от Господа е оня, който дразни майка си“ (Сир. 3, 12-13, 16).

2219 Синовната почит спомага за разбирателство в цялото семейство. Тя засяга също *отношенията между братя и сестри*. Почитта към родителите озарява цялата семейна среда. „Синове на синовете са венец на старците“ (Притч. 17, 6). „С всяко смиреномъдрие, кротост и великодушие, като се търпите един други с любов“ (Еф. 4, 2).

2220 Християните дължат специална благодарност на онези, от които са получили дара на вярата, благодатта на Кръщението и църковния живот. Това може да са родителите, други членове на семейството, баба и дядо, духовници, вероучители, други учители или приятели. „И като си спомням за твоята нелицемерна вяра, която рано я имаше у баба ти Лоида и майка ти Евника, а убеден съм, има я и в тебе“ (2 Тим. 1, 5).

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РОДИТЕЛИТЕ

1653 2221 Плодовитостта на съпругеската любов не се свежда само в създаване на децата, но трябва да прерасне в тяхното морално формиране. „*Ролята на родителите за възпитанието* е от такава важност, че е почти невъзможно да се замени.“¹⁵ Възпитателското право и задължение са първостепенни и неотменими за родителите.¹⁶

¹⁴ Вж. Марк. 7, 10-12.

¹⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Gravissimum educationis*, 3: AAS 58 (1966) 731.

¹⁶ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 36: AAS 74 (1982) 126.

- 2222 Родителите трябва да гледат на децата си като на *Божии чед*а и да ги уважават като *човешки личности*. Те възпитават децата си да изпълняват Божия Закон, като самите са послушни на волята на Небесния Отец. 494
- 2223 Родителите първи са отговорни за възпитанието на децата си. Те засвидетелстват тази отговорност най-напред със *създаването на едно огнище*, където нежността, прощката, уважението, верността и безкористното служение са норма. Семейното огнище е подходящо място за *възпитание на добродетелите*. Това възпитание изисква първи стъпки в себеотрицанието, здравия разсъдък, самообладанието, които са условия за всяка истинска свобода. Родителите възпитават децата си да подчиняват „физическите си и инстинктивни пориви на вътрешните и духовни стремежи“¹⁷. Голяма отговорност за родителите е да дават добър пример на децата си. Съумявайки да признаят пред тях собствените си недостатъци, те ще съумеят по-добре да ги ръководят и да ги поправят: 1804
- „Който обича сина си, нека по-често го наказва, за да се утешава от-
после с него. Който поучава сина си, ще има помощ от него“ (Сир. 30,
1-2). „И вие, бащите, не дразнете децата си, а ги възпитавайте в учение
и наставление Господне“ (Еф. 6, 4).
- 2224 Семейството представлява естествена среда за въвеждане на човешкото същество в солидарността и обществените отговорности. Родителите ще научат децата си да се избягват компромиси и падения, които заплашват човешките общества. 1939
- 2225 Чрез благодатта на тайнството Брак родителите получават отговорността и привилегията да *евангелизират своите деца*. Те трябва да ги учат още от най-ранните им години в тайните на вярата, защото те са за своите деца нейните първи „вестители“¹⁸. Те трябва да ги приобщят още от най-ранно детство към църковния живот. Начинът на семеен живот може да подхрани такова предразположение на чувствата, което остава през целия живот истинска предпоставка и подкрепа за живата вяра. 1656
- 2226 *Възпитанието във вярата* от страна на родителите трябва да започне от най-ранно детство. То вече се дава, когато членовете

¹⁷ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 36: AAS 83 (1991) 838.

¹⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16; вж. CIC canon 1136.

на семейството си помагат да растат във вярата със засвидетелстване на християнски живот в Евангелски дух. Семейната катехеза предшества, придружава и обогатява другите форми на възпитание във вярата. Родителите имат задължението да научат децата си да се молят и да разкрият призванието си на Божи чеда.¹⁹ Енорията е евхаристичната общност и сърцевината на литургичния живот на християнските семейства; тя е привилегировано място за катехизацията на децата и родителите.

2179 2227 Децата на свой ред допринасят родителите им да *израстват в светостта*.²⁰ Всеки и всички се съгласяват великодушно и неуморно си дават необходимите взаимни прошки за обидите, кавгите, неправдите и изневерите. Взаимните чувства го вдъхват, Христовата любов го изисква.²¹

2228 През детството почитта и любовта на родителите се изразява преди всичко в грижата и вниманието, които те посвещават за отглеждането на децата си, *за да задоволят физическите и духовните им нужди*. Когато децата укрепват, същата почит и същата преданост карат родителите да ги възпитават да употребяват правилно разума и свободата си.

2229 Родителите, които отговарят на първо място за възпитанието на децата си, имат право *да избират за тях училище*, което да съответства на собствените им убеждения. Това право е основно. Родителите имат задължението, доколкото това е възможно, да избират училища, които ще помогнат най-добре в задачата им на християнски възпитатели.²² Държавните власти са длъжни да осигуряват това право на родителите и да създадат реални условия за упражняването му.

2230 Станали юноши, децата имат задължението и правото *да избират професията си и своя начин на живот*. Те трябва да поемат тези нови отговорности, запазвайки доверието към родителите си, от които те ще искат и ще получат на драго сърце мнения и съвети. Необходимо е родителите да се стараят да не принуждават де-

¹⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 16.

²⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1069.

²¹ Вж. *Мат.* 18, 21-22; *Лук.* 17, 4.

²² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Gravissimum educationis*, 6: AAS 58 (1966) 733.

цата си нито в избора на професия, нито в избора на съпруг. Това задължение за съдържаност не пречи, напротив, кара ги да им подпомагат с разумни съвети, особено когато те желаят да създадат семейно огнище. 1625

2231 Някои хора не се женят, за да се грижат за родителите си или за братята и сестрите си, да се отдадат изключително на една професия или с други почтени мотиви. Те могат да допринесат много за благополучието на човешкото семейство.

IV. Семейството и Царството

2232 Семейните връзки са важни, но не са абсолютни. Също както детето расте към зрялост и човешка и духовна самостоятелност, така и неговото призвание, което идва от Бога, се утвърждава все по-ясно и по-силно. Родителите ще уважават това призвание и ще подпомагат децата си да го следват. Трябва да се убедим, че първото призвание на християнина е да следва Исус²³: „Който обича баща или майка повече от Мене, не е достоен за Мене; и който обича син или дъщеря повече от Мене, не е достоен за мене“ (Мат. 10, 37). 1618

2233 Да станеш ученик на Исус, това значи да приемеш поканата да принадлежиш към *Божията семейство*, да живееш съобразно неговия начин на живот: „Който изпълни волята на Моят Отец Небесен, той Ми е брат, и сестра, и майка“ (Мат. 12, 50). 542

Родителите са длъжни да приемат и да зачитат с радост и благодарност Божия призив към някое от децата им да Го следва в целомъдрие за Царството, в живот, посветен на Бог, или свещеническа служба.

V. Властите в гражданското общество

2234 Четвъртата Божия заповед ни заповядва също да почитаме всички, които за наше благо са получили от Бога власт в обществото. Тя осветлява задълженията на онези, които упражняват властта, както и на тези, които извличат полза от нея. 1897

²³ Вж. Мат. 16, 25.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКИТЕ ВЛАСТИ

1899 2235 Тези, които упражняват власт, трябва да я упражняват като служение: „Който иска между вас да бъде големец, нека ви бъде слуга“ (*Мат.* 20, 26). Упражняването на власт е морално определено от нейния божествен произход, от нейната разумна природа и нейния специфичен обект. Никой не може да заповядва или да учредява това, което противоречи на човешкото достойнство и на естествения закон.

2411 2236 Упражняването на властта цели да покаже една справедлива йерархия на ценностите, за да улесни упражняването на свободата и отговорността на всички. Началниците раздават правосъдие с мъдрост, съобразявайки се с нуждите и с приноса на всеки, за да спомогнат за установяване на съгласие и мир. Те бдят, щото мерките и разпорежданията, които взимат, да не водят в изкушения, противопоставящи личния интерес на обществения.²⁴

357 2237 *Политическите власти* са длъжни да зачитат основните права на човешката личност. Те трябва да служат на справедливостта хуманно, като уважават правата на всеки, а особено на семействата и на онеправданите. Политическите права, свързани с гражданството, могат и трябва да се дават според изискванията на общото благо. Те не могат да бъдат премахнати от обществените власти без законен и съответен мотив. Упражняването на политическите права е предназначено за общото благо на нацията и човешката общност.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ

1900 2238 Тези, които са подчинени на властта, ще гледат на управляващите като на представители на Бога, който ги нареди като посланици на даровете му.²⁵ „Подчинявайте се на всяко човешко началство. ... [Действайте] като свободни, не като употребяващи свободата за було на злобата, а като раби Божии“ (*1 Петр.* 2, 13.16). Тяхното честно сътрудничество дава правото, понякога и задължението да се изрази справедливо неодобрение относно това, което би изглеждало в ущърб на човешкото достойнство и общественото благо.

²⁴ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 25: AAS 83 (1991) 823.

²⁵ Вж. *Рим.* 13, 1-2.

2239 *Задължение* на гражданите е да допринасят заедно с гражданските власти за благо на обществото в дух на истина, справедливост, солидарност и свобода. Любовта и служенето на *отечеството* произтичат от дълга на благодарност и закона на любовта. Подчинението на законните власти и служенето на общото благо изискват от гражданите да изпълняват ролята си в живота и в политическата общност. 1915 2310

2240 Подчинението на властта и взаимната отговорност за общото благо морално изискват плащане на данъците, упражняване правото на глас, защита на родината: 2265

„И тъй, отдавайте всекиму каквото сте длъжни: комуто данък – данък; комуто берия – берия; комуто страх – страх; комуто чест – чест“ (*Рим.* 13, 7).

Християните „живеят в собствената си страна, но пребивават там като чужденци. Те изпълняват задълженията си като граждани и понасят всички задължения като чужденци Те се подчиняват на установените закони и техният начин на живот надвишава законите Толкова благородно е мястото, което Бог им е определил, че и не им е позволено да го напускат.“²⁶

Апостолът ни насърчава към молитви и благодарения за царете и за всички, които са на власт: „За да прекарваме тих и мирен живот в пълно благочестие и чистота“ (*1 Тим.* 2, 2). 1900

2241 По-богатите нации са длъжни да посрещат в рамките на възможното *чужденеца*, търсещ сигурност и жизнени средства, които не може да намери в страната си. Политическите власти трябва да бдят за зачитане на естественото право, което поставя госта под покровителството на тези, които го приемат.

Политическите власти могат с оглед общото благо, с което са натоварени, да подчинят правото на преселничество на различни юридически условия, в частност на задълженията на преселниците по отношение на приемащата ги страна. Преселникът е длъжен да спазва с признателност духовното и материалното наследство на приемащата го страна, да спазва законите, да споделя нейните трудности.

2242 Гражданинът е длъжен по съвест да не следва предписанията на гражданските власти, когато тези предписания противоречат на морал- 1903

²⁶ *Epistula ad Diognetum*, 5, 5; 5, 10; 6, 10: SC 33, 62-66 (FUNK 1, 398-400).

- ниия ред, на основните права на личността и на Евангелието. *Отказът*
 2313 *от подчинение* на гражданската власт, когато изискванията противоре-
 чат на честната съвест, намира оправданието си в разграничаването на
 450 служенето на Бога и служенето на политическата общност. „Отдайте,
 прочие, кесаревото кесарю и Божието Богу“ (*Мат.* 22, 21). „Трябва да
 се покоряваме повече на Бога, нежели на човеци“ (*Деян.* 5, 29):
- 1901 „Ако обществената власт превишава правата си и потиска гражданите,
 нека те да не отказват това, което обективно се изисква за общото
 благо. Позволено им е при това да защитават правата си и тези на
 съгражданите си против злоупотребите с властта, зачитайки очертани-
 те граници от естествения и от Евангелския Закон.“²⁷
- 2309 2243 *Съпротивата* срещу насилието на политическата власт мо-
 же да прибегне законно до оръжие само ако са налице следните ус-
 ловия: 1 – в случай на сигурни, тежки и продължителни нарушения на
 основните човешки права; 2 – след като се изчерпани всички други
 пътища за действие; 3 – без да се предизвикват по-лоши безредия; 4
 – когато има основателна надежда за успех; 5 – ако е невъзможно
 разумно да се предвидят по-добри решения.

ПОЛИТИЧЕСКАТА ОБЩНОСТ И ЦЪРКВАТА

- 1910 2244 Всяка институция се ръководи, дори неявно, от една предста-
 ва за човека и за неговото предназначение, откъдето тя черпи све-
 дения за своите решения, за йерархията на ценностите и линията на
 1881 поведение. Повечето общества свързват институциите си с извест-
 но господство на човека върху нещата. Единствена религията, даде-
 на с Божие откровение, ясно признава в Бога Създателя и Изкупите-
 ля, произхода и предназначението на човека. Църквата приканва по-
 литическите власти да съгласуват съжденията и решенията си с то-
 2109 ва вдъхновение за Истината, за Бога и за човека:

Обществата, които не зачитат това вдъхновение или го отричат в името
 на тяхната независимост спрямо Бога, са принудени да търсят в самите
 себе си или да заемат от някоя идеология изложенията и целите си. Те
 не допускат да се признава един обективен критерий за доброто и
 злото и, както показва историята, си приписват тоталитарна власт, явна
 или скрита, над човека и съдбата му.²⁸

²⁷ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 74: AAS 58 (1966) 1096.

²⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, 13, 1997 Litt. enc. *Centesimus annus*, 45-46: AAS 83 (1991) 849-851.

- 2245 „Църквата, която на основание отговорността и компетентността си не се смесва по никакъв начин с политическата общност, е едновременно знак и хранителка на трансцендентния характер на човешката личност.“²⁹ „Църквата почита и поощрява политическата свобода и отговорността на гражданите.“³⁰ 912
- 2246 На Църквата принадлежи мисията „да издава морална присъда дори и за неща, които се отнасят до политическия строй, когато основните права на личността или спасението на душата го изискват. Църквата използва за тази цел всички средства, но само тези, които са съобразени с Евангелието и са в хармония с доброто на всички, в съответствие с различията във времето и обстоятелствата.“³¹ 2032 2420

Накратко

- 2247 „Почитай баща си и майка си“ (Втор. 5, 16; Марк. 7, 10).
- 2248 Според четвъртата заповед Бог пожела след него ние да почитаме родителите си и тези, които той за наше добро е облякъл с власт.
- 2249 Съпружеската общност е установена в съответствие със съюза и съгласието на съпрузите. Бракът и семейството са предназначени за доброто на съпрузите, за създаване и възпитание на децата.
- 2250 „Човешкото и християнско благо на личността и обществото е тясно свързано с доброто здраве на съпружеската и семейната общност.“³²
- 2251 Децата дължат на родителите си почит, благодарност, справедливо послушание и помощ. Синовната почит благоприятства хармонията в целия семеен живот.
- 2252 Родителите първи са отговорни за възпитанието на децата си във вярата, молитвата и всичките добродетели. Те са длъжни да се грижат максимално за физическите и духовните нужди на децата си.
- 2253 Родителите трябва да зачитат и благоприятстват призванието на децата си. Те трябва да напомнят и да поучават, че първият зов на християнина е да следва Исус.

²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 76: AAS 58 (1966) 1099.

³⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 76: AAS 58 (1966) 1099.

³¹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 76: AAS 58 (1966) 1100.

³² CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 47: AAS 58 (1966) 1067.

- 2254 *Обществената власт е длъжна да зачита основните права на човешката личност и условията тя да упражнява свободата си.*
- 2255 *Дълг на гражданите е да работят с гражданските власти за изграждане на обществото в дух на истина, справедливост, солидарност и свобода.*
- 2256 *Гражданинът е длъжен по съвест да не следва предписанията на гражданската власт, когато тези предписания противоречат на нравствения ред. „Трябва да покоряваме повече на Бога, нежели на човеци“ (Деян. 5, 29).*
- 2257 *Всяко общество установява съжденията и поведението си въз основа на една представа за човека и неговото предназначение. Извън Евангелската светлина за Бога и за човека обществата лесно стават тоталитарни.*

Член 5

ПЕТАТА ЗАПОВЕД

„Не убивай“ (Иzx. 20, 13).

„Слушали сте, че бе казано на древните: „не убивай; а който убие, виновен е пред съда.“ Аз пък ви казвам, че всеки, който се гневи на брата си без причина, виновен ще бъде пред съда“ (Mat. 5, 21-22).

- 356 2258 *„Човешкият живот е свещен, защото от създаването си носи творчеството на Бога и остава завинаги в специално отношение със Създателя, тъй като е негова единствена цел. Бог единствен е Господар на живота от неговото начало до неговия край: никой при никакви обстоятелства не може да предаде за себе си правото да разруши пряко едно невинно човешко същество.“³³*

I. Уважението към човешкия живот

СВИДЕТЕЛСТВОТО НА СВЕЩЕНАТА ИСТОРИЯ

- 401 2259 *В разказа за убийството на Авел от брат му Каин³⁴ Писанието разкрива още в началото на човешката история присъствието на гняв и ал-*

³³ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Donum vitae*, Introductio, 5: AAS 80 (1988) 76-77

³⁴ Вж. *Бит.* 4, 8-12.

чност в човека, последици от първородния грях. Човек стана враг на себеподобния си. И рече Господ за злодейството на това братоубийство: „Какво стори? Гласът на братовата ти кръв вика от земята към Мене; и сега проклет да си от земята, която е отворила устата си да приеме братовата ти кръв от твоята ръка“ (Бит. 4, 10-11).

2260 Заветът на Бога и човечеството е изтъкан от напомнания за божествения дар на човешкия живот и за убийственото насилие на човека:

„Аз ще изискам и вашата кръв, в която е вашият живот Който пролее човешка кръв, и неговата кръв ще се пролее от човешка ръка; защото човек е създаден по образ Божий“ (Бит. 9, 5-6).

Старият Завет винаги е считал кръвта като свещен знак на живота.³⁵ Това учение е необходимо за всички времена.

2261 Писанието уточнява забраната на петата заповед: „Не убивай невинния и правия“ (Исх. 23, 7). Съзнателното убийство на невинен сериозно противоречи на достойнството на човешкото същество, на златното правило и на светостта на Създателя. Законът, който го осъжда, е всемирно валиден: той задължава всички и всеки, винаги и навсякъде.

2262 В Нагорната проповед Господ напомня заповедта: „Не убивай“ (Мат. 5, 21), там той прибавя осъждането на гнева, омразата и отмъщението. Нещо повече, Исус иска от своя ученик „Ако някой ти удари плесница по дясната страна, обърни му и другата³⁶... обичайте враговете си.“³⁷ Той самият не се защити и каза на Петър: „Върни ножа си на мястото му.“³⁸

ЗАКОННАТА САМОЗАЩИТА

2263 Законната самозащита на лица и общества не е изключение в забраната за убийство на невинния, защото представлява съзнателно убийство. „Действието на самозащита може да доведе до двоен резултат: първият е запазване собствения живот; другият – смъртта на нападателя.³⁹ ... Единият само е желан; другият не е.“⁴⁰

³⁵ Вж. Лев. 17, 14.

³⁶ Вж. Мат. 5, 22-26. 38-39.

³⁷ Вж. Мат. 5, 44.

³⁸ Вж. Мат. 26, 52.

³⁹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 64, a. 7, c: Ed. Leon. 9, 74.

⁴⁰ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 64, a. 7, c: Ed. Leon. 9, 74.

- 2196 2264 Любавта към себе си остава основен морален принцип. Следователно законно е да се зачита собственото право на живот. Който защитава своя живот, не е виновен за убийство дори и ако е принуден да нанесе смъртоносен удар на нападателя:
- „Ако за самоотбрана се упражнява по-голямо насилие, отколкото трябва, това ще бъде непозволено, но ако насилието се отблъсне по умерен начин, това е позволено За спасението не е необходимо да не се допуска действие на самозащита, за да се избегне убийството на другия, защото повече си длъжен да пазиш собствения си живот, отколкото този на другия.“⁴¹
- 2240 2265 Законната защита освен право може да бъде и тежко задължение за този, който е отговорен за живота на други. Защитата на
2308 общото благо налага поставянето на несправедливия нападател на безопасно място. В този смисъл законните пазители на властта имат право да използват дори оръжие, за да отблъснат нападатели над цивилното общество, поверено на техните грижи.
- 1897-1899 2266 Усилието на държавата да предотврати разпространяването на
деяния против човешките права и основните правила за гражданско
1449 съжителство са свързани с необходимостта за опазване на общото благо. Законната публична власт има правото и задължението да налага наказания според тежестта на престъплението. Наказанието има за цел преди всичко да поправи безредието, породено от престъплението. Когато е прието доброволно от виновния, наказанието приема стойност на изкупление. Освен защитата на обществения ред и грижата за сигурността на хората наказанието се стреми да има оздравителна цел: в рамките на възможното то трябва да допринесе за поправяне на виновния.
- 2267 Традиционното учение на Църквата не изключва, при положение на пълно идентифициране на виновния и определяне на неговата виновност, до прибягване към смъртно наказание, ако това е единствената възможност за действена защита на живота на хората от този несправедлив нападател.
- 2306 Ако безкръвните средства са достатъчни да защитят живота на хората от нападателя и да закрилят обществения ред и сигурността им, властта трябва да се придържа към тези средства, защото те съответстват най-добре на конкретните условия за общото благо и са в по-голяма степен съобразени с достойнството на човешката личност.
- Наистина, в наши дни в съответствие с възможностите, които са на

⁴¹ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 64, a. 7, c: Ed. Leon. 9, 74.

разположение, държавата може да предпазва по-ефикасно от престъпление, като обезврежда този, който го извършва, без да му отнеме по категоричен начин възможността да изкупи вината си, а случаите на крайна необходимост за предотвратяване на престъплението „са много рядко, ако не дори несъществуващи“⁴².

СЪЗНАТЕЛНОТО УБИЙСТВО

2268 Петата заповед осъжда като тежко престъпление *прякото и съзнателно убийство*. Убиецът и доброволните съучастници в убийството вършат грях, който вика за мъст към небето.⁴³ 1867

Детеубийството⁴⁴, братоубийството, отцеубийството и убийството на съпруг са особено тежки престъпления поради естествените връзки, които прекъсват. Евгенистичните грижи или обществената хигиена не могат да оправдаят никакво убийство, било то и заповядано от обществените власти.

2269 Петата заповед забранява бездействието с намерение да се причини *косвено* смъртта на едно лице. Нравственият закон забранява да се изложи без сериозно основание някой на смъртна опасност, така както и да се откаже помощ на лице в опасност.

Толерирането на смъртноносен глад от страна на човешкото общество, което не проявява старание да помогне, е скандална несправедливост и тежък грях. Спекулантите, чиито лихварски и търговски сметки причиняват глад и смърт на братята им в обществото, вършат косвено убийство. Те носят вина за това.⁴⁵

От морална гледна точка *непредумишленото* убийство не носи вина. Но не е оправдан от тежък грях човек, ако без сериозни съображения е действал така, че да причини смърт, дори без намерение за това. 2290

АБОРТЪТ

2270 Човешкият живот трябва да бъде безусловно почитан и пазен още от момента на зачатията му. От първия момент на съществуването му на човешкото същество трябва да се зачитат правата на 1703

⁴² IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Evangelium vitae*, 56: AAS 87 (1995) 464.

⁴³ Вж. *Бит.* 4, 10.

⁴⁴ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966) 1072.

⁴⁵ Вж. *Ам.* 8, 4-10.

357 личността, сред които и неприкосновеното право на всяко невинно същество на живот.⁴⁶

„Преди да те образувам в утробата, аз те познавах, и преди да излезеш из утробата, осветих те“ (Иер. 1, 5; Лук. 23, 40-43).

„Не са били скрити от Тебе костите ми, когато съм бил създаван тайно, образуван в дълбочината на утробата“ (Пс. 138, 15).

2271 Още от първи век Църквата укорява моралното зло на всеки предизвикан аборт. Това учение не е променено. Прекият аборт, т.е. желаният като цел или като средство, сериозно противоречи на нравствения закон:

„Ти не ще убиваш зародиша чрез аборт и не ще погубиш новороденото.“⁴⁷

„Бог, Господар на живота, повери на хората благородното задължение да закрият живота и човекът трябва да го изпълнява по достоен Нему начин. Животът следователно трябва да бъде запазен с изключителна грижа още от зачеването: абортът и детеубийството са ужасни престъпления.“⁴⁸

2272 Формалното съучастничество в аборта определено представлява тежък грях. Църквата санкционира с каноническо наказание, с отлъчване това престъпление срещу човешкия живот. „Който причинява аборт, ако целта му е постигната, си навлича отлъчване *latae sententiae* (но *силата на закона*)“⁴⁹, т.е. „от самия факт за извършеното престъпление“⁵⁰ и „обстоятелствата, предвидени в Закона“⁵¹. Църквата не иска по този начин да ограничава полето на милосърдието. Тя наказва тежестта на извършеното престъпление, непоправимата щета, причинена на невинния убит, на родителите му, на цялото общество.

1463

1930 2273 Неотменното право на живот на всеки невинен човешки индивид представлява *основен елемент на гражданското общество и на неговото законодателство*:

⁴⁶ Вж. CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 1, 1: AAS 80 (1988) 79.

⁴⁷ Didaché 2, 2: SC 248, 148 (FUNK 1, 8); вж. *Epistula Pseudo Barnabae* 19, 5: SC 172, 202 (FUNK 1, 90); *Epistula ad Diognetum* 5, 6: SC 33, 62 (FUNK 1, 398); TERTULLIANUS, *Apologeticum*, 9, 8: CCL 1, 103 (PL 1, 371-372).

⁴⁸ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966) 1072.

⁴⁹ CIC canon 1398.

⁵⁰ CIC canon 1314.

⁵¹ Вж. CIC canones 1323-1324.

„Неотменните права на личността трябва да бъдат признати и зачитани от гражданското общество и от политическата власт. Човешките права не зависят нито от индивидите, нито от родителите, и не представляват и отстъпка от страна на обществото и държавата; те принадлежат на човешката природа и са присъщи на личността на основание на съзидателния акт, от който тя води началото си. Между тези основни права трябва да отбележим правото на живот и физическа неприкосновеност на всяко човешко същество от зачатие до смъртта.“⁵²

„В момента, в който някой положителен закон лишава една категория хора от покровителство, което гражданското законодателство трябва да им осигури, държавата отрича равенството на всички пред закона. Основите и на правовата държава са застрашени, когато тя не поставя силата си в услуга на правата на всички граждани и особено на тези, които са под специална защита Като последица от почитта и покровителството, които трябва да бъдат осигурени на детето още от момента на зачеването му, законът трябва да предвижда съответни наказателни санкции за всяко умишлено нарушение на правата му.“⁵³

2274 Зародишът трябва да бъде защитен в неприкосновеността си, пазен грижливо и лекуван в кръга на възможното като всяко друго човешко същество, тъй като трябва да бъде зачитан като личност от зачеването си.

Предварителната диагностика е морално позволена, „ако зачита живота, неприкосновеността на зачатъка и човешкия зародиш и ако цели запазването му или индивидуалното му лечение Тя е в сериозно притиворечие с моралния закон, когато предвижда в зависимост от резултата вероятността да причини аборт. Една диагностика не трябва да бъде равнозначна на смъртна присъда.“⁵⁴

2275 „За позволени от закона операции върху човешкия зародиш трябва да смятаме тези, които зачитат живота и неприкосновеността на зародиша; не носят за него несъразмерни рискове, а целят оздравяването му, както и подобряването на здравословните условия или личното му оцеляване.“⁵⁵

„Произвеждането на човешки зародиши, предназначени да бъдат използвани като биологически материал на разположение, е безнравствено.“⁵⁶

⁵² CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 3: AAS 80 (1988) 9899.

⁵³ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 3: AAS 80 (1988) 99.

⁵⁴ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 1, 2: AAS 80 (1988) 79-80.

⁵⁵ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 1, 3: AAS 80 (1988) 80-81.

„Някои опити на *интервенция върху хромозомното или генетично наследство* не са терапевтични, а се стремят да произведат подобрени човешки същества според пола или други предварително установени качества. Тези манипулации противоречат на личното достойнство на човешкото същество, на неговата неприкосновеност на неговата идентичност – единствена и неповторима.“⁵⁷

СМЪРТ БЕЗ СТРАДАНИЕ (ЕВТАНАЗИЯ)

1503 2276 Тези, чийто живот е намалял или отслабнал, се нуждаят от специална грижа. Болните или нетрудоспособните лица трябва да бъдат подпомогнати, за да могат да живеят, доколкото това е възможно, един нормален живот.

2277 Пряката евтаназия се състои в прекратяване живота на недъгави лица, болни или умиращи. Каквито и да са подбудите и средствата, тя е морално неприемлива.

Така едно деяние или небрежност, които сами по себе си или преднамерено причиняват смърт, за да се премахне болката, са убийство, което е в остро противоречие с достойнството на човешката личност и почитта към живия Бог, нейния Създател. Грешката на съждение, в която може да се изпадне с добро намерение, не променя естеството на този убийствен акт, който винаги се осъжда и трябва да се избягва.⁵⁸

2278 Спирането на скъпоструващи, рисковани или неподходящи медицински средства може да бъде законно. Това е отказ от „терапевтичния натиск“. По този начин не се желае да се причини смърт, а се приема, че тези процедури не могат да избегнат смъртта. Решенията трябва да се вземат от пациента, ако е в състояние и е сведущ. В противен случай правоимащите трябва да зачитат законните интереси на пациента.

1007 2279 Дори ако смъртта се счита за неизбежна, грижите, които нормално се дължат на един болен, не могат да бъдат законно прекъснати. Употребата на болкоуспокоителни за облекчаване страданията на агонизиращия, дори с риск да съкратят дните му, е морално съобразена с човешкото достойнство, ако смъртта не е желана нито като цел, нито като средство, а само е предвидена и допусната като неизбежна. Облекчаващите грижи съставляват привилеги-

⁵⁶ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Donum vitae*, 1, 5: AAS 80 (1988) 83.

⁵⁷ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Donum vitae*, 1, 6: AAS 80 (1988) 85.

⁵⁸ Вж. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Decl. *Iura et bona*: AAS 72 (1980) 542-552.

рована форма на безкористно милосърдие. В този смисъл те трябва да бъдат поощрявани.

САМОУБИЙСТВОТО

2280 Всеки е отговорен пред Бога за живота, който му е даден. Самият Бог остава негов господар. Ние сме длъжни да го приемем с благодарност и да го пазим за Негова чест и за спасението на душите ни. Ние сме управители, а не собственици на живота, който Бог ни дари. Ние не разполагаме с него. 2258

2281 Самоубийството противоречи на естествената човешка наклонност да запази и продължи своя живот. То тежко противоречи на справедливата любов към себе си. То също е против любовта към ближния, защото скъсва несправедливо връзките на солидарност със семейното, националното и човешкото общество, по отношение на които ние имаме задължения. Самоубийството е против любовта на живия Бог. 2212

2282 Ако е извършено преднамерено, за да служи за пример, особено за младите, самоубийството става страшна съблазън. Доброволното съучастие в самоубийството противоречи на моралния закон.

Тежки психически смущения, душевни страдания или сериозен страх от изпитание, страдание или мъчение могат да смекчат отговорността на самоубилия се. 1735

2283 Не трябва да се отчайваме за вечното спасение на лица, които са си причинили смърт. Бог може да им даде по пътища, които той единствен познава, възможност за спасително покаяние. Църквата се моли за хора, които са посегнали на живота си.

II. Уважение към достойнството на личността

УВАЖЕНИЕ КЪМ ДУШАТА НА БЛИЖНИЯ: ПОДВЕЖДАНЕТО

2284 Подвеждането е поведение или държание, което кара ближния да извърши зло. Този, който подвежда, е изкусител на ближния. Той засяга добродетелта и праведното поведение и може да доведе брата си до духовна смърт. Подвеждането представлява тежък грях, ако чрез деяние или пропуск съзнателно довежда ближния до тежък грях. 2847

1903 2285 Подвеждането придобива особена важност заради авторитета на онези, които го предизвикват, или слабостта на тези, които го понасят. Затова нашият Господ го осъжда така: „Който съблазни едного от тия малките ... за него е по-добре да му надянат воденичен камък на шията и да го хвърлят в морската дълбочина“ (Мат. 18, 6).⁵⁹ Подвеждането е тежко, когато е предизвикано от тези, които по природа и по длъжност са задължени да поучават и възпитават другите. Исус упреква книжниците и фарисеите в този грях, сравнявайки ги с вълци, облечени в овчи кожи.⁶⁰

2286 Подвеждането може да бъде предизвикано от закона или институциите, от модата или от обществено мнение.

1887 Така стават виновни за отвръщането от правия път на тези, които учредяват закони или социални структури, водещи до разложение на нравите и до упадък на религиозния живот или създават „социални условия, които, доброволни или не, правят трудно и практически невъзможно християнското поведение, съобразено със заповедите“⁶¹. Същото се отнася и за директори на предприятия, които издават заповеди, тласкащи към измама; учители, които „дразнят“ учениците си⁶², или онези, които, манипулирайки общественото мнение, го отклоняват от моралните ценности.

2287 Този, който злоупотребява с властта си в условия, които въвличат в престъпления, е виновен за отвръщането и отговорен за злото, което е подмогнал пряко или непряко. „Не е възможно да не дойдат съблазни, ала горко ономува, чрез когото дохождат“ (Лук. 17, 1).

Грижа за здравето

1503 2288 Животът и физическото здраве са ценни блага, дадени от Бога. Ние трябва да се грижим разумно за него, държейки сметка за нуждите на ближния и за общото благо.

1509 *Грижата за здравето* на гражданите изисква подкрепата на обществото, за да се създадат условия на съществуване, които позволяват да се расте и да се достигне зрелостта: храна, облекло, жилища, здравеопазване, начално обучение, работа, социално осигуряване.

⁵⁹ Вж. 1 Кор. 8, 10-13.

⁶⁰ Вж. Мат. 7, 15.

⁶¹ Rius XII, Nuntius radiophonicus (1 iunii 1941): AAS 33 (1941) 197.

⁶² Вж. Еф. 6, 4; Кол. 3, 21.

2289 Ако моралът изисква зачитане на телесния живот, то той не трябва да го превръща в абсолютна ценност. Моралът се противопоставя на неоезическото схващане, което се стреми да издигне в *култ тялото*; всичко да му жертваме, да обожаваме физическото съвършенство и победите в спортните състезания. Чрез селективния подбор, който се извършва между силни и слаби, едно такова схващане може да доведе до опорочаване на човешките взаимоотношения.

364

2113

2290 Добродетелта на въздържаността предразполага *да се избягват всякакъв вид прекомерности*; злоупотреба с яденето, алкохола, тютюна и лекарствата. Онези, които в пияно състояние или от прекомерно увлечение към скоростта застрашават сигурността на другите и собствената си сигурност по пътищата, по море или във въздуха, носят тежка вина.

1809

2291 *Употребата на наркотици* нанася тежки увреждания на здравето и човешкия живот. Извън стриктно терапевтичните предписания това е тежко престъпление. Незаконното произвеждане и трафикът на наркотици се възмутителни деяния; те представляват пряко съучастничество, защото подтикват към сериозно противоречащи на нравствения закон практики.

УВАЖЕНИЕТО НА ЛИЧНОСТТА И НАУЧНИТЕ ОПИТИ

2292 Научните, медицинските или психологическите опити за човека и групи хора могат да помогнат за лечение на болести и за напредъка на общественото здраве.

2293 Фундаменталните научни изследвания, както и приложната наука, убедително свидетелстват за властта на човека върху творението. Науката и техниката са ценни източници, когато са приложени в служба на човека и допринасят за цялостното развитие в полза на всички. Те не могат обаче сами да сочат смисъла на съществуването и на човешкия прогрес. Науката и техниката се управляват от човека, от когото те черпят произхода и напредъка си; те намират следователно в личността и нейните морални ценности указания за крайната си цел и съзнанието за своите граници.

159

1703

2294 Претенцията за морално безпристрастие в научното изследване и неговото приложение е неоснователна. От друга страна, ориентировъчните критерии не могат да се извлекат нито от обичайната техническа ефективност, нито от ползата, която може да се получи от едни в ущърб на други, нито, още по-лошо, от преобладаващите идеологии. Науката и техниката изискват по

силата на своето собствено значение безусловно зачитане на основните нравствени критерии; те трябва да бъдат в служба на човешката личност, на неотменните € права и на истинското и цялостно благо, съобразно с плана и волята на Бога.

2375 2295 Изследванията или опитите върху човешкото същество не могат да узаконят действията, противоречащи сами по себе си на човешкото достойнство и на нравствения закон. Възможното съгласие на субектите не оправдава такива действия. Експериментирането с човешкото същество не е морално законно, ако животът, физическата или психическата цялостност на субекта се излагат на прекомерни рискове или на такива, които могат да се избегнат. Експериментът с човешки същества не е съобразен с достойнството на личността, още повече ако той се провежда без ясното съгласие на субекта или на притежаващите юридически права по отношение на него.

1753 2296 Присаждането на органи е съобразено с моралния закон и може да бъде похвално, ако опасностите и физическите и психическите рискове, поети от дарителя, са съразмерни с търсеното за получателя благо. Даряването на органи след смъртта е благороден и похвален акт и трябва да се насърчава като израз на щедра солидарност. Неморално и недопустимо е, ако дарителят или имащите право не са изразили своето категорично съгласие. Морално недопустимо е да се причини пряко осакатяване, което причинява инвалидност или смърт на едно човешко същество, дори с цел да се забави смъртта на други лица.

ЗАЧИТАНЕТО НА ТЕЛЕСНАТА НЕНАКЪРНИМОСТ

2297 *Отвлеченията и вземането заложници* всяват ужас и чрез заплахата упражняват непоносим натиск върху жертвите. Те са морално незаконни. Тероризмът, който заплашва, наранява и убива безразборно, е дълбоко противоположен на справедливостта и любовта. *Изтезанието*, при което се употребява физическо или морално насилие, за да се изтръгнат признания, за да се накажат виновните, за да се изплашат опонентите, за да се задоволи омразата, противоречи на зачитането на личността и на човешкото достойнство. Извън медицинските предписания от строго терапевтичен характер съзнателната *ампутация, осакатяванията или стерилизацията* на невинни лица са противни на моралния закон.⁶³

⁶³ Вж. Pius XI, Litt. enc. *Casti connubii*: DS 3722-3723.

2298 В миналите времена законни правителства са прилагали жестоки практики, за да се поддържат законът и редът, често без протест от църковните пастири, които сами са използвали в своите съдилища постановленията на римското право за мъчението. Успоредно с тези достойни за съжаление факти Църквата винаги е проповядвала дълг на милост и милосърдие; тя е забранила на духовниците да проливат кръв. В днешни времена стана очевидно, че тези жестоки практики не са били нито необходими за обществения ред, нито съобразени със законните права на човешката личност. Напротив, тези практики водят до най-лош упадък. Трябва да се действа за премахването им. Трябва да се молим за жертвите и палачите им. 2267

УВАЖЕНИЕТО КЪМ МЪРТВИТЕ

2299 Внимание и грижа се отдават на умиращите, за да им помогнем да изживеят последните си моменти в достойнство, в мир. Те се подпомагат от молитвите на близките им. Последните трябва да бъдат болните да получат в подходящо време тайнствата, които ще ги подготвят за срещата им с живия Бог. 1525

2300 Телата на починалите трябва да са съпроводени с почит и милосърдие във вярата и надеждата за възкресението. Погребването на мъртвите е дело на „телесно милосърдие“⁶⁴; то почита Божиите чеда, които са храмове на Светия Дух. 1681-1690

2301 Аутопсията на труповете е морално допустима от подбуди за законно съдебно разследване или за научни цели. Безплатното дарение на органи след смъртта е законно и може да бъде похвално. 2296

Църквата позволява кремация, ако такъв избор не поставя под въпрос вярата във възкресението на телата.⁶⁵

III. Запазването на мира

МИРЪТ

2302 Напомняйки заповедта: „Не убивай“ (*Мат.* 5, 21), нашият Господ иска мир от сърце и упреква неморалността на престъпния гняв и омразата: 1765

Гневът е желание за отмъщение. „Да желаеш отмъщение за сто-

⁶⁴ Вж. *Тов.* 1, 16-18.

⁶⁵ Вж. CIC canon 1176, § 3.

реното зло на този, който трябва да се накаже, не е позволено, но похвално е да се наложи наказание за поправяне на пороците и поддържане на справедливостта.⁶⁶ Ако гневът води до съзнателно желание да се убие ближният или да се рани тежко, това е тежко престъпление срещу любовта; то е смъртен грях. Господ каза: „Всеки, който се гневи на брата си без причина, виновен ще бъде пред съда“ (Мат. 5, 22).

2094 2303 Съзнателната омраза противоречи на любовта. Омразата към ближния е грях, когато човек съзнателно му желае злото. Омразата към ближния е тежък грях, когато съзнателно и решително му желаем голяма вреда: „Аз пък ви казвам: обичайте враговете си, благославяйте ония, които ви проклинат ... и молете се за ония, които ви обиждат и гонят, за да бъдете синове на вашия Отец Небесен...“ (Мат. 5, 44-45).

1909 2304 Уважението към човешкия живот и неговият прогрес изискват мир. Мирът не е само липса на война и не се свежда до уравнивяване на противниковите сили. Мирът не може да се осъществи на земята без запазването на благата на хората, свободното общуване между човешките същества, зачитане достойнството на хората и народите, постоянно практикуване на братството. Мирът е „спокойствие на реда“⁶⁷. То е „дело на правдата“ (Ис. 32, 17) и плод на любовта.⁶⁸

1468 2305 Земният мир е образ и плод на мира на Христос, който е „Княз на мира“ (Ис. 9, 6). Чрез кръвта на Кръста Си Той „уби враждата“ в собствената си плът.⁶⁹ Той помири хората с Бога и направи от Своята Църква тайнство на единството на човешкия род и на неговото единение с Бога.⁷⁰ „Той е нашият мир“ (Еф. 2, 14). Той заяви: „Блажени миротворците“ (Мат. 5, 9).

2267 2306 Тези, които, за да запазят правата на човека, се отказват от насилствена и кървава дейност и си служат със средства за защита, които са достъпни на по-слабите, дават доказателство за евангелска любов, ако това се прави, без да се навреди на правата и задълженията на другите хора и общества. Те доказват законно сериозността на физическите и моралните рискове при прибегване до наси-

⁶⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 158, a. 1, ad 3: Ed. Leon. 10, 273.

⁶⁷ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 19, 13: CSEL 40/2, 395 (PL 41, 640).

⁶⁸ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 78: AAS 58 (1966) 1101.

⁶⁹ Вж. Кол. 1, 20-22, Еф. 2, 16.

⁷⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 1: AAS 57 (1965) 5.

⁷¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 78: AAS 58 (1966) 1101-1102.

лие, изпълнено с разрушения и жертви.⁷¹

ИЗБЯГВАНЕ НА ВОЙНАТА

2307 Петата заповед забранява съзнателното унищожаване на човешкия живот. Поради злините и неправдите, които носи всяка война, Църквата изисква настоятелно всеки да се моли и да действа, за да ни освободи Божията доброта от древното робство на войната.⁷²

2308 Всеки от гражданите и управниците е длъжен да съдейства за избягване на войните.

Докато съществува „опасността от война и няма една компетентна международна власт, разполагаща с достатъчни сили, не може да се отрече на правителствата правото на самоотбрана, след като са изчерпани всички възможности за мирно уреждане на конфликта“⁷³. 2266

2309 Трябва да се разгледат с неумолима строгост точните условия за една *законна самоотбрана посредством военна сила*. Тежестта на такова решение изисква строго спазване на следните условия за морална законност. За да се прибегне до военна сила, трябва едновременно: 2243

- щетата, нанесена от нападателя на нацията или на общността от нации, да бъде трайна, тежка и безспорна;
- всички други средства да се сложи край на това да са се оказали неизпълними и неефикасни;
- да бъдат налице сериозни условия за успех;
- употребата на оръжие да не води до по-големи злини и по-тежки размирици, отколкото злото, което трябва да се отстрани. Мощта на модерните разрушителни средства играе съществена роля в оценката на това условие.

Това са традиционните елементи в доктрината, наречена „справедлива война“: 1897

⁷² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 81: AAS 58 (1966) 1105.

⁷³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 79: AAS 58 (1966) 1103.

Оценката на тези условия за морална законност принадлежи на благоразумното решение на онези, които са натоварени с общото благо.

2310 В този случай обществените власти имат правото и задължението да наложат на гражданите *необходимите задължения за защита на отечеството*.

2239, 1909 Тези, които се посвещават на служба на родината във военния живот, са служители на сигурността и свободата на народите. Ако изпълняват честно задачата си, те допринасят наистина за общото благо на нацията и поддържането на мира.⁷⁴

1782, 1790 2311 Обществените власти трябва да се грижат еднакво и за случаите, при които определени лица, подтикнати от съвестта, отказват да си служат с оръжие, въпреки че са длъжни; трябва да им се осигури възможност да служат на човешката общност под друга форма.⁷⁵

2312 Църквата и човешкият разум обявяват неотменността на *моралния закон по време на въоръжените конфликти*. „Само защото войната за нещастие вече е започнала, не означава, че между противните страни всичко е допустимо.“⁷⁶

2313 Трябва да се уважават и да се постъпва хуманно спрямо гражданското население, ранените войници и пленниците.

2242 Деянията, явно противоречащи на човешките права и на универсалните принципи, както и заповедите, които ги налагат, са престъпления. Сляпото подчинение не извинява тези, които ги изпълняват. Така изстреблението на един народ, нация или етническо малцинство трябва да бъде осъдено като смъртен грях. Морално задължение е да се противостои на заповеди, които заповядват геноцид.

2314 „Всяко военно действие, който се стреми към безразборно унищожение на цели градове или цели области с жителите им, е престъпление против Бога и против самия човек, което трябва да се осъди решително и без колебание.“⁷⁷ Рискът на съвременната война е, че предоставя възможност на притежателите на научно разрабо-

⁷⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 79: AAS 58 (1966) 1103.

⁷⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 79: AAS 58 (1966) 1103.

⁷⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 79: AAS 58 (1966) 1103.

⁷⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 80: AAS 58 (1966) 1104.

тени оръжия, по-точно биологични, атомни или химически оръжия, да извършат подобни престъпления.

2315 *Натрупването на оръжия* за мнозина изглежда сигурен начин да се отклонят евентуалните противници от войната. Те виждат в това едно от най-резултатните средства да се осигури мир между народите. Този път на разубеждаване предизвиква сериозни морални резерви. *Надпреварата във въоръжаването* не осигурява мир. Далеч от възможността да отстрани причините за войната, тя рискува да ги отежни. Разхищението на баснословни богатства в приготвянето на все по-нови оръжия пречи да се набавят средства за населението в нищета.⁷⁸ То възпрепятства развитието на народите. *Свръхвъоръжаването* увеличава причините за конфликти и повишава риска за тяхното разпространяване.

2316 *Производството и търговията с оръжия* засяга общото благо на нациите и международната общност. Поради това обществените власти имат правото и задължението да ги регламентират. Домогването на частни или колективни краткосрочни интереси не може да оправдае начинания, които раздухват насилието и конфликтите между народите и компрометират международния правов ред. 1906

2317 Неправдите, големите неравенства от икономически или социален характер, завистта, недоверието и гордостта, които вилнеят между хората и народите, заплашват непрекъснато мира и причиняват войни. Всичко, което е направено, за да бъде победен този безпорядък, допринася за изграждане на мира и за избягване на войната. 1938
2538
1941

Доколкото хората са грешни, опасността от война ги заплашва и така ще бъде до завръщането на Христос. Но в рамките, в които хората, обединени в любовта, преодоляват греха, те преодоляват също и насилието, докато не се е изпълнило словото: „Те ще прековат мечовете си на орала и копията си на сърпове; народ срещу народ не ще вдигне меч и няма вече да се обучават на войни“ (Ис. 2, 4).⁷⁹

Накратко

2318 „В Негова ръка е душата на всичко живо и духът на всяка човешка плът“ (Иов. 12, 10).

2319 *Всеки човешки живот е свят от момента на зачеване до смърт-*

⁷⁸ Вж. PAULUS VI, Litt. enc. *Populorum progressio*, 53: AAS 59 (1967) 283.

⁷⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 78: AAS 58 (1966) 1102.

та си, защото човешката личност е създадена по образ и подобие на живия и свят Бог.

- 2320 *Убийството на едно човешко същество е в тежко противоречие с достойнството на личността и светостта на Създателя.*
- 2321 *Забраната за убийството не отменя правото да се отнеме възможността на един несправедлив нападател да уврежда. Законната самоотбрана е тежко задължение за оня, който отговаря за живота на ближния или за общото благо.*
- 2322 *От зачатие си детето има право на живот. Прекият аборт, т.е. желаният като цел или като средство, е „позорна практика“⁸⁰ и дълбоко противоречи на нравствения закон. Църквата санкционира с каноническа присъда на отлъчване това престъпление срещу човешкия живот.*
- 2323 *Понеже трябва да бъде приет като личност от зачатие си, зародишът трябва да бъде защитен в своята цялост, да се грижат за него, да се лекува като всяко друго човешко същество.*
- 2324 *Евтаназията, каквито и да са формите и подбудите ѝ, представлява убийство. Тя е в разрез с достойнството на човешката личност и уважението към живия Бог, нейния Създател.*
- 2325 *Самоубийството е в дълбоко противоречие със справедливостта, надеждата и любовта. То е забранено от петата заповед.*
- 2326 *Излизането от правия път е тежък грях, когато чрез действие или опущение съзнателно въвелича ближния в грях.*
- 2327 *Поради злините и неправдите, които води със себе си всяка война, ние трябва да правим всичко, което е разумно възможно, за да я избегнем. Църквата моли: „От глад, от чума и от война спаси ни, Господи.“*
- 2328 *Църквата и човешкият разум обявяват моралния закон за постоянно валиден по време на въоръжени конфликти. Действията, които съзнателно противоречат на човешките права и всемирните принципи, са престъпление.*
- 2329 *„Надпреварата във въоръжаването е изключително тежка рана на човечеството и нанася на бедните непоносими щети“⁸¹.*

⁸⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 27: AAS 58 (1966) 1048.

⁸¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 81: AAS 58 (1966) 1105.

2330 „Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии“ (Мат. 5, 9).

Член 6

ШЕСТАТА ЗАПОВЕД

„Не прелюбодействай“ (Иzx. 20, 14)⁸².

„Слушали сте, че бе казано на древните: „Не прелюбодействай.“ Аз пък ви казвам, че „всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си“ (Мат. 5, 27-28).

I. „Мъж и жена ги сътвори...“

369-373

2331 „Бог е любов. Той самият преживява тайната на общение и любов. Създавайки човечеството в мъжа и в жената по свой образ ... Бог вписа в него *призванието* и следователно способността и отговорността, които съответстват на *любовта* и общението.“⁸³

1604

„И сътвори Бог човека по свой образ ... мъж и жена ги сътвори“ (Бит. 1, 27); „Плодете се и множете се“ (Бит. 1, 28); Когато Бог сътвори човека, създаде го по подобие Божие. „Мъж и жена ги сътвори и ги благослови, и им даде име „човек“ в деня на тяхното сътворение“ (Бит. 5, 1-2).

2332 *Сексуалността* влияе върху всички страни на човешката личност в единството на нейното тяло и на нейната душа. Тя засяга поспециално чувствеността, способността да се обича, способността за възпроизводство и въобще способността за общуване с ближния.

362

2333 Всеки мъж и всяка жена трябва да признаят и да приемат своята полова *идентичност*. *Различието* и физическото, моралното и духовното *допълване* са насочени към брачните блага и развитието на семейния живот. Хармонията на двойката и на обществото зависи отчасти от начина, по който се осъществяват в живота допълванията между половете, взаимната нужда и подкрепа.

⁸² Вж. Втор. 5, 17.

⁸³ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 11: AAS 74 (1982) 91-92.

2334 „Сътворявайки човешкото същество мъж и жена, Бог дари лич-
357 но достойнство по равно на мъжа и жената.“⁸⁴ „Човек е личност и в
еднаква степен това се отнася за мъжа и за жената, защото Бог е
личност и двамата са сътворени по Негов образ и подобие.“⁸⁵

2335 Всеки от двата пола е с еднакво достойнство, при все че по
2205 различен начин е образ на силата и нежността на Бога. *Единението
между мъжа и жената* в брака е начин да се подражава в плътта
на великодушието и плодовитостта на Създателя: „Затова ще оста-
ви човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си; и ще
бъдат една плът“ (*Бит.* 2, 24). От този съюз произлизат всички чо-
вешки поколения.⁸⁶

1614 2336 Исус дойде да възстанови творението в неговата изначална
чистота. В Нагорната проповед той дава строго тълкувание на Бо-
жия замисъл: „Слушали сте, че бе казано на древните: „не прелюбо-
действай.“ Аз пък ви казвам, че всеки, който поглежда на жена с
пожелание, вече е прелюбодействал с нея“ (*Мат.* 5, 27-28). „Коего
Бог е съчетал, човек да не разлъчва.“⁸⁷

Църковното Предание разбира шестата заповед като обхва-
щаща целостта на човешката сексуалност.

II. Призванието за целомъдрие

2520, 2349 2337 Целомъдрие означава цялостно интегриране на пола в личност-
та и оттам вътрешно единство на човека в неговото телесно и ду-
ховно битие. Полът, в който се изразява принадлежността на човека
към телесния и биологичен свят, става личен и истински човешки,
когато е интегриран във взаимоотношенията на човека към човека,
във взаимно и неограничено във времето себеотдаване между мъ-
жа и жената.

Добродетелта целомъдрие следователно предполага пълнотата
на личността и съвършенството на дара.

⁸⁴ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 22: AAS 74 (1982) 107; вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 49: AAS 58 (1966) 1070.

⁸⁵ IOANNES PAULUS II, Ep. ap. *Mulieris dignitatem*, 6: AAS 80 (1988) 1663.

⁸⁶ Вж. *Бит.* 4, 2-1. 25-26; 5, 1.

⁸⁷ Вж. *Мат.* 19, 6.

ПЪЛНОТА НА ЛИЧНОСТТА

2338 Целомъдрената личност поддържа целостта на вложените в нея жизненни сили и любов. Тази пълнота осигурява единство на личността, тя се противопоставя на всяко поведение, което би я накърнило. Тя не понася нито двойствен живот, нито двойствен език.⁸⁸

2339 Целомъдрието включва опита за овладяване на себе си, което е подготовка за човешката свобода. Изборът е ясен: или човек владее страстите си и придобива мир, или им робува и е нещастен.⁸⁹ „Човешкото достойнство изисква от него да действа според съзнателния и свободен избор, подтикнат и воден от личното убеждение, а не само от инстинктивни подбуди или от външна принуда. Човек достига това достойнство, когато, освобождавайки се от всякакво робуване на страстите, той върви към своето предопределение чрез свободния избор на доброто и се грижи да си осигури необходимите средства с действено и прилежно усърдие.“⁹⁰ 1767

2340 Този, който иска да остане верен на кръщелните си обещания и да устои на изкушенията, трябва да се старае да си осигури *средствата* за това: самоопознаване; аскеза, съответстваща на условията, в които се намира; изпълнение на Божиите заповеди; възплъщение в живота на моралните добродетели и вяръност в молитвата. „Благодарение на въздържанието ние се събираме и отново се свързваме в цялост, която сме били разчупили на много и много части.“⁹¹ 2015

2341 Добродетелта целомъдрие е в тясна зависимост от главната добродетел – *въздържанието*, която цели да вдъхне разум на страстите и на апетитите на човешката чувственост. 1809

2342 Себевладеенето е продължително *дело на постоянството*. Никога не можем да го смятаме за придобито веднъж завинаги. То предполага постоянно усилие във всички възрасти на живота.⁹² Необходимото усилие може да бъде по-голямо в някои периоди, например когато се формира личността по време на детството и юношеството. 407

⁸⁸ Вж. *Мат.* 5, 37.

⁸⁹ Вж. *Суп.* 1, 22.

⁹⁰ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 17: AAS 58 (1966) 1037-1038.

⁹¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 10, 29, 40: CCL 27, 176 (PL 32, 796).

⁹² Вж. *Тим.* 2, 1-6.

- 2223 2343 Целомъдрието има свои *закони на нарастване*, които минават през определени степени на несъвършенство и много често през греха. „Ден след ден добродетелният и целомъдрен човек се изгражда чрез многобройни и свободни изпитания. По такъв начин той познава, обича и изпълнява моралното добро, следвайки етапите на развитие.“⁹³
- 2525 2344 Целомъдрието представлява във висша степен лична задача. То изисква също *културно усилие*, защото съществува „взаимозависимост между устрема на личността и развитието на самото общество“⁹⁴. Целомъдрието предполага зачитане правата на личността, по-специално да получава информация и възпитание, които зачитат моралните и духовните измерения на човешкия живот.
- 1810 2345 Целомъдрието е нравствена добродетел. Тя е също Божия дар, *благодат*, плод на делото на Духа.⁹⁵ Светият Дух внушава на онзи, който е възроден от водата на Кръщението, да подражава целомъдрието на Христос.⁹⁶

БЕЗРЕЗЕРВНОТО СЕБЕОТДАВАНЕ

- 1827 2346 Любовта е образец на всички добродетели. Под нейното влияние целомъдрието се явява като школа за себеотдаване на личността. Себевладеенето е насочено към себеотдаване на самия себе си. Целомъдрието прави този, който го практикува, свидетел пред ближния за Божията вярност и нежност.
- 210 2347 Добродетелта на целомъдрието се развива в *приятелството*. Тя сочи на ученика как да следва и да подражава на Този, Който ни избра за Свои близки приятели⁹⁷, отдаде се всецяло на нас и ни направи съучастници в божествената Му същност. Целомъдрието е обещание за безсмъртие.

Целомъдрието се изразява предимно в *любовта към ближния*. Развито между хора от един и същ или от различни полове, приятелството е голямо благо за нас. То води към духовно общение.

⁹³ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 11: AAS 74 (1982) 91-92.

⁹⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966) 1072.

⁹⁵ Вж. *Гал.* 5, 22-23.

⁹⁶ Вж. *1 Иоан.* 3, 3.

⁹⁷ Вж. *Иоан.* 15, 15.

РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ ЦЕЛОМЪДРИЕ

2348 Всеки кръстен е призван към целомъдрие. Християнинът е облечен в Христа⁹⁸, образец на всяко целомъдрие. Всички верни на Христос са призвани да водят целомъдрен живот според особенния им житейски статус. От момента на Кръщението си християнинът се обвързва да подчинява на целомъдрието своя емоционален живот.

2349 „Хората трябва да се различават в целомъдрието си в зависимост от различния си житейски статус – едни са посветени на девственост или безбрачие – възвишен начин да се отдадеш по-лесно на Бога безрезервно и с цяло сърце; други живеят по начина, който определя за всички нравственият закон, и според това дали са женени или несемейни.“⁹⁹ Женените са призвани да спазват съпругеско целомъдрие; останалите – целомъдрено въздържание:

„Съществуват три форми на целомъдрие: една – на съпругеството; друга – на вдовството; третата – на девствеността. Ние не възхваляваме едната от тях повече от другите, изключвайки останалите. Именно в това се крие богатството на Църковното учение.“¹⁰⁰

2350 *Сгодените* са призвани да живеят в целомъдрие и въздържание. В това изпитание те виждат преоткриване на взаимна почит, закалка на вярност и надежда да се отдадат един на друг в Бога. Те трябва да запазят за брачния живот проявите на нежност, специфични за съпругеската любов. Те трябва да си помагат взаимно да напредват в целомъдрието.

ПРЕГРЕШЕНИЯ ПРОТИВ ЦЕЛОМЪДРИЕТО

2351 *Похотливостта* е непорядъчно желание или невъздържано наслаждаване на плътското сладострастие. Сексуалното удоволствие е морално нередно, когато се изпълнява самоцелно, извън целта на брака за продължаване на човешкия род и възсъединяване на разделеното.

2352 Под *мастурбация* се разбира съзнателно възбуждане на гениталните органи, за да се получи еротично удоволствие. „Както Учи-

⁹⁸ Вж. *Гал.* 3, 27.

⁹⁹ SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Decl. *Persona humana*, 11: AAS 68 (1976) 90-91.

¹⁰⁰ SANCTUS AMBROSIIUS, *De viduis* 23: *Sancti Ambrosii Episcopi Mediolanensis opera*, v. 14/1 (Milano-Roma 1989) p. 266 (PL 16, 241-242).

телната власт в неизменната традиция, така и моралното чувство на вярващите, потвърждават без колебание, че мастурбацията по своята същност е нередно и тежко деяние.“ „Какъвто и да е мотивът, съзнателното използване на сексуалните възможности извън нормалните съпружески отношения противоречи на тяхното предназначение.“ Половото наслаждение в мастурбацията се търси извън „сексуалната връзка, изисквана от „моралния закон и осъществяваща в наличието на истинска любов пълния смисъл на взаимното себеотдаване и на човешкото възпроизводство“¹⁰¹.

За да се оформи справедливо съждение за моралната отговорност на субектите и за да се намери ориентир в пастирското дело, трябва да се има предвид емоционалната незрялост, силата на придобитите навици, състоянието на тревога или други психически или социални фактори, които могат да намалят, даже да премахнат моралната вина.

2353 *Блудството* е плътско съвкупление извън брака между свободни мъж и жена. То грубо нарушава човешкото достойнство и сексуалност, предназначена естествено за благо на съпрузите, както и за раждането и за възпитанието на децата. Освен това е сериозно отклонение от правия път, което покварява младите.

2523 2354 *Порнографията* се състои в изваждане на действителни или симулирани полови актове извън рамките на близостта на партньорите, за да бъдат предоставени по умишлен начин на трети лица. Тя обижда целомъдрието, защото извращава съпружеския акт, взаимен интимен дар. Тя засяга тежко достойнството на тези, които ъ се отдават (изпълнители, търговци, публика), защото всеки става за другия обект на първобитно удоволствие и незаконна полза. Тя поставя едните и другите в илюзията на един изкуствен свят, тя е тежък грях. Гражданските власти трябва да пречат на производството и разпространението на порнографски материали.

2355 *Проституцията* унижава достойнството на лицето, което проституира, като го свежда до еротичното удоволствие, което се извлича от него. Този, който плаща, греши двойно със себе си: той скъсва с целомъдрието, с което го удостоява Кръщението, и омърсява тялото си – храм на Светия Дух.¹⁰² Проституцията е социално

¹⁰¹ SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Decl. *Persona humana*, 9: AAS 68 (1976) 86.

¹⁰² Вж. *1 Кор.* 6, 15-20.

бедствие. Тя засяга предимно жените, но също мъжете, децата и юношите (в тези два последни случая грехът е също и подвеждане). Ако и да е винаги тежък грях да се отдадеш на проституция, мизерията, шантажът и социалният натиск могат да смекчат вменяемостта на греха. 1735

2356 *Изнасилването* означава влизане с взлом, с насилие в сексуалната интимност на личността. То е посегателство върху справедливостта и любовта. Насилието накарнява дълбоко правото на всеки на уважение, свобода, физическа и морална неприкосновеност. То нанася тежка щета, която може да бележи жертвата за цял живот. То винаги е един вътрешно лош акт. Изнасилването, извършено от родителите (кръвосмешението) или от възпитатели с деца, които са им поверени, е още по-тежко. 2297
1756
2388

ЦЕЛОМЪДРИЕ И ХОМОСЕКСУАЛНОСТ

2357 Хомосексуалност означава взаимоотношение между мъже или жени, които изпитват полово влечение изключително или преобладаващо към лица от същия пол. Тя има много разнообразни форми през вековете и в различните култури. Психическият ѝ генезис в по-голямата си част не е обяснен. Светото Писание я представя като тежък разврат.¹⁰³ Преданието винаги е заявявало, че „актовете на хомосексуалност са вътрешно порочни и безпътни“¹⁰⁴. Те са противни на естествения закон. Те отнемат от половия акт дара на живота. Те не са плод на допълнителна емоционална и истинска сексуалност. Те не биха получили одобрение по никакъв начин. 2333

2358 Значителен брой мъже и жени проявяват дълбоко вкоренени хомосексуални наклонности. Тази наклонност, обективно обръкваща, представлява изпитание за по-голямата част от тях. Те трябва да се приемат с почит, състрадание и деликатност. Затова по отношение на тях трябва да се избягва всяко клеймо и несправедлива дискриминация. Тези хора са призвани да изпълняват Божията воля в своя живот и, ако са християни, да присъединяват към жертвата на Кръста на Господа трудностите, които те могат да срещнат вследствие на своето положение.

¹⁰³ Вж. *Бит.* 19, 1-29; *Рим.* 1, 24-27; *1 Кор.* 6, 9-10; *1 Тим.* 1, 10.

¹⁰⁴ SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Decl. *Persona humana*, 11: AAS 68 (1976) 90-91.

- 2347 2359 Хомосексуалистите са призвани към целомъдрие. Чрез добродетелите на самообладанието, възпитаващи към вътрешна свобода, понякога с подкрепата на безкористно приятелство, чрез молитвата и благодатта на тайнствата те могат и трябва да се доближат постепенно и решително към християнското съвършенство.

III. Съпругеската любов

- 1601 2360 Сексуалността е предназначена за съпругеската любов между мъжа и жената. В брака телесната близост на съпрузите става знак и залог за духовно общение. Брачните връзки между кръстени са осветени от тайнството.
- 1643, 2332 2361 „Сексуалността, чрез която мъжът и жената се отдават един на друг в лични и присъщи на тях актове, не е нещо чисто биологично, а засяга човешката личност в най-интимната ѝ част. Тя се осъществява по истински човешки начин само ако е неразделна част от любовта, с която мъжът и жената се обричат един на друг до смърт“¹⁰⁵;
- 1611 „Товия стана от постелката и рече [на Сара]: „Стани, сестро, да се помолим, за да ни помилва Господ.“ И почна да говори Товия: „благословен Ти, Боже на отците ни Ти сътвори Адама и даде му Ева за помощница, жена му – за подпорка. От тях произлезе човешкият род. Ти каза: не е добре да бъде човек сам: да сътворим помощник, подобен нему. И сега, Господи, взимам тая моя сестра не по плътска похот, а наистина като жена; благоволи да ме помилуваш и дай ми да остаря с нея!“ И тя рече с него: амин.“ И двамата спаха спокойно нея нощ“ (Тов. 8, 4-9).

- 2362 Актовете, които свързват интимно и непорочно съпрузите, са честни и достойни. Изживени по истински човешки начин, те изразяват и благоприятстват взаимния дар, чрез който съпрузите се обогатяват един друг с радост и благодарност.¹⁰⁶ Сексуалността е източник на радост и удоволствие:

Самият Създател ... установи в тази функция на пълно физическо себеотдаване съпрузите да изпитват удоволствие и удовлетворение на тялото и на духа. Следователно съпрузите не вършат нищо лошо, търсей-

¹⁰⁵ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 11: AAS 74 (1982) 92.

¹⁰⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 49: AAS 58 (1966) 1070.

ки това удоволствие и наслаждавайки се на него. Те приемат това, което Създателят им е предопределил. При все това съпрузите трябва да умеят да се въздържат в рамките на една справедлива умереност.¹⁰⁷

2363 Чрез брачния съюз се осъществява двойната цел на брака: доброто на самите съпрузи и предаването на живота. Не може да се отделят тези две значения или брачни ценности, без да се влоши духовният живот на двойката и да се компрометират благата на брака и бъдещето на семейството.

Така съпружеската любов на мъжа и жената е поставена под двойното изискване за вярност и плодовитост.

СЪПРУЖЕСКАТА ВЯРНОСТ

1646-1648

2364 Съпружеската двойка образува „интимна общност на живот и любов, учредена и снабдена със собствени закони от Създателя. Тя е основана върху съюза на съпрузите, т.е. на тяхното лично и неотменимо съгласие.“¹⁰⁸ И двамата се отдават окончателно и напълно един на друг. Те не са вече двама, а образуват една плът. Сключеният свободно от съпрузите съюз им налага задължението да съхраняват неговото единство и неразторгваемост¹⁰⁹: „Което Бог е съчетал, човек да не разлъчва“ (Марк. 10, 9).¹¹⁰

1603

1615

2365 Верността изисква постоянство в изпълнението на дадената дума. Бог е верен. Тайнството Брак въвежда мъжа и жената във верността на Христос към Неговата Църква. Чрез съпружеското целомъдрие те дават пред лицето на света доказателство за тази тайна.

1640

Св. Йоан Златоуст внушава на младоженците да говорят така на съпругите си: „Взех те в прегръдките си, обичам те и те предпочитам пред живота си дори. Защото настоящият живот е нищо и моята най-гореща мечта е да го премина с тебе по такъв начин, че да бъдем уверени, че не ще бъдем разделени в онзи, който ни предстои Поставям твоята любов над всичко и нищо не би било по-мъчително от това, да нямам същите мисли като твоите.“¹¹¹

¹⁰⁷ PIUS XII, *Allocutio iis quae interfuerunt Conventui Unionis Catholicae Italicae inter Ostetrices*, (29 octobris 1951): AAS 43 (1951) 851.

¹⁰⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966) 1067.

¹⁰⁹ Вж. CIC canon 1056.

¹¹⁰ Вж. *Мат.* 19, 1-12; *1 Кор.* 7, 10-11.

¹¹¹ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam ad Ephesios*, homilia 20, 8: PG 62, 146-147.

1652-1653 Плодовитостта на брака

2366 Плодовитостта е дар, *цел на брака*, защото съпружеската любов се стреми естествено да бъде плодородна. Детето не идва отвън, за да се присъедини към взаимната любов на съпрузите; то излиза от самото сърце на този взаимен дар, на който е плод и осъществяване. Затова Църквата, която „стои на страната на живота“¹¹², учи, че „всеки брачен акт трябва да бъде сам по себе си открит за предаване на живота“¹¹³. „Това учение, излагано много пъти от Учителната власт, е основано върху неделимата връзка, която Бог пожела и която човек не може да скъса по свое желание, между двете значения на съпружеския акт: съюз и възпроизводство.“¹¹⁴

2205 2367 Призвани да дадат живот, съпрузите участват в съзидателната сила и бащинството на Бога.¹¹⁵ „В дълга, в който им се пада да предадат живота и да бъдат възпитатели (и на което трябва да гледат като тяхна собствена мисия), съпрузите знаят, че са *съучастници на Бога Творец* и са като Негови посредници. Следователно те трябва да изпълняват задължението си с цялата си човешка и християнска отговорност.“¹¹⁶

2368 Особен аспект на тази отговорност е *регулиране на възпроизводството*. При справедливи основания¹¹⁷ съпрузите могат да желаят да разредят ражданията на децата си. Трябва обаче да видят дали тяхното желание не произлиза от егоизъм, а е съобразено със справедливото великодушие на бащинска отговорност. Освен това те трябва да регулират поведението си според обективните нравствени критерии:

„Когато трябва да се съгласува съпружеската любов с отговорното предаване на живота, нравствеността на поведението не зависи единствено от искреността на намерението и от преценката на мотивите. Тя трябва да бъде определена по обективни критерии, извлечени от самата природа на личността и от нейните действия, критерии, които запазват в контекста на истинската любов цялостното значение на взаимното себеотдаване и възпроизводство в рамките на човешките въз-

¹¹² IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 30: AAS 74 (1982) 116.

¹¹³ PAULUS VI, Litt. enc. *Humanae vitae*, 11: AAS 60 (1968) 488.

¹¹⁴ PAULUS VI, Litt. enc. *Humanae vitae*, 12: AAS 60 (1968) 488, вж. PIUS XI, Litt. enc. *Casti connubii*: DS 3717.

¹¹⁵ Вж. *Еф.* 3, 14-15; *Мат.* 23, 9.

¹¹⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1071.

¹¹⁷ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1071.

можности. Това е невъзможно, ако добродетелта на съпружеското целомъдрие не се спазва с искрено сърце.¹¹⁸

2369 „Именно съблюдавайки тези две съществени страни, съюз и възпроизводство, съпружеският акт запазва пълноценно смисъла на взаимната и истинска любов и нейното предназначение за най-висшето човешко призвание – бащинството.“¹¹⁹

2370 Периодичното въздържание и начините за регулиране на раждаемостта, основани на самонаблюдение и използване на неплодородните периоди¹²⁰, са съобразени с обективните морални критерии. Тези методи зачитат тялото на съпрузите, насърчават взаимната им нежност и благоприятстват възпитанието на истинска свобода. В замяна на това лоша е „всяка постъпка, която било в предвиждане на съпружеския акт, било при протичането му, било при развитие на естествените му последици би си поставила за цел или средство да направи възпроизводството невъзможно“¹²¹:

„На естествения език, изразяващ взаимното и пълно отдаване на съпрузите, противозачатъчното средство противопоставя един обективно противоречив език, в който вече не става дума съпрузите да се отдават напълно един на друг. Оттук следва не само категоричният отказ от нагласата за даване на живот, но и една фалшификация на вътрешната истина на съпружеската любов, призвана да бъде дар на цялостната личност. Тази антропологична и морална разлика между противозачатъчните средства и прибягването до периодичните ритми отразява две схващания за личността и за човешката сексуалност, несъвместими едно с друго.“¹²²

2371 „Впрочем всички трябва да знаят добре, че човешкият живот и задължението да се предава не се ограничават само в хоризонтите на този свят и не намират в него нито пълното си измерение, нито пълния си смисъл, а са винаги в съотношение с *вечната човешка съдба*.“¹²³

1703

2372 Държавата е отговорна за благоденствието на гражданите. В този смисъл законно е тя да се намеси, за да ориентира демографи-

¹¹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966) 1072.

¹¹⁹ PAULUS VI, Litt. enc. *Humanae vitae*, 12: AAS 60 (1968) 489.

¹²⁰ Вж. PAULUS VI, Litt. enc. *Humanae vitae*, 16: AAS 60 (1968) 491-492.

¹²¹ PAULUS VI, Litt. enc. *Humanae vitae*, 14: AAS 60 (1968) 490.

¹²² IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 32: AAS 74 (1982) 119-120.

¹²³ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966) 1073.

- ята на населението. Тя може да направи това чрез обективна и пълна с уважение информация, но не и по пътя на властта и принудата. Тя не може законно да замести почина на родителите, носещи първостепенна отговорност за раждането и за възпитанието на децата си.¹²⁴ В тази област тя няма право да се намесва със средства, противоречащи на моралния закон.

ДАРЪТ – ДЕТЕ

- 2373 Светото Писание и традиционата църковна практика виждат в *многодетните семейства* знак за божествена благословия и щедрост към родителите.¹²⁵
- 1654 2374 Голямо е страданието на двойките, които се оказват безплодни. Авраам рече: „Какво ще ми дадеш? Аз оставам бездетен...“ (*Бит.* 15, 2). „Дай ми деца, ако ли не умирам“, рече Рахил на мъжа си Яков (*Бит.* 30, 1).
- 2293 2375 Изследванията, които целят да намалят човешкото безплодие, трябва да бъдат поощрявани, при условие че са поставени в служба на човешката личност, на нейните неотменни права, на нейното истинско и цялостно благо според промисла и волята на Бога.¹²⁶
- 2376 Техниките, които предизвикват отделяне от родителите чрез намесата на чуждо на двойката лице (даряване на сперма и яйцеклетка, износване на дете от друга майка), са нередни. Тези техники (осеменяването и изкуствено-хетерогено оплождане) накърняват правото на детето да се роди от известни нему баща и майка, свързани помежду си с брак. Те изменят на „изключителното право на съпрузите да станат баща и майка само един чрез друг“¹²⁷.
- 2377 Когато се прилагат в рамките на двойката, тези методи (осеменяване и изкуствено хомологично оплождане) не са толкова вредни, но остават морално неприемливи. Те разделят половия акт от съзидателния акт. Основополагащият акт на съществуване на детето не е вече акт, с който двама души се отдават един на друг. Той „предоставя живота и индивидуалността на зародиша във властта на лекарите и биолозите и установява господство на техниката

¹²⁴ Вж. PAULUS VI, Litt. enc. *Populorum progressio*, 37: AAS 59 (1967) 275-276; Id., Litt. enc. *Humanae vitae*, 23: AAS 60 (1968) 497-498.

¹²⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966) 1071.

¹²⁶ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Donum vitae*, Introductio, 2: AAS 80 (1988) 73.

¹²⁷ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Donum vitae*, 2, 1: AAS 80 (1988) 87.

над произхода и съдбата на човешката личност. Такава зависимост на господство сама по себе си противоречи на достойнството и равенството, които трябва да бъдат еднакви за родители и деца.¹²⁸ „Раждането е морално лишено от собственото си съвършенство, когато не е желано като плод на съпругеския акт, т.е. на специфичното действие на единение на съпрузите. ... Само почитта към връзката, която съществува между смисъла на съпругеския акт и уважението към единството на човешкото същество, позволява раждане, съобразено с достойнството на личността.“¹²⁹

2378 Детето не е нещо *дължимо*, а е *дар*. Най-съвършеният дар на брака е една човешка личност. Детето не може да се разглежда като обект на собственост, от което да следва признаването на предполагаемо „право на дете“. В тази област единствено детето притежава истински права: това „да бъде плод на специфичния акт на съпругеската любов на своите родители, а също и правото да бъде уважавано като личност още от зачатията си“¹³⁰.

2379 Евангелието показва, че физическото безплодие не е абсолютно зло. Съпрузите, които, след като са изчерпали законните медицински средства, страдат от безплодие, ще се приобщат към Господния кръст, извор на всяка духовна плодовитост. Те могат да проявят щедростта си, като осиновят изоставени деца или като изпълняват служби, изискващи много грижи по отношение на ближния.

IV. Нарушения срещу достойнството на брака

2380 *Прелюбоденяние*. Тази дума означава съпругеска изневяра. Когато двама партньори, от които поне единият е женен, започват помежду си сексуална връзка, дори временна, те вършат прелюбоденяние. Христос осъжда прелюбоденянието дори само като помисъл.¹³¹ Шестата заповед и Новият Завет забраняват абсолютно прелюбоденянието.¹³² Пророците го разобличават строго. Те виждат в прелюбоденянието образ на греха на идолопоклонството.¹³³ 1611

2381 Прелюбоденянието е вид неправда. Този, който го върши, накарнява задълженията си. То разрушава съюза, който е брачната връзка, нару- 1614

¹²⁸ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 2, 5: AAS 80 (1988) 93.

¹²⁹ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 2, 4: AAS 80 (1988) 91.

¹³⁰ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDELI, Instr. *Donum vitae*, 2, 8: AAS 80 (1988) 97.

¹³¹ Вж. *Мат.* 5, 27-28.

¹³² Вж. *Мат.* 5, 32; 19, 6; *Марк.* 10, 12; *1 Кор.* 6, 9-10.

¹³³ Вж. *Ос.* 2, 7; *Иер.* 5, 7; 13, 27.

шава правото на другия съпруг и засяга брачната институция, разтрогвайки договора, който я основава. То заплашва благо на човешкия род и на децата, които се нуждаят от здравето единство на родителите.

РАЗВОДЪТ

- 1614 2382 Господ Исус набляга на първоначалното намерение на Създателя, Който иска неразривен брак.¹³⁴ Той премахва позволенията, вмъкнали се в Стария Закон.¹³⁵

Между кръстените „склученият и консумиран брак не може да бъде разтрогнат от никоя човешка сила и по никаква причина, с изключение на смъртта“¹³⁶.

- 1649 2383 *Разделянето* на съпрузите с оставане в сила на брачната връзка може да бъде законно само в някои случаи, предвидени от Каноническото право.¹³⁷

Ако гражданският развод остане единственият възможен начин да осигури известни законни права, грижа за децата или защита на наследството, той може да бъде допуснат, без да представлява морална грешка.

- 1650 2384 *Разводът* е тежко нарушение срещу естествения закон. Той претендира да разруши договора, сключен свободно между съпрузите, да живеят един с друг до смърт. Разводът е оскърбление на спасителния Завет, чийто знак е тайнството Брак. Фактът на сключване на нов съюз, бил той и признат от гражданския закон, увеличава тежестта на разтрогването. Повторно жененият съпруг се намира в положение на публично и постоянно прелюбодеяние:

„Ако съпругът, след като се е разделил с жена си, се сближава с друга жена, той върши прелюбодеяние, защото кара жената да прелюбодейства; и жената, която живее с него, е прелюбодейка, защото тя е привлякла към себе си мъжа на друга.“¹³⁸

- 2385 Разводът дължи своя аморален характер също на безпорядъка, който той внася в семейната клетка и в обществото. Този безпо-

¹³⁴ Вж. *Мат.* 5, 31-32; 19, 3-9; *Марк.* 10, 9; *Лук.* 16, 18; *1 Кор.* 7, 10-11.

¹³⁵ Вж. *Мат.* 19, 7-9.

¹³⁶ CIC canon 1141.

¹³⁷ Вж. CIC canones 1151-1155.

¹³⁸ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Moralia*, regula 73: PG 31, 852.

рядък нанася тежки щети: за съпруга, който се оказва изоставен; за децата, травмирани от разделянето на родителите и често предмет на спорове между тях; със своя заразителен ефект той нанася истинска социална рана.

2386 Възможно е един от съпрузите да е невинна жертва на развода, произнесен от гражданския закон. Той не престъпва тогава моралното предписание. Съществува значителна разлика между съпруга, който се стреми искрено да остане верен на тайнството Брак и се оказва несправедливо изоставен, и този, който с тежък грях от своя страна разрушава един канонически законен брак.¹³⁹

1640

ДРУГИ НАРУШЕНИЯ СРЕЩУ ДОСТОЙНСТВОТО НА БРАКА

2387 Разбираема е драмата на този, който, желаейки да се обърне към Евангелието, се вижда принуден да отхвърли една или няколко жени, с които е споделял с години съпругески живот. Обаче *полигамията* не се съгласува с моралния закон. „Тя се противопоставя рязко на съпругеската общност. Тя отрича пряко Божия замисъл, какъвто ни бе открит в началото. Полигамията противоречи на еднаквото лично достойнство на мъжа и жената, които в брака се отдават на пълна любов, която по тази причина е единствена и изключителна.“¹⁴⁰ Гражданин, който преди е бил полигамен, справедливо има тежкото задължение да носи отговорност за бившите си жени и деца.

1610

2388 *Кръвосмешението* означава интимни отношения между роднини и сродници, чиято степен на родство забранява брак помежду им.¹⁴¹ Свети Павел изобличава този особено тежък грях: „Отвсякъде се слуша, че у вас има блудство ... именно, че някой държи бащина си жена! ... В името на Господа нашего Иисуса Христа ... да го предадете на сатаната, за омаломощаване на плътта, та духът да бъде спасен“ (*1 Кор.* 5, 1.4-5). Кръвосмешението развърта семейните взаимоотношения и означава регрес към животинското.

2356

2389 Трябва да причислим към кръвосмешението и сексуалните злоупотреби на възрастни с деца или юноши, които са поверени на по-

2285

¹³⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 84; AAS 74 (1982) 185.

¹⁴⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 19; AAS 74 (1982) 102; вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 47; AAS 58 (1966) 1067.

¹⁴¹ Вж. *Лев.* 18, 7-20.

кровителството им. Грехът се увеличава, тъй като по възмутителен начин се нарушава физическата и моралната цялост на младите, които ще останат белязани за цял живот, и заради нарушаването на отговорността на възпитателя.

1631 2390 *Свободна връзка* има, когато мъжът и жената отказват да дадат юридическа и публична форма на една връзка, съдържаща сексуална интимност.

Това название е измамно: какъв би могъл да бъде смисълът на едно „свързване“, в което лицата не се обвързват взаимно и доказват липса на доверие в другия, в себе си и в бъдещето?

2353 Изразът се употребява за означаване на различни случаи: незаконно съжителство; отказ от брака като такъв; неспособност за дълготрайно обвързване.¹⁴² Всички тези положения унижават достойнството на брака, разрушават самата идея за семейство, отслабват чувството за вяност. Те са против нравствения закон. Сексуалният акт трябва да има място изключително в брака. Извън него той представлява винаги тежък грях и изключва сакраменталното участие.

1385

2391 Мнозина искат днес „*право на пробен брак*“ там, където съществува намерение за женитба. Каквато и да е категоричността на намерението на онези, които се свързват в предварителни сексуални взаимоотношения, този тип връзки „не позволяват да се осигури искреността и вяността в междуличностните отношения на един мъж и една жена, а именно да ги предпази от фантазии и капризи“¹⁴³.

2364 Плътската връзка е нравствено законна само когато се учреди общност на окончателен живот между мъжа и жената. Човешката любов не търпи „опити“. Тя изисква пълно и окончателно взаимно отдаване.¹⁴⁴

Накратко

2392 „*Любовта е основното и вродено призвание на всяко човешко същество.*“¹⁴⁵

¹⁴² Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 81: AAS 74 (1982) 181-182.

¹⁴³ SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Decl. *Persona humana*, 7: AAS 68 (1976) 82.

¹⁴⁴ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 80: AAS 74 (1982) 181-182.

¹⁴⁵ IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Familiaris consortio*, 11: AAS 74 (1982) 92.

- 2393 Създавайки човешкото същество мъж и жена, Бог дава лично достойнство в еднаква степен и на единия, и на другия. Всеки мъж или жена трябва да признае и да приеме собствената си полова идентичност.
- 2394 Христос е образец на целомъдрие. Всеки кръстен е призван да води целомъдрен живот според собствения си житейски статус.
- 2395 Целомъдрието означава цялостност на пола в личността. То съдържа опита за лично себеовладяване.
- 2396 Към тежките грехове, противни на целомъдрието, трябва да причислим мастурбацията, блудството, порнографията и хомосексуалните практики.
- 2397 Съюзът, който съпрузите са сключили свободно, изисква вярна любов. Тя ги задължава да пазят неразривен брака си.
- 2398 Плодовитостта е благо, дар, цел на брака. Давайки живот, съпрузите участват в Божието бащинство.
- 2399 Регулирането на раждаемостта представлява един от видовете отговорност на бащинството и на майчинството. Законността на намеренията на съпрузите не оправдава прибегването до морално неприемливи средства (например директна кастрация или противозачатъчни средства).
- 2400 Прелюбодеянието и разводът, полигамията и свободното свързване са тежки унижения на достойнството на брака.

Член 7

СЕДМАТА ЗАПОВЕД

„Не кради“ (Изх. 20, 15).¹⁴⁶

„Не кради“ (Мат. 19, 18).

- 2401 Седмата заповед забранява да се взема или да се задържа благо на ближния несправедливо и да се нанася щета на ближния и на благо му по какъвто и да е начин. Тя предписва справедли-

1807

¹⁴⁶ Вж. Втор. 5, 19.

ност и любов в управлението на земните блага и плодовете от труда на хората. Тя изисква с оглед общото благо зачитане на всемирното предназначение на благата и на правото на частна собственост. Християнският живот се стреми да посвети на Бога и на братската любов благата от този свят.

I. Всеобщото предопределение и частната собственост на благата

2402 В началото Бог повери земята и нейните ресурси на общото управление на човечеството, за да има то грижата за тях, да господства с труда си и да се радва на плодовете си.¹⁴⁷ Благата на сътворението са предназначени за целия човешки род. Но земята е разпределена между хората, за да осигури безопасност в живота им, който е изложен на оскъдица и заплашен от насилие. Придобиването на благата като собственост е законно, за да обезпечи свободата и достойнството на хората, за да помогне на всеки да задоволи основните си нужди и нуждите на тези, за които той се грижи. То трябва да позволява да се осъществи естествена солидарност между хората.

2403 *Правото на частна собственост*, придобита или получена справедливо, не отменя първоначалното дарение на земята на целокупното човечество. *Всеобщото предопределение на благата* остава първостепенно, дори ако повишаването на общото благо изисква зачитане на частната собственост, на правилата за нея и на упражняването ѝ.

2404 „Човек не трябва никога да смята благата, които притежава законно, за принадлежащи само на него, а да гледа на тях като на общи в този смисъл, че те могат да бъдат полезни не само на него, но и на другите.“¹⁴⁸ Собствеността на едно благо превръща неговия притежател в управител, поставен от Провидението, за да го оплодотвори и предаде благата на другите и първо на близките си.

2405 Средствата за производство – материални и нематериални – като земи или заводи, способности или изкуства, изискват грижите на притежателите си, за да бъде техният плод в полза на повече хора. Притежателите на блага за потребление и консумация трябва да ги ползват умерено, запазвайки най-добрата част за госта, за болния, за бедния.

¹⁴⁷ Вж. *Бит.* 1, 26-29.

¹⁴⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 69: AAS 58 (1966) 1090.

2406 *Политическата власт* има правото и задължението да регулира с оглед на общото благо законното упражняване на правото на собственост.¹⁴⁹ 1903

II. Уважение към хората и техните блага

2407 В икономическата област зачитането на човешкото достойнство изисква добродетелта *умереност*, за да се смекчи привързаността към благата на този свят; добродетелта *справедливост*, за да се запазят правата на ближния и да му се отдаде дължимото; *солидарност* според златното правило и в съответствие с милостта на Господа, който, „бидейки богат, осиромаша заради нас, та да се обогатите вие чрез Неговата сиромашия“¹⁵⁰. 1809
1807
1839

ЗАЧИТАНЕ БЛАГАТА НА ДРУГИТЕ

2408 Седмата заповед забранява *кражбата*, т.е. отнемане благата на другия против разумната воля на собственика. Няма кражба, ако може да се предположи взаимно съгласие или ако отказът противоречи на разума и всеобщото предопределение на благата. Такива са случаите на спешна и очевидна необходимост, при която единственият начин да се помогне в непосредствени и жизненоважни нужди (храна, подслон, облекло...) е да се разполага и да се ползват благата на другите.¹⁵¹ 1867

2409 Всеки начин да се вземат и задържат несправедливо благата на другия, дори ако това не противоречи на разпоредбите на гражданския закон, притиворечи на седмата заповед. Тук спадат: съзнателното задържане на заети или загубени вещи, измамата в търговията¹⁵², плащането на несправедливи заплати¹⁵³, повишаването на цените, спекулирайки с невежеството или бедствието на ближния¹⁵⁴.

¹⁴⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 71: AAS 58 (1966) 1093; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 42: AAS 80 (1988) 572-574; Id., Litt. enc. *Centesimus annus*, 40: AAS 83 (1991) 843; *Ibid.*, 48: AAS 83 (1991) 852-854.

¹⁵⁰ Вж. 2 Кор. 8, 9.

¹⁵¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 69: AAS 58 (1966) 1090-1091.

¹⁵² Вж. *Втор.* 25, 13-16.

¹⁵³ Вж. *Втор.* 24, 14-15; *Иак.* 5, 4.

¹⁵⁴ Вж. *Ам.* 8, 4-6.

Морално незаконни са също: спекулацията, която се използва, за да се повиши изкуствено цената на богатата с цел да се извлече печалба в ущърб на ближния; корупцията, с която се отклонява мнението на тези, които трябва да вземат правни решения; присвояване и частна употреба на обществени блага на дадено предприятие; зле свършена работа; данъчни измами; подправяне на чекове и фактури; прекомерни разходи; пражосване. Съзнателното насяне на щета на частната и обществената собственост противоречи на моралния закон и изисква обезщетение.

2101 2410 *Обещанията* трябва да се изпълняват; *договорите* да се спазват точно в рамките, в които поетото задължение е морално справедливо. Значителна част от икономическия и социалния живот зависи от действителността на договорите между физически или юридически лица (например търговските договори за покупко-продажба, наемните и трудовите договори). Всеки договор трябва да бъде подписан и добронамерено изпълнен.

1807 2411 Договорите са подчинени на *договорното право*, което регулира обмените между лицата или институциите с точно зачитане правата им. Договорното право задължава строго. То изисква запазване правата на собственост, изплащане на дълговете (данък за поддържане пътищата, данък върху свободно договорираните задължения). Без договорното право никоя друга форма на законност не е възможна.

Трябва да се прави разлика между *договорното* право и *юридическото* право. Юридическото право засяга това, което гражданинът дължи справедливо на общността. Съществува и *разпределително* право, което регулира това, което общността дължи на гражданите пропорционално на данъците и на нуждите им.

1459 2412 По силата на разпределителното право *възмездяването на извършената неправда* изисква реституция на отнетото благо на собственика му:

Исус благослови Закхей за обещанието му: „Закхей застана и рече Господу: ... Ако от някого нещо съм взел несправедливо, ще отплатя четворно“ (Лук. 19, 8). Тези, които по пряк или косвен начин са обсебили благо на ближния, са длъжни да го възстановят или върнат в натура или по паричен еквивалент, в случай че вещта е изчезнала. Трябва да върнат също така плодовете и печалбите, които законно би придобил собственикът. Длъжни са да възстановят щетите пропорционално на своята отговорност и ползи всички онези, които са участвали в кражбата по някакъв начин или са се облагодетелствали съзнателно (например тези, които са заповядали, подпомагали или укрили кражбата).

2413 *Хазартните игри* (игра на карти и т.н.) или *залагания* сами по себе си не противоречат на закона. Те са морално неприемливи, когато лишават лицето от това, което му е необходимо, за да удовлетвори нуждите си или да помогне за задоволяване нуждите на ближния. Пристрастяването към играта рискува да се превърне в тежко робство. Да залагаш нечестно или да си служиш с измама в играта е тежко нарушение дори когато нанесената щета е лека за този, който я понася, т.е. когато е незначителна.

2414 Седмата заповед осъжда действия или начинания, които на каквото и да е основание (егоистично, идеологическо, търговско или тоталитарно) водят до *заробване на човешките същества*, до незначително личното им достойнство, като купуването им, продаването им или разменянето им като стоки. Това е грях срещу човешкото достойнство и основните права на хората, които ги превръща чрез насилие в потребителска стойност или в източник на печалби. Свети Павел заповядваше на един господар християнин да третира роба си християнин „не вече като роб, а по-горе от роб, като брат ... и по плът, и в Господа“ (*Фил.* 16). 2297

УВАЖЕНИЕ КЪМ ЦЕЛОСТТА НА СЪТВОРЕНИЕТО

2415 Седмата заповед изисква цялостно уважение към Сътворението. Животните, а също и растенията и неодушевените творения, са естествено предназначени за общото благо на миналото, настоящото и бъдещото човечество.¹⁵⁵ Ползването на минерални ресурси, растителни и животински продукти от вселената не може да бъде отделено от спазването на моралните изисквания. Дареното от Създателя на човека господство над неживите и живите творения не е абсолютно. То се измерва с грижата за качеството на живота на ближния, включително и на идните поколения. То изисква религиозно уважение към целостта на сътворението.¹⁵⁶ 226, 358 373 378

2416 *Животните* са Божии създания. „Вашият Отец Небесен ги храни.“¹⁵⁷ Чрез собственото си съществуване те го благославят и прос-

¹⁵⁵ Вж. *Бит.* 1, 28-31.

¹⁵⁶ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 37-38: AAS 83 (1991) 840-841.

¹⁵⁷ Вж. *Мат.* 6, 26.

344 лавят.¹⁵⁸ Хората също трябва да се отнасят доброжелателно към животните. Да си припомним с каква нежност светците като св. Франциск от Асизи или св. Филип Нери се отнасяха с животните.

2234 2417 Бог повери животните на управлението на този, когото Той създаде по свой образ.¹⁵⁹ Законно е да си служим с животните за храна и направа на дрехи. Можем да ги опитомим, за да участват в работата на човека, в свободните му занимания. Медицинските и научните опити с животни са морално приемливи, ако остават в разумни граници и допринасят за лекуване и спасяване на човешкия живот.

2418 Противно на човешкото достойнство е да се причиняват ненужни страдания на животни и да се злоупотребява с живота им. Еднакво недостойно е да се разхищават за тях суми, които биха могли да облекчат на първо място човешката мизерия. Може да се обичат животните, но не би трябвало да се отклонява за тях любовта, дължима единствено на хората.

III. Социалното учение на Църквата

1960 2419 „Християнското откровение води към дълбоко разбиране на законите на социалния живот.“¹⁶⁰ Църквата получава от Евангелието 359 пълното откровение на истината за човека. Когато изпълнява мисията да проповядва Евангелието, тя засвидетелства на човека, в името на Христос, собственото му достойнство и призиването за общение с хората; тя го наставлява с изискванията за справедливост и мир, съобразени с Божията премъдрост.

2032 2420 Църквата дава морална преценка в икономическата и социалната област, „когато основните права на личността или спасението на душите го изискват“¹⁶¹. В моралната област тя има една мисия, различна от тази на политическата власт: Църквата се грижи за времевите страни на общото благо, доколкото те служат на Върховното благо – наша върховна цел. Тя се стреми да внуши правилно поведение в отношенията 2246 към земните блага и в социално-икономическите взаимоотношения.

¹⁵⁸ Вж. Дан. 3, 79-81.

¹⁵⁹ Вж. Бит. 2, 19-20; 9, 1-4.

¹⁶⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 23: AAS 58 (1966) 1044.

¹⁶¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 76: AAS 58 (1966) 1100.

2421 Социалното учение на Църквата се е развило в XIX в. при срещата на Евангелието с модерното индустриално общество с новите му структури на производство на блага за потребление, с новото схващане за обществото, за държавата и за властта, с неговите нови форми на труд и на собственост. Развитието на църковното учение в икономическата и социалната област за свидетелства постоянната ценност на учението на Църквата, а също и истинския смисъл на нейното Предание, вечно живо и действено.¹⁶²

2422 Социалното учение на Църквата е сбор от доктрини, който се оформя в зависимост от това как Църквата тълкува историческите събития в светлината на словото, разкрито от Исус Христос с помощта на Свети Дух.¹⁶³ Това учение става толкова по-приемливо за хората с добра воля, колкото повече вдъхновява поведението на вярващите. 2044

2423 Социалното църковно учение предлага принципи за размисъл. То формулира критерии за преценка, ориентира действията.

Всяка система, според която социалните отношения се определят изцяло от икономически фактори, е противна на природата на човешката личност и на действията ѝ.¹⁶⁴

2424 Теория, която прави от ползата изключително правило и крайна цел на икономическата дейност, е морално неприемлива. Алчният стремеж за пари неминуемо води до порочни резултати. Той е една от причините за многобройните конфликти, които нарушават социалния ред.¹⁶⁵ 2317

Система, която „жертва основните права на хората и групите в полза на колективната организация на производството“, е противна на човешкото достойнство.¹⁶⁶ Всяка практика, свеждаща хората до чисти средства за печалба, забравя човека, води до идолопоклонството към парите и допринася за разпространението на атеизма. „Не можете да служите на Бога и на мамона“ (*Мат.* 6, 24; *Лук.* 16, 13).

¹⁶² Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 3: AAS 83 (1991) 794-796.

¹⁶³ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 1: AAS 80 (1988) 513-514; *Ibid.*, 41: AAS 80 (1988) 570-572.

¹⁶⁴ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 24: AAS 83 (1991) 821-822.

¹⁶⁵ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 63: AAS 58 (1966) 1085; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 7: AAS 73 (1981) 592-594; *Id.*, Litt. enc. *Centesimus annus*, 35: AAS 83 (1991) 836-838.

- 676 2425 Църквата отхвърли тоталитарните и атеистичните идеологии, асоцииращи се в наше време с „комунизма“ и със „социализма“. Тя отхвърли също и индивидуализма и абсолютния примат на пазарния закон върху човешкия труд в „капиталистическата практика“¹⁶⁷. Регулирането на икономиката само чрез централизирано планиране покварява из основи социалните връзки. Регулирането € само чрез закона за пазара не може да осъществи социалната справедливост, „защото има много обществени нужди, които нямат достъп до пазара“¹⁶⁸.
1886 Трябва да се подпомага разумното регулиране на пазара и на икономическите инициативи според една справедлива йерархия на ценностите за общото благо.

IV. Икономическата дейност и социалната справедливост

- 1928 2426 Развитието на икономическите дейности и нарастването на производството са предназначени за задоволяване нуждите на човешките същества. Икономическият живот не цели само да увеличи производствените блага, да повиши печалбата или мощта; той е създаден преди всичко в услуга на хората; на целия човек и на цялата човешка общност. Макар да се осъществява по собствените си методи и закони, икономическата дейност трябва да се упражнява в границите на моралния ред, според социалната справедливост, за да отговори на Божия промисъл за човека.¹⁶⁹
- 307 2427 *Човешкият труд* произхожда непосредствено от хората, създадени по образ Божи и призвани да продължат заедно с другите и
378 за другите делото на Сътворението, владеейки земята.¹⁷⁰ Трудът следователно е задължение: „който не иска да се труди, не бива и да яде“ (2 Сол. 3, 10).¹⁷¹ Трудът почита даровете на Създателя и получените таланти. Той може да бъде също изкупител. Изтърпявайки
531 мъката на труда¹⁷² в единение с Исус, работника от Назарет и разпнатия на Голгота, човек сътрудничи по особен начин на Божия Син в Неговото изкупително дело. Той се проявява като ученик на Хрис-

¹⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 65: AAS 58 (1966) 1087.

¹⁶⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 10: AAS 83 (1991) 804-806; *Ibid.*, 13: AAS 83 (1991) 809-810; *Ibid.*, 44: AAS 83 (1991) 848-849.

¹⁶⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 34: AAS 83 (1991) 836.

¹⁶⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 64: AAS 58 (1966) 1086.

¹⁷⁰ Вж. *Бит.* 1, 28; CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 34: AAS 58 (1966) 1052-1053; IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 31: AAS 83 (1991) 831-832.

¹⁷¹ Вж. *1 Сол.* 4, 11.

¹⁷² Вж. *Бит.* 3, 14-19.

тос, носейки кръста си всеки ден в делото, което е призван да изпълни.¹⁷³ Трудът може да бъде средство за осветяване и одухотворяване на земната действителност в Духа на Христос.

2428 В труда човек упражнява и осъществява една част от способностите, вложени в природата му. Първостепенната ценност на труда се дължи на самия човек, който е негов автор и получател. Трудът е за човека, а не човекът за труда.¹⁷⁴ 2834 2185

Всеки трябва да може да получава чрез труда средствата да задоволи живота си и този на близките си и да служи на човешката общност.

2429 Всеки има *право на икономическа инициатива*, всеки е длъжен да използва законно заложибите си, за да допринесе за ползотворно изобилие за всички и да получи справедливите плодове на своите усилия. Човек трябва да се старае да изпълнява разпоредбите, установени от законната власт за общото благо.¹⁷⁵

2430 *Икономическият живот* засяга различни, често противоречиви интереси. Така се обяснява появата на конфликтите, които го характеризират.¹⁷⁶ Ръководителите на предприятия, представителите на трудещите се, например на профсъюзните обединения и евентуално обществените власти, трябва да се стремят да ограничат конфликтите чрез преговори, които зачитат правата и задълженията на всеки социален партньор.

2431 *Отговорността на държавата*. „Икономическата дейност, поспециално пазарната икономика, не може да се развива в институционален, юридически и политически вакуум. Тя предполага да бъдат осигурени гаранциите за лична свобода и частна собственост, а също и стабилна валута и действени социални служби. Главното задължение на държавата е обаче да осигури стабилност на тези гаранции, за да могат хората, които работят и произвеждат, да се ползват от плода на своя труд и следователно да се чувстват стимулирани, за да го изпълняват ефективно и честно. ... Държавата е задължена да контролира и да ръководи спазването на човешките права в икономическия сектор. В тази област обаче главната отговор- 1908 1883

¹⁷³ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 27: AAS 73 (1981) 644-647.

¹⁷⁴ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 6: AAS 73 (1981) 589-592.

¹⁷⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 32: AAS 83 (1991) 832-833; *Ibid.*, 34: AAS 83 (1991) 835-836.

¹⁷⁶ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 11: AAS 73 (1981) 602-605.

ност не е на държавата, а на институциите и на различните групи и обединения, които съставят обществото.¹⁷⁷

- 2415 2432 *Ръководителите на предприятия* носят пред обществото икономическа и екологическа отговорност за дейностите си.¹⁷⁸ Те са длъжни да се съобразяват с благо на лицата, а не само да търсят увеличение на печалбите. Последните са необходими, разбира се. Те позволяват да се направят капиталовложения, които осигуряват бъдещето на предприятията и гарантират трудовата заетост.

2433 *Достъпът до работа* и професия трябва да бъде открит за всички без несправедлива дискриминация на мъже и жени, здрави и инвалиди, местни жители и емигранти.¹⁷⁹ В зависимост от обстоятелствата обществото трябва от своя страна да помага на гражданите да си намерят работа и професия.¹⁸⁰

- 1867 2434 *Справедливото заплащане* е законен плод на труда. Да се откаже или да се удържи може да бъде тежка неправда.¹⁸¹ За да се установи справедливо възнаграждение, трябва да се държи сметка за нуждите на всеки и за извършената от него работа. „Трудът трябва да се заплаща така, че в зависимост от функциите и производителността, положението на предприятието и общото благо, да осигури на човека и на близките му необходимите му средства за достоен живот в материален, социален, културен и духовен план.¹⁸² Споразумението на страните не е достатъчно, за да оправдае морално увеличението на заплатата.

2435 *Стачката* е морално законна, когато е необходима като неизбежно средство с оглед постигане на съразмерна печалба. Тя е морално недопустима, когато се придружава от насилия или още, ако се определят цели, които не са пряко свързани с условията на труда или са противни на общото благо.

¹⁷⁷ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 48: AAS 83 (1991) 852-853.

¹⁷⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 37: AAS 83 (1991) 840.

¹⁷⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 19: AAS 73 (1981) 625-629; *Ibid.*, 22-23: AAS 73 (1981) 634-637.

¹⁸⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 48: AAS 83 (1991) 852-854.

¹⁸¹ Вж. *Лев.* 19, 13; *Втор.* 24, 14-15; *Иак.* 5, 4.

¹⁸² CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 67: AAS 58 (1966) 1088-1089.

2436 Несправедливо е да не се заплаща на съответната социална организация сумата, определена от законните власти за осигуровка.

Лишаването от работа поради липса на работни места за този, който е станал негова жертва, почти винаги означава засягане на достойнството му и заплахата за равновесието на живота. Освен понесената лична щета от безработицата произтичат и многобройни рискове за неговото семейство.¹⁸³

V. Справедливост и международна солидарност

2437 „Неравенството на ресурсите и икономическите средства в международен план е такова, че предизвиква истинска „пропаст“ между нациите.“¹⁸⁴ От едната страна са тези, които държат и увеличават средствата за развитие, а от другата страна – онези, които натрупват дългове. 1938

2438 Различни причини от религиозно, политическо, икономическо и финансово естество придават днес „световно измерение на социалния проблем“¹⁸⁵. Необходима е солидарност между нациите, чиято политика вече е взаимозависима. Тя е още по-необходима, когато става дума да се блокират „покварени механизми“, които са пречка за развитието на слабо развитите страни.¹⁸⁶ Противозаконните, дори лихварски финансови системи¹⁸⁷, престъпните търговски връзки между нациите, надпреварата във въоръжаването трябва да се заменят с общо усилие да се насочат ресурсите към морални, културни и икономически цели на развитие, като се „преоценят преимуществата и йерархията на ценностите“¹⁸⁸. 1911 2315

2439 *Богатите нации* носят тежка морална отговорност по отношение на онези, които не могат сами да осигурят средства за развитието си или им е било попречено от трагични исторически събития. Да се подпомагат слабите страни е дълг на солидарност и милосър-

¹⁸³ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Laborem exercens*, 18: AAS 73 (1981) 622-625.

¹⁸⁴ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 14: AAS 80 (1988) 526-528.

¹⁸⁵ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 9: AAS 80 (1988) 520-521.

¹⁸⁶ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 17: AAS 80 (1988) 532-533; *Ibid.*, 45: AAS 80 (1988) 577-578.

¹⁸⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 35: AAS 83 (1991) 836-838.

¹⁸⁸ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 28: AAS 83 (1991) 828.

дие, а също така и дълг на справедливост, особено ако благосъстоянието на богатите страни е натрупано по несправедлив начин.

2440 *Пряката помощ* представлява своеобразен отговор на непосредствените нужди, причинени например от природни бедствия, епидемии и т.н. Но тя не е достатъчна, за да поправи тежките щети, които са резултат от бедствените положения, нито да задоволи трайно нуждите. Трябва да се преобразуват икономическите и финансовите международни институции, за да установят по-добри и справедливи взаимоотношения със слабо развитите страни.¹⁸⁹ Трябва да се подкрепят усилията на бедните страни, работещи за развитието и за освобождението си.¹⁹⁰ Този принцип трябва да се прилага главно в областта на земеделието. Селяните, особено в Третия свят, са преобладаващата маса от бедните.

1908 2441 В основата на всяко пълно развитие на човешкото общество стои растежът на чувството за Бога и познаването на себе си. Тогава развитието на човешкото общество увеличава материалните блага и ги поставя в служба на личността и на свободата ѝ. То намалява мизерията и икономическата експлоатация. То увеличава уважението към културните идентичности и откритостта за трансцендентното.¹⁹¹

899 2442 На църковните пастири не подобава да се намесват пряко в политическото устройство и в организацията на социалния живот. Тази задача е присъща на *вярващите миряни*, действащи по свой собствен почин със съгражданите си. Социалната дейност може да съдържа многобройни конкретни пътища. Тя винаги е за общото благо и е съобразена с евангелското послание и учението на Църквата. Вярващите миряни трябва да „вдъхват живот на земната действителност с християнско усърдие и да се държат като справедливи творци на мира и на справедливостта“¹⁹².

¹⁸⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 16: AAS 80 (1988) 531.

¹⁹⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 26: AAS 83 (1991) 824-826.

¹⁹¹ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 32: AAS 80 (1988) 556-557; Id., Litt. enc. *Centesimus annus*, 51: AAS 83 (1991) 856-857.

¹⁹² IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Sollicitudo rei socialis*, 47: AAS 80 (1988) 582; вж. *Ibid.*, 42: AAS 80 (1988) 572-574.

VI. Любов към бедните

2544-2547

2443 Бог благославя тези, които помагат на бедните, и осъжда онези, които не се интересуват от тях: „Томува, който ти проси, давай, и не се отвърщай от оногова, който ти иска назаем“ (*Мат.* 5, 42). „Даром получихте, даром давайте“ (*Мат.* 10, 8). По това, що са сторили на бедните, Исус Христос ще познае своите избраници.¹⁹³ „Когато ... на бедни се благовества“, това е знак за присъствието на Христа (*Мат.* 11, 5).¹⁹⁴

786, 525

544, 853

2444 „Любовта на Църквата към бедните ... е част от постоянното Предание.“¹⁹⁵ Тя се вдъхновява от Евангелието на блаженствата¹⁹⁶, от бедността на Исус¹⁹⁷ и от вниманието му към бедните¹⁹⁸. Любовта към бедните е също една от подбудите човек „да се труди, като върши с ръцете си полезното, за да има що да отдели ономува, който се нуждае“¹⁹⁹. Тя не се простира само до материалната бедност, но се отнася също и до многобройните форми на културна и религиозна нищета.²⁰⁰

1716

2445 Любовта към бедните е несъвместима с прекомерната любов към богатството и егоистичната му употреба:

2536

„Дойдете сега вие, богатите; плачете и ридайте за бедите, които идат върху вас. Богатството ви изгни, и дрехите ви молци изядоха. Златото ви и среброто ръждяса, и ръждата им ще бъде свидетелство против вас и ще изяде плътта ви като огън: събрали сте си съкровища за последни дни; Ето, заплатата, що сте задържали от работниците, които пожънаха нивите ви, вика, и виковете на жетварите стигнаха до ушите на Господа Саваота. Живяхте разкошно на земята и се наслаждавахте, угоихте сърцата си като в ден на заклание. Осъдихте, убихте праведника; и той ви се не противи“ (*Иак.* 5, 1-6).

2547

2446 Св. Йоан Златоуст настойчиво напомни: „Да не споделяте с бедните собствените си блага, това значи да ги обирате и да им отнемате живота. Не са наши блага, които ние притежаваме, а техни.“²⁰¹ „Трябва да изпълним първо задълженията на справедли-

2402

¹⁹³ Вж. *Мат.* 25, 31-36.

¹⁹⁴ Вж. *Лук.* 4, 18.

¹⁹⁵ IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centessimus annus*, 57: AAS 83 (1991) 862-863.

¹⁹⁶ Вж. *Лук.* 6, 20-22.

¹⁹⁷ Вж. *Мат.* 8, 20.

¹⁹⁸ Вж. *Марк.* 12, 41-44.

¹⁹⁹ Вж. *Еф.* 4, 28.

²⁰⁰ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centessimus annus*, 57: AAS 83 (1991) 863.

востта от страх да не би да се дава като дар на милосърдие това, което вече по справедливост е дължимо²⁰²:

„Когато даваме на бедните необходимите неща, ние не проявяваме лична щедрост, но им даваме това, което е тяхно. Ние изпълняваме много повече един дълг на справедливостта, отколкото едно дело на милосърдие.“²⁰³

- 1460 2447 *Милосърдните дела* са дела на любов, с които ние идваме на помощ на нашия ближен в неговите телесни и духовни нужди.²⁰⁴ Да поучиш, да съветваш, да утетиш, да насърчаваш са дела на духовно милосърдие, както и да се прощава и да се проявява търпение. Делата на телесно милосърдие се състоят именно в това да нахраниш гладните, да подслониш бездомните, да облечеш просящите, да посетиш болните и затворниците, да погребеш мъртвите.²⁰⁵ Между тези постъпки милостинята, дадена на бедните²⁰⁶, е едно от главните доказателства за братска любов: тя е също праведно богоугодно дело²⁰⁷:

- 1038, 1969 „Който има две дрехи, нека даде ономува, който няма; и който има храна, нека прави същото“ (*Лук.* 3,11). „Но давайте милостиня според силите си; тогава всичко у вас ще бъде чисто“ (*Лук.* 11, 41). „Ако един брат или сестра са голи и нямат дневната храна, а някой от вас им рече: „идете си с миром, грейте се и насищайте се“, пък не им даде, що е потребно за тялото, – каква полза?“ (*Иак.* 2, 15-16)²⁰⁸

- 1084 2448 „Под тези многобройни форми: материална нищета, несправедливо насилие, физически и психически недъзи и най-последно смъртта
386 *човешката мизерия* е очебиен знак за естественото състояние на немощ, в което човек се намира от първородния грях, и за нуждата от спасение. Ето защо тя привлече състраданието на Христос Спасителя, който я пое върху Себе Си и се уподоби на най-малките Свои братя. Затова обременените от мизерията са обект на *любов и пред-
1586 почитание* от страна на Църквата, която от възникването си, въпреки изневерите на много от членовете си, не е спряла да работи, за да им помага, да ги защитава и да ги освобождава. Тя върши това с

²⁰¹ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In Lazarum*, concio 2, 6: PG 48, 992.

²⁰² CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Apostolicam actuositatem*, 8: AAS 58 (1966) 845.

²⁰³ SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Regula pastoralis* 3, 21, 45: SC 328, 394 (PL 77, 87).

²⁰⁴ Вж. *Ис.* 58, 6-7; *Евр.* 13, 3.

²⁰⁵ Вж. *Мат.* 25, 31-46.

²⁰⁶ Вж. *Тов.* 4, 5-11; *Сир.* 17, 18.

²⁰⁷ Вж. *Мат.* 6, 2-4.

²⁰⁸ Вж. *1 Иоан.* 3, 17.

многобройни благотворителни дела, които са необходими винаги и навсякъде.²⁰⁹

2449 Всякакъв вид юридически наредби още от Стария Завет (годината на опрощаване на дълговете; забраната за вземането на лихва и приемането на залог; задължението за десетъка; ежедневното плащане на надниците; правото на баберкуване) отговарят на учението на Второзаконието: „Защото сиромаси ще има винаги в земята; затова ти и заповядвам: отваряй ръката си за твоя брат, за твоя беден и твоя сиромас в земята ти“ (Втор. 15, 11). Исус прави Свое това слово: „Защото сиромасите всякога имате при себе си, а Мене не всякога“ (Иоан. 12, 8). Така Той не смята за преходна пламенността на древните пророци: „Да прикупуваме неимотни със сребро, и сиромаси за двои обуца...“ (Ам. 8, 6), а Той ни приканва да видим присъствието Му в бедните, които са Негови братя²¹⁰:

1397

В деня, в който майка € я упрекна, че поддържа вкъщи бедни и недъгави, св. Роза от Лима (Vita) € каза: „Когато служим на бедните и болните, ние сме благоуханието на Христос.“²¹¹

786

Накратко

2450 „Не кради“ (Втор. 5, 19). „Нито крадци, ни користолюбци, ни пияници, нито хулители, ни гребители няма да наследят Царството Божие“ (1 Кор. 6, 10).

2451 Седмата заповед повелява практика на справедливост и любов в управлението на земните блага и плодовете на човешкия труд.

2452 Благата на сътворението са предназначени за целия човешки род. Правото на частна собственост не отменя всеобщото предопределение на богатата.

2453 Седмата заповед осъжда кражбата. Кражбата е обсебване благото на ближния против разумната воля на собственика.

2454 Всеки начин да се вземе и ползва неправомерно благото на ближния е противно на седмата заповед. Стореното зло изисква обезщетение. Договорното право изисква реституция на отнетото благо.

²⁰⁹ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, Instr. *Libertatis conscientia*, 68: AAS 79 (1987) 583.

²¹⁰ Вж. *Мат.* 25, 40.

²¹¹ P. HANSEN, *Vita mirabilis [...] venerabilis sororis Rosae de sancta Maria Limensis*, (Romae 1664) p. 200.

- 2455 *Моралният закон забранява деяния, които с търговски или тоталитарни цели предизвикват заробване на хората – да ги купуват, да ги продават и да ги разменят като стока.*
- 2456 *Даденото от Създателя господство над минералните, растителните и животинските ресурси на вселената не може да бъде отделено от спазването на моралните задължения, включително и към идните поколения.*
- 2457 *Животните са поверени на управлението на човека, който им дължи своята благосклонност. Те могат да служат за справедливо задоволяване нуждите на хората.*
- 2458 *Църквата дава мнение за икономическите и социалните въпроси, когато основните права на личността и спасението на душите изискват това. Тя се грижи за общото земно благо на хората на основание неговото предназначение за Върховното благо – нашата крайна цел.*
- 2459 *Човекът е творец, център и цел на целия икономически и социален живот. Основен елемент в социалния въпрос е създадените от Бога блага, предназначени за всички, да достигнат действително до всички според справедливостта и с помощта на любовта.*
- 2460 *Първостепенната ценност на труда се дължи на самия човек, който е негов автор и получател. Посредством своя труд човек участва в делото на Сътворението. Когато е свързан с Христос, трудът може да бъде изкупителен.*
- 2461 *Истинският напредък е напредък на цялостния човек. Трябва да се увеличава способността на всяка личност да отговоря на призиванието си, следователно на Божия зов.²¹²*
- 2462 *Милостинята, дадена на бедните, е доказателство за братско милосърдие; тя също е праведно и богоугодно дело.*
- 2463 *В многобройните човешки същества, останали без хляб, без покрив, без място, как да не разпознаем Лазар, гладния просяк от притчата?²¹³ Как да не чуем Исус: „Мене сте го сторили“ (Мат. 25, 45)?*

²¹² Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Centesimus annus*, 29: AAS 83 (1991) 828-830.

²¹³ Вж. Лук. 16, 19-31.

Член 8 ОСМАТА ЗАПОВЕД

„Не лъжесвидетелствай против ближния си“ (Изх. 20, 16).

„Слушали сте още, че бе казано на древните: „клетва не престъпий, а изпълнявай пред Господа клетвите си“ (Мат. 5, 33).

2464 Осмата заповед забранява да се изопачава истината във взаимоотношенията с ближния. Това морално предписание произтича от призванието на светия народ да бъде свидетел на своя Бог, Който е и Който иска истината. Нарушенията срещу истината изразяват с думи и дела отказ да се обвържеш с моралната честност. Те са основни неправди срещу Бога и разрушават основите на Завета.

I. Живот в истината

2465 Старият Завет потвърждава, че *Бог е източник на всяка истина*. Неговото Слово е истина.²¹⁴ Неговият Закон е истина²¹⁵: „Твоята истина е от рода в род“ (Пс. 118, 90).²¹⁶ Понеже Бог е „Верен“ (Рим. 3, 4), членовете на неговия народ са призвани да живеят в истината.²¹⁷ 215

2466 В Исус Христос се прояви цялата истина. Пълен „с благодат и истина“²¹⁸, Той е „светлината на света“ (Иоан. 8, 12), *Той е истината*.²¹⁹ „Всякой вярващ в Мене да не остане в тъмнината.“²²⁰ Ученикът на Христос пребъдва в словото и ще познае истината, която ще го направи свободен²²¹ и която ще го освети²²². Да се следва Исус, това значи да се живее в Духа на истината²²³, която Отец изпрати в Негово име²²⁴ и която води към всяка истина (Иоан. 16, 13). Исус 2153

²¹⁴ Вж. *Притч.* 8, 7; 2 *Цар.* 7, 28.

²¹⁵ Вж. *Пс.* 118, 142.

²¹⁶ Вж. *Лук.* 1, 50.

²¹⁷ Вж. *Пс.* 118, 30.

²¹⁸ Вж. *Иоан.* 1, 14.

²¹⁹ Вж. *Иоан.* 14, 6.

²²⁰ Вж. *Иоан.* 12, 46.

²²¹ Вж. *Иоан.* 8, 31-32.

²²² Вж. *Иоан.* 17, 17.

²²³ Вж. *Иоан.* 14, 17.

²²⁴ Вж. *Иоан.* 14, 26.

учи учениците си в безусловна любов към истината: „Но думата ви да бъде: да, да; не, не“ (*Мат. 5, 37*).

2104 2467 Човек се стреми естествено към истината. Той е длъжен да я уважава и да я засвидетелства: „По силата на достойнството им като личности всички хора ... и се стремят по своята природа и са морално задължени да търсят истината, преди всичко тази, която се отнася до религията. Те са длъжни също да приемат истината, щом я опознаят, и да съгласуват целия си живот според изискванията на истината.“²²⁵

1458 2468 Истината като праволинейност на действието и човешкото слово се нарича *истинност*, искреност или откровеност. Истината или истинността е добродетел, която се състои в това да се покажеш истински в делата си и да казваш истината в думите си, предпазвайки се от двуличиe, престореност и лицемерие.

1807 2469 „Хората не биха могли да живеят заедно, ако не изпитваха взаимно *доверие*, т.е. ако не си казваха истината.“²²⁶ Добродетелта на истината справедливо отдава на ближния дължимото. Истинността спазва справедливото равновесие между това, което трябва да бъде показано, и тайната, която трябва да бъде запазена: тя включва честността и дискретността. В справедливостта „човек е длъжен да казва честно истината на другия човек“²²⁷.

2470 Ученикът на Христос приема да „живее в истина“, т.е. в простотата на един живот, съобразен с примера на Господа, и в Неговата истина. „Ако кажем, че имаме общение с Него, а ходим в тъмнината, ние лъжем и не постъпваме по истината“ (*1 Иоан. 1, 6*).

II. „Да свидетелствам за истината“

1816 2471 Пред Пилат Христос отговори: „Дойдох на света, за да свидетелствам за истината.“²²⁸ Християнинът не трябва да се срамува „от страданията на Господа нашего Иисуса Христа“ (*2 Тим. 1, 8*). В

²²⁵ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Dignitatis humanae*, 2: AAS 58 (1966) 931.

²²⁶ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 109, a. 3, ad 1: Ed. Leon. 9, 418.

²²⁷ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 109, a. 3: Ed. Leon. 9, 418.

²²⁸ Вж. *Иоан.* 18, 37.

случаите, които изискват засвидетелстване на вярата, християнинът трябва да я изповядва недвусмислено по примера на свети Павел пред съдиите му. Той трябва да пази „непорочна съвест пред Бога и пред човечите“ (Деян. 24, 16).

2472 Дълг на християните е да участват в живота на Църквата и той ги подбужда да действат като *свидетели на Евангелието* и на задълженията, произтичащи от него. Това свидетелство е предаване на вярата с думи и дела. Свидетелството е дело на справедливост, което потвърждава и дава възможност да се познае Истината²²⁹: 863, 905
1807

„Всички християни, навсякъде където живеят, са длъжни да проявяват ... с примера на живота си и свидетелството на словото си новия човек, в когото са облечени чрез Кръщението, и силата на Св. Дух, Който ги укрепил чрез Миропомазването.“²³⁰

2473 *Мъченичеството* е върховното свидетелство, дадено за истината на вярата. То означава доказателство, което стига до смъртта. Мъченичеството свидетелства за Христос, умрял и възкръснал, с Когото мъченикът е свързан чрез любовта. Мъченикът свидетелства за истината на вярата и християнското учение. Той приема насилствената смърт: „Оставете ме да стана храна на зверовете. Чрез тях ще мога да достигна до Бога.“²³¹ 852
1808
1258

2474 С най-голяма грижа Църквата събира спомените за тези, които са отдали живота си, за да свидетелстват вярата си. Това са Деянията на Мъчениците. Те представляват архивите на Истината, написани с кървави букви:

„Нищо не ще ми помогнат очарованията на този свят, нито царствата на този век. По-добре е за мене да умра, за да се съединя с Исус Христос, отколкото да владее цялата земя. Аз търся именно Него, Който умря за нас; Него искам, Който възкръсна за нас. Моето раждане приближава...“²³² 1011

„Аз Те благославям, че Си ме намерил достоен за този ден и час, достоен да бъде причислен към Твоите мъченици Ти удържа обещанието Си, Боже на верността и на истината. Аз Те възхвалявам и Те благославям за тази благодат и за всяко нещо. Аз Те прославям чрез веч-

²²⁹ Вж. *Мат.* 18, 16.

²³⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Ad gentes*, 11: AAS 58 (1966) 959.

²³¹ SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Romanos*, 4, 1: SC 10bis, p. 110 (FUNK 1, 256).

²³² SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Epistula ad Romanos*, 6, 1: SC 10bis, p. 114 (FUNK 1, 258-260).

ния и небесен Първосвещеник, Исус Христос, Твоя многообичан Син. Чрез Него слава на Тебе с Него и на Духа сега и вовеки веков. Амин.²³³

III. Прегрешенията против истината

2475 Учениците на Христа, облечени „в новия човек, създаден по Бога в правда и светост на истината“ (Еф. 4, 24), отхвърлили лъжата (Еф. 4, 25), трябва да оставят „всяка злоба и всяко коварство, всяко лицемерие, завист и клевета“ (1 Петр. 2, 1).

- 2152 2476 *Лъжесвидетелстване и клетвонарушение.* Когато е изказано публично, едно твърдение, противоречащо на истината, придобива особена тежест. Пред съда то става лъжесвидетелство.²³⁴ Когато е дадено под клетва, то става клетвонарушение. Тези начини на действие допринасят или да се осъди един невинен, или да се оправдае един виновен, или да се увеличи наказанието, наложено на обвиняемия.²³⁵ Те компрометират тежко справедливостта и безпристрастието на произнесената от съдиите присъда.

2477 *Зачитането на доброто име* на личността забранява всяко поведение и всяко слово, които могат да причинят несправедлива щета.²³⁶ Счита се за виновен:

- в *необосновано съждение* – този, който дори мълчаливо приема като истинска без достатъчно основание една морална вина в ближния;
- в *злословие* – този, който без обективно основание разкрива недостатъците и грешките на ближния на лица, които не го познават;²³⁷
- в *клевета* – този, който с доводи, противоречащи на истината, вреди на доброто име на другите и дава повод за лъжливото мнение по отношение на тях.

2478 За да се избегне необоснованото съждение, всеки трябва да се старае да тълкува, доколкото това е възможно, в благоприятен смисъл мислите, думите и делата на ближния си:

„Всеки добър християнин трябва да бъде по-склонен да се присъедини към мнението на ближния, отколкото да го осъди. Ако не може да го

²³³ *Martyrium Polycarpi*, 14, 2-3: SC 10bis, p. 228 (FUNK 1, 330-332).

²³⁴ Вж. *Притч.* 19, 9.

²³⁵ Вж. *Притч.* 18, 5.

²³⁶ Вж. CIC canon 220.

²³⁷ Вж. *Сир.* 21, 28.

приеме, да го попита как той го разбира; ако го разбира зле, нека да го поправи с любов; ако това не е достатъчно, да се търсят всички подходящи средства, та разбирайки добре грешката си, той да се спаси.⁴²³⁸

2479 Злословието и клеветата рушат *доброто име* и *честта на ближния*. Но честта е обществено свидетелство за човешкото достойнство и всеки се ползва с естествено право на чест за своето име, за своята репутация и уважение. Така злословието и клеветата навреждат на добродетелите справедливост и любов. 1753

2480 Осъдително е всяко слово или поведение, което чрез *ласкателство, подмазване и угодничество* насърчава и подкрепя ближния за злонамереност в неговите постъпки и поквареност в поведението му. Ласкателството е тежък грях, ако води до съучастие в пороци и тежки грехове. Желанието да направиш услуга или приятелството не оправдават двуличието. Ласкателството е простителен грях, когато личността желае само да се хареса, да избягва злото, да посрещне някоя нужда, да извлече законна облага.

2481 *Самохвалството* или самоизтъкването представлява грях срещу истината. Същото се отнася и за *иронията*, която цели да подцени някого, като осмее по злонамерен начин дадена страна от поведението му.

2482 „Лъжата се състои в това да се казват неверни неща с намерение да се измами.“⁴²³⁹ Спасителят разобличава лъжата като дяволско дело: „Ваш баща е дяволът ... в него няма истина. Кога говори лъжа, своето говори, защото е лъжец и баща на лъжата“ (*Иоан.* 8, 44). 392

2483 Лъжата е най-пряко накърняване на истината. Да лъжеш, това означава да говориш или да действаш срещу истината, за да въведеш в заблуда. Разкъсвайки връзката на човека с истината и с ближния, лъжата оскърбява основната връзка на човека и словото му със Спасителя.

2484 *Тежестта на лъжата* се измерва в зависимост от природата на истината, която изопачава; според обстоятелствата; според намеренията на този, който я извършва; според щетите, понесени от тези, които са нейни жертви. Ако лъжата сама по себе си е прости- 1750

²³⁸ SANCTUS IGNATIUS DE LOYOLA, *Exercitia spiritualia*, 22: MHSI 100, 164.

²³⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De mendacio*, 4, 5: CSEL 41, 419 (PL 40, 491).

телен грях, тя става смъртен грях, когато нанася тежки вреди на добродетелите справедливост и любов.

1756 2485 Лъжата е осъдителна по своята природа. Тя е оскверняване на словото, което има задача да съобщава на другите познатата истина. Съзнателното намерение да въведеш ближния в грешка с твърдения, противоречащи на истината, представлява липса на справедливост и любов. Вината е още по-тежка, когато намерението да измамиш може да има пагубни последици за тези, които са отклонени от истината.

1607 2486 Лъжата (защото е едно нарушение на добродетелта за истинност) е истинско насилие над другия. Тя го наранява в способността да му познава, което е условие за всяка преценка и решение. Лъжата съдържа в зародиш резединението на духовете и всички злини, които то поражда. Лъжата е пагубна за всяко общество; подкопава доверието между хората и скъсва нишката на социалните взаимоотношения.

1459 2487 Всяка грешка, извършена в ущърб на справедливостта и на истината, налага *задължението за възмездяване*, дори ако нарушителят е бил опростен. Когато е невъзможно да се поправи една вина публично, това трябва да се направи тайно. Ако този, който е понесъл щета, не може да бъде пряко обезщетен, трябва да получи морално удовлетворение в името на любовта. 2412 Това задължение за удовлетворение засяга също така грешките по отношение на доброто име на ближния. Това морално, а понякога и материално удовлетворение трябва да се прецени според размера на щетата, която е причинена. То задължава по съвест.

IV. Съблюдаване на истината

1740 2488 *Правото за съобщаване* на истината не е безусловно. Всеки трябва да съобразява живота си с евангелското предписание за братската любов. Любовта изисква в конкретни обстоятелства да се прецени дали трябва или не трябва да се разкрива истината пред този, който я иска.

2284 2489 Любовта и зачитането на истината трябва да диктуват отговора на всяко *искане на информация или осведомяване*. Доброто и сигурността на ближния, зачитането на частния му живот, общото благо са достатъчни основания, за да се премълчи това, което не трябва да се знае, или да се ползва дискретен израз. Задължението да се избегне подвеждане често повелява строго мълчание. Никой не е длъжен да разкрива истината на този, който няма право да я узнае.²⁴⁰

²⁴⁰ Вж. *Сир.* 27, 17; *Притч.* 25, 9-10.

2490 *Тайната на тайнството Изповед* е свещена и не може да се нарушава по никакъв повод. „Сакраменталната тайна е неприкосновена. Ето защо е абсолютно забранено на изповедника да предава грешника чрез думи или по какъвто и да е друг начин и по каквато и да е причина.“²⁴¹ 1467

2491 *Професионалните тайни* (пазени например за някои политици, военни, лекари, юристи) или признания, направени под секрет, трябва да бъдат пазени освен в изключителни случаи, в които запазването на тайната би причинило на този, който я доверява, на този, който я приема, или на трети лица много тежки щети, които могат да се избегнат само с разкриването на истината. Дори да не са били поверени под секрет, частните тайни, носещи вреда на ближния, не трябва да се съобщават без явна или достатъчно сериозна причина.

2492 Всеки трябва да проявява справедлива съдържаност по отношение личния живот на хората. Отговарящите за информацията трябва да спазват правилното съотношение между изискванията на общото благо и зачитането на личните права. Намесата на средствата за информация в личния живот на лица, заети с политическа и обществена дейност, е осъдително, доколкото засяга интимния им живот и свободата им. 2522

V. Използване на обществените средства за комуникация

2493 В съвременното общество средствата за комуникация играят главна роля в информацията, в повишаването на културата и образованието. Тази роля нараства с техническия прогрес, с изобилието и разнообразието на предаваните новини, с влиянието, упражнявано върху общественото мнение.

2494 Информацията чрез масмедииите служи на общото благо.²⁴² Обществото има право на информация, основана на истината, свободата, справедливостта и солидарността: 1906

„Правилното упражняване на това право изисква съобщението да бъде винаги достоверно по отношение на обекта и пълно при зачитане изискванията на справедливостта и любовта. То трябва да бъде честно

²⁴¹ CIC canon 983, § 1.

²⁴² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Inter mirifica*, 11: AAS 56 (1984) 148-149.

и подходящо, т.е. при получаването и при разпространяването на новините трябва да се спазват абсолютно моралните закони, правата и достойнството на човека.²⁴³

- 906 2495 „Необходимо е всички членове на обществото да изпълняват в тази област задълженията си за справедливост и истина. Те трябва да употребяват обществените средства за комуникация, за да съдействат за формиране и разпространение на здраво обществено мнение.“²⁴⁴ Солидарността се явява като следствие на правдивото и честно общуване, на свободния обмен на идеи, които благоприятстват взаимното опознаване и уважението към другите.
- 2496 Обществените средства за комуникация (в частност масмедииите) могат да породят известна пасивност у потребителите, правейки ги по-малко
2525 бдителни към съобщенията или спектаклите. Потребителите трябва да си наложат съдържаност и дисциплина спрямо масмедииите. Те трябва да съумеят да си оформят една просветлена и правдива съвест, за да се противопоставят по-лесно на неприлични влияния.
- 2497 В качеството си на професионалисти отговорните служители в пресата имат задължението при разпространяването на информацията да служат на истината и да не оскверняват любовта. Те трябва да полагат усилия да зачитат с еднаква загриженост природата на фактите и границите на критичните преценки по отношение на лицата. Трябва да избягват да отстъпват пред клеветничеството.
- 2237 2498 „В това отношение *гражданските власти* са натоварени със специални задължения на основание общото благо. Обществените власти трябва да защитават и да покровителстват истинската и справедлива свобода на информацията.“²⁴⁵ Обнародвайки закони и бдейки за приложението им, обществените власти трябва да подсиgurят условия медиите „да не причиняват тежки щети на обществените нрави и на обществения прогрес“²⁴⁶ чрез лошото използване на информацията. Обществените власти са длъжни да санкционират нарушенията на правата на всеки за запазване на доброто име и тайната на личния му живот. Те трябва да дават навреме и честно сведенията, които засягат общото благо или отговарят на основателни безпокойства на населението. Нищо не може да оправдае прибягването до фалшива информация, за да се манипулира общественото мнение чрез медиите. Тяхната намеса не трябва да засяга свободата на индивидите и групите.

²⁴³ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Inter mirifica*, 5: AAS 56 (1964) 147.

²⁴⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Inter mirifica*, 8: AAS 56 (1964) 148.

²⁴⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Inter mirifica*, 12: AAS 56 (1964) 149.

²⁴⁶ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Inter mirifica*, 12: AAS 56 (1964) 149.

2499 Моралът разобличава язвата на тоталитарните режими, които фалшифицират системно истината и упражняват чрез медиите господство над общественото мнение. Те „манипулират“ обвиняемите и свидетелите на обществени процеси, надяват се да осигурят тиранията си, задушавайки и потискайки всичко онова, което считат за „престъпни мнения“.

1903

VI. Истина, красота и свещено изкуство

2500 Доброто се съпровожда от безкористно духовно удоволствие и духовна красота. Истината носи в себе си също радостта и сиянието на духовната красота. Истината е красива сама по себе си. Истината на словото, разумен израз за тварната и нетварната действителност, е необходима на човека, надарен с разум. Но истината може също така да намери други, допълнителни форми на човешки израз, най-вече когато става дума да си припомним всичко неизразимо, което тя съдържа – дълбините на човешкото сърце, извисяването на душата и Тайната на Бога. Преди да се открие на човека чрез словото на истината, Бог му се открива чрез универсалния език на Сътворението, дело на Словото Му и на Неговата премъдрост; чрез реда и хармонията в космоса, които откриват за себе си и детето, и човекът на науката: „Защото от величието на хубостта у създанията ще се познае сравнително виновникът на тяхното битие“ (*Прем.* 13, 5), „Защото Той, Виновникът на хубавото, ги е създал“ (*Прем.* 13, 3).

1804

341

2129

Премъдростта е „дихание на Божията сила и чист излив на славата Вседержителя, затова нищо осквернено не ще влезе в нея. Тя е отраз на вечната светлина, чисто огледало на действието на Бога и образ на благостта Му (*Прем.* 7, 25-26). Премъдростта е „по-хубава от слънцето и превъзхожда множеството звезди; в сравнение със светлината тя е по-горе; защото светлината се сменява с нощта, а на премъдростта не надвива злобата“ (*Прем.* 7, 29-30). „Аз я обикнах ... станах любител на хубостта €“ (*Прем.* 8, 2).

2501 Сътворен по образ Божи²⁴⁷, човек изразява също истината за своята връзка с Бога – Създател чрез красотата на художествените си произведения. *Изкуството* всъщност е форма на чисто човешко средство на изразяване; отвъд търсенето на жизнени потребности, общо за всички живи същества, то е безвъзмездно свръхизобилие на вътрешното богатство в човека. Възниквайки от дарен от Творе-

²⁴⁷ Вж. *Бит.* 1, 26.

²⁴⁸ Вж. *Прем.* 7, 17.

ца талант и от усилието на самия човек, изкуството е форма на практическа мъдрост, свързваща познания и умения²⁴⁸, за да даде форма на истината за действителността на език, достъпен за зрението и слуха. Изкуството съдържа по този начин известно подобие с дейността на Бога в създанието в рамките, в които то се вдъхновява от истината и любовта към хората. Както всяка друга човешка дейност, изкуството не е абсолютно самоцелно, а е предназначено и обогородено от върховната цел на човека.²⁴⁹

1156-1162 2502 *Свещеното изкуство* е истинско и красиво, когато съответства в своята форма на собственото си призвание: да припомни и да прослави във вярата и богопочитането трансцендентната Тайна на Бога, свършената невидима Красота на Истината и Любовта, проявена в Христос, Който е „сияние на славата и образ на Неговата ипостас“ (Евр. 1, 3), „понеже в Него телесно обитава всичката пълнота на Божеството“ (Кол. 2, 9); духовната красота, отразена в Пресветата Дева, Майка Божия, ангелите и светиите. Истинското свещено изкуство води човека към богопочитане, към молитва и любов към Бога, Създателя и Спасителя, Свят и Осветител.

2503 Ето защо епископите, сами или чрез пълномощници, трябва да се грижат да поощряват свещеното изкуство, древно и ново, във всичките му форми и да отстраняват с набожна грижа от литургията и от свещените сгради всичко, което не е съобразено с истината на вярата и истинската красота на *свещеното* изкуство.²⁵⁰

Накратко

2504 *„Не лъжесвидетелствай против ближния си“* (Иzx. 20, 16). *Учениците на Христа са облечени „в новия човек, създаден по Бога в правда и светост на истината“* (Еф. 4, 24).

2505 *Истината или правдивостта е добродетел, която се състои в това да се проявяваш истински в делата си и да казваш истината с думите си, предпазвайки се от двуличиe, престореност и лецемерие.*

²⁴⁹ Вж. PIUS XII, *Nuntius radiophonicus* (24 decembris 1955): AAS 48 (1956) 26-41; Id., *Nuntius radiophonicus sociis sodalitates iuvenum operariorum christianorum (J.O.C.)* (3 septembris 1950): AAS 42 (1950) 639-642.

²⁵⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 122-127: AAS 56 (1964) 130-132.

- 2506 Християнинът не трябва да се срамува „от страданията на Господа“ (2 Тим. 1, 8) в дела и думи. Мъченичеството е върховно доказателство, дадено за истината на вярата.
- 2507 Зачитането доброто име и честта на хората забранява всяко поведение или дума на злословие и клевета.
- 2508 Лъжата е говорене на неистина с намерението да се измами ближният.
- 2509 Провинението срещу истината изисква обезщетение.
- 2510 Златното правило помага да се различава в конкретни ситуации дали може или не да се разкрива истината на този, който я иска.
- 2511 „Сакраменталната тайна е неприкосновена.“²⁵¹ Професионалните тайни трябва да бъдат пазени. Доверените сведения, които нанасят щета на ближния, не трябва да се разгласяват.
- 2512 Обществото има право на информация, основана на истината, свободата и справедливостта. Трябва да се наложи съдържаност и дисциплина в употребата на обществените средства за комуникация.
- 2513 Изящните изкуства, но най-вече свещеното изкуство, „по своята природа са насочени да отразят по някакъв начин в човешките произведения безкрайната Божия красота; и те се посвещават толкова повече на Бога и на възвеличаването на Неговата възхвала и прослава, че нямат друга цел, освен да допринесат във висша степен да насочат човешките души към Бога“²⁵².

Член 9

ДЕВЕТАТА ЗАПОВЕД

„Не пожелавай дома на ближния си; не пожелавай жената на ближния си, нито роба му, ни робинята му, ни вола му, ни осела му – нищо, което е на ближния ти“ (Иzx. 20, 17).

„Всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си“ (Мат. 5, 28).

²⁵¹ CIC canon 983, § 1.

²⁵² CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 122: AAS 56 (1964) 130-131.

- 377, 400 2514 Св. Йоан различава три вида желаниа или похот: похотта на плътта, похотта на очите и гордостта житейска.²⁵³ Според традиционната католическа катехеза деветата заповед осъжда плътската похотливост; десетата забранява пожелаване благого на ближния.
- 405 2515 В етимологичен смисъл думата „похот“ може да означава всяка форма на силна човешка страст. Християнското богословие е дало особен смисъл на вълнение на чувствен стремеж, който притиворечи на делото на човешкия разум. Св. апостол Павел я определя като бунт на плътта против духа.²⁵⁴ Тя произхожда от непослушанието на първородния грях.²⁵⁵ Тя развъртава моралните способности на човека и, без да е грях сама по себе си, го прави склонен да върши грях.²⁵⁶
- 362 2516 Тъй като е *сложно съществуване с дух и с тяло*, в човека има известно напрежение и се води борба на стремежи между „духа и плътта“. Но тази борба всъщност принадлежи на наследството на греха. Тя е едновременно последица и негово потвърждение. Тя участва във всекидневната практика на духовната борба:

Според апостола не става дума да презираме и осъждаме тялото, което с духовната душа съставя човешката природа и неговата личност. Напротив, той говори за действия или по-скоро за стабилни предразположения – добродетели и пороци, нравствено *добри или лоши*, които са плод на *подчинение* (в първия случай) и на *съпротива* (във втория случай) *при спасителното дело на Светия Дух*. Ето защо апостолът пише: „Ако живеем духом, по дух сме и длъжни да постъпваме“ (Гал. 5, 25).²⁵⁷

I. Очистване на сърцето

- 368 2517 Сърцето е средоточие на нравствената личност „Защото от сърцето излизат зли помисли, убийства, прелюбодеяния, блудства, кражби, лъжесвидетелства, хули“ (Мат. 15,19). Борбата срещу плътското желание минава през очистването на сърцето и практиката на въздържаността:

²⁵³ Вж. 1 Иоан. 2, 16 (Vulgata).

²⁵⁴ Гал. 5, 16. 17. 24; Еф. 2, 3.

²⁵⁵ Вж. Рим. 3, 11.

²⁵⁶ Вж. CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 5^a, *Decretum de peccato originali*, canon 5: DS 1515.

²⁵⁷ IOANNES PAULUS II, 13, 1977 Litt. enc. *Dominum et vivificantem*, 55: AAS 78 (1986) 877-878.

„Дръж за простотата и ще бъдеш невинен, ще бъдеш като децата, които не познават злината, погубваща хората.“²⁵⁸

2518 Шестото блаженство гласи: „Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога“ (*Мат.* 5, 8). „Чистите сърца“ са тези, които са съгласували разума и волята си с изискванията на светостта Божия, главно в три области: любов²⁵⁹, целомъдрие или сексуална изправност²⁶⁰, любов към истината и истинската вяра²⁶¹. Съществува връзка между чистотата на сърцето, на тялото и на вярата: 94

Верните трябва да вярват членовете на Символа: „за да могат, вярвайки, да се подчиняват на Бога и, като се подчиняват, да живеят честно и, живеейки честно, да очистят сърцето си и, очиствайки сърцето си, да разберет това, което вярват“²⁶². 158

2519 На „чистите сърца“ е обещано да видят Бога лице с лице и да му бъдат подобни.²⁶³ Чистотата на сърцето е предварително условие за виждането на Бога. От днес тя ни позволява да *гледаме* като Бога, да приемаме другия като „ближен“. Тя ни позволява да възприемем човешкото тяло, нашето и това на ближния, като храм на Светия Дух, проява на божествената красота. 2548
2819
2501

II. Борбата за чистотата

2520 Кръщението дарява на този, който го получава, благодатта на очистването от всички грехове. Но кръстеният трябва да продължи да се бори срещу похотливостта на плътта и безпорядъчните желания. С Божията благодат се стига до чистота на сърцето: 1264

- чрез *добродетелта и дара на целомъдрието*, защото целомъдрието позволява да се обича с чисто и нераздвоено сърце; 2337
- чрез *чистотата на намерението*, която се състои в постоянния стремеж към истинската цел на човека: с чист поглед кръстеният да се стреми да се съобразява и да изпълнява във всяко нещо Божията воля²⁶⁴; 1752
- чрез *чистотата на погледа*, външен или вътрешен, с дисциплиниране на чувствата и въображението, с отказ от всяко удоволствие с нечисти мис- 1762

²⁵⁸ HERMAS, *Pastor* 27, 1 (mandatum 2,1): SC 53, 146 (FUNK 1, 70).

²⁵⁹ Вж. *1 Сол.* 4, 3-9; *2 Тим.* 2,22.

²⁶⁰ Вж. *1 Сол.* 4, 7; *Кол.* 3, 5; *Еф.* 4, 19.

²⁶¹ Вж. *Тим.* 1, 15; *1 Тим.* 1, 3-4; *2 Тим.* 2, 23-26.

²⁶² SANCTUS AUGUSTINUS, *De fide et Symbolo*, 10, 25: CSEL 25, 32 (PL 40, 196).

²⁶³ Вж. *1 Кор.* 13, 12; *1 Иоан.* 3, 2.

²⁶⁴ Вж. *Рим.* 12, 2; *Кол.* 1, 10.

ли, които ни карат да се отклоним от Божиите заповеди: „Погледът ... възбужда у безумните пощявка и пожелание“ (Прем. 15, 5);

2846 – чрез *молитвата*:

„Аз вярвах, че въздържанието се получава със собствените ми сили ... сили, които не познавах. И бях достатъчно глупав, за да не зная, че никой не може да бъде целомъдрен, ако Ти не му го дадеш. И наистина, Ти би го дал, ако с вътрешното си стенание бях чукал на Твоите уши, и ако с твърда вяра бих Ти поднесъл моята мъка.“²⁶⁵

2521 Чистотата изисква *святн*. Той е неразделна част от Умереността. Святнът предпазва интимността на личността. Той означава отказ да се разкрие това, което трябва да бъде скрито. Той е заповядан на целомъдрието, чиято деликатност изразява. Той ръководи погледите и жестовете съобразно с достойнството на хората и техния съюз.

2523 2522 Свенливостта предпазва тайната на хората и тяхната любов. Тя приканва към търпение и въздържание в любовната връзка; тя иска да бъдат изпълнени условията на дара и на окончателното взаимно обещание на мъжа и жената. Свенливостта е скромност. Тя внушава избора на облекло. Тя мълчи и проявява сдържаност там, където съществува рискът от нечисто любопитство. Тя се превръща в дискретност.

2523 Съществува свенливост в чувствата, както и за тялото. Тя протестира например срещу злоупотребата с еротичните реклами на човешкото тяло в някои издания или срещу подстрекванията на някои медии, които отиват твърде далеч в разкриване на интимния живот. Свенливостта налага начин на живот, който позволява да се устои на изкушенията на модата и влиянието на доминиращите идеологии.

2524 Формите, които свенливостта приема, се променят в различните култури. Навсякъде обаче тя остава едно предчувствие за духовното достойнство, свойствено на човека. Тя се ражда със събуждането на съвестта на субекта. Да се възпитават на свенливост децата и юношите, това означава да се събужда уважение към човешката личност.

2344 2525 Християнската чистота изисква *очистване на социалния климат*. Тя изисква от обществените средства за комуникация информация, която се грижи за честта и дискретността. Чистотата на сърцето освобождава от разпрос-

²⁶⁵ SANCTUS AUGUSTINUS, *Confessiones*, 6, 11, 20: CCL 27, 87 (PL 32, 729-730).

транения еротизъм и отклонява от зрелища, които благоприятстват разюзданост и заблуда.

2526 Това, което се нарича *дух на морална освободеност*, почива върху погрешно схващане за човешката свобода. За да се изгради свободата, е необходимо предварително да бъде възпитана в моралния закон. Подобава да се изисква от отговарящите за възпитанието да дават на младежта обучение, което да уважава истината, качествата на сърцето, нравственото и духовно достойнство на човека. 1740

2527 „Благовестието на Христос обновява постоянно живота и културата на падналия човек; то се бори и отклонява грешките и злините, които произлизат от постоянното изкушение на греха. То не престава да пречиства и да издига морала на народите. Чрез богатствата свише то сякаш вътрешно обогатява духовните качества и собствените дарби на всеки народ и всяка възраст. То ги подсилва, усъвършенства и ги възстановява в Христос.“²⁶⁶ 1204

Накратко

2528 „Всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си“ (Мат. 5, 28).

2529 Деветата заповед предупреждава срещу плътското желание и похотливостта.

2530 Борбата срещу плътското желание минава през очистването на сърцето и практиката на въздържанието.

2531 Чистотата на сърцето ще ни позволи да видим Бога: тя отсега ни дава да видим всяко нещо като Бога.

2532 Очистването на сърцето изисква молитва, практика на целомъдрие, чистота на намерението и погледа.

2533 Чистотата на сърцето изисква свенливост, която е търпение, скромност и сдържаност. Свенливостта предпазва интимността на личността.

²⁶⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 58: AAS 58 (1966) 1079.

Член 10 ДЕСЕТАТА ЗАПОВЕД

„Не пожелавай ... нищо, което е на ближния ти“ (Изх. 20, 17).

2534 Десетата заповед обяснява и допълва деветата, която се отнася до похотливостта на плътта. Тя забранява желаване благо на ближния – източник на кражбата, грабежа, измамата, които осъжда седмата заповед. „Похотта на очите“ (1 Йоан. 2, 16) води до насилие и неправда, забранени от петата заповед.²⁶⁷ Алчността намира своя произход, както и блудството, в забраненото в трите първи заповеди на Закона идолопоклонство.²⁶⁸ Десетата заповед осъжда намерението на сърцето; заедно с деветата тя обобщава всички предписания на Закона.

I. Безредieto на желанията

2535 Чувственото влечение ни кара да желяем приятни неща, които нямаме: да желяеш да ядеш, когато си гладен, или да се стоплиш, когато ти е студено. Тези желяния са добри сами по себе си, но често те не спазват разумната мярка и ни тласкат да желяем несправедливо това, което не е наше и принадлежи или се полага на ближния.

2536 Десетата заповед осъжда *алчността* и желянието за безмерно притежаване на земни блага. Тя забранява безредното *користолюбие*, породено от прекомерната страст към богатства и тяхната мощ. Тя забранява също да се върши неправда, с която се вреди на ближния в неговите земни блага:

Когато законът ни казва: „Не пожелавай нищо“, той ни казва с други думи да отдалечаваме желянията си от всичко, което не ни принадлежи, защото желянието за благо на ближния е огромно, безкрайно и вечно ненаситно, така както е писано: „Който обича сребро, на сребро няма да се насити“ (Екл. 5, 9).²⁶⁹

²⁶⁷ Вж. Мх. 2, 2.

²⁶⁸ Вж. Прем. 14, 12.

²⁶⁹ *Catechismus Romanus*, 3, 10, 13; ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 518.

2537 Тази заповед не се нарушава, когато има желание да се получат неща, които принадлежат на ближния, със справедливи средства. Традиционната катехеза описва реалистично „тези, които трябва да се борят най-много срещу своите престъпни желания“ и които трябва следователно „да насърчаваме да съблюдают това предписание“:

„Това са ония ... търговци, които очакват оскъдица или висока цена на стоките, които виждат с тъга, че те не са единствените да купуват и да продават това, което би им позволило да продават по-скъпо и да купуват на по-ниски цени; тези, които пожелават себеподобните им да бъдат в мизерия, за да извличат печалба, като продават или купуват. Това са също лекарите, които очакват болестите; хората на закона, които искат дела и много и важни процеси...“²⁷⁰

2538 Десетата заповед изисква да се отстрани *завистта* от човешкото сърце. Когато пророк Натан поиска да подбуди разкаяние в цар Давид, той му разказал историята на бедния, който притежавал само една овца и я гледал като своя дъщеря, и за богатия, който въпреки многото стада завидял на бедния, пожелал и накрая откраднал овцата му.²⁷¹ Желанието може да доведе до най-лоши злодеяния.²⁷² „Ала по завист от дявола влезе в тоя свят смъртта“ (*Прем. 2, 24*):

„Ние се борим помежду си и завистта ни настройва и едни срещу други Ако всички се ожесточават така да разбиват Тялото на Христос докъде ще стигнем? Ние изтощаваме Тялото Христово Ние се наричаме членове на едно и също тяло и се разкъсваме едни други като живи зверове.“²⁷³

2539 Завистта е основен порок. Тя се проявява в угнетеността заради благополучието на другия и прекомерното желание то да бъде присвоено, дори незаконно. Когато пожелава тежко зло на ближния, тя е смъртен грях:

Свети Августин вижда в завистта „дяволски грях в най-висша степен“²⁷⁴. „От завистта се раждат омразата, злословието, клеветата,

²⁷⁰ *Catechismus Romanus*, 3, 10, 23: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 523.

²⁷¹ Вж. 2 Цар. 12, 1-4.

²⁷² Вж. Бит. 4, 3-8; 3 Цар. 21, 1-29.

²⁷³ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam II ad Corinthios*, homilia 27, 3-4: PG 61, 588.

²⁷⁴ SANCTUS AUGUSTINUS, *De disciplina christiana*, 7, 7: CCL 46, 214 (PL 40, 673); Id., *Epistula* 108, 3, 8: CSEL 34, 620 (PL 33, 410).

злорадството, причинено от нещастieto на ближния и неудоволствието от неговото преуспяване.²⁷⁵

- 1829 2540 Завистта представлява форма на угнетеност и следователно е отхвърляне на любовта: Кръстеният трябва да се бори срещу нея с благата си воля. Завистта идва често от гордостта; кръстеният е длъжен да се старее да живее в смирение:

„Ти би желал да видиш Бога прославен именно чрез теб? Е добре, радвай се на успеха на твоя брат и веднага Бог ще бъде прославен чрез теб. Бог ще бъде прославен, ще кажат, от това, че Неговият слуга е успял да победи завистта си, като поставя своята радост в заслугите на другите.“²⁷⁶

II. Желанията на духа

- 1718, 2764 2541 Икономѐята на Закона и благодатта отклоняват сърцето на хората от алчността и завистта; Тя го насочва към желания на Върховното Благо; тя го поучава в желанията на Светия Дух, които насищат сърцето на човека.
- 397 Богът на обещанията винаги поставя човек на изпитание срещу изкушенията от това, което отначало изглежда, че е: „добро за ядене, и че е приятно за очите и многожелано“ (*Бит.* 3, 6).
- 1963 2542 Законът, поверен на Израил, никога не е бил достатъчен да оправдае тези, които му бяха подчинени; сам той стана инструмент на „похотта“²⁷⁷. Несъответствието между желание и действие²⁷⁸ посочва сблъсъка между Божия закон, който е „закон на разума“, и един друг закон: „Виждам друг закон, който воюва против закона на моя ум и ме прави пленник на греховния закон, що е в членовете ми“ (*Рим.* 7, 23).
- 1992 2543 „А сега без закона се яви Божията правда, засвидетелствана от закона и пророците. Божията правда чрез вяра в Исуса Христа е у всички и върху всички вярващи“ (*Рим.* 3, 21-22). Оттогава вярващите в Христос „разпнали са плътта си със страстите и похотите“ (*Гал.* 5, 24), понеже всички, водени от Духа Божи, са синове Божии²⁷⁹ и следват духа“²⁸⁰.

²⁷⁵ SANCTUS GREGORIUS MAGNUS, *Moralia in Iob*, 31, 45, 88: CCL 143b, 1610 (PL 76, 621).

²⁷⁶ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam ad Ephesios*, homilia 7, 5: PG 60, 448.

²⁷⁷ Вж. *Рим.* 7, 7.

²⁷⁸ Вж. *Рим.* 7, 15.

²⁷⁹ Вж. *Рим.* 8, 14.

²⁸⁰ Вж. *Рим.* 8, 27.

III. Бедността на сърцето

2443-2449

2544 Исус иска от учениците Си да Го предпочитат във всичко и над всичко и им предлага да се отрекат от всичко, що имат²⁸¹, заради Него и Евангелието.²⁸² Малко преди Страданиято Си Той им дава пример с бедната вдовица от Йерусалим, която „от немотията си пусна цялата си прехрана“²⁸³. Предписанието за отричане от богатствата е задължително, за да се влезе в Божието Царство.

544

2545 Всички вярващи трябва да се грижат „правилно да насочват своите чувства, за да не би поради употребата на светските неща и привързаността към богатството, противоречащи на духа на евангелската бедност, да се отклонят от следването на съвършената любов“²⁸⁴.

2013

2546 „Блажени бедните духом“ (*Мат.* 5, 3). Блаженствата откриват реда на щастие и благоденствие, на красотата и мира. Исус прославя радостта на бедните, на които вече принадлежи царството²⁸⁵:

1716

Словото нарича „бедност на духа“ доброволното смирение на човешкия дух и неговото самоотричане; и апостолът ни дава пример за бедността на Бога, когато казва: „Той ... осиромаша заради нас“ (*2 Кор.* 8, 9).²⁸⁶

2547 Господ окайва богатите, защото намират утеха в изобилието.²⁸⁷ „Горделивият търси земното могъщество, докато бедният духом търси Царството Небесно.“²⁸⁸ Отдаването на Провидението на Небесния Отец освобождава от грижите за утрешния ден. Доверието в Бога предразполага към блаженството на бедните.²⁸⁹ Те ще виждат Бога.

305

IV. „Искам да видя Бога“

2548 Желанието за истинското щастие освобождава човека от прекомерната привързаност към благата на този свят, за да се осъществят

2519

²⁸¹ Вж. *Лук.* 14, 33.

²⁸² Вж. *Марк.* 8, 35.

²⁸³ Вж. *Лук.* 21, 4.

²⁸⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 42: AAS 57 (1965) 49.

²⁸⁵ Вж. *Лук.* 6, 20.

²⁸⁶ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *De beatitudinibus*, oratio 1: *Gregorii Nysseni opera* ed. W. JAEGER, v. 7/2 (Leiden 1992) p. 83 (PG 44, 1200).

²⁸⁷ Вж. *Лук.* 6, 24.

²⁸⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 1, 1, 3: CCL 35, 4 (PL 34, 1232).

²⁸⁹ Вж. *Мат.* 6, 25-34.

вят във виждането на Бога и в Божието блаженство. „Обещанието да се види Бог надминава всяко блаженство. В Писанието „да видиш“ означава „да притежаваш“. Който вижда Бог, притежава всички блага, които човек може да си представи.“²⁹⁰

2015 2549 На светия народ е предоставено да се бори с помощта на благодатта, която идва свише, за да получи благата, които Бог обещава. За да притежават и съзерцават Бога, верните на Христос умъртвяват желанията си и надделяват с Божията благодат над съблазните на удоволствията и властта.

2550 По този път на съвършенството Духът и Невестата викат този, който ги чува²⁹¹, за съвършено общение с Бога:

314 „Там ще бъде истинската слава; никой не ще бъде хвален по грешка или от ласкателство; истинските почести не ще бъдат отказани на тези, които са достойни, нито ще бъдат дадени на тези, които са недостойни. Впрочем никой недостоен не ще се домогне там, където ще бъдат допуснати само достойни. Там ще царува истински мир, където никой не ще изпитва бедствие нито от себе си, нито от другите. Наградата за добродетелта ще бъде Бог, Сам Той, който дари добродетелта и Сам Се обеща на нея като най-добрата награда и най-голямата, която може да съществува: „Ще бъда ваш Бог, а вие ще бъдете мой народ“ (Лев. 26, 12)... Именно това е смисълът на думите на апостола: „За да бъде Бог всичко у всички“ (1 Кор. 15, 28). Той Самият ще бъде целта на желанията ни. Той, Когото ние ще гледаме безкрайно, ще обичаме безспирно, ще възхваляваме неуморно. И този дар, тази любов, това действие ще бъдат наистина общи за всички, като ще е общ за всички и вечният живот.“²⁹²

Накратко

2551 „Дето е съкровището ви, там ще бъде и сърцето ви“ (Мат. 6, 21).

2552 Десетата заповед забранява необузданата алчност, породена от прекомерната страст към богатствата и властта им.

²⁹⁰ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *De beatitudinibus*, oratio 6: *Gregorii Nysseni opera* ed. W. JAEGER, v. 7/2 (Leiden 1992) p. 138 (PG 44, 1265).

²⁹¹ Вж. *Откр.* 22, 17.

²⁹² SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, 22, 30: CSEL 40/2, 665-666 (PL 41, 801-802).

- 2553 *Завистта е угнетеност, изпитвана пред благо то на другия и прекомерното желание да си го присвоиш. Тя е главен порок.*
- 2554 *Кръстеният се бори със завистта чрез доброжелателност, смирение и предаване в Божието провидение.*
- 2555 *Верните на Христа, „ония пък, които са Христови, разпнали са плътта си със страстите и похотите“ (Гал. 5, 24). Те са водени от Духа и следват неговите желания.*
- 2556 *Откъсването от богатствата е необходимо, за да се влезе в Небесното Царство: „Блажени бедните духом“ (Мат. 5, 3).*
- 2557 *Човекът на желанията казва: „Искам да видя Бога.“ Жаждата за Бога се утолява от водата на вечния живот.²³³*

²³³ *Иоан. 4, 14.*

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
ХРИСТИЯНСКАТА
МОЛИТВА

РАЗДЕЛ ПЪРВИ
МОЛИТВАТА
В ХРИСТИЯНСКИЯ ЖИВОТ

2558 „Голяма е тайната на вярата.“ Църквата я изповядва в Символа на апостолите (*част първа*) и я прославя в Литургията на тайнствата (*част втора*), за да бъде животът на вяращите съобразен с Христос в Светия Дух за слава на Бога-Отца (*част трета*). Тази тайна изисква верните да вярват в нея, да я честват и да живеят чрез нея в жива и лична връзка с Живия и Истински Бог. Тази връзка е молитвата.

КАКВО Е МОЛИТВАТА?

„За мене *молитвата* е порив на сърцето, тя е чист поглед, насочен към небето, тя е вик на благодарност и любов в изпитанието и в радостта.“¹

МОЛИТВАТА КАТО ДАР БОЖИ

2559 „Молитвата е издигане на душата към Бога или молба към Бога за подходящи блага.“² Откъде говорим ние, когато се молим? От висотата на нашата гордост и на нашата воля или „от дън душа“ (Пс. 129, 1) на едно смирено и съкрушено сърце? „Който се смирява, ще бъде въздигнат.“³ *Смирението* е основата на молитвата: „Не знаем, за какво да се помолим, както трябва“ (Рим. 8, 26). Смирението е предразположение, за да получим безвъзмездно дара на молитвата: „Човек е просяк пред Бога.“⁴ 2613, 2736

2560 „Да би знаела дара Божий!“ (Иоан. 4, 10). Чудото на молитвата се открива точно там, при изворите, където ние идваме да търсим нашите води: там Исус идва на среща с всяко човешко същество, Той е първият, Който ни търси, именно Той е, Който иска да пие. Исус е жаден, молбата Му извира от дълбините на Бога, Който ни желае. Молитвата, независимо дали знаем това или не, е среща на жаждата на Бога и нашата жажда. Бог е жаден да сме жадни за Него.⁵

2561 „Ти сама би изпросила от Него и Той би ти дал вода жива“ (Иоан. 4, 10). Нашата просителна молитва е по парадоксален начин един отговор. Отговор на жалбата на живия Бог: „Мене, Източника на жива вода, оставиха и си издълбаха пукнати водоеми!“ (Иер. 2,

¹ SANCTA THERESIA A IESU INFANTE, *Manuscrit C*, 25r: *Manuscrits autobiographiques* (Paris 1992) p. 389-390.

² SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *Expositio fidei*, 68 [De fide orthodoxa 3, 24]: PTS 12, 167 (PG 94, 1089).

³ Вж. Лук. 18, 9-14.

⁴ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 56, 6, 9: ed. P. VERBRAKEN: *Revue Bénédictine* 68 (1958) 31 (PL 38, 381).

⁵ Вж. SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio* 40,25: SC 358,261 (PG 36,398); SANCTUS AUGUSTINUS, *De diversis quaestionibus octoginta tribus*, 64, 4: CCL 44A, 140 (PL 40, 56).

13). Отговор на вярата за безвъзмездното обещание на спасението⁶, отговор с любов на жаждата за Единствения Син⁷.

МОЛИТВАТА КАТО ЗАВЕТ

2562 Откъде идва молитвата на човека? Какъвто и да е езикът на молитвата (жестове и слова), моли се целият човек. Но за да означа мястото, откъдето извира молитвата, Писанието говори понякога за душата или за духа, а най-често за сърцето (повече от хиляда пъти). Именно *сърцето* е, което се моли. Ако то е далеч от Бога, молитвата е напразна.

260 2563 Сърцето е домът, в който съм, където живея (според семитския или библейски израз: където „отсядам“). То е нашият скрит център, неуловим за разума и за ближния; единствен Духът Божи може да го разбере и да го опознае. То е мястото на решението в дълбините на психическите ни способности. То е място на истината, където избираме живота или смъртта. То е място на срещата, понеже по подобие на Бога ние живеем свързани: то е мястото на Завета.

2699, 1696

2564 Християнската молитва е взаимоотношение на Завет между Бога и човека в Христос. Тя е дело на Бога и на човека; тя извира от Светия Дух и от нас, цялата отправена към Отца, в съюз с човешката воля на Сина Божи, станал човек.

МОЛИТВАТА КАТО ОБЩЕНИЕ

2565 В Новия Завет молитвата е живата връзка на Божиите чеда с безкрайно добрия Отец, с Неговия Син Исус Христос и със Светия Дух. Благодатта на Царството е „единство на цялата Света Троица, с целия дух“⁸. Животът на молитвата е да бъдеш постоянно в присъствието на Трисветия Бог и в общение с Него. Това общение на живот е винаги възможно, защото чрез Кръщението ние сме сраснати с Христос.⁹ Молитвата е *християнска*, доколкото тя е общение с Христос и се разширява в Църквата, която е Негово Тяло. Нейните измерения са измеренията на Христовата любов.¹⁰

260

792

⁶ Вж. *Иоан.* 7, 37-39.

⁷ Вж. *Иоан.* 19, 28; *Зах.* 12, 10; 13, 1.

⁸ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio*, 16, 9: PG 35, 945.

⁹ Вж. *Рим.* 6, 5.

¹⁰ Вж. *Еф.* 3, 18-21.

ГЛАВА ПЪРВА
ОТКРОВЕНИЕТО НА МОЛИТВАТА

ВСЕОБЩИЯТ ПРИЗИВ ЗА МОЛИТВА

2566 *Човек търси Бога.* Чрез Сътворението Бог извиква всяко същество от небитието в битие. Човекът, когото „Със слава и чест си го увенчал“¹, е способен да познае, след ангелите, „Колко е величествено Твоето име по цяла земя“². Дори след като загуби подобие с Бога чрез греха, човек остава подобие на Своя Създател. Той пази желанието на Този, Който го вика към съществуване. Всички религии свидетелстват, че у хората съществува това най-важно търсене.³ 296 355 28

2567 *Бог пръв зове човека.* Дали човек забравя своя Създател, или се крие далеч от Неговото Лице, дали той тича след идолите си, или обвинява божеството, че го е изоставило, Живият и Истинският Бог зове неуморно всеки човек на тайнствената среща в молитвата. Това действие на любовта на Бога, Който е верен, е винаги първо в молитвата, действието на човека е винаги отговор. Както Бог се открива постепенно на човека и открива човека на самия него, молитвата се явява като взаимен призив, драма на Завета. Чрез думите и делата тази драма обвързва сърцето. Тя се разкрива през цялата история на Спасението. 30 142

Член 1
В СТАРИЯ ЗАВЕТ

2568 Откровението на молитвата в Стария Завет се вписва между грехопадението и изкуплението на човека, между печалния зов на Бога към първите Си чеда: „Где си? ... Що си сторил?“ (*Бит.* 3, 9.13) 410 1736

¹ Вж. *Пс.* 8, 6.

² Вж. *Пс.* 8, 2.

³ Вж. *Деян.* 17, 27.

и отговора на единствения Син, Който, влизайки в света, казва: „Ето, ида да изпълня, Боже, Твоята воля“ (*Евр.* 10, 7)⁴. Молитвата по такъв начин е свързана с човешката история. Тя е връзката с Бога в събитията на историята.

СЪТВОРЕНИЕТО – ИЗВОР НА МОЛИТВАТА

- 288 2569 Още отначалото молитвата се въвежда в живота от реалността на *Сътворението*. Първите девет глави на Битие описват тази връзка с Бога: Авел прави жертвоприношение от първородните на стадото си⁵, Енох призовава името на Господа⁶, „като ходи по Бога“⁷. Жертвоприношението на Ной е „приятно“ на Бога, Който го благославя, и чрез него благославя цялото творение⁸. Защото сърцето му бе праведно и непорочно: той също „ходеше с Бога“ (*Бит.* 6, 9). Това качество на молитвата е изпитано от много праведни във всички религии.
- 59 В своя непреходен Завет с живите същества⁹ Бог винаги призовава хората да Му се молят. Но молитвата се разкрива в Стария Завет най-вече от времето на нашия баща Авраам.

ОБЕЩАНИЕТО И МОЛИТВАТА НА ВЯРАТА

- 145 2570 Щом Бог го призова, Авраам тръгна, „както му каза Господ“ (*Бит.* 12, 4): сърцето му е цяло „подчинено на Словото“, той се подчинява. Слушането на сърцето, което се определя според Бога, е съществено за молитвата, думите ѝ са относителни. Но молитвата на Авраам се изразява първо чрез делата му: мълчалив човек, той изгражда на всеки етап от пътя олтар на Господа. Едва по-късно се явява неговата първа молитва с думи: скрита скръб, която напомня на Бога за обещанията Му, които като че ли не се осъществяват.¹⁰ Така още от началото се появява един от аспектите на драмата в молитвата: изпитанието на вярата във верността на Бога.

⁴ Вж. *Евр.* 10, 5-7.

⁵ Вж. *Бит.* 4, 4.

⁶ Вж. *Бит.* 4, 26.

⁷ Вж. *Бит.* 5, 24.

⁸ Вж. *Бит.* 8, 20-9, 17.

⁹ Вж. *Бит.* 9, 8-16.

¹⁰ Вж. *Бит.* 15, 2-3.

2571 След като е повярвал в Бога¹¹, вървейки пред Него и в завет с Него¹², патриархът е готов да приеме под своята шатра тайнствения си Гост: това е чудесното гостоприемство в Мамре, предизвестие за Благовещението на истинския Син на обета.¹³ Оттогава, когато Бог му доверява Своя замисъл, сърцето на Авраам бие в съгласие със състрадането на неговия Господ към хората и той дръзва да се застъпи за тях със смело доверие.¹⁴ 494 2635

2572 Като последно пречистване на неговата вяра е поискано от „тоя, който бе получил обещанията“ (*Евр.* 11, 17), да принесе сина, който Бог му бе дал. Вярата му не отслабва: „Бог ще Си предвиди, синко, агне за всесъжение“ (*Бит.* 22, 8). Защото той мислеше, че Бог е силен и от мъртви да възкреси“ (*Евр.* 11, 19). Така бащата на вярващите е подобие на Отца, „Който и собствения Си Син не пощади, но Го отдаде за всички ни.“¹⁵ Молитвата възстановява човека в подобие Божи и го кара да участва в силата на Божията любов, която спасява всички ни.¹⁶ 603

2573 Бог подновява обещанието си на Яков, праотеца на дванайсетте племена на Израил.¹⁷ Преди да срещне своя брат Исав, той се бори цяла нощ с „някой си“ тайнствен, който отказва да открие Името Си, но го благославя, преди да го напусне в зори. Духовното Предание на Църквата е запазило от този разказ символа на молитвата като битка на вярата и победа на постоянството.¹⁸ 162

МОЙСЕЙ И МОЛИТВАТА НА ПОСРЕДНИКА

2574 Когато започва да се осъществява обещанието (Пасхата, Изходът, дарът на Закона и сключването на Завета), молитвата на Мойсей става вълнуващ образ на ходатайствената молитва, която ще се осъществи в „един и Ходатай между Бога и хората – Човекът Христос Иисус“ (*1 Тим.* 2, 5). 62

¹¹ Вж. *Бит.* 15, 6.

¹² Вж. *Бит.* 17, 1-2.

¹³ Вж. *Бит.* 18, 1-15; *Лук.* 1, 26-38.

¹⁴ Вж. *Бит.* 18, 16-33.

¹⁵ Вж. *Рим.* 8, 32.

¹⁶ Вж. *Рим.* 4, 16-21.

¹⁷ Вж. *Бит.* 28, 10-22.

¹⁸ Вж. *Бит.* 32, 25-31; *Лук.* 18, 1-8.

- 205 2575 Тук също Бог идва пръв. Той вика Мойсей от средата на горящата къпина.¹⁹ Това събитие ще остане един от първоначалните образи на молитвата в еврейското и християнското духовно Предание. Наистина, ако „Бог на Авраам, на Исаак и на Иаков“ нарича Мойсей Свой служител, значи Той е Живият Бог, Който иска живот за хората. Той се разкрива, за да ги спаси, но не сам, нито без тях. Той призовава Мойсей, за да го изпрати, да го приобщи към Своето състрадание, към Своето спасително дело. Има „едно божествено умоляване“ в тази мисия и Мойсей, след дълъг спор, съгласува волята си с тази на Бога – Спасителя. Но в този диалог, в който Бог се доверява на Мойсей, Мойсей се научава също и да се моли: той се опитва да си отиде, противопоставя се, пита и в отговор на неговия въпрос Господ му доверява Своето неизразимо име, което ще се разкрие в Неговите велики дела.
- 555 2576 Впрочем тогава „Господ говореше лице с лице с Моисея, като да говореше някой с приятеля си“ (*Иzx.* 33, 11). Молитвата на Мойсей е типична съзерцателна молитва, благодарение на която Божият служител е верен на мисията си. Мойсей „разговаря“ често и дълго с Господа, изкачвайки се на планината, за да Го слуша и да Го моли, и слиза при народа, за да му предаде думите на своя Бог и да го ръководи: „Той е верен в целия Ми дом: Аз говоря с него уста с уста и явно“ (*Числ.* 12, 7-8), защото „Мойсей беше най-кроткият човек между всички човеци на земята“.
- 210 2577 В тази близост с Бога, верен, дълготърпелив и човеколюбив²⁰, Мойсей черпи силата и упоритостта на своето застъпничество. Той не моли за себе си, но за народа, който Бог Си избра. По време на
- 2635 битката с амаликитците²¹ или когато иска да получи изцелението на Мириам²², Мойсей се застъпва. Но той прави това най-вече след вероотстъпничеството на народа, когато „той е постоянно в борба
- 214 пред Бога“ (*Пс.* 105, 23), за да спаси народа²³. Доводите на молитвата му (ходатайството е също една тайнствена битка) ще вдъхновяват дързостта на великите души на молитвата на еврейския народ, а също и на Църквата: Бог е любов, Той е следователно справедлив и

¹⁹ Вж. *Иzx.* 3, 1-10.

²⁰ Вж. *Иzx.* 34, 6.

²¹ Вж. *Иzx.* 17, 8-13.

²² Вж. *Числ.* 12, 13-14.

²³ Вж. *Иzx.* 32, 1-34, 9.

верен; Той не може да си противоречи, Той трябва да си спомни за чудните Си дела, става дума за Неговата слава; Той не може да изостави този народ, който носи Неговото име.

Давид и МОЛИТВАТА НА ЦАРЯ

2578 Молитвата на Божия народ се разкрива под сянката на Дома Господен, Ковчегата на Завета и по-късно в Храма. Отначало водачите на народа – пастирите и пророците – ще го учат да се моли. Самуил, още дете, трябваше да научи от майка си Ана как да „застава пред Господа“²⁴ и от свещеника Илиа как да слуша Словото Му: „Говори, Господи, понеже Твоят раб слуша“ (*1 Цар.* 3, 9-10). По-късно и той също ще познае цената и важността на ходатайството: „Също и аз няма да си допусна грях пред Господа, да престана да се моля за вас; и ще ви показвам добрия и правия път“ (*1 Цар.* 12, 23).

2579 Давид е истински цар „по сърце на Бога“, пастир, който се моли за своя народ и в Негово Име. Давид е този, чието подчинение на волята Божия, чиято възхвала и покаяние ще бъдат образец за молитва на народа. Помазан от Бога, молитвата му е приобщаване във вяроност към Божието обещание²⁵, тя е любящо и радостно доверие в Този, Който е единствен Цар и Господ. В Псалмите Давид, вдъхновен от Светия Дух, става първият пророк на еврейската и християнската молитва. Молитвата на Христос, истинския Месия и Син Давидов, ще открие и ще осъществи смисъла на тази молитва.

2580 Храмът на Йерусалим, Домът на молитвата, който Давид искаше да построи, ще бъде дело на неговия син Соломон. Молитвата за Освещаването на храма²⁶ се опира на обещанието на Бога и Неговия Завет, на дейното участие на името Му между Неговия народ и напомнянето за подвизите на Изхода. Царят издига тогава ръце към небето и умолява Господа за Себе Си, за целия народ, за идните поколения, за опрощение на греховете им и за ежедневните им нужди, за да узнаят всички народи, че Той е единственият Бог и че сърцето на Неговия народ е всецяло Негово.

²⁴ Вж. *1 Цар.* 1, 9-18.

²⁵ Вж. *2 Цар.* 7, 18-29.

²⁶ Вж. *3 Цар.* 8, 10-61.

Илия, пророците и обръщането на сърцето

2581 Храмът трябваше да бъде за Божия народ място за възпитание в молитвата: поклонничествата, празниците, жертвоприношенията, вечерната жертва, каденето, хлябовете на „предложението“, всички тези знаци на Светостта и на Славата на Бога, Всевишния и Най-близкия, бяха призиви и пътища на молитвата. Но обрядността водеше често народа към много външно почитание. Необходимо бе възпитанието във вярата, обръщането на сърцето. Това бе мисията на пророците преди и след Изгнанието.

2582 Илия е баща на пророците. „Такъв е родът на ония, които Го търсят, които търсят Твоето Лице.“²⁷ Неговото име „Господ е Бог“ известява вика на народа в отговор на молитвата на Илия на връх Кармил.²⁸ Яков ни напомня за него, за да ни насърчи за молитвата: „Усърдната молитва голяма сила има на праведника“ (*Иак.* 5, 16)²⁹.

2583 След като научи милосърдието при своето уединение при потока Хорат, той поучи вдовицата от Сарепта на вярата в Словото Божие, вяра, която той потвърждава със своята настоятелна молитва: „Господи, Боже мой! Да се върне душата на това момче в него.“³⁰

696 При жертвоприношението на планината Кармил, решително изпитание за вярата на Божия народ, е коленопреклонната молитва, когато огън Господен пояде всесъжението, „когато принасяха вечерната жертва“: „Чуй ме, Господи, чуй ме!“ Това са същите слова на Илия, които 555 източните Литургии изричат в епиклезата.³¹

Най-после, поемайки отново пътя към пустинята, към мястото, където Живият и Истински Бог се бе открил на Своя народ, Илия влезе, както Мойсей, в „пукнатината на скалата“, докато „премине“ тайнственото присъствие на Бога.³² Но само на планината на Преображението ще се открие Този, Чиемо Лице те търсят³³: познаването на Славата Божия се прояви в лицето на Исус Христос, разпнат и възкръснал.³⁴

²⁷ Вж. *Пс.* 23, 6.

²⁸ Вж. 3 *Царств.* 18, 39.

²⁹ Вж. *Иак.* 5, 16-18.

³⁰ Вж. 3 *Царств.* 17, 7-24.

³¹ Вж. 3 *Царств.* 18, 20-39.

³² Вж. 3 *Царств.* 19, 1-14; *Иzx.* 33, 19-23.

³³ Вж. *Лук.* 9, 30-35.

³⁴ Вж. 2 *Кор.* 4, 6.

2584 В „Насаме с Бога“ пророците черпят светлина и сила за мисията си. Тяхната молитва не е бягство от лъжовния свят, а слушане на Словото Божие, понякога спор или жалба, винаги ходатайство, което чака и подготвя намесата на Бога – Спасителя, Господ на историята.³⁵ 2709

ПСАЛМИТЕ, МОЛИТВАТА НА СЪБРАНИЯТА

2585 От Давид до идването на Месията Свещените книги съдържат текстове на молитви, които свидетелстват за задълбочаване на молитвата за себе си и за другите.³⁶ Псалмите са събрани малко по малко в един сборник от 5 книги: Псалмите (или „Възхваленията“) са шедеври на молитвата в Стария Завет. 1093

2586 Псалмите подхранват и изразяват молитвата на Божия народ на събрания при големите празници в Йерусалим и всяка събота в синагогите. Тази молитва е лична и обща; тя се отнася за тези, които се молят, и за всички хора. Тя се издига от Свещената земя и общините на Диаспората, но тя обхваща цялото творение. Тя напомня спасителните събития от миналото и се простира до завършването на историята. Тя напомня вече осъществените Божии обещания и чака Месията, Който ще ги изпълни окончателно. Псалмите, чиито моления са осъществени в Христос, остават съществена част в молитвата на Неговата Църква.³⁷ 1177

2587 Псалтирът е книгата, в която Божието Слово става молитва на човека. В другите книги на Стария Завет „словата възхваляват делата на Бога за хората“ и разкриват тайната, която те съдържат.³⁸ В Псалтира думите на псалмопевеца изразяват спасителните дела на Бога, възхвалявайки Го. Същият Дух вдъхновява делото на Бога и отговора на човека. Христос ще свърже и едното, и другото. В Него Псалмите не спират да ни учат да се молим. 2641

2588 Разнообразните изрази на молитвата в Псалмите приемат установена форма едновременно в литургията на Храма и в човешкото сърце.

³⁵ Вж. Ам. 7, 2, 5; Ис. 6, 5, 8, 11; Иер. 1, 6; 15, 15-18; 20, 7-18.

³⁶ Вж. Езд. 9, 6-15; Неем. 1, 4-11; Ион. 2, 3-10; Тов. 3, 11-16; Иуд. 9, 2-14.

³⁷ Вж. *Institutio generalis de liturgia Horarum*, 100-109: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 52-56.

³⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

Независимо дали са химн или молитви на дълбока скръб или на благодарност; на умоления, лични или общи; на царствен химн или на поклонничество; на размишление за Премъдростта, Псалмите са огледало на Божиите чудеса в историята на Неговия народ и на човешки съдби, преживени от псалмопевеца. Псалмът може да отрази едно събитие от миналото, но той е с такава трезвост, че може да бъде използван за молитва от хората при всички условия и във всяко време.

2589 Псалмите са изпълнени с простотата и непосредствеността на молитвата; със стремеж към Самия Бог чрез и с всичко онова, що е добро в сътворението; с мъчително терзание на вярващия, който в своята любов на предпочитание към Господа е обкръжен от голям брой врагове и изкушения; с очакване на това, което Бог, Който е Верен, ще извърши; с увереност в Неговата любов и предоставяне на волята Му. Молитвата на Псалмите винаги е проникната от възхвала и затова заглавието „Възхваления“ подхожда напълно на това, което сборникът ни дава. Съставен за богочитанието в събранието, той дава възможност да се чуе зовът за молитва и пее неговия отговор: „*Hallelou-Ia!*“ (Alleluia), „Хвалете Господа!“

„Какво по-хубаво от един Псалм? Ето защо Давид възторжено казва: „Хвалете Господа! Защото Псалмът е добро нещо! На нашия Бог, да бъде нежна и хубава възхвала!“ И това е истина, защото Псалмът е благословия, произнесена от народа; възхвала на Бога от събранието; одобрение от всички; слова, изречени от вселената; глас на Църквата; мелодично изповядване на вярата...“³⁹

Накратко

2590 *„Молитвата е издигане на душата към Бога или молба към Бога за подходящи блага.“*⁴⁰

2591 *Бог зове неуморно всеки човек на тайнствена среща с Него. Молитвата съпътства цялата история на спасението като взаимен зов между Бога и човека.*

2592 *Молитвата на Авраам и на Яков се представлява битка на вярата, която се доверява на верността на Бога и е уверена за обещаната победа на постоянството.*

³⁹ SANCTUS AMBROSIIUS, *Enarrationes in Psalmos*, 1, 9: CSEL 64, 7 (PL 14, 968).

⁴⁰ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *Expositio fidei*, 68 [*De fide orthodoxa* 3, 24]: PTS 12, 167 (PG 94, 1089).

- 2593 *Молитвата на Мойсей отговоря на желанието на живия Бог за спасението на Неговия народ. Тя е образец на молитвата за ходатайство на единствения посредник, Исус Христос.*
- 2594 *Молитвата на Божия народ расте под сянката на дома Господен; в Ковчега на Завета и в Храма, под водачеството на пастирите, главно на цар Давид, и на пророците.*
- 2595 *Пророците призовават към обръщане на сърцето и, горецо търсейки лицето на Бога, както Илия, ходатайстват за народа.*
- 2596 *Псалмите са шедьоври на молитвата в Стария Завет. Те имат две неразделни съставни части: лична и обществена. Те се простират във всички периоди на историята, напомняйки вече осъществените Божии обещания и надявайки се на идването на Месията.*
- 2597 *Изпяти и осъществени в Христос, Псалмите са важен и постоянен елемент в молитвата на Неговата Църква. Те са подходящи за хората при всички обстоятелства и по всяко време.*

Член 2

В ПЪЛНОТА НА ВРЕМЕТО

2598 Явлението молитва се разкрива напълно от Словото, Което стана плът и Което живее между нас. Да търсим да разберем Неговата молитва чрез това, което ни съобщават Неговите свидетели в Евангелието, означава да се доближим до Светия Господ Исус като до горящата къпина: първо да Го съзерцаваме Него Самия в молитвата; после да слушаме как Той ни учи да се молим, за да се научим да се молим; за да разберем най-после как Той изслушва нашата молитва.

ИСУС СЕ МОЛИ

2599 Божият Син, станал Син на Девата, се е научил също да се моли със Своето човешко сърце. Той научава формулите за молитва от Своята Майка, която спазва и съзерцава в сърцето Си всички „велики неща“, сторени от Силния.⁴¹ Той е научил молитвата в думи-

470-473

584

⁴¹ Вж. Лук. 1, 49; 2, 19; 2, 51.

те и в ритъма на молитвата на Своя народ в синагогата в Назарет и в храма. Но Неговата молитва блика от един много по-таен извор, както Той ни дава да разберем, още когато е на 12 години: „Аз трябва да съм в онова, що принадлежи на Отца Ми“ (Лук. 2, 49). Тук започва да се разкрива новото в молитвата в пълнотата на времето: *синовната молитва*, която Отец очакваше от Своите чедра, ще бъде най-сетне изживяна от Самия Единствен Син в Неговото Човечество, с хората и за хората.

2600 Евангелието от Лука подчертава действието на Свети Дух и смисъла на молитвата в служението на Христос. Исус се моли *преди* решителните моменти на мисията Си: преди Отец да свидетелства за Него при Кръщението Му⁴²; при „Преображението Му“⁴³ и преди да изпълни чрез Страданието Си промисъла на любовта на Отца⁴⁴. Той се моли също преди решителните моменти, които слагат началото на мисията на Неговите апостоли: преди да избере и да извика Дванадесетте⁴⁵; преди Петър да Го признае като „Христа Божий“⁴⁶ и накрая, Той се моли за Петър, главния апостол, да не оскъдне в изкушенията вярата му⁴⁷. Молитвата на Исус преди делата на спасението, които Отец Му иска да се изпълнят, е смирено и уверено отдаване на неговата човешка воля на любящата воля на Отца.

2601 „И, когато Исус беше на едно място и се молеше, след като свърши молитвата, един от Неговите ученици Му рече: Господи, научи ни да се молим“ (Лук. 11, 1). Не става ли така, че като съзерцава първо своя Учител да се моли, в ученика на Христос се поражда желанието и той да се моли? Тогава той може да се научи на това от Учителя на молитвата. Именно *съзерцавайки* и *слушайки* Сина, чедата се учат да се молят на Отца.

2602 Исус се уединява често, предимно през нощта, в *самотно място*, на планината, за да се моли.⁴⁸ *Той носи хората* в молитвата Си, тъй както Той е поел напълно човечеството в Своето Въплъщение и ги принася на Отца, жертвайки се Той самият. Той, Словото, Което

⁴² Вж. Лук. 3, 21.

⁴³ Вж. Лук. 9, 28-29.

⁴⁴ Вж. Лук. 22, 41-44.

⁴⁵ Вж. Лук. 6, 12.

⁴⁶ Вж. Лук. 9, 18-20.

⁴⁷ Вж. Лук. 22, 32.

⁴⁸ Вж. Марк. 1, 35; 6, 46; Лук. 5, 16.

взе човешка плът, участвава чрез Своята човешка молитва във всичко онова, което изживяват Неговите „братя“;⁴⁹ Той им съчувства в техните немощи, за да ги освободи от тях.⁵⁰ Затова именно Отец Го изпрати. Словата Му и делата Му се оказват видим израз на молитвата Му „в тайно“.

2603 От Христос, от времето на Неговото служение, евангелистите са запазили две напълно ясни молитви. И всяка започва с благодарение. В първата⁵¹ Исус изповядва Отца; признава Го; благославя Го, „защото е скрил тайните на Царството от онези, които се смятат за мъдри, и ги е разкрил на най-малките“ (блажени бедните). Трепетът на Исус „Да, Отче!“ изразява дълбочината на сърцето Му, привързаността Му към „благоволенията“ на Отца; той е отзвук на „*Fiat*“ („Да бъде“) на Майка Му при зачеването и предшества това, което Той ще каже на Отца в агонията Си. Цялата молитва на Исус е в любящата привързаност на Своето човешко сърце към „тайната на волята на Отца“⁵². 2637 2546 494

2604 Втората молитва е предадена от св. Йоан⁵³ преди възкресението на Лазар. Благодарението предшества събитието: „Отче, благодаря Ти, че Ме послуша“, което предполага, че Отец винаги слуша молбата Му; и Исус прибавя веднага: „Аз и знаех, че Ти винаги Ме слушаш.“ Това показва, че от Своя страна Исус *се моли* постоянно. Така, вдъхновена от благодарението, молитвата на Исус ни разкрива как да искаме. *Преди* дарът да бъде даден, Исус се съединява с Този, Който дава, и се отдава в даровете Си. Дарителят е по-ценен от дадения дар. Той е „Съкровището“ и в него е сърцето на Сина Му. Дарът е даден като прибавка.⁵⁴ 478

„Свещеническата“ молитва на Исус⁵⁵ заема изключително място в икономията на спасението. На нея ще бъде посветена заключителната част на раздел първи. Тя разкрива винаги актуалната молитва на нашия Първосвещеник. Едновременно с това тя съдържа и това, което Той учи в нашата молитва „Отче наш“, за която ще се говори в раздел втори. 2746

⁴⁹ Вж. *Евр.* 2, 12.

⁵⁰ Вж. *Евр.* 2, 15; 4, 15.

⁵¹ Вж. *Мат.* 11, 25-27; *Лук.* 10, 21-22.

⁵² Вж. *Еф.* 1, 9.

⁵³ Вж. *Йоан.* 11, 41-42.

⁵⁴ Вж. *Мат.* 6, 21. 33.

⁵⁵ Вж. *Йоан.* 17.

- 2605 Когато идва часът Му, в който Исус изпълнява промисъла на
любовта на Отца, Исус дава възможност да се прозре за миг непро-
ницаемата дълбочина на Неговата синовна молитва – не само преди
да се отдаде доброволно „Отче... но нека бъде не Моята воля, а
614 Твоята“ (Лук. 22, 42), но и до *последните Му думи* на Кръста, там
където молитва и себеотдаване се сливат в едно: „Отче! прости им,
понеже те не знаят що правят“ (Лук. 23, 34); „Истина ти казвам:
днес ще бъдеш с Мене в рая“ (Лук. 23, 43); „Жено, ето син ти Ето
майка ти“ (Иоан. 19, 26-27); „Жаден съм“ (Иоан. 19, 28); „Боже мой,
защо си Ме изоставил“ (Марк. 15, 34)⁵⁶; „Свърши се“ (Иоан. 19, 30);
„Отче! в Твоите ръце предвам духа Си“ (Лук. 23, 46). „А Иисус,
като издаде висок глас, издъхна.“⁵⁷
- 403 2606 Всички бедствия на хората, роби на греха и смъртта, от всички
времена, всички молби и ходатайства в историята на спасението са съб-
рани в този вик на Въплътеното Слово. Ето че Отец ги приема и ги из-
слушва, надхвърляйки всяка надежда, като възкресява Своя Син. Така
653 се изпълнява и завършва драматичното събитие на молитвата в иконо-
2587 мѐята на сътворението и спасението. Псалтирът ни дава ключа в Христа:
В „Деня“ на Възкресението Отец казва: „Син Мой си Ти; Аз днес Те
родих“; „искай от Мене и ще Ти дам народите за Твое наследство и всичко
до край земя за Твое владение“ (Пс. 2, 7-8).⁵⁸

Посланието до Евреите обяснява с драматизъм как молитвата на Исус води до победата на Спасението: „Той в дните на плътта Си, със силен вик и сълзи отправи молби и молитви към Оногова, Който можеше да Го спаси от смърт, и, като биде чул поради благоговението Си, макар и да е Син, Той се научи на послушание чрез онова, което претърпя, и, като се усъвършенства, стана за всички, които Му са послушни, причина за вечно спасение“ (Евр. 5, 7-9).

Исус ни учи да се молим

- 520 2607 Когато Исус се моли, Той вече ни учи да се молим. Бого-
словният път на нашата молитва е Неговата молитва към Отца. Но
Евангелието ни предава ясно учението на Исус за молитвата. Като
педагог Той ни приема такива, каквито сме, и ни води постепенно
към Отца. Обръщайки се към гълпите, които Го следват, Исус тръг-

⁵⁶ Вж. Пс. 22, 2.

⁵⁷ Вж. Марк. 15, 37; Иоан. 19, 30.

⁵⁸ Вж. Деян. 13, 33.

ва от това, което те вече знаят за молитвата от Стария Завет, и им открива новината за Царството, което идва. После чрез притчите Той им обяснява тази новост. Накрая, на учениците Си, които ще трябва да бъдат педагози на молитвата в Неговата Църква, Той говори открито за Отца и за Светия Дух.

2608 От *Нагорната проповед* Исус настоява за *обръщането на сърцето*; за помирението с брата преди поднасянето на дара пред олтара⁵⁹; за любов към враговете; за молитва за ония, които ни преследват⁶⁰; да се молим на Отца тайно (*Мат.* 6, 6); когато се молим, да не казваме излишни думи⁶¹; да прощаваме с чисто сърце в молитвата⁶²; да търсим Царството⁶³. Това е обръщане, изцяло насочено към Отца; то е синовно.

541, 1430

2609 Така решено да се обърне, сърцето се учи да се моли във *вярата*. Вярата е синовно присъединяване към Бога, стоящо по-високо от всичко, което чувстваме и разбираме. То е възможно, защото чрез възлюбения Син имаме достъп до Отца. Той иска „да търсим“ и „да чукаме“, защото Той е вратата и Пътят.⁶⁴

153

1814

2610 Както Исус моли Отца и благодари, преди да получи Неговите дарове, така Той ни учи на тази *синовна дързост*. „Всичко, каквото бихте поискали в молитва, вярвайте, че ще го получите“ (*Марк.* 11, 24); Такава е силата на молитвата: „Всичко е възможно за вярващия“ (*Марк.* 9, 23) с вяра, която не се колебае⁶⁵. Колкото Исус е натъжен от неверието на близките си (*Марк.* 6, 6) и малкото вяра на учениците си⁶⁶, толкова Той се възхищава от голямата вяра на римския стотник⁶⁷ и на Хананейката⁶⁸.

165

2611 Молитвата не се състои само да казваме: „Господи, Господи“, но да нагласим сърцето си, за да изпълняваме *волята на Отца*.⁶⁹

2827

⁵⁹ Вж. *Марк.* 5, 23-24.

⁶⁰ Вж. *Марк.* 5, 44-45.

⁶¹ Вж. *Мат.* 6, 7.

⁶² Вж. *Мат.* 6, 14-15.

⁶³ Вж. *Мат.* 6, 21. 25. 33.

⁶⁴ Вж. *Мат.* 7, 7-11. 13-14.

⁶⁵ Вж. *Мат.* 21, 21.

⁶⁶ Вж. *Мат.* 8, 26.

⁶⁷ Вж. *Мат.* 8, 10.

⁶⁸ Вж. *Мат.* 15, 28.

⁶⁹ Вж. *Мат.* 7, 21.

Исус призовава учениците да имат постоянно в молитвите си тази грижа да съдействат на Божия промисъл.⁷⁰

672 2612 В Исус „Божие царство е съвсем близо“ (*Марк.* 1, 15). То
 2725 зове към обръщане на сърцето, към вярата, но също и към *бдителност*. В молитвата ученикът трябва да бди внимателно за Този, Който Е и Който Идва, в спомена за Неговото първо Пришествие в смиреннието на плътта и в надеждата на Неговото второ Пришествие в Славата.⁷¹ Молитвата на учениците в общение със своя Господ е борба; необходимо е да бдят в молитвата, за да не паднат в изкушение.⁷²

546 2613 Св. Лука ни предава три главни *притчи* за молитвата:

Първата, за „безчливия приятел“⁷³, призовава към настоятелна молитва: „Чукайте и ще ви се отвори.“ На този, който се моли така, Небесният Отец ще даде всичко, от което той има нужда, и най-вече Светия Дух, Който има всички дарове.

Втората, за „настойчивата вдовица“⁷⁴, е насочена към едно от качествата на молитвата: „Трябва да се молим винаги без да се уморяваме, с *търпение* във вярата. Но „Синът Човечески, когато дойде, ще намери ли Той вяра на земята?“

2559 Третата притча, за „Фарисея и митаря“⁷⁵, засяга *смирението* на сърцето, което моли: „Боже, бъди милостив към мене, грешника.“ Църквата не престава да отправя своята молитвата „*Kyrie eleison!*“ (*Господи, помилуй!*).

434 2614 Когато Исус доверява открито на учениците си тайната на Господнята молитва, Той им разкрива каква трябва да бъде тяхната и нашата молитва, когато ще се завърне в Славата си при Отца. Новото сега е да искаме *в Негово име*.⁷⁶ Вярата в Него въвежда учениците в опознаването на Отца, защото Исус е „Пътят и Истината и Животът“ (*Иоан.* 14, 6). Вярата дава своя плод в любовта: да пазим Словото Му, заповедите Му, да живеем с Него в Отца, Който в Него ни обикна така, че живее в нас. В този нов съюз уверенност-

⁷⁰ Вж. *Мат.* 9, 38; *Лук.* 10, 2; *Иоан.* 4, 34.

⁷¹ Вж. *Марк.* 13; *Лук.* 21, 34-36.

⁷² Вж. *Лук.* 22, 40. 46.

⁷³ Вж. *Лук.* 11, 5-13.

⁷⁴ Вж. *Лук.* 18, 1-8.

⁷⁵ Вж. *Лук.* 18, 9-14.

⁷⁶ Вж. *Иоан.* 14, 13.

⁷⁷ Вж. *Иоан.* 14, 13-14.

та да бъдат изпълнени нашите искания е оснавана на молитвата на Исус.⁷⁷

2615 Нещо повече, това, което Отец ни дава, когато молитвата ни, се слива с тази на Исус, е „другият Утешител“, „за да пребъдва с вас вовеки Духът на истината“ (*Иоан.* 14, 16-17). Това нововъведение в молитвата и нейните условия се проявяват в прощалната проповед.⁷⁸ В Светия Дух християнската молитва е общение в любовта с Отца не само чрез Христос, но също и *в Него*: „Досега нищо не сте искали в Мое име; искайте и ще получите, за да бъде радостта ви пълна“ (*Иоан.* 16, 24). 728

ИСУС СЕ ВСЛУШВА В МОЛИТВАТА

2616 Молитвата на Исус е вече изпълнена от Него през Неговото служение чрез знаците, които предшестват силата на смъртта и на Възкресението Му: Исус изпълнява молитвата на вярата, изразена с думи – от прокажения⁷⁹, от началника на синагогата⁸⁰, от хананейката⁸¹, от добрия разбойник⁸² – или в мълчание – от носачите на парализирания⁸³, от докосването на страдащата от кръвотечение жена до дрехата Му⁸⁴, от сълзите и мирото на грешницата⁸⁵. Настоятелното искане на слепите: „Помилуй ни, Исусе, Сине Давидов“ (*Мат.* 9, 27) или „Сине Давидов, помилуй ме“ (*Марк.* 10, 47) бе възобновено в Преданието в *Молитвата към Исус*: „Исусе Христе, Сине Божий, Господи, помилуй мене грешника!“ Изцелявайки недъзите или опрощавайки греховете, Исус отговаря винаги на молитвата, която Го умолява с вяра: „Иди си с миром, твоята вяра те спаси!“ 548 2667

Св. Августин по възхитителен начин обобщава трите измерения на молитвата на Исус: „Той се моли за нас като наш свещеник, Той се

⁷⁸ Вж. *Иоан.* 14, 23-26; 15, 7, 16; 16, 13-15; 16, 23-27.

⁷⁹ Вж. *Марк.* 1, 40-41.

⁸⁰ Вж. *Марк.* 5, 36.

⁸¹ Вж. *Марк.* 7, 29.

⁸² Вж. *Лук.* 23, 39-43.

⁸³ Вж. *Марк.* 2, 5.

⁸⁴ Вж. *Марк.* 5, 28.

⁸⁵ Вж. *Лук.* 7, 37-38.

⁸⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum* 85, 1: CCL 39, 1176 (PL 36, 1081); вж. *Institutio generalis de liturgia Horarum*, 7: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 24.

моли в нас като наш Глава. Той е молен от нас като наш Бог. Да познаем следователно в Него нашите гласове и Неговия глас в нас.“⁸⁶

МОЛИТВАТА НА ДЕВА МАРИЯ

148 2617 Молитвата на Мария ни се открива още в зората на пълнотата
494 на времената. Преди Въплъщението на Божия Син и преди слизането на Светия Дух нейната молитва допринася по особен начин за благосклонния промисъл на Отца – при Благовещението за зачеването на Христос⁸⁷, при Петдесетница за образуване на Църквата, Тялото на Христос⁸⁸. Във вярата на Неговата скромна слугиня Божият Дар намира прием, който Той очаква от началото на времето. Тази, Която Всемогъщият направи благодатна, отговаря с жертвоприношението на цялото Си същество: „Ето рабинята Господня, нека ми бъде по думата Ти“, „*Fiat*“. „Да бъде“ – това е християнската молитва: да бъдем всецяло Негови, понеже Той е всецяло наш.

2674 2618 Евангелието ни разкрива как Мария се моли и ходатайства във вярата. В Кана⁸⁹ Майката на Исус моли своя Син за нуждите на сватбената трапеза, която е знак за другия сватбен пир – сватбата на Агнеца, който дава Тялото и Кръвта Си по молба на Църквата, Неговата невеста. И именно в часа на Новия Завет, в подножието на Кръста⁹⁰ Мария е наречена Жена, Новата Ева, Истинската „Майка на живите“.

726 2619 Ето защо благодарствената песен – химнът на Мария⁹¹, латинският „*Magnificat*“, византийският Μεγαλυνάριον, представлява едновременно химн на Божията Майка и химн на Църквата; благодарствена възхвала на Дъщерята на Сион и на Новия Божи народ; химн на благодарност за пълнотата на благодатите, дарени в икономията на спасението; химн на „бедните“, чиято надежда е удовлетворена с изпълнение на обещанията, дадени на отците ни в полза „на Авраам и на неговото поколение до века“.

⁸⁷ Вж. Лук. 1, 38.

⁸⁸ Вж. Деян. 1, 14.

⁸⁹ Вж. Иоан. 2, 1-12.

⁹⁰ Вж. Иоан. 19, 25-27.

⁹¹ Вж. Лук. 1, 46-55.

Накратко

- 2620 В Новия Завет съвършеният образец на молитва е синовната молитва на Исус. Отправяна често, в самота, тайно, молитвата на Исус съдържа любящо единение с волята на Отца до Кръста и абсолютно доверие, че ще бъде изслушан.
- 2621 В своите проповеди Исус учи учениците Си да се молят с чисто сърце, с жива и постоянна вяра и синовна дързост. Той ги призовава към бдителност и ги приканва да представят на Бога исканията си в Негово име. Исус Христос също изпълнява молитвите, които Му се отправят.
- 2622 Молитвата на Дева Мария в нейното „Да бъде“ – „Fiat“, и нейният „Магнификат“ носят печата на великодушното е себеотдаване във вярата.

Член 3**ВЪВ ВРЕМЕТО НА ЦЪРКВАТА**

- 2623 В деня на Петдесетница Духът на обещанията слезе над учениците: „те всички в единомислие бяха заедно“ (Деян. 2, 1), „те всички единомдушно прекарваха в молитва“ (Деян. 1, 14). Светият Дух, Който учи Църквата на всичко и ѓ напомня всичко, което Исус е говорил⁹², я подготвя също и за молитвен живот. 731
- 2624 В първата община на Йерусалим вярващите „постоянстваха в учението на апостолите, в общуването, в хлеболомението и в молитвите“ (Деян. 2, 42). Тази последователност е типична за молитвата на Църквата, основана върху апостолската вяра и засвидетелствана от любовта, тя се подхранва от Евхаристията. 1342
- 2625 Първоначално тези молитви са молитвите, които верните слушат и четат в Писанията. Но след изпълнението им в Христос верните ги осъвременяват, особено тези от Псалмите.⁹³ Светият Дух, Който по този начин напомня за Христос на Неговата молеща се Църква, я води към цялата Истина и създава нови формули, които изразяват непроницаемата Тайна на Христос, Който действа в живо- 1092

⁹² Вж. *Иоан.* 14, 26.⁹³ Вж. *Лук.* 24, 27. 44.

- 1200 та, в тайнствата и в мисията на Своята Църква. Тези формули се развиват в големите литургически и духовни традиции. *Формите на молитвата*, такива, каквито ги изразяват апостолските и каноническите Писания, ще останат образец за християнската молитва.

I. Благослов и богопочитание

- 1078 2626 *Благословът* изразява основно движение на християнската молитва: то е среща на Бога и човека. В него Божият дар и приемането му от човека взаимно се зоват и се сливат. Молитвата на благослова е отговорът на човека за Божиите дарове: тъй като Бог благославя, човешкото сърце може да отговори, благославяйки Този, Който е Изворът на всяко благословение.
- 1083 2627 Две основни форми изразяват това движение: понякога благословието се издига, носено в Свети Дух от Христос към Отца (ние Го благославяме, задето ни е благословил)⁹⁴; понякога то измолва благодатта на Светия Дух, който чрез Христос слиза до Отца (именно Той е, Който ни благославя)⁹⁵.
- 2096-2097 2628 *Поклонението* е първото основно предразположение на човека, който признава, че е създадено пред лицето на своя Създател. То възхвалява величието на Господа, Който ни сътвори⁹⁶, и Всемогъществото на Спасителя, Който ни освобождава от злото. То е преклонение на духа пред „Царя на Славата“⁹⁷ и почтително мълчание пред Бога „вечно Всевишен“⁹⁸. Поклонението на Бога, Трисвят и вселюбещ, ни изпълва със смирение и дава сигурност на нашите молитви.
- 2559

II. Просителната молитва

- 2629 В Новия Завет речникът на умоляването е богат с нюанси: искам, изисквам, настоявам, призовавам, викам, крещя и дори „подвизаване в молитвите“⁹⁹. Но най-честата форма на молитвата е искането, защото е най-непринудена. Именно чрез молитвата на про-
- 396

⁹⁴ Вж. *Еф.* 1, 3-14; *2 Кор.* 1, 3-7; *1 Петър.* 1, 3-9.

⁹⁵ Вж. *2 Кор.* 13, 13; *Рим.* 15, 5-6. 13; *Еф.* 6, 23-24.

⁹⁶ Вж. *Пс.* 94, 1-6

⁹⁷ Вж. *Пс.* 23, 9-10

⁹⁸ SANCTUS AUGUSTINUS, *Enarratio in Psalmum*, 62, 16: CCL 39, 804 (PL 36, 758).

⁹⁹ Вж. *Рим.* 15, 30; *Кол.* 4, 12.

шението ние изразяваме съзнанието си за нашата връзка с Бога: като създания ние не сме първопричина на себе си, нито господари на съдбата си, нито наша крайна цел; но, понеже сме грешници, ние знаем като християни, че се отклоняваме от нашия Отец. Искането е вече завръщане към Него.

2630 „Новият Завет не съдържа молитвени „плачове“, често срещани в Стария Завет. Оттогава във възкръсналия Христос искането на Църквата е основано на надеждата, дори ако ние сме още в очакване и ни предстои всеки ден да се обръщаме. От друга дълбочина блика християнското искане, това, което св. Павел нарича *стенание*: това е стон на създанието в родилни мъки (*Рим.* 8, 22), ние самите стенем, „очаквайки осиновение – изкупване на нашето тяло. Защото нашето спасение е в надежда“ (*Рим.* 8, 23-24); най-сетне това са неизказаните въздишки на Светия Дух, Който „ни подкрепя в нашите немощи, защото не знаем за какво да се помолим, както трябва“ (*Рим.* 8, 26). 2090

2631 *Искането за прошка* е първата подбуда на молитвеното прошение. Митарят се моли: „Бъди милостив към мене, грешника“ (*Лук.* 18, 13). То предхожда една праведна и чиста молитва. Смирението с доверие ни поставя в светлината на общението с Отца и Неговия Син Исус Христос и едни с други.¹⁰⁰ „И, каквото просим, получаваме от Него“ (*1 Иоан.* 3, 22). Искането на прошка предшества Евхаристичната литургия, както и личната молитва. 2838

2632 Християнското прошение е в центъра на желанието и *търсенето на Царството*, което идва, според учението на Исуса.¹⁰¹ Съществува степенуване на прошенията; най-напред за Царството, после за това, което е необходимо, и накрая да го приемем, и да съдействаме за неговото идване. Това съдействие в мисията на Христос и Светия Дух, което сега е служение на Църквата, е обект на молитвата на апостолската общност.¹⁰² Именно молитвата на св. Павел, истински апостол, ни разкрива как Божествената грижа за всички Църкви трябва да вдъхновява християнската молитва.¹⁰³ Чрез молитвата всеки кръстен работи за идването на Царството. 2816
1942
2854

¹⁰⁰ Вж. *Иоан.* 1, 7-2, 2.

¹⁰¹ Вж. *Мат.* 6, 10, 33; *Лук.* 11, 2, 13.

¹⁰² Вж. *Деян.* 6, 6; 13, 3.

¹⁰³ Вж. *Рим.* 10, 1; *Еф.* 1, 16-23; *Фил.* 1, 9-11; *Кол.* 1, 3-6; 4, 3-4, 12.

- 2830 2633 Като участваме по този начин в спасителната Божия любов, ние разбираме, че *всяка нужда* може да стане обект на молба. Христос, Който прие всичко, за да изкупи всичко, е прославен чрез нашите прошения, които поднасяме на Отца в Негово име.¹⁰⁴ Именно с тази увереност Яков¹⁰⁵ и Павел ни увещават да се молим постоянно при всички обстоятелства.¹⁰⁶

III. Ходатайствената молитва

- 432 2634 Ходатайствената молитва е просителна молитва, която ни приближава най-много до молитвата на Исус. Той именно е единственият Застъпник пред Отца за всички хора, особено за грешниците.¹⁰⁷ Той „може и винаги да спасява ония, които дохождат чрез Него при Бога, понеже е всякога жив, за да ходатайства за тях“ (*Евр.* 7, 25) „Сам Духът ходатайства за нас ... и Неговото ходатайство за светците е според Божия промисъл“ (*Рим.* 8, 26-27).
- 2571 2635 Да ходатайстваш, да искаш в полза на друг, още от Авраам е свойствено на сърцето, живещо в съгласие с Божието милосърдие.
- 2577 Във времето на Църквата християнското ходатайство участва в това на Христос: то е израз на общението на светиите. В ходатайството този, който се моли, не се грижи само за собствените си интереси, но мисли по-скоро за чуждите дотам, че се моли (*Фил.* 2, 4) за ония, които му правят зло.¹⁰⁸
- 1900 2636 Първите християнски общности са живели интензивно в тази форма на споделяне на благата.¹⁰⁹ Апостол Павел ги прави по този начин участници в неговата Евангелска мисия¹¹⁰, но и ходатайства
- 1037 за тях.¹¹¹ Ходатайството на християните не познава граници: „за всички човеци ... за всички, които са на власт“ (*1 Тим.* 2, 1-2), за гонителите¹¹², за спасението на онези, които отхвърлят Евангелието¹¹³.

¹⁰⁴ Вж. *Иоан.* 14, 13.

¹⁰⁵ Вж. *Иак.* 1, 5-8.

¹⁰⁶ Вж. *Еф.* 5, 20; *Фил.* 4, 6-7; *Кол.* 3, 16-17; *1 Сол.* 5, 17-18.

¹⁰⁷ Вж. *Рим.* 8, 34; *1 Ion.* 2, 1; *1 Тим.* 2, 5-8.

¹⁰⁸ Вж. *Деян.* 7, 60; *Лук.* 23, 28. 34.

¹⁰⁹ Вж. *Деян.* 12, 5; 20, 36; 21, 5; *2 Кор.* 9, 14.

¹¹⁰ Вж. *Еф.* 6, 18-20; *Кол.* 4, 3-4; *1 Сол.* 5, 25.

¹¹¹ Вж. *2 Сол.* 1, 11; *Кол.* 1, 3; *Фил.* 1, 3-4.

¹¹² Вж. *Рим.* 12, 14.

¹¹³ Вж. *Рим.* 10, 1.

IV. Благодарствената молитва

2637 Благодарствената молитва поставя своя отпечатък върху молитвата на Църквата, която, отслужвайки Евхаристията, се проявява и става все повече това, което е. В действителност спасителното дело на Христос освобождава творението от греха и смъртта, за да го посвети отново и да го върне на Отца за Славата Му. Благодарността на членовете на Тялото участва в това на техния Глава. 224, 1328 2603

2638 Както в просителната молитва, всяко събитие и всяка нужда могат да станат благодарствено приношение. Посланията на св. апостол Павел започват и завършват често с благодарение и Господ Исус винаги присъства там: „За всичко благодарете: защото такава е спрямо вас волята Божия в Христа Иисуса“ (1 Сол. 5, 18). „Постоянствайте в молитвата, като бодърствате в нея с благодарност“ (Кол. 4, 2).

V. Славословната молитва

2639 Възхвалата е форма на молитва, която признава най-непосредствено, че Бог е Бог. Тя Го възпява, за Самия Него, прославя Го не само за това, което Той прави, но защото *ТОЙ Е*. Тя участва в блаженството на чистите сърца, които Го обичат във вярата, преди да Го видят в Славата. Чрез възхвалата Светият Дух се съединява с нашия дух, за да засвидетелства, че сме чеда Божии.¹¹⁴ Той свидетелства на Единородния Син, в Който ние сме осиновени и чрез Когото ние прославяме Отца. Славословието допълва другите форми на молитва и ги принася на Този, Който е изворът и краят: „Един Бог Отец, от Когото е всичко, и Ние сме у него“ (1 Кор. 8, 6). 213

2640 Св. Лука често отбелязва в своето Евангелие чудесата, извършени от Христос. Подчертава също възхищението си и възхвалата на делата на Светия Дух, които са отразени в Деянията на апостолите: животът на общността в Йерусалим¹¹⁵; хромият, излекуван от Петър и Иван¹¹⁶; тълпата, която прославя Бога¹¹⁷; езичниците от

¹¹⁴ Вж. Рим. 8, 16.

¹¹⁵ Вж. Деян. 2, 47.

¹¹⁶ Вж. Деян. 3, 9.

¹¹⁷ Вж. Деян. 4, 21.

Писидия, които „слушаха това, радваха се и прославяха словото Господне“ (Деян. 13, 48).

2587 2641 „Като се назидавате сами с псалми и славословия и с песни духовни, пеейки и възпявайки в сърцата си Господа“ (Еф. 5, 19).¹¹⁸ Както вдъхновените автори на Новия Завет, първите християнски общности, препрочитат книгата на Псалмите и възпяваната в тях Тайна на Христос. В новостта на Духа те също съставят химни и песни, вдъхновени от нечуваното Събитие, което Бог извърши в Своя Син: Неговото Въплъщение, Неговата победа над смъртта; Неговото Възкресение и Възнесението Му отдясно на Отца.¹¹⁹ Именно от това „чудо“ на цялата икономѐя на спасението се издига прославата и възхвалата на Бога.¹²⁰

1137 2642 Откровението за това, „което има да стане“ – Апокалипсисът, се изгражда върху славословията на Небесната литургия¹²¹, но също и върху ходатайството на „свидетелите – мъченици“¹²²: Пророците и светците, всички ония, които бяха избити на земята за свидетелство за Исус¹²³, огромни тълпи хора, които, минали през големите терзания, ни предшестват в Царството, пеят възхвали за слава на Този, Който седи на Трона на Агнеца¹²⁴. Приобщавайки се към тях, Църквата на земята пее също благодарствени песни във вярата и в изпитанието. В просителната и ходатайствената молитва вярата се надява повече от всяка надежда и въздава благодарения на „Отца на светлините, у Когото няма изменение“¹²⁵. Така вярата е чисто славословие.

1330 2643 Евхаристията съдържа и изразява всички форми на молитвата: тя е „чист дар“ на цялото Тяло Христово, за слава на Името Му.¹²⁶ Тя е, според традициите от Изтока и Запада, „хвалебна жертва“.

Накратко

2644 *Светият Дух, Който поучава Църквата, е напомня всичко, което Исус е казал. Той я възпитава също в молитвения живот, пораждайки изрази, които се обновяват в рам-*

¹¹⁸ Вж. Кол. 3, 16.

¹¹⁹ Вж. Фил. 2, 6-11; Кол. 1, 15-20; Еф. 5, 14; 1 Тим. 3, 16; 6, 15-16; 2 Тим. 2, 11-13.

¹²⁰ Вж. Еф. 1, 3-14; Рим. 16, 25-27; Еф. 3, 20-21; Иуд. 24-25.

¹²¹ Вж. Откр. 4, 8-11; 5, 9-14; 7, 10-12.

¹²² Вж. Откр. 6, 10.

¹²³ Вж. Откр. 18, 24.

¹²⁴ Вж. Откр. 19, 1-8.

¹²⁵ Вж. Иак. 1, 17.

¹²⁶ Вж. Мал. 1, 11.

ките на постоянните форми: благослов, прошение, ходатайство, благодарения и възхвала.

- 2645 *Именно защото Бог го благослови, човешкото сърце може от своя страна да благославя Този, който е извор на всяко благословение.*
- 2646 *С молитвата на прощението се търси прошката, Царството Божие, както и удовлетворението на всяка истинска нужда.*
- 2647 *Ходатайствената молитва се състои в прошение за другите. Тя не познава граници и се разпростира дори над враговете.*
- 2648 *Всяка радост и всяка мъка, всяко събитие и всяка нужда могат да бъдат предмет на благодарение, което, с участие на Христос, може да изпълни целия живот. „За всичко благодарете“ (1 Сол. 5, 18).*
- 2649 *Славословната молитва съвсем безкористно се издига към Бога; тя Го възпява заради Него; тя Го прославя не само за това, което Той прави, а защото ТОЙ Е.*

ГЛАВА ВТОРА

ПРЕДАНИЕТО НА МОЛИТВАТА

- 2650 Молитвата не се ограничава в спонтанен изблик на един вътрешен импулс: за да се моли, човек трябва да иска да се моли. Не е достатъчно само да се знае какво разкриват Писанията за молитвата: трябва също да се научим да се молим. Светият Дух учи Божиите чедата да се молят чрез едно живо препредаване на светото Препредаване, във „вярващата и молеща се Църква“¹.
- 75
- 94 2551 Преданието на християнската молитва е една от формите на растеж на Преданието на вярата най-вече чрез съзерцанието и учението на вярващите, които пазят в сърцата си събитията и словата на икономията на спасението и чрез задълбочено проникване в духовните неща, които те практикуват.²

Член 1

ИЗВОРИТЕ НА МОЛИТВАТА

- 694 2652 Светият Дух е „живата вода“, която в молещото сърце „тече в живот вечен“³. Именно Той ни учи да Го приемаме от Самия Извор – Христос. Впрочем в християнския живот има извори, където Христос ни очаква, за да ни напои в Светия Дух:

Словото Божие

- 133 2653 Църквата „подканя настоятелно и ревностно всички християни“ ... да придобият с постоянно четене на Божествените Писания „превъзходството на познаването на Христа Исуса“ (*Фил.* 3, 8). Но
- 1100 молитвата трябва да придружава четенето на Светото Писание, за

¹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

³ Вж. *Иоан.* 4, 14.

да може да се завърже разговор между Бога и човека, защото „именно към Него ние се обръщаме, когато се молим, именно Него ние слушаме, когато четем божествените прорицания“⁴.

2654 Духовните Отци перифразират *Мат. 7, 7* и обобщават така разположенията на сърцето, подхранвано от Словото Божие в молитвата: „Гърсете, четейки, и ще намерите, размишлявайки; чукайте, молейки се, и ще ви се отвори чрез съзерцанието.“⁵

ЦЪРКОВНАТА ЛИТУРГИЯ

2655 Мисията на Христос и Светия Дух, Който в сакраменталната литургия на Църквата съобщава, осъществява и раздава Тайната на Спасението, продължава в молещото се сърце. Духовните Отци сравняват понякога сърцето с олтар. Молитвата поглъща и усвоява Литургията по време на и след отслужването. Дори когато е изживяна „тайно“ (*Мат. 6, 6*), молитвата е винаги молитва на Църквата. Тя е общение със Светата Троица.⁶

1073

368

БОГОСЛОВСКИТЕ ДОБРОДЕТЕЛИ

1812-1829

2656 В молитвата трябва да се влиза, както в литургията: през тясната врата на *вярата*. В знаците на Божието присъствие ние търсим и възглаваме Лицето на Господа; искаме да чуем и съхраним Словото Му.

2657 Светият Дух учи да отслужваме литургията в очакване пришествието на Христа. Той ни поучава да се молим с *наdejда*. От друга страна, молитвата на Църквата и личната молитва подхранват в нас надеждата. Псалмите, особено със своя конкретен и разнообразен език, ни учат да полагаме надеждата си в Бога: „Твърдо се уповавах на Господа, и Той се наклони към мене и чу моите вопли“ (*Пс. 39, 2*). „А Бог на надеждата дано ви изпълни с всяка радост и мир във вярата, та чрез силата на Духа Светаго да се преумножава вашата надежда“ (*Пс. 15, 13*).

⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 25: AAS 58 (1966) 826; вж. SANCTUS AMBROSIIUS, *De officiis ministrorum*, 1, 88: ed. N. TESTARD (Paris 1984) p. 138 (PL 16, 50).

⁵ GUIGO II CARTUSIENSIS, *Scala claustralium*, 2, 2: PL 184, 476. Haec tamen verba non accipiuntur in textu editionis criticae SC 163, 84; vide ibi apparatus criticum.

⁶ *Institutio generalis de liturgia Horarum*, 9: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 1 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 25.

2658 „А надеждата не посрамя, защото *любовта* Божия се изля в
нашите сърца чрез дадения нам Дух Светий“ (Рим. 5, 5). Молитва-
та, оформена в литургическия живот, черпи всичко в Любовта, с ко-
ято ние сме обичани в Христос и която ни учи да се обичаме, както
826 Той ни обикна. Любовта е извор на молитвата. Който черпи от него,
достига до върха на молитвата:

„Обичам Те, Боже мой, и единственото ми желание е да Те обичам до
сетния дъх на живота си. Обичам Те, Боже мой, безкрайно любим и
бих предпочел да умра, обичайки Те, отколкото да живея, без да Те
обичам. Обичам Те, Господи, и единствената благодат, която Ти ис-
кам, е да Те обичам вечно. ... Боже мой, ако езикът ми не може да казва
всеки момент, че Те обичам, искам сърцето ми да Ти го повтаря с
всяко свое туптене.“⁷

„Днес“

1165 2659 Ние научаваме да се молим в определени моменти, слушайки
Словото Божие и участвайки в Неговата Пасхална Тайна. Но по *всяко*
2837 *време*, в събитията на всеки ден, Неговият Дух ни е даден, за да се изли-
305 ва молитвата. Учението на Исус за молитвата „Отче наш“ следва същата
линия, както и Провидението.⁸ Времето е в ръцете на Отца; Ние Го сре-
щаме в настоящето, не вчера, нито утре, а днес: „Да бяхте сега послуша-
ли Неговия глас: не ожесточавайте сърцето си“ (Ис. 94, 8).

2660 Да се молим в ежедневните събития и всеки момент, е една
от тайните на Царството, открити на „най-малките“, на слугите Хрис-
2546 тови, на „бедните“ от Блаженствата. Справедливо и праведно е да
2632 се молим за идването на Царството на правдата и мира, така че то
да промени хода на историята. Важно е също с молитва да „подква-
сим“ скромните ежедневни събития. Всички форми на молитва мо-
гат да бъдат този квас, на който Господ оприличава Царството.⁹

Накратко

2661 *Чрез живото препредаване – Преданието в Църквата,
Светият Дух учи Божшите чедра да се молят.*

⁷ SANCTUS IOANNES MARIA VIANNEY, *Oratio*, apud B. NODET, *Le Cure d'Ars. Sa pensee-son coeur* (Le Puy 1966) p. 45.

⁸ Вж. *Мат.* 6, 11. 34.

⁹ Вж. *Лук.* 13, 20-21.

2662 *Словото Божие, църковната Литургия, добродетелите на вярата, надеждата и любовта са изворите на молитвата.*

Член 2

ПЪТЯТ НА МОЛИТВАТА

2663 В живото Предание на молитвата всяка Църква предлага на своите верни според историческия, социалния и културния контекст, езика на тяхната молитва: думи, жестове, мелодии, иконография. На Учителната власт¹⁰ принадлежи задължението да разпознава верността на тези пътища на молитвата към Преданията на апостолската вяра. Пастирите и катехетите трябва да обясняват техния смисъл винаги във връзка с Исус Христос. 1201

МОЛИТВАТА КЪМ ОТЦА

2664 Няма друг път за християнската молитва освен Христос. Дали молитвата ни е обща или лична, гласна или вътрешна, тя достига до Отца само ако се молим в „името на Исуса“. Светото Човечество на Исус е следователно пътят, чрез който Светият Дух ни учи да се молим на Бога, нашия Отец. 2780

МОЛИТВАТА КЪМ ИСУС

2665 Молитвата на Църквата, подхранвана от Словото Божие и отслужването на Литургията, ни учи да молим Господа Исуса. Дори ако е пряко отправена към Отца, тя съдържа във всички литургични традиции молитвените форми, отправени към Христос. Някои псалми в съответствие с осъвременяването им в Църковната молитва и в Новия Завет поставят на устните ни и отпечатват в сърцата ни призивите на тази молитва към Христос: Син Божи, Слово Божие, Господ, Спасител, Агнец Божи, Цар, Възлюбен Син, Син на Девата, Добър Пастир, наш Живот и наша Светлина, наша Надежда, наше Възкресение, Приятел на хората... 451

¹⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 10: AAS 58 (1966) 822.

2666 Но ИСУС е името, съдържащо всичко това, което Божият Син
432 получава в Своето Въплъщение. Божественото име е непроизноси-
мо с човешки устни¹¹, но поемайки нашето човечество, Божиято Сло-
во ни Го предава и ние можем да Го призоваваме „Исус“ „УНУН
435 спасява“¹². Името на Исус съдържа всичко: Бога и човека и цялата
икономия на сътворението и спасението. Да молим „Исус“, значи да
Го призоваваме и да се обръщаме към Него в нас. Името Му е
единственото, което съдържа Присъствието, което то означава. Исус
е Възкръснал и всеки, който „призове името Господне“, приема Бо-
жия Син, Който Го обикна и се предаде за Него.¹³

2667 Това призоваване със смирена вяра бе развито в Преданието на Цър-
ковната молитва в многобройни форми на Изток и на Запад. Най-честият
2616 израз на молитва, предаден от духовниците на Синай, на Сирия и на Атон, е
зовът: „Иисусе Христе, Сине Божий, Господи, помилуй нас грешните!“ Мо-
литвата съединява химна на Христос във *Фил. 2*, 6-11 с призива на митаря и
просящите за светлина¹⁴. Чрез нея сърцето се приобщава към нищетата на
хората и милосърдието на техния Спасител.

435 2668 Призоваването Светото име на Исус е най-простият път на постоянна-
та молитва. Повтаряна често в смирение от внимателното сърце, тя не се
разпилява „в многословието“ (*Мат. 6, 7*), но пази Словото и принася плод с
търпение.¹⁵ Тя е възможна „по всяко време“, защото не е какво да е занима-
ние покрай другите, а единственото занимание – това да се обича Бог, който
оживява и преобразява всяко дело в Исус Христос.

478 2669 Църковната молитва почита и се прекланя пред Исусовото Сърце; ка-
то призовава пресветото Му име, тя почита Въплътеното Слово и Неговото
1674 Сърце, Кое от Любов към хората се остави да бъде прободено от грехове-
те ни. Християнската молитва обича да следва *Кръстния път* на Спасителя.
Спирането от Преторията до Голгота и до Гроба открояват пътуването на
Исус, Който изкупи света със светия си Кръст.

„Ела, Душе Свети“

683 2670 „Никой не може да нарече: „Иисуса Господ освен чрез Света-
го Духа“ (*1 Кор. 12, 3*). Всеки път, когато започваме да молим Ису-

¹¹ Вж. *Их.* 3, 14; 33, 19-23.

¹² Вж. *Мат.* 1, 21л

¹³ Вж. *Рим.* 10, 13; *Деян.* 2, 21; 3, 15-16; *Гал.* 2, 20.

¹⁴ Вж. *Лук.* 18, 13; *Марк.* 10, 46-52.

¹⁵ Вж. *Лук.* 8, 15.

са, Светият Дух със своята предварителна благодат ни привлича по пътя на молитвата. Понеже Той ни учи да се молим, призовавайки Христос, защо да не се молим направо на Него? Затова Църквата ни приканва да умоляваме всеки ден Светия Дух, особено в началото и в края на всяко важно дело. 2001 1310

„Ако Духът не трябва да бъде почитан, как ме почита Той чрез Кръщението? И ако Той трябва да бъде почитан, не трябва ли Той да бъде обект на специално поклонение?“¹⁶

2671 Традиционната форма на молитва към Духа е да се призовава Отца чрез Христос, нашия Господ, за да ни даде Той Духа Утешителя.¹⁷ Исус настоява за това искане в Негово име в самия момент, когато Той обещава дара на Духа на Истината.¹⁸ Но най-простата и най-директна молитва е също традиционна: „Ела, Душе Свети“ и всяка литургична традиция я развива в антифоните и химните:

„Ела, Душе Свети, изпълни сърцата на Твоите верни и разпали в тях огъня на Твоята любов.“¹⁹

„Царю Небесен, Душе Утешителю, Душе на Истината, навсякъде присъстващ и изпълващ всичко, Съкровище на всички блага и Подателю на Живота, ела и всели се в нас, очисти ни, спаси, Благие, душите ни.“²⁰

2672 Светият Дух, чието помазване изпълва цялото ни същество, е Въртешният Учител на християнската молитва. Той е ваятелят на живото Предание на молитвата. Наистина има толкова пътища в молитвата, колкото и молещи се, но един и същ Свети Дух действа във всички и с всички. Именно в общението със Светия Дух християнската молитва става молитва на Църквата. 695

В ОБЩЕНИЕ СЪС СВЕТАТА МАЙКА БОЖИЯ

2673 В молитвата Светият Дух ни обединява в личността на Единствения Син с Неговото прославено човечество. Именно в Него и 689

¹⁶ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Oratio* 31: (theologica 5), 28: SC 250, 332 (PG 36, 165).

¹⁷ Вж. *Лук.* 11, 13.

¹⁸ Вж. *Иоан.* 14, 17; 15, 26; 16, 13.

¹⁹ *In sollemnitate Pentecostes*, Antiphona ad “Magnificat” in I Vesperis: *Liturgia Horarum*, editio typica, v. 2 (Typis Polyglottis Vaticanis 1973) p. 798; вж. *Sollemnitas Pentecostes*, Ad Missam in die, *Sequentia: Lectionarium*, v. 1, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 855-856).

²⁰ *Officium Horarum Byzantinum, Vespertinum in die Pentecostes*, *Sticherum* 4: Πεντηκοστήριον (Rome 1884) p. 394.

чрез Него нашата синовна молитва ни приобщава в Църквата с Мария, Майката на Исус²¹.

494 2674 От съгласието, дадено във вярата при Благовещението и непоклатимо поддържано под Кръста, майчинството на Мария се простира от този момент над братята и сестрите на нейния Син, които са още странници и са изложени на опасности и нищета.²² Исус, Единственият Посредник, е пътят на нашата молитва. Мария, Неговата и наша Майка, ни предава Неговия образ, бидейки напълно пречиста (прозрачна): тя „показва пътя“ [Οδηγήτρια]; тя е „Знакът“ според традиционната източна и западна иконография.

970 2675 От това особено съдействие на Мария с делото на Светия
 512 Дух Църквите са развили молитвата на Светата Божия Майка, съ-
 редоточавайки я в личността на Христос, проявена в Неговите тай-
 ни. В безбройните химни и песнопения, които изразяват тази молит-
 ва, обикновено се редуват две действия: едното „величае“ Господа
 2619 за великите дела, които Той извърши за Неговата смирена слугиня и
 чрез нея за всички хора²³; другото – доверява на Майката на Исус
 коленопреклонните молби и възхваленията на Божиите чеда, защото
 Тя познава сега човечеството, което в нея е свързано с Божия Син.

2676 Това двойно действие на молитвата към Мария е намерило привилегирован израз в молитвата „Ave Maria“ [*Радвай се, Марийо, пълна с благодат*]:

722 „Az Те поздравявам, Мария (Радвай се, Мария).“ С поздрава на Архангел Гавраил започва молитвата „Ave“. Именно Бог, Той Самият, чрез посланието на Своя Ангел поздравява Мария. Нашата молитва се осмелява да поеме поздрава на Мария с погледа, който Бог отправя към Своята смирена слугиня²⁴, и да се радва от радостта, която намира в Нея.²⁵

490 „Пълна с благодат, Господ е с тебе“: Двете думи на ангелския поздрав се осветляват взаимно. Мария е пълна с благодат, защото Господ е с Нея. Благодатта, с която е изпълнена, е присъствието на Този, Който е извор на всяка благодат. „Радвай се ... дъще Иерусалимова ... Господ ... е посред Тебе“ (*Соф.* 3, 14. 17). Мария, в Която се всели Самият Господ, е самата дъщеря Сионова,

²¹ Вж. *Деян.* 1, 14.

²² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 62: AAS 57 (1965) 63.

²³ Вж. *Лук.* 1, 46-55.

²⁴ Вж. *Лук.* 1, 48.

²⁵ Вж. *Соф.* 3, 17.

Ковчегът на Завета, мястото, където обитава Славата Божия: Тя е „скинята на Бога с човеците“ (Откр. 21, 3); „Пълна с благодат“, тя е всецяло отдадена на Този, Който се всели в нея и Когото тя даде на света.

„Благословена си ти между жените и благословен е плодът на твоята утроба – Исус.“ След ангелския поздрав ние прибавяме нашия, този на Елисавета: изпълнена с Дух Свети (Лук. 1, 41), Елисавета е първата в дългата поредица от поколения, която обяви Мария за блажена²⁶: „Блажена е, която е повярвала“ (Лук. 1, 45). Мария е благословена между всички жени, защото повярва в изпълнението на Словото Божие. С вярата си Авраам стана благослов за всички народи на земята (Бит. 12, 3). С вярата си Мария стана Майка на вярващите, благодарение на нея всички народи на земята получават Този, Който е самото Божие благословение: Исус, благословеният плод на Твоята утроба.

2677 „Света Марийо, Майко Божия, моли се за нас...“ С Елисавета ние се учудваме: „И откъде ми е това – да дойде при мене Майката на моя Господ?“ (Лук. 1, 43). Защото ни дава Сина Си Исус, Мария е Майка Божия и наша Майка. Ние можем да ъ поверим всичките си грижи и молби. Тя се моли за нас, както се моли за себе си: „Нека ми бъде по думата Ти“ (Лук. 1, 38). Доверявайки се на молитвата ъ, ние се предоставяме с нея на Божията воля: „Да бъде Твоята воля.“

„Моли се за нас, грешниците, сега и в смъртния ни час.“ Молейки Мария да се моли за нас, ние се признаваме за бедни грешници и се обръщаме към „Майката на Милосърдието“, към Пресветата. Ние се предаваме на нея „сега“, в настоящето на нашия живот. И нашето доверие се разпростира, за да ъ се отдадем още отсега до „часа на нашата смърт“. Да бъде там, както на Кръстната смърт на своя Син, и в часа на нашето преминаване да ни приеме като наша Майка,²⁷ за да ни заведе при своя Син Исус в Рая.

2678 Западната средновековна набожност е развила молитвата на Розария като простонароден заместител на Молитвата на Часовете. На Изток хвалебствената форма на Акатиста и на Параклиса е останала по-близо до хоралната служба във Византийските църкви, докато арменското, коптското и сирийското Предание са предпочели химните и народните песнопения към Божията Майка. Но в „Аве Мария“, в Богородичните химни, в химните на св. Ефрем или на св. Григорий от Нарек преданието на молитвата остава в основата си същото.

²⁶ Вж. Лук. 1, 48.

²⁷ Вж. Иоан. 19, 27.

- 967 2679 Мария е свършената Молителка, образ на Църквата. Когато
 € се молим, ние се присъединяваме с нея в Божия промисъл, Който
 изпраща Своя Син, за да спаси всички хора. Както възлюбеният уче-
 ник, ние я приемаме при нас²⁸, Майката на Исус, станала Майка на
 всички живи. Ние се молим с нея и я молим. Молитвата на Църква-
 972 та се поддържа от молитвата на Мария. Тя е съединена с нея в на-
 деждата.²⁹

Накратко

- 2680 *Молитвата е отправена главно към Отца. Тя е насочена
 също така към Исус именно чрез призоваване Неговото
 свето име: „Иисусе Христе, Сине Божий, Господи, поми-
 луй нас, грешните!“*
- 2681 *„Никой не може да нарече Исуса Господ, освен чрез Духа
 Светаго“ (1 Кор. 12, 3). Църквата ни приканва да призо-
 ваваме Светия Дух като вътрешен Учител на християн-
 ската молитва.*
- 2682 *На основание на нейното особено взаимодействие със
 Светия Дух Църквата обича да се моли в общение с Дева
 Мария, за да величае с Нея великите дела, които Бог осъ-
 ществи в Нея, и да € повери коленопреклонни молби и въз-
 хваления.*

Член 3

ВОДАЧИ В МОЛИТВАТА

СОНМ СВИДЕТЕЛИ

- 2683 Свидетелите, които ни предшестват в Царството³⁰, особено
 онези, които Църквата признава като „Светци“, участват в живото
 Предание на молитвата с примера на живота си, с предаването на

²⁸ Вж. *Иоан.* 19, 27.

²⁹ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 68-69: AAS 57 (1965) 66-67.

³⁰ Вж. *Евр.* 12, 1.

своите писания и с тяхната молитва днес. Те съзерцават Бога, възхваляват Го и не престават да се грижат за тези, които са оставили на земята. Влизайки в радостта на Учителя си, те са поставени над много.³¹ Тяхното ходатайство е височайше служение на Божия промисъл. Ние можем и трябва да ги молим да ходатайстват за нас и за целия свят. 956

2684 В общението на светците през дългата история на Църквите са се развили различни форми на *духовност*. Личната харизма на един свидетел на Божията любов за хората можа да бъде предадена, като духа на Илия на Елисей³² и на Йоан Кръстител³³. „Ще върви пред Него Духът, за да имат дял учениците в този Дух.“³⁴ Духовност има също в сливането на други литургични и богословски течения и тя свидетелства за проникването на вярата в човешката среда и в нейната история. Формите на християнска духовност участват в живота Предание на молитвата и са необходимо ръководство за верните. Те отразяват в богатото си разнообразие чистата и единствена светлина на Светия Дух. 917 919 1202

„Духът наистина е място на светците и светецът е място, подобаващо на Духа, понеже се отдава да живее с Бога и се нарича Негов Храм.“³⁵

СЛУЖИТЕЛИ НА МОЛИТВАТА

2685 *Християнското семейство* е първото място за възпитание в молитвата. Основано върху тайнството Брак, то е „домашната църква“, където Божиите чедра научават да се молят „в Църквата“ и да постоянстват в молитвата. За малките деца особено всекидневната семейна молитва е първото доказателство за живата памет на Църквата, събудена търпеливо от Светия Дух. 1657

2686 *Ръкоположените служители* също са отговорни за подготовката към молитвата на своите братя и сестри в Христос. Служители на Добрия Пастир, те са ръкоположени, за да водят Божия народ към живите извори на молитвата: Божието Слово, Литургията, 1547

³¹ Вж. *Мат.* 25, 21.

³² Вж. *4 Цар.* 2, 9.

³³ Вж. *Лук.* 1, 17.

³⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Perfectae caritatis*, 2: AAS 58 (1966) 703.

³⁵ SANCTUS BASILIUS MAGNUS, *Liber de Spiritu Sancto*, 26, 62:SC 17bis, 472 (PG 32, 184).

богословския живот, днешния Божи ден в конкретните обстоятелства.³⁶

- 916 2687 Много *монаси* са посветили целия си живот на молитвата. Още в Египетската пустиня отшелници, монаси и монахини са отдавали времето си на молитва във възхвала на Бога и ходатайство за своя народ. Богопосветеният живот не се поддържа и не се разпространява без молитвата. Тя е един от живите извори на съзерцанието и на духовния живот в Църквата.

- 2688 *Катехезата* за децата, младежите и възрастните има за цел Божието Слово да се осмисля в личната молитва, така че да намира отклик в литургичната молитва и да се задълбочава непрекъснато, за да донесе плод в новия живот. Катехезата е също моментът, в който може да се разбере и възпита народното благочестие.³⁷ Запомнянето на основните молитви предоставя необходимата опора за молитвения живот, но важното е да се направи така, че да се почувства техният смисъл.³⁸

2689 *Молитвените събрания* и „школите за молитва“ днес са един от знаците, един от стимулите за обновяване на молитвата в Църквата, при условие че те черпят от истинските извори на християнската молитва. Стремехът към общение е знак за истинската молитва в Църквата.

2690 Светият Дух дава на някои верни даровете на духовно ръководство – мъдрост, вяра и разсъдливост с цел общото благо, каквото е молитвата (*духовното ръководство*). Тези, които са удостоени с този дар, са истински служители на живото Предание на молитвата:

Затова душата, която се стреми към съвършенството, трябва, според съвета на св. Йоан от Кръста, „добре да внимава в какви ръце се поставя, защото какъвто е учителят, такъв е и ученикът; какъвто е бащата, такъв е и синът“. И още: „не само наставникът трябва да бъде учен и мъдър, но също и послушникът. ... Ако духовният ръководител няма опит в духовния живот, той е неспособен да води душите, които Бог призовава. Той дори не ще ги разбере.“³⁹

³⁶ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4-6: AAS 58 (1966) 995-1001.

³⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 54: AAS 71 (1979) 1321-1322.

³⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 55: AAS 71 (1979) 1322-1323.

³⁹ SANCTUS IOANNES A GRUCE, *Llana de amor viva*, redactio secunda, stropho 3, declaratio, 30: *Biblioteca Mistica Carmelitanav*. 13 (Burgos 1931) p. 171.

Благоприятни места за молитва

- 2691 Църквата, Божият дом, е място, подобаващо за литургичната молитва на енорийската общност. Тя също е привилегировано място за преклонение пред действителното присъствие на Христос в Светото Тайнство. Изборът на подходящо място не е безразличен за истинността на молитвата:
- за личната молитва такова място може да бъде едно „ъгълче за молитва“ със Светите Писания и икони, за да бъдем там „тайно“ пред нашия Отец⁴⁰. В едно християнско семейство този малък кът за молитва благоприятства общата молитва;
 - В районите, където има манастири, призиванието на тези общности е да благоприятстват за споделяне Молитвата на Часовете с верните и да осигурят необходимото уединение за една по-интензивна лична молитва⁴¹;
 - поклонничествата ни напомнят за земния път към рая. Те традиционно са върховни моменти за обновление на молитвата. За поклонниците, търсещи живи извори, светилищата са изключителни места, за да се изживеят „в Църквата“ формите на християнската молитва.

Накратко

- 2692 *Странстващата Църква е съединена в молитвата си със светците, от които проси ходатайство.*
- 2693 *Различните форми на християнска духовност участват в живота. Предание на молитвата и са ценно ръководство за духовен живот.*
- 2694 *Християнското семейство е първото място за възпитаване в молитвата.*
- 2695 *Ръкоположените свещеници, богопосветеният живот, катехезата, молитвените събрания, „духовното ръководство“ осигуряват в Църквата подкрепа за молитвата.*
- 2696 *Най-подходящите места за молитва са личният или семейният кът за молитва, манастирите, светилищата за поклонничества и най-вече Църквата, която е място, подобаващо за литургичната молитва на енорийската общност и привилегировано място за отслужване на Евхаристията.*

⁴⁰ Вж. *Мат.* 6, 6.

⁴¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Perfectae caritatis*, 7: AAS 58 (1966) 705.

ГЛАВА ТРЕТА

МОЛИТВЕН ЖИВОТ

- 1099 2697 Молитвата е животът на обновеното сърце. Тя трябва да ни въодушевява във всеки момент. Обаче ние забравяме Този, Който е наш Живот и Всичко наше. Ето защо по традициите на Второзаконието и пророците Духовните Отци настояват за молитвата като „спомен за Бога“ и като често пробуждане на „паметта на сърцето“: „Трябва да си спомняме за Бога по-често, отколкото дишаме.“¹ Не можем обаче да се молим „по всяко време“, ако няма определени по сила и по времетраене моменти, когато молитвата е желателна: това са върховите моменти на християнската молитва.
- 1168 2698 Преданието на Църквата предлага на верните ритмичност на молитвата, предназначена да подхранва постоянното моление. Някои молтви са всекидневни: сутришна и вечерна молитва, преди и след ядене, литургията на Часовете. Неделята, чийто център е Евхаристията, е осветена главно от молитвата. Цикълът на литургичната година и нейните големи празници са основните периоди на молитвен живот за християните.
- 1174
- 2177
- 2563 2699 Господ води всеки човек по пътища и начини, които Му харесват. Всеки верен Му отговаря според решението на сърцето си с личния израз на своята молитва. Християнското Предание запазва три главни изрази на молитвен живот: устна молитва, размисъл (медитация), съзерцателна молитва. Те имат една обща основна черта: съсредоточаване на сърцето. Тази бдителност да се запази Словото и да се живее в присъствието на Бога прави от тези три изрази върховни елементи в молитвения живот.

¹ SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS, *Oratio* 27 (theologica 1), 4: SC 250, 78 (PG 36, 16).

Член 1

ИЗРАЗЯВАНЕТО НА МОЛИТВАТА

I. Устната молитва

2700 Чрез Словото Бог говори на човека. Именно чрез умствени или гласни слова нашата молитва придобива форма. Но най-важното е присъствието на сърцето в Този, на Когото ние говорим в молитвата. „За да бъде чута молитвата ни, зависи не от множеството думи, а от усърдието на нашите души.“² 1176

2701 Устната молитва е необходима част от християнския живот. На учениците си, привлечени от мълчаливата молитва на своя Учител, Исус препоръчва една устна молитва: „Отче Наш“. Исус не само се е молил с литургичните молитви в синагогата. Евангелията ни Го показват да издига глас, за да изрази личната си молитва: от ликуващото прославяне на Отца³ до скръбта в Гетсимания⁴. 2603 612

2702 Тази нужда да се свържат чувствата с вътрешната молитва отговаря на изискването на нашата човешка природа. Ние сме тяло и дух и изпитваме нуждата да изразим външно чувствата си. Трябва да се молим с цялото си същество, за да дадем на нашата молитва цялата е възможна сила. 1146

2703 Тази нужда отговаря също на едно божествено изискване. Бог търси поклонници по Дух и Истина и следователно – молитвата, която се въздига жива от дълбочината на душата. Той иска също външния израз, който съединява тялото с вътрешната молитва, защото тя Му отдава свършена почит за всичко онова, на което Той има право. 2097

2704 Защото, външна и напълно човешка, устната молитва е истинската молитва на тълпите. Но и най-вътрешната молитва не пренебрегва гласната молитва. Молитвата става вътрешна в степента, в която ние имаме съзнание „за Този, на Когото говорим“⁵. Тогава устната молитва става първата форма на съзерцателната молитва.

² SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De Anna*, sermo 2, 2: PG 54, 646.

³ Вж. *Мат.* 11, 25-26.

⁴ Вж. *Марк.* 14, 36.

⁵ SANCTA THERESIA A IESU, *Camino de perfeccion*, 26: Biblioteca Mistica Carmelitana, v. 3 (Burgos 1916) p. 122.

II. Размисълът (Медитацията)

2705 Размисълът е преди всичко търсене. Духът търси да разбере
158 защо и какъв е християнският живот, за да се присъедини и да отговори на това, което Бог иска. За това се изисква внимание, което трудно се съсредоточава. Обикновено си помагаме с книга и християните не са лишени от такава помощ: Священото Писание, особено Евангелието, светите икони, литургическите текстове за деня или
127 за периода, писанията на Духовните Отци; духовни книги, голямата книга на Сътворението и тази на историята, страницата на „Днешния Ден“ на Бога.

2706 Да се размишлява върху това, което се чете, води до неговото усвояване, съпоставяйки го със самия себе си. Тук се отваря друга книга: тази на живота. Минава се от мислите към действителността. В рамките на смирението и на вярата ние разкриваме там подбудите, които вълнуват сърцето, и можем да ги разпознаем. Трябва да вършим Истината, за да достигнем до Светлината: „Господи, какво да направя?“

2690 2707 Методите на размисъл са толкова разнообразни, колкото и духовните учители. Християнинът трябва да желае редовно да размишлява. В противен случай той прилича на първите почви от притчата за сеяча.⁶ Но методът е само водач. Важното е да се напредва
2664 със Светия Дух по единствения път на молитвата: Исус Христос.

2708 Размисълът задейства мисълта, въображението, чувството и желанието. Това мобилизиране е необходимо, за да задълбочим убежденията във вярата; да подбудим обръщане на сърцето и да засилим
516 волята да следваме Христос. Християнската молитва обикновено
2678 размишлява върху „тайните на Христа“, както в *божественото четене*, или в Броеницата. Тази форма на молитвено размишление е с голяма стойност, но християнската молитва трябва да се стреми подалеч: към опознаване любовта на Господа Исуса в съединение с Него.

⁶ Вж. *Марк.* 4, 4-7. 15-19.

III. Умствената молитва

2709 Какво нещо е умствената молитва? Света Тереза отговаря: „Умствената молитва според моето мнение е интимно приятелско отношение, при което ние често разговаряме с Бога, от Когото знаем, че сме обичани.“⁷ 2562-2564

Умствената молитвата търси „Този, Когото обича душата ми“ (*Пес. на песн.* 1, 7).⁸ Това е Исус и в Него Отец. Той е търсен, защото да Го желаем е винаги началото на любовта и Той е търсен в чистата вяра, която ни прави да се раждаме от Него и да живеем в Него. Можем още да размишляваме в умствената молитва, но погледът е отправен към Господа.

2710 Изборът на *време и продължителността на умствената молитва* зависят от определена воля, разкриваща тайните на сърцето. Умствената молитва се извършва не само когато имаме време: трябва да определяме време да бъдем при Господа, с твърдото решение да не Му Го отнемаме в каквито и да са изпитания и сухота на сърцето при срещата с Него. Не можем винаги да размишляваме, но можем винаги умствено да се молим, независимо от здравословното състояние, от работата или чувствата. Сърцето е мястото за търсенето и срещата в бедността и вярата. 2726

2711 *Навлизането в умствената молитва* е подобно на влизането в Евхаристичната литургия: „да съсредоточим“ сърцето, да концентрираме цялото си същество под въздействието на Светия Дух, за да навлезе Той в дома на Господа, който сме ние; да събудим вярата, за да влезем в Присъствието на Този, Който ни очаква; да свалим нашите маски и да обърнем сърцето си към Господа, Който ни обича; да Му се поднесем като жертвоприношение, което трябва да бъде очистено и преобразено. 1348 2100

2712 Умствената молитва е молитва на Божието чедо, на опростения грешник, който скланя да приеме любовта, с която е обичан, и отговаря, обичайки още повече.⁹ Но той знае, че любовта, с която отговаря, е тази, която Духът влива в сърцето му, защото всичко е

⁷ SANCTA THERESIA A IESU, *Libro de la vida*, 8: Biblioteca Mistica Carmelitana, v. 1 (Burgos 1915) p. 57.

⁸ Вж. *Песен на песн.* 3, 1-4.

⁹ Вж. *Лук.* 7, 36-50; 19, 1-10.

- 2822 благодат от страна на Бога. Умствената молитва е смирено и покорно отдаване на любящата воля на Отца във все по-дълбоко общение с Неговия Възлюбен Син.
- 2559 2713 Така умствената молитва е най-простият израз на тайната на молитвата. Умствената молитва е *дар*, благодат. Тя може да бъде приета само в смирение и бедност. Умствената молитва е *съюзът*, сключен от Бога в дълбината на нашето съществуване.¹⁰ Молитвата е *общение*: в нея Светата Троица оформя човека, образ Божи, по Свое подобие.
- 2714 Така умствената молитва е *върховен момент* на молитвата. В умствената молитва Отец ни дава сили чрез Своя Дух, за да се укрепи в нас вътрешният човек, за да обитава Христос в сърцата ни чрез вярата и ние да бъдем вкоренени и утвърдени в любовта.¹¹
- 1380 2715 Съзерцанието е *поглед* на вярата, насочен в Христос. „Аз Го гледам и Той ме гледа“, казва по времето на своя свет свещеник селянинът от Арс, когато се моли пред Дарохранителницата.¹² Това внимание към Него е отричане от „Аз“-а. Неговият поглед очисти сърцето. Светлината на погледа на Исус осветява очите на нашето сърце; тя ни учи всичко да виждаме в светлината на Неговата Истина и Неговото състрадание за всички хора. Съзерцанието също пренася своя поглед върху тайните на живота на Христос. То ни води по този начин към „вътрешно опознаване на Господа, за да Го обичаме и да Го следваме още повече“¹³.
- 521 2716 Умствената молитва е *слушане* на Божието Слово. То съвсем не е пасивно слушане. Това слушане е послушание във вярата; безусловен прием на слугата и любящо присъединяване на детето. То участва в „Да“ на Сина, станал Слуга, и „Да бъде“ (*Fiat*) на Неговата смирена слугиня.
- 494 2717 Умствената молитва е *стихване*, този „символ на бъдния свят“¹⁴; или „мълчалива любов“¹⁵. Словата в молитвата не са речи,
- 533

¹⁰ Вж. *Иер.* 31, 33.

¹¹ Вж. *Ефес.* 3, 16-17.

¹² Вж. F. Trochu, *Le Curé d'Ars Saint Jean-Marie Vianney* (LYon-Paris 1927) p. 223-224.

¹³ SANCTUS IGNATIUS DE LOYOLA, *Exercitia spiritualia*, 104: MHSI 100, 224.

¹⁴ SANCTUS ISAAC NINIVENSIS, *Tractatus mystici*, 66: ed. A.J. WENSINCK (Amsterdam 1923) p. 315.

¹⁵ SANCTUS IOANNES A CRUCE, *Carta*, 6: *Biblioteca Mistica Carmelitana*, v. 13 (Burgos 1916) p. 262.

а съчки, които подхранват огъня на любовта. Именно в това мълчание, непоносимо за „външния“ човек, Отец ни казва Своето въплътено Слово, страдащо, умряло и възкръснало, чийто Синовен Дух ни подбужда да участваме в молитвата на Исус. 498

2718 Умствената молитва е единение с молитвата на Христос в рамките, в които тя ни дава възможност да участваме в Неговата тайна. Тайната на Исус се отслужва от Църквата в Евхаристията и Светият Дух я одухотворява в умствената молитва, за да бъде проявена чрез любовта в дела.

2719 Умствената молитва е общение в любовта, носителка на Живот за мнозина в степената, в която тя е в съгласие да остане в нощта на вярата. Пасхалната нощ на Възкресението идва благодарение на тази нощ на агонията и погребението. Това са трите върховни момента в Часа на Исус, които Неговият Свети Дух (а не „плътта, която е немощна“) изживява в молитвата. Трябва да се съгласим да бдим един час с Него¹⁶. 165 2730

Накратко

2720 *Църквата кани верните на редовна молитва: всекидневни молитви; Литургия на Часовете; неделна служба; празници през литургичната година.*

2721 *Християнското Предание включва три главни израза на молитвения живот: гласна молитва; размисление и умствена молитва. Общото при трите е съсредоточаването на сърцето.*

2722 *Устната молитва се основава на единението на тялото и духа в човешката природа; тя съединява тялото с вътрешната молитва на сърцето по примера на Исус, когато той се моли на Своя Отец и учи апостолите Си на Отче наш.*

2723 *Размисълът е молещо търсене, което си служи с мисълта, въображението, чувството и желанието. То има за*

¹⁶ Вж. *Мат.* 26, 40-41.

цел усвояване на разглеждания обект чрез вярата, съпоставен с действителността на собствения живот.

- 2724 *Умствената молитва е обикновеният израз на тайната на молитвата. Тя е поглед на вярата, отправен към Исус; слушане на Божието Слово; мълчалива любов. Тя осъществява сливането с молитвата на Христос, доколкото ни прави участници в Неговата тайна.*

Член 2

БОРБАТА ЗА МОЛИТВАТА

- 2725 Молитвата е дар на благодатта и решителен отговор от наша страна. Тя винаги предполага усилие. Великите молеци се в Стария Завет преди Христос, като Божията Майка и светците, ни учат с
2612 Него: молитвата е борба. Срещу кого? Срещу нас самите, срещу
409 хитрините на Изкусителя, който прави всичко, за да отклони човека от молитвата, от единението му със своя Бог. Молим се така, както живеем, защото живеем, както се молим. Ако не искаме постоянно да действаме в Духа на Христос, не можем също така постоянно да
2015 се молим в Негово име. „Духовната битка“ на новия живот на християнина е неделима от битката на молитвата.

I. Възраженията относно молитвата

- 2726 В борбата за молитвата ни предстои да се противопоставим на нас самите и на хората около нас за *погрешните схващания за молитвата*. Някои виждат в молитвата просто психологическо действие; други – усилие за концентрация, за да достигнем до умствена празнота. Някои я свеждат до определено поведение и ритуални слова. В подсъзнанието на много християни да се молят е нещо несъвместимо с това, което имат да вършат: те нямат време. Тези, които търсят Бога чрез молитвата, бързо се обезсърчават, защото не знаят, че молитвата идва от Светия Дух, а не от тях самите.

- 2727 На нас ни предстои също така да се противопоставим на *начините на разсъждение* на „този свят“. Те ни проникват, ако не сме
37 бдителни. Например: истинско ще бъде само това, което е провере-

но от разума и от науката (но да се молим е тайна, която излиза извън рамките на съзнанието и подсъзнанието ни); истински са производствените ценности и печалбата (молитвата е непроизводителна и следователно е безполезна); чувствителността и удобството са критерии за истината, доброто и красивото (обаче молитвата, „любовта към Красотата“ [filocalia], е влюбена в Славата на Живия и Истински Бог); в противовес на активността молитвата се представя като бягство от света (обаче християнската молитва не е отчуждаване от историята, нито развод с живота).

2728 Най-сетне, трябва да водим борба с това, което чувстваме като *неудаващо ни се в молитвата*: отчаяние пред нашата сухота; тъга, че не можем да отдадем всичко на Господа, защото нямаме „много имот“¹⁷; разочарование, че не сме удовлетворени според собствената ни воля; нараняване на гордостта ни, която упорства върху недостойнството ни на грешници; фалшиво схващане на безкористността на молитвата и т.н. Заключение е винаги същото: Каква полза да се моля? За да преодолеем тези препятствия, трябва да се борим, за да придобием смирение, вяра и постоянство.

II. Смирено бодърстване на сърцето

Пред трудностите на молитвата

2729 Обичайната трудност за молитвата ни е *разсеяността*. Тя може да се отнася до отделни думи и техния смисъл в устната молитва. Тя може да засегне по-дълбоко Този, Когото молим в гласната молитва (литургична или лична), в размишлението и в умствената молитва. Ако се стремим да прогоним разсеяността, това би значело да попаднем в клопките ѝ тогава, когато е достатъчно да се върнем към сърцето си: разсейването ни разкрива това, към което сме привързани, и смиреното осъзнаване на това пред Господа трябва да събуди любовта ни, за да Го предпочетем, поднасяйки Му решително сърцето си, за да го очисти. В това се състои битката, в избора на Господар, на когото да служим.¹⁸

2730 Положителното в битката срещу нашето „Аз“, собственическо и властно, са *бдителността* и трезвомислието на сърцето. Кога-

¹⁷ Вж. *Марк.* 10, 22.

¹⁸ Вж. *Мат.* 6, 21. 24.

2659 то Исус настоява за бдителността, тя винаги се отнася за Него, за Идването Му в последния ден и всеки ден: „Днес“. Женихът идва посред нощ. Светлината на вярата е тази светлина, която не трябва да загасне: „Сърцето ми повтаря Твоите думи: „търсете лицето Ми“ (Пс. 26, 8).

2731 Една друга трудност за тези, които искат да се молят искрено, е *сухотата*. Тя става част от молитвата, когато сърцето е пусто, без склонност към мисли, спомени и чувства, дори и духовни. Това именно е моментът на чистата вяра, която остава вярна с Исус в агонията и в гроба. „Житното зърно ... ако ... умре, принася много плод“ (Иоан. 12, 24). Ако сухотата се дължи на липса на корен, защото Словото е паднало на камък, битката помага за обръщането.¹⁹

С ЛИЦЕ СРЕЩУ ИЗКУШЕНИЯТА В МОЛИТВАТА

2609 2732 Най-обикновеното, най-скритото изкушение е *липсата на вя-*
2089 *ра*. Тя се изразява не толкова в открито неверие, колкото с някакво фактическо предпочитане. Когато започваме да се молим, хиляди работи или грижи, считани за спешни, изпъкват като приоритетни. Това е отново моментът на истината на сърцето и предпочитанието на любовта му. Понякога се обръщаме към Господа като към последно убежище за съдействие, но вярваме ли в Него наистина? Или вземаме Господа за съюзник, но сърцето ни е още самонадеяно. Във всички случаи липсата на вяра ни разкрива, че не сме още предразположени със смирено сърце: „Без Мене не можете да вършите *нищо*“ (Иоан. 15, 5).

2094 2733 Друго изкушение, на което отваря врата самонадеяността, е *леността*. Духовните отци я разбират като форма на депресия, дължаща се на отпускане в аскезата; на спад в бдителността; на липса на предпазване на сърцето: „Духът е бодър, а плътта – немощна“ (Мат. 26, 41). Колкото по-отвисоко паднеш, повече се нараняваш.
2559 Болезненото отчаяние е обратно на самонадеяността. Който е смирен, не се учудва на своята нищета. Тя го води към по-голямо доверие да издържи твърдо в постоянството.

¹⁹ Вж. Лук. 8, 6. 13.

III. Синовното доверие

2734 Синовното доверие се поставя на изпитание и се проявява в страданието.²⁰ Главната трудност засяга просителната молитва за себе си и за другите в ходатайството. Някои дори спират да се молят, защото мислят, че прощението им не е удовлетворено. Тук се поставят два въпроса: Защо мислим, че прощението ни не е било удовлетворено? И как молитвата ни е удовлетворена „наистина“? 2629

ЗАЩО СЕ ОПЛАКВАМЕ, ЧЕ НЕ СМЕ УДОВЛЕТВОРЕНИ?

2735 Преди всичко би трябвало да ни учуди едно наблюдение: когато хвалим Бога или Му благодарим за Неговите благодеяния въобще, ние не се безпокоим да узнаем дали нашата молитва Му е приятна; напротив, искаме да видим резултата от нашата молба. Какво е впрочем Божият образ, който мотивира нашата молитва: средство, с което си служим за облага, или Отец на нашия Господ Исус Христос? 2779

2736 Убедени ли сме, че „не знаем за какво да се молим, както трябва“ (*Рим.* 8, 26)? Искане ли от Бога „подходящите блага“? Нашият Отец знае добре от какво имаме нужда още преди да поискаме от Него.²¹ Но той очаква нашата молба, защото достойнството на чедата Му е в тяхната свобода. Обаче за да познаем наистина волята на Бога, трябва да се молим с Неговия Дух на свободата.²² 2559 1730

2737 „Нямате, защото не просите. Просите, а не получавате, защото зле просите, за да го разпилеете във вашите сладострастия“ (*Иак.* 4, 2-3).²³ Ако искаме с раздвоено сърце „прелюбодейно“²⁴, Бог не може да ни удовлетвори, защото Той иска нашето добро, нашия живот. „Или мислите, че напразно говори Писанието: „до ревност Бог обича Духа, който е вселил в нас“ (*Иак.* 4, 5). Нашият Бог е „ревнив“ за нас, това е знакът за истината на Неговата любов. Да вникнем в желанието на Неговия Дух и ще бъдем удовлетворени:

²⁰ Вж. *Рим.* 5, 3-5.

²¹ Вж. *Мат.* 6, 8.

²² Вж. *Рим.* 8, 2.

²³ Вж. *Иак.* 4, 1-10; 1, 5-8; 5, 16.

²⁴ Вж. *Иак.* 4, 4.

„Не се наскърбявай, ако не получиш незабавно от Бога това, което Му искаш; защото Той иска да те облагодетелства още повече с твоето постоянство да бъдеш с Него в молитвата.“²⁵ „Той иска нашето желание да се изпита в молитвата. Така Той ни предразполага да приемем това, което Той е готов да ни даде.“²⁶

КАК НАШАТА МОЛИТВА ДА БЪДЕ ДЕЙСТВЕНА?

2568 2738 Откровението на молитвата в икономеята ни учи, че вярата се
 307 крепи върху делото на Бога в историята. Синовното доверие е поро-
 дено от Неговото истинско дело: страданието и Възкресението на
 Неговия Син. Християнската молитва е сътрудничество с Неговото
 Провидение, с Неговия промисъл на любов към хората.

2778 2739 При св. Павел това доверие е смело²⁷, основано на молитвата
 на Духа в нас и на вярната любов на Отца, Който ни даде Своя Един-
 ствен Син²⁸. Промяната на сърцето, което моли, е първият отговор
 на нашата молба.

2604 2740 Молитвата на Исус прави от християнската молитва действе-
 на молба. Той е нейният образец. Той се моли в нас и за нас. Ако
 сърцето на Сина търси само това, което е угодно на Отца, как сърце-
 то на осиновените чеда би се привързало повече към даровете, от-
 колкото към Дарителя?

2606 2741 Исус се моли също и за нас, на наше място и в наша полза.
 Всички наши молби са били съсредоточени веднъж завинаги в Не-
 говия вик на Кръста и изпълнени от Отца в Неговото Възкресение.
 Ето защо Той не спира да ходатайства за нас пред Отца.²⁹ Ако наша-
 та молитва е решително съединена с тази на Исус в доверието и
 2614 синовната дързост, ние получаваме всичко, каквото искаме в Него-
 во име, дори много повече от това, което искаме: Самия Свети Дух,
 Който съдържа всички дарове.

²⁵ EVAGRIUS PONTICUS, *De oratione*, 34: PG 79, 1173.

²⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *Epistula*, 130, 8, 17: CSEL 44, 59 (PL 33, 500).

²⁷ Вж. *Рим.* 10, 12-13.

²⁸ Вж. *Рим.* 8, 26-39.

²⁹ Вж. *Евр.* 5, 7; 7, 25; 9, 24.

IV. Постоянство в любовта

2742 „Непрестанно се молете“ (1 Сол. 5, 17); „като благодарите винаги за всичко на Бога и Отца, в името на Господа нашего Иисуса Христа“ (Еф. 5, 20), „с всяка молитва и просба молете се духом във всяко време и старайте се за същото това с всяко постоянство и молба за всички светии“ (Еф. 6, 18). „Не ни бе наредено да работим, да бдим и да постим постоянно, но да се молим непрестанно е закон за нас.“³⁰ Този неуморен ревностен плам идва само от любовта. Противно на нашата трмавост и леност, битката за молитвата е битка на *любовта*, смирена, доверчива и постоянна. Тази любов отваря сърцата ни за три очевидни достойнства на вярата, светли и животворни. 2098 162

2743 Да се молим *е винаги възможно*: Времето на християнина е времето на възкръсналия Христос, Който е с нас „през всички дни“ (Мат. 28, 20), каквито и да са бурите.³¹ Нашето време е в Божията ръка:

„Да се отправя усърдна и постоянна молитва е възможно дори на пазара или в самотна разходка; седнали в магазина, докато купувате или докато продавате, или дори когато готвите.“³²

2744 Да се молим *е жизнена необходимост*. Доказването на обратното не е убедително: „Живейте духом и не ще изпълнявате прищевките на плътта.“³³ Как Свети Дух може да бъде „наш Живот“, ако сърцето ни е далеч от Него?

„Нищо не е така ценно, както молитвата. Тя прави възможно това, което е невъзможно, и лесно това, което е трудно. ... Невъзможно е да греши човек, който се моли.“³⁴

„Който се моли, се спасява със сигурност; който не се моли, със сигурност се осъжда.“³⁵

2745 Молитвата и *християнският живот са неделими*, защото става дума за същата любов и същото себеотрицание, което произ- 2660

³⁰ EVAGRIUS PONTICUS, *Capita practica ad Anatolium*, 49: SC 171, 610 (PG 40, 1245).

³¹ Вж. Лук. 8, 24.

³² SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De Anna sermo*, 4, 6: PG 54, 668.

³³ Вж. Гал. 5, 16-25.

³⁴ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De Anna sermo*, 4, 5: PG 54, 666.

³⁵ SANCTUS ALFONSUS MARIA DE LIGUORI, *Del gran mezzo della preghiera*, pars 1, c. 1, ed. G. CACCIATORE (Roma 1962) p. 32.

тича от любовта; за същата синовна и любяща съгласуваност с любящия промисъл на Отца; за същото преобразуващо единение в Светия Дух, Който ни уподобява все повече с Исус Христос; за същата любов за всички хора, тази любов с която Исус ни възлюби. „Та всичко каквото поискате от Отца в Мое име, ще ви го даде. Това ви заповядвам: „Да любите един другия“ (Иоан.15, 16-17).

„Непрестанно се моли този, който свързва молитвата с дела и делата с молитвата. Само така можем да осъществим принципа да се молим непрестанно.“³⁶

МОЛИТВАТА НА ЧАСА НА ИСУС

1085 2746 Когато идва Неговият час, Исус се моли на Отца.³⁷ Неговата молитва, най-дългата, предадена от Евангелието, обхваща цялата икономия на Сътворението и Спасението, както и Неговата Смърт и Неговото Възкресение. Молитвата на Часа на Исус остава винаги Негова, както Неговата Пасха, случила се „веднъж завинаги“, присъства в литургията на Неговата Църква.

2747 Християнското Предание я нарича с пълно право „свещеническата“ молитва на Исус. Тя е молитвата на нашия Велик Първосвещеник, тя е неделима от Неговата Саможертва, от Неговото „преминаване“ (Пасхата) към Отца, където Той е „посветен“ изцяло на Отца.³⁸

518 2748 В тази Пасхална, жертвена молитва всичко е „съединено“ в Него³⁹: Бог и светът, Словото и плътта, вечният живот и времето, любовта, която се жертва, и грехът, който Го предава, присъстващите ученици и онези, които ще повярват в Него чрез тяхното слово, 820 унижението и славата. Това е молитвата на Единството.

2749 Исус изпълни всичко в делото на Отца. Неговата молитва, както и Неговата саможертва, се простират до свършването на времената. Молитвата на Часа изпълва последните времена и ги води към тяхното завършване. Исус, Синът, на Когото Отец всичко даде, поверява всичко на Отца и едновременно с това говори с върховна

³⁶ ORIGENES, *De oratione*, 12, 2: GCS 3, 324-325 (PG 11, 452).

³⁷ Вж. *Иоан.* 17.

³⁸ Вж. *Иоан.* 17, 11. 13. 19.

³⁹ Вж. *Еф.* 1, 10.

свобода⁴⁰ в името на властта, която Отец Му е дал – власт над всяка плът. Синът, станал Слуга, е Господ – *Пантократор*. Нашият Велик Първосвещеник, Който се моли за нас, е същият Този, който се моли в нас, и Бог, Който ни изслушва. 2616

2750 Именно влизайки в светото име на Господ Исус, ние можем да приемем отвътре молитвата „Отче наш“, която Той ни учи. Неговата свещеническа молитва дава вътрешно вдъхновение на големите прошения в „Отче наш“: грижата за Името на Отца⁴¹; страданията за Неговото Царство (Славата), изпълването на волята на Отца⁴²; на Неговия Спасителен Промисъл;⁴³ и освобождаването от злото⁴⁴. 2815

2751 Най-последно, в тази молитва Исус ни разкрива и неразделното „познаване“ на Отца и Сина⁴⁵, което е самата тайна на Молитвения живот. 240

Накратко

2752 *Молитвата предполага усилие и борба срещу нас самите и срещу хитрините на Изкусителя. Битката за молитвата е неразделна от „духовната битка“, необходима, за да се действа постоянно според Духа на Христос. Молим се, както живеем, защото живеем, както се молим.*

2753 *В битката за молитвата ние се изправяме срещу погрешните схващания; срещу различни разбираня; срещу нашите неуспешни опити да се молим. На тези опити, които всяват съмнение за полезността или възможността за молитва, трябва да се отговори със смирение и постоянство.*

2754 *Главните трудности в молитвената практика са разсеяността и сухотата. Лечебното средство се крие във вярата, обръщането и бдителността на сърцето.*

⁴⁰ Вж. *Иоан.* 17, 11. 13. 19. 24.

⁴¹ Вж. *Иоан.* 17, 6. 11. 12. 26.

⁴² Вж. *Иоан.* 17, 1. 5. 10. 22. 23-26.

⁴³ Вж. *Иоан.* 17, 2. 4. 6. 9. 11. 12. 24.

⁴⁴ Вж. *Иоан.* 17, 15.

⁴⁵ Вж. *Иоан.* 17, 3. 6-10. 25.

- 2755 *Две чести изкушения заплашват молитвата: липса на вяра и леност, която е форма на депресия, дължаща се на отпускане в аскезата и водеща до обезсърчение.*
- 2756 *Синовното доверие е подложено на изпитание, когато имаме чувството, че не сме винаги удовлетворени. Евангелието ни приканва да се запитаме дали нашата молитва е съобразна с волята на Духа.*
- 2757 *„Непрестанно се молете“ (1 Сол. 5, 17). Да се молим е винаги възможно. Това е дори жизнена необходимост. Молитвата и християнският живот са неразделни.*
- 2758 *Молитвата на Часа на Исус, наречена с основание „свещеническа молитва“⁴⁶, обобщава цялата Икономия на Сътворението и на Спасението. Тя вдъхновява големите прошения на „Отче наш“.*

⁴⁶ Вж. Иоан. 17.

РАЗДЕЛ ВТОРИ
ГОСПОДНЯТА МОЛИТВА
„ОТЧЕ НАШ“

2759 „Когато Той беше на едно място и се молеше, след като свърши молитвата, един от учениците Му рече: „Господи, научи ни да се молим, както и Иоан научи учениците си“ (Лук. 11, 1). Именно в отговор на тази молба Господ поверява на учениците Си и на Своята Църква основната християнска молитва. Св. Лука ни дава един кратък текст (с пет прошения).¹ Св. Матей ни дава по-разширено тълкуване (със седем прошения).² Църковното литургическо Предание е приело текста на св. Матей (Мат. 6, 9-13):

Отче наш, Който си на небесата!
Да се свети Твоето име,
да дойде Твоето Царство,
да бъде Твоята воля както на небето, тъй и на земята.
Насъщния ни хляб дай ни днес;
и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме
на длъжниците си;
и не въвеждай нас в изкушение,
но избави ни от лукавия.

2760 Още много рано в литургията Господнята молитва завършва с едно славословие (доксология). В *Дидахе*: „Защото Твое е Царството и силата и славата във вековете.“³ В Апостолските постановления в началото прибавят: „царството“⁴. Това е изразът, запазен в наши дни в икоменическата молитва. Византийското Предание прибавя след „слава“ „Отцу и Сину и Светому Духу“. Римският требник развива последното прошение⁵ в ясната перспектива „да очакваме да се сбъдне блажената надежда“⁶ и пришествието на Исуса Христа, нашия Господ; после следва възклицанието на народа или повтаряне славословието на Апостолическите постановления. 2855 2854

¹ Вж. Лук. 11, 2-4.

² Вж. Мат. 6, 9-13.

³ *Didache* 8, 2: SC 248, 174 (FUNK, *Patres apostolici* 1, 20).

⁴ *Constitutiones apostolicae* 7, 24, 1: SC 336, 174 (FUNK, *Didascalia et Constitutiones Apostolorum* 1, 410).

⁵ Вж. *Ritus Communionis*, [Embolismus]: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 472.

⁶ Вж. *Тум.* 2, 13.

Член 1

„СИНТЕЗ НА ЦЯЛОТО ЕВАНГЕЛИЕ“

2761 „Неделната молитва е обобщение на цялото Евангелие.“⁷ „Когато Господ ни завеща тази молитва, Той прибави: „Искайте и ще ви се даде“ (Иоан. 16, 24). Следователно всеки може да се обърне към небето с различни молитви според нуждите си, но като започва винаги с Господнята молитва, която остава основната молитва.⁸

I. В центъра на Писанията

2762 След като показва как Псалмите са главната храна на християнската молитва и се сливат в исканията на „Отче наш“, св. Августин заключава:

„Проследете всички молитви, които са в Писанията, и не вярвам, че можете да намерите нещо, което да не е включено в неделната молитва.“⁹

102 2763 Всичките Писания (Законът, Пророците и Псалмите) са изпълнени в Христос.¹⁰ Евангелието е това „Благовестие“. Неговото първо известие е обобщено от св. Матей в Проповедта на планината.¹¹ Молитвата „Отче Наш“ е центърът на това известие. Именно в този контекст се осветлява всяко искане на завещаната от Господа молитва:

2541 „Господнята молитва е най-съвършената от молитвите В нея не само искаме всичко, което можем да желаем с основание, но и според реда, в който подобава да го искаме. По този начин тази молитва не само ни учи да искаме, но тя оформя също всичките наши чувства.“¹²

1965 2764 Нагорната проповед е учение за живота. Господнята молитва е също молба. Но и в едната, и в другата Духът на Господа придава нова форма на желанията ни, тези вътрешни движения, които одухотворяват нашия живот. Исус ни учи на този нов живот чрез думи-

1969

⁷ TERTULLIANUS, *De oratione*: 1, 6: CCL 1, 258 (PL 1, 1255).

⁸ TERTULLIANUS, *De oratione*: 10: CCL 1, 263 (PL 1, 1268-1269).

⁹ SANCTUS AUGUSTINUS, *Epistula* 130, 12, 22: CSEL 44, 66 (PL 33, 502).

¹⁰ Вж. Лук. 24, 44.

¹¹ Вж. Мат. 5-7.

¹² SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, q. 83, а. 9, с: Ed. Leon. 9, 201.

те си и Той ни учи да го искаме чрез молитвата. От правотата на нашата молитва ще зависи праволинейността на нашия живот в Него.

II. „Господнята молитва“

2765 Традиционният израз „Господня молитва“ (т.е. „Неделна молитва“) означава, че молитвата „Отче наш“ ни е дадена и научена от Господ Исус. Тази молитва, която сме получили от Исус, е наистина единствена „от Господа“. От една страна, чрез думите на тази молитва Единственият Син ни дава словата, които Отец Му е дал¹³: Той е Учителят на нашата молитва. От друга страна, като Въплътеното Слово Той познава в Своето човешко сърце нуждите на Своите човешки братя и сестри и Той ни ги разкрива: Той е Образец за нашата молитва. 2701

2766 Но Исус не ни оставя една формула, която трябва да повтаряме механично.¹⁴ Както във всяка устна молитва, Светият Дух учи чрез Словото на Бога Божиите чедра да се молят на своя Отец. Исус ни дава не само думите на нашата синовна молитва, Той ни дава в същото време Духа, чрез Когото те стават в нас Дух и живот (*Иоан.* 6, 63). Нещо повече: доказателството и възможността на нашата синовна молитва е именно в това, че Отец „изпрати в сърцата [ни] Духа на Своя Син, Който Дух вика: „Авва, сиреч Отче!“ (*Гал.* 4, 6). Понеже нашата молитва предава нашите желания на Бога, това е пак Този, „Който изпитва сърцата“, Отец, Който знае мисълта на Духа, и че Неговото ходатайство за светците отговаря на волята на Бога (*Рим.* 8, 27). Молитвата „Отче наш“ се вмества в тайнствената мисия на Сина и Духа. 690

III. Молитвата на Църквата

2767 Този неразлъчен дар на Господните слова и на Светия Дух, Който им вдъхва живот в сърцата на вярващите, е получен и живее в Църквата още от началото. Първите общности се молят с Господ-

¹³ Вж. *Иоан.* 17, 7.

¹⁴ Вж. *Мат.* 6, 7.

нята молитва „три пъти на ден“¹⁵, вместо „Осемнадесетте благословения“, практикувани в еврейската набожност.

2768 Според апостолското Предание Господнята молитва е вкоренена главно в литургическата молитва.

„Господ ни учи да казваме молитвите си общо за всички наши братя. Защото Той не казва „Отче мой, Който си на небесата“, а „Отче наш“, за да бъде нашата молитва само една душа за цялото Тяло на Църквата.“¹⁶

Във всички литургически традиции Господнята молитва е неразделна част на Големите часове на Божествения часослов. Но нейният църковен характер изпъква най-вече в трите тайнства на християнското посвещение.

1243 2769 При *Кръщението* и *Миропомазването* предаването („*traditio*“) на Господнята молитва означава новото раждане за божествен живот. Понеже християнската молитва е предназначена да говори на Бога със самото Слово на Бога, тези, които са били „възродени ... чрез Словото на живия Бог“ (1 *Петр.* 1, 23) се учат да призовават своя Отец чрез единственото Слово, което Той винаги слуша. И те могат вече да правят това, защото Печатът на помазването на Светия Дух е положен незаличимо върху сърцето им, ушите им, устните им, върху цялото им синовно същество. Ето защо голяма част от тълкуванията на Светите Отци на „Отче наш“ са отправени към катехумените и новопокръстените. Когато Църквата се моли с Господнята молитва, това са именно „възродените“, които се молят и получават милосърдие.¹⁷

1350 2770 В *Евхаристичната Литургия* Господнята молитва се проявява като молитва на цялата Църква. Там се разкриват нейният пълен смисъл и сила. Разположена между Анафората (евхаристична молитва) и литургията на Причастяването, тя обобщава, от една страна, всички молби и ходатайства, изразени в епиклезата, и, от друга страна, чука на вратата на Царствената Трапеза, която ще бъде преварена от тайнството Причастие.

¹⁵ *Didache* 8, 3: SC 248, 174 (FUNK, *Patres apostolici* 1, 20).

¹⁶ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In Matthaeum*, homilia 19, 4: PG 57, 278.

¹⁷ Вж. 1 *Петр.* 2, 1-10.

2771 В Евхаристията Господнята молитва проявява *есхатологичния* характер на прошенията си. Тя е молитва, свойствена на „Последните времена“, на времената на спасението, които започнаха с изливането на Светия Дух и които ще завършат с Пришествието на Господа. Исканията в „Отче наш“, за разлика от молитвите на Стария Завет, се опират върху тайната на спасението, вече осъществено веднъж завинаги в Христос, разпнат и възкръснал. 1403

2772 От тази непоколебима вяра избликва надеждата, която издига всяко от седемте прошения (искания). Тези молби изразяват стоновете на настоящото време, това време на търпение и очакване в, което „не е станало явно, какво ще бъдем“ (1 Йоан. 3, 2).¹⁸ Евхаристията и „Отче наш“ са насочени към Пришествието на Господ, „докле дойде Той“ (1 Кор. 11, 26). 1820

Накратко

2773 В отговор на искането на един от Неговите ученици: „Господи, научи ни да се молим“ (Лук. 11, 1) Исус им поверява основната християнска молитва „Отче наш“.

2774 „Господнята молитва е наистина обобщение на цялото Евангелие.“¹⁹ „Тя е най-съвършената молитва.“²⁰ Тя е центърът на Писанията.

2775 Тя е наречена „Господнята молитва“, защото идва от Господа Исуса, Учител и Образец за нашата молитва.

2776 Господнята молитва е истинска Църковна молитва. Тя е неразделна част от Големите часове на Божествения часослов и тайнствата на християнското посвещение: Кръщение, Миропомазване и Евхаристия. Съединена с Евхаристията, тя изразява „есхатологическия“ характер на своите прошения в надеждата на Господа, „Докле дойде Той“ (1 Кор. 11, 26).

¹⁸ Вж. Кол. 3, 4.

¹⁹ TERTULLIANUS, *De oratione*: 1, 6: CCL 1, 258 (PL 1, 1255).

²⁰ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 2-2, 83, 9, c: Ed. Leon. 9, 201.

Член 2

„ОТЧЕ НАШ, КОЙТО СИ НА НЕБЕСАТА“

I. „Дръзваме в пълно доверие да пристъпим“

2777 В римската литургия евхаристичното събрание е поканено да се моли на Отца със синовно доверие; източните литургии използват и развиват подобни изрази: „Осмеляваме се с пълна увереност“, „Направи ни достойни.“ Пред горящата къпина Той казва на Мойсей: „Не се приближавай насам, събуй си обувката“ (Изх. 3, 5). Този праг на Божествена святост можеше да премине единствено Исус, Който „чрез Себе си очисти греховете ни“ (Евр. 1, 3). Той ни въвежда пред лицето на Отца: „ето Ме Мене и децата, които Бог Ми даде“ (Евр. 2, 13):

270 „Съзнанието, че сме роби, би ни накарало да се скрием вдън земя и понеже сме земни, бихме рухнали като прах, ако не беше властта на Нашия Отец и ако Духът на Неговия Син не ни подбуждаше да произнесем Този вик: „Авва, Отче!“ (Рим. 8, 15). ... Кога немощта на един смъртен би дръзнала да призове Бога за свой Отец, ако не единствено тогава, когато същността на човека е одухотворена от Силата свише.“²¹

2778 Тази сила на Духа, която ни въвежда в Господнята молитва, е изразена в Източните и Западните литургии чрез хубавия, типично християнски израз „*parrhesia*“, т.е. с неподправена простота, синовно доверие, радостна увереност, смирена дързост, сигурност, че ще бъдем изслушани.²²

II. „Отче!“

2779 Преди да направим наш този първи порив на Господнята молитва, не е излишно да очистим смирено нашето сърце от някои лъжливи представи „на този свят“. *Смирението* ни помага да признаем, че „Никой не познава Сина, освен Отец; и нито Отца познава някой, освен Сина и комуто Синът иска да открие“ (Мат. 11, 27), т.е. „на младенци“ (Мат. 11, 25). *Пречистването* на сърцето се отнася до бащините или майчините образи, произлезли от нашата лична и кул-

²¹ SANCTUS PETRUS CHRYSOLOGUS, *Sermo* 71, 3; CCL 24A, 425 (PL 52, 401).

²² Вж. *Ефес.* 3, 12; *Евр.* 3, 6; 4, 16; 10, 19; *1 Иоан.* 2, 28; 3, 21; 5, 14.

турна история, които влияят на нашата връзка с Бога. Бог, Нашият Отец, превъзхожда категориите на тварния свят. Да сравним с Него или против Него нашите идеи в това отношение, би било равно да създаваме идоли, които обожаваме или унищожаваме. Да молим Отца, това значи да навлезем в Неговата тайна, такъв, какъвто е Той и какъвто Синът ни Го откри:

„Името на Бога Отца никога не е бил разкрито на никого. Когато Мойсей е питал Бога кой е Той, той е чул друго име. На нас това име бе разкрито в Сина, защото То съдържа новото име – Отец.“²³

2780 Ние можем да зовем Бога „Отец“, защото Той ни е разкрит от Неговия Син, станал човек, и защото Неговият Дух ни Го открива. Това, което човек не може да възприеме, нито ангелските сили да прозрат, е личното отношение на Сина с Отца²⁴: Духът на Сина ни дава възможност да участваме в тази връзка, на нас, които вярваме, че Исус е Христос и че от Бога сме родени.²⁵

2781 Когато ние молим Отца, ние сме в общение с Него и Неговия Син Исус Христос.²⁶ Именно тогава ние Го откриваме и Го признаваме във все по-ново възхищение. Първата дума от Господнята молитва, преди да бъде прошение, е благослов на преклонение. Защото тази е именно Славата Божия: ние Го признаваме като „Отец“, истински Бог. Ние Му отдаваме благодарение, че ни е открил Своето Име, че ни е дал дара да вярваме в Него и да бъдем удостоени с Неговото присъствие.

2782 Ние можем да почитаме Отца, защото Той ни възроди за Своя живот, *осиновявайки* ни като чеда в Своя Единствен Син: чрез Кръщението Той ни присъединява към Тялото на Своя Христос, а чрез Миропомазването – към Своя Дух, Който слиза от Главата в членовете и ни направи „Христови“ (миропомазани):

„Бог е, Който ни предопредели да бъдем осиновени и ни направи подобни на Славното Тяло на Христа. Отсега, следователно, съпричаст-

²³ TERTULLIANUS, *De oratione*: 3, 1: CCL 1, 258-259 (PL 1, 1257).

²⁴ Вж. *Иоан.* 1, 1.

²⁵ Вж. *1 Иоан.* 5, 1.

²⁶ Вж. *1 Иоан.* 1, 3.

²⁷ SANCTUS CYRILLUS IEROSOLYMITANUS, *Catecheses mystagogicae*, 3, 1: SC 123, 120 (PG 33, 1088).

- ни на Христа, вие с основание се наричате „Христови.“²⁷
- „Новият човек, възроден и отдаден на своя Бог чрез благодатта, казва първо „Отче!“, защото е станал син.“²⁸
- 1701 2783 По такъв начин чрез Господнята молитва ние се *откриваме на нас самите* и едновременно Отец ни се *открива*²⁹:
- „Човеко, ти не смееше да вдигнеш очи към небето, ти навеждаше очи към земята и изведнъж ти получи благодатта от Христа: всички твои грехове бяха простени. От лош слуга ти стана добър син. ... Вдигни очи към Отца, Който те изкупи чрез Своя Син, и кажи: „Отче наш“ ... но не искай никакъв специален дар за тебе. По особен начин Той е Отец само на Христос, а на всички нас Той е общ Баща, защото ни създаде. Казвай впрочем с благоволение „Отче наш“, за да заслужиш да бъдеш Негов син.“³⁰
- 1428 2784 Този безвъзмезден дар на осиновение изисква от наша страна постоянно обръщане и *нов живот*. Молитвата към нашия Отец трябва да развие в нас две основни разположения:
- Желание и воля да Му приличаме*. Създадени по Божи образ, именно чрез благодатта подобие то ни е предадено и ние следва да отговаряме на него.
- 1997
- „Когато назоваваме Бога „Отче наш“, трябва да помним, че сме длъжни да се държим като Божи синове.“³¹
- „Вие не можете да наричате ваш Отец Бога на съвършената доброта, ако имате жестоко и нечовешко сърце; защото в този случай вие нямате белега на добротата на Небесния Отец.“³²
- „Трябва да съзерцаваме непрестанно красотата на Отца ... и Той да проникне в душата ни.“³³
- 2562 2785 *Смирено и доверяващо се сърце*, което ни подбужда „да се обърнем и да станем като деца“ (*Мат.* 18, 3): защото именно на „най-малките“ Отец се откри (*Мат.* 11, 25).
- Това е състояние, „което се постига с поглед само към Бога и с пламъка на Любовта, чрез който душата потъва и прониква в Неговата чиста любов и говори с Бога като със свой собствен Отец, съвсем приятел-
- ²⁸ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De dominica Oratione*, 9: CCL 3A, 94 (PL 4, 541).
- ²⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.
- ³⁰ SANCTUS AMBROSIIUS, *De sacramentis*, 5, 19: CSEL 73, 66 (PL 16, 450).
- ³¹ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De dominica Oratione*, 11: CCL 3A, 96 (PL 4, 543).
- ³² SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *De angusta porta et in Orationem dominicam*, 3: PG 51, 44.
- ³³ SANCTUS GREGORIUS NYSSENUS, *Homiliae in Orationem dominicam*, 2: *Gregorii Nysseni opera* ed. W. JAEGER-H. LANGERBECK, v. 7/2 (Leiden 1992) p. 30 (PG 44, 1148).

ски, с нежност и особена набожност.³⁴

„Отче наш: това обръщение поражда у нас едновременно любов и преданост в молитвата ... и също надежда да получим това, което искаме ... Какво може Той да откаже на Своите деца, когато Той вече предварително им е позволил да бъдат Негови чеда?“³⁵

III. „Отче наш“

2786 „Отче наш“ се отнася до Бога. Това определение от наша страна не изразява притежание, но съвсем нова връзка с Бога. 443

2787 Когато казваме „Отче наш“, ние признаваме преди всичко, че всички обещания на любов, известни от Пророците, са изпълнени в новия и вечен завет в Неговия Христос: ние сме станали „Негов“ народ и Той отсега нататък е „Наш“ Бог. Тази нова връзка е взаимна принадлежност, дадена безвъзмездно: именно чрез любовта и верността³⁶ ние отговаряме на „благодатта и истината“, които ни са дадени чрез Исус Христос³⁷. 782

2788 Понеже Господнята молитва е молитва на Неговия народ в „последните времена“, това „Наш“ изразява също и сигурността на нашата надежда в последното обещание на Бога: в новия Йерусалим Той ще каже на победителя: „Който побеждава, ще наследи всичко, и ще Му бъде Бог, а той ще Ми бъде син“ (*Откр.* 21, 7).

2789 Молейки „Нашия“ Отец, ние се обръщаме лично именно към Отца на нашия Господ Исус Христос. Ние не разделяме божеството, защото Отец е „изворът и началото“, но ние изповядваме с това, че вечно Синът е роден от Него и че Той произлиза от Светия Дух. Ние не смесваме и лицата, защото изповядваме, че нашето общение е с Отца и с Неговия Син Исус Христос в Техния единствен Свети Дух. *Светата Троица* е единностна и неразделна. Когато молим Отца, ние Го почитаме и прославяме със Сина и със Светия Дух. 245 253

2790 Граматически „Наш“ означава реалност, обща на много притежатели. Има само един Бог и Той е признат Отец от всички, които чрез вярата в Неговия Единствен Син са възродени от Него чрез

³⁴ SANCTUS IOANNES CASSIANUS, *Conlatio*, 9, 18, 1: CSEL 13, 265-266 (PL 49, 788).

³⁵ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 2, 4, 16: CCL 35, 106 (PL 34, 1276).

³⁶ Вж. *Ос.* 2, 21-22; 6, 1-6.

³⁷ Вж. *Иоан.* 1, 17.

³⁸ Вж. *1 Иоан.* 5, 1; *Иоан.* 3, 5.

вода и Дух.³⁸ Църквата е това ново общение на Бога и хората: съединени с единствения Син, станал „първороден между многото братя“ (Рим. 8, 29). Тя е в общение с един Бог и Отец на всички в един Свети Дух.³⁹ Молейки „нашия“ Отец, всеки кръстен се моли в това общение: „Множеството повярвали имаха едно сърце и една душа“ (Деян. 4, 32).

821 2791 Ето защо въпреки разделението на християните молитвата „Отче наш“ остава общо благо и настоятелен призив за всички кръстени. В общение чрез вярата в Христос и чрез Кръщението те трябва да участват в молитвата на Исус за единството на Неговите ученици.⁴⁰

2792 Най-последно, ако се молим наистина с „Отче наш“, ние излизаме от индивидуализма, защото любовта, която приемаме, ни освобождава от него. „Наш“ в началото на Господнята молитва, както „ни“ в последните четири прошения, не изключва никого. За да го кажем истински⁴¹, нашите разделения и нашите несъгласия трябва да бъдат преодоляни.

604 2793 Кръстените не могат да се молят с „Отче наш“, без да Го молят за всички, за които Той даде Своя възлюбен Син. Божията любов е безгранична, нашата молитва трябва да бъде също такава.⁴² Да молим „нашия“ Отец ни отваря измеренията на Неговата любов, проявена в Христа: да се молим със и за всички хора, които още не Го познават, за да бъдат събрани в едно.⁴³ Тази божествена грижа за всички хора и за цялото творение е вдъхновявала всички молещи се: Тя трябва да разширява нашата молитва с любов, когато ние се осмеляваме да кажем „Отче наш“.

IV. „Който си на небесата“

326 2794 Този библейски израз не означава някакво място („пространство“), а един начин на съществуване; не далечината от Бога, а Не-

³⁹ Вж. *Еф.* 4, 4-6.

⁴⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Unitatis redintegratio*, 8: AAS 57 (1965) 98; *Ibid.*, 22: AAS 57 (1965) 105-106.

⁴¹ Вж. *Мат.* 5, 23-24; 6, 14-15.

⁴⁰ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Decl. *Nostra aetate*, 5: AAS 58 (1966) 743-744.

⁴³ Вж. *Иоан.* 11, 52.

говото величие. Нашият Отец не е „другаде“. Той е „далече от всичко“, което можем да възприемем за Неговата святост. Ето защо Той е Трисвят. Той е близък до смиреното и съкрушено сърце:

„С основание тези думи „Отче наш, Който си на небесата“ излизат от сърцето на праведните, където Бог живее като в Свой храм. Оттук този, който се моли, ще желае да види да обитава в него Този, Когото призовава.“⁴⁴

„Небесата биха могли да бъдат също онези, които носят образа на небесния свят и в които Бог живее и се движи.“⁴⁵

2795 Символът на небесата ни насочва към тайната на Завета, в който ние живеем, когато молим нашия Отец. Той е на небесата, там е жилището му, Домът на Отца е следователно наше „Отечество“. 1024
Именно от земята на завета ни *прогони* грехът⁴⁶ и към Отца, към небето, ни кара да се върнем обръщането на сърцето⁴⁷. Именно в Христос небето и земята са помирени.⁴⁸ Защото Синът слезе от небето и сам Той ни кара да се върнем с Него чрез Неговия Кръст, чрез Неговото Възкресение и Неговото Възнесение.⁴⁹

2796 Когато Църквата моли „Отче наш, Който си на небесата“, тя 1003
изповядва, че ние сме Божият народ, вече поставен „на небесата в Иисуса Христа“⁵⁰. Скрити „с Христа в Бога“⁵¹ и едновременно въздишащи в това състояние, копнеещи да се облечем в небесното си тяло (2 Кор. 5, 2)⁵²:

Християните „са в плът, но те не живеят според плътта. Те прекарват живота си на Земята, но са граждани на Небето“⁵³.

⁴⁴ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 2, 5, 18: CCL 35, 108-109 (PL 34, 1277).

⁴⁵ SANCTUS CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS, *Catecheses mystagogicae*, 3, 11: SC 126, 160 (PG 33, 1177).

⁴⁶ Вж. *Бит.* 3.

⁴⁷ Вж. *Иер.* 3, 19-4, 1а; *Лук.* 15, 18.21.

⁴⁸ Вж. *Ис.* 45, 8; *Пс.* 85, 12.

⁴⁹ Вж. *Иоан.* 12, 32; 14, 2-3; 16, 28; 20, 17; *Еф.* 4, 9-10; *Евр.* 1, 3; 2, 13)

⁵⁰ Вж. *Еф.* 2, 6.

⁵¹ Вж. *Кол.* 3, 3.

⁵² Вж. *Фил.* 3, 20; *Евр.* 13, 14.

⁵³ *Epistula ad Diognetum*, 5, 8-9: SC 33, 62-64 (FUNK 1, 398).

Накратко

- 2797 *Сърдечното и простодушно доверие, смирената и радостна увереност са предразположенията, които подобават на този, който се моли с „Отче наш“.*
- 2798 *Ние можем да призоваваме Бога като „Отец“, защото ни Го разкри Синът Божии, станал човек, в Когото чрез Кръщението ние сме приобщени и в Когото сме осиновени Божии чеда.*
- 2799 *Господнята молитва ни приобщава към Отца и Неговия Син Исус Христос. Тя ни разкрива на нас самите.⁵⁴*
- 2800 *Моленето с „Отче наш“ трябва да развива у нас волята да Му приличаме и да придобием смирено и доверяващо се сърце.*
- 2801 *Казвайки „Нашия“ Отец, ние призоваваме Новия Завет в Исус Христос, общението със Светата Троица и Божията Любов, която се простира чрез Църквата и обгръща целия свят.*
- 2802 *„Който Си на небесата“ не означава място, а величието на Бога и Неговото присъствие в сърцето на праведните. Небето, Домът на Отца, е истинското отечество, към което се стремим и към което вече принадлежим.*

Член 3**СЕДЕМТЕ ПРОШЕНИЯ**

- 2627 2803 След като сме се поставили в присъствието на Бога, Нашия Отец, за да Го почитаме, обичаме и благославяме, синовният Дух издига от сърцата ни седем прошения, седем благослова. Първите три са богословски и ни привличат към Славата на Отца. Последните четири са пътища към Него, поднасят нашата нищета на Неговата благодат. „Бездна бездна призовава“ (Пс. 41, 8).

⁵⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042.

2804 Първата група прошения ни насочва към Него: Твоето Име... Твоето Царство... Твоята Воля. Именно това е присъщо на любовта – да мисли първо за Този, Когото обича. Във всяко от тези три прошения ние не назоваваме себе си, а горещото желание, мъката дори на възлюбения Син за Славата на Неговия Отец.⁵⁵ „Да се свети...“ „Да дойде...“ „Да бъде...“ Тези три прошения вече са изслушани в Христовата жертва на Спасителя. Но те са отправени сега с надежда към окончателния завършек, „за да бъде Бог всичко у всички“⁵⁶.

2805 Втората група прошения протича в руслото на някои евхаристични епиклези: тя е приношение на нашите очаквания и привлича погледа на Милосърдния Отец. Тя произтича от нас и ни засяга още сега в тукашния свят: „Дай *ни*... прости *ни*... не *ни* въвеждай... избави *ни*...“ Четвъртото и петото прошение засягат нашия живот, за да го храним, да го лекуваме от греха. Двете последни засягат нашата борба за победата на Живота, основната битка на молитвата.

1105

2806 Чрез първите три прошения ние се утвърждаваме във вярата, изпълнени с надежда и разпалени от любовта. Създания Божи и още грешници, ние трябва да искаме за нас и това „ние“ е в измеренията на света и историята, което поднасяме на неизмеримата любов на нашия Бог. Защото именно в името на Христос и Царството на Неговия Свети Дух нашият Отец изпълни Своя спасителен Промисъл за нас и за целия свят.

2656-2658

I. „Да се свети Твоето име“

2142-2159

2807 Думите „да се свети“ трябва да се разбират тук преди всичко не в смисъл на причина (само Бог осветява, прави свят), но най-вече в смисъл на преценка: да Го признаем като свят, да се отнасяме с Него по свят начин. Така именно в богопочитанието този призив понякога се разбира като хвалебствие и благодарение.⁵⁷ Но Исус ни преподава това прошение като израз на желание и очакване, в което участват Бог и човек. Още от първото прошение към нашия Отец

2097

⁵⁵ Вж. Лук. 22, 15; 12, 50.

⁵⁶ Вж. 1 Кор. 15, 28.

⁵⁷ Вж. Пс. 110, 9; Лук. 1, 49.

ние потъваме в тайната на Неговото Божество и драмата на спасението на нашето човечество. Да Го молим да се свети Неговото Име ни въвлича в Неговото „благоволение, що бе отпреди положил в Себе Си“ (Еф. 1, 9), да „бъдем свети и непорочни пред Него с любов“ (Еф. 1, 4).

203, 432 2808 В решителните моменти на Своята Икономѐя Бог разкрива Своето име, но Той го открива изпълнявайки делото Си. Впрочем това дело не се осъществява за нас и в нас, ако Неговото име не е осветено от нас и в нас.

293 2809 Светостта на Бога е недостъпното огнище на Неговата вечна тайна. Това, което е проявено в Сътворението и в историята, Писанието нарича *Слава*, сиянието на Неговото Величие.⁵⁸ Създавайки човека по Свой образ и подобие (*Бит.* 1, 26), Бог го увенча със слава.⁵⁹ Но грешейки, човек бе лишен от Славата Божия.⁶⁰ Оттогава Бог проявява Своята Святост, разкривайки и давайки Своето Име, за да обнови човека „по образа на Своя Създател“ (*Кол.* 3, 10).

705 2810 В обещанието, дадено на Авраам, и в клетвата, която го придружава: „закле се в Себе си“⁶¹, но без да разкрие Своето име. Именно на Мойсей Той започва да Го разкрива⁶² и Той Го проявява пред очите на целия народ, спасявайки го от Египтяните: „защото се прослави славно“ (*Иzx.* 15, 1). От Завета в Синай този народ е „негов“ и той трябва да бъде „Народ свят“ (или посветен, това е същата дума на еврейски⁶³, защото Божието име живее в него.

2143 2811 Впрочем въпреки Светия закон, който Бог Свят му дава⁶⁴: „Бъдете свети, защото Аз, Господ, Бог ваш, съм свет“ и при все че Господ „заради Своето име“ проявява търпение, народът се отказва от Светия в Израил и осквернява Неговото име между народите.⁶⁵ Ето защо праведните от Стария Завет, бедните, върнали се от заточението, и пророците горяха от ревност за Неговото име.

⁵⁸ Вж. *Пс.* 8; *Ис.* 6, 3.

⁵⁹ Вж. *Пс.* 8, 6.

⁶⁰ Вж. *Рим.* 3, 23.

⁶¹ Вж. *Евр.* 6, 13.

⁶² Вж. *Иzx.* 3, 14.

⁶³ Вж. *Иzx.* 19, 5-6.

⁶⁴ Вж. *Лев.* 19, 2.

⁶⁵ Вж. *Иез.* 20, 36.

2812 Накрая, в Исус името на Бога Свят ни е разкрито и дадено в плът като Спасител⁶⁶: то е открито чрез това, което Той сам Е, чрез Неговото Слово и Неговата *Жертва*.⁶⁷ Това е сърцевината на свещеническата Му молитва: „Отче Светий ... за тях аз посветявам Себе Си, та и те да бъдат осветени чрез истината“ (*Иоан.* 17, 19). Именно защото Той сам „осветява“ Своето име⁶⁸, Исус ни „открива“ името на Отца: „Явих Твоето име.“⁶⁹ Като завършва Своята Пасха, тогава Отец Му дава името, което е над всяко име: „Иисус Христос е Господ за Слава на Бога Отца.“⁷⁰

434

2813 Във водата на Кръщението ние бяхме умити, осветени, оправдани в името на Господа нашия Исус Христос и чрез Духа на нашия Бог (*1 Кор.* 6, 11). През целия наш живот Бог, нашият Отец, ни призовава към святост (*1 Сол.* 4, 7) и тъй като от Него сме в Христа Исуса, Който стана за нас освежение (*1 Кор.* 1, 30), за славата Му и за нашия живот Неговото име е осветено в нас и чрез нас. Такова е искането на нашето първо прошение.

2013

„Кой би могъл да освети Бога, когато Той Самият осветява? Но вдъхновени с тази дума „Бъдете свети, защото Аз съм Свет“ (*Лев.* 11, 44), ние молим като осветени чрез Кръщението да постоянстваме в това, което сме започнали да бъдем. И това ние Го молим всеки ден, защото грешим всеки ден и трябва да се очистим от нашите грехове чрез непрестанно подновявано осветяване. ... Тогава ние прибягваме до молитвата, за да живее в нас тази светост.“⁷¹

2814 От нашата молитва и от нашия живот зависи да се свети името Му между народите:

2045

„Ние молим Бога да се свети името Му, защото със светостта Той спасява и осветява цялото творение. ... Става дума за името, което спасява загубения свят, но ние молим това име на Бога да се свети в нас *чрез нашия живот*. Защото, ако живеем праведно, Божественото име е благословено; но ако живеем безчестно, то се хули, както казва апостолът: „Заради вас името Божие се хули между езичниците“ (*Рим.* 2, 24).⁷² Ние се молим впрочем, за да заслужим да имаме толкова святост в душите си, колкото е свято името на нашия Бог.“⁷³

⁶⁶ Вж. *Мат.* 1, 21; *Лук.* 1, 31.

⁶⁷ Вж. *Иоан.* 8, 28; 17, 8; 17, 17-19.

⁶⁸ Вж. *Иез.* 20, 39; 36, 20-21.

⁶⁹ Вж. *Иоан.* 17, 6.

⁷⁰ Вж. *Фил.* 2, 9-11.

⁷¹ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINENSIS, *De dominica Oratione*, 12: CCL 3A, 96-97 (PL 4, 544).

⁷² Вж. *Иез.* 36, 20-22.

⁷³ SANCTUS PETRUS CHRYSOLOGUS, *Sermo* 71, 4: CCL 24A, 425 (PL 52, 402).

„Когато казваме „Да се свети Твоето име“, ние молим то да се свети в нас, които сме в Него, но също в другите, които Божията благодат още очаква, за да се съобразим със заповедта, която ни задължава да се молим за всички, дори за враговете си. Ето защо ние не казваме изрично: Да се свети името Ти „в нас“, защото молим името да се свети във всички човеци.“⁷⁴

- 2750 2815 Това прошение, което съдържа всички искания, се чува в *молитвата на Христос*, както и шестте останали прошения, които следват. Молитвата „Отче наш“ е наша молитва, ако е отправена „в името“ на Исус.⁷⁵ Исус иска в свещеническата си молитва: „Отче Светий ... опази ги в Твоето име тях, които си Ми дал“ (*Иоан.* 17, 11).

II. „Да дойде Твоето царство“

- 541 2816 В Новия Завет думата „βασιλεία“ може да се преведе с „царственост“ (абстрактно съществително); „царство“ (конкретно съществително) или царуване (деятелно съществително). Божието Царство е пред нас. То се доближи във възплътеното Слово. То се проповядва в цялото Евангелие, то дойде в смъртта и във Възкресението на Христос. Божието царство настъпи с Тайната вечеря и е между нас в Евхаристията. Царството ще дойде в славата, когато Христос ще Го поднесе на Своя Отец:

„Възможно е също Царството Божие да означава самия Христос лично Него, Когото ние призоваваме всеки ден в нашите желания, чието Пришествие искаме да ускорим с нашите очаквания. Тъй както Той е наше Възкресение, защото ние възкръсваме в Него, така може да бъде и Божието Царство, защото в Него ние ще царуваме.“⁷⁶

- 451, 2632 2817 Това прошение е „*Marana tha*“, викът на Духа и на Невестата: „Ела, Господи, Исусе“:

„При все че тази молитва не ни задължава да искаме идването на Царството, ние сами бихме издигнали същия този вик, изгаряйки от желание по-бързо да прегърнем Този, Който определя нашата надежда. Душите на мъчениците пред олтара призовават Господа с висок глас: „Докога, Владико Светий и Истинний, не ще съдиш ... за нашата кръв ония, които живеят на земята?“ (*Откр.* 6, 10). Те наистина трябва да

⁷⁴ TERTULLIANUS, *De oratione*, 3, 4: CCL 1, 259 (PL 1, 1259).

⁷⁵ Вж. *Иоан.* 14, 13; 15, 16; 16, 24. 26.

⁷⁶ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINENSIS, *De dominica Oratione*, 13: CCL 3A, 97 (PL 4, 545).

получат правда в края на света. Господи, ускори идването на Твоето Царство.⁷⁷

- 2818 Господнята молитва се отнася главно до сбъдването на надеждата за славното идване на Христос.⁷⁸ Но това желание не отклонява Църквата от нейната мисия в този свят. То по-скоро я задължава, защото след Петдесетница идването на Царството е дело на Духа Господен, „Който продължава делото Си в света и довършва осветяването.“⁷⁹ 769
- 2819 „Царството Божие [е] правда, мир и радост в Светаго Духа“ (Рим. 14, 17). Последните времена, в които живеем, са тези на изливането на Светия Дух. Оттогава започва решителната борба между плътта и Духа⁸⁰: 2046
- „Само едно чисто сърце може без колебание да каже: „Да дойде Твоето Царство.“ Трябва да сме преминали школата на Павел, за да кажем: „Грехът да не царува в смъртното [ни] тяло“ (Рим. 6, 12). Този, който се пази чист в сърцето си, в делата си, в мислите си и в думите си, може да каже на Бога: „Да дойде Твоето Царство.“⁸¹ 2519
- 2820 Разсъждавайки по Дух, християните трябва да правят разлика между нарастването на Божието Царство и прогреса на културата и обществото, в което живеят. Това разграничение не е разделяне. Призиването на човека за вечния живот не премахва, а прави по-наложително задължението му да използва енергиите и средствата, получени от Създателя, за да служи в този свят на правдата и на мира.⁸² 1049
- 2821 Тази молба е отправена и изслушана в молитвата на Исус⁸³. Присъстваща е и действена в Евхаристията, тя носи своя плод в новия живот според блаженствата.⁸⁴ 2746

⁷⁷ TERTULLIANUS, *De oratione*, 5, 2-4: CCL 1, 260 (PL 1, 1261-1262).

⁷⁸ Вж. *Тум.* 2, 13.

⁷⁹ Вж. *Præx Eucharistica IV*, 118: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 468.

⁸⁰ Вж. *1 Gal.* 5, 16-25.

⁸¹ SANCTUS CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS, *Catecheses mystagogicae*, 5, 13: SC 126, 162 (PG 33,1120).
⁸² Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. past. *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966) 1042-1044; *Ibid.*, 32: AAS 58 (1966) 1051; *Ibid.*, 39: AAS 58 (1966) 1057; *Ibid.*, 45: AAS 58 (1966) 1065-1066; PAULUS VI, Adh. ap. *Evangelii nuntiandi*, 31: AAS 68 (1976) 26-27.

⁸³ Вж. *Иоан.* 17, 17-20.

⁸⁴ Вж. *Мат.* 5, 13-16; 6, 24; 7, 12-13.

III. „Да бъде Твоята воля както на небето, така и на земята“

- 851 2822 Волята на Нашия Отец е „да се спасят всички човеци и да достигнат до познанието на истината“ (*1 Тим. 2, 3-4*). „Господ дълго ни търпи, понеже не желае да погинат някои“ (*Петр. 3, 9*).⁸⁵ Неговата заповед, която обобщава всички други заповеди и която ни показва цялата Негова воля, това е: „да се обичаме един друг, както Той ни обикна“⁸⁶.
- 59 2823 Той „ни откри тайната на волята Си, по Своето благоволение, що бе отпреди положил ... за да съедини всичко небесно и земно под една глава – Христа. ... Чрез Него ние бяхме и избрани за наследници, предназначени по определение на Бога, Който върши всичко по решение на волята Си“ (*Еф. 1, 9-11*). Ние молим настоятелно да се осъществи напълно този промисъл на благоволение на земята, както е вече осъществено на небето.
- 475 2824 Именно в Христос и чрез Неговата човешка воля волята на Отца бе абсолютно веднъж завинаги осъществена, Исус каза, идвайки в света: „ето, ида да изпълня, Боже, Твоята воля“ (*Евр. 10, 7*).⁸⁷ Исус сам може да каже: „Аз върша винаги онова, което е Нему угодно“ (*Иоан. 8, 29*). В молитвата на Своята агония Той приема напълно волята на Отца: „Но нека бъде не Моята воля, а Твоята“ (*Лук. 22, 42*).⁸⁸ Ето защо Исус „отдаде Себе си за нашите грехове... по волята на Бога“ (*Гал. 1, 4*). „По тая воля сме осветени чрез извършеното веднъж завинаги принасяне на Исус Христовото Тяло“ (*Евр. 10, 10*).
- 615 2825 Исус, „макар и да е Син ... се научи на послушание чрез онова, което претърпя“ (*Евр. 5, 8*). С колко по-голямо основание ние, твари и грешници, станахме в Него осиновени чеда. Ние молим нашия Отец да обедини нашата воля с тази на Неговия Син, за да изпълним Неговата воля, Неговия Спасителен промисъл за живота на света. Ние сме напълно неспособни да направим това, но съединени с Исус и силата на Неговия Свети Дух, ние можем да Му отдадем волята си и да решим да изберем това, което Неговият Син избра завинаги: да върши онова, което е угодно на Отца.⁸⁹

⁸⁵ Вж. *Мат. 18, 14*.

⁸⁶ Вж. *Иоан. 13, 34; 1 Иоан. 3; 4; Лук. 10, 25-37*.

⁸⁷ Вж. *Пс. 39, 8-9*.

⁸⁸ Вж. *Иоан. 4, 34; 5, 30; 6, 38*.

⁸⁹ Вж. *Иоан. 8, 29*.

„Свързвайки се с Христос, ние можем да станем един Дух с Него и с това да изпълним волята Му. По този начин тя ще бъде изцяло изпълнена както на земята, така и на небето.“⁹⁰

„Помислете как Исус Христос ни учи да бъдем смирени, показвайки ни, че нашата добродетел не зависи само от нашата работа, но и от Божията благодат. Той заповядва на всеки верен да се моли за всички, за цялата земя. Защото Той не казва: „Да бъде Твоята воля“ в Мене или във вас, но „на земята“, та „по цялата земя“ да се премахне заблудата, да тържествува истината, да бъде унищожен порокът, да процъфтява добродетелта и земята да не бъде вече различна от небето.“⁹¹

2826 Чрез молитвата ние можем да познаем коя е волята Божия⁹² и да придобием търпение, за да я изпълним.⁹³ Исус ни учи, че в царството небесно не се влиза с думи, но изпълнявайки „волята на Моя Отец Небесен“ (Мат. 7, 21).

2827 „Който почита Бога и върши волята Му, тогава слуша“ (Иоан. 9, 31).⁹⁴ Такава е силата на Църковната молитва в името на Господа най-вече в Евхаристията. Тя е общение с ходатайството на Пресветата Майка Божия⁹⁵ и всички светци, които са били „богоугодни“, защото са желали да изпълнят само Неговата воля:

„Ние можем също, без да накърним истината, да добавим тези думи: „Да бъде Твоята воля както на небето, така и на земята“: в Църквата, както в Нашия Господ Исус Христос; в Невестата, която Му беше годеница, както и в Съпруга, който изпълни волята на Отца.“⁹⁶

796

IV. „Насъщния ни хляб дай ни днес“

2828 „Дай ни“: хубаво е доверието на децата, които очакват всичко от своя Отец. „Той оставя Своето слънце да грее над лоши и добри и праща дъжд на праведни и неправедни“ (Мат. 5, 45) и Той дава на всички живи, които чакат, да им даде храната навреме (вж. 3 Пс. 103, 27). Исус ни учи на тази молба. Тя прославя Нашия Отец, защото признава колко Той е добър свръх всяка доброта.

⁹⁰ ORIGENES, *De oratione*, 26, 3: GCS 3, 361 (PG 11, 501).

⁹¹ SANCTUS IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In Mattaeum homilia* 19, 5: PG 57, 280.

⁹² Вж. Рим. 12, 2; Еф. 5, 17.

⁹³ Вж. Евр. 10, 36.

⁹⁴ Вж. Иоан. 5, 14.

⁹⁵ Вж. Лук. 1, 38. 49.

⁹⁶ SANCTUS AUGUSTINUS, *De sermone Domini in monte*, 2, 6, 24: CCL 35, 113 (PL 34, 1279).

- 2829 „Дай ни“ е също израз на завета: „Ние сме Негови и Той е наш.“
 Но това „наш“ Го признава също като Отец на всички хора и ние Го
 1939 молим за тях всички, солидарни с техните нужди и техните страдания.
- 2830 „*Нашия хляб*.“ Отец, Който ни дава живот, не може да не ни
 2633 даде необходимата за живота храна и всички „подходящи“ блага –
 материални и духовни. В Нагорната проповед Исус настоява върху
 това синовно доверие, което съдейства на Провидението на нашия
 Отец.⁹⁷ Той не ни подтиква към никаква пасивност⁹⁸, но иска да ни
 освободи от всяко безпокойство и грижа. Такова е синовното всеот-
 даване на Божиите чеда:
- 227 „На всички, които търсят Царството и правдата Божия, Той обещава да
 даде всичко свръх. Всичко всъщност принадлежи на Бога. На този,
 който притежава Бога, нищо не липсва, ако той самият не липсва на
 Бога.“⁹⁹
- 2831 Но присъствието на тези, които са гладни по липса на хляб,
 разкрива друг дълбок смисъл на тази молба. Драмата на глада в
 света призовава християните, които се молят истински, към дейст-
 вителна отговорност спрямо братята им както в личните отношения
 към тях, така и в солидарността с човешкото семейство. Тази мол-
 1038 ба на Господнята молитва не може да бъде отделена от притчата за
 бедния Лазар¹⁰⁰ и Последния съд¹⁰¹.
- 2832 Новината за Царството трябва да повдига земята чрез Духа
 1928 на Христос, както маята тестото.¹⁰² Тя трябва да се проявява в ут-
 върждаване на справедливостта в личните и социалните, икономич-
 еските и международните отношения, без да се забравя никога, че
 няма справедлив ред без хора, които искат да бъдат справедливи.
- 2790, 2546 2833 Става дума за „нашия хляб“, „един“ за „много“. Бедността на
 блаженствата е добродетелта на подялбата: тя призовава да се при-
 общаваме и да споделяме материалните и духовните блага не по
 принуда, а от любов, за да може изобилието на едните да допълва
 нуждите на другите.¹⁰³

⁹⁷ Вж. *Мат.* 6, 25-34.

⁹⁸ Вж. 2 *Сол.* 3, 6-13.

⁹⁹ SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De dominica Oratione*, 21: CCL 3A, 103 (PL 4, 543).

¹⁰⁰ Вж. *Лук.* 16, 19-31.

¹⁰¹ Вж. *Мат.* 25, 31-46.

¹⁰² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, *Decr. Apostolicam actuositatem*, 5: AAS 58 (1966) 842.

¹⁰³ Вж. 2 *Кор.* 8, 1-15

2834 „Моли се и труди се.“¹⁰⁴ „Молете се, като че ли всичко зависи от Бога, и работете, като че ли всичко зависи от вас.“¹⁰⁵ След като сме си свършили работата, храната е един дар от нашия Отец; справедливо е да Му я искаме, отдавайки Му за това благодарност. Такъв е смисълът на благославянето на трапезата в християнското семейство. 2428

2835 Това прошение и отговорността, която то включва, се отнасят и за един друг глад, от който хората страдат: „Човек не само с хляб живее, но човек живее с всяко (слово), което излиза из устата на Господа“ (Мат. 4, 4),¹⁰⁶ т.е. Неговото Слово и Неговото Вдъхновение. Християните трябва да мобилизират всички свои усилия, за да проповядват „Евангелието на бедните“. Има глад на земята, но „не глад за хляб, не жажда за вода, а жажда за слушане думите Господни“ (Ам. 8, 11). Ето защо християнският смисъл на това четвърто прошение се отнася до Хляба на Живота: Словото Божие да се приеме с вяра, Тялото на Христос, прието в Евхаристията.¹⁰⁷ 2443 1384 1165

2836 „Днес“ е също един израз на доверие. Господ ни учи на това.¹⁰⁸ Нашата самонадеяност не би могла да го измисли. Понеже става дума за Словото и за Тялото на Неговия Син, това „Днес“ е не само за нашето смъртно време, то е Днес на Бога:

„Ако ти приемаш хляба всеки ден, всеки ден за тебе е днес. Ако Христос е твоя днес, всеки ден Той възкръсва за тебе. По какъв начин? „Син Мой си Ти, Аз днес Те родих“ (Пс. 2, 7). Днес, т.е. когато Христос възкръсва.“¹⁰⁹ 2659

2837 „Насъщен.“ Тази дума „ἐπιούσιον“ няма друга употреба в Новия Завет. Взета в преходен смисъл, тя е педагогическо повторение на „днес“,¹¹⁰ за да ни утвърди в едно „безусловно“ доверие. Взета в качествен смисъл, тя означава необходимото в живота и в по- 2633

¹⁰⁴ E traditione benedictina. Вж. SANCTUS BENEDICTUS, *Regula*, 20: CSEL 75, 75-76 (PL 66, 479-480); *Ibid.*, 48: CSEL 75, 114-119 (PL 66, 703-704).

¹⁰⁵ Dictum sancto Ignatio de Loyola attributum; вж. PETRUS DE RIBADENEYRA, *Tractatus de modo gubernandi sancti Ignatii*, c. 6, 14: MHSI 85, 631.

¹⁰⁶ Вж. *Втор.* 8, 3.

¹⁰⁷ Вж. *Иоан.* 6, 26-58.

¹⁰⁸ Вж. *Мат.* 6, 34; *Исх.* 16, 19.

¹⁰⁹ SANCTUS AMBROSIUS, *De sacramentis*, 5, 26: CSEL 73, 70 (PL 16, 453).

¹¹⁰ Вж. *Исх.* 16, 19-21.

¹¹¹ Вж. *1 Тим.* 6, 8.

широк смисъл, всяко нещо достатъчно за съществуване.¹¹¹ В бук-
 1405 валния смисъл „*epiousios*“: „свръхсъщностен“, означава пряко Хля-
 ба на Живота, Тялото на Христос, „средство за безсмъртие“¹¹², без
 1166 което ние нямаме Живот в нас¹¹³. Най-сетне, божественият смисъл
 е очевиден, когато се свърже с предходното: „Тоя ден“ е денят Гос-
 1389 поден на угощението на Царството, започнало в Евхаристията, коя-
 то е предвкушане на Царството, което идва. Ето защо подобава Ев-
 харистичната литургия да бъде отслужвана „всеки ден“.

„Евхаристията е нашият всекидневен хляб. Присъщото свойство на та-
 зи божествена храна е нейната обединителна сила: тя ни свързва с
 Тялото на Спасителя и прави от нас Негови членове, за да станем това,
 което получаваме. ... Този всекидневен хляб стои също в Писанията,
 които вие слушате всеки ден в Църквата, в хвалебствените химни, кои-
 то се пеят и които вие пеете. Това е необходимо за нашето поклонни-
 чество.“¹¹⁴

Небесният Отец ни насърчава да искаме като небесни чеда Небесния
 хляб¹¹⁵: „Христос – Той е хлябът, който, посаден в Девицата, израсна в
 плътта, замесен в страданието, опечен в пещта на гроба, запазен в
 Църквата и поставен на олтарите, доставя всеки ден на верните небес-
 на храна.“¹¹⁶

V. „Прости нам дълговете ни, както ние прощаваме на длъж- ниците си“

1425 2838 Това прошение е странно. Ако съдържа само първата част на
 изречението – „Прости нам дълговете ни“, то би могло да бъде вклю-
 1933 чено кратко в трите първи прошения на Господнята молитва, защото
 саможертвата на Христос е за „изкупление на греховете“. Но спо-
 ред втората част на изречението нашата молба ще бъде изпълнена,
 2631 ако отговаря първо на едно изискване. Нашата молба е обърната
 към бъдещето. Отговорът ни трябва да я предшества; една дума ги
 свързва: „както“.

„ПРОСТИ НАМ ДЪЛГОВЕТЕ НИ“...

2839 С дръзка увереност ние започваме да молим Нашия Отец.

¹¹² Вж. SANCTUS IGNATIUS ANTIQCHENUS, *Epistula ad Ephesios*, 20, 2: SC 10 bis, 76 (FUNK 1, 230).

¹¹³ Вж. *Иоан.* 6, 53-56.

¹¹⁴ Вж. SANCTUS AUGUSTINUS, *Sermo* 57, 7, 7: PL 38, 389-390.

¹¹⁵ Вж. *Иоан.* 6, 51.

¹¹⁶ SANCTUS PETRUS CHRYSOLOGUS, *Sermo* 67, 7: CCL 24A, 404-405 (PL 52, 402).

Умолявайки Го да се свети името Му, ние Го молим да бъдем все по-святи. Но при все че сме облечени с кръщелната одежда, ние не спираме да грешим, да се отклоняваме от Бога. Сега в това ново прошение ние се завръщаме при Него като блудния Син¹¹⁷ и се признаваме грешници пред Него като митаря¹¹⁸. Нашата молба започва с „изповед“, в която ние изповядваме едновременно нашата нищета и Неговото милосърдие. Нашата надежда е непоколебима, понеже в Неговия Син „ние имаме изкупление чрез кръвта Му и прошка на греховете“ (Кол. 1, 14).¹¹⁹ Действия и неоспорим израз на Неговото опрощение намираме в тайнствата на Неговата Църква.¹²⁰

2840 Обаче и това е страшно, този поток от милосърдие не може да проникне в нашето сърце, докато не простим на онези, които са ни оскърбили. Любовта, както Тялото Христово, е неделима: ние не можем да обичаме Бога, Когото не виждаме, ако не обичаме брат си и сестра си, които виждаме.¹²¹ В отказа да простим на нашите братя и сестри нашето сърце се затваря. Неговата закоравялост го прави непроницаемо за милосърдната любов на Отца. В изповядването на нашия грях нашето сърце се открива за Неговата благодат.

2841 Това прошение е толкова важно, че то е единственото, върху което Господ се връща отново и което Той развива в Нагорната проповед.¹²² Това решаващо изискване на тайната на Завета е невъзможно за човека. „Но за Бога всичко е възможно“ (Мат. 19, 26).

...,КАКТО И НИЕ ПРОЩАВАМЕ НА ДЛЪЖНИЦИТЕ СИ“

2842 Това „както“ не е единствено в учението на Исус: „Бъдете свършени, както е свършен и Небесният ваш Отец“ (Мат. 5, 48); „Бъдете милосърдни както и вашият Отец е милосърден“ (Лук. 6, 36); „Нова заповед ви давам, да любите един другия; както ви възлюбих“ (Иоан. 13, 34). Да спазваме Божията заповед е невъзможно, ако подражаваме само външно на божествения образец. Тук става дума за едно жизнено участие, излизащо „от дълбините на сърцето“

¹¹⁷ Вж. Лук. 15, 11-32.

¹¹⁸ Вж. Лук. 18, 13.

¹¹⁹ Вж. Еф. 1, 7.

¹²⁰ Вж. Мат. 26, 28; Иоан. 20, 23.

¹²¹ Вж. 1 Иоан. 4, 20.

¹²² Вж. Мат. 5, 23-24; 6, 14-15; Марк. 11-25.

към Светостта, Милосърдието и Любовта на Нашия Бог. „Ако живеем духом, по дух сме длъжни и да постъпваме“ (Гал. 5, 25). Само Духът, Който е „Наш Живот“, може да направи „наши“ мислите, които е имал Исус Христос.¹²³ Тогава единството на опрощението става възможно, като си прощаваме едни на други, както и Бог ни прости в Христос (Еф. 4, 32).

368 2843 Така оживяват словата на Господа за прошката, за тази любов, която обича докрай.¹²⁴ Притчата за безмилостния слуга, която увенчава учението на Господа за църковното общение¹²⁵, завършва с тези думи: „Тъй и Моят Отец Небесен ще стори с вас, ако всеки от вас не прости от сърце на брата си.“ Именно там в действителност, в „дъното на сърцето ни“, всичко се свързва и развързва. Не е в наша власт да не чувстваме и да забравяме обидата. Но сърцето, което се поднася на Свети Дух, обръща обидата в милосърдие и очиства паметта, превръщайки обидата в застъпничество.

2262 2844 Християнската молитва стига до *прощаването на враговете*.¹²⁶ Тя преобразува ученика, уподобявайки го на неговия Учител. Прошката е връх на християнската молитва. Дарът на молитвата може да бъде приет само в едно сърце, съгласувано с Божественото милосърдие. Прошката свидетелства също, че в нашия свят любовта е по-силна от греха. Мъчениците от миналото и настоящето са пример за това свидетелстване на Исус. Прошката е важно условие за Помирението¹²⁷ на Божиите чеда със своя Отец и на хората помежду им¹²⁸.

1441 2845 Няма граница, нито мярка на това по същество божествено опрощение.¹²⁹ Дали става дума за обиди, „за грехове“ според Лук. 11, 4, или за „дългове“ според Мат. 6, 12, в действителност ние сме винаги длъжници: „Не дължете никому нищо, освен взаимна любов“ (Рим. 13, 8). Общението със Светата Троица е извор и критерий за истината на всяко взаимоотношение.¹³⁰ Тя става живот в молитвата, най-вече в Евхаристията¹³¹:

¹²³ Вж. Фил. 2, 1. 5.

¹²⁴ Вж. Иоан. 13, 1.

¹²⁵ Вж. Мат. 18, 23-35.

¹²⁶ Вж. Мат. 5, 43-44.

¹²⁷ Вж. 2 Кор. 5, 18-21.

¹²⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Litt. enc. *Divis in misericordia*, 14: AAS72 (1980) 1221-1228.

¹²⁹ Вж. Мат. 18, 21-22; Лук. 17, 3-4.

¹³⁰ Вж. 1 Иоан. 3, 19-24.

¹³¹ Вж. Мат. 5, 23-24.

„Господ не приема жертвоприношението на причинителите на раздори. Той ги отправя от Своя олтар, за да отидат първо да се сдобрят със своите братя. Бог иска да бъде умиротворен с молитви на мир. Най-добрият дълг за Бога е нашият мир, нашето взаиморазбирателство, единството в Отец, Син и Светия Дух на всички верни.“¹³²

VI. „И не въведи нас в изкушение“

2846 Това прошение се корени в предшестващото го, защото нашите грехове са плодове на съгласяване с изкушението. Ние молим нашия Отец да не ни „въвежда“ в тях. Да се преведе с една дума гръцкият термин е трудно: той означава „не позволявай да влезем във“¹³³, „не ни оставяй да паднем в изкушение“. „Бог се от зло не изкушава, а и Сам не изкушава никого“ (*Иак.* 1, 13). Напротив, Той иска да ни освободи от изкушението. Ние Го молим да не ни остави да поемем пътя, който води към греха. Ние участваме в битката „на плътта и Духа“. Това прошение умолява да получим Духа на разума и силата. 164 2516

2847 Светият Дух ни подбужда да правим разлика между изпитанието, необходимо за израстване на вътрешния човек¹³⁴, предвид на „една изпитана добродетел“¹³⁵, и изкушението, което води към греха и смъртта¹³⁶. Ние трябва да правим разлика също между „да бъдеш изкушаван“ и „да се поддадеш“ на изкушението. Най-сетне, разпознаването разобличава лъжата на изкушението: външно нейният обект е добър, приятен за очите, многожелан (*Бит.* 3, 6), докато в действителност неговият плод е смъртта. 2284

„Бог не иска да налага доброто, Той иска свободни същества В изкушението има и нещо добро. Никой освен Бог не знае какво е получила душата ни от Бога, дори ние. Но изкушението го показва, за да ни научи да се опознаем и с това да открием нашата нищета, и ни задължава да отдадем благодарност за благоденствието, които изкушението ни е показало.“¹³⁷

2848 Да не влизаме в изкушението предполага едно решение на сърцето: „защото, дете е съкровището ви, там ще бъде и сърцето

¹³² SANCTUS CYPRIANUS CARTHAGINIENSIS, *De dominica Oratione*, 23: CCL 3A, 105 (PL 4, 535-536).

¹³³ Вж. *Мат.* 26, 41.

¹³⁴ Вж. *Лук.* 8, 13-15; *Деян.* 14, 22; 2 *Тим.* 3, 12.

¹³⁵ Вж. *Рим.* 5, 3-5.

¹³⁶ Вж. *Иак.* 1, 14-15.

¹³⁷ ORIGENES, *De oratione*, 29, 15 et 17: GCS 3, 390-391 (PG 11, 541-544).

ви Никой не може да слугува на двама господари“ (*Мат.* 6, 21. 24). „Ако живеем духом, по дух сме длъжни и да постъпваме“ (*Гал.* 5, 25). В това „съгласие“ със Светия Дух Отец ни дава сила. „Друго изкушение вас не е постигнало, освен човешко; верен е обаче Бог, Който не ще остави да бъдете изкушени повече от силата ви, а заедно с изкушението ще даде и изход, за да можете да търпите“ (*1 Кор.* 10, 13).

2849 Обаче такава битка и такава победа са възможни само в молитвата. Именно чрез молитвата Си Исус е победител над Изкушителя още в началото¹³⁸ и в крайната битка в агонията Си¹³⁹. Именно в Своята битка и в Своята агония Христос ни присъединява в това прошение към нашия Отец. *Бдителността* на сърцето в общение с Неговата е напомнена настоятелно.¹⁴⁰ Бдителността е опазване на сърцето и Исус моли Отца да ни опази в Негово Име.¹⁴¹ Светият Дух се стреми да ни държи будни непрестанно в тази бдителност.¹⁴² Това прошение намира своя покъртителен смисъл в последното изкушение на нашата битка тук на земята. То моли за *окончателно постоянство*: „Ето, Аз ида като крадец: блажен е, който бди!“ (*Откр.* 16, 15).

VII. „Избави ни от лукавия“

2850 Последното прошение към нашия Отец е също пренесено от молитвата на Исус: „Не се моля да ги вземеш от света, но да ги опазиш от злото“ (*Иоан.* 17, 15). Тя засяга всеки един от нас, но винаги сме „ние“, които се молим, в общение с цялата Църква и за освобождаването на цялото човешко семейство. Господнята молитва не престава да ни открива постоянно измеренията на ИкономЕята. Нашата взаимозависимост в драмата на греха и смъртта се превръща в солидарност в Тялото на Христос и в „общението на светците“¹⁴³.

2851 В това прошение злото не е отвлечено понятие, но означава едно лице, сатана, злия, ангела, който възстава срещу Бога, „Дяво-

¹³⁸ Вж. *Мат.* 4, 1-11.

¹³⁹ Вж. *Мат.* 26, 36-44.

¹⁴⁰ Вж. *Иоан.* 17, 11.

¹⁴¹ Вж. *Иоан.* 17, 11.

¹⁴² Вж. *1 Кор.* 16, 13; *Кол.* 4, 24; *1 Сол.* 5, 6; *1 Петр.* 5, 8.

¹⁴³ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Reconciliatio et paenitentia*, 16: AAS 77 (1985) 214-215.

ла“ (διά-βολος), този, който „препечва“ срещу Божия замисъл и Неговото „спасително дело“, осъществено в Христа. 391

2852 „Открай човекоубиец ... лъжец ... баща на всяка лъжа“ (Иоан. 8, 44), „Сатана, който мами цялата вселена“ (Откр. 12, 9), е този, чрез когото грехът и смъртта влязоха в света и чрез неговото окончателно поражение творението изцяло ще бъде „освободено от греха и от смъртта“¹⁴⁴. „Знаем, че всеки, роден от Бога, не греши; но роденият от Бога пази себе си, и лукавият го не докосва. Знаем, че ние сме от Бога, и че цял свят лежи в зло“ (1 Иоан. 5, 18-19).

„Господ, Който отне вашия грях и прости прегрешенията ви, е в състояние да ви покровителства и да ви предпази от примките на дявола, който ви напада, за да не ви изненада врагът, който има навик да поражда греха. Който се доверява на Бога, не се страхува от дявола. „Ако Бог е за нас, кой ще е против нас?“ (Рим. 8, 31).¹⁴⁵

2853 Победата над княза на този свят¹⁴⁶ е постигната веднъж завинаги в „Часа“, в който Исус се предава свободно на смъртта, за да ни даде Живота Си. „Сега е съд над тоя свят; сега князът на тоя свят ще бъде изпъден вън.“¹⁴⁷ „И подгони жената“ (Откр. 12, 13)¹⁴⁸, но той няма власт над нея: новата Ева, „пълна с благодат“ от Светия Дух, е предпазена от греха и от тлението на смъртта (Непорочното зачатие и Успението на Пресветата Майка Божия, Блажената Мария, Приснодева). „И разлюти се змеят против жената и отиде да води война с останалите от семето ѝ“ (Откр. 12, 17). Ето защо Духът и Църквата молят: „Дойди, Господи Иисусе!“ (Откр. 22, 17.20). Защото Неговото идване ще ни освободи от лукавия. 677 490 972

2854 Молейки се да бъдем избавени от лукавия, ние молим също да бъдем освободени от всички злини – настоящи, минали и бъдещи, на които той е деятел и причинител. В това последно прошение Църквата принася всичкото бедствие на света пред Отца. С освобождаването от злините, които потискат човечеството, тя измолва ценния дар на мира и благодатта на постоянното очакване на Пришествието на Христос. Молейки така, тя преулавя в смирението на 2632

¹⁴⁴ *Prex eucharistica IV*, 123: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 471.

¹⁴⁵ SANCTUS AMBROSIIUS, *De sacramentis*, 5, 30: CSEL 73, 71-72 (PL 16, 454).

¹⁴⁶ Вж. Иоан. 14, 30.

¹⁴⁷ Вж. Иоан. 12, 31; Откр. 12, 10.

¹⁴⁸ Вж. Откр. 12, 13-16.

вярата приобщението на всички и на всичко в Този, Който има ключовете на ада и смъртта (*Откр.* 1, 18). „Господ, Който е, Който е бил и Който иде, Вседържителят“ (*Откр.* 1, 8).¹⁴⁹

1041 „Освободи ни от всяко зло, Господи, дай мир в нашите дни. С помощта на Твоето милосърдие свободни от греха, та спокойни от всяко смущение в този живот, да очакваме щастието, което Ти обещавах, и пришествието на нашия Спасител Исус Христос.“¹⁵⁰

ЗАВЪРШВАЩО СЛАВОСЛОВИЕ

- 2760 2855 Завършващото славословие: „Защото Твое е царството, и силата, и славата вовеки. Амин“ подновява трите първи прошения към нашия Отец: Прослава на Името Му, идването на Царството Му и силата на спасителната Му воля. Но това повторение е под формата на почитание и благодарение, както в небесната литургия.¹⁵¹ Князът на този свят си беше присвоил с лъжа тези три звания на царственост, сила и слава.¹⁵² Христос, Господ, ги възстановява на Своя Отец и на нашия Отец, докато Той Му предаде Царството, когато ще бъде изпълнена Тайната на спасението, „за да бъде Бог всичко у всички“¹⁵³.
- 1061-1065 2856 „След като молитвата е завършена, Ти казваш: *Амин*, подчертавайки с това Амин, което значи „да бъде“¹⁵⁴. това, което съдържа молитвата, която Бог ни научи.“¹⁵⁵

Накратко

2857 В „*Отче наш*“ трите първи прошения се отнасят до Славата на Отца: осветяване на Името Му, Идването на Царството и осъществяване на Божията воля. Четирите други Му представят нашите желания: тези прошения засягат нашия живот, за да ни нахрани и да ни излекува от греха, и те се отнасят до нашата битка за победата на Доброто над Злото.

¹⁴⁹ Вж. *Откр.* 1, 4.

¹⁵⁰ *Ritus Communionis*, [Embolismus]: *Missale Romanum*, editio typica (Typis Polyglottis Vaticanis 1970) p. 472.

¹⁵¹ Вж. *Откр.* 1, 6; 4, 11; 5, 13.

¹⁵² Вж. *Лук.* 4, 5-6.

¹⁵³ Вж. *1 Кор.* 15, 24-28.

¹⁵⁴ Вж. *Лук.* 1, 38.

¹⁵⁵ SANCTUS CYRILLUS HIERSOLYMITANUS, *Catecheses mystagogicae*, 5, 18: SC 126, 168 (PG 33, 1124).

- 2858 *Молейки: „Да се свети Твоето име“, ние навлизаме в Божия промисъл, в осветяването на Божието име – разкрито на Мойсей, сетне в Исус – чрез нас и в нас, както и на всеки народ и на всеки човек.*
- 2859 *Второто прошение на Църквата се отнася главно за връщането на Христос и последното пришествие на Божието Царство. Църквата моли също за нарастване на Божието Царство в настоящия ни живот, в нашето „Днес“.*
- 2860 *В третото прошение молим нашия Отец да съедини нашата воля с тази на Сина, за да осъществи Своята икономия в живота на света.*
- 2861 *В четвъртото прошение, казвайки „Дай ни“, ние изразяваме в общение с нашите братя синовното ни доверие към нашия Небесен Отец. „Нашият хляб“ означава земната храна, необходима за нашето съществуване, но означава също Хляба на Живота: Словото Божие и Тялото Христово. То е получено в Божието „Днес“ като необходимата (свръхсъщностна) храна за Трапезата на Царството, което Евхаристията предосъществува.*
- 2862 *Петото прошение умолява Божието милосърдие за нашите прегрешения. Тази молба обаче може да проникне в сърцето ни само ако сме простили на враговете си по примера и с помощта на Христос.*
- 2863 *Казвайки „И не въведи нас в изкушение“, ние молим Бог да не ни позволява да поемем пътя, който води до греха. Това прошение измолва Духа за благоразумие и твърдост; то моли настоятелно за благодатта на бдителност и постоянство докрай.*
- 2864 *В последното прошение „Избави ни от лукавия“ християнинът моли Бога с Църквата да изяви победата, вече придобита от Христос над „Княза на този свят“, Сатаната, ангела, който сам противостои на Бога и Неговия Спасителен промисъл.*
- 2865 *С последното „Амин“ ние изразяваме нашето „Да бъде“, отнасящо се до седемте прошения: „Тъй да бъде...“*

ТЕМАТИЧЕН ИНДЕКС

А

АБОРТ (ABORTUS)

Нравствени предписания и аборт, 2271, 2274

Почитане на живота и аборт, 2270

Съучастие в аборт, 2272

АВВА (ABBA)

Духът на Божия Син, който вика: „Авва, Отче!“, 683, 742, 1303, 2766, 2777

АВЕЛ (ABEL)

Братоубийството: Каин убива Авел, 401, 2559

„Праведният Авел“, 58

АВРААМ (ABRAHAM)

Авраам, образец на надеждата, 165, 1819

Авраам, образец на послушанието към Бога във вярата, 144-146, 165, 2570, 2572, 2676

Божие благословение и Авраам, 59, 1080

Заветът на Бога с Авраам, 72, 992, 2571

Исус, потомък на Авраам, 527

Молитвата на Авраам, 2569, 2570, 2592

Мюсюлманите и Авраамовата вяра, 841

Народът, произлязъл от отца Авраам, 63, 709, 762, 1541

Обещанията, дадени на Авраам, 422, 705, 706, 1222, 1716, 1725, 2571, 2619

Призоваването на Авраам, 59, 72, 762

АВТОНОМИЯ/САМОСТОЯТЕЛНОСТ (AUTONOMIA)

Самостоятелност на децата, 2232

Съвестта и нейната зле разбрана самостоятелност, 1792

АВТОРИТЕТ/ВЛАСТ (AUCTORITAS)

Авторитет на апостолите, 551, 873, 1444, 1575

Авторитет на епископите, 883, 888, 894, 1596, 2034, 2179

Авторитет на истината, 1777

Авторитет на Учителната власт на Църквата, 88, 2063

Авторитет на Църквата, 85, 119, 553, 874, 895, 918, 1023, 1125, 1399, 1578, 1635, 1673, 1792, 2037, 2420

Авторитет на църковните служители, 875, 1551, 1563

Божията власт, 156, 239, 668, 1295, 1381, 2086, 2777

Властта като служение, 2235

Власт, необходима за човешкото общество, 1897-98, 1919

Война и международен авторитет, 2308

Върховен авторитет на Папата, 1594, 2034

Гражданска и човешка власт, 1900, 1901, 2234

Граници на властта, 2267

Задължения на властите, 1917, 1923, 2235-2236, 2241, 2272, 2316, 2354, 2498

Законно упражняване на властта, 1897, 1921

- Законът като еманация на властта, 1951
 Злоупотреба на гражданските власти, 2155, 2242, 2298
 Незаконни граждански власти, 2155
 Неподчинение на властта, 2256
 Общото благо и властта, 1903, 1906, 1909, 1928, 2239, 2266, 2406, 2406, 2429, 2498
 Основа на властта/авторитета, 1899, 1918, 1920, 1930
 Основа на човешкия авторитет, 1897-1904
 Пълновластие на Христос, 581-82, 651, 668-69, 1063, 1441, 1673, 2173
 Религиозните власти на Йерусалим и Исус, 575, 587, 589, 591, 595-596
 Семейство и авторитет, 2202, 2207, 2234
 Символи на властта, 194-195
 Уважение към властта, 1880
 Уважение към другите и власт, 1902, 1930, 2199, 2254
- АГНЕЦ (AGNUS)**
 Авраам и „агнето за всесъжжение“, 2572
 Апокалипсисът и Агнецът, 1137, 2159
 „Сватбената вечеря“ на Агнеца, 1329, 1602, 1612, 1642, 2618
 Свидетели и слава на Агнеца, 2642
 Христос Агнецът, 523, 536, 602, 608, 613, 719, 1364
 Църквата, Невеста на Агнеца, 757, 796
- АГНОСТИЦИЗЪМ, 2127, 2128**
- АД (INFERI)**
 Вратите към ада и Църквата, 552, 834
 Слизането на Христос в ада, 624, 631, 632-35
 Слизането на човека в ада, 1035
- АДАМ**
 Благодат на първичната святост и Адам, 375, 399
 Грехът на Адам и неговите последствия, 402-405, 416-417, 1736
 Исус Христос и Адам, 359, 388, 492, 504, 505, 518, 532, 538, 539, 635
- АЛЧНОСТ (AVARITIA), главен грях, 1866**
- АМВОН (AMVO), 1184**
- АМИН**
 „Амин“ в свхаристичната литургия, 1345
 „Амин“ като последна дума на „Веруюто“ и Светото Писание, 1061
 Значение на думата „амин“, 1062-1064, 1348, 1396, 2856, 2865
 Христос, крайният „амин“ на любовта на Отца, 1065
- АНАЛОГИЯ (ANALOGIA)**
 Аналогия на библейското Откровение, 128-130, вж. *Типология*
 „Аналогия на вярата“, 114
 Духовният живот и неговата аналогия с природния живот, 1210-1212
 Творецът и аналогията с Неговите творения, 41, 2500
- АНАМНЕСИС, 1103, 1106, 1354, 1362**
- АНАФОРА, 1352**
- АНГЕЛ (ANGELUS)**
 Ангелите, пазители на хората, 336
 Ангелите в анафората, 1352
 Ангелите в живота на Църквата, 334-35
 Известяващият ангел Гавриил, 148, 2676
 Небето и ангелите, 326, 1023-29, 1053
 Образите на ангелите в изкуството, 1192, 2131, 2502
 Отклонили се ангели, 311
 Паднали ангели, 391-393, 414, 760
 Рождество и ангели, 525, 559
 Съществуването на ангелите като истина на вярата, 328
 Същност и служба на ангелите, 329, 332-336, 350-352, 1034, 1352
 Христос и ангелите, 331, 538, 954, 1038, 1161
- АПОСТОЛ (APOSTOLUS)**
 Апостолската проповед, 76
 Властта на апостолите да опрошават греховете, 981, 983, 984, 1442, 1444,

1485, 1586
 Възлагане на ръцете и апостолите, 699, 1288, 1299, 1315
 Значение на думата „апостол“, 858
 Избор и призвание на апостолите, 2, 75, 858-60, 873, 935, 1086, 1120, 1122, 1575, 2600
 Катехеза на апостолите, 1094
 Кръщението и апостолите, 1226
 Наследници на апостолите, 77, 861-863, 892, 938, 1313, 1560, 1562, 2068
 Общността на апостолите, 880
 Предаване на Божието Слово и апостолите, 3, 81, 84, 96, 126, 571
 Приемане на учението на апостолите, 87, 949, 2624
 Приемственост на вярата и апостолите, 171, 173, 605, 815, 816, 889, 1124
 Светият Дух и апостолите, 244, 746, 798, 1287, 1288, 1299, 1302, 1315, 1485, 1556
 Свещенството и апостолите, 1087, 1536, 1565, 1576, 1577, 1594
 Свидетелство на апостолите, 664, 1518
 „Служение на примирение“ и апостолите, 981, 1442, 1461
 Установяване на Евхаристията и апостолите, 610-611, 1337, 1339-1341
 Църквата и апостолите, 688, 756, 857, 865, 869, 1342, 2032
 Явявания на Възкръсналия и апостолите, 641-642, 644-645, 647

АПОСТОЛСТВО (APOSTOLATUS)
 Апостолство и Евхаристия, 864, 1324
 Апостолство на Църквата, 863-864
 Апостолство на миряните, 900, 905, 940

АПОСТОЛСКА ОБЩНОСТ (COLLEGIUM APOSTOLICUM)
 Апостолска общност на Дванадесетте и Петър, 552
 Епископска колегия и апостолска общност, 880
 Задължението за свързване и развързване, 881, 1444
 Избор на апостолската общност, 1577
 Новият Завет и апостолската общност, 816

АПОСТОЛСКО НАСЛЕДСТВО/ПРИЕМСТВЕНОСТ (SUCCESSIO APOSTOLICA), 861, 1087

Апостолското наследство, полагащо целостта на общението във вярата, 1209
 Апостолското наследство като връзка за единството на Църквата, 815
 Принцип на апостолската приемственост, 77

АСКЕЗА (ASCESIS)

Вярност към обещанията на Кръщението и аскеза, 2340
 Господство на волята и аскеза, 1734
 Духовният прогрес и аскезата, 2015

АТЕИЗЪМ

Агностицизъм и атеизъм, 2128
 Грехът на атеизма, 2125, 2140
 Причини за атеизма, 2126, 2424
 Форми и значения на атеизма, 2123-2124

АУТОПСИЯ, 2301

Б

БАПТИСТЕРИУМ (МЯСТО ЗА ОТСЛУЖВАНЕ НА КРЪЩЕНИЕТО), 1185

БАЩА (PATER), вж. Бащинство и Родители

БАЩИНСТВО (PATERNITAS)

Съпрузите, участващи в бащинството на Бога, 2367
 Бащинство на Бога, 239, 270, вж. Бог
 Божественото бащинство като извор на човешкото бащинство, 2214
 Отговорно бащинство, 2368

БДИТЕЛНОСТ (VIGILANTIA)

Христос, подтиквач към бдителност, 672
 Необходимост от бдителност, 1036
 Настоящото време като време на бдение, 672
 Бдителността в опазването на вярата, 2088

- Бдителност при използването на средствата за масова комуникация, 2496
 Бдителност при моленето, 2612, 2699, 2799, 2849, 2863
 Бдителността по отношение на начините на разсъждение, 2727
- БЕДНИ/БЕДНОСТ (PAUPERES/PAUPERTAS)**, вж. *Нуждаещи се*
 Отвърщане от богатството като начин на живот, 2544-2545
 Бедният Христос, 517, 525, 544, 1351, 2407
 Надпреварата във въоръжаването като навреждане на бедните, 2329
 Евхаристията, задължаваща ни спрямо бедните, 1397
 Бедни по дух, 709, 716, 1716, 2544-2547
 Бедността като евангелско предписание, 915
 Бедността като път на Христос и Църквата, 544, 786, 852
 Небесното царство и бедните, 544
 Солидарност на богатите народи с бедните, 2439-2440
 Загриженост, помощ и любов към бедните, 886, 1033, 1435, 1825, 1941, 2208, 2405, 2443-2449
- БЕЗБРАЧИЕ (CAELIBATUS)**
 Целомъдрие и безбрачие, 2349
 Латинската Църква и безбрачието на презвитерите, 1579, 1599
 Източните Църкви и безбрачието, 1580
 Неженените личности и грижата на пасторите, 1658
 Посветен живот и безбрачие, 915
- БЕЗВЕРИЕ (IRRELIGIO)**
 Осъждане на безверието, 2110, 2118
 Грехове на безверието, 2119-2120, 2139
- БЕЗВЪЗМЕЗДИЕ НА СПАСЕНИЕТО (GRATUITAS SALUTIS)**, 218, 1250, 1699, 1722, 1996
- БЕЗАКОНИЕ (INIQUITAS)**
 „Тайна на беззаконието“, 385
- БЕЗПЛОДИЕ (STERILITAS)**, 2375, 2379
- БЕЗКВАСНИЦИ (AZYMI)**, 1334, 1339
- БЕЗСМЪРТИЕ (IMMORTALITAS)**
 Евхаристията като „лек за безсмъртие“, 1405, 2837
 Безсмъртие на душата, 366, 382
- БИБЛИЯ**, вж. *Свещено Писание*
- БИТКА (DİMİKATIO)**
 Кръщението, опрощаването на греховете и битката срещу злото, 978-979, 1264
 Плът, дух и битка, 2516, 2819, 2846
 Последствия от първородния грях и духовната битка, 405, 407-409
 Обръщане и битка, 1426
 Битка срещу злото, 409-410
 Вера и борба, 162, 2573
 Човешката природа и духовната борба, 2516
 Молитвата като борба, 2612, 2725-2751, 2846, 2849
 Чистотата и борбата за нейното постигане, 2520-2527
 Християнската святост и духовната борба, 2015
 Човешкият живот като борба, 409, 1707
- БЛАГА – МОРАЛНИ И ДУХОВНИ (BONA MORALIA ET SPIRITUALIA)**
 Блага и молитва, 2010, 2559, 2590, 2736, 2830
 Бъдещи блага, 662, 2549
 Духовни блага, 293, 1050, 1948, 2121, 2548
 Блага, морална съвест и различителна способност, 1780
 Благо на брака и съпругеска любов, 1643, 2333, 2363
 Христос и дадените от Него блага на хората, 412, 420, 819
 Общност на благата, 947, 949-953, 955
 Общност на духовните блага, 1475-1476, 1697
 Тайнство на Помирението и благата на божествения живот, 1468-1469
 Състояние на посветен живот и небесни

- блага, 933
- БЛАГА ВЕСТ/БЛАГОВЕСТИЕ (BONUS NUNTIUS)**, вж. *Евангелие и Нов Завет*
- Благовестие на апостолите, 638, 977, 142-147, 2443
- Следствие от Благовестието, 2527
- Благата вест на Исус Христос, 422, 632, 634, 714, 763, 852, 2763
- Пасхалната тайна и Благата вест, 571
- БЛАГО/ДОБРО (BONUM)**
- Дървото на познанието на добро и зло, 396
- Благото в общението на светците, 947
- Стремеж към доброто, 1811, 1828, 2727, 2857
- Търсене на духовното добро за разкайващия се, 1460
- Христос като благо за човека, 457, 519
- Моралната съвест и доброто, 1776-1777, 1780-1781, 1783, 1791, 1798
- Сътворението: „И видя Бог, че това е добро... твърде добро“, 299
- Обективен критерий за добро и зло, 2244
- Бог като създател и извор на цялото добро, 14, 1723, 2052
- Бог като вечно и висше благо, 356, 2052
- Господният Ден и добрите дела, 2186
- Епископите, допринасящи за благото на всички Църкви, 886
- Изискване за обръщане към благото в обществото, 1886
- Децата и благото на семейството, 1652, 2217
- Борбата на човека между доброто и злото, 1707
- Призванието на човека да върши добро, 307, 409, 1706, 1713, 2002, 2541
- Миряните и благото на Църквата, 907
- Морален закон и благо, 33, 1713, 1954-1955
- Съществуване на физическото зло редом с физическото добро чак до края, 310
- Зло, което не може да бъде оправдано като средство за постигане на добро, 1756, 1761, 1789
- Бракът и доброто на свързаните в него, 1601, 1660, 2201, 2203, 2363
- Църковните служения, насочени към доброто, 874, 937, 1539
- Всички създания, предопределени за доброто на човешкия род, 353
- Родители, родителски авторитет и благото на децата, 2234, 2248
- Страсти и благо, 1751, 1768, 1770-1771, 1773, 1775
- Грях и благо, 398, 1707, 1855, 1863, 1865, 2094
- Съвършенство в търсенето и правенето на добро, 1711, 1775, 2500
- Силата на Бога да прави от злото добро, 311-312, 324, 412
- Тайнствата като благо на Църквата, дадено на човека, 1116, 1129, 1499, 1522, 1532
- Науката, техническото изкуство и благото на личността, 2294
- Светият Дух и благото на човека, 291, 798-799
- Победа на доброто над злото, 681
- Добродетел и благо, 1266, 1803-1804, 1806-1810, 1833, 1835, 1837
- Посветен живот и благо на Църквата, 91-917, 931, 945
- Животът и физическото здраве като дадено от Бога благо, 2288
- БЛАГОВЕЩЕНИЕ (ANNUNTIATIO)**, вж. *Мария и Ангелът*
- Съгласие на Мария при Благовещението, 973
- Празничният ден на Благовещението, 1171
- Ангелът поздравява при Благовещението Мария, „пълна с благодат“, 490
- Исус, името, дадено от Бога при Благовещението, 430
- Майчинството на Мария и Благовещението, 969, 2674
- Молитвата на Мария и Благовещението,

- 2617
Пълнотата на времето, начената от Благовещението, 484
- БЛАГОВОЛЕНИЕ/БЛАГОВОЛИЕ/ДОБРОЖЕЛАТЕЛНОСТ (BENEVOLENTIA)**
Свойственото на Бога благоволие, 214
Доброжелателното отношение на хората към животните, 2416
Благата воля в Божия замисъл, 50-51, 257, 315, 2807, 2823
Любов и благоволие, 1829
Човешките общности и доброжелателността, 2213, 2540, 2554
Светият Дух, даряващ благоволение, 736, 1832
- БЛАГОДАТ (GRATIA), вж. Божествен живот**
Харизмите като благодат, 799, 951, 2003, 2024
Определение и значение на благодатта, 1996-2000, 2003, 2005, 2017
Въздействена благодат, 2000, 2024
Благодат на Кръщението, 1262-1274, 1308
Благодатно състояние, 1310, 1319, 1415, 1861, 2000
Благодат на свещенството, 1585-1589
Изначална благодат, 375-376, 399
Благодат на постоянството докрай, 2016
Благодат на тайнството Брак, 1615, 1641-1642
Освещаваща благодат, 824, 1266, 1999, 2000, 2023-2024
Благодатта като дар на Христос, 388, 957
Благодатта като дар на Бога, 35, 54, 1999, 2008
Особени благодати, 1527, 2014
Състояние на благодат, 2004
Умиране в Божията благодат, 1023, 1030
Новият Закон, наречен Закон на благодатта, 1972
Свобода и благодат, 1742, 2022
Мария, „Пълна с благодат“, 411, 490-491, 493, 722
Заслуга и благодат, 1708, 2008-2009, 201201, 2025-2027
- Смъртта на Христос като извор на благодат, 1407
Молитвата като благодатен дар, 2713, 2725
Отвърщане и лишаване от благодат, 412, 679, 1861
Добродетел и благодат, 1810-1811, 2825
- Следствия на благодатта**
Приемно осиновление, 654, 1212, 2009
Изграждане на Църквата, 798
Целомъдрие, 2345
Познаване на истината, 1960
Съкрушение, 1453
Обръщане, 1432, 1989
Дар на богословните добродетели и дарове на Светия Дух; добродетел на заслуженото, 1266
Вяра, 153-155, 158, 424, 684, 1098, 1102
Оправдание, 1987, 1989, 1992, 2018-2020
Ново достойнство, 1701
Опрошаване на греховете, 277, 1263, 17-18, 1987, 1989, 2023
Спасение и вечен живот, 265, 836, 1697
Святост, 824, 2023
Единение с Христос, 737
Добър и свят живот, 409, 1889, 2082, 2541
- Приемане на благодатта**
Нагласа към приемане на благодатта, 1446, 1848
Подготовка за приемане на благодатта, 2001, 2022
Тайнства и благодат, вж. *Тайнства*
- Отдаване на благодарност/благодарение (Gratiarum actio)**
Евхаристията като действие на благодарност, 1328, 1358, 1360
Исусовото благодарение към Отца, 2603-2604
Необходимост от отдаване благодарност на Бога, 224, 795, 983, 1167, 1333, 2781
„Да се свети името на Господа“, което е познаването му като свят, 2807
Случаи на отдаване на благодарност, 2638
Молитва за отдаване на благодарност, 13-52, 1359-1360, 2637-2638

- Светият Дух, подтикващ благодарението, 1103
 Животът като благодарение, 2062
- Благодарност (Gratitudo)**
 Благодарност на човека към Христос, 1418
 Благодарност на човека към Бога, 1148, 1334, 1360, 1418, 2062, 2097, 2099
 Благодарност на човека към ближните, 1648, 1900, 2199, 2215, 2218, 2220
- БЛАГОСЛОВ/БЛАГОСЛОВЕНИЕ (BENEDICTIO)**
 Кръстените, призвани към благословение, 1669
 Благославяне на трапезата, 2834
 Благославяне на хляба и виното, 1000, 1334-1335, 1347, 1353, 1412
 Божие благословение, 1077-1082, 1110, 2627, 2644
 Благослов на Църквата, 1082, 1217, 1245, 1624, 1630, 1671-1672
 Евхаристия и благослов, 1328, 1360, 1402
 Форми на благославяне, 2627
 Смъртта като благослов, 1009
 Молитва и благослов, 2589, 2767, 2781, 2803
 Несравнимото Божие благословение на Мария, 492, 2676
 Значение на благославянето, 1078, 2626, 2645
- БЛАГОСТ/ДОБРОТА (BONITAS)**
 Доброта на човешките действия, 1754-1755, 1760
 Благостта на Христос и съботният закон, 2173
 Доброта на творението, 299, 302, 339, 353, 1333, 1359
 Бракът като добро, 1613
 Благостта като плод на Светия Дух, 1695
 Свободата и съзряването в добротата, 1-721
 Светият Дух, даряващ благост, 736, 1832
- Благополучие/изгода (COMMUNUM/A)**
 Общо благо и частно благополучие, 190-198, 2236
 Любов без загриженост за личната изгода, 953, 1825
 Лично или частно благополучие, 1740, 2278, 2316
 Икономическият живот, пораждащ различни интереси, 2430
- БЛАГОРАЗУМИЕ (PRUDENTIA)**
 Общото благо, изискващо благоразумие, 1906
 Определение на благоразумието, 1806, 1835
 Благоразумието в моралното съждение и съветите, 1788
 Благоразумието като главна добродетел, 1805-1506
- БЛАГОЧЕСТИЕ/БЛАГОГОВЕНИЕ (PIETAS)**
 Благоговението към Дева Мария, 971
 Синовно благочестие, 2215
 Народно благочестие и катехеза, 1674, 2688
 Благочестието като дар на Светия Дух, 1303, 1831
- БЛАЖЕНСТВО (BEATITUDO)**
 Достигане на божественото блаженство чрез Кръщението, 1257
 Следствия на блаженството, 1721
 Блаженството, безвъзмезден Божи дар, 1720-1722, 1727
 Стремех към щастие и блаженство, 1718, 2548
 Бог като наше блаженство, 257, 1731, 185-185
 Грехът, отвръщащ човека от Бога и Неговото блаженство, 1855, 1863, 1874, 1949
 Човешката личност, предопределена за вечно блаженство, 1700, 1703, 1711, 1769, 1818, 1934, 2548
 Надежда и вечно блаженство, 1818
 Призвание на човека за блаженство, 1700, 1934

БЛАЖЕНСТВА (BEATITUDINES EVANGELICAE), 1716

„Блажени бедните...“, 2546-2547, 2603, 2660, 2833

Евангелските блаженства, отговарящи на естествения човешки стремеж към щастие, 1718, 1725, 2548

Евангелските блаженства, изпълващи Божите обещания, 1725

Евангелските блаженства, разкриващи целта на човешкото съществуване, 1719

Евангелските блаженства, обрисувачи лицето на Исус, 1717

Евангелските блаженства като сърцевина на Иисусовата проповед, 1716

Любовта на Църквата, вдъхновена от евангелските блаженства, 2444

Катехеза на евангелските блаженства, 1697

Христос, образец на евангелските блаженства, 459, 1697

Учението, произтичащо от евангелските блаженства, 1726, 1728, 1820, 2546

Законът и евангелските блаженства, 581, 1967, 1984

Значение и следствия на евангелските блаженства, 1717

Духът на евангелските блаженства, 1658, 2603

Посветен живот и дух на евангелските блаженства, 932

БЛИЖЕН (PROXIMUS)

Любовта към Бога и ближния като изпълнение на Божия закон, 1706

Любовта към ближния, неделима от любовта към Бога, 1033, 1878

Причина за възлюбването и зачитането на ближния, 678, 2212

„Възлюби ближния си като себе си“, 2055, 2196

Форми на покаяние и любов към ближния, 1434

Справедливост спрямо ближния, 1807, 1836

Грижа за творението и любов към ближния, 2415

Накърнения и прегрешения в любовта към ближния, 1459, 1849, 2302-2303, 2409, 2477, 2485, 2539

Дела на милосърдието към ближния, 244-247

Заповеди и любов към ближния, 1962, 2052, 2067, 2401, 2464

Възприемане на другите като ближни, 1825, 1932

Ближният като второ аз, 1931

Чистотата на сърцето – условие за възприемане на другия като ближен, 2519

БЛУДСТВО (FORNICATIO)

Определение за блудство, 2353

Безнравственост на блудството, 1755, 1-852, 2353

БОГ (DEUS), вж. *Троица*

Небето като собствено място на Бога, 326

Съществуване на Бога, 31, 33-35, 46, 48, 286, 2127

Образ на Бога, 370, 399, 844, 1549, 1702, 1705, 2129-2132

Величие на Бога, 41, 233, 272, 283, 300, 306, 1147

Божият народ, вж. *Народ*

Божие Провидение, вж. *Провидение*

Божие Царство, вж. *Царство*

Божият Дух, вж. *Свети Дух*

Словото Божие, вж. *Слово*

Действия на Бога спрямо хората

Поверяване на апостолството на миряните, 900

Божия благодет, вж. *Благост*

Завършване на наченатото в човека, 2001

Сътворяване, вж. *Бог: Творец на вселената и човека*

Сключване на Завет с Израил, 2060

Откриване на Декалога, 2058-2059

Обещаване потомство на Авраам, 706

Влагане на желанието за щастие в човешкото сърце, 1718, 1721, 1725, 1818

Отдаване на благодат, 1996, 2008, 2021, 2023-2024

Спасяване на човека, 15, 74, 169, 430-431, 1949

- Свързване на човека с Бога, 950, 1027, 1033, 2305
- Говорене на човека, 715, 1777, 1795, 2700
- Изпращане на Исус, 422, 457-458
- Оправдаване, 1994, 2020
- Водене на човека чрез моралния закон, 708, 1776, 1950-1951, 1961, 1975, 1981, 2063
- Поверяване на задължението за запазване на живота, 2271
- Отдаване на милосърдие, 1422, 1846, 1870
- Благославяне на всички живи същества, 1080-1081
- Изпълване на възвишените действия на Евхаристията, 1325
- Опрошаване на греховете, 208, 1440-1442
- Постановяване на Своя народ, 781
- Даване на Светия дух, 741, 1993
- Вливане на богословните добродетели в душата на вярващите, 1812-1813, 1840
- Призоваване към любов, 1604, 2331
- Призоваване към молитва, 2567, 2591
- Призоваване към помирение, 1442
- Призоваване към Царството, 1726
- Призоваване към святост, 2012-14
- Призоваване към истината, 160, 410
- Призоваване към вечен живот, 1011, 1998
- Подтикване на човешката воля към добро, 27, 51-52, 152-154, 162, 179, 1724, 1742, 1811-1813, 1817, 1821, 1830-1831, 1848, 1949, 1989, 1994, 1999, 2001-2002, 2008, 2021-2022
- Действия на хората спрямо Бога**
- Обръщане към Бога, 1428, 1431-1432
- Посвещаване на Божието служение, 931, 934-944, 1579
- Помиряване с Бога, 980, 1445, 1462, 1468, 1484, 1493, 1496
- Доверяване на Бога, 227
- Синовно приобщаване към Бога, 2609
- Послушание към Бога, 143-144, 154, 2242, 2256
- Служене на Бога, 1273, 2424
- Възлюбване на Бога като първа и най-голяма заповед, 2055, 2083
- Съзерцаване на Бога, 97, 1028
- Търсене на Бога, 28, 1281, 1501, 2566
- Виждане на Бога, 163, 1716, 1722, 2518-2519, 1531, 1547-1550, 2557
- Встъпване в общение с Бога, 197, 367, 51-58, 613, 737, 1071, 1472, 1540, 2565
- Вярване в Бога, 150-151, 199, 222-227, 1266, 1842
- Причастност към бащинството на Бога, 23-67, 2398
- Възможност да се говори за Бога, 39-43, 48
- Причастност към божествения живот, 1988, 1997
- Съзвучие с Божията воля, 348, 847, 1026, 2103, 2233, 2822-2827
- Негативни действия на хората спрямо Бога**
- Засягане на Бога с неправди, 398, 1440, 1487, 1850, 1871, 2277, 2281, 2314, 2324, 2464
- Съгрешаване, т.е. непослушание към Бога, 397
- Отделяне от Бога, 1033, 1035, 1057, 1263, 1607
- Изкушаване на Бога, 2139
- Богочитане и молитва**
- Богочитането в литургията, 1110
- Сътворението във виждането на богочитането, 347
- Моление към Бога, 2664, 2800
- Отклонение от почитането на Бога, 2138
- Господният Ден като ден на Господа, 2174-2188, 2190-2195
- Евхаристията като отдаване на благодарения и възхвала на Бога, 1359-1361, 1408
- Семейството като първа общност за почитане на Бога, 2207
- Прославяне на Бога, 824
- Начини и средства за прославяне и възхваляване на Бога, 1123, 1162, 1670-1671, 1678, 1698, 2062, 2641
- Случаи за отдаване на благодарения, възхваляване и почитане на Бога, 1164, 1167, 1174, 2502, 2513
- Молитвата „Отче наш“, вж. „*Отче наш*“

- Молитва на възхвала, отправена към Бога, 2589, 2639, 2649
- Заповедта за почитане и служене на Бога, 2083-2094, 2095-2109, 2133-2136
- Съботният ден като ден на Господа, 2168-2173, 2189
- Поднасяне жертви на Бога, 2099
- Значение на богопочитането, 2097, 2628
- Дарохранителницата и църквата като места за почитане присъствието на Бога, 1183, 2691
- Названия и атрибути на Бога**
- Любов, 214, 218-221, 257, 342
- Благ, 339, 385, 2052
- Бог на живите, 993
- Извор на всяко благо и всяка любов, 1723, 1955, 2465
- Източник на молитвата, 2639
- Справедлив, 62, 215, 271, 2577
- Милосърден, 210-211
- Неизразима тайна, 230
- Всемогъщ, вж. *Бог Всемогъщ*
- Отец, 233, 238-240, 2779-2785, 2794-2796, 2802, вж. *Отец*
- Свят, 208, 1352
- Чист Дух, 370
- Един Бог, 200-202, 212, 222-228, 254, 258, 2110-2128
- Истина, 214-217
- Жив/животворящ, 205, 2112, 2575
- Божият замисъл**
- Действия и факти, противоречащи на Божия замисъл, 1665, 1935, 2387
- Икономическа активност, съобразена с Божия замисъл, 2426
- Приобщаване на Исус към Божия замисъл, 566, 606-607
- Изпълване и осъществяване на Божия замисъл, 332, 571, 670, 686, 1043, 1138, 2683
- Ангелите като вестители на Божия замисъл, 331
- Христос като сърце и център на Божия замисъл, 112
- Замисълът на Бога, откровен и възвестен от Самия Него, 50-64, 474, 1066, 1079
- Божият замисъл, обгръщащ всички, 841-842
- Съдействието на човека в Божия замисъл, 2062, 2611, 2738
- Сътворението като основа на Божия замисъл, 280, 315
- Желание за осъществяване на Божия замисъл, 2823, 2860, 2825
- Различие между Лицата в Божия замисъл, 1937, 1946
- Църквата в Божия замисъл, 7, 751-780, 851
- Семейството в Божия замисъл, 2201-2206
- Цели на Божия замисъл, 257, 294, 772
- Разбирането на Божия замисъл, 158, 426
- Бракът в Божия замисъл, 1602-1620, 1665
- Смъртта на Исус в Божия замисъл, 599-605, 624
- Провидението, изпълващо докрай Божия замисъл, 302-314
- Отхвърляне на Божия замисъл от страна на човека и неговите последствия, 1739
- Отдаване, приобщаване и съобразяване на човека според Божия замисъл, 716, 2745
- Сатана, който „препраща“ Божия замисъл, 2851, 2864
- Девственото майчинство на Мария в Божия замисъл, 502-507, 723, 2617
- Творец на всемира и човека**, 279, 324
- Бог, създал човека по Свой образ, 355-361, 1701-1709
- Първопричина, 308
- Причина, основание и крайна цел на сътворението, 293-294, 319, 760
- Бог, съхраняващ и поддържащ творението, 301
- Бог, осъществяващ Своя замисъл, 302-314, 320-324
- Бог отвъд творението и присъстващ в него, 300
- Господар на живота, 2280, 2318
- Сътворяващ от нищото, 296-298
- Бог, предаващ на човека управлението на света, 1884

- Създаване на човека, 362, 371, 704
Творец на всичко видимо и невидимо, 325, 327, 337-338
Творец на подредения и добър свят, 299
Възможност да се познае съществуването на Твореца, 286
Постепенно открояване на тайната на сътворението, 287-288
Въпрос за началата на света, 285
Бог, творещ с мъдрост и любов, 295
Единствен Творец, 290, 317
- Бог Всемогъщ**
Бог, Отец и Всемогъщ, 268-278
„Силният ми стори велико нещо“, 273
Справедливо, а не случайно божествено всемогъщество, 271
Проявления на божественото всемогъщество, 277, 312, 315
Момент на узнаването на Всемогъщия Бог, 274, 278
Тайната на привидната немощ на Бога, 272-274
Делата на божественото всемогъщество, 311, 997, 1004
Свойства на божественото всемогъщие, 268
Всеобщо всемогъщество, 269
- Даровете на Бога**
Любов на Бога към хората, 516, 604, 776, 2658
Власт, 1899, 1918
Блаженство, 1722, 1727
Целомъдрие, 2345
Общение, 1489
Обобщение на даровете в Символа на вярата, 14, 1692
Съкрушение, 1452-1453
Обръщане, 1432
Човешко съдействие за изпълване на Божия замисъл, 306-307, 323, 378
Лично достойнство, 2334, 2393
Вяра, 153, 155, 162, 848, 1381
Благодат, 1608, 1999, 2000, 2005, 2712
Исус, 603, 614
Разбиране, 1955
Закон, 1955, вж. *Закон*
Свобода, 1730
- Величие на даровете, 1692
Молитва, 2559-2561, 2564, 2713
Чистота, 2520
Свещенство, 983
Спасение, 169, 620
Свети Дух, 683, 733-736, 742
Земята и нейните ресурси, 2402
Вечен живот, 1016, 1722
Живот и физическо здраве, 2288
- Името на Бога**
Имената на Бога, 209, 206, 210-211, 213-214, 231, 446
Почитане на Божието име, 2150-2155, 2162-2163
Откриване на Божието име, 203-204, 207
„Да се свети името Ти“, 2807-2815, 2858
Святост на Божието име, 2142-2149
- Волята на Бога**
Изпълняване на Божията воля, 1260, 1332
Различаване на Божията воля, 1787
Съзвучие с Божията воля, 348
- БОГ ОТЕЦ (PATER, DEUS), 232-260**
Отец, Първото Лице на Троицата, 198
Значение на призоваването на Бога като Отец, 238-239
- Действия на Бога Отец**
Действия на Бога Отец спрямо Сина Исус, 648
Действия на Бога Отец спрямо хората, 219, 443, 845, 1050, 1153, 2466, 2714
Христос, Слово Божие, 65
Възгласът „Авва, Отче“, 742, 2777
Замисълът на Бога Отец, 759
Милосърдният Бог Отец, 1439, 1449
Бог Отец като начало и край на богослужението, 1077-1083
Бог, единният Отец на всички хора, 172, 239-240
Диалогът между Бог Отец и хората, 104
Извор и начало на цялата божественост, 245-246, 248
Провидението и любовта на Бога Отец към всички хора, 17, 305

Връзката между Бог Отец и Исус Христос, 151, 242, 454, 465, 467, 473, 482, 503, 532, 536, 590, 859, 1224

Връзката между Бога Отец и Светия Дух, 689, 703, 729

Откровение на Бога Отец, 79, 516

Троицата и Бог Отец, 253-255, 258

Волята на Бога Отец, 541

Действия на човека спрямо Бога Отец

Приближаване на хората до Бога Отец, 51, 683, 1204

Действие на благодарност и възхвала на Бога Отец, 1359-1361

Молитва към Бога Отец, 1695, 2564, 2601, 2610, 2613, 2664, 2735-2736, 2742, вж. „Отче наш“

Прошенията, отправени към Бога Отец, 434, 1109, 1352-1353, 2605

Изпълняване волята на Бога Отец, 2603, 2611

БОГАТСТВО/СЪКРОВИЩЕ (DIVITIAE)

Любовта към бедните и любовта към богатите, 2445

Щастие и богатство, 1723

Неумерена страст към богатството, 2536

Свободата на сърцето, необходима вместо богатството за влизане в Царството Небесно, 2544, 2556

БОГАТСТВО/СОБСТВЕНОСТ (PECUNIA)

„Който обича сребро, на сребро няма да се насити“, 2536

Идолопоклонство и почитане на богатството, 2113, 2172, 2424

Забрана на заем с лихва, 2449

Симония, 2121

БОГОПОЧИТАНЕ/ОБОЖАВАНЕ (ADORATIO)

Ангели и обожаване на възплътеното Слово, 333

Благослов и богопочитане, 2626

Богопочитането, акт на главната религиозна добродетел, 2096, 2628, вж. *Бог*

Почитане на Бога, 2096

Свещеното изкуство и почитането, 2502

БОГОХУЛСТВО (BLASPHEMIA)

Тежест на богохулството, 1031, 1756, 1856

Исус, обвинен в богохулство, 574

Клетви и богохулство, 2149

Значение на богохулството, 2148, 2162

БОЖЕСТВЕНОСТ (DIVINITAS)

Бог Отец като извор и начало на всяка божественост, 245

Божествеността на Исус, 209, 455, 464-469, 484, 515, 653, 663, 1374, 1413

Божествеността на Светия Дух, 245, 684

Божественост на Троицата, 253-254, 266

Лъжливи божествености, 1723, 2112

Причастност на човека към божествеността на Бога, 460

БОЖЕСТВЕНА ПЕДАГОГИЯ (PAEDAGOGIA DIVINA), 53, 708, 1950, 1964

БОЖЕСТВЕНО ЧЕТЕНЕ (LECTIO DIVINA)

Литургията и божественото четене, 1177

Размишлението и божественото четене, 2708

БОЖИ НАРОД (POPULUS DEI), 781-786

Принадлежащите към Божия народ, 836, 871

Обединяване на Божия народ, 761-762, 776, 865

Разнообразие на народите и културите в Божия народ, 814

Църквата като Божия народ, 781-786

Избирането на Израил като Божия народ, 762

Вярата на Божия народ, 93, 99

Юдеите, нехристияните и Божият народ, 839

Служенията като подкрепа на Божия народ, 874

Характерни особености на Божия народ, 782

Профетичният Божия народ, 785

Царственият Божия народ, 786

Свещеническият Божия народ, 784

Божият народ на Стария Завет и новият

- Божи народ, 840
 Всеобщност на Божия народ, 831, 885
- БОЖИ СИН**, вж. *Христос*
- БОЖИ ЧЕДА** (FILII DEI)
 Действия на Бога спрямо своите чеда, 104, 239, 305
 Подкрепа за живота на Божите чеда, 736, 1568, 1813, 1831, 1996, 2157, 2657, 2650, 2766
 Синовна дързост в молитвата, 2610, 2777
 Свързване и единство на Божите чеда, 706, 831, 845, 855, 959, 1097, 1108
 Синовно обръщане към Отца, 2608
 Достойнство на Божите чеда, 2736
 Църквата, Майка и дом за Божите чеда, 808, 1186
 Синовно отдаване на Божите чеда, 305, 2830
 Синовени Божи чеда, 1, 52, 270, 294, 422, 654, 1709, 2009
 Възродените Божи чеда в тайнствата, 1213, 1243, 1250, 1692
 Молитвата на Божите чеда, 2565, 2673, 2712, 2766
 Тайнствата като среща на Божите чеда с Отеца, 1153
 Присъствие на Светия Дух в Божите чеда, 742, 2639
- БОЖИЕ СЛОВО** (VERBUM DEI), вж. *Свещено Писание* и *Катехеза*
 Известяване на Божието Слово, 1102
 Християнството като религия на Божието Слово, 108
 Христос като Слово Божие, 65, 101-104
 Християнската иконография и Словото Божие, 1160
 Негленност на семето на Божието Слово, 1228
 Разбиране на Словото Божие, 108, 19, 1155
 Тълкуване на Словото Божие, 85-86, 113, 1101
 Литургия на Словото Божие, 1154, 1349
- Значение на Словото Божие в литургията, 1100, 1153, 1184
 Отхранване със Словото Божие, 2835
 Дела на Словото Божие, 131, 162, 338, 1177, 1454, 1785
 Свещеното Писание и Словото Божие, 81, 104, 124
 Единственото Слово Божие, 102
 Възприемане на Словото Божие, 543, 764
 Словото Божие като извор на молитвата, 2587, 2653-2654, 2716, 2769
 Словото Божие в началото на съществуването и живота на всяко творение, 703
 Словото Божие като истина, 2465
- БОЖИЕ ЦАРСТВО** (REGNUM DEI), 1720, 2819
 Призвани за Царството, 526, 543-544, 2603
 Изпълване на Божието Царство, 677, 1042, 1060
 „Да дойде Царството Ти“, 2804, 2816-2821, 2859
 Идването на Божието Царство и животът на християните, 2046
 Изграждане на Божието Царство, 395
 Възвестяване на Божието Царство, 543-546, 768
 „Наближи Царството Божие“, 541-542, 1503, 2612
 Блаженствата и Небесното Царство, 1716, 1726, 2546
 „Ключовете на Царството“, 551-553
 Условия за влизане в Царството, 526, 543-544, 556, 577, 1215, 1427, 1470, 1716, 2544, 2556, 2826
 Църквата като вече присъстващо в тайната Христово Царство, 763
 Църквата като зародиш и начало на Божието Царство, 567, 669, 764, 768
 Изключване от Божието Царство и причината за това, 1852, 1861, 2450
 Семейството и Божието Царство, 2232-2233
 Търсене първом на Божието Царство, 305, 1942, 2632
 Законът и Божието Царство, 1963

- Молитвата и Божието Царство, 2632, 2646, 2660
 Напредъкът и Божието Царство, 2820
 Царството Христово, все още недовършено, 671
 Вечното Божие Царство, 664
 Възприемане на Божието Царство, 764
 Царството Божие като дело на Светия Дух, 709
 Знаци, показващи Идването на Божието Царство, 560
 Знаците на Божието Царство, 547-550, 670, 1505
 Надежда за Божието Царство, 1817
 Преобразяването на Христос като предкусване на Царството, 554
 Тържество на Христовото Царство, 680
 Пътят към разширяване на Божието Царство, 853, 863
 Девственост за Божието Царство, 1579, 1599, 161-169
- БОЖИЯ ВОЛЯ (VOLUNTAS DEI)**, 51, 294-295, 541, 2059, 2822, вж. *Бог: Христос*
- БОЖИЯ МОЩ (POTENTIA DEI)**
 Привидна немощ на Бога, 272
 Вера във всемогъществото на Бога, 273-274
 Проявления на Божията мощ, 277, 296, 648, 1508, 2500
 Божието всемогъщество, което не е никога произволно, 271
 Мощта на Христос, 449, 649
 Божията мощ в тайнствата, 1128
 Мощта на Светия Дух, 496, 1127, 1238, 2778
 Свойства на Божията мощ, 268, 270
 Светото Писание, изповядващо Божията мощ, 269
 Словото Божие като мощ, 124, 131
- БОЖИЯ ПРЕМЪДРОСТ (SAPIENTIA DEI)**
 Разпънатият Христос като Божия премъдрост, 272
 Творенията, отразяващи излъчването на Божията премъдрост, 339, 369
- Творящата Божия премъдрост, 295, 299
 Човекът, причастен към Божията премъдрост, 1954
 Нравственият закон като дело на Божията премъдрост, 1950
 Божията истина като премъдрост на Бога, 216
- БОЖИЯТА БЛАГОСТ**, вж. *Бог*
 Божията благодост към хората, 41, 294, 39-6, 842, 1050, 1722, 2009, 2784
 Благодостта на Бога и Неговите дарове за Църквата, 750
 Благодостта на Бога във всички Негови дела, 214, 284, 299
 Творенията, сътворението и Божията благодост, 1, 214, 284, 293, 295, 299, 308, 759, 970
 Причастност на творенията към Божията благодост, 306, 319, 1954, 1978
 Бог като мъдрост и благодост, 239, 308, 310, 311, 759, 1951, 2086, 2500, 2828
 Грехът на човека и Божията благодост, 215, 397, 1869, 2091, 2094, 2119, 2307
 Откровението и Божията благодост, 51, 101
- БОЛЕСТ (AEGRITUDO)**, вж. *Болка, Страдание*
 Болестта като следствие на греха, 1264
 Болестта като знак за изначалната немощ на човешката природа, 2448
 Значение на болестта, 1502, 1505
 Последствия и въздействия на болестта, 1500-1501
 Страданията на Исус, 572
 Човешкият опит в болестта, 1500
- БОЛКА/МЪКА (DOLOR)**, вж. *Болест*
 Болката на сърцето, съпровождана обръщането, 1431, 1490
 Болката като следствие на първородния грях, 1521
 Облекчаване болките на умиращите, 2279
 Раждане в мъки, 1607, 1609
 Приемане на болките, 1435, 1460
 Евтаназията като прилаган край на болките, 2277
 Човешкият опит в болката, 164, 272, 385

- Никаква болест в земния рай, 376
- Болни**, вж. *Помазване на болните (елеосвещение)*
- Болните в Стария Завет, 1502
- Болните като знак за присъствието на Исус, 1373
- „Болни изцелявайте“ като заповед на Исус, 1506-1510
- Исус и изцеляването на болните, 699, 1503-1506
- Лечение и грижа за болните, 2405, 2186
- Тайнството помазване на болните, 1511, 1516, 1519
- БРАК (MATRIMONIUM)**, вж. *Тайнства и Развод*
- Свойства на съпругеската любов, 1643
- Брачно целомъдрие, 2349
- Консумиране на брака, 1640
- Развод и сключване на нови граждански бракове, 1650
- Следствия на брака, 1638-1642
- Съпругеска вяност, 1646, 1648-1649, 2364
- Свобода за встъпване в брак, 1625, 1628-1629
- Значимост на брака, 1603
- Смесени бракове и различие в богопочитането, 1633-1637
- Бракът в Божия замисъл, 1601
- Бракът в реда на сътворението, 1603-1605
- Бракът в проповедта на апостол Павел, 1616
- Бракът в проповедта на Исус, 1612-1615
- Бракът в Свяшеното Писание, 1602
- Бракът в педагогията на Закона, 1609-1611
- Бракът под господството на греха, 1606-1608
- Бракът като знак на договора между Христос и Църквата, 1617
- „Нищожност“ (невалидност) на брака, 1629
- Отказване от брака, 1618
- Сексуалността в брака и нейното значение, 2360-2362, вж. *Сексуалност*
- Изключителната и постоянна връзка на брака, 1638
- Плодовитост**, 2366-2372, 2373-2379
- Готовност за потомство, 1652-1654
- Периодично въздържание и предпазване от забременяване, 2370
- Плодовитост и осиновяване на деца, 2379
- Плодовитост и регулиране на раждаемостта, 2368
- Плодовитостта като съучастие в любовта на Бога Творец, 2367
- Децата като дар на плодовитостта, 2378
- Безплодието и техническите средства, 2375-2377
- Безплодието и значението на съпругеския живот, 1654
- Безплодието като голямо страдание, 2374
- Цели на брака**
- Благо на съпрузите, 1660
- Съучастие в делото на Твореца, 372
- Бракът, предназначен за спасението на другите, 1534
- Бракът като призвание на човека, 372, 1604-1605
- Раждане и възпитание на децата, 1652-1653, 2366
- Предаване на живот, 372, 2363
- Неразтрогваемост на брака**, 1644-1645
- Съпругеското съгласие като същностна основа, 1626
- Съпругеското съгласие като основа на неразтрогваемостта на брака, 1601, 1627, 2367
- Съпругеско съгласие, 1625
- Верността в съпругеската любов, 1646-1648
- Неразтрогваемост на брака в думите на Исус, 1614-1615
- Неразтрогваемостта на брака като изискване на съпругеската любов, 1644
- Значение и естество на съпругеското съгласие, 1627-1628
- Предаване на вярата в домашната Църква, 1656
- Единство и брак в Стария Закон, 1610-1611

Брачната връзка, 1639-1640
Бракът като тайнство, 1601-1658
 Отслужване на брака, 1621-1624, 1627
 Особени въздействия на брака, 1638-1640, 2365
 Църковна форма на бракосъчетанието, 1630-1631
 Благодат на тайнството Брак, 1641-1642
 Бракът, издигнат в достойнството на тайнство, 1601
 Бракът като посвещаване, 1535
 Подготовка за брака, 1632
Нарушения срещу достойнството на брака, 2380-2391
 Прелюбодеяние, 2380-81
 Развод, 2382-86
 Кръвосмешение, 2388
 Свободно свързване и съжителство, 2390
 Полигамия, 1645, 2387
 Сексуални връзки преди сключването на брака, 2391
БРАТ/БРАТЯ (FRATER/RES)
 Любов към „най-малките братя“, 678, 952, 1033, 1397, 1932, 2447, 2449
 Христос, първороден от множеството братя, 381, 501, 2012, 2448
 Църквата като единение на Христовите братя, 788
 Братя и сестри на Исус, 500
 Братя в Господа, 818, 1271, 2074, 2790
 Исус като наш брат, 469
 Израил, народът на „по-големите братя“, 63
 Зачитане на хората като братя, 1789, 2054, 2269, 2302
 Зачитане на собствените братя и сестри, 2212, 2219, 2231
 Всички хора са братя, 361, 1931
 Молитва за братята, 2768
 Какво означава, че Христос е брат, 2233
 Помирение с братята, 1424, 1469, 2608, 2840, 2843, 2845
 Отговорност към братята, 2831
 Подвеждане на брата, 2284
 Даване на свидетелство за братята, 932

БРАТСКО НАСТАВЛЕНИЕ (CORRECTIO FRATERNA)

Любов и братско наставление, 1829
 Обръщане и братско наставление, 1435

БРАТСТВО (FRATERNITAS)

Възпитание в братство, 2207
 Братство, установено от народната религиозност, 1676
 Братство между свещениците, 1568
 Опасности, заплашващи братството, 1740
 Солидарността като изискване на човешкото и християнското братство, 1939
 Посветен живот и братство, 925, 929

БРЕВИАРИЙ, вж. *Литургия: Литургия на Часовете*

В

ВАВИЛОН, 57

ВДОВИЦА (VIDUA), 922, 1537, 1672, 2349

ВДЪХНОВЕНИЕ (INSPIRATIO)

Бог вдъхновител, 105, 136, 2008
 Вдъхновението в Светото Писание, 76, 81, 105-108, 135
 Вдъхновението на Светия Дух, 105, 107, 111

ВЕЛИКИ ПОСТИ/СВ. ЧЕТИРИДЕСЕТНИЦА (QUADRAGESIMA), 540, 1095, 1438

ВЕСТ/БЛАГОВЕСТИЕ (NUNTIUS), вж. *Евангелизация*

Разпространение на вестта за спасението, 900, 2044
 Семейството като мястото на първото известяване на вярата, 1666
 Благовестието на Църквата, 2126
 Известяване на Евангелието и катехеза, 6
 Известяване на Евангелието и молитвата „Отче наш“, 2763
 Евангелската вест в образа на иконите,

- 1160
Известяване на Царството и призив за обръщане, 1427, 1989
Една вест за спасението в целия свят, 174
- ВЕЧЕРНЯ** (VESPERAE), 1175
- ВЕЧНОСТ** (AETERNITAS), 33, 488, 679
- ВЗАИМНА ОТГОВОРНОСТ** и **ОБЩО БЛАГО**, 2240
- ВИЖДАНЕ НА БОГА** (VIDERE DEUM), 707, вж. *Геофания*
Хората с чисти сърца, които ще видят Бога, 1722, 2519, 2531
Човешкото желание за виждане на Бога, 2548-2550, 2557
- ВИНА** (CULPA), вж. *Грях*
Аборт, съучастие и вина, 2272
Признаване на провиненията, 827, 1455, 1847
Изповядване на провиненията, 1458, 1493
Съвест и вина, 1781, 1784, 1801
Вината на Адам и нейните последствия, 390, 402-403
Вината на атеизма, 2125
Провинение против целомъдрието, 2352, 2354-2355
Провинение против справедливостта и истината, 2477, 2480-2481, 2485, 2487, 2509
Вина на съблазняването, 2287, 2284, 2326
Законна самоотбрана и вина, 2264
Разделения на Църквите и хората, 817
Зачитане на доброто име и провинение, 2477
Тежест на вината, 1861, 2073
Съзнателно убийство и вина, 2269
Неволно незнание и вина, 1860
Грешно съждение и вина, 1791
Мария, недокосната от първородната вина, 966
Смъртта на Христос и човешките вина, 580, 598
Гражданско наказание и вина, 2266
Покаяние и вина, 1435, 1459
Опрошаване на вината, 1031, 1425, 1436, 1452
- 1452
Поправяне на провиненията, 2487
Прошката, дадена на всяка вина, 978, 982, 1502, 1847
- ВИНО/ЛОЗЯ/ЛОЗЕ** (VINUM/VINEA/VITIS)
Христос като истинско лозе, 755
Превръщане на виното в Кръв Христова, 1375-1376, 1413, вж. *Пресъществуване*
„Аз съм лозата, вие пръчките“, 787, 1988, 2074
Символът на хляба и виното в Евхаристията, 1333-1335
- ВЛАСТ** (POTESTAS)
„Властта на ключовете“, 553, 981-983
Власт на човека, 943, 1731, 1861, 1884, 2002
Власт на Исус Христос, 635, 649, 664, 668, 1441, 1503
Власт на Светия Дух, 703, 798
Властта на държавата, 1904, 2237, 2239, 2241, 2244
Власт на папата и епископската колегия, 882-883
Властта на мрака и освобождаването от нея в Кръщението, 1250
- ВЛЕЧЕНИЕ** (CUPIDO), вж. *Страст и Желание*
Чужди блага и влечение, 2534, 2536
Причина за влечението, 1607, 2259
Господство на страстта, 377, 2552
Причини за преодоляване на страстта, 2541
- ВМЕНЯВАНЕ НА ДЕЯНИЯ И ПРОВИНЕНИЯ** (IMPUTABILITAS ACTIONUM ET CULPARUM), 1735, 1860, 2125, 2355
- ВОДАЧ/ВОДИТЕЛ** (DUX)
Водещият Христос, 551, 1547
Съвестта и благоразумието като водачи, 1778, 1806
Духовно ръководство, 2690
Епископите и пасторите като водачи, 939, 1140, 1575, 2033, 2594
Ръководната Учителна власт на Църквата,

- 93
 Държавата като ръководител на икономическата активност, 2431
 Върховният водач на Църквата, 816, 895, 899
- ВОЙНА (BELLUM)**
 Липса на война и мир, 2304
 Оръжия, 2314, 2316
 Справедлива война, 2309
 Надпревара във въоръжаването, 2315
 Икономическите и социалните неправди и неравенства като причини за войната, 2317
 Неотменност на моралния закон по време на война, 2312-2313
 Задължение за противопоставяне на несправедливи заповеди, 2313
 Задължение за избягване на войната, 2307-2308
- ВРАГ/НЕПРИЯТЕЛ (INIMICUS)**
 Обич към враговете и прощаването им, 1825, 1933, 1968, 2262, 2303, 2647, 2844
 Човекът, враг на своя ближен, 2259
 Телесната смърт като „последния неприятел“ на човека, 1008
 Омраза към врага, 1933
- ВРЕМЕ (TEMPUS)**
 Творението и началото на времето, 338
 Бог и време, 205, 600
 Краят на времената, 1042
 Пълнота на времената, 484
 Последните времена, 715, 2819
 Времето на Църквата, 1076
 Литургично време, 1163-1165
 Време за отдих, 2184, 2186-2187, 2194
 Настоящо време, 672
 Човешкият живот и времето, 1007
- ВРЪЗКИ/ОТНОШЕНИЯ (RELATIONES)**, вж. *Човек и Общество*
- ВСЕМИР (UNIVERSUM)**, вж. *Свят*
 Бог като начало и край на всемира, 32, 269, 279, 317, 235
- Красотата на всемира, отразяваща безкрайната красота на Твореца, 1147
 Всемирът в края на времената, 1047, 1060
- ВЪВЕЖДАНЕ В КУЛТУРАТА (INCULTURATIO)**
 Църквата и въвеждането в културата, 854
 Съобразяване на културните елементи, свойствени за всеки народ, с християнското посвещение, 1232
 Духовностите като свидетелство за вярата, 2684
- ВЪЗГЛАВЯВАНЕ (RECAPITULATIO)**, 518, 668, 2854
- ВЪЗДАНИЕ (БОЖЕСТВЕНО И ВЕЧНО) (RETRIBUTIO DIVINA AETERNA)**, 1021-1022, 2016
- ВЪЗДЪРЖАНИЕ (CONTINENTIA)**
 Въздържание и целомъдрие, 2349
 Въздържание и развод, 1650
 Въздържание и плодът на Духа, 1832
 Следствие от въздържанието, 2340
 Плодовитост и въздържание, 2370
 Въздържание на сгодените, 2350
 Молитва и въздържание, 2520
- ВЪЗДЪРЖАНИЕ ПРИ ПОДГОТОВКАТА НА ЛИТУРГИЧНИТЕ ПРАЗНИЦИ**, 2043
- ВЪЗДЪРЖАНОСТ /ТРЕЗВОМИСЛИЕ (SOBRIETAS)**, 1809, 2730
- ВЪЗДЪРЖАНОСТ/УМЕРЕНОСТ (TEMPERANTIA)**
 Целомъдрието и чистотата, зависещи от въздържаността, 2341, 2517, 2521
 Определение на въздържаността, 1809
 Плодът на въздържаността, 1838, 2290
 Привързаност към благата на този свят и умереност, 2407
 Въздържаността като главна добродетел, 1805
- ВЪЗКРЕСЕНИЕ НА ХРИСТОС (RESURRECTIO CHRISTI)**, вж. *Христос*

ВЪЗКРЕСЕНИЕ НА МЪРТВИТЕ (RESURRECTIO MORTUORUM)

Тялото и душата в крайното възкресение, 366

„Вярвам във възкресението на плътта“, 988-1013

Кремацията и вярата във възкресението на телата, 2301

Евхаристията като сила на възкресението, 1524

Вярата във възкресението на мъртвите като основен елемент на християнската вяра, 991

Начини, по които става възкресението на мъртвите, 999, 1000

Противопоставяния и неразбирания относно вярата в възкресението на мъртвите, 996

Какво означава възкресението на плътта, 990

Какво е възкресението, 997

Доводи и основания на вярата във възкресението на мъртвите, 993-995

Возкресението на мъртвите като дело на Пресветата Троица, 989

Возкресение на всички мъртви, 998

Постепенно открояване на възкресението на мъртвите, 992

Време на възкресението на мъртвите, 1001, 1038

Преображението на Христос като знак за възкресението на човека, 556

ВЪЗЛАГАНЕ НА РЪЦЕТЕ (IMPOSITIO MANUUM)

Исус, лекуващ с възлагане на ръцете, 699, 1504

Възлагане на ръцете при Миропомазването, 1288

Възлагане на ръцете при Свещенството, 1538, 1556, 1558, 1573

Възлагането на ръцете като знак на Завета, 1150

Значение на възлагането на ръцете, 699

ВЪЗНЕСЕНИЕ ХРИСТОВО (ASCENSIO),

вж. *Христос*

Честване деня на Възнесението, 2177

ВЪЗПИТАНИЕ/ФОРМИРАНЕ (EFFORMATIO)

Възпитание в молитвата, 2686

Катехезисно възпитание, 906

Възпитание на оглашените, 1248

Възпитание на съвестта, 1783-1785

Възпитание на възвестяващите Христос, 428

Духовно възпитание на децата, 2221

Средства за масова комуникация и възпитание, 2493

ВЪЗПОМЕНАНИЕ (MEMORIALE)

Евхаристията като възпоменание за смъртта и възкръсването на Исус, 611, 1167, 1330, 1358, 1362-1372, 1382

Исус, установяващ възпоменанието за Своето свободно приношение, 610, 1323, 1337

Литургията като възпоменание за тайната на спасението, 1099

Възпоменание на спасителните събития в Стария Завет, 1093, 2170

ВЪЗРАЖДАНЕ (ХРИСТИЯНСКО) (REGENERATIO CHRISTIANA)

Кръщението, тайнство и баня на възраждането, 1213, 1215

Следствия на възраждането, 784, 872, 1262

ВЪЗРАСТ (AETAS)

Възраст за отслужване на Миропомазването, 1318-1319

Зрялата възраст на вярата, различна от естествената възраст на растежа, 1307-1308

Възраст на различаването (съзнателна възраст) при пристъпване към изповед, 1457

ВЪЗРАСТНИ (ADULTI)

Кръщение на възрастните, 1247

Катехеза за възрастните, 5, 2688

Огласяване (катехуменат) на възрастните, 1232, 1233

Възрастни, деца и семеен живот, 2214, 2218, 2230

- Християнско посвещение на възрастните, 1233, 1247
- ВЪНШЕН ИЗРАЗ НА МОЛИТВАТА** (EX-PRESSIO EXTERNA ORANTIS), 2702-2703
- ВЪОБРАЖЕНИЕ** (IMAGINATIO)
Дисциплиниране на въображението, 2520
Подбуждане на въображението, 2708
- ВЪПЪЛЩЕНИЕ** (INCARNATIO), 461-463
Човешката душа, възприета от Божия Син, 472
Съборите, утвърждаващи Въплъщението на Христос, 465-468
Следствия от Въплъщението на Божия син, 432, 521
Вярата във Въплъщението на Христос, 463, 465
Божият Син, имащ човешко и божествено познание, 474
Божият Син, вършещ човешки дела, 470
Ересите, отричащи човешката природа на Христос, 465-468
Исус Христос като истински Бог и истински Човек без безразборно смесване, 464, 499
Въплъщението на Христос, разгледано от историческа гледна точка, 423
Въплъщение и Възнесение, 661
Тайна на Въплъщението, 359
Човешката природа, възприета у Христос, без да бъде заличена, 470
Подготвяне за Въплъщението, 522-523
Значение на Въплъщението, 461, 464, 479, 483
Единност на Словото според своята ипостас, 466, 468, 483
Словото, станало видимо в тялото на Христос, 477
Човешката воля на Христос, следваща божествената Му воля, 475
Човешкото лице на Христос, „можещо да бъде изобразено“, 476
- Основания на Въплъщението**
Познаване на Божията любов, 458
- Човекът, „участник в божественото естество“, 460
Откриване на новото творение, 504
Отмахване на греховете за постигане на спасение, 456-457
Образец на святост за хората, 459
- ВЪПРОСИ** (QUAESTIONES)
Отговор на основните въпроси на човека, 68, 282, 1676
- ВЯРА** (FIDES), вж. *Вярване*
„Аналогия на вярата“, 114
Известяване, установяване и разпространение на вярата, 3-10, 24, 91, 171, 425, 927, 935, 939
Кръщение и вяра, 1236, 1253-1255
Кръщение, Миропомазване и способност за изповядване на вярата, 1270, 1305, 1319
Катехизис на Католическата Църква и учението за вярата, 13-18, 23
Хранилище на вярата, 84-95, 173-75
Бог и нещата, постановени от Бога като обект на вярата, 150-152, 170, 178, 182, 206
Различие на вярата при съпрузите, 1633-1637
Догми на вярата, 88-90
Съмнение на вярата, 644, 1381, 2088-2089
Църквата като пазителка на вярата, 171, 181, 507
Възпитание във вярата и катехеза, 4-6
Възпитание във вярата, 1656, 2225-2226
Евхаристията като обобщение и същина на вярата, 1327
Семейството като общност на вярата, 2204
Вярата на вярващите като вяра на Църквата, приета от апостолите, 949
Вярата като свободен човешки акт, непротиворечащ на разума, 154-155
Вярата като Божи дар, 153
Вярата като богословна добродетел, 1813-1816
Идолопоклонството като изкушение във вярата, 2113
Злото и отговорът на вярата, 309

- Смъртта като причина за вярата, 1281, 2473-2474
- Подтикът на вярата, 156
- Мюсюлманите и вярата в единния Бог, 841
- Тайните в сърцевината на вярата, 234, 647, 2558
- Раждането на вярата, 683-684, 875
- Молитва на вярата, 2570, 2610-2611, 2613, 2616
- Прегрешения против вярата, 2088-2089
- Постоянство във вярата и нейната защита, 162, 2088
- Изпитания и трудности в пътя на вярата, 164
- Изповядване на вярата като длъжност и служение, 2145, 2471-2472
- Основания на вярата, 156, 651
- Наука и вяра, 159
- Свръхестествен смисъл на вярата, 91-93, 889, 904
- Значение на вярата, 26, 142-143, 150
- Свидетелство на вярата, 1816, 2220, 2473-2474
- Крайно изпитание на вярата, 675
- Средства за възпитание на вярата**
- Катехуменат (оглашенство) и посвещаване във вярата, 1247-1248
- Съзнание за божественото всемогъщество, 274
- Защита и разпространение на вярата, 1285
- Католическата Църква, възпитателка на вярата, 168-169, 197, 868, 1124
- Епископите, учители на вярата, 12, 888, 2034
- Примерът на Авраам, 144-145
- Примерът на древните, 147
- Примерът на Мария, 148-149
- Законът, 163
- Литургия, 1083, 1204, 1206
- Учителна власт, 890, 892
- Свещени образи, 1192
- Тайнства, 1123, 1305
- Светият Дух, 1098, 1520
- Свидетелство на християнския живот, 2044
- Слово Божие, 131, 1102, 1122, 1154
- Следствия на вярата**
- Приемане и разбиране на Откровението, 99, 158
- Доближаване до тайната на Църквата, 770, 779, 812
- Навлизане в свхаристичната тайна, 1381
- Доближаване до тайната на смъртта, 1006
- Доближаване до тайната на Христовото Възкресение, 1000
- Приобщаване към Божието всемогъщество, 273
- Познаване на Бога, 2614
- Потвърдено общение на съпрузите, 1644
- Бог, който дава на искащите, 548
- Съзнание за собственото достойнство, 1692
- Морално съждение, 2038
- Извор на молитвата и подкрепата, 2656, 2662, 2754
- Извор на нравствения живот, 2087, 2716
- Приобщаване към Тялото Христово, 818
- Покаяние, 1492
- Участие в пророческата длъжност на Христос, 785
- Включване в Божия народ, 782
- Питане за злото, 309, 324
- Праведна съвест и любов, 1794
- Единна Църква в единна вяра, 818-819
- Формули и Символ на вярата**
- Езикът на вярата, 170-171, 185
- Части и членове на символа, 190-191
- Кръщелно изповядване, 189
- Значение на символа, 186-188, 197
- Символ на апостолите, 194
- Никео-Константинополски Символ, 195
- Послушание на вярата**
- Слушане на Божието Слово и послушание на вярата, 2716
- Мария и послушанието на вярата, 144, 494
- Послушанието на вярата като основно морално задължение, 2087
- Значение на послушанието на вярата, 143-144
- Свойства и природа на вярата**
- Акт на свободен избор, непротиворечащ

на разума, 154-155, 180
 Личен акт и свидетелство за другите, 166
 Сигурност на вярата, 157
 Благодат, дадена от Бога, 153, 298, 162, 179, 2005
 Начало на вечен живот, 163-165
 Разбиране и нарастване на вярата, 94-95, 156-159, 176
 Свобода на вярата, 160
 Необходимост на вярата, 161, 183, 846
 Постоянство във вярата, 162
 Пълно приобщаване към Бога, 143, 155, 176, 2609
 Отговорът на човека на Божия дар, 142
 Единна вяра, 172-175, 866

ВЯРВАНЕ (CREDERE), вж. Вяра

Акт на църковно вярване, 181
 Човешкият акт на вярата, 154-155, 166, 180
 Следствия на вярването в Бога, 222-227
 Вярванията, означени в Символа, 184, 190-191
 Верую, вж. *Символ*
 Вярването като дар, 153, 179, 1266
 Съмнения на вярата, 2088
 Крепко познание на Божието всемогъщество, 274
 Подтик за вярата, 156
 Необходимост от вярване за постигане на спасение, 161
 Отказ от вяра, 1034
 Отнасяния на вярата, 177
 Значение на вярването, 26, 155, 1064

ВЯРВАЩИ/ВЯРВАЩИ (CREDENS/NTES)

Авраам, „баща на всички вярващи“, 145-147, 1080
 Атеизъм и вярващи, 2125
 Вярващите и нарастването във вярата, 94, 166, 1102
 Църквата и вярващите, 181, 752, 759, 836
 Мария, Майка на вярващите, 2676
 Задължения на вярващите, 904-905
 Свещенство на вярващите, 1546
 Свидетелство на вярващите, 2471
 Единство на вярващите в Христос, 790,

805, 813, 817, 947

ВЯРНОСТ (FIDELITAS)

„Амин“ като израз на вяроност, 1062
 Вяроност на кръщаваните, 2044
 Вяроност към Христос при участието в Евхаристията, 2182
 Вяроност към Бога, 1502, 2101, 2787
 Божествена вяроност, 207, 212, 214, 489, 1062-1063, 1334, 2577
 Вяроност на Църквата, 1117, 1342
 Вяроност към Словото Божие, 81, 86, 2466

Г

ГЛАВА (CAPUT), вж. Христос и Петър

ГЛАВНИ ДОБРОДЕТЕЛИ (CARDINALES VIRTUTES), вж. Добродетел

ГЛАД (FAMES)

Драмата на глада в света и солидарността, 2831
 Хранене на гладните като дело на мило-сърдието, 1039, 2447
 Глад за слушане на Словото Господне, 2835
 Тежест на престъпното предизвикване на глада, 2269
 Исус, освобождаващ от глада, 549
 Исус, изпитал глада, 544, 556
 „Насъщния ни хляб дай ни днес“, 2828, 2830
 Зло и гняв, 1765
 Убийството на Авел и човешкият гняв, 2259
 Страсти и гняв, 1772

ГОРДОСТ (SUPERBIA), 1866, 2514

Последствия от гордостта, 2094, 2317, 2540, 2728
 Борба срещу гордостта, 1784

ГОСПОД (DOMINUS), 446-451, вж. Христос и Бог

ГОСПОДНЯТА ВЕЧЕРЯ (DOMINICA CENA)

- Чашата на Новия Завет и Господнята Вечеря, 612
- Църковните общности, родени от Реформацията, и Господнята Вечеря, 1400
- Евхаристията и Господнята Вечеря, 1337, 1366
- Разчупването на хляба и Господнята Вечеря, 1329
- Установяването на евхаристичната Жертва и Тайната Вечеря, 1323
- Дароприношението и Тайната вечеря, 1350
- Хлябът, виното и Тайната вечеря, 1166, 1403, 2816
- Значение на Тайната вечеря, 1329
- ГОСПОДСТВО (DOMINATUS)**
- Господството на Бога, 304
- Господство на човека, 2293, 2415
- Господство на Исус, 449-450
- „Царствеността“ като господство, 2816
- ГРАД (CIVITAS)**
- Свещеният град и изпълването на Божието царство, 1945
- Свещеният град и Църквата, 756, 1198
- Свещеният град и литургията, 1090
- Свещеният град и надеждата, 2016
- Земният град и атеизмът, 2124
- ГРАЖДАНИ (CIVES)**
- Власт и граждани, 1901, 2242
- Войни и граждани, 2308
- Общо благо и граждани, 1910
- Християните като граждани на небето, 2796
- Почитането на Господния ден (неделя) като право на гражданите, 2187
- Църквата и гражданите, 2245
- Държавата и гражданите, 2372
- Права и граждани, 2273
- Договорна справедливост и граждани, 2411
- Труд и граждани, 2433
- Религиозна свобода и граждани, 2107
- Задължения и граждани, 1915, 2238-2240, 2255
- Отечество и граждани, 2199
- Военна служба и граждани, 2310
- Общество и здраве на гражданите, 2288
- Общество, отношения и граждани, 2212-2213
- Обществен живот и граждани, 1915
- ГРЕШКА/ЗАБЛУДА (ERROR)**
- Средства за избягване на заблудите: Откровението, 38; законът, 1956; Благата вест, 2527
- Последствия от човешките заблуди, 844
- Учението на вярата и нейната защита срещу грешките, 250
- Грешка в създението, 1786, 1790-1794, 1799, 1801
- Заблудата като причина за помраченото и изопачено познание на Бога, 286
- Лъжата при въвеждане в заблуда, 2483, 2485
- Склонността към заблуда и нейният произход, 1707, 1714
- Очистване от заблуда, 856, 2825
- Поправянето на човешките грешки, извършено от Исус, 615
- ГРЕШНИК/ГРЕШНИЦИ (PECCATOR/ES)**
- Въздействие на тайнството Покаяние върху грешниците, 1423, 1468-1470
- Исус, който кани грешниците, 545, 588
- Оправдание на грешниците, 1994
- Милосърдието на Бога спрямо грешниците, 1465, 1846
- Милосърдието на Исус спрямо грешниците, 589, 1443
- „Мнозина станаха грешни“, 402
- Всеки грешник като причинител на Христовото страдание, 598
- Грешни и праведни в Църквата, 827
- Покаянието, извършвано за грешниците, 1459
- Власт да се дава опрощение на грешниците, 979, 1444
- Очистване на грешниците, 1475
- Последният съд над грешниците, 1038
- Хората, признаващи се за грешни, 208, 827, 1697, 2677, 2839
- Пътища за примирение на грешниците, 1449

ГРОБ (SEPULCRUM)

Олтарът като символ на Христовия гроб, 1182

Празният гроб на Христос, 640, 657

ГРОБИЩЕ (СОЕМЕТРИУМ), 1686**ГРЯХ (РЕССАТУМ)**

Любовта, по-силна от греха, 2844

Страстта, подтикваща към грехове, 978

Определение на греха, 1849-1850

Грехът на ангелите, 392-393

Грехът в Църквата, 827

Грехът като най-тежко зло, 1488

Коренът на греха, 1853

Реалност на греха, 385-387

Отговорност на съучастието в прегрешенията на другите, 1868

Сатана като причина за греховете, 2852

Пътища за премахване на греха, 943

Дълбоката връзка на човека с Бога и призоваването на греха, 286-288

Следствия от греха

Порочна привързаност към творенията, 1472

Убийство на Сина Божия, 312

Мъките на греха, 1472-1473

Лишаване от общение с Бога, 761, 1472

Лишаване от Божието подобие, 705

Лишаване от вечен живот, 1472

Битка между духа и плътта, 2516

Отслабване на християнския живот, 1420

Отслабване на живота на съгрешилия, 1459

Пороци и перверзни наклонности, 1426, 1865

Различаване на греховете

Различаване на греховете според тежестта им, 1854

Различаване на греховете според обекта, 1853

Тълкувания на греха

Личен акт, 1868

Човекът, злоупотребяващ с дадената от Бога свобода, 1739

Навлането в света на моралното зло, 311, 1869

Заплахи за единството и общението на Църквата, 814, 1440

Смъртта, навлязла в историята на човечеството, 400, 1006, 1008

Обидите, нанесени на Бога, 431, 1850

Делото на плътта, 1852

Грехът, навреждащ на човешкото общение, 761, 953

„Социалният грях“, 1869

Отхвърляне на Бога, 398

Схизми, ереси, отстъпничества, 817

Освобождение от греха, вж. Покаяние и Помирение

Кръщението, освобождаващо от греха, 977-978, 985, 1213, 1237, 1263-1264

Христос, „Агнецът Божия, Който взима върху Си греха на света“, 523, 536, 608

Христос, „умилостивение за нашите грехове“, 457, 604

Христос, оправдаващ ни пред Бога за нашите грехове, 615, 1708

Христос, извършващ опрощението на греховете, 987, 1741

Бог „за нас Го (Христос) грях направи“, 602-603

Бог, който не изоставя човека във властта на смъртта, 410-411, 1609

Божият закон, помощ за наранения от греха, 1949

Принасянето на Христос заради човешките грехове, 606-618

Молитва да не встъпваме в пътя на греха, 2846

Вътрешното разкаяние като път за преодоляване на греха, 1431

Изцеляване на хората от греха, 211, 549, 1989-1990, 1999, 2057, 2097

Единствен Бог може да прощава греховете, 270, 277, 430-431, 1441

Пътища за получаване опрощение на греховете, 1434-1439

Насилието и множествеността на греха, проявени в страданието на Христос, 1851

Начини на съгрешаване

Начини на съгрешаване срещу Божията любов, 2094

- Грехове на помисъла, словото, чрез действие и бездействие, 1853
- Грехове**
- Сексуален акт извън брака, 2390
- Богохулство към Светия Дух, 1864
- Богохулство, 2148
- Убийство, 2268
- Завист, 2539
- Гняв, 2302
- Коварство, 1860
- Лъжа, 2484
- Омраза, 2303
- Грехове против вярата, 2088-2089
- Грехове против надеждата, 2091
- Престъпване на задължението за участие в Евхаристията в назначените дни, 2181
- Светотатство, 2120
- Главни грехове**
- Главните грехове, пораждащи останалите грехове, 1866
- „Грехове, които викат към небето“, 1867
- Смъртен грях**
- Условия: тежко престъпление, 1858; пълно съзнание и твърд умисъл, 1859
- Последствия, 1855, 1861
- Разлика между смъртния грях и простителния грях, 1854
- Вменяемост на вината, 1860
- Смъртта в смъртния грях, 1033, 1035
- Вечните мъки, определени за смъртния грях, 1033
- „Който не обича брата си, пребъдва в смърт“, 1033
- Опощаване на смъртните грехове в съвършеното съкрушение, 1452, 1856
- Простителен грях**
- Условия за тежестта на греха, помисъла и преднамереността, 1862
- Изповядване на простителните грехове, 1458
- Следствия от простителния грях, 1863
- Свещенодействено опощаване на греховете**, вж. *Покаяние* и *Помирение*
- Любовта на Бога като причина за опощаване на греховете, 734
- Пълномощие и власт за освобождаване и опощаване на греховете, 553, 976, 1441-1445, 1461
- Изповядване и освобождаване, 1424
- Изповядване на греховете според предписанието на Църквата, 2042
- Очистване от мъките за греха, 1475
- Опощаване на греховете и помирение с Църквата, 1443
- Опощаването на греховете като следствие на оправданието, 2018
- Тайнства на опощаването на греховете, 1421, 1486, 1520
- Помазването на болните и опощаването на греховете, 1520
- ГЪЛЪБ (COLUMBA)**
- Символ на гълъба, 701
- Светият Дух, кръщението на Исус и гълъбът, 535

Д

ДАРОВЕ, вж. *БОГ* и *СВЕТИ ДУХ*

ДАРОПРИНОШЕНИЕ (OFFERTORIUM), 1333, 1350

ДАРОХРАНИТЕЛНИЦА (TABERNACULUM), 1183, 1379

ДЕВА МАРИЯ, вж. *МАРИЯ*

ДЕВСТВЕНОСТ (VIRGINITAS)

Девственост и целомъдрие, 2349

Девственост на Мария, 496-499, 502-503, 506, 510, 723

Девственост за Царството Небесно, 922, 1618-1620

ДЕЙСТВИЕ/ДЕЙНОСТ (ACTIO/AGERE)

Етическо действие, вж. *Съвест*

Евангелизаторска дейност, 900, 905

Човешко действие, 236, 307, 1146, 1148, 1724, 1806, 2306, 2668, 2670

Литургично действие, 15, 1070, 1074, 1088, 1097, 1108, 1111, 1136, 1140, 1153, 1155

- Морално действие, чийто смисъл е почерпан от Завета, 2061
- Пастирска дейност, 2352, 2423
- Социално действие, 407, 1883, 2442
- Заслуга за дейността, 2006, 2008
- Действане в добродетелта на любовта, 1972
- Действане съобразно Бога, 798, 1695, 2000, 2752
- Действане по християнски, 3, 16, 1813, 2031, 2047, 2181
- Действие като свидетели на Евангелието, 2472
- Действие на Христос, вж. *Христос*
- Действие на Бога, 260, 292, 301, 308, 988, 1148, 1164, 1325, 1448, 2008, 2084, 2171, 2258, 2564, 2738
- Дейност на Църквата, 771, 1072, 1074, 1083
- Действие на благодатта, 644, 1453, 1742
- Действащият Исус, 576, 1575, 2076
- Намерение в действието, 1752
- Свобода и действие, 302, 323, 1731, 1744, 1745
- Служители, действащи „в Лицето на Христос“, 875, 935, 1548, 1563, 1581, 1584
- Молитва и действие, 2157, 2166, 2570, 2670
- Цел на действието, 1752
- Действие на Светия Дух в Мария, 2675, 2682
- Действие на Троицата, 648
- Истина в действието, 2468
- ДЕЙНОСТНОСТ/АКТИВНОСТ (ACTIVITAS)**, вж. *Действие* и *Труд*
- Мисионерска дейност, 856
- Икуменическа активност, 2426, 2431, 2424
- Насочвани от Бога човешки дейности, 912, 1818, 2172, 2185
- Апостолството като дейност на мистичното Тяло, 863
- Християнинът, носещ кръста на всекидневната си дейност, 2427
- Божията активност, 2500, 2501
- Активност на Църквата, 824, 828, 1442
- Християнското семейство и неговата активност, 2205
- Справедливо заплащане и трудова дейност, 2434
- ЧОВЕШКО ПОВЕДЕНИЕ (ДЕЙСТВИЕ)**
- Нравствено доброто човешко действие, 1755, 1760
- Нравствено безредното човешко поведение, 1761
- Обстоятелства и последствия на човешкото действие, 1754
- Брачното съгласие като човешко поведение, 1625-1632
- Вярата като човешки акт, 154, 155, 180
- Насоченост на човешкото действие, 1752-1753, 1756
- Свобода на човешкото действие, 1731, 1744, 1745, 1782, 2008, 2106
- Нравственост на човешкото действие, 1709, 1749-1756, 1757-1761, 1805, 1813, 1853, 1954, 2085, 2157
- Обект на човешкото действие, 1751
- ДЕКАЛОГ (ДЕСЕТТЕ БОЖИ ЗАПОВЕДИ)**, вж. *Заповеди*
- ДЕЛО/ДЕЛА (OPUS/ERA)**
- Дела на любовта и милосърдието, 1473, 1458, 1815, 1829, 1853, 2044, 2447
- Делата на плътта, 1852
- Делата на Христос, представящи Го като „Светия Божий“, 438
- Делата на Бога като път за неговото познание, 32, 176, 236, 286
- Делата на Бога, 198, 214, 295, 339, 1328
- Делата на Дявола, 394
- Делата на хората, 679, 901
- Делата на покаянието, 1430, 1460
- ДЕМОН (DAEMONIUM)**
- Паднали ангели, 391, 392, 414
- Апостолите и тяхната способност да изгонват Дявола, 1506
- Кръщението като отричане от Дявола, 1237
- Борбата на човека срещу силата на мрака, 407, 409
- Екзорцизми (изгонване на бесове), 517, 550, 1237, 1673

- Идолопоклонство и обръщане към демони, 2113, 2116-2117
- Исус и неговата власт над демоните, 421, 447, 539, 550, 566, 635-636, 1086, 1708
- Исус и изкушенията на Дявола, 538-540, 566, 2119
- Освобождаване от Дявола, 2850, 2853-2854
- Делата на Дявола, 394-395, 398, 2851-2852
- Произход на злото, 397, 413, 1707, 2583, 2851
- Значение и етимология на името Дявол, 2851
- ДЕН (DIES)**
- Денят на сътворението, 337, 2169
- Неделни и празнични дни, 1389, 2177, 2181, 2185, 2187-2188
- Господният ден, 1166-1167, 2170, 2174-2188
- Съдният ден, 678, 681, 1040, 1059
- Денят на смъртта, 1682
- Осмият ден, 349
- Денят на Възкресението на Исус, 2174
- Последният ден, 841, 994, 1001, 2730
- 40-те дни на Великите пости, 538, 540, 659
- Възкресението в последния ден, 364, 989
- Седмият ден, 345, след 2051, 2168-2173
- ДЕНЯТ ГОСПОДЕН (DOMINICA DIES)**
- Неделното богослужение като център на живота на Църквата, 2177
- Защита на Неделния ден като празничен, 2187-2188
- Господният ден като „първия ден“ на седмицата, 1166-1167, 2174
- Неделният ден като завършек на съботата, 2175-2176
- Неделният ден като ден, отдаден на семеен, културен, социален и религиозен живот, 2184, 2194
- Господният ден като основен в евхаристичното богослужение, 1193
- Господният ден (неделя) като ден на Възкресението на Исус, 1343
- Задължение за участие в неделното богослужение, 1389, 2042, 2180-2183
- Неделен отдих, 2185-2186, 2193
- Освещаване на неделния ден в молитвата, 2698
- Значение на Господния ден, 1163, 2190
- ДЕТСТВО (INFANTIA)**
- Грижа и внимание на родителите през цялото детство, 2228
- Детството на Исус, 527-530
- ДЕЦА (INFANTES)**
- Осиновяване на деца, 2379
- Възраст за приемане на Миропомазването (Конфирмация), 1307
- Първо причастие, 1244
- Възпитание на съзнателността, 1784
- Исус и малките, 699, 1244, 1261
- Правото на живот, вж. *Аборт*
- Проституция, засягаща децата, 2355
- Човек „да стане дете“, 526, 2517, 2785, 2837
- ДЕЦА/ПОДРАСТВАЩИ (PUERI)**
- Сексуална злоупотреба с поверените деца, 2389
- Изповядване на децата, 1457
- Възпитание на децата във вярата, 5, 2688
- Възпитание на децата в свян, 2524
- Първо причастие на подрастващите, 1244
- Децата, поданици на Божието царство, 559
- ДИАЛОГ (DIALOGUS)**
- Диалогът с останалите религии, с философията и науката, 39
- Диалогът с неприемащите Евангелието, 856
- Диалогът на човека с Бога, 27, 1153, 2063, 2575, 2653
- Диалог между Църквите за постигане на единство между християните, 821, 1126
- Диалогът между хората като човешка потребност, 1879
- ДИСКРИМИНАЦИЯ (DISCRIMINATIO)**

- Достъп до работа без несправедлива дискриминация, 2433
- Действие, противоречащо на Божия план, 1935
- Несправедлива дискриминация срещу хомосексуалните, 2358
- „ДНЕС“ („HODIE“) НА БОГА И МОЛИТВАТА**, 1165, 2659-2660, 2836
- ДОБРОДЕТЕЛ (VIRTUS)**, вж. отделните добродетели
- Любовта като източник и образец на всички добродетели, 25, 2346
- Целомъдрието като добродетел, 2337, 2341, 2345, 2347, 2349
- Катехеза на човешките и християнските добродетели, 1697
- Определение на добродетелта, 1803-1804, 1833
- Възпитание в добродетели, 1784, 2223
- Пречки в упражняването на добродетелите, 1863, 2284
- Солидарността като добродетел, 1942, 1948
- Светият Дух, действащ чрез добродетелите, 798
- Истината като добродетел, 2468-2469
- Добродетели и дарове на Светия Дух, 1831
- Човешките добродетели, издигнати чрез благодатта, 1810-1811
- Добродетелите като дар на Кръщението, 1266
- Дарове на Светия Дух**
- Определение на даровете на Светия Дух, 1830
- Плодовете на Светия Дух, 1832
- Седем дара на Светия Дух, 1831
- Човешките добродетели**
- Определение на човешките добродетели, 1804, 1834
- Сила, 1808, 1837
- Справедливост, 1807, 1836
- Благоразумие, 1806, 1835
- Въздържаност, 1809, 1838, 2290
- Човешките добродетели, очистени и възвисени от благодатта, 1810-1811
- „Опорните“ човешки добродетели, 1805
- Моралните добродетели, 1266, 1804, 1839
- Богословските добродетели**
- Любов, 1822-1829, 1844
- Определение и роля на богословските добродетели, 1812-1813, 1840-1841
- Вяра, 153, 1814-1816, 1842
- Надежда, 1817-1821, 1843, 2090
- ДОБЪР (BONUS)**, вж. *Благо/Добро*
- Добрият и подреден свят, създаден от Бога, 299
- ДОВЕРИЕ (FIDUCIA)**
- Доверие на човека в Бога, 301, 304, 2086, 2115, 2119, 2828, 2836, 2861
- Доверие в Провидението, 2115, 2547
- Доверие в Словото Божие, 215
- Лъжата, подкопаваща доверието между хората, 2486
- Синовно доверие**
- Синовно доверие на Исус в молитвата към Отца, 2610, 2778
- Молитвата „Отче наш“ и синовното доверие, 2777-2778, 2797, 2830
- Молитва и синовно доверие, 2734, 2741
- Молитвата, подложена на изпитание, 2756
- ДОГМА (DOGMA)**
- Определение на догмите чрез авторитета на Църквата, 88
- Догма за непорочното зачатие, 491
- Догми на вярата, 88-90
- Догми за Светата Троица, 253-256
- Определяне на троичните догми, 249-252
- ДОГОВОР (CONTRACTUS)**
- Брачен договор, вж. *Брак и Прелюбодеяние*
- Управление на човешките общности и вярност към договорите, 2213
- Икономически дела, договор и добронамереност, 2410

ДОСТОЙНСТВО (DIGNITAS)

Причиняване болка на животните като накръняване на човешкото достойнство, 2418

Накрънения на личното достойнство, 1487, 2261, 2275, 2295, 2297, 2324, 2353-2355, 2377, 2414, 2418, 2424, 2436, вж. *Зачитане*

Достойнство на съпругеската любов, 1632

Достойнство на човешкото тяло като образ на Бога, 364, 1004

Достойнство на човека, създаден от Бога, 306, 308

Достойнство на любовта и издигане до достойнството на тайнство, 1601, 1603, 1638, 1660

Еднакво достойнство на всички членове на семейството, 2203

Достойнство на човешката личност, 1700-1876

Достойнство на Божия народ, 782, 786

Достойнство на свещенослужителите, 1587, 1595

Печалба и достойнство, 2424

Спазване и зачитане на достойнството, 1929, 2158, 2235, 2238, 2267, 2279, 2284-2301, 2304, 2402, 2407, 2479, 2494, 2521, 2526

Лишаването от трудова заетост като накрънение на достойнството, 2436

Равно достойнство на Божиите чеда, 872, 1468, 1692, 1698, 1934

Равно лично достойнство на съпрузите, 1645

Равно достойнство на мъжа и жената, 369, 2334

Основания и знаци на достойнството, 27, 356-357, 1700, 1706, 1730, 1956, 2524

Препятствието на злото и спазването на достойнството на другия, 2284-2301, вж. *Съблазън*

ДРЕХА (VESTIS)

Кръщението като дреха на безсмъртието, 1216, 1243

Дреха и свян, 2522

ДУАЛИЗЪМ, 285**ДУХ (SPIRITUS)**

Ангелите като духове, 329

Бог като чист дух, 370

Издигане на духа към Бога, 2098

Човекът като тяло и дух, 327, 365, 367, 2515-2516, 2702, 2846

„Бедните духом“, 2546

Сатана като създание от чист дух, 395

Човешкият дух в медитацията, 2705

ДУХ НА МОРАЛНА ОСВОБОДЕНОСТ (PERMISSIVUS ANIMUS MORUM), 2526**ДУХОВНИ УПРАЖНЕНИЯ, ПРИГОДЕНИ ЗА ПОКАЯНИЕТО НА ДУШАТА, 1438****ДУХОВНОСТ/ДУХОВЕН ЖИВОТ/НОВ ЖИВОТ В ДУХА (SPIRITUALITAS)**

Защита на религиозната свобода за духовния живот, 2188

Различни форми на духовност, 2684

Евхаристията и духовният живот, 1374, 1392

Нов живот в Духа, 1698, 1708, 1715

Християнските духовности, 2693

Единение с Христос в духовния живот, 2014

Словото Божие и молитвата като извори на духовния живот, 131, 2687, 2697

Връзка между духовния живот и догмите, 89

Живот съобразно Духа, 1533, 2848

ДУША (ANIMA)

Значение на душата, 363

Кръщението и Миропомазването, отпечатващи незаличим белег в душата, 1280, 1304, 1317

Душата на Христос, 466, 467, 470-472, 624-626, 630, 632, 637, 650

Христос, лечител на душите, 658, 1421, 1509

Тяло и душа, 362-364

Създаване на душата, 33, 366, 382

Евхаристията, изпълваща душата с благодат, 1323, 1402

- Евхаристията и присъствието на Христос в тялото и кръвта, 1374
 Евхаристия и божественост, 1374
 Прославяне на тялото и душата, 1042, 1052
 Човекът, надарен с душа, 1934
 Естественият закон, вдълбан в душите, 37, 1954
 Заповед „Възлюби Господа... с всичката си душа“, 2055, 2083
 Мария, въззета на небето с тяло и душа, 966, 972, 974
 Молитва и душа, 2559, 2562, 2590, 2700, 2703, 2709
 Молитвата и душите в чистилицето, 1498
 Грехът и неговото навлизане в душата, 400, 403, 1035, 1456, 1863
 Възкресението, възсъединяване на душата и тялото, 990, 997, 1005, 1016
 Свещеноедействия и опрощение, изцеление на душата, 978, 981, 1520
 Спасение на душата, 95, 1023, 1053, 2032, 2264, 2280, 2420, 2458
 Знаците на духовната душа, 33
 Светият Дух, душа на мистичното Тяло, 809
 Дух, душа и тяло, 367
 Последна участ на душата, 1021, 1051
 Единство на душата и тялото в човека, 327, 362, 364-365, 382, 992, 1004, 1060, 1503, 2332
 Словото Божие, храна за душата, 127, 131
 Богословните добродетели, влети в душите, 1813
- ДЪЛГ (OFFICIUM)**
 Десетте Божии заповеди, осветляващи основните задължения, 2070, 2072
 Различаване на правата и задълженията на гражданите и вярващите, 912
 Развитието, включващо всички социални задължения, 1908
 Естественият закон като основа на задълженията, 1956, 1978
 Задължения на гражданските власти, 2235-2237, 2498
- Задължения на гражданите, 2238-2243
 Задължения към семейството, 2211
 Задължения на децата, 2214-2220
 Задължения на родителите, 2221-2231
 Задължение за подчиняване на властта, 1900
 Задължение за законна отбрана, 2265-2266, 2321
 Задължение да се изрази неодобрение относно онова, което вреди на достойнството на личността и общото благо, 2238
 Задължение за служене на истината в разпространението на информацията, 2497
 Задължение за участие в социалния живот, 1913, 1916
 Задължение за спазване свободата на другия, 1738
 Задължение за създаване на по-добри условия на човешкия живот, 1926
 Задължение за регулиране правото на собственост, 2406
 Задължение за защита на отечеството, 2310
 Задължение за работа, 2427
 Задължение за регламентиране на производството и търговията на оръжия, 2316
 Задължение за подпомагане на гражданите в осъществяването на тяхното призвание, 1907
 Задължение за уважение към личността, 1907, 2432
 Задължение за солидарност между народите, 2439
- Религиозни задължения**
 Задължение за измолване Идването на Царството, 2817
 Дълг на милост и милосърдие, 2298
 Задължение за вслушване в собствената съвест, 1778
 Задължение за почитане на Бога, 2083, 2104-2105, 2136
 Задължение за правилно ползване на Божите дарове, 2820
 Задължение към родителите и по-въз-

- растните, 2199, 2234
- Задължение за известяване на Евангелието, 848, 888
- Задължение за подпомагане и защита на семейството, 2209-2210, 2211
- Задължение за изграждане на просветлена и правдива съвест, 2496
- Задължение да се вярва в Бога и да се отдава свидетелство за истината, 2087, 2471-2472
- Задължение за възмездяване на несправдите и нарушенията на истината, 2487
- Задължение за предпазване от лъжесвидетелство, 2151
- Задължение за приспособяване на литургията към различните култури, 1205
- Задължение за участие в литургията, 1141
- Задължение за честване на спасителното дело на Христос, 1163
- Задължение за почитане на родителите, 2214-2220
- Задължение за спазване на Църковните заповеди, 578, 2037
- Задължение за помагане на ближния, 1932-1933, 2198, 2444, 2446
- Задължение за избягване съблазънта на злото, 2489
- Задължение за проявяване на собствено мнение за благото на Църквата, 907
- Задължение за действие като Божи чеда, 2784
- Задължение за отдаване свидетелство за истината, 2467, 2472
- ДЪРВО** НА ДОБРОТО И ЗЛОТО, 396
- ДЪРЖАВА (ПОЛИТИЧЕСКА) (STATUS POLITICUS)**, вж. *Общество*
- „Правова държава“, 1904
- Идолопоклонството спрямо държавата, 2113
- Язвата на тоталитарните режими, различна от морала, 2499
- Отговорност на държавата в икономическата дейност, 2431
- Държава и лична свобода, 1883
- Задължението на държавата да защитава общото благо, 1910
- Държавата, отговорна за благоденствието, 2372
- ДЯВОЛ**, вж. *Демон*
- ДЯКОН (DIACONUS)**
- Свещенството, бележешо дякона с особен печат, 1570
- Дяконството като степен в тайнството на Свещенството, 1554
- Дяконът, посветен „за служение“, 1538, 1569-1571
- Трайно дяконство, 1571
- Дяконът като помощник на епископа и презвитерите, 886, 1554, 1569, 1596
- Уважение към дяконите, 896, 1554
- Възможности на дякона, 1256, 1570, 1588, 1596
- Тържественост при посещаването в дяконство, 1572-1574
- ДЯКОНСТВО/СЛУЖЕНИЕ (DIACONIA)**, 1569, 1588
- Е**
- ЕВА**
- Следствия от непослушанието на Адам и Ева, 399, 404, 417
- Мария като „новата Ева“, 411, 489, 726, 2618, 2853
- Обещанието, дадено от Бога на Ева, 489
- Поправяне на непослушанието на Ева, 494
- Първичното състояние на Адам и Ева, 375
- ЕВАНГЕЛИЕ/ЕВАНГЕЛИЯ**, вж. *Благовест, Нов Завет, Свещено Писание*
- Приемане на Евангелието, 1229
- Известяване на Евангелието, 2, 75, 860, 875, 888, 1565, 2044, 2419
- Доказателства на Евангелието, 514
- Автори на Евангелието, 515
- Катехеза и известяване на Евангелието, 6, 854
- Съставяне на Евангелието, 126

Длъжността на дяконите да проповядват Евангелието, 1570
 Евангелието и социалното учение на Църквата, 2419, 2421
 Евангелието като изпълване на Стария Закон, 1968
 Евангелието като Откровение за мило-сърдието на Бога, 1846
 Важност и значение на Евангелието, 125-127, 139
 Молитвата „Отче наш“ като обобщение на цялото Евангелие, 2761, 2763, 2774
 Предаване на Евангелието, 76-79
 Старият Закон като подготовка за Евангелието, 1964

ЕВАНГЕЛИЗАЦИЯ

Сътрудници в евангелизацията, 927-933
 Църквата и мисионерското поръчение, 849
 Евангелизация и литургия, 1072
 Евангелизация и тайнства, 1122
 Евангелизация и свидетелството на кръстените, 2044, 2472
 Евангелизацията като право и задължение на Църквата, 848
 Източник на желанието за евангелизация, 429
 Мисия на миряните в евангелизацията, 905
 Подтикът на евангелизацията, 851
 Начало и цели на евангелизацията, 850
 Родители и евангелизация на децата, 2225
 Пътища на евангелизацията, 852-856

ЕВАНГЕЛСКИ СЪВЕТИ (CONSILIA EVANGELICA)

Църквата и евангелските съвети, 2103
 Мирските институти и евангелските съвети, 929
 Новият Закон и евангелските съвети, 1973-1974, 1986
 Мисия и евангелски съвети, 931
 Заповеди и евангелски съвети, 2053
 Общество на апостолския живот и евангелски съвети, 930
 Посветен живот и евангелски съвети, 914-916, 918, 944
 Животът на отшелниците и евангелските

съвети, 920
 Монашески живот и евангелски съвети, 925

ЕВРЕИ, вж. Израил

ЕВТАНАЗИЯ, вж. Болка

Разлика между евтаназията и отказа от „терапевтичен натиск“, 2278
 Евтаназията като морално неприемлива, 2277
 Тежест на доброволната евтаназия, 2324
 Значение на евтаназията, 2277

ЕВХАРИСТИЯ (EUCCHARISTIA), 1322-1419; вж. Тайнства, Посвещаване и Пресъществяване

Евхаристията като действие на благодарение, 1359
 Евхаристията като възпоменание, 1357, 1362
 Евхаристията като присъствие, 1373-75
 Евхаристията като Жертвоприношение, 1362-1372
 Евхаристията като източник и връх на църковния живот, 1324

Названия на Евхаристията

Причастие, 1331
 Господня Вечеря, 1329
 Евхаристия, 1328
 Евхаристично събрание, 1329
 Разчупване на хляба, 1329
 Възпоменание за страданието и възкресението на Господа, 1330
 Насъщен хляб, 2837
 Тайнство на тайнствата, 1169, 1211
 Хвалебна жертва, 2643
 Жертва на светата Меса, 1330
 Свята и божествена литургия, 1330
 Света Меса, 1332
 Пресвято тайнство, 1330
 Свето жертвоприношение, 1330

Евхаристично богослужение/честване

Евхаристичното богослужение, наредено от Исус, 1341-1344, 1356
 Неделна евхаристична служба, 2177, 2181
 Евхаристичната служба и единството на

- християните, 838, 1398-1401
 Литургия на Словото при невъзможност от евхаристично честване, 2183
 Места, запазени за евхаристично богослужение, 1181, 1379
 Място на евхаристичното богослужение, 1180-1181
 Необходимост от богослужение и приемане на Причастието, 1384
 Участие в евхаристичното богослужение, 2042, 2181-2182
- Елементи на евхаристичното богослужение (= Меса)**
 Анафора, 1352-1354
 Събрание на вярващите, 1348
 Милостиня, 1351
 Причастие, 1355, 1382, 1570
 Представяне на даровете, 1350
 Основни елементи, 1346
 Епиклеза, 1105, 1353
 Литургия на словото, 1349
 Евхаристичното Причастие
 Възпрепятстван достъп до евхаристичното причастие, 1650
 Евхаристичното Причастие в два вида, 1390
 Честота на евхаристичното Причастие, 1388-1389
 Отслужващият евхаристичното Причастие, 1411
 Необходима подготовка за приемане на евхаристичното Причастие, 1355, 1385-1387, 1415
 Първо евхаристично Причастие, 1244
 Светогатство срещу евхаристичното Причастие, 2120
- Знаци на Евхаристията**
 Олтар, 1383
 Хляб и вино, 1333-1335
- Следствия на Евхаристията**
 Свързване на християните, 1398
 Установяване общност на вярващите, 805, 1396, 2637
 Единяване с Христос, 790, 1003, 1391
 Присъединяване към небесната литургия, 1370
- Задължаване към бедните, 1397
 Евхаристията като духовна храна, 1212, 1275, 1436, 2837
 Евхаристията като източник на обръщането и покаянието, 1436
 Евхаристията като нарастване на благодатта, приета в Кръщението, 1392
 Евхаристията като залог за бъдещ живот, 1000, 1326, 1402-1405, 1419
 Евхаристията като увеличаване на християнския живот, 1392, 1397, 1644
 Съобщаване на тайната на троичното общение, 950, 2845
 Преобразяване на човека чрез Христос, 1074
 Очистване и отклоняване от греха, 1393-1395, 1436, 1846
 Участие в жертвата на Христос, 1322
- История на Евхаристията**
 Меса на всички времена, 1345
 Начала на евхаристичната служба, 2176
 Предизображения на Евхаристията, 1094, 1335
 Древно неделно честване, 1342-1343, 2178
 Структура на евхаристичната служба, запазена през вековете, 1346
- Същност на Евхаристията**
 Присъствие на Христос, 1357-1358
 Причастие на Тялото и Кръвта Господни, 1097, 1382
 Извор на любовта, 864, 1395
 Извор и връх на християнския живот, 1324-1327
 Действие на благодарение и възхвала на Отца, 1358-1361
 Възпоменание на Новия Завет, 1621
 Възпоменание на Христовата жертва, 611, 1337, 1357-1358, 1362-1372, 1382
 Тайна на действието на Христос, 2718
 Присъствие на бъдещото Царство, 1405, 2861
 Тайнство на Причастието, 1382, 1395
 Тайнство на християнското посвещение, 1212, 1533
 Тайнство на Изкуплението, 1846
 Тайнство на тайнствата, 1169, 1211

Установяване на Евхаристията

Цели на установяването на Евхаристията, 610, 1341

„Това правете за Мой спомен“, 1341-1344
Исус и установяването на Евхаристията, 1337-1340

Отслужващият Евхаристията, вж. *Презвитер* и *Епископ*

Присъствието на Христос в Евхаристията

Христос, присъстващ на евхаристичното събрание, 1348

Христос, присъстващ в литургията на словото, 1088, 1349

Христос, присъстващ в свещенството, 1348

Култ на поклоняне и почитане на Христос, присъстващ в Евхаристията, 1378-1379

Вяра в Христос, присъстващ в Евхаристията, 1381

Траещо евхаристично присъствие на Христос, 1377

Присъствие под евхаристични видове, 1373

Истинно и тайнствено присъствие на Христос в Евхаристията, 1357, 1373-1377

Истинно, реално и същностно присъствие на цялостния Христос, 1374

Значение на присъствието на Христос в Евхаристията, 1380

Пресъществяването на Христос, обявено от Тридентския събор, 1376

Скрито присъствие на Христос в Евхаристията, 1404

Егоизъм (EGOISMUS)

Любовта като път за преодоляване на егоизма, 1931

Възпитание против егоизма, 1784

Бракът като средство за побеждаване на егоизма, 1609

Регулиране на раждаемостта и егоизъм, 2368

Надеждата, предпазена от егоизъм, 1818

Един (UNUS), вж. *Бог: Названия и атрибути на Бога*

ЕДИНСТВО (UNITAS)

Единство на душата и тялото, 362-368, 382

Единство на съпрузите, 1641, 1643

Божествената единност като троична, 254-255, 1702, 1878, 1890

Единството на Христос и Църквата, 795

Единство на Църквата, 791, 813-819, 820-822, 1396, 1416

Единство на човешкия род, 360, 775, 1045

Вътрешно единство на човека, 409, 2338

Единство на Стария и Новия Завет, 128-130, 140

Мъжът и жената като единство на двама, 371-373, 1605

ЕДНА (UNA), вж. *Църква: Една*

ЕДНОСЪЩЕН (CONSUBSTANTIALIS), вж. *Троица*

ЕЗИК (LINGUA)

Езикът на творението, 2500

Езикът на вярата, 170-171, 185

Човешкият език по отношение на Бога, 40-43

Езикът на молитвата, 2663

Езикът на знаците и символите в човешкия живот, 1146

Двойствен език, 2338, 2480

Словата на Бога, изразени на човешки език, 101

ЕЗИЧНИЦИ (PAGANI), 522, 528, 781

ЕКЗЕГЕЗА (EXEGESIS)

Екзегезата и правилното тълкуване на Писанията, 116

Дълг на тълкувателите – екзегети, 119

ЕКЗОРЦИЗЪМ (EXORCISMUS)

Екзорцизмът в отслужването на Кръщението, 1237

Значение и цели на екзорцизма и начините за неговото провеждане, 1673

- Значение на екзорцизмите на Исус, 517, 550
- ЕНОРИЯ** (PAROECIA), 2179, 2226
- ЕПАРХИЯ/ДИОЦЕЗА** (DIOECESIS)
Определение на епархията, 833
- ЕПИКЛЕЗА** (EPICLESIS)
Следствия от молитвата на епиклезата, 1238, 1297
Епиклезата в отслужването на брака, 1624
Епиклезата в отслужването на Помазването на болните, 1519
Епиклезата като център на евхаристичното богослужение, 1106
Молитвата „Отче наш“ като главно съдържание на епиклезата, 2770
Знаци и движения в епиклезата, 699
Значение на епиклезата, 1105, 1109, 1353
- ЕПИСКОП** (EPISCOPUS), вж. *Свещенство: Епископство*
Епископът като жив образ на Бога Отец, 1549
Епископът като наследник на апостолите, 77, 861-862
Римският епископ, вж. *Първосвещеник*
Епископът и презвитерството, 1567
Сътрудници на епископа, 927, 1562-1568, 1570
Епископска колегия, 857, 877, 879-887, 1577
Епископско посвещаване, 1555-1561, 1572
Седалище на епископа, 1184
Епископски задължения
Особени решения, които взима епископът, 919, 1483, 1673
Задължението на епископа за отделната Църква, 1560, 1594
Епископът, оглавяващ евхаристичната служба, 1142, 1561
Задължението на епископа да учи, 12, 85, 888, 1558, 1676, 2034, 2068
Задължението на епископа да ръководи, 816, 873, 894-896
Освещаването, извършвано от епископа, 893
- Епископът, освещаващ светото миро, 1297
Епископът като отслужващ Миропомазването, 1299, 1312-1313
Епископът като отслужващ Свещенството, 1538, 1569, 1576
Епископът като отслужващ Помирението, 1462
Длъжности на епископа в християнското посвещение: при Кръщението, Миропомазването и Евхаристията, 1120-1121
Отговорност на епископа за Евхаристията, 1369
- ЕПИСКОПСКА КОЛЕГИЯ, или ЕПИСКОПСКО ТЯЛО** (COLLEGIUM EPISCOPALE VEL CORPUS EPISCOPALE)
Власт и епископска колегия, 883-884
Посвещаване на епископа и епископска колегия
Църквата и епископската колегия, 857, 869
Отделните Църкви и колегиалният дух, 886-887
Епископите и епископската колегия, 877
Епископът на Рим и епископската колегия, 936
Какво изразява епископската колегия, 885
Непогрешимост на епископската колегия, 891
- ЕПИСКОПСТВО**, вж. *Епископ*
Епископството като участие в свещенството на Христос, 1554
Епископството като тайнство на апостолското служение, 1536
- ЕПИФАНИЯ** (EPIPHANIA)
Значение на епифанията, 528, 1171
- ЕРЕС** (HAERESIS)
Определение на ереста, 2089
Произход на ереста, 817
Първите ереси, 465
- ЕСХАТОЛОГИЯ**, 676, 1186, 2771, 2776, вж. *Съд, Ад, Смърт, Рай, Пълнота на времената, Вечен Живот*
- ЕТИКА**, вж. *Образование*

Ж**ЖЕЛАНИЕ/СТРЕМЕЖ (DESIDERIUM),**вж. *Страст, Влечение*Осъждане на смущаващото желание,
1871, 2336, 2380, 2480, 2535-2540

Желание за молитва, 2601

Желание за връщането на Христос, 524

Желание за Царството Божие, 2632, 2818

Желанието на Исус, 607, 1130

Желание за известяване на Христос, 425,
429

Желание за добро, 1707, 1765

Желание за обръщане, 1431

Стремеж към Бога, 27-30, 2736

Желание за щастие, 1718-1719, 1725, 2548

Желание за пари, 2424

Желанието на Светия Дух, 2541-2543,
2737, 2764

Желанието като страст, 1772

Борбата срещу смущаващите желаня,
2520Човекът и неговият стремеж към Бога,
2548-2550, 2557, 2566, 2589, 2709, 2784Завистта като пожелаване на чуждите бла-
га, 2539, 2553

Гневът като желание за отмъщение, 2302

Въздържане и умеряване на желанието,
1809**ЖЕНА (MULIER)**

Прелюбодеяние на жената, 2384

Допълване, свързване и сътрудничество
между мъжа и жената, 378, 1605, 1614,
1616, 2333Създаване на жената по образ на Бога,
355, 369-370, 2335

Защита на жената, 1610

Достойнство на жената, 1645, 2334, 2393

Изисквания за любовта между мъжа и
жената, 2363Хармония между мъжа и жената в земния
рай, 376, 384

Посветена жена, 918, 924

Жената като образ на Църквата, 1368,
2853

Полигамията и жената, 2387

Отношения между мъжа и жената, 400,
1606-1607Мнение на Католическата Църква относно
ръкополагането на жени, 1577-1578Сексуалността, определена за съпру-
жеската любов между мъжа и жената,
2337, 2353, 2360-2361, 2522Незаконно свързване на мъжа и жената,
2353, 2390-2391

Поглеждане на жена с пожелание, 2336

Мъжът и жената, 369, 371-372, 383, 400

Призвание на мъжа и жената, 373, 1603,
2207, 2331**ЖЕРТВА (HOSTIA)**

Христос като жива Жертва, 1992

Тържествено почитане на осветените
жертвени дарове дори извън месите,
1378**ЖЕРТВА/ЖЕРТВИ/ЖЕРТВОПРИНОШЕ-
НИЕ (SACRIFICIUM/A)**Принасяне жертви на Бога, 901, 2099,
2100Жертвоприношенията в Стария Завет:
поднасяне на хляб и вино в жертвопри-
ношението, 1334**Жертвите на Христос**Жертвата на Христос и жертвоприноше-
нието на Евхаристията като единно
жертвоприношение, 1367

Жертвата на Христос и Дева Мария, 964

Жертвоприношението на Христос на
Кръста за всички, 616-617Жертвата на Христос, изпълваща и над-
минаваща жертвите в Стария Завет,
1330Единствената и окончателна жертва на
Христос, 613-614, 1545Жертвата на Христос като извор на
прошката за греховете, 1851

Значение на Христовата жертва, 545, 606

Цялото свещеническо служение, черпещо
сила от Христовата жертва, 1566Единствената съвършена жертва на
Христос, 2100

- Евхаристичната Жертва**, вж. *Евхаристия*
- Христос, поднасящ евхаристичната Жертва, 1410
- Евхаристията, възпроизвеждаща като настояща жертвата на Христос, 1330
- Цели на евхаристичното богослужение, 1382, 1414
- Установяване на евхаристичната Жертва, 1323
- Важност на евхаристичната Жертва, 1113
- Участие на човека в евхаристичната Жертва на Христос, 618, 1419
- Присъствие на Христос в евхаристичната Жертва, 1088
- Евхаристичната Жертва като извор и връх на моралния живот, 2031
- Евхаристичната Жертва като възпоминание за Христовата Жертва, 611, 1358, 1362-1372
- ЖЕСТ (GESTUS)**
- Необходими жестове за обръщането, 1430, 1435
- Литургични жестове, 1149-1150, 1234, 1341
- „Живият Бог“ (DEUS VIVENS), 205, 2112, 2575**
- Живот (VITA)**
- Болестта и страданието, засягащи човешкия живот, 1500
- Полагане на душата за приятелите, 609
- Водата като извор на живота и плодородието, 1218
- Христос като съприкосновение на смъртта и живота, 625
- Промяна на живота чрез обръщането, 1431
- Достойнство на живота на човешкото тяло, 364
- „Аз съм Възкресението и Животът“, 994
- Исус, „началникът на живота“, 635
- Служенето на живота като основно задължение на брака и семейството, 1653
- Смъртта като край на земния живот, 1013
- Свещена природа на човешкия живот, 2258, 2319
- Бог, единствен Господар на живота, 2258
- Словото Божие и неговият Дух в основата на всеки живот, 703
- Животът на Христос, вж. *Христос*
- Животът, свързан със смъртта, 1007, 1012
- Животът на Бога, вж. *Бог*
- Животът на Църквата, вж. *Църква*
- Животът на човека в земния рай, 376
- Човешкият живот като борба срещу злото, 386, 409, 1707
- Покушения срещу човешкия живот**
- Аборт, 2271, 2322
- Евтаназия, 2276-2279
- Съзнателно убийство, 2268-2269
- Детеубийство, 2271
- Интервенция в ембриона, 2275
- Самоубийство, 2280-2283
- Предаване на живот**
- Регулиране на раждаемостта, 2368, 2370
- Предаването на живот, наредено от Бога, 372
- Предаването на живот като съучастие в делото на Твореца, 372, 2367, 2398
- Предаването на живот като цел на брачната любов, 2363, 2366
- Вечен живот**
- Залог за вечен живот в тайнствата, 1130
- Кръщението, „печат на вечния живот“, 1274
- Христос, Господар на вечния живот, 679
- Вярвам във вечния живот, 1020
- Бог, „всичко във всички“ в бъдещия вечен живот, 1050, 1060
- Бог, желаещ да даде на човека вечен живот, 55
- Тежкия грях като пречка за постигането на вечен живот, 1472
- „Който яде Моята плът ... има живот вечен“, 1406, 1524
- „Какво добро да сторя, за да имам живот вечен?“, 2052, 2075
- Възкресението на мъртвите и вечният живот, 989-990, 994, 997-998, 1016
- Единствено Бог, имащ „думи за вечен живот“, 1336
- Вечният живот на блажените като пълно

- притежание на плодовете на Изкуплението, 1026
- Вечният живот като награда за праведните, 1038, 2002
- Призванието за вечен живот като безвъзмезден дар на Бога, 1998
- Християнският живот**
- Ангелите като помощници в християнския живот, 336
- Катехуменатът като формиране на християнския живот, 1248
- Евхаристията, „извор и връх на целия християнски живот“, 1324, 1391-1392
- Семейството като първото училище за християнски живот, 1657
- Молитвата, изключително необходим елемент на християнския живот, 2701, 2745, 2764, вж. *Молитва*
- Наставленията за християнски живот в Нагорната проповед, 1966
- Народната религиозност, обогатяваща християнския живот, 1679
- Светото Писание като храна и правило за християнски живот, 141
- Тайнствата като основа и подкрепа на християнския живот, 1210, 1212-1213
- Пресветата Троица като централна тайна на християнския живот, 234
- Християнският живот и общението с божествените Лица, 259
- Християнският живот и пътят на съвършенството, 2015
- Християнският живот и участието в смъртта и Възкресението на Христос, 1002
- Брачен живот**, вж. *Брак*
- Брачният живот, основан от Твореца и надарен със собствени закони, 1660
- Брачният живот и плодovitостта, 1654, 1664
- Брачният живот и присъствието на Христос в него, 1642
- Посветен живот**
- Посвещаване и мисия, 931-933
- Евангелски съвети и изповядване, 914-916, 944
- Определяне на посветения живот, 916
- Църковното признаване на посветения живот, 915
- Различните форми на посветен живот, 917-919
- Мирски институти, 928-929
- Значение на посветения живот в Църквата, 932
- Общество на апостолски живот, 930
- Девици и посветени жени, 922-924, 1537, 1672
- Отшелнически живот, 920-921
- Монашески живот, 925-927
- Животът на човека**
- Цели на живота: познаване, възлюбване и служене на Бога, 1, 68
- Право на живот, 2264, 2273
- Зачитане на човешкия живот и законна отбрана, 2263-2267, 2321
- Зачитане на човешкия живот и смъртно наказание, 2266-2267
- Зачитане на човешкия живот още от момента на зачатие, 2270-2275, 2322
- Зачитане на човешкия живот, 2559-2583
- Мирът и зачитането на живота, 2304
- Нравствен живот**
- Определение за нравствен живот, 2047
- Вярата като източник на нравствения живот, 2087
- Пречки за нравствения живот, 1740
- Естественият закон, управляващ нравствения живот, 1955
- Страсти и нравствен живот, 1767-1770
- Добродетелите и даровете на Светия Дух като подкрепа за нравствения живот, 1804, 1808, 1830
- Нравственият живот и достойнството на личността, 1706
- Нравственият живот и Учителната власт на Църквата, 2032-2040, 2049-2051
- Нравственият живот, изпълнен във вечния живот, 1715
- Нравственият живот, даващ духовна свобода, 1828
- Нравственият живот като начално условие за известяване на Евангелието, 2044

- Нравственият живот като условие за нарастването на Църквата и Царството, 2045-2046
- Нравственият живот като духовно почитане, 2031, 2047
- Нов живот, божествен живот**, вж. *Благодат*, 684
- Кръщението като извор на нов живот, 1254, 1279
- Катехеза на новия живот, 1697
- Общението с божествения живот като крайна цел на творението, 760
- Бог, желаещ да съобщи Своя божествен живот на хората, 52, 541
- Плодовете в новия живот в Христос според Духа, 740
- Благодатта като причастност към живота на Бога, 375, 1997
- Литургията като извор на новия живот, 1071-1072
- Божественият живот, даден на хората в тайнствата, 694, 1131
- Новият живот, заслужен за нас от Христос, 1708
- Новият живот, приет от Църквата в Кръщението, 168, 628, 683
- Новият живот и грехът, 1420
- Новият живот, открит във Възкресението на Христос, 654
- Новият живот, станал възможен чрез сливането на Светия Дух върху ни, 735
- Участието в божествения живот, идващо не от волята на плътта, а от Бога, 505
- Социален живот**
- Обществено благо и социален живот, 1906, 1911, 1924
- Любовта в социалния живот, 1889
- Божият начин на управление, достоен за подражание в обществения живот, 1884
- Семейство и обществен живот, 2207, 2210
- Участие в обществения живот, 1882, 1897-1917
- Християнското Откровение и общественият живот, 2419
- Общественият живот и закрилата на личния живот, 1907
- Общественият живот, необходим за човека, 1879, 1891
- Организиране на обществения живот, 2442
- Духовен живот**, Живот в Духа, 1699, вж. *Духовност*
- Животни (ANIMALIA)**
- Разлика между човека и животните, 371
- Грижа за животните, 2415, 2416, 2418
- Връзка между човека и животните, 2417, 2456-2457

3

ЗАВЕТ, вж. *Стар Завет и Нов Завет*

ЗАВИСТ (INVIDIA)

Завистта като главен грях, 2538-2540, 2553-2554

ЗАВРЪЩАНЕ (REDITUS), вж. *Пришествие, Очакване и Завършек*

ЗАДЪЛЖЕНИЕ (OBLIGATIO), вж. *Дълг*

Освобождаване от задълженията, свързани с ръкополагането, 1583

Задължение за откликване на Божията любов, 2093

Задължение за изповядване на греховете, 1457

Задължение на посветените, 931

Задължение за спазване на евангелските съвети, 915

Задължение за защита на отечеството, 2310

Задължение за участие в неделната литургия и литургията на другите празнични дни, 1389, 2180-2183

Задължение за освещаване на неделния ден и празничните дни, 2187

Задължение за послушание на вярата, 2086-2087

Задължение за оздравяване на институциите и условията на живот, 1888
 Задължение за справедливост, 2412, 2439, 2446
 Задължение за апостолството на миряните, 900
 Задължение за подпомагане на материалните нужди на Църквата, 2043
 Задължение за търсене на истината и приобщаване към нея, 2467, 2497
 Задължение за съхраняване на единството и неразтрогваемостта на брака, 2364
 Задължения, произтичащи от заповедите, 2072
 Грижа за сътворения свят и задължения към бъдещите поколения, 2456

Закон (Lex)

Определение на закона, 1952
 Различни изразявания на закона (вечен, естествен, откровен и др.), 1952
 Човешкият закон, произтекъл от вечния закон, 1904
 Пазарен закон, 2425
 Господство на закона в правовата държава, а не на своеволието, 1904
 Икономията на Закона и благодатта, освобождаваща сърцето, 2541
 Пълнота на закона, 2196

Законът в Стария Завет

Декалогът като Божи закон, 2058
 Дарът на Закона, 238, 700, 2060
 Цели на Закона, 62, 708
 Исус и Законът, 527, 576-582, 592, 2053, 2382
 Божият Закон като истина, 2465
 Законът в Царството и Изгнанието, 709
 Проклятието на Закона, 580
 Забравата на Закона и последиците от това, 710
 Грехът като престъпване на Закона, 401
 Основни заповеди на Закона, 2055
 „Златното правило“ като обобщение на Закона, 1970
 Стойност и значение на Закона, 1961-1964

Нравственият закон

Престъпления срещу живота и нравствения закон, 2269, 2271, 2282
 Непознаване на моралния закон, 1860
 Свобода и нравствен закон, 1740, 2526
 Спазване на нравствения закон на Бога, 2222
 Грехът като деяние, противно на нравствения закон, 1849, 1855, 1859
 Пълнота и единност на моралния закон в Христос, 1953
 Полигамия и нравствен закон, 2387
 Значение на нравствения закон, 1950
 Практики, противоречащи на нравствения закон, 2291, 2295-2297, 2357, 2409, 2455
 Валидност на моралния закон по време на война, 2312

Естественият закон, 1954-1960

Действия, противоречащи на естествения закон, 2235, 2242
 Прилагане на естествения закон в различните култури, 1957
 Десетте Божии заповеди и естественият закон, 2070-2071, 2079
 Разводът и естественият закон, 2384
 Непроменимост на естествения закон, 1958
 Естественият закон като основа и база на останалите закони, 1959
 Богооткровеният закон и естественият закон, 1960
 Учителната власт на Църквата и естественият закон, 2036
 Политически режими и естествен закон, 1901
 Значение на естествения закон, 1954-1955
 Всеобщност на естествения закон, 1956

Новият закон на Евангелието, 1965-1971, вж. Нов Завет

Определение на Новия Закон, 1965-1966
 Исус като образец на Новия Закон, 459
 Новият закон и Светият Дух, 1966
 Новият закон като изпълване на Стария Закон, 1967-1968

- Новият Закон като изразяване на божествения, естествения и богооткровения закон, 1965
- Новият Закон като закон на любовта, благодатта и свободата, 1972
- ЗАКОН НА МОЛИТВАТА (LEX ORANDI)**
- Икуменически смисъл на закона на молитвата, 1126
- Значение на израза „закон на молитвата, закон на вярата“, 1124
- ЗАПЛАТА (STIPENDIUM)**
- Смъртта като отплата за греха, 1006
- ЗАПЛАЩАНЕ (SALARIIUM)**
- Справедливо заплащане, 2434
- ЗАПОВЕД (PRAECEPTUM)**
- Известяването на спасението като повеля, дадена на Църквата, 849, 2032
- Съвест и заповед, 1777
- Вяра и заповеди, 2614
- Цели на заповедите на Закона, 578
- Неподчинение на заповедите и грях, 397
- Право да бъдем просветени в спасителните Божии повели, 2037
- Евангелският закон и заповедта за любов, 1974
- Литургията и заповедта на Христос, 1341
- Учителна власт на Църквата и заповед, 2033
- Учителната власт на Църквата и нейният авторитет, свързан със заповедите, 2036
- Изпълнение на заповедта за спазване на празничните дни, 2180-2181, 2185
- Спазване на заповедите, 348, 1050
- Познаване на заповедите на Божия закон, 1778, 1960
- Петте заповеди на Църквата, 2041-2043
- Открояване на Десетте Божии заповеди, 2071
- Престъпване на заповедите на Закона, 577
- Божията воля като заповед за нас, 2822
- Десетте Божии заповеди (Декалогът)**
- „Веруюто“ и Десетте Божии заповеди, 1064
- Изповядването и заповедите на Декалога, 1456
- Съвестта и заповедите на Декалога, 1962
- Разделяне и номериране на Десетте заповеди, 2066
- Изисквания и задължения на Десетте заповеди, 2054, 2067, 2072-2073, 2081
- Щастието като крайна цел на Десетте заповеди, 16
- Цели на Десетте Божии заповеди, 2063
- Старият Завет и Десетте Божии заповеди, 2057, 2062-2062, 2077
- Неподчинението на Десетте Божии заповеди и грехът, 1853, 1858
- Тълкуване и разбиране на Десетте Божии заповеди, 2055-2056, 2061, 2077
- Евангелският закон и Десетте Божии заповеди, 1968, 2053, 2074
- Естественият закон и Божите заповеди, 1955, 2049, 2070-2071, 2080
- Старият закон и Десетте Божии заповеди, 1980
- Важно място на Божите заповеди, 2065, 2076, 2078
- Необходимост на Десетте божии заповеди, 2071
- Спазване на Божите заповеди, 2052-2053
- Десетте заповеди като Божии дар, 2060
- Светото писание и Десетте Божии заповеди, 2056-2063, 2078
- Значение на Десетте Божии заповеди, 1724, 1962, 2033, 2057
- Значение на думата „Декалог“, 2056, 2058
- Свод на Десетте заповеди, 2051-2052
- Скрижали на Десетте заповеди, 2058
- Църковното Предание и Десетте Божии заповеди, 2064-2068, 2078
- Единност на Десетте Божии заповеди, 2069, 2079
- Вечният живот и Десетте Божии заповеди, 2052, 2075
- Божията воля, изразена в Десетте Божии заповеди, 2059, 2063
- Десетте заповеди**
- Първата заповед, 2084-2141
- Втората заповед, 2142-2167
- Третата заповед, 2168-2195
- Четвъртата заповед, 2197-2257

- Петата заповед, 2258-2330
 Шестата заповед, 2331-2400
 Седмата заповед, 2401-2463
 Осмата заповед, 2464-242513
 Деветата заповед, 2514-2533
 Десетата заповед, 2534-2557
- Заповедта на любовта**
 Възлюбване на Бога, 2083-2195
 Възлюбване на ближния, 2196-2557
 Любов, 1822, 1889
 Любовта като новата заповед на Христос, 782, 1823, 1970, 2074
 Евангелските съвети и заповедта на любовта, 1973-1974, 1986
 Декалогът като изяснение на заповедите, 16, 1697, 2067
 Старият Закон и заповедите на любовта, 1968, 1984-1985
 Спазване заповедите на Христос, 1824
 Заповедта на любовта като първа заповед, 575, 1337, 2055
- ЗАСЛЕПЕНИЕ (CAECITAS)**
 Заслепението на Ирод и Пилат и спасителният замисъл, 600
 Колебание във вярата и заслепление на духа, 2088
- ЗАСЛУГА (MERITUM), 2006-2011**
 Христос като извор на нашите заслуги, 1476, 2011
 Определение и значение на заслугата, 2006
 Благодат и заслуга, 1708, 2008-2009, 2011, 2025-2027
 Човекът, причастен към заслугите на Христос, 2008-2009
 Заслуги на светците, 956, 1476
 Никаква заслуга от страна на човека пред Бога, 2007
- Застъпник (ADVOCATUS)**
 Христос, нашият защитник, 519
 Светият Дух, другият застъпник (Утешител), 692, 729, 1433, 1848
- Застъпничество (INTERCESSIO)**
 Застъпничество на ангелите, 336
- Застъпничеството на Христос, 739, 1341, 1361, 1368, 1370, 2606
 Застъпничество на мъртвите, 958
 Застъпничество на Църквата, 1678
 Застъпничеството в Стария Завет, 210, 2574, 2577-2578, 2584
 Застъпничество на светците, 956, 1434, 2156, 2683
 Застъпничество на монасите, 2687
 Застъпничество на Дева Мария, 969, 1434, 2156, 2683
 Молитва за застъпничество, 1096, 1354, 1509, 2634-2636, 2734, 2770
- ЗАЧАТИЕ (CONCEPTIO)**
 Зачатието на Христос, 466, 496, 498, 505
 Зачатие и право на живот, 2322
 Зачатие и грижа за човешкия живот, 2270, 2273-2274, 2323, 2378
 Непорочно зачатие, 490-493
- ЗЕМЯ (TERRA), 326, вж. *Свят***
 Създаване на земята, 198, 290, вж. *Сътворение*
 Земя за управление, 307, 373, 2402-2403
 Нова земя, 1042-1050
 Обещаната земя, 1222
- ЗЕМНИ БЛАГА (BONA TERRESTRIA)**
 Изобилие на земни блага и духовни опасности, 2547, 2728
 Блаженства и земни блага, 1728-1729
 Духовни блага и земни блага, 1942, 2027
 Отричане от земните блага, 2544
 Страст към земни блага, 377, 2514, 2534, 2536, 2539, 2553
 Грижа за земните блага и тяхното зачитане, 2288, 2407-2408
 Всеобщо предопределение и собственост на земните блага, 2402-2403, 2452, 2459
 Разходване на земните блага, 1439
 Разпределяне на земните блага, 1940, 1948, 2444, 2446, 2833
 Църквата и начинът, по който употребява земните блага, 2420, 2444
 Порочна привързаност към земните блага, 1849, 1863, 2548
 Отнемане благата на другите, 2412

- Използване и управление на земните блага, 360, 1740, 1809, 1838, 2198, 2401, 2404-2405, 2409
- Икономически живот и производство на земни блага, 2421, 2426
- ЗЛО (MALUM)**, вж. *Добро/благо*
- Средства за избягване на злото, 1806, 1889, 1950, 1962, 2527
- Отвърщане от злото, 1427, 1431, 1706, 1776
- Христос, освобождаващ човека от злото, 549, 1505
- Избор между доброто и злото, 1732-1733
- Християнската вяра като отговор на злото, 309, 385
- Незнанието и вмняемостта за извършеното зло, 1791, 1793, 1860
- Неморалност във вършенето на зло заради постигането на добро, 1789
- Въвеждане в злото, 1869, 2284
- Навлизване на злото след първородния грях, 401, 1707
- Последният съд за тези, които са вършили зло, 1039
- Злото и моралността на човешките действия, 1749-1756
- Злото в учението на дуализма и магиейството, 285
- Злото в религиозното поведениена хората, 844
- Моралното зло, 311-312
- Физическото зло, 310
- Да не се пожелава зло на ближния, 2303, 2539
- Молитва за освобождаване от злото, 2846, 2850-2854, вж. „*Отче наш*“
- Първородният грях като източник на злото, 403, 407, 1607, 1707
- Грехът като най-тежкото зло, 1488
- Силата на Бога да извлича добро от последствията на злото, 312-313, 412
- Провидението и изкушението на злото, 309-314
- Въпрос за произхода на злото, 385
- Разумът и различаването на добро и зло, 1954
- Царството Божие, все още нападано от злото, 671
- Повтаряне на злото и последствията от това, 1865
- Възкръсване за осъждане, 998
- Всеобщност на злото в човешката история, 401
- Победа на Бога над злото, 272, 410, 677
- ЗЛОСЛОВИЕ (DETRACTIO)**
- Злословието като морално недопустимо, 2477
- Последствия от злословието, 2479
- ЗНАК/ЗНАЦИ (SIGNUM/A)**, вж. *Символи*
- Водата като знак, 694
- Пеенето и музиката като знаци в литургията, 1157-1158
- Гълъбът като знак, 701
- Църквата като знак, 775
- Възлагането на ръцете като знак, 699, 1507
- Хлябът и виното като знаци, 1333-1336, 1412
- Кръвта като знак, 2260
- Знаците, възприети от Христос, 1151
- Знаците за възприемане и изразяване на духовните реалности, 1146-1148
- Знаците, „предмет на противоречие“ у Исус, 575
- Знаците в сакраменталиите, 1667-1668
- Литургичните знаци, 1149, 1161, 1189
- Тълкуване знаците на времето, 1788
- Знаците на Стария Завет, 1150
- Знакът на Кръста, 2157
- Помазването като знак, 695, 1293-1294
- ЗНАЦИ (В ТАЙНСТВОТА)**
- Тайнствата като знаци, 1084, 1123, 1130-31, 1152
- Знаците на Кръщението, 628, 694, 1235, 1238, 1241, 1243
- Знаците на Миропомазването, 695, 1293-1301
- Знаците на Свещенството, 1574

И**ИДВАНЕ/ПРИШЕСТВИЕ (ADVENTUS),**

вж. *Очакване, Завършек*

„Да дойде Царството Ти“, 2816-2821

Идването на Христос и последният Съд, 1040

Идването на Царството Божие и поражението на царството на Сатана, 550

Идването на Божието Царство и неговото явяване в знаци и чудеса, 542, 1505

Идването на Светия Дух и Петдесетница, 729, 732

Очакване на Христовото пришествие, 840

Неустановеност на времето на славното пришествие на Христос, 673-674, 1040, 2772

Подготовка за идването на Христос, 522-524

Преображението като предусещане за славното идване на Христос, 556

„Дойди, Господи Иисусе“, 2853

ИДЕОЛОГИЯ на Църквата и отхвърляне на тоталитарните и атеистичните идеологии, 2425

ИДЕНТИЧНОСТ/СОБСТВЕНА СЪЩНОСТ (IDENTITAS)

Собствена същност на Църквата, 865

Същност на избраните, 1025

Обогатяване на собствената същност на човека, 1880

Собствената същност на Исус, 430, 440, 590

Собствена същност на личността, 203

Културните идентичности и тяхното зачитане, 2441

Приемане на собствената полова идентичност, 2333

ИДОЛОПОКЛОНСТВО/ИДОЛ (IDOLATRIA/IDOLUM)

Определение и значение на идолопоклонството, 2112-2114

Славата и богатството като идолопоклонство, 1723

Издигане в култ на човешкото тяло, 2289

Издигане в култ на парите, 2424

Идолопоклонството като грях, 1852

Идолопоклонството като извращение, 2114

Идолопоклонството като суеверие, 2138

Освобождаване от идолопоклонството на света, 2097

Забрана да се създават идоли, 2129

ИЗВЕСТНОСТ (RUMOR), или злободневна слава, 1723

ИЗГНАНИЕ (EXILIUM)

Църквата, съзнаваща своето изгнание, 769

Израил и изгнанието, 710, 1081, 1093, 2795

Смъртта като изгнание на тялото, 1005, 1681

Земният живот като изгнание, 1012

ИЗДИГАНЕ (ELEVATIO)

Издигане на душата към Бога, 2098, 2559

Издигане на кръста, 662

ИЗДИГАНЕ на човешкото достойнство (PROVECTIO HUMANA), 1929

ИЗКЛЮЧВАНЕ (EXCLUSIO)

Любовта на Бога, която не изключва никого, 605

Изключване от общението с Бога, 1445

Адът като „самоотлъчване“ на човека, 1033

Грехът и изключването от Божието Царство, 1861

ИЗКУПЛЕНИЕ (EXPIATIO)

Изкупление на греховете в Израил, 433, 578

Исус като жертва за изкупление на човешките грехове, 457, 604, 615-616, 1476, 1992

Значение на наказанието като изкупление, 2266

ИЗКУПЛЕНИЕ (REDEMPTIO)

Известяване и обещание на Изкуплението, 55, 64, 601

- Църквата като средство на всеобщо Изкупление, 776
- Разширяване на изкупителното дело, 634
- Мария, служеща на тайната на Изкуплението, 494, 508
- Смъртта на Христос като изкупително жертвоприношение, 613, 616
- Изкуплението в центъра на християнското Благовестие, 571, 601
- Изкупление за мнозина, 605
- Смисълът на Изкуплението, можещ да бъде разбран само от вярата, 573
- Животът на Христос като тайна на Изкуплението, 517, 635, 1067
- ИЗКУПИТЕЛ (REDEMPTOR)**, вж. *Христос*
- ИЗКУСТВЕНО ОПОЛЖДАНЕ (FECUNDATIO ARTIFICIALIS)**
- Изкуственото оплождане като морално недопустимо, 2377
- Изкуственото хетерогенно осеменяване или оплождане като сериозно осъдителни, 2376
- ИЗКУСТВО (ARS)**, вж. *Икони и свещени изображения*
- Свещено изкуство, 2500, 2502-2503, 2513
- Сходство между изкуството и Божията активност в сътворението, 2501
- ИЗКУШЕНИЕ (TENTATIO)**
- Действие за изкушаване на Бога, 2119
- Подкрепи за устояване на изкушението, 1808, 2157, 2340
- Идолопоклонството като постоянно изкушение на вярата, 2113
- „Не въведи нас в изкушение“, 2846-2849, 2863
- Молитва за избягване на изкушението, 2612
- Изкушаванията на Исус, 538-540, 566
- Изкушенията в молитвата, 2732-2733, 2753, 2755
- ИЗЛИВАНЕ НА СВЕТИЯ ДУХ (EFFUSIO SPIRITUS SANCTI)**
- Християнските богослужения и изливването на Светия Дух, 1104
- Следствия от изливването на Светия Дух, 686, 706, 759, 1076, 1229
- Изливването на Светия Дух в днешните времена, 2819
- Изливването на Светия Дух в тайнството Свещенство, 1573
- Изливването на Светия дух в тайнството Миропомазване, 1299, 1302
- Изливването на Светия Дух над апостолите за тяхната мисия, 1287, 1556
- Изливването на Светия Дух като изпълване на Пасхата Христова, 667, 731
- Възлагането на ръцете за изливане на Светия Дух, 699
- ИЗМАМА (FRAUS)**
- Осъждане на измамата, 1916, 2409
- Коренът на измамата, 2534
- Съблазънта на злото в тласкането към измама, 2286
- ИЗМОЛВАНЕ НА БЛАГОСКЛОННОСТ (SUFFRAGIUM)**, 958, 1032, 1055, 1684-1690
- ИЗНАСИЛВАНЕ (VIOLATIO)**, 2356
- ИЗОСТАВЯНЕ (RELICTIO)**
- Бог, Който никога не изоставя Своя народ, 2577
- Изоставяне от учениците, 1851
- ИЗПИТАНИЕ/ИЗПИТАНИЯ (PROBATIONES)**
- Разлика между изпитание и изкушение, 2847
- Вярата, поставена на изпитание, 164, 272
- Силата да се посрещне изпитанието, 1808
- Исус, подложен на изпитание от Сатана, 538, 2119
- Крайното изпълнение на Църквата, което ще премине през големи изпитания, 769
- Понасяне на изпитанията, 901, 1508
- Надеждата като извор на радостта в изпитанието, 1820

Последното изпитание на Църквата, 675-677

ИЗПИТАНИЕ НА СЪВЕСТИТА (EXAMEN CONSCIENTIAE), вж. *Покаяние и Помирение*

ИЗПЪЛНЕНИЕ/ИЗПЪЛВАНЕ (ADIMPLETIO)

Изпълнение на Стария Завет, 580

Изпълнение на правовите задължения, 2411

Мария и изпълнението на Господните слова, 148-149, 2676

Възкресение и изпълване на надеждата, 992

ИЗРАИЛ

Известяване на Израил за Раждането на Христос, 437, 522, 719

Божията любов към Израил, 218-219

Божие Откровение за юдеите, 201, 228, 287-288, 2085

Бог, спасяващ Израил от греха, 431

Църквата, предначертана и подготвена в народа на Израил, 759-762, 1093

Очакването и надеждата на Израил, 529, 673-674

Заветът на Бога с Израил, 1611-1612

Исусовото участие в богочитането и Закона на Израил, 527, 531, 578

Исус и Израил, 539, 574-594

Исус, Месия на Израил, 438, 528, 535

Израил и вярата в Бога, 212, 587-591, 594

Израил и спазването на съботния ден, 348, 2170-2171

Израил, Божие чедо, 238, 441

Израил, Божи народ, 62-64, 762

Израил, народът на „по-големите братя“, 63

Израил, избраният народ, 60, 762

Израил, свещенически народ, 63

Юдеите, неносещи колективна вина за смъртта на Исус, 597-599

Юдеите и спазването на Закона, 578-579

Молитвата на юдеите за спасение, 2591-2597

Божият Закон и юдейският народ, 708-710, 1965

Еврейското богослужение и християнското богослужение, 1096

Пасхата в Израил, 1363

Грехът в историята на Израил, 401

Народът на Израил, избран от Бога, 781, 1539

Връзката на Църквата с юдейския народ, 839

Отношението между юдеите и Исус, 581

Откриване на Божието Име на юдеите, 203-204, 209, 214

Обред за изкупление на греховете в Израил, 433

Надеждата на Израил, 64, 436,453

ИЗТЕЗАНИЕ (CRUCIATUS), 2297-2298

ИЗХОД (EXODUS)

Декалогът в контекста на Изхода, 2057

Литургията и споменът за Изхода, 1093, 1363

Значение на хляба в контекста на Изхода, 1334

Непреходната стойност на Изхода, 130

ИЗЦЕЛЕНИЕ (SANATIO)

Харизма на изцелението, 1508

Бог, извършващ духовно изцеление, 739, 798, 1210, 1484, 1502

Медицински и научни средства за излекуването на човека, 2274-2275, 2292

Осветеното масло като знак на изцелението, 1293

Тайнства на изцелението, вж. *Покаяние и Помирение* и *Помазване на болните*

ИКОНА/ИКОНИ, вж. *Свещени образи*

Съзерцание на иконата, 1162

Почитане на иконите, 1159, 1192, 2131

Значение на иконата, 1161

Ползата от иконите, 2705

ИКОНОМИКА (OECONOMIA)

Социално учение на Църквата и икономика, 2420-2421, 2423, 2458

Цели на икономиката, 2426

Човекът в икономическия живот, 2459

Неравенства и несправедливости в ико-

- номиката и техните последици, 1938, 2317, 2437
- Право на икономическа инициатива, 2429
- Социална справедливост и икономическа активност, 2426-2436
- Необходимо регулиране на икономиката, 2425, 2431
- Икономика и зачитане на човешкото достойнство, 2407
- Солидарност и справедливост в икономиката, 1941, 2438, 2440, 2832
- Неприемливи икономически теории, 2424
- ИКОНОМЕЯ НА СПАСЕНИЕТО/ДОМОСТРОИТЕЛСТВО (OECONOMIA SALUTIS)**
- Цели на божествената Икономия, 122, 260
- Начало на Икономията на Спасението, 56, 489, 705
- Спасителната Икономия на Откровението, съставена от дела и думи, 1103
- Икономията на сътворението и Спасението в молитвата на Исус, 2604, 2606, 2746, 2758
- Икономията на Закона и благодатта, освобождаваща човешкото сърце, 2541
- Икономия на тайнствата, 1076-1209, вж. *Тайнство*
- Цялата божествена Икономия, дело на Трите Лица, 258-259, 1066
- Молитва и Икономия на Спасението, 2850
- Нарушенията, заплашващи божествената Икономия, 57
- Окончателно свойство на Икономията на Спасението, 66
- ИКУМЕНИЗЪМ (OECUMENISMUS)**
- Кръщението като основа на икуменизма, 818, 1271
- Причини за отслабването на икуменизма, 817
- Последици от отслабването на икуменизма, 855
- Следствия от икуменическия диалог, 1636
- Основания за постигане на икуменично единство, 816, 819-822
- ИМЕ (NOMEN)**
- Християнското име при Кръщението, 2156-2159, 2165
- Името на Бога, вж. *Бог*
- Името на Исус, 432
- ИМИГРАНТИ**
- Открит достъп за работа за имигрантите, 2433
- Задължения на политическите власти спрямо имигрантите, 2241
- ИНДИВИДУАЛИЗЪМ (INDIVIDUALISMUS), 2425, 2792**
- ИНДУЛГЕНЦИИ (INDULGENTIAE), 1471-1479**
- Определение и значение на индулгенциите, 1471
- Следствия от индулгенциите, 1498
- Индулгенции за умрелите, 1032, 1479
- Получаване на индулгенция от Бога чрез Църквата, 1478-1479
- ИНСТИТУЦИИ (INSTITUTIONES)**
- Човешките и социалните институции, 909, 1869, 1881-1882, 1888, 1897, 1916, 2211, 2238, 2244, 2286
- Институциите в Стария Завет, 576, 709
- ИНТИМНОСТ/ЗАДУШЕВНОСТ (INTIMITAS)**
- Брачната интимност, 2360, 2362
- Задушевната близост между Бога и Неговото творение, 239, 441, 921
- Уважение и защита на личния живот, 2492, 2521
- ИНФОРМАЦИЯ (INFORMATIO)**
- Информация и частен живот, 2489, 2491-2492
- Право на информация, 2494
- Свобода на информацията, 2498
- Средства за масово осведомяване, 2493
- Спазване истинността на информацията, 2497-2498, 2525
- ИПОСТАС (HYPOSTASIS)**
- Христос, една ипостас, 466, 468
- Значение на думата „ипостас“, 252

ИСТИНА (VERITAS), 2468, 2505

Определение на истината, 2468, 2505
 Бог като истина, 144, 214, 215-217, 2465
 Вярата като съгласие с истината, 150
 Йерархия на истината, 90, 234
 Човекът, воден естествено към истината, 2467
 Човекът, можещ да открие единствено в Бога истината и блаженството, 27
 Исус, „Пътят и Истината и Животът“, 2614
 Живот в истината, 2465-2470, 2504-2505
 Право за съобщаване на истината, 2488-2492, 2510
 Лъжесвидетелство и истина, 2151, 2164
 Вдъхновените книги, учещи истината, 107, 110, 136
 Учителната власт на Църквата в служба на истината, 890
 Средства за масово осведомяване и истина, 2497, 2499, 2512
 Пренебрегване и отхвърляне на откровената истина, 2089
 Нарушения срещу истината, 2464, 2475-2487, 2509
 Възкресението на Христос като висша истина на вярата, 638
 Светият Дух, водещ към истината, 243, 2625
 Държавите, разпространяващи изопачена истина, 2499
 Символът като обобщение на най-важните истини на вярата, 188
 „Да свидетелствам за истината“, 2471-2473, 2506
 Окончателната истина, предадена в Новия Завет, 124
 Истината в отношенията с другите, 2464, 2469
 Освобождаващата истина, 1741
 Истината на Откровението, дадена за разбиране и предаване, 91, 94
 Истината като път на спасението, 851
 Истина, красота и свещено изкуство, 2500-2503
 Спазване на истината, 2488-2492, 2511

Търсене на истината, 1260, 1954, 1960, 2104

ИСТОРИЯ (HISTORIA)

Сътворението като начало на историята, 338
 Бог, съществуващ отвъд историята, 212
 Бог, Господар и Учител на историята, 269, 304, 450
 Църква и история, 759, 770
 Тълкуване на историята и социалната доктрина на Църквата, 2422
 Молитва и история, 2568, 2591, 2596, 2660
 Грехът в историята, 386, 390, 401, 409
 Провидението в историята, 303, 314, 395
 Постигане последното значение на историята, 388, 1040

История на спасението (свещена история)

Ангелите в историята на спасението, 332
 Исус като „въглавление“ на историята на спасението, 430, 668
 Начало на историята на спасението, 280, 1080
 Израил в историята на спасението, 431
 Литургията и събитията в историята на спасението, 1103

ИСУС, вж. *Христос*

Й**ЙЕРАРХИЯ (HIERARCHIA)**

Йерархия на създанията, изразена в Творението, 342
 Църковна йерархия, 871-876, 1569, 1571
 Йерархия на прошенията в молитвата, 2632
 Йерархия на духовните и материалните ценности, 1886, 1895, 2236, 2244
 Йерархия на истините на вярата, 90, 234
Йосиф
 Известяването на Йосиф от Ангела, 497, 1846

Йосиф, покровител на благата смърт, 1014
 Денят за честване паметта на свети Йосиф, 2177
 Исусовото подчинение на Йосиф, 532
 Дълг и призвание на Йосиф, 437

К

КАНОНИЗАЦИЯ, вж. *Свещец/светци*

КАПИТАЛИЗЪМ, вж. *Социална доктрина на Църквата и Справедливост*
 Преценка на Църквата за някои страни на капитализма, 2425

КАТЕХЕЗА (CATECHESIS), вж. *Християнско учение*

Катехеза и народна религиозност, 1674
 Катехеза и творение, 282
 Катехеза и християнско посвещение, 1233, 1248
 Катехеза и литургия, 1074-1075, 1095, 1135
 Катехеза и Учителна власт на Църквата, 2033, 2049
 Катехеза и молитва, 2688, 2695
 Катехеза и заповеди, 2065
 Катехеза и Свещено Писание, 132
 Катехеза и Символ на вярата, 188
 Нравствена катехеза на апостолските учения, 1971
 Христос като жив център на катехезата, 426-427, 1697-1698, 2145
 Природа и цел на катехезата, 4-7, 426, 983, 1095, 2688

КАТЕХЕТ (CATECHISTA)

Катехизисът, насочен към катехетите, 12
 Катехетите, учители в молитвата, 2663
 Качества на катехета, 428

КАТЕХИЗИС НА КАТОЛИЧЕСКАТА ЦЪРКВА (CATECHISMUS ECCLESIAE CATHOLICAE)

Съобразявания на Катехизиса с различните култури, 24
 Служба на Катехизиса, 10

Катехизисът като органично изложение на цялата вяра, 18
 Към кого е насочен Катехизисът, 12
 Цел на Катехизиса, 11
 Основни източници на Катехизиса, 11
 Пастирският принцип на Катехизиса, 25
 Структура на Катехизиса, 13-17

КАТЕХУМЕН (ОГЛАШЕН)

Оглашеният и любовта, 1248-1249
 Оглашеният и изповядването на вярата, 168, 256, 1253
 Църква и оглашени, 1249, 1537
 Обучение на оглашените, 281
 Помазване на оглашените, 1294
 Молитвата „Отче наш“ и оглашените, 2769
 Спасение на оглашените, 1259, 1281

КАТЕХУМЕНАТ (ПОДГОТОВКА НА ОГЛАШЕНИТЕ — КАТЕХУМЕНИ)

Възрастните и катехуменатът, 1247
 Форми на катехумената, 1230-1233
 Значение и цел на катехумената, 1248

КАТОЛИЧНОСТ (УНИВЕРСАЛНОСТ, ВСЕОБЩНОСТ НА ЦЪРКВАТА)

Разделението на християните и всеобщността, 855
 Отделните Църкви и католичността, 832-836
 Епископът, християните и католичността, 1292
 Литургията, традициите и католичността на Църквата, 1200-1203, 1208
 Известяване на Евангелието и универсалност, 849

КЛЕТВА (IUSIURANDUM)

Лъжлива клетва, 2150-2151
 Клетвата според преданието на Църквата, 2154
 Клетвопрестъпление, 2152, 2476
 Отхвърляне на клетвата за незначителни неща, 2155
 Думите на Исус: „Да не кълнете никак“, 2153

КЛЕТВОПРЕСТЪПЛЕНИЕ (PERIURIUM)

- Последици от клетвопрестъплението, 2476
 Тежест на клетвопрестъплението, 1756, 2153, 2163
 Значение на думата клетвопрестъпление, 2152
- КЛЕВЕТА (CALUMNIA)**, 2477, 2479, 2507
- КЛИРИЦИ (CLERICI)**, ДУХОВЕНСТВО, СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИ, 934, 1174
- КЛЮЧОВЕТЕ НА ЦАРСТВОТО (CLAVES REGNI)**, 551-553
 Греховете, опрощението и ключовете на Царството, 979, 981, 1444
 Петър и ключовете на Царството, 553, 567, 881, 936, 1444
 Властта на ключовете на Царството, 981-983
- КНИГА (LIBER)**, вж. *Слово, Священо Писание и Евангелие*
- КОВЧЕГЪТ НА ЗАВЕТА (ARCA FOEDERIS)**
 Молитвата на Божия народ и Ковчегът на Завета, 2578, 2594
 Символът на спасението и Ковчегът на Завета, 2130
 „Плочите (скрижалите) на Откровението“ и Ковчегът на Завета, 2058
- КОНФЛИКТ/СБЪЛЪСЪК (CONFLICTIO/NES)**
 Сблъсък между доброто и злото, 285
 Сблъсък между Божия закон и закона на греха, 2542
 Въоръжени конфликти и натрупването на оръжия, 2315-2316
 Въоръжени конфликти и нравствен закон, 2312, 2328
 Конфликти в брака, 1606
 Социални конфликти и икономическа активност, 1940, 2424, 2430
- КРАЖБА (FURTUM)**
 Определяне на кражбата, 2408
 Коренът на кражбата, 2534
- Възстановяване на отнетото, 2412
- КРАЙ (FINIS)**, вж. *Изпълване, Завършек*
 Бог, начало и край на всичко, 198
 Краят на времената, 682, 686, 865, 1042, 1048, 1059
 Смъртта като край на земния живот, 1013, 1021
- КРАСОТА (PULCHRITUDO)**, 2500
 Изкуство и красота, 2501-2503, 2513
 Съзерцание на Божията красота, 319, 2784
 Човешкото тяло като проявление на божествената красота, 2519
 Бог като създател на красотата, 2129, 2500
 Молитвата и нейната изразителна красота, 1157, 1191
 Молитвата като любов към Божията красота, 2727
 Съвършенство на Бога и красота на творенията, 41, 341
 Красотата на света като път за доближаването към Бога, 32, 33
 Красотата на светите икони, запечатана в живота на вярващите, 1162
- КРЕМАЦИЯ (CREMATIO)**, 2301
- КРОТОСТ/КРОТКИ (MANSUETUDO/MITES)**, 716, 736, 1716, 1832
- КРЪВ (SANGUIS)**, вж. *Евхаристия и Пресъществуване*
 Кръщение на кръвта, 1258
 „Това е Моята кръв“, 610, 1365
 Кръвта и водата като символи на Христовата Църква, 766, 1225
 Кръвта на мъчениците като семе на християните, 852
- КРЪВОСМЕШЕНИЕ (INCESTUM)**
 Тежест на кръвосмешението като грях, 2356
 Значение на кръвосмешението и неговите последици, 2388
- КРЪСТ (CRUX)**
 Кръстът като олтар на Новия Завет, 1182
 Кръстът като път към светостта, 2015

- Кръстът като път за следване на Христос, 555, 1816
- Следствия на Кръстната жертва, 617, 813, 1505, 1741, 1992, 2305
- Евхаристията като винаги действена Кръстна жертва, 1323, 1364-1366, 1382
- Поемане и носене на собствения кръст, 1435, 1460, 1615, 1642, 2029, 2427
- Царствеността на Христос и Кръстът, 440
- Царството Божие, укрепено чрез Кръста на Христос, 550
- Царството, разширено по пътя на Кръста, 853
- Отговорност за кръстното страдание, 598
- Кръстната жертва и нейното приемане, 561
- Кръстната жертва като пример за солидарност и любов, 1939
- КРЪСТ** (=ЗНАКЪТ НА КРЪСТА)
- Започването на деня и действията със знака на Кръста, 2157, 2166
- Свещенодействията и знакът на Кръста, 1668, 1671
- Значение на кръстния знак, 1235
- КРЪЩЕНИЕ** (BAPTISMUS), вж. *Тайнства*
- Апостолите и мисията на Кръщението, 1223, 1276
- Названията на Кръщението, 1214-1216
- Значение на Кръщението, 628, 950, 1213-1214, 1220, 1227-1228, 1234-1245, 1262, 1617
- Кръщение на възрастните, 1247-1249
- Кръщението на Исус, 535-537, 556, 565, 608, 701, 1223-1225, 1286
- Кръщение на децата, 403, 1231, 1233, 1250-1252, 1282, 1290
- Кръщението на Йоан Кръстител, 523, 720
- Кръщение чрез кръвта, 1258
- Кръщението като тайнство на вярата, 1236, 1253
- Целомъдрие и Кръщение, 2345, 2348, 2355
- Оглашените, умрели без Кръщение и спасение, 1259, 1281
- Обучение на оглашените и Кръщение, 281
- Религиозно посвещаване и Кръщение, 916, 931, 945
- Обръщане във вярата и Кръщение, 1427-1429
- Желание за Кръщение, 1258-1260, 1280
- Църквата и Кръщението, 846, 866, 1226-1228, 1267
- Вяра и Кръщение, 172, 1226, 1236, 1253-1255
- Благодатта на Кръщението, 1262-1266, 1308
- Благодатта на Христос и Кръщението, 1255, 1262-1274, 1279, 1997, 1999
- Деца, умрели без Кръщение, 1261, 1283
- Необходимост от Кръщение, 846, 1257-1261, 1277
- Християнското име и Кръщението, 2156, 2165
- Страданието на Христос и Кръщението, 565, 1225
- Страданието и Кръстът Христови като извор на Кръщението, 1225
- Предобрази на Кръщението, 117, 527, 1094
- Изповядване на вярата и Кръщение, 14, 167, 189, 1064
- Обещания на Кръщението, 1185, 1254, 2101, 2340
- Светият Дух и Кръщението, 691, 694, 698, 701, 798, 1274, 2017, 2670
- Субект на Кръщението, 1246-1247
- Единство на християните и Кръщение, 855, 1271
- Християнският живот, който се корени в Кръщението, 1266
- Организация и обред на Кръщението**
- Водата и нейното символично значение в Кръщението, 694, 1214, 1217
- Изгонване на бесове при отслужване на Кръщението, 1673
- Възможност на миряните да дават Кръщение, 903
- Отслужващите Кръщението, 1256, 1284
- Кръстник, кръстница, родители и Кръщение, 1255, 1311
- Обредът на Кръщението, 1185, 1278,

- 1229-1245, 2769
 Предаване на молитвата „Отче наш“ в Кръщението, 2769
 Помазване с елей и Кръщение, 1294
Кръщение и тайнства, 1113, 1210, 1535
 Миропомазване и Кръщение, 1288-1291, 1298, 1304-1306, 1312-1313
 Евхаристия и Кръщение, 1244, 1392, 1396
 Християнско посвещение и Кръщение, 1212, 1229-1233, 1275, 1285, 1306, 1318, 1321, 1525, 1533
 Покаяние и Кръщение, 980, 1425, 1446-1447, 2042
 Помазване на болните и Кръщение, 1523
Въздействия на Кръщението, 1262
 Апостолството, длъжност, произтичаща от Кръщението, 871, 900, 1268
 Кръщението, правещо от нас членове на Тялото Христово, 537, 818, 871, 950, 985, 1003, 1267-1270, 1279, 1694, 2565, 2782, 2791, 2798
 Неизличимият духовен печат на Кръщението, 1272-1274, 1280
 Общение с Църквата, 838, 846, 1267-1270, 1273, 1277, 1279
 Посвещаване в свето свещенство, 119, 1141, 1305, 1546, 1591
 Дар на вярата и новия живот, 168, 1236, 1253-1255
 Дар на богословните добродетели и дарове на Светия Дух, заслужена добродетел, 1266
 Встъпване в Църквата, в Божия народ, 782, 784, 804, 846, 950, 1185, 1277
 Права и задължения, произтичащи от Кръщението, 1269-1270
 Оправдание и Кръщение, 1987, 1992, 2020, 2813
 Новото творение, раждащо се в Духа, 168, 507, 683, 1010, 1227, 1262, 1265-1266, 1277, 1279
 Причастност към живота на Троицата, 265
 Опрощаване на греховете, 403, 405, 628, 977-980, 981, 985, 1213, 1216, 1262-1266, 1279, 1434, 1694, 2520
 Крайно спасение и Кръщение, 1023, 2068
 Освещаване и Кръщение, 2813
 Единение с умрелия Христос в Кръщението, 790, 1002, 1010, 1227
 Оживотворяващ ефект на Божието Слово, 1228
КУЛТ/БОГОПОЧИТАНЕ (CULTUS)
 Отклонения от култа, 2111, 2113, 2138, 2581
 Богопочитане, 28, 347, 939, 1121, 1123, 1148, 1180, 1564, 1596, 2083, 2135
 Богопочитането на Евхаристията, 1178, 1418, 1325, 1378, 1380, 1408
 Богопочитането в Новия Завет, 1179
 Богопочитането в Стария Завет, 1093
 Почитането на Мария, 971
 Почитане на светите образи, 2131-2132, 2141
 Духовно почитане и нравствен живот, 2031, 2047
 Различие на култа в смесените бракове, 1633-1637
 Време, определено за богопочитането, 2184-2187, 2193
КУЛТУРА/КУЛТУРИ
 Катехезата и многообразието на културите, 24, 854
 Богослужения и култура, 1145, 1149, 1204, 1207, 1668, 1686
 Социална комуникация и култура, 2493
 Културата като общо благо, 1908
 Евангелие и култура, 2527
 Работа, почивка и култура, 2184
 Естественият закон и културата, 1957
 Свобода и култура, 1740
 Брак и култура, 1606
 Зачитане на културните идентичности, 2441
 Развитие на културата и увеличаване на Царството, 2820
 „Социализация“ и култура, 1882
 Солидарност и култура, 361
 Единство на Църквата и различие на културите, 814
 Нравствен живот и култура, 909, 2524
 Обществен живот, участие и култура, 1915, 1917

Л

ЛАКОМИЯ (GULA), главен грях, 1866

ЛЕКАР/ЛЕЧИТЕЛ (MEDICUS)

Неморални деяния на лекарите, 2377, 2537

Грижа за човешкото тяло и здравето, 2288-2289

Исус Христос като лечител на душите и телата, 1421, 1484, 1503-1505

Тайните в лекарската длъжност, 2491

ЛЕКЦИОНАРИЙ (LECTIONARIUM), събрани четива, 1154

ЛЕНОСТ (PIGRITIA), вж. *Неохота*

Духовна леност, 2094

Леността като главен грях, 1866

ЛИТАНИИ (LITANIAE), 1154, 1177

ЛИТЕРАТУРНИ ЖАНРОВЕ в Свещеното Писание, 110

ЛИТУРГИЧНА ГОДИНА, вж. *Пришествие, Рождество, Велики посты, Пасха, Петдесетница*

Описание на литургичната година, 1168-1171

Господният ден, основа и ядро на литургичната година, 1193

Молитва и литургична година, 2698

Времена на покаяние (през литургичната година), 1438

ЛИТУРГИЯ (LITURGIA)

Ангелите в литургията, 335

Църквата като собствено място на литургичната молитва, 2691, 2695

Цели на литургията, 1068

Небесна литургия, 1090, 1137-1139, 1326

Еврейско и християнско богослужение, 1096

Литургия на Пасхалната нощ, 1217

Земна литургия, 1088-1089

Литургия на словото, 1103, 1154, 1346, 1349, 2183

Източните литургии и техните особености, 948, 1182, 1240, 1623

Мария в литургията, 721

Участие в литургията на Църквата, 1273, 1389

Народна религиозност и литургия, 1674-1675

Значение на думата литургия, 1069-1070

ЛИТУРГИЧНА СЛУЖБА

Литургично отслужване на Кръщението, 1234-1245, 1278

Литургично отслужване на Миропомазването, 1297-121301, 1321

Литургично отслужване на Евхаристията, 1330, 1345-1355, 1363

Литургично отслужване на погребението, 1684-1690

Литургично отслужване на Брака, 1621-1624, 1631, 1663

Литургично отслужване на Свещенството, 1572-1574, 1597

Литургично отслужване на Покаянието, 1480-1484

Литургично отслужване на Елеосвещението (помазването на болните), 1517-1519, 1531

Служби и литургично богослужение, 1142-1144

Промяна на свещенодействен обред, 1125

Пасхалната тайна на Христос в литургията, 1067-1068

Литургичните традиции и католичността на Църквата, 1200-1203

Елементи на богослужението

Песнопение и музика, 1156-58

Светите образи, 1159-1162

Знаци и символи, 1145-1152

Думи и действия, 1153-1155

Извършителите на небесната литургия, 1137-1139

Глава и членове, 1142-1143

Общност и събрание, 1140-1141, 1144

Извършители на свещенодействената

- литургия, 1140-1144
- Тълкуване на литургията**
- Литургията, правеща актуални спасителните събития, 1104
- Промени в литургията според различните култури, 1204-1206
- Литургията като действие на Църквата, 1071-1072
- Литургията като връх, към който е устремена дейността на Църквата, и като извор на сила, 1074
- Литургията като градивен елемент на Преданието, 1124
- Литургията като отговор на вярата, 1083
- Литургията като основно място за катехеза, 1074
- Литургия на Часовете, 1174-1177**
- Установяване на литургията на Часовете, 1176-1177
- Въздействия на литургията на Часовете, 1437
- Цели на литургията на Часовете, 1174
- Места за отслужването на литургията на Часовете, 2691
- Молитви на целия Божи народ, 1173
- Произход на литургията на Часовете, 1096
- Участващи в литургията на Часовете, 1175
- Значение на литургията на Часовете, 1174, 1178
- Божествените Лица в литургията**
- Христос в литургията, 1084-1090, 1097, 1136, 2655
- Христос като център и Свещеник на литургията, 662, 1070, 1088
- Бог Отец като източник и край на литургията, 1077-1083
- Литургията като дело на Троицата, 1076-1109
- Светият Дух в литургията, 688, 1091-1109
- Литургично време, 1163-1178**
- Литургична година, 1168**
- Разгръщане на Пасхалната тайна, 1171
- Тълкуване на времената въз основа на литургията, 1095
- Паметта на светците, 1173
- Паметта на Дева Мария, 1172, 1370
- Пасхалната тайна като основа за тълкуването на литургичната година, 1168-1169
- Господният ден (неделя), 1166-1167**
- Други празници на богослужението, 2177
- Господният ден, 1166-1167
- Важност на неделното евхаристично богослужение, 2177-2179
- ЛИТУРГИЧНА МУЗИКА (MUSICA LITURGICA), 1156-1158**
- ЛИХВАРСТВО (USURA), 2269, 2449**
- ЛИЧНОСТ (PERSONA), вж. Човек и Общество**
- Средства за масово осведомяване и личност, 2492, 2494
- Създаване на личността, 362
- Различия между личностите, 1946
- Собствена същност на личността, 203, 2158
- Трансцендентен характер на човешката личност, 1295, 2245
- Цялостност на личността, 2338-2345
- Права и задължения на личностите, 1738, 2070, 2108, 2270, 2273
- Труд и личност, 2428
- Уважението към личността и научното изследване, 2292-2296
- Уважение към личността, 1907, 1929-1933, 2212, 2297-98, 2477, 2479, 2524
- Уважение към личностите и техните блага, 2407-2418
- Личност и обществено благо, 1738, 1905, 1912-1913
- Личност и общество, 1878-1889, 1929
- Човешката личност, предопределена за вечно блаженство, 1703
- Способната човешка личност, 1704
- Личността като образ Божи, 1730
- Личността като храм на Светия Дух, 364
- Сексуалност и личност, 2332, 2337
- Държава и личност, 2237
- Достойнство на личността**

- Достойнство на личността и социална справедливост, 1911, 1913, 1926, 1929, 1938, 2213, 2238, 2402
- Достойнство на личността и религиозна свобода, 1738, 1747, 2106
- Достойнство на човешката личност, 1700-1876
- Евтаназията и достойнството на човешката личност, 2277, 2324
- Изисквания за достойнството на човешката личност, 1780, 1930, 1938, 1944, 2339, 2467
- Опити върху човешкото същество и достойнство на личността, 2295
- Основа на личностното достойнство, 225, 357, 1700, 1730, 1934, 2126
- Изкуствено осеменяване и достойнство на личността, 2377
- Интервенция в генетичното наследство и достойнство на личността, 2275
- Зачитане на достойнството на личността, 1935, 2158, 2235, 2267, 2297, 2304
- Грях и достойнство на личността, 1487, 2261, 2320, 2353, 2414
- Порнография, проституция, изнасилване и достойнство на личността, 2354-2356
- ЛИШАВАНЕ ОТ РАБОТА (OCCUPATIONIS PRIVATIO)**
- Лишаването от работа като засягане на човешкото достойнство и произтичащите от това опасности, 2436
- ЛЪЖА (MENDACIUM)**
- Осъждане на лъжата, 2485
- Определение и значение на лъжата, 2482
- Дяволът като баща на лъжата, 392, 2482
- Тежест на лъжата, 2484, 2486
- Лъжата на Изкусителя като начало на греха, 215
- Лъжата като накърняване на истината, 2483
- Начини за различаване на истината и лъжата, 1954, 2847
- ЛЮБОВ (AMOR)**
- Любов към Бога**
- Възлюбване на Бог като Господ, 2086
- Прегръщащите целомъдрието от любов към Бога, 1599
- Християнинът, желаещ в смъртта да бъде с Бога, 1011
- „Възлюби Господа, Бога твой, с всичкото си сърце“, 2055, 2063, 2083, 2093
- Вярата като упование в Божията любов, 278, 1064, 2087, 2614
- Литургията, отговор на вярата и любовта към Бога, 1083
- Спазване на заповедите и пребиваване в любовта, 1824
- Молитва за участие в Царството и спасителната любов на Бога, 2633, 2738
- Молитва и любов, 2709, 2792
- Молитвата, черпеща всичко в любовта, с която сме обичани в Христос, 2658
- Непрестанната молитва и ревностният плам, произтичащ от любовта, 2742
- Молитвата, общение на любовта в Светия Дух, 2615, 2712
- Любовта към ближния**
- Възлюбване на бедните и неприятелите, както Христос, 1825, 2443
- Любов към враговете, 2608, 2844
- Любов към бедните, несъвместима с любовта към богатствата, 2445
- Любов към ближния, пребиваващ в заблуждение относно вярата, 2104
- Любов към ближния, неотделима от любовта към Бога, 1878
- Любов към ближния като молитва към общия Отец за всички хора, 2793
- Любов към ближния като прощаване на брата си от все сърце, 2843
- „Да любите един другото, както Аз ви възлюбих...“, 459, 1337, 1823
- Любовта към Бога и ближния като синтез на Десетте заповеди, 1822, 2055, 2067, 2069
- „Обичай ближния си...“, 1844, 2055, 2196
- семеяството от Назарет като образец на любовта към ближния, 533
- Предпочитаща любов, 2729, 2732
- Христовата любов**
- Новата заповед на любовта, 1823
- Христовото сърце, знак за неговата любов

- към нас, 478, 2669
 Молитвата, приобщаване към волята на Божията любов, 2600
 Страданиято, открита за всички любов, 605, 616
 Страданиято, Христовата жертва в опрощаването на грешниците, 545
 Страданиято, Христос, умрял заради нас от любов, 1825
 Изцеленията, знаци на любовта, 1503
 Животът на Исус, откриващ тайната на Божията любов, 516, 701
- Божията любов**
 Сътворението като първо свидетелство за любовта на Бога, 315
 Божията любов, разполагаща творенията към крайната им цел, 321
 Божията любов към Израил, 219-220
 Божията любов, основаваща и съхраняваща света, 421
 Божията любов, нареждаща всичко за спасението на човека, 313
 Божията любов като причина за сътворението, 27, 293, 295
 Божията любов, „ревност“ към нас, 2737
 Божията любов, извор на молитвата, 2658
 Божията любов, първият дар, 733
 Божията любов, плод на Светия Дух, 736, 1832, 2658
 Божията любов, принцип на новия живот, 735
 Бог, който не изоставя Своите творения, 2577
 Човекът, причастен към любовта на Троицата, 850
 Жената и мъжът, сътворени по образа на Божията любов, 2331
- Бог като открoвена любов**
 „Бог е любов“, 214, 221, 231, 733
 Небето, общение на любовта, 1024
 Хората, съдени съобразно любовта, 1022
 Отец, Син и Свети Дух в името на любовта, 221, 257, 850
- Любовта на Църквата**, вж. *Църква*
 Любовта на Църквата към разделените братя, 818
 Любовта на Църквата към бедните, 2444,
- 2448
- Любовта на човека**, вж. *Човек*
 Семейството, естествена общност на любовта, 2207
 Любовта на човека към доброто, 1765-1766
 Съпружеската любов, предназначена за създаване на поколение и единство, 1652, 2363, 2369
 Съпружеската любов като образ на Божията любов, 1604
 Съпружеската любов, неразкъсваема и вярна по своята природа, 1646
 Съпружеската любов в институцията на брака, 1603
 Любовта на човека към родината, 2239
 Любовта на човека към истината, 2105, 2185, 2466, 2518
 Редът, насочен към общото благо и оживотворен от любовта, 1912
- ЛУКАВИЯТ (MALIGNUS)**
 Екзорцизмът като защита срещу влиянието на Лукавия, 1673
 Завладяване на човека от Лукавия, 409, 1707
- ЛЮБОВ/ОБИЧ (CARITAS)**, вж. *Любов (Amor)*
 Любовта, която никога не отпада, 25
 Любовта, разрушена от смъртния грях, 1855-1856, 1861, 1874
 Любовта, наранена от простителния грях, 1855, 1863, 1875
 Любовта, заличаваща простителните грехове, 1394, 1472
 Любовта като обич към ближния, 1822-1829
 Катехеза и любов, 25, 1967, 1971
 Общение в любовта, 953, 1475
 Сърцето като средище на любовта, 1853
 Леността и безразличието – противни на любовта, 2094
 Индулгенция и любов, 1478
 Осведомяване и любов, 2489, 2494-2495, 2497
 Призвание за любов, 1694, 2013

Любов и тайнства

Кръщение и любов, 1269, 1273, 1997, 2156, 2165

Оглашени и любов, 1248-1249

Евхаристията като тайнство на любовта, 1323, 1394-1395, 1416

Брак и любов, 1570, 1654

Тайнства на посвещението и напредване в любовта, 1212

Тайнство на Помирението и любов, 1434, 1466

Сакраментален живот и съзряване в любовта, 1134

Любовта като свидетелство и служене

Отказ от насилствена дейност и свидетелство на любовта, 2306

Любовта към отечеството като закон на любовта, 2239

Материалните блага и порядъкът на любовта, 2401, 2439, 2451, 2459, 2545

Любов към ближния, 1789, 1878, 1931-1932, 2447, 2462

Любовта между членовете на мистичното Тяло, 791

Любовта като душа на апостолството, 864

Любовта като социална заповед, 1889

Дяконите и служенето на любовта, 1570, 1588, 1596

Църквата като общност на любовта, 771, 815, 834

Семейството като школа за християнска любов, 1657, 1666, 2204-2205

Мирските институции и любовта, 928

Мария като образец на любовта, 967-968

Енорията като място на любовта, 2179

Светците като образец на любовта, 2156, 2165

Общество на апостолски живот и любов, 930

Солидарност и любов, 1939, 1942

Религиозен живот и любов, 915-916, 926

Любовта като нравствен християнски живот

Любовта като крайна цел на нашите действия, 1829

Любовта като форма на добродетелта,

826, 1827, 1841, 1844

Любовта като усъвършенстване на християнския живот, 1844, 1973

Целомъдрие и любов, 2346

Харизми (благодатни дарове) и любов, 800, 2003

Плодът на любовта, 1825, 1829

Свобода и любов, 1740

Молитва и любов, 2098, 2662, 2806

Мирът като плод на любовта, 2304

Добродетел на религията и любов, 2095

Богословски добродетели на любовта,

1813, 1822, 1826, 1841, 1844

Любовта като възлюбване с любовта на

Христос, 1823, 1825

Любовта като любов към Бога и ближния, 1822, 1840, 1844, 2055, 2086, 2093

Любовта като душа на светостта, 826

Любовта като извор на заслугите, 2011, 2026

Вяра и любов, 162, 1794, 1814, 2093

Благодатта на Христос като извор на любовта, 2011

Новият Закон и любовта, 1965-1966, 1968, 1972-1974

Синовна свобода и любов, 1828

Постоянстване в любовта, 1824

Надежда и любов, 1818, 2090

М

Магия, 2115-2117

Манна, 1094, 1334

Мария

Мария, майка на Христос от Светия Дух, 437, 456, 484-486, 723-726

Култът към Мария

Култът към Мария в литургичната година, 1172, 1370

Литургични празници на Мария, 2043, 2177

Вярата по отношение на Мария, основа-

- на на вярата по отношение на Христос, 487
- Почитане на името на Мария, 2146
- Молитва към Мария, 2675-2679
- Благоговение, а не богочитане, 971
- Названия на Мария**
- Застъпница, Помощница, Покровителка, Посредница, 969
- „Рабиня Господня“, 510
- Възнесена, 966
- Пълна с благодат, 722, 2676
- Есхатологична икона на Църквата, 967, 972
- Неопетнена, 491-492
- Майка на Христос, 411
- Божия Майка, 466, 495, 509
- Майка на Църквата, 963-970
- Майка на живите, 494, 511
- Новата Ева, 411
- „Одигитрия“, или Показваща пътя, 2674
- „Панагия“, или Всесвята, 493
- Винаги Дева (Приснодева), 499-501
- Църквата и Мария**
- Църквата, докосваща се в Мария до съвършенството, 829
- Мястото на Мария в тайната на Църквата, 773, 963-972
- Мария, пресъздаден образец и първообраз на Църквата, 967
- Духовното майчинство на Мария, 501
- Мария в Икономията на спасението**
- Благовещение, 484, 490
- Съгласието на Мария, 148, 490, 494
- Успение на Мария, 966
- Зачатие от Светия Дух, 437, 456, 484-486, 495, 723
- Непорочно Зачатие, 490-493
- Мария, ненакърнена от греха, 411
- Мария, посредница на благодатта, 969
- Дело на Светия Дух, 721-726
- Предопределението на Мария, 488-489, 508
- Девствеността на Мария, 496-498, 502-507
- Посещението на Мария при Елисавета като посещение на Бога при Своя на-
род, 717
- Мария като образец**
- Мария като образец и свидетелство за вярата, 165, 273
- Мария като образец на послушанието във вярата, 144, 148-149, 494
- Мария като образец на молитвата в „Да бъде“ („Fiat“) и „Велечит“ („Magnificat“), 2617, 2619
- Мария като образец на светостта, 2030
- Мария като образец на надеждата, 64
- Мария като образец на единението със Сина, 964
- МАСМЕДИИ (MEDIA PRO MASSA)**
- Закони против неправилното използване на масмедии, 2498
- Неправилно използване на масмедии, 2523
- Правилно използване на масмедии, 2496
- МАСЛО/ЕЛЕЙ (OLEUM),** вж. *Хрисма, Тайнства, Помазване*
- Освещаване на маслото, 1297
- Значение и използване на помазването с елей, 695, 1183, 1237, 1241, 1289, 1293-1294
- МАСТУРБАЦИЯ,** 2352
- МАТЕРИАЛИЗЪМ,** 285, 2124
- МЕСА (MISSA),** вж. *ЕВХАРИСТИЯ*
- МЕСТА НА БОГОСЛУЖЕНИЕТО,** 1179-1186, 1198-1199
- МИЛОСТИНЯ (ELEMOSYNA)**
- Милостинята в Новия Закон, 1969
- Милостинята като форма на покаяние, 1434, 1438
- Милостинята като дело на любовта и милосърдието, 2447, 2462
- МИЛОСЪРДИЕ (MISERICORDIA)**
- Приемане на Божието милосърдие, 1847, 2840
- Христос, искащ милост, 2100

- Църквата, даряваща на човека Божието милосърдие, 2040
- Църквата, измолваща Божието милосърдие, 1037
- Исус, проявяващ милосърдието на Отеца, 545, 589, 1439, 1846
- Оправданието като висш израз на Божието милосърдие, 1994
- Мария, „Майка на милосърдието“, 2677
- Божието милосърдие, 210-211, 270
- Милосърдието като плод на любовта, 1829
- Дела на милосърдие, 1473
- Грешниците, отхвърлящи Божието милосърдие, 1864, 2091
- Значение и видове дела на милосърдието, 2447
- Мир (PAX), 2304**
- Спомогване за мира, 1941, 2015, 2310
- Защита на мира, 2302-2317
- Господ, призоваващ към мир, 2302
- Възпитание на съвестта и мир, 1784
- Миротворци, 1716, 2442
- Земният мир като образ на Христос, 2305
- Мирът като Божи дар, 1424, 1468
- Мирът като плод на любовта, 1829
- Мирът като плод на Духа, 736, 1832
- Мирът като основа на общото благо, 1909
- Заплахи за мира, 1938, 2315, 2317
- МИРО (MYRON), вж. Хрисма**
- МИРОПОМАЗВАНЕ, или ХРИСМА (CONFIRMATIO SEU CHRISMA), 1285-1321, вж. Тайнства**
- Възраст за приемане на Миропомазването, 1307-1308
- Апостолство на миряните и Миропомазване, 900, 941
- Печатът на Миропомазването, 698, 1121, 1304-1305, 1317
- Новият Закон и Миропомазването, 1210
- Подготовка за Миропомазване и цели, 1309
- Значение на Миропомазването, 1289
- Кой може да приеме тайнството Миропомазване, 1306-1311
- Свещеничество на вярващите и Миропомазване, 1546
- Спасение и Миропомазване, 1286-1292
- Необходимо състояние за приемане на Миропомазването, 1310, 1318-1319
- Свидетелство и Миропомазване, 2472
- Миропомазване и тайнства**
- Християнско посвещение и Миропомазване, 695, 1212, 1275, 1285, 1533
- Въздействия на Миропомазването**
- Нарастване на кръщелната благодат, 1303, 1316
- Неизличим характер на Миропомазването, 1304-1305, 1317
- Печат и Миропомазване, 698, 1121
- Изливане на Духа, 1302
- Обредът на Миропомазването, 1297-1301**
- Богослужение, отделно от Кръщението, 1233, 1290, 1321
- Миропомазването, давано само веднъж, 1304
- Възлагане на ръцете, 1288
- Извършителят на Миропомазването, 1312-1314, 1318
- Кръстник и кръстница, 1311
- Светото миро (хрисма), 1297
- Знаци и обред на Миропомазването, 1293-1301, 1320
- Предаване на молитвата „Отче наш“, 2769
- Помазание, 695, 1242, 1291, 1294, 1300, 1523
- МИРСКИ ИНСТИТУТИ (INSTITUTA SAECULARIA), 928-929, вж. Посветен живот**
- МИРЯНИН (LAICUS)**
- Апостолство на миряните, 864, 900, 2442
- Миряните и литургията на часовете, 1174-1175
- Председателство на миряните при благословения, 1669
- Участие на миряните в пророческото слу-

- жение на Христос, 785, 904-907, 942
 Участие на миряните в царственото служение на Христос, 908-913, 943
 Участие на миряните в свещеническото служение на Христос, 901-903, 941
 Значение на думата мирянин, 897
 Призвание на миряните, 898-900, 2442
- МИСИОНЕРСКИ (MISSIONALIS SEU MISSIONARIUS)**
 Източници на мисионерския устрем, 828, 851
 Мисионерска повеля, 849-850
 Мисионерско усилие, 854
- Мисия/мисии (MISSIO/NES)**
 Свързаната мисия на Сина и Светия Дух, 689-690, 702, 727, 737, 743, 2655
 Мисията на Христос, 430, 436, 438, 440, 534, 536, 606, 608
 Мисия на съпрузите, 2367
 Мисия на посветените, 931-933
 Мисия на дяконите, 1570
 Мисия на Църквата, 6, 730, 768, 782, 811, 831, 849-856, 873
 Мисия на епископите, 2068
 Мисия на миряните, 897-913
 Мисия на Учителната власт, 890
 Мисия на родителите, 2226
 Мисия на Петър, 552
 Мисия на Светия Дух, 244, 485, 716, 1108
 Мисия на Дева Мария, 489, 969
 Мисии на апостолите, 2, 551, 858-860, 1122, 1223
 Мисия до всички народи, 1122, 1533, 1565, 2044, 2419
- Мистагогия, 1075**
- Мистичен (MYSTICUS),** вж. *Църква: мистично Тяло на Христос*
 Мистичен живот, 2014
- Мисъл/мисли (COGITATIO/NES)**
 Чиста и нечиста мисъл, 2520
 Правилно тълкуване на мислите на ближния, 2478
 Правота в мислите на праведния човек, 1807
- МИТАР/И (PUBLICANUS/I)**
 Исус и митарите, 588
 Притчата за фарисея и митаря, 2613
- МИТОЛОГИЯ/МИТ, 285, 498**
- МЛАДЕЖИ (IUVENES)**
 Образование и възпитание на младежите, 5, 1632, 2688, 2526, 2685
 Опасности за младежите, 2282, 2353, 2389
- МНОЗИНА (MULTI), 605,** вж. *Изкупление*
- МОЛИТВА (ORATIO),** вж. „*Отче наш*“, *Псалми и Литургия на Часовете*
 Определение на молитвата, 2559
 Бог, призоваващ към молитва, 2567
 Бог, вслушващ се в нашата молитва, 1127, 2737
 Винаги дадена способност да се молим, 2743
 Исус, вслушващ се в молитвата, 2616
 Молитва днес и всеки ден, 2659-2660
 Молитвата като жизнена необходимост, 2744
 Молитва към Исус, 2616, 2664-2669
 Молитва към Мария, 971
 Молитва към Бога Отец, 2664, 2680, 2779-2785, 2792
 Молитва към Светия Дух, 2670-2672
 Молитва с Мария, 2673-2679, 2682
 Неделна молитва, 2761, 2765
 Молитва на Църквата, 276, 2623-2625
 Действена молитва, 2738-2741
 Молитва и търсене на Бога, 2566
 Молитва на Мария, 2617-2619, 2622
 Постоянство в молитвата, 2742, 2582
 Ритмичност и времена на молитвата, 2698
- ПОДКРЕПА ЗА МОЛИТВАТА, 2041, 2695**
 Катехеза, 2688
- МОЛИТВЕНО СЪБРАНИЕ**
 Духовно ръководство, 2690
 Възпитаващи, 2252, 2686, 2688-2689, 2694
 Християнското семейство, 2205, 2685

- Благоприятни места за молитва, 2691
Светците като свидетели на духовността, 2683-2684
- Трудности при моленето**, 2731, 2735-2737, 2754
- Неудовлетворение, 2728
Разсеяност, 2729
Възражения против молитвата, 2726-2727
Неудовлетворена молитва, 2737
Борбата на молитвата, 2725
Изкушения, 2732-2733, 2755
- Изражения и форми на молитвата**, 2644, 2663, 2684
- Богочитане, 2096-2097, 2628
Анамнезис, 1354
Анафора, 1352
Благослов, 2626-2627
Стенание, 2630
Действие на благодарност, 2637-2638, 2648
Застъпничество, 2634-2636, 2647
Славословия, 2639-2643, 2649
Литургия на Часовете, 1174-1178
Медитация, 2705-2708, 2723
Молене при всеки случай, 2633
Съзерцателна молитва, 2709-2719, 2724
Пролог (Praefatio), 1352
Прошението: искане, изискване, настояване, призоваване, викане, измолване, „подвизаване в молитвата“, 2629-2633, 2646
Животът на молитвата, 2697-2699
- Исус, учител в молитвата**, 2601, 2603-2604, 2607
- Искане със синовна дързост, 2610
Молене с вяра и доверие, 2609-2610
Исус, настояващ за обръщане в сърцата, 2608
Исус, учещ да се молим с Неговата молитва, 2607
Исус като образец на молитвата, 520, 2601
Молитвата за изпълняване волята на Отца, 2611
Искане в името на Исус, 2614
Бдителност при молитвата, 2612
- Притчи за молитвата**
Безочливият приятел, 2613
Фарисеят и митарят, 2613
Настойчивата вдовица, 2613
- Насоченост на просителните молитви и застъпничества**
Молене на Светия Дух, 2671
За Идването на Царството Божие, 2816
За болните, 1499, 1510
За мъртвите, 958, 1032
За освобождаване от злото, 2850-2854
За икуменизма, 821
За насыщния хляб, 2828-2837
За опрощение, 2631, 2838-2841
- Молитвата на Църквата**
Молене в името на Исус, 2664, 2668, 2671, 2815
Всички единодушно прекарващи в молитва в деня на Петдесетница, 2623
Молитвата, насочена към Исус, 2665-2669, 2680
Молитвата, съпровождаща четенето на Светото Писание, 2653-2654
Литургична молитва, 1073, 2655
„Чрез Исуса Христа, нашия Господ“, 435
Първа Йерусалимска общност, 2424-2425
- Молитва и християнски живот**, 2564-2565
- Името на Исус в сърцето на християнската молитва, 435, 2664
Християнската молитва, означена с призива „Господ“, 451
Молитвата в посветения живот, 2687
Молитвата във всекидневния живот, 2659-2660
Синовна връзка с Бога в християнската молитва, 2525, 2786-2788
Значение на думата „Амин“, 1061-1065
Традиция на християнската молитва, 2650-2651
- Молитвата на Исус**
Действието на Светия Дух в молитвата на Исус, 2600
Исус, учещ се от Мария да се моли, 2599
Исус, молец Отца, 2599
Молитвата на Часа на Исус, 2746-2751,

2758
 Молитвата на Исус в живота, 2598-2606, 2620
Молитвата в Светия Дух, 2615
 Светият Дух, застъпващ се за нас, 688, 741
 Светият Дух като извор на молитвата, 2652
 Светият Дух като Учител на молитвата, 2670, 2672
Молитвата в Стария Завет, 2568
 Сътворението като източник на молитвата, 2569
 Молитвата на Авраам, 2570
 Молитвата на Мойсей, 2574-2577, 2593
 Молитвата на Пророците, 2581-2584, 2595
 Молитва на Псалмите, 2585-2589, 2596
 Молитвата на цар Давид, 2578-2580, 2594
Свойства на молещата душа
 Доверие, 2734
 Смирението като основа на молитвата, 2559
 Надежда, 1820
 Бдителност, 2730
МОЛИТВЕНИ СЪБРАНИЯ (ORATIONIS COETUS), 2689, 2695
МОНАШЕСКИ (RELIGIOSUS/A), вж. *ПОСВЕТЕН И МОНАШЕСКИ ЖИВОТ*
 Монашески семейства, 917-918, 927
 Статус на монашеския живот, 916, 925-927
 Свидетелство на монашеството, 933
МНЕНИЕ (SENTENTIA)
 Свободно мнение на гражданите, 1901
МРАК (TENEBRAE)
 Битката на човека срещу силите на мрака, 409
 Вярата, извеждаща от мрака, 2466
 Светлината и мракът в манихейския дуализъм, 285

МЪЖ (VIR), вж. *Човек*

МЪЧЕНИЦИ (MARTYRES)

Дела на мъчениците, 2474
 Почитането на мъчениците, 957, 1173
 Поведение на мъчениците, 2113
 Значение на мъченичеството, 2473

МЮСЮЛМАНИ, 841

Н

НАБОЖНОСТ (DEVOTIO)

Създаване на истинската набожност, 24
 Формите на набожност на Божия народ като допълнение на литургията на Часовете, 1178
 Обещанията и обетите като форми на набожността, 2101-2102
 Народната религиозност и набожността, 1676

НАГОРНА ПРОПОВЕД/ПРОПОВЕД НА ПЛАНИНАТА (SERMO MONTANUS)

Учение и заповеди в Нагорната проповед, 2153, 2262, 2336, 2608, 2830
 Божественият закон в Нагорната проповед, 577, 1965-1966, 1968
 Нагорната проповед като духовно ръководство и текст за размишление, 1454, 1724, 1966

НАДЕЖДА (SPES)

Подкрепа за надеждата, 274, 1717, 1820, 2657
 Определение на надеждата, 1817, 2090
 Молитвата като извор на надеждата, 2657
 Грехове против надеждата, 2091-2092
 Първата заповед като извор на надеждата, 2086
 Основание на християнската вяра, 1681, 2785
 Вярата на Авраам като образец на християнската вяра, 1819
 Надеждата, отговаряща на човешкия стремеж към щастие, 1818

- Надежда за нови небеса и нова земя, 1042-1050, 1405
- Надеждата, поддържаща и подкрепяща вярата, 162
- Надеждата на Израил, 64, 673-674
- Надеждата като богословска добродетел, 1813, 1817-1821
- Вечният живот като християнска надежда, 1843
- НАКАЗАНИЕ (POENA)**
- Различни наказания в чистилището и ада, 1031
- Грехът и неговото наказание, 2061
- Наказанието, съразмерно с тежестта на престъплението, 2266
- Смъртно наказание, 2267
- Нравственият живот и страхът от Божието наказание, 1828, 1964, 2090
- НАМЕРЕНИЕ (INTENTIO)**
- Определение на намерението, 1752
- Целта, неоправдаваща средствата, 1753, 1759, 2399
- Намерението на сърцето и желанията, 582, 2534
- Намерението като съществен елемент в нравственото определяне на деянието, 1750-1751
- Осдителни намерения, 2117, 2282
- Злото намерение, правещо зло едно добро по себе си действие, 1753
- Лъжата и намерението за измама, 2152
- Съдене за нравствеността на действията независимо от намерението, 1756
- Множество намерения, вдъхновяващи едно и също действие, 1752
- Чистота на намерението, 2520
- НАМЕСТНИК (VICARIUS)**
- Съвестта, „първа от всички Христови наместници“, 1778
- Епископът като наместник на Христос, 894, 1560
- Папата като наместник на Христос, 882
- НАПРЕДЪК (PROGRESSIO)**, вж. *Нарастване, Развитие и Прогрес*
- Напредък на човека, 2461
- НАРАСТВАНЕ/УВЕЛИЧАВАНЕ (AUGMENTUM)**, вж. *Развитие, Прогрес, Напредък*
- Нарастване на Църквата, 7, 766, 798, 874, 910, 1134
- Развитие на човека, 1936
- Развитие на човечеството, 1049
- Порастване в разбирането на вярата, 94-95
- Нарастване на Божието Царство и земният прогрес, 1049
- Увеличаване на Божието Царство, 2820, 2859
- Средства за духовния и религиозния напредък на човека, 794, 798, 874, 1210, 1303, 1392, 1731, 2010, 2041, 2186, 2227, 2847
- Църквата и увеличаването на земните блага, 1942
- Общо развитие на човека и научно-техническият прогрес, 2293
- НАРОД (GENS)**
- Свещен народ, 782, 1268, 2810
- Проповядване на всички народи, 849
- НАРОДНА РЕЛИГИОЗНОСТ (RELIGIOSITAS POPULARIS)**, 1674-1675
- НАСИЛИЕ (OPPRESSIO)**, 1739, 2243, 2448
- НАСИЛИЕ (VIOLENTIA)**
- Интересите, подклаждащи насилие, 2316
- Тежест на насилието, 1858
- Отказ от насилие в защита на мира, 2306
- Лъжата като форма на насилие, 2486
- Уважението към човешкия живот и насилието, 2260, 2297
- Насилието в страданието на Христос, 1851
- Сексуално насилие, 2356
- Насилието като последица от греха, 1869, 2534
- НАСЛЕДСТВО (HEREDITAS)**
- Залогът на Светия Дух, 1107
- Сътворението като наследство, предопределено за човека и поверено нему, 299

- Спечелване на заслугата за наследяване на вечен живот, 2009
- НАСЪЩЕН (COTTIDIANUS)**
Значение на думата „насъщен“, 2837
- НАУКА (SCIENTIA)**
Наука и вяра, 159
Науката и служенето на човека, 2293-2294
Науката като дар на Духа, 1831
- НАУЧНИ ОПИТИ (Scientifica experimenta)**
Научните опити и уважението към личността, 2292, 2295
Научни опити върху животните, 2417
- НАУЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ (INVESTIGATIO SCIENTIFICA)**
Критерии за моралността на научното изследване, 2294
- НАЦИЯ (NATIO)**
Общо благо и организация на нациите, 1911
Общото благо на нациите като цел, 2237, 2310
Осъдително изстребление на нацията, 2313
Справедливост и солидарност между нациите, 1941, 2241, 2437-2442
Божествената икономия по отношение на нациите, 56-57
Заплахи за мира между нациите, 2316-2317
Божественото спасение, включващо всички нации, 64, 543
- НАЧИН НА ДЕЙСТВИЕ/ПОВЕДЕНИЕ (AGENDI MODUS)**
Християнското поведение и подвеждането към зло, 2284, 2286
Религиозното поведение на хората, 28, 844
Егоистичното държане и любовта, 1931, 2831
Законът като правило за поведението, 1951, 1958
Правствено поведение, 1753
- НАЧИН НА РАЗСЪЖДЕНИЕ (COGITANDI MODUS)**
Начинът на разсъждение на „този свят“, 2727
- Християнският начин на разсъждение, 2105
Начин на разсъждение и различни изповедания в брака, 1634
- НЕБЕ/НЕБЕСА (CAELUM)**
Небесно блаженство, 1729
Християните като граждани на небето, 2796
Христос и Неговото Възнесение на небесата, 659-664, 665-667
Христос и Неговото слизание от небесата, 440, 1001
Общение между небесната и земната Църква, 954-959, 962
Създаването на небето и земята в Символа на вярата, 198, 279, 325
Бог, Създател на небето и земята, 212, 216, 269, 287, 290
Църквата и небесната слава, 769, 778, 1042, 1053
Евхаристията като небесен хляб, 1331, 1355, 1419, 2837
Нови небеса и нова земя, 1042-1050
Молитвата „Отче наш“ и небесата, 2794-2796, 2802
Красота на небето и познаване на Бога, 32
Царството Небесно и блаженствата, 1716, 1724-1725
Царството Небесно и Христос, 541, 567, 763
Царството Небесно и ключовете, 553
Царството Небесно и безбрачието и девствеността, 1579, 1618-1619
Царството Небесно и Божията воля, 2826
Царството Небесно и Църквата, 865
Царството Небесно и Законът, 577, 1964
Царството Небесно и Христовата Пасха, 541, 567, 763
Царството Небесно и бедността, 544, 2544, 2547, 2556
Царството Небесно и надеждата, 1817-1818
Значение на небето, 326, 1024-1026, 2794-2795, 2802
Надежда и небесна слава, 1821

Съкровище на небесата, 2053

НЕБЛАГОДАРНОСТ СПРЯМО БОГА (INGRATITUDO ERGA DEUM), 2094

НЕБРЕЖНОСТ (OMISSIO)

Небрежност при лечението на болните, 2277

Небрежността (бездействието) като грях, 1853

НЕВЕРИЕ (INCREDULITAS)

Определение и значение на неверието, 2089

Неверието като грях, 678, 1851

НЕВЯРНОСТ (INFIDELITAS)

Брачната изневяра, 2380-2381

Невярността, свързана с Бога, и нейните последици, 710, 821

Накърненията на истината като невярност към Бога, 2464

Грехът като невярност към Бога, 401

Очистване от беззаконията на Божия народ, 64, 218

НЕЖНОСТ (GENERITUDO)

Нежността на съпрузите, 1611, 2350

Нежност на Бога, 239, 295, 2335

НЕЗНАНИЕ (IGNORANTIA)

Измамите, опиращи се на невежеството, 2409

Престорено незнание, 1859

Незнанието, привикващо съвестта да греша, 1790-1791, 1793

Непознаване на Бога, 2087

Неволно незнание, 1860

Непознаване на Светото Писание, 133

Отговорност и незнание, 1735

НЕОБХОДИМА ПОМОЩ ЗА НУЖДАЕЩИТЕ СЕ, 1351, 2218, 2315, 2833, вж. *Необходимост*

НЕОБХОДИМОСТ (NECESSITAS), вж. *Нужда*

Даване на помощ на изпадналите в нужда, 1351, 1883, 2440, 2444, 2447, 2829

Вярващите, подпомагащи материалните нужди на Църквата, 2043

Необходимост на Кръщението, 1256-1261

Необходимост на Църквата, 846

Необходимост на вярата, 161

Необходимост на молитвата, 2638, 2744

НЕОХОТА (ACEDIA), 1866, 2733, 2755, вж. *Леност*

НЕПОГРЕШИМОСТ (INFALLIBILITAS)

Разпространение на харизмата на непогрешимостта, 2035

Непогрешимост на Църквата, 889-891

Непогрешимост на Учителната власт на Пастирите, 891

Непогрешимост на Папата, 891

НЕПОРОЧНА (IMMACULATA)

Празник на Непорочното зачатие, 2177

Непорочно зачатие, 490-493

НЕПРАВДА/НЕСПРАВЕДЛИВОСТ (INIUSTITIA), вж. *Право, справедливост*

Причини за несправедливостта, 1869, 2534

Последици от несправедливостта, 2317

Социална несправедливост, 1867

Божествена справедливост и човешки неправди, 1040

Възмездяване на несправедливостта, 2412

НЕПРИКОСНОВЕНОСТ НА ЛИЧНОСТТА (INTEGRITAS PERSONAE), 2273-2275, 2295, 2297-2298, 2338-2345, 2356, 2389

НЕРАВЕНСТВО (INAEQUALITAS)

Неравенство в разпределението на ресурсите и икономическите средства, 1938, 2317, 2437

Икономически и социални неравенства и основанията за тяхното намаляване, 1947

НЕРАЗТРОГВАЕМОСТ НА БРАКА (INDISSOLUBILITAS MATRIMONII), 1610-1611, 1615, 1643-1645, 1647, 2364

НЕТРУДОСПОСОБНИ ЛИЦА (INCAPACITATE LABORANTES – HANDICAP), вж. *Болни*

Евтаназията и нетрудоспособните лица, 2277

Солидарност, грижа и зачитане за нетрудоспособните лица, 2208, 2276

НОВ ЗАВЕТ (NOVUM TESTAMENTUM), вж. *Свещено Писание*

Евангелията като сърце на Новия Завет, 125-27

Книгите на Новия Завет, 120

Обект на Новия Завет, 124, 684

Произход на Новия Завет, 83, 105

Единство на Стария и Новия Завет, 128-130

НОВ СЪЮЗ (FOEDUS NOVUM), вж. *Нов Завет*

Олтарът и Заветът, 1182

Апостолите като свещеници на Завета, 611, 859, 1337

Чашата на Завета, 612

Христос като окончателен Завет на Бога, 73

Христос като единствения свещенодател на Завета, 662, 1348, 1365, 1410

Обрязването на Христос като знак на Завета, 527

Неделното богопочитане и Заветът, 2176

Църквата и Заветът, 759, 778, 796, 839, 840

Евхаристията и Заветът, 610, 611, 1339, 1365, 1410, 1846

Древният закон и Заветът, 577, 1964, 2056

Мястото за богопочитане и Заветът, 1179

Смъртта на Христос като Пасхална жертва на Завета, 613

Молитвата в Завета, 2565, 2607, 2614, 2771, 2787, 2801

Пророците и очакването на Завета, 64

Тайнства и Завет, 1091, 1116, 1129, 1222, 1541

НОВО РАЖДАНЕ (NATIVITAS NOVA)

Кръщелната вода като знак на новото раждане, 694

Кръщението, даващо благодатта на раждането, 683, 720, 1215, 1262

Църквата като майка на нашето раждане, 169

Следствия от новото раждане, 526, 1279

Исус, откриващ новото раждане, 505

Смъртта като изпълване на новото раждане, 1682

Тайна на раждането, 525-526

Необходимост на новото раждане, 1250

Господната молитва, ознаменуваща новото раждане за божествен живот, 2769

В Божия народ чрез новото раждане, 782

Дева Мария, съдействаща в новото раждане на вярващите, 963

НОВОСТ (NOVITAS)

Новост на Царството Божие, 2832

Новост на християнската смърт, 1010

Новост на молитвата, 2599, 2614-2615

НОЕВ КОВЧЕГ (ARCA NOE), 845, 1094, 1219**Ной** (NOE)

Заветът на Бога с Ной, 56, 58, 71

НОРМА (NORMA), вж. *Правило* и *Морален закон*

Христос като норма на Новия Закон, 459

Бог като норма на всяка истина, 2151

Моралните норми, установени от Бога, 396

Моралните норми, запазващи винаги своята валидност, 1789, 1958

Нормите на семейния живот, 2223

Съобразяване с моралните норми, 1794

Произход на правилата на поведение, 1950, 1955, 1959

Благоразумието като правилна норма на поведение, 1806

Нагорната проповед като обобщение на моралните норми, 1966

НРАВСТВЕН/МОРАЛЕН (MORALIS), вж. *Нравствен закон***НРАВСТВЕНО ПРАВИЛО** (REGULA MORALIS), вж. *Закон* и *Норма*

- Христос като нравствено правило на поведение, 2074
- Нравственият закон като правило на поведение, 1951
- Естественият закон като правило, 1957, 1959
- „Златното правило“, 1789, 1970, 2510
- Свещеното Писание като извор на всяко нравствено правило, 75, 141
- НРАВСТВЕНОСТ/МОРАЛ (MORALITAS)**
- Любовта към себе си като основен морален принцип, 2264
- Обстоятелства, намерение и моралност на действията, 1756
- Моралната съвест и достойнството на личността, 1780, 1794
- Църква и нравственост, 2420
- Източници на нравствеността, 1750-1754
- Създанието за моралността на човешките действия, 1756, 1768
- Грижата за морала и неговата закрила, 2210, 2294, 2498
- Нравственост на страстите, 1762-1770
- НУЖДА (EGESTAS), вж. Необходимост**
- НУЖДАЕЩИ СЕ (EGENI), вж. Бедни**
- Любов към нуждаещите се, 1586, 1932, 2449
- О**
- ОБЕТ (РЕЛИГИОЗЕН) (VOTUM RELIGIOSUM)**
- Освобождаване от обетите, 2103
- Определение на религиозния обет, 2102
- Особена ценност на религиозния обет, 2103
- ОБЕЩАНИЕ/ОБЕЩАНИЯ (PROMISSIO/NES)**
- Вярност на Бога към обещанията, 212, 215, 422, 1063
- Божие обещание на Авраам, 705-706
- Обещанието на Бога и молитвата на вярата, 2570-2574, 2579
- Израил като пазител на обещаното от Бога, 60
- Обещанието на Кръщението, 1185, 1254, 1298
- Обещание на блаженствата, 1716-1717, 1725, 1967
- Обещание към Бога, или обет, 2101-2103
- Брачно обещание, 1644
- Обещание за възкръсването на Исус и неговото изпълнение, 638, 653
- Тържествено обещание и клетва, 2147, 2150, 2152
- Обещанието на Светия Дух, 715, 729, 1287
- Обещание за вечен живот, 2002
- Обещанията на Бога и тяхното изпълнение, 484, 652, 1065, 2787
- Надеждата като доверие в обещанията на Христос, 1817
- Духът на обещанието, 705-706
- Обещаната земя, 1222
- ОБЛАК (NUBES)**
- Значение на облака в Преображението на Исус, 555
- Значение на облака в последното появяване на Исус, 659
- Значение на облака в Стария и Новия Завет, 697, 1094
- ОБНОВЛЕНИЕ (RENOVATIO)**
- Кръщението, „банята на възраждането и обновата от Духа Светаго“, 1215
- Обновление на Църквата, 670, 821, 827, 1428
- Обновление в края на времената, 1043
- Светците като извор и начало на обновлението, 828
- ОБРАЗЕЦ НА ЖИВОТА ЗА ВЯРВАЩИТЕ (EXEMPLAR VITAE PRO FIDELIBUS)**
- Авраам, 144, 1819
- Христос, 459, 520, 896, 1618, 2348, 2620, 2740
- Бог, 813, 2172
- Епископите, 893
- Светците, 828
- Дева Мария, 273, 967, 2030

ОБРАЗОВАНИЕ (EDUCATIO), вж. *Възпитание*

Сътрудничество на родителите в образованието на децата, 2206

Християнското образование на децата като път в освещаването, 902

Възпитание на съвестта, 1783-1785

Възпитанието в християнска вяра като служене и дълг, 1635, 1651, 1656-1666, 2685

Възпитание във вярата и последиците от неговото пренебрегване, 2125

Възпитание в свобода, 2370, 2526

Следствия и плодове на образованието, 1839, 1917

Религиозно възпитание, вж. *Възпитание*

Пречки за възпитанието на децата, 1634

Право на достъп до образованието, 1908, 1911

Право и задължение на родителите да възпитават децата си, 1653, 2221, 2223, 2372

Право на правилно сексуално възпитание, 2344

Свобода за възпитание на децата във вяра и политическа общност, 2211

Брак и възпитание на децата, 1601, 1652, 2201

Родителите като първи и основни възпитатели на децата, 1653, 2206, 2372

ОБРЕД/РИТУАЛ (RITUS), вж. *Традиция* и *Литургия*

Промени в обредите, 1125

Погребален обред, вж. *Починали*

Обреди на тайнствата, 1131, вж. *отделните тайнства*

Различни обреди в универсалната Църква, 1201, 1203, 1208

ОБРЪЩАНЕ (CONVERSIO)

Катехуменатът, довеждащ обръщането до зрялост, 1248

Съвест и обръщане, 1797

Вътрешното обръщане, необходимо за социалните промени, 1886-1889, 1896

Обръщането, дар на Светия Дух, 1098, 1433

Извършване на обръщането, 1435

Обръщане на сърцето и Пророците, 2581-2584, 2595

Обръщане на сърцето и Проповедта на планината, 2608

Видими следствия на обръщането, 1430, 1440

Източници на обръщането, 1436-1437

Човешката слабост и обръщането, 1426

Благодат и обръщане, 1991, 2000, 2010, 2027

Християнското посвещение и обръщането, 1229

Обръщането на Йоан в Кръщението, 720, 523, 535

Грешно съждение и липса на обръщане, 1792

Оправдание и обръщане, 1989, 1993

Злото като път за обръщане, 385, 1502

Движение на обръщане и покаяние, 1439

Необходими неща за обръщането, 1490, 1848

Необходимост от обръщане на сърцето, 821, 1430-1433, 1856, 1888, 2608-2609, 2708

Молитва и обръщане, 2708, 2731, 2754, 2784

Грях, обръщане и очистване, 1472, 1486, 1856

Покаяние и обръщане, 1422-1423, 2042

Човешка самонадеяност и обръщане, 2092

Отхвърляне на обръщането, 591

Царството и обръщането, 1470, 2612

Обръщането на свети Павел, 442

Обръщането на свети Петър, 1429

Различни форми на Покаянието и обръщането, 1430-1432, 1434

Старият Закон и обръщането, 1963

Призив за обръщане, 160, 545, 981, 1036, 1428

ОБРЯЗВАНЕ (CIRCUMCISIO)

Обрязването на Христос, 527

Старият Завет и обрязването, 1150

ОБЩЕНИЕ (COMMUNIO)

Приятелството като духовно общение, 2347

- Катехеза и общение с Христос, 426
 Общение на духовните блага, 949, 952
 Общението в любовта, 953
 Общение на харизмите, 951
 Общение с мъртвите, 958, 1684, 1689, 1690
 Общение на небесната и земната Църква, 954-959
 Църковно общение и семейство, 2204-2205
 Църковно общение и грях, 1440, 1446, 1448, 1455
 Църковно общение и схизма, 2089
 Общение на епископа с вяращите, 84, 1301
 Евхаристично общение, вж. *Евхаристия*
 Общение на човека с Христос, 533, 725, 787, 790, 1331
 Общение на човека с Бога, 27, 45, 54, 154, 613, 780, 1489, 1804
 Общение на човека с тайните на Исус, 519-521
 Общение на човека с божествените Лица, 259, 732, 850, 1107
 Общение във вярата, 154, 185, 188, 949, 1102, 1209
 Общуване между хората, 357, 775, 1445, 1702, 2419
 Общението между божествените Лица, 267, 738, 1693
 Общението между мъжа и жената, 371-372, 383, 2331-2332
 Общението на Папата с епископите, 85, 100, 816, 892, 895
 Общение в тайнствата, 950
 Общението на Светия Дух, 734, 1108-1109, 1097
 Църква и общение, вж. *Църква*
 Литургия и общение, 1071, 1136
 Молитвата като общение, 2565, 2655, 2682, 2689, 2713, 2799, 2801
 Тайнствата в служба на общението, 790, 1126, 1533-1535
- ОБЩЕНИЕ НА СВЕТЦИТЕ, 946-962**
 Различни форми на духовност и общението на светците, 2684
- Застъпничеството като израз на общението на светците, 1055, 2635
 Значение на общението на светците, 1331
- ОБЩЕСТВА (SOCIETATES)**
 Осигуряване на условия за обществата, 1928-1943, 2211
 Право на обществото, 900
 Икономика и общества, 2431
 Насърчаване на обществата, 1882, 1893
- ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ (OPINIO PUBLICA), 2286, 2493, 2498, 2499, вж. Известност**
- ОБЩЕСТВО (SOCIETAS), вж. Социален живот**
 Общо благо и общество, 1905-1912, 1924, 1927
 Любовта като най-голямата обществена заповед, 1889, 1939
 „Правова държава“, 1904
 Политическа общност и Църква, 2244-2246, 2257
 Условия за прогрес на обществото, 2441
 Десетте заповеди, обединяващи обществения и богословския живот, 2069
 Определение на понятието общество, 1880
 Разводът като социална рана, 2385
 Социално учение на Църквата, 2198, 2419-2425
 Църквата като закваса на обществото, 854
 Семейството като първична клетка на обществения живот, 2207
 Човешката личност като принцип, субект и цел на обществото, 1881, 1892, 1929, 2459
 Право на истинна информация в обществото, 2494, 2512
 Правилна йерархия на ценностите в обществото, 1886-1887, 1895
 Социална справедливост и общо благо, 1928, 1943
 Законна защита на обществото, 2266
 Средства за комуникация и общество, 2493-2499
 Лъжата, пагубна за всяко общество, 2486
 Социални промени и вътрешно обръщане, 1888

- Необходимост на обществения живот, 1879, 1886, 1891
 Обществен ред, 2032
 Участие в социалния живот, 1882, 1893
 „Социален грях“, 1869
 Взаимна зависимост на човешката личност и обществото, 2344
 Прогресът на обществото и нарастването на Царството Божие, 2820
 Християнската чистота и социалният климат, 2525
 Социалният въпрос, 1896, 2438, 2459
 Четвъртата заповед, осветляваща взаимоотношенията в обществото, 2212
 Отношения между обществото и държавата, 1883, 1885
 Спасение на обществото, 1603, 2250
 Представа за човека в обществото, 2244, 2257
 Организация на социалния живот, 2442
Власти, 1897-1904, 1918-1923
 Бог, предаващ на всяко създание длъжност според способността му, 1884
 Различни и свободни форми на управление, 1884, 1901
 Законно упражняване на властта, 1921
 Необходимост и длъжност на властта в обществото, 1897-1898
 Задължение за защита и покровителство на свободата на информация, 2498
 Подчинение и зачитане на властта, 1899, 2234
Задължения на гражданите, 2238-2243, 2255-2256
 Заемане на активна позиция в обществения живот, 1915
 Приемане на чужденци, 2241
 Отдаване на дължимата почит на властта, 1900
 Сътрудничество с гражданските власти за благо на обществото, 2239
 Разпространяване на истинна информация, 2495
 Неподчиняване на предписанията на властите, противоречащи на съвестта, 2242
- Съпротива на насилието на политическата власт, 2243
 Изграждане на обществото, 2255
 Плащане на данъци, упражняване на избирателно право, защита на нацията, 2240
Задължения на обществото
 Осигуряване достъп за работа, 2433
 Осигуряване подкрепа за работещите семейства, 2208-2210
 Зачитане на правото на живот, 2273
 Религиозно задължение и право на религиозна свобода, 2104-2105
 Позволяване на всеки да осъществи призиванието си, 1907
 Грижа за здравето на гражданите, 2288
- Общност (COMMUNITAS)**
 Икономическа активност, социална справедливост и човешко общество, 2411, 2426, 2428
 Кръщение и общност, 1253, 1255
 Общото благо и обществото, 1910-1911, 1922
 Съпругеска и семейна общност, 1644, 1666, 2201, 2204, 2206-2207, 2249-2250, 2364
 Общност на вярващите, 1045
 Църковна общност и апостолство на мъртвите, 900, 910
 Църковна общност и молитва, 2632, 2691, 2696
 Политическа общност и права и задължения на гражданите, 2239, 2242
 Политическата общност и Църквата, 2244-2246
 Политическа общност и семейство, 2209, 2211
 Универсална общност, 842
 Миропомазването и отговорностите в църковната общност, 1309, 1319
 Евхаристията и общността на вярващите, 1166, 1400
 Погребение на мъртвите и общност, 1684, 1687
 Семейства в затруднение и общност, 1649, 1651

- Вяра и общност на вярващите, 1102
 Управление на човешките общности, 1884, 1898, 1901, 1919, 2213
 Религиозна свобода и религиозни общности, 2107
 Литургия и общност, 1071, 1140-1141, 1198
 Мисия за укрепване на християнските общности, 854
 Епархията като общност, 2179, 2226
 Първата община на вярващите и тяхната вяра, 642, 949, 2624
 Опрощаване и възстановяване в общността, 1443
 Свещенство и общност на вярващите, 1546, 1551
 Призвание на човешката общност, 1877
- ОБЩО/ОБЩЕСТВЕНО БЛАГО (BONUM COMMUNE)**
 Стачка и общо благо, 2435
 Дейност, социална справедливост и общо благо, 1807, 1928, 2239, 2442
 Законна гражданска власт и общо благо, 1888, 1897-1898, 1901-1903, 1921-1922, 2238, 2309, 2406, 2498
 Лично благо и обществено благо, 801, 951, 1905, 2039
 Комуникация, информация и обществено благо, 2489, 2492, 2494, 2498
 Политическа дейност, държава и обществено благо, 1910, 1927, 2239
 Условия за общото благо, 1907-1909, 1924-1925
 Законна защита на общото благо, 2238, 2242, 2265-1967, 2310, 2321
 Църквата и общото благо, 2246, 2420, 2458
 Имиграция и общо благо, 2241
 Политически права, дадени според искванията на общото благо, 2237
 Закон и общо благо, 1951, 1976
 Религиозна свобода и общо благо, 2109
 Задължение за увеличаването на общото благо, 1913-1914, 1916, 1926
 Грижата за света и общото благо, 2415
 Икономика и общо благо, 2425, 2429, 2432
- Задължения на човека и общо благо, 1880, 2237-2241, 2288
 Частна собственост и общо благо, 2401, 2403
 Значение и крайна цел на благо, 1906, 1912, 1925
 Международна общност и общо благо, 1911, 1927
- ОГЪН (IGNIS)**
 Огънят на любовта, 2671, 2717, 2785
 Вечният огън, 1034-1035
 Очистващият огън, 1031
 Огънят като символ на Светия Дух, 696
 Значение на символа на огъня, 1147, 1189
- ОЖЕСТОЧАВАНЕ НА СЪРЦЕТО (INDURATIO CORDIS), 591, 674, 1859**
- ОЛТАР (ALTARE)**
 Небесен олтар, 1383, 1589
 Олтарът на Бога, построен от Авраам, 2570
 Благослов на олтара, 1672
 Евхаристичната служба и знаците на олтара, 1383
 Сърцето като олтар, 786, 2655
 Новият Завет и олтарът, 1182
 Кръстната жертва и олтарът, 1182, 1364, 1366-1368, 1939
- ОМРАЗА (ODIUM)**
 Осъждане на омразата, 2262, 2302-2303
 Омраза към Исус и Бога, 2094, 2148
 Омраза към брата и убийство, 1033
 Омраза към злото и врага, 1933
 Омразата на Сатана, 395
 Произход на омразата, 1765, 2539
- ОПИАТИ/НАРКОТИЦИ (PHARMACOSIVA)**
 Производството, търговията и употребата на опиатите като тежко провинение, 2291
 Защита на семейството от наркотиците, 2211
- ОПИТ (EXPERIENTIA)**
 Опит на изповедника в човешките дела, 1466

- Опит на духовния ръководител, 2690
 Опит на човешката слабост, 1550
 Опитът на злото, 272, 1606
 Опитът на християнския живот, 6, 2038
 Тълкуване на даровете и знаците на опита, 1788
- ОПРАВДАНИЕ (IUSTIFICATIO)**
 Обръщането, предхождащо оправданието, 1989
 Определение и значение на оправданието, 1987, 1989, 1991-1992
 Следствия от оправданието, 1266, 1990
 Оправданието като най-превъзходното дело на Божията любов, 1994
 Основание за оправдаването на хората, 402, 617, 654, 1987, 1992
 Прощката и правдата свише като страна на оправданието, 2018
 Пътища за получаване на оправданието, 1446, 1996, 2001
- ОРЪЖИЕ (ARMA)**
 Оръжия, заплашващи мира, 2317
 Натрупване на оръжия, 2315
 Производство и търговия на оръжия, 2316
 Условия за прибягване до оръжия, 2243, 2309
 Надпревара във въоръжаването, 2315, 2329, 2438
 Отказ от употреба на оръжия, 2311
 Безразборна употреба на оръжия, 2314
- ОСВЕЩАВАНЕ (SANCTIFICATIO)**
 Призвани към осветяване, 2813
 Църквата за осветяването на хората, 824, 827
 Елементи на осветяване извън Католическата Църква, 819
 Длъжността на епископите за осветяване, 893
 Благодатта като източник на делото за осветяването на човека, 1999, 2001
 Оправданието като осветяване, 1989, 1995
 Човешкият труд като средство на осветяването, 2427
- Литургията за осветяването на човека, 1070
 Родителите и тяхното участие в задължението за осветяване, 902
 Тайнствата за осветяването на човека, 1123, 1152, 1668, 1677
 Осветяването в мирския посветен живот, 928
 Окончателното осветяване на човека, извършено единствено чрез жертвата на Христос, 1540
 Осветяване на деня и нощта в литургията на Часовете, 1174
 Осветяването на Църквата като мисия на Светия Дух, 767
 Осветяване на празниците, 2187
 Осветяване в брака, 1637
 Осветяване на материални неща, 1670
 Осветяването като собствено дело на Светия Дух, 703
 „Да се свети Името Ти“, 2807-2815, 2858
 Светият Дух, изпратен да завърши всяко осветяване, 2818
- ОСВОБОЖДАВАНЕ (LIBERATIO)**
 Освобожданието, извършвано от Кръщението, 1221, 1237
 Освобождение от греха, 1741, 1964
 Освобождение и спасение, 1741
 Освобожданието на Израил, 1363, 2170
 Икономическо и социално освобождение, 2124
 Молитва за освобождение от злото, 2750, 2850-2854
- ОСВОБОЖДАВАНЕ ОТ ГРЕХОВЕ/ОПРОЩЕНИЕ (ABSOLUTIO)**, вж. *Покаяние* и *Помирение*
- ОСИНОВЯВАНЕ (ADOPTIO)**
 Осиновяване и наследяване на вечното блаженство, 1, 294
 Приемно осиновяване на изоставени деца, 2379
 Осиновяването, правещо хората съследници на Христос, 2009
 Божествено осиновление, правещо хората Божии чедра, 257, 1077

- Осиновяване на човека чрез Исус Христос, 52, 257, 422, 460, 505, 654, 839, 1110, 1709, 2639, 2782, 2798, 2825
- Осиновяване в Божия замисъл, 1, 52, 257
- Следствия на осиновяването, 654, 1709, 2784
- Божият замисъл в осиновлението, 270, 2782
- Бог, даряващ тайнството на осиновлението, 537, 1129, 1197, 1265, 1279
- Свободата на Бога в даряването на осиновлението, 52, 257, 1996
- ОСКВЕРНЯВАНЕ (PROFANARE), 2120**
- ОСЪЖДАНЕ (DAMNATIO)**
- Власти и осъждане на противящите се, 1899
- Причина за осъждането, 1037
- Осъждане на аборта, 2322
- Осъждане на прелюбодеянието, 2380
- Осъждане на безверието в първата заповед 2118
- Осъждане на греха, 1458
- Осъждане на грешниците, 1034
- Осъждане на многобожието, 2112
- Осъждане на разцепленията в Църквата, 817
- Лъжливо свидетелство и осъждане на невинния, 2476
- „Който яде и пие недостойно, яде и пие своето осъждане“, 1385
- Първородният грях и осъждането на хората, 402
- Последният съд и осъждането, 1039
- ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ (ПЪЛНО)/ЗАВЪРШЕК (CONSUMMATIO), вж. Изпълване**
- Завършек на новите небеса и новата земя, 1045
- Изпълнение на брачното съгласие, 1627, 2366
- Осъществяване на Божия замисъл, 686
- Завършек на творението във Възкресението, 1015
- Завършек на творението в седмия ден, 345
- Изпълване на Божието дело в Христос, 2749
- Изпълване на Божието слово в Мария, 484, 497, 2676
- Изпълване на човешкото достойнство в призиванието за блаженство, 1700
- Изпълване на Църквата, 759, 769, 778, 1042
- Осъществяване на образите от Стария Завет, 1093, 1152, 1544
- Завършване на историята и творението в Христос, 668
- Изпълване на Закона в любовта, 1706, 1829, 2055, 2196
- Изпълване на Закона в Христос, 577, 580-582, 592
- Завършек на Откровението в Христос, 67, 75, 134, 561, 652, 729
- Изпълване на надеждата за идването на Месията, 676
- Изпълване на Стария Закон, 1967-1968, 1984, 2053
- Изпълване на Божията воля и молитвата, 2750, 2857
- Неделният ден като завършек на съботния, 2175-2176
- Евхаристията като изпълване на жертвоприношенията на Стария Завет, 1330
- Тайната на спасението и нейното изпълване, 1107
- Молитвата на Христос и свършекът на времената, 2749
- Пълно осъществяване на доброто в края на света, 681
- ОТГОВОРНОСТ (RESPONSABILITAS)**
- Съвест и поемане на отговорност, 1781
- Епископите и апостолската отговорност, 1594
- Свобода и отговорност, 1036, 1731-1738
- Участие в социалния живот и отговорност, 1913-1917
- Бедност и морална отговорност на богатите нации, 2439
- Грях и отговорност, 1868
- Отговорност за действията, 1735, 1737, 1745-1746, 1754
- Отговорност на съпрузите в предаването на живот, 2368

Отговорност на децата спрямо родителите, 2218
 Отговорност на човека като управник на света, 373
 Отговорност на родителите спрямо децата, 2223, 2225
 Отговорност на грешниците за смъртта на Исус, 597-598
 Отговорност на Божия народ, 783

ОТДАВАНЕ (RELICTIO)
 Себеотдаване на Мария на Бога, 506
 Отдаване на провидението, 305, 322, 2115
 Отдаване на Божията воля, 2677

ОТКРОВЕНИЕ (REVELATIO)
 Не ще има друго Откровение, 66-67
 Способност на човека да възприеме Откровението, 35, 36
 Причина и цели на Откровението, 52, 68
 Външни доказателства на вярата в Откровението, 156
 Вярата като отговор на Откровението, 142-143, 150, 176, 1814
 Човешкото разбиране на Откровението, 157-158
 Необходимостта от Откровението, 74, 1960
 Откровението, дадено на „малките“, 544
 Откровението, водещо към по-дълбоко разбиране на законите на социалния живот, 2419
 Божието Откровение, изразено в човешките езици, 101
 Постепенно направеното Откровение, 53, 69
 Откровението като осветление на религиозните и моралните истини, 38
 Откровението като плод на вдъхновението на Светия Дух, 105
 Откровението като превъзходящия всичко път към познаването на Бога, 50
 „Частни“ откровения, 67
 Светото Писание и Преданието, произтичащи от Откровението, 80-83, 124
 Старият и Новият Завет като истинното Откровение, 129

Доказателства на Откровението

Откриването на новото небе и новата земя, 1048
 Откриване на Божия замисъл за спасение, 50-51
 Откриване на сътворението, 287, 337
 Откриване на Декалога, 2060, 2071
 Откриване на Божието милосърдие спрямо грешниците, 1846
 Откриване на човека като образ Божи, 1701, 2419
 Откриване на реалността на греха, 386-390
 Откриване на възкресението на мъртвите, 992
 Откриване на окончателната истина, т.е. на Исус Христос, 124
 Откровение на девствеността на Мария, 502

Откровението на Бога, 51-67
 Божието Откровение на Израил, 2085
 Откриването на Бога в Декалога, 2059, 2070-2071
 Откриване на Божията единност, 201-202
 Откровението на Сина, 152, 438, 647-648, 651
 Откриване на Божието Име, 203-214, 2143
 Откриване на Божието всемогъщество, 272
 Откровението на Отца, 151, 238-242, 2779
 Откровението на Светия Дух, 243-248, 687-688
 Откровението на Троицата, 237, 732
 Животът на Христос като завършек на Божието Откровение, 561
 Животът на Христос като Откровение на Отеца, 516

Откровението в историята на спасението
 Откровението от самото начало, 54, 70
 Откровението в Авраам, 59
 Откровението в Исус Христос, 65-67, 73
 Откровението в Израил, 60-64, 72
 Откровението в Ной, 56-58, 71
 Откровението след отпадането, 55

- Откровението на нашите прародители, 54, 70
- Предаване на Откровението**
Светото Писание и Преданието като два различни начина за предаване на Откровението, 81-82
Предаване чрез апостолите и чрез Евангелията, 75-76
Предаване чрез Църквата, 78-79, 82
Предаване чрез епископите, 77
- ОТЛЪЧВАНЕ (EXCOMMUNICATIO)**
Отлъчването като наказание, възпрепятстващо приемането на тайнствата, 1463
- ОТПАДАНЕ (LAPSUS)**, вж. *Първороден грях*
Причина и източник на отпадането на ангелите, 391-393, 760
Причина за отпадането на човека, 215, 385
Бог, неизоставящ човека след отпадането, 55, 70, 410
Разказът в Битие за падането на човека, 289, 390
- ОТПУЩЕНИЕ НА ГРЕХОВЕТЕ/ОТПУСТ (REMISSIO PECCATORUM)**, вж. *Покаяние* и *Помирение*
Кръщението и опрощението на греховете, 403, 977-980, 1226, 1263
Христос, оправдаващ хората, 615, 1708
Христос, извършващ отпущението на греховете, 987, 1741
Христос, „Агнецът Божи, Който взима върху Си греха на света“, 523, 536, 608
Христос, изкупителна жертва за нашите грехове, 615, 1708
Бог Христос „за нас Го грях направи“, 602-603
Властта на Църквата да опрощава греховете, 981
Евхаристията и опрощаването на греховете, 1393, 1846
Форми на покаяние и пътища за постигане опрощаване на греховете, 1434-1439
Приношението на Христос пред Отца за нашите грехове, 606-618
- Отпущение на греховете и тайнството Покаяние, 1496
Отпущението на греховете като дар на Божията любов, 734
Отпущението на греховете като следствие на оправданието, 2018
Отпущението на греховете като помирение с Църквата, 1443
Посредството на свещениците в отпущението на греховете, 1421, 1486, 1520
Единствен Бог може да прости греховете, 430-431, 1444
Светият Дух и прощаването на греховете, 984
Жертвата на Христос за прощаване на човешките грехове, 536, 545, 610, 613
- ОТСЛУЖВАНЕ/БОГОСЛУЖЕНИЕ (CELEBRATIO)**, вж. преди всичко *Литургия*
- ОТСТЪПНИЧЕСТВО (APOSTASIA)**
Мойсей и отстъпничеството на неговия народ, 2577
Последното изпитание на Църквата и отстъплението от истината, 675
Значение на вероотстъпничеството, 2089
Накърненото църковно единство и отстъпничеството, 817
- ОТХВЪРЛЯНЕ НА ПОСЛУШАНИЕТО (RECUSATIO OBOEDIENTIAE)**, вж. *Послушание*
Грехът като отхвърляне на послушанието към Бога, 397, 1850, 1871
Непослушанието на Адам, поправено от Христос, 411, 532, 614-615
Отхвърляне на послушанието от Адам и човека и неговите последици, 399, 400-402, 1733, 2515
Отхвърляне на подчинението към властта, 2256, 2242, 2313
Отхвърляне на нравственото послушание, 1733, 1862, 2515
- ОТШЕЛНИК (EREMITA)**, вж. *Посветен живот*
- ОЧАКВАНЕ (EXPECTATIO)**, вж. *Пришествие* и *Осъществяване/завършек*

Пришествието и очакването на Месията, 524
 Душата в очакване на възкресението на тялото, 997
 Очакване връщането на Христос, 1619, 2817
 Въплъщението като изпълване на очакването, 422, 489
 Израил и неговото очакване на Месията, 62, 522, 529, 706, 711-716, 840, 1334
 Литургия и очакване, 1096, 2760
 Мария и очакването на обещанията, 489
 Мъртвите в очакване на Изкупителя, 633
 Молитва и очакване, 2772, 2854
 Надежда и очакване, 2090
 Настоящото време и времето на очакването, 672
 Новата земя и очакването, 1049

ОЧИСТВАНЕ (PURIFICARE)
 Кръщението като очистване на всички грехове, 2520
 Църквата, която винаги трябва да бъде очиствана, 827, 1428
 Евхаристията и нейната сила да очиства, 1393
 Евангелието и неговата сила да очиства, 856, 2527
 Крайното очистване, или чистилицето, 1030-1032, 1054
 Изповядване на собствените грехове като условие за очистване, 1847
 Очистване на сърцето, 1723, 2517-2519, 2532
 Постоянно очистване, 2813
 Очистване на социалната атмосфера, 2525

П

ПАМЕТ (MEMORIA)

Паметта на ангелите, 335
 Паметта за сътворението, 2169
 Паметта за умрелите, 958, 1032
 Паметта за Исус Христос и Неговата жертва, 1333, 1341-1344, 1394

Паметта за Божите чудеса, 1103
 Паметта за страданието и Възкресението на Христос, 1163, 1167, 1354
 Паметта на светците, 957, 1173, 1195
 Светият Дух като жива памет на Църквата, 1099

ПАПА, вж. *Римски Първосвещеник*

ПАРАКЛЕТ, вж. *Свети Дух*

ПАРУСИЯ (PARUSIA), 1001, вж. *Пълнота на времената*

ПАСТИРИ НА ЦЪРКВАТА (PASTORES ECCLESIAE)

Епископите като пастири на Църквата, 862, 939, 1558
 Миряните, отдаващи помощта си на пастирите на Църквата, 900-901
 Задължения на пастирите на Църквата, 801, 857, 1551, 1632, 2033, 2038, 2663
 Епархийският настоятел като пастир на собствената епархия, 2179
 Пастирската длъжност на Петър и апостолите, 881
 Пастирите на Църквата, избрани и изпратени от Христос, 816, 1575

ПАСТИРСКИ (PASTORALIS)

Общо пастирско споразумение за смесените бракове, 1636
 Пастирска грижа за епархията, 2179
 Цели на пастирската мисия, 857
 Пастирска длъжност на Учителната власт, 890
 Пастирското усмотрение, необходимо за поддържане и укрепване на народната религиозност, 1676
 Управление и пастирска длъжност на епископите, 886, 896, 927, 1560
 Словото Божие, подхранващо пастирската проповед, 132

ПАСХА (PASCHA)

Изпълване на Пасхата на Христос, 731
 Изпълване на Пасхата на Божието Царство, 1403
 Названия на Пасхата, 1169

- Празнуване на Пасха при християните и при евреите, 1096
 Следствия от Пасхата на Христос, 1225, 1449
 Завършек на Пасхата, 1096, 1164
 Денят за честване на Пасха, 1170
 Евхаристията като възпоменание за Пасхата на Христос, 1340, 1362-1366
 Събитията на Пасхата, 640
 Значение на еврейската Пасха, 1363
 Последната Пасха на християнина, 1680
 Последната Пасха на Църквата, 677
 Единение на вярващите в Пасхата на Христос, 793
- ПАСХАЛНО БДЕНИЕ (VIGILIA PASCHALIS)**, 281, 1217, 1254, 2719
- ПАСХАЛНО ТРИДНЕВИЕ (TRIDUUM PASCHALE)**, 1168
- ПАТРИАРСИ (PATRIARCHAE)**
 Патриарсите на юдейския народ, 839
 Патриарсите като корен на Църквата, 755
 Почитане на патриарсите в Стария Завет, 61
- ПЕСЕН (CANTICUM)**
 Възхваляваща песен на ангелите при раждането на Христос, 333
 Свещена песен и музика, 1156-1158, 1162, 1191
 Песента на Отрока, 713
 Възслава на Мария, 722, 2629
- ПЕТДЕСЕТНИЦА (PENTECOSTE)**
 Петдесетница, денят на изливането на Светия Дух, 696, 731, 1287, 2623
 Петдесетница, денят на публичното явяване на Исус, 767, 1076
 Петдесетница, денят на пълното Откровение на Троицата, 732
- ПЕТЪР (АПОСТОЛ)**
 Римски епископ
 Вратата на Петър в Христос, 153, 424, 440, 442
 Длъжността на Петър, 552, 642, 881
- Отричане и обръщане на Петър, 1429, 1851
 Петър като глава на апостолите, 552, 765, 880-881
 Петър като свидетел на Възкресението на Христос, 641-642
- ПЕЧАТ (SIGILLUM)**, 698, вж. *Сакраментален характер*
 Печатът на Кръщението, 1216, 1272-1274, 2769
 Печатът на Господа, с който Светият Дух ни бележи в деня на Възкресението, 1274
 Печатът в Миропомазването, 1293, 1295-1296, 1304
 Печатът в Свещенството, 1121, 1582
 Сакраменталният печат на Изповедта, 1467, 2490
- ПЛОДОВИТОСТ (FECUNDITAS)**
 Готовност за съпружеска плодовитост, 372, 1604, 1642-1643, 1652-1654, 1662, 1664
 Христос, даващ на лозовите „пръчки“ духовна плодовитост, 755, 864, 2074
 Разширяване на плодовитостта на съпружеската любов, 2221, 2363
 Плодовитост на брака, 2366-2372
 Раждането на деца като изискване на съпружеската любов, 2363
 Значение на човешката плодовитост, 2335, 2398
- ПЛЪТ (CARO)**
 Немоощ на плътта, 2733
 Христовата плът като храна на живота, 728, 787, 1384, 1391, 1406, 1524
 Христос, Словото, явено в плът, 51, 423, 461, 476-477
 Похотливост на плътта, 2514, 2520
 Напрежението между плътта и духа, 1819, 1846, 2116
 Делата на плътта, 1852
 Възкресение на плътта, 988, 990, 996, 1017
 Жената и мъжът, една плът, 372, 1605, 1616, 1627, 1642, 2364

**ПОВЕРЯВАНЕ НА ДУШАТА (RECOM-
MENDATIO ANIMAE), 690, 1020**

ПОГРЕБЕНИЕ (EXSEQUIAE)

Християнско погребение, 1680-1690

Погребение на деца, умрели без Кръщение, 1261

**ПОГРЕБЕНИЕ (SEPULTURA), 1690,
2300**

**ПОДВЕЖДАНЕ (ОТ ЗЛОТО)/СЪБЛАЗЪН
(SCANDALUM)**

Определение на подвеждането, 2284

Блудството, порнографията и прости-
туцията като съблазън, 2353-2355

Тежест на подвеждането, 2284-2285, 2326

Социалните и икономическите нера-
венства, подтикващи към съблазън,
1938

Задължение за избягване на съблазънта,
2489

Виновните за съблазняването, 2287

Искушаването на Исус, 589

Подвеждането, предизвикано от закон
или институции, 2286

Самоубийството като съблазън, 2282

**ПОДГОТОВКА ЗА ПРИЕМАНЕ НА ТАЙН-
СТВАТА, вж. отделните тайнства**

ПОДКРЕПА/ПОМОЩ (ASSISTENTIA)

Ангелската подкрепа за човека, 332, 335
Божествената подкрепа за Папата и епи-
скопите, 892

Божията подкрепа за болните, 1520

Грижата за здравето и подкрепата на об-
ществото, 2288

Помощта на дяконите, 1369, 1570

Подпомагане на семейството, 2211

Подкрепата на Светия Дух, 86, 94, 688,
2182, 2422

ПОДОБИЕ/СХОДСТВО (SIMILITUDO)

Кръщението, тайнство, предаващо
подобие с Бога, 1682

Творенията – подобие на Бога, 41

Човекът – подобие на Бога, 225, 705, 1604,
1701-1709, 2319, 2331, 2784

Сходство между единството на боже-
ствените Лица и братството на хора-
та, 1878

Пътища за възстановяване на подобieto,
734, 2572

ПОДЧИНЕНИЕ (OBSEQUIUM)

Подчинение спрямо определения на вя-
рата, дадени от Учителната власт, 891

Религиозно подчинение на душата спря-
мо правилното учение, 892

**ПОДЧИНЕНИЕ (НА ЧОВЕКА) (SUBMIS-
SIO HOMINIS)**

Отхвърляне на подчинението към Вър-
ховния Първосвещеник (схизма), 2089

Подчинение на човека на законните вла-
сти, 2239-2240

Подчиняване на човека на Бога, 154, 341,
396, 1955

ПОЗНАНИЕ (COGNITIO)

Познание на добро и зло, 396, 1734

Познанието на творението като Божия дар,
216, 283, 287

Познание и съзнаване на греха, 708, 1859

Познание на вярата и катехизиса, 23, 186

Познание на тварната и нетварната дей-
ствителност, 2500

Познание на истината, вж. *Предговор към
Катехизиса на Католическата цър-
ква*, 74, 94, 851, 2822

Човешкото познание на Христос, 428-429,
471-474, 1792, 2708, 2715

Човешкото познание на Бога, 31-38, 40,
50, 158, 261, 286, 356, 2197, 2614

ПОКАЯНИЕ (POENITENTIA)

Цели на покаянието, 2043

Форми на покаяние в християнския жи-
вот, 1434-1439

Действия на покаяние за умрелите, 1032

Вътрешното покаяние, 1430-1433

**Покаяние и Помирение (Poenitentia et
Reconciliatio), вж. Тайнства**

Приемане на опрощение в тайнството По-
каяние преди получаването на евха-
ристично Причастие, 1415

- Възраст за опрощаване на греховете, 1457
 Кръщението и опрощаването на греховете, 535, 977-978
 Евхаристията и опрощаването на греховете, 1393, 1395, 1436, 1846
 Цели на тайнството Покаяние и Помирение, 1421, 1468
 Индулгенция, 1471
 Помирението и Покаянието и Кръщението, 1425-1426
 Покаянието и Помирението като тайнство, 1210
 Възможност за предаване на тайнството Покаяние и Помирение на християните некатолици, 1401
 Заповед за приемане на тайнството Покаяние и Помирение, 1457, 2042
 Тайнството Покаяние и Помирение, установено от Христос, 1446
 Тайнството Покаяние и Помирение в най-тежките случаи, 1463
 Тайнството Покаяние и Помирение, установено за всички хора, 827, 1446
 Приемане на тайнството Покаяние преди бракосъчетанието, 1622
 Жертвата на Христос като източник на опрощението на човешките грехове, 1851
 Свещенодействиеният печат на Изповедта, 1467, 2490
 Есхатологично значение на тайнството Покаяние и Помирение, 1470
 Помазването на болните и опрощението на греховете, 1532
Покаятелно действие, 1491
 Изпитване на съвестта, 1454, 1456
Съкрушение, 1451-1454
 Съкрусението и свещенодействиената Изповед, 1452
 Съвършено и несъвършено съкрусение, 1492
 Съкрусението като страдание на душата, 1451
 Съкрусението като необходимо за получаване на прошка, 982, 1259, 1861, 1864
 Никакво покаяние след смъртта, 393
 Светият Дух, даряващ благодатта на съкрусението, 1433
Изповед, 1455-58
 Лична изповед и общо богослужебно събрание, 1482
 Изповядване на греховете и обръщане, 1435
 Изповядването на тежките грехове – необходимо за получаване на помирението, 1493
 Личната изповед, най-изразителната форма на покаяние, 1484
 Изповядване на простителните слабости, 1493, 1863
 Необходимост от изповядване на греховете, 1448
Освобождение от греховете/опрощение
 Общо опрощение, 1483
 Опрощение над умиращ, 1020
 Общо богослужение и индивидуално опрощение, 1482
 Отлъчване и опрощение, 1463
 Формули на освобождението от греховете, 1449, 1481
 Византийската литургия и формулите на опрощение, 1481
 Тежки грехове и опрощение, 1415, 1457, 1497
 Власт за опрощаване на греховете, 553, 976, 1441-1442, 1444-1445, 1461
Отпущение и Помирение, вж. *Прощка и Отпущение на греховете*
 Бог, помиряващ света със Себе Си в Христос, 433
 Църквата като място на помирение, 755
 Помирение с Църквата, 1443-1445
 Помирение на всички християни в единството на Христовата Църква, 822
 Прощката като главно условие за Помирението, 2844
 Пътища на Помирението, 981, 1449, 1455
Удовлетворение/епитимия
 Наложена епитимия от изповедника, 1460
 Цели на епитимията, 1494
 Форми на покаяние и техните цели, 1460

Удовлетворението като покаятелен акт, 1491

Названия на тайнството Покаяние и Помирение

Тайнство на изповедта, 1424, 1455-1458

Тайнство на обръщането, 1423

Тайнство на индулгенцията, 1424, 1446

Тайнство на покаянието, 1423

Тайнство на помирението, 1385, 1424

Тайнство на отпущението, 1395

Тайнство на прошката, 1422

Богослужението, или ритуалът на тайнството Покаяние

Покаятелно действие

Свещеническо действие, 1491

Общо богослужебно събрание, 1482-1483

Извършителят на богослужението, 1461-1462, 1466

Промени в отслужването на тайнството Покаяние през вековете, 1447-1448

Основна структура, 1448, 1480

Въздействия на тайнството Покаяние

Помирение с Бога, 980, 1468

Помирение с Църквата, 980, 1422, 1469

Възвърщане на благодатта, 1446, 1468

Донесено „духовно възкресение“, 1468

Предусещане на последния съд, 1470

Получаване на прошка за нанесените на Бога обиди, 1422

Необходимост на тайнството Покаяние

Необходимост на тайнството Покаяние за приемане на останалите тайнства, 1385

Необходимост на тайнството Покаяние за намиране на пътя към благодатта на оправданието, 1446

Необходимост на тайнството Покаяние за помирението с Бога и Църквата, 1484

Необходимост на тайнството Покаяние за получаване на прошка за смъртните грехове, 1395

Покой/отдих (REQUIES)

Отдихът на Неделния ден, 2184-2185, 2194

Съботната почивка в Десетте заповеди, 582, 2168-2173, 2189

ПОЛИГАМИЯ

Полигамията в Стария Завет, 1610

Полигамията, противоречаща на равното лично достойнство на мъжа и жената, 1645

Полигамията като оскърбление към достойнството на брака, 2387

ПОЛИТЕИЗЪМ (МНОГОБОЖИЕ), 2112

ПОЛИТИЧЕСКИ (POLITICUS)

Съпротива на насилието на политическата власт, 2243

Политическата власт, простираща се в граници, 1923

Вярващите миряни, участващи в политическата организация, 899, 2442

Политическата общност и Църквата, 2244-2246

Различаване между служенето на Бога и служенето на политическата общност, 2242

Политическо господство над мнението, 2499

Морална преценка на Църквата за нещата, отнасящи се до политическия ред, 2246

Човешки права и политически власти, 2273

Молитва за политическата власт, 1900

Политическо управление и общо благо, 1901-1904, 2237

ПОЛЪХ (FLATUS)

Полъхът като образ на Светия Дух, 691, вж. *Свети Дух*

ПОМАЗВАНЕ (UNCTIO)

Христос, помазан в Светия Дух, 438, 690

Следствие от помазването на Светия Дух за вярващите, 91, 698, 786, 2769

Значение на помазването, 1293-1294

Символ на помазването с елей, 695

Помазването при Кръщението, 1241, 1291

Помазването при Миропомазването, 1242, 1289, 1291, 1295, 1300

Помазване при Свещенството, 1574

ПОМАЗВАНЕ НА БОЛНИТЕ (ЕЛЕОСВЕЩЕНИЕ), 1499-1525, вж. *Тайнства*

Отслужване на тайнството Елеосвещение в Римския ритуал, 1513, 1517-1519, 1531

За кого е предназначено тайнството Елеосвещение, 1514-1515, 1528-1529

Въздействия на тайнството Елеосвещение, 1520-1523, 1532

Цели на тайнството, 1511, 1527

Извършителят на тайнството Елеосвещение, 1530

Подготовка на вярващите за приемане на тайнството Елеосвещение, 1516

Тайнството Елеосвещение през вековете, 1512

ПОПРАВЯНЕ (REPARATIO)

Христос, поправящ непослушанието на Адам и нашите грехове, 411, 615

Евхаристията като приношение в поправянето на греховете, 1414

Задължение за поправяне, 2487

Поправяне на провиненията, отнасящи се до истината, 2509

Поправяне на несправедливостта, 2412, 2454

ПОРОК/ПОРОЦИ (VITIUM/A), вж. *Гордост, Алчност, Завист, Гняв, Похотливост*,

Лакомия, Леност, или Неохота

Поправяне на пороците, 2302

Произход на пороците, 1865, 1876

Пороци и добродетели, 1768, 1774, 2516

Пороци, или главни грехове, 1866

ПОСВЕЩАВАНЕ/ОСВЕЩАВАНЕ (CONSECRATIO), вж. *Пресъществяване*

Посвещаване на епископите, 1556-1559, 1562

Освещаване и анафора, 1352

Освещаване и благослов, 1672

Посвещаване и Свещенството на Христос, 1548

Посвещаване и мисия, 931-933

Посвещаване и Свещенство, 1538

Освещаване и тайнства, 1535

Посвещаване и статус на посветения живот, 916, 931

Освещаване и помазване, 1294

Посвещаването на Исус, 438, 534

Посвещаване на миряните, 901

Освещаване на светите дарове, 1297

Посвещаване на девиците (литургичен обред), 923

ПОСЛЕДНО ПРИЧАСТИЕ (VIATICUM)

Евхаристията като последно причастие, 1331, 1392, 1517, 1524-1525

ПОСЛУШАНИЕ (OBOEDIENTIA)

Призвание за послушание на кръстените, 1269

Послушанието на Христос, 411, 475, 532, 539, 612, 615, 908, 1009

Послушанието на съвестта, 1790

Послушание и свобода, 1733

Послушание и грях, 1850, 1862, 2515

Послушанието на вярата, 143, 144-149, 1831, 2087, 2098, 2135, 2340, 2716,

Подчинение на установените закони, 2240

Послушанието на презвитерите, 1567

Послушанието като евангелски съвет, 915, 2053

Послушанието като синовно уважение, 2216-2217, 2251

Послушанието на Дева Мария, 148, 494, 511

Дългът за послушание, 1900

ПОСРЕДНИК (MEDIATOR), вж. *Христос*

Мария посредница, 969

ПОСТ (Ieiunium)

Постът като евангелски закон, 1969

Постът като форма на покаяние, 1434, 1438, 2043

Постът като подготовка за приемане на Причастието, 1387

ПОСТОЯНСТВО (PERSEVERANTIA)

Постоянство докрай и награда, 2016

- Постоянство във вярата, 162
 Постоянство в молитвата, 2728, 2742-2743
- ПОТОП (DILUVIUM), ПРЕДОБРАЗ НА КРЪЩЕНИЕТО, 1094, 1219**
- ПОХОТЛИВОСТ (LUXURIA)**
 Похотливостта като главен грях, 1866
 Значение на похотливостта, 2351
- ПОЧИНАЛИ (DEFUNCTI), вж. Погребение**
 Отслужване на погребението, 1689
 Общение с починалите, 958
 Евхаристията и молитвите за благосклонност към умрелите, 1032, 1056, 1371, 1414
 Индулгенции за умрелите, 1471, 1479
 Почителност към телата на мъртвите, 2300
- ПОЧИТ (HONOR)**
 Човешкото тяло, достойно за почит, 364, 2300
 Дължимата почит на властите, 1900
 Дължимата почит на Бога, 449, 2116
 Дължимата почит на родителите, 2197-2200, 2214
 Дължимата почит на светите образи, 2132
 Правото на човека на почит, 2479
- ПОЧИТАНЕ (VENERATIO)**
 Почитане и поклонение на Евхаристията, 1378
 Почитане на мощите и народната религиозност, 1674
 Почитане на светите образи, 2132
 Почитане на светците, 1090
 Почитане на Божието Слово, 127, 1154
- ПРАВЕДНИК/ПРАВЕДНИЦИ (IUSTUS/I)**
 Вечен живот за праведниците след смъртта, 769, 989, 1038
 Исус и праведниците, 545, 588, 633
 Праведниците на Священото Писание (Авел, Ной, Даниил, Йов), 58
 Качество на молитвата на праведния, 2569, 2582
- Царството на праведните с Христос, 1042
- ПРАВО/ПРАВА (IUS/RA)**
 Съпротива срещу насилието на властта, 2243
 Действия, противоречащи на основните права, 2242, 2414, 2424
 Действия, противоречащи на човешките права, 2313, 2328
 Равенство между хората и техните права, 1935, 1944-1945
 Познаване на правата, 2270, 2273
 „Правова държава“, 1904, 2273
 Граждански развод и осигуряване на законни права, 2383
 Църквата и защитата на основните права, 2420, 2458
 Информация в медиите и спазването на правата, 2492, 2494, 2498
 Политически права, 2237
 Право за спиране на медицински средства, 2278
 Право на икономическа инициатива, 2429
 Право на кръстените, 1269
 Право за действие по съвест и свобода, 1782, 1907
 Право на законна защита, 1909, 2265-2266, 2308, 2310, 2321
 Право за възпитание на децата, 2221
 Право за избор на професия и начин на живот, 2230
 Право за избор на училище за децата, 2229
 Право на емиграция, 2241
 Право за проповядване на Евангелието на хората, 848, 900
 Право на неодобрение спрямо властите, 2238
 Право за ползване на земните блага, 360
 Право на човека да бъде просвещаван в божествените повели, 2037
 Право на социална справедливост, 1943
 Право на децата, 2378
 Право на религиозна свобода, 2104-2109
 Право на свобода, 1738, 1747
 Право на зачитане, 2479

- Право на частна собственост, 2211, 2401, 2403, 2406, 2452
- Право за регламентиране на производството и търговията на оръжие, 2316
- Право за познаване и откриване на истината, 2488-2489, 2494, 2508, 2512
- Право на живот, 2264, 2270, 2273, 2322
- Право на глас, 2240
- Естественият закон като основа на фундаменталните права, 1956, 1978, 2070, 2273
- Право на издръжка за църковните служители, 2122
- Спазване на човешките права, 1807, 1882, 1889, 2237, 2306, 2407
- Политически управления, противоречащи на човешките права, 1901
- Обществени власти и права на личността, 1907, 2254, 2273
- Науката и техническите изкуства в служба на основните права, 2294, 2375
- Икономически живот и защита на правата, 2430-31
- ПРАВОСЛАВИЕ (ORTHODOXIA)**, вж. *Православни Църкви*
- ПРАЗНИЧНОСТ (FESTIVITAS)**
- Освещаване на празничния ден, 2180, 2187-2188, 2193
- Господният ден, първи от всички дни и всички празници, 2174
- Евхаристия и празнични дни, 1389, 1391, 2042
- Юдейските празници и Исус, 583
- Небесната литургия като празник, 1136
- Пасха като „празник на празниците“, 1169
- Подготовка на литургичните празници,
- ПРЕДАВАНЕ НА ЖИВОТ (TRANSMISSIO VITAE)**, 372, 2363, 2366, 2368, вж. *Брак*
- ПРЕДАНИЕ (TRADITIO)**, 81
- Съкровищницата на вярата, съдържаща се в Светото Предание и Светото Писание, 84, 97
- Литургията като съставен елемент на Преданието, 1124
- Апостолското Предание, 75-79
- Предание и Свещено Писание, 80-83, 95, 97, 113, 120
- Предание на вярата и молитва, 2651, вж. *Молитва*
- Устно предание в съставянето на Евангелията, 126
- Една и съща сила на Преданието, 174
- ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ (DESTINATIO)**
- Предназначението на човека, 30, 311, 1008, 1031, 1036, 1703, 1995, 2371
- Предназначение на света и творението, 295, 302, 1046-1047
- Институции и предназначение на човека, 2244
- ПРЕДОБРАЗ/ПРЕДОБРАЗИ (PRAEFIGURATIO/NES)**
- Предобразът на Кръщението в Стария Завет, 1217-1222
- Предобразът на Евхаристията, 1335
- Предобразът на свещеничеството в Стария Завет, 1544
- Предобразите на Стария Завет, 1223
- ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ (PRAEDESTINATIO)**, 257, 600, 1007, 2012, 2782, 2823
- ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО/ОГЛАВЯВАНЕ (PRAESIDERE)**
- Христос начело на всяко богослужение, 1348
- Дяконите, оглавяващи погребението, 1570
- Епископите и свещеническата длъжност за оглавяване на Евхаристията, 1142, 1411
- Епископът, оглавяващ отделната Църква, 1369
- Възможността миряни да председателстват при благословенията, 1669
- Възможността на миряните да ръководят литургичните молитви, 903
- Седалището на председателстващия събранието, 1184

ПРЕДСКАЗАНИЕ (DIVINATIO)

Предсказанието като противно на Бога
действие, 2115-2117, 2138

**ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИСУС В ХРАМА,
529****ПРЕЗВИТЕР (PRESBYTER), вж. Свещеник**

Безбрачие на презвитерите, 1580

Ръкополагане на презвитерите, 1562-
1568, 1572

Презвитерът като съдействащ на епископа, 1595

Презвитерът като икона на Христос, 1142

Презвитерът като отслужващ тайнствата, 1257, 1312, 1411, 1461-1462, 1530, 1623

Презвитерът – само кръстен мъж, 1577

Възможността на презвитера за изгонване на бесове, 1673

ПРЕЗВИТЕРСТВО (PRESBYTERIUM)

Свещеническото служение и презвитерството, 877

Единство на презвитерството, 1567-1568

ПРЕЛЮБОДЕЯНИЕ (ADULTERIUM)

Определяне на прелюбодеянието, 2380

Прелюбодеяние и накърняване на достойнството на брака, 2380-2381

Прелюбодеянието и човешкото сърце, 1853, 2517

Прелюбодеянието и Божията заповед, 2052, 2055, 2196

Прелюбодеяние и желание, 2336, 2528

Прелюбодеяние и развод, 1650, 2384

Тежест на прелюбодеянието, 1756, 1856, 1858, 2380, 2400

**ПРЕОБРАЗЯВАНЕ (TRANSFIGURATIO),
554-556, 568****ПРЕРАЖДАНЕ (REINCARNATIO), 1013****ПРЕСЛЕДВАНЕ (PERSECUTIO)**

Преследването на Христос, 530

Преследването на Църквата, 675, 769, 1816

ПРЕСТЪПВАНЕ/ПРОВИНЕНИЕ (TRANSGRESSIO)

Грехът като провинение, 1849

Престъпване на заповедите, 2069

ПРЕСЪЩЕСТВЯВАНЕ (TRANSSUBSTANTIATIO), 1373-1377, 1413, вж. Евхаристия**ПРЕФЕРЕНЦИАЛНА ВОЛЯ (OPTIO PRAEFERENTIALIS), вж. Любов: Предпочитаща любов****ПРЕЦЕНКА ЗА ДОБРО И ЗЛО, 1865****ПРИВЕТСТВАНЕ НА ИСУСОВОТО ВЛИЗАНЕ В ЙЕРУСАЛИМ, 559****ПРИЕМАНЕ (ACCERTATIO/ACCIPERE)**

Приемане на Божието милосърдие, 1847, 1991

Приемане на Евангелието и християнското посвещение, 1229, 1247

Приемане на благодатта, 678, 682

Приемането на Мария, 148, 502, 2617

Приемане на божествения живот от страна на човека, 505

Приемане на чужденците, 2241

Приемане на Божията любов, 2712, 2792

Приемане на Божията благодат, 2001

Приемане на призиванието на децата, 2233

Приемане на хомосексуалните, 2358

Приемане на бедните, 2449

Приемане на ближния, 2519

Приемане на опрощението, 1989

Приемане на Откровението чрез вратата, 35, 99

Приемане на Божието Слово, 839, 1719, 2030, 2086, 2835

Приемане словото на Исус, 528, 543, 764, 1967, 2835

„Който вас приема, Мене приема“, 858

ПРИЗВИНИЕ НА ЧОВЕКА (VOCATIO NOMINIS)

Евангелските съвети и личното призвие, 1974

Възможност, дадена от обществото за осъ-

- ществяване на собственото призвание, 1907, 2461
- Обществен характер на човешкото призвание, 1878-1885
- Светостта и евангелизирането като призвание на всички ученици на Христос, 1533, 1962
- Последното призвание на хората, 1260
- Призванието на Авраам, 762
- Призвание за любов, 1604, 2331, 2392
- Призвание за апостолство на християните, 863
- Призвание за божествено блаженство, 1700, 1703, 1716-24
- Призвание за целомъдрие, 2337-2359
- Призвание за общение с Бога, 27, 44
- Призвание за сътрудничество с Бога в творението, 307
- Призвание за богопочитане и служене на Църквата, 1121
- Призвание за брак, 1603-1604, 1607, 2331
- Призвание за изграждане на новия Божи народ, 804, 831
- Призвание за бащинство, 2369
- Призвание за единение с Христос, 521, 542
- Призвание за вечен живот, 1998, 2820
- Призвание за живот в Светия Дух, 1699
- Призвание на християните в пълнотата на Църквата, 2030
- Призвание за зачитане и подпомагане на призванието на децата, 1656, 2226, 2232
- Призванието на човека, открито от Христос, 1701
- Призванието на човека, осъществено с помощта на обществото, 1886
- Призванието на човека, изпълнено чрез живота в Светия Дух, 1699
- Призванието на човека за уподобяване на единността и братството на божествените Лица, 1878
- Призванието на хората да станат Божии чеда, 1
- Призвание на човечеството, 1877
- Призвание за влизане в Царството, 543
- Призванието на Израил, свършено изпълнено от Исус, 539
- Призвание на миряните, 898-900, 2442
- Призвание на човека да яви Бога, 2085
- Призванието на Мария, 490
- Призвание за търсене на Бога, 30
- Свещеническо призвание на Божия народ, 784
- Свещеническо призвание, 1583
- Призванието на мъжа и жената в Божия замисъл, 373
- ПРИЗИВ (APPELLATIO)**, вж. *Призвание*
- Призив към целомъдрие, 2349, 2359
- Призив за християнско семейство, 2205
- Призив към Свещенство, 1578
- Призив към святост и миряните, 941
- Призив за единство на мистичното Тяло и Евхаристията, 1396
- Божият призив и Десетте заповеди, 1962
- Божият призив и благодатта, 2000
- Божият призив и човекът, 29, 160, 545, 2461, 2566-2567
- Божият призив и еврейският народ, 839
- Божият призив и посветените девизи и неомъжени, 922
- Божият призив към децата, 2232-2233
- ПРИЗОВАВАНЕ (INVOCATIO)**
- Призив към Христос, 2665, 2667-2668
- Призив към Бога, 431, 1105, 2154, 2807
- Призив към Светия Дух, 1333
- Призив към Троицата, 1278
- Призоваване на скрити сили, 2117
- ПРИМЕР (EXEMPLUM)**
- Примерът на апостолите, 76
- Добрият пример като дълг на християните, 2188, 2472
- Примерът на епископите за осветяването на Църквата, 893-894
- Примерът за подражание на Исус, 83, 520, 564, 618, 1011, 1351, 1694, 2470, 2722, 2862
- Лошият пример на вярващите и неговите последици, 29, 1792
- Родителите и техният пример за децата, 1632, 1656, 2223
- Примерът на светците, 1173, 1195, 1697, 2683

ПРИНАДЛЕЖНОСТ (PERTINENTIA)

Принадлежност към Христос, 1272, 1296, 2182

Смисъл на принадлежността към Църквата, 1309

ПРИНАСЯНЕ/ПРИНОШЕНИЕ (OBLATIO)

Приношението на Църквата, 1368, 1553
Приношението на Евхаристията, 1362, 1414, 2643

Приношението на Исус, 529, 606-607, 610-611, 614, 616, 2824

Приношение на самия себе си, 459, 2031, 2711

Приношението на Дева Мария, 494, 2617, 2622

ПРИБОЩАВАНЕ (ADHAESIO)

Приобщаване на вярата към Бога, 150, 176, 1098, 1102, 2609, 1730, 2716

Приобщаване на вярата към догмите на Църквата, 88

Приобщаване на Исус към спасителния план на Отеца, 566, 2600, 2603, 2620

Приобщаване на Мария към волята на Отца, 967

ПРИБОЩАВАНЕ КЪМ ТЯЛОТО (INCORPORATIO)

Приобщаване към Тялото Христово, 1010

Приобщаване към Тялото на Църквата, 837, 1396

ПРИРОДА (NATURA)**Сътворена природа**

Съществуване в хармония с природата, 1676

Природните закони, 341

Природата в Божия замисъл, 310

Произход на природата, 338

Божествена природа

Бог, единен по своята природа, 200, 202, 253

Човекът, причастен на божествената природа, 460, 1212, 1265, 1692, 1721, 1812, 1988, 1996

Божествената природа на Исус, 449, 465, 503

Три Лица с единна природа, 245

Единност на божествената природа, 252, 650

Човешка природа

Христос, приел човешка природа, 461

Устроение на човешката природа, 365

Предназначение на човешката природа, 412

Изисквания на човешката природа, 1879, 1891

Права и задължения, отнасящи се до човешката природа, 2104, 2106, 2273, 2467

Естественият закон и човешката природа, 1955-1956

Човешката природа на Исус, 467-468, 470, 473, 503, 612

Смъртната човешка природа, 1008

Човешката природа като основа на властта, 1898

Грехът и човешката природа, склонна към злото, 404-405, 407, 419, 978, 1250, 1426, 1707

Обществата, отговарящи на човешката природа, 1882

Една и съща природа на всички хора, 1934

Призванието на брак, вписано в самата човешка природа, 1603

Накърнения на човешката природа, 1849

ПРИСЪСТВИЕ (ASSISTENTIA)

Присъствие на литургията, 2178, 2180

ПРИСЪСТВИЕ НА БОГА (PRAESENTIA DEI)

Човекът, съзнаващ присъствието на Бога, и следствията от това осъзнаване, 208, 2144

Биване в Божието присъствие, 2565

Знаците на Божието присъствие, 1148

ПРИСЪСТВИЕТО НА ХРИСТОС (PRAESENTIA CHRISTI)

Присъствието на Христос в Евхаристията, 1374, 1378-1379, 2691

Присъствието на Христос в земната литургия, 1088

ПРИТЧА/ПРИТЧИ (PARABOLA/AE)

Значение и цели на притчите, 546, 2607

Различните притчи

Притча за безочливия приятел, 2613

Притча за добрия пастир, 1465

Притча за добрия самарянин, 1465

Притча за двата пътя, 1696

Притча за кваса, 2660, 2832

Притча за блудния син, 1439, 1465

Притча за справедливия съдия, 1465

Притча за изгубената овца, 605

Притча за бедния Лазар, 633, 1021, 2463, 2831

Притча за фарисея и митаря, 2613, 2839

Притча за сеяча, 2707

Притча за семето, 543

Притча за безмилостния слуга, 2843

Притча за талантите, 1880, 1937

Притча за последния съд, 1038

Притча за настойчивата вдовица, 2613

Притча за плевелите, 681, 827

ПРИЧАСТНОСТ/УЧАСТИЕ (PARTICIPATIO)

Участие на вярващите в богослуженията, 1141, 1273

Причастност на Исус към Божиата сила и власт, 668

Участие в Евхаристията, 1000, 1388, 2182

Причастност към смъртта и Възкресението на Христос, 1002, 1006

Причастност към молитвата на Христос, 1073

Причастност към жертвата на Христос, 618, 1372

Причастност към божествения живот, 375, 505, 541, 654, 759, 1212, 1726, 1997

Причастност на миряните към пророческата длъжност на Христос, 904-907

Причастност на миряните към свещенческата длъжност на Христос, 901-903, 1546, 1591

Причастност на служенето в свещенството на Христос, 1554

ПРИЯТЕЛ (AMICUS)

Полагане на душата за приятелите, 609

Христос, приятел на човека, 1972

Бог, приятел на човека, 142, 2063, 2576

ПРИЯТЕЛСТВО (AMICITIA)

Приятелството между Христос и човека, 1395, 2665

Приятелството между Бога и човека, 55, 277, 355, 374, 396, 1023, 1030, 1468, 1863, 2709

Приятелството, което не извинява прегрешенията против истината, 2480

Приятелството като подкрепа за хомосексуалните, 2359

Любов, съгласие и приятелство, 1829, 1939

Любовта, развита и изразена в приятелството, 2347

ПРОВИДЕНИЕ (PROVIDENTIA), вж. Бог

Определение на провидението, 302, 321

Синовно отдаване на провидението, 305, 322, 2215, 2547, 2830

Християнската молитва като съдействие на провидението, 2738

Божественото провидение като осъществен на дело Божи замисъл, 302-305

Водещото провидение, 1040

Провидението и вторичните причини, 306-308

Провидението и съдействието на творенията, 306-307, 323

Провидението и злото, 309-307, 323

Свидетелство за провидението в Светото Писание, 303

ПРОВЪЗГЛАСЯВАНЕ НА БОЖИЕТО СЛОВО (PROCLAMATIO VERBI DEI), вж. Слово

Провъзгласяване на Божието Слово от дяконите, 1570

Важност на провъзгласяването на Божието Слово, 1154

Провъзгласяване на Божието Слово в евхаристичното богослужение, 1408

- ПРОГРЕС (PROGRESSUS)**, вж. *Нарастване, Развитие, Напредък*
Развитие на икономическите дейности, 2426
- ПРОПОВЕД (PRAEDICATIO)**
Въздействия на проповедта, 94
Важност на проповедта, 875, 1122
Апостолската проповед, 76-77
Проповедта на Исус, 1151, 1716
Възкресението на Христос като смисъл на нашата проповед, 651
Словото Божие като храна на проповедта, 132
- ПРОПОВЕД/ХОМИЛИЯ (HOMILIA)**
Проповедта при погребение, 1688
Проповедта в литургията на Словото, 1346
Важност на проповедта, 132, 1154
- ПРОРОК/ПРОРОЦИ (PROPHETA/AE)**
Действието на Светия Дух чрез пророците, 243
Илия, баща на пророците, 2582
Йоан Кръстител, последният от пророците, 523, 719
Длъжност и мисия на пророците в Израил, 64, 201, 522, 762, 1964, 2581, 2595
Осъжданията на пророците, 2100, 2380
Пророците и известяването на Месията, 522, 555, 702
Пророците като свидетели за Божията любов към Израил, 218
Пророците като свидетели за Божията справедливост, 2543
Значение и важност на молитвата на пророците, 2584
- ПРОРОЧЕСТВО (PROPHETIA)**
Пророчество за разрушаването на Храма, 585
Пророчество на страдащия Раб, 601
Пророчеството като дарба, 2004
- ПРОСИТЕЛНА МОЛИТВА (SUPPLICATIO)**
Различни форми на прошенията, 2629
- Прошението като форма на молитвата, 2588
Вслушване в прошенията, 2614
- ПРОСЛАВА/СЛAVOCЛОВИЕ (LAUS/DES)**, вж. *Литургия*
Благословения на прослава, 1081, 1671
Евхаристията като прослава и благодарност към Отца, 1358-1361
Прослава на Бога, 1138, 2171, 2513
Хвалебна молитва (славословие), 2098, 2639-2643
Псалмите като възхвала, 2585, 2589
Красотата на творението като химн на прославата, 32
Времевите неща и прославата на Твореца, 898, 1670
Значение на прославата, 2639
Живот, посветен на възхваляването на Бога, 920, 2687
- ПРОСТИТЕЛЕН (VENIALE)**, вж. *Грях*
- ПРОСТИТУЦИЯ, 2355**
- ПРОСТОТА (SIMPLICITAS)**
Простота на Бога, 202
Простота на молитвата, 2589, 2713, 2778
- ПРОТИВОЗАЧАТЪЧНО СРЕДСТВО (CONTRACONCEPTIO)**
Любовта на съпрузите, нагласа за даване на живот и въздържане от зачеване, 2370
Регулиране на раждаемостта и противозачатъчните средства, 2399
- ПРОШЕНИЕ/ПРОСИТЕЛНА МОЛИТВА (PETITIO)**, 2734, вж. *Молитва*
- ПРОШКА (VENIA)**, вж. *Покаяние и Помирение*
Обръщане и прошка, 2608
Следствия от прощаването на греховете, 1443, 1473
Семейството като училище за даване на прошка, 1657, 2227
Божията благодат като източник на прощката, 2010

Измолване на прошка в молитвата, 1425, 2631, 2838-2845
 Сила на прошката, 981
 Тайнствата като пътища за получаване на прошка, 987, 2839
 Единствено Бог прощаващ, 1441
 Различни пътища за получаване опрощение на греховете, 1434, 1437, 1452
 Възможна прошка за всички грехове, 982
 Прощката на Бога като знак за неговото всемогъщество, 277
 Прощаване за нанесени неправди, 2840, 2845
 Отказване на прошка за богохулство срещу Светия Дух, 1864

ПСАЛМИ (PSALMI)

Сборник от петте книги псалми, 2585
 Определение на псалмите, 1176
 Различни форми и изражения на псалмите, 2588
 Установяване на псалмите, 1176
 Основни черти на псалмите, 2589
 Важност на псалмите, 2597
 Молитвата на псалмите, учеща на надежда и вяра в Бога, 2657
 Псалмите, изразяващи сърцето на „бедните“, 716
 Псалми и литургия, 1156, 1177
 Псалмите като молитва на събранието, 2585-2589
 Значение на псалмите, 2586-2588

ПУСТИНЯ (DESERTUM)

Вътрешната пустиня и отшелническият живот, 921
 Исус в пустинята, 538-540, 566

ПЪРВЕНСТВО (PRIMATUS)

Първенство на Христос, 792
 Първенство на Бога, 304
 Първенство на Римската Църква, 834
 Първенство на Римския Първосвещеник, 882

ПЪРВИ ПЛОДОВЕ/НАЧАТЪК (PRIMITIAE)

Христос като начатък от мъртвите, 655
 Даровете на Светия Дух като първи плодове на вечната слава, 1832
 Мъдреците като първи плодове на народите, 528
 Мария като начатък на Църквата, 972

ПЪРВОРОДЕН ГРЯХ (PECCATUM ORIGINALIAE)

Причина за допускането на първородния грях от Бога, 412
 Непослушанието като източник на първородния грях, 215, 397-398
 Разказът за първородния грях, 390
 Първородният грях като изпитание на човешката свобода, 396
 Първородният грях като истина на вярата, 388-389
 Значение на учението за първородния грях, 389
 Предаване на първородния грях на всички хора, 404

ПЪТ/ПЪТИЩА (VIA/AE)

Исус като Път, 459, 846, 2664, 2674
 Евангелската притча за двата пътя, 1696
 Пътят на Христос, 1696-1697
 Пътят на Божия замисъл, 778
 Пътят на кръста, 1674, 2669
 Пътища на мисията, 852
 Пътища на провидението, 314
 Пътища към Царството, 1967

Р

РАБЪТ ХРИСТОС (SERVUS CHRISTUS)

Христос, Рабът Божи, напълно подчинен на Бога, 539, 615
 Христос, Слуга на всички, 786
 Изкупителната мисия на страдащия Раб, 440, 601

РАВЕНСТВО (AEQUALITAS)

Равенство и различие между мъжа и жената, 369

- Равенство между вярващите християни, 872
 Равенство между хората, 1934-1935
- РАДОСТ (GAUDIUM)**
 Господният ден като ден на радостта, 1193
 Източници на радостта, 30, 163, 301, 1804, 1829, 2015, 2362
 Небесната радост, 1029-1030
 Радостта на бедните, 2546
 Радостта като плод на Духа, 736, 1832
 Пречки за радостта, 2094
- РАЗБИРАНЕ/СПОСОБНОСТ ЗА РАЗБИРАНЕ (INTELLIGENTIA)**
 Изражения на човешкото разбиране, 2501
 Разум и вяра, 89, 143, 154, 156-159, 299
 Разумната способност и естественият закон, 1955
 Разум и човешки добродетели, 1804
 Човешкият разум като Божи дар, 283
 Духовно разбиране, 1095, 1101
- РАЗВИТИЕ (INCREMENTUM)**, вж. *Нарастване, Прогрес, Напредък*
 Развитие и общо благо, 1908
 Морално развитие, 1784
 Развитие на народите, 2315
- РАЗВОД (DIVORTIUM)**
 Допускане на гражданския развод, 2383
 Последици от развода между съпрузи католици, 1650, 1664, 2384-2385, 2400
 Определение на развода, 2384
 Неразтрогваемост на брака и развод, 2382
 Невинност на единия от съпрузите, изоставен несправедливо, 2386
 Дела на любовта за претърпелите развод, 1651
- РАЗДЕЛЕНИЯ (DIVISIONES)**
 Причина за разделенията на християните, 821
 Следствия от разделенията на християните, 855
 Разделения сред Йерусалимските власти по отношение на Исус, 595-596
- Разединения на учениците, 1336
 Човешките разделения, победени от единството на мистичното Тяло, 791, 866
 Молитвата „Отче наш“ като общо благо независимо от разделенията, 2791-2792
- РАЗДЯЛА НА СЪПРУЗИТЕ (SEPARATIO CONIUGUM)**, 2383, вж. *Развод*
- РАЗЛИЧАВАНЕ/РАЗСЪДЛИВОСТ (DISCRETIO)**
 Различаване на земните блага и тяхната употреба, 1729
 Различаване на благодатните дарове, 800
 Различаване на народната религиозност и религиозното чувство, 1676
 Различаване на състоянието на човека и неговото действие, 407, 1780
 Различаване на изкушението, 2847
 Светият Дух, даряващ различителната способност (разсъдливостта), 2690
- РАЗМИСЪЛ/МЕДИТАЦИЯ (MEDITATIO)**, 2705-2708
 Цели на медитацията, 2723
 Плодовете на медитацията, 2706, 2708
 Размисъл и нарастване в разбирането на вярата, 94-95
 Размисълът като един от трите най-големи израза на молитвата, 2699
 Методи на размишлението, 2707
 Значение на размисъла, 2705
 Време за размисъл, 2186
- РАЗНООБРАЗИЕ НА ТВОРЕНИЯТА (DIVERSITAS CREATURARUM)**, 339, 353, 2115-2117, 2138
- РАЗУБЕЖДАВАНЕ ОТ ВОЙНАТА (DISUASIO A BELLO)**, 2315
- РАЗУМ/РАЗСЪДЪК (RATIO)**
 Грехът, противен на разума, 1872
 Разум и познание на Бога, 35-39, 47, 237, 286
 Разум и законотворчество, 1902, 1976

- Разум и естествен морален закон, 1954
 Разум и страсти, 1767
 Разум и добродетели, 1804, 1806, 2341
 Разумът, правещ човека подобен на Бога, 1730
 Човешкият разум и вярата, 50, 156-159, 274, 1706
 Разум, морална съвест и съждение, 1778, 1783, 1796, 1798
- РАЗЧУПВАНЕ НА ХЛЯБА (FRACTIO PANIS)**
 Разчупването на хляба и цялостността на Христос, 1377
 Хлеболоменият като название на Евхаристията, 1329
 Постоянство в хлеболоменият, 84, 949, 1342, 2624
- РАЙ (PARADISUS)**, вж. *Небе*
- РАСА (STIRPS)**
 Дескриминация заради раса, 1935
 Идолопоклонство спрямо расата, 2113
- РЕАЛНОСТИ (REALITATES)**
 Вярващите миряни и тяхното действие в мирските неща, 898-899, 2442
 Духовните реалности и начинът на тяхното възприемане, 1146
 Реалностите като път за познанието на Бога, 32, 159, 1148
 Посветените миряни и тяхното участие в мирските дела, 929
 Симонията като покупка или продажба на духовни ценности, 2121
- РЕВНОСТ (ZELOTYRIA)**
 Ревността на Бога, 399, 584
 Ревността в брака, 1606
 Ревността като дело на плътта, 1852
- РЕГУЛИРАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА, 2368, 2370, 2372, 2399**
- РЕД (ORDO)**
 Редът на творението, 299, 341, 1608
 Международен ред, 1885
 Политически строй, 2246
- Социален или обществен ред, 1909, 1940, 2032, 2266-2267, 2298, 2304, 2424
- РЕЛИГИОЗНО БЕЗРАЗЛИЧИЕ (INDIFFERENTIA RELIGIOSA)**, 1634, 2094, 2128
- РЕЛИГИЯ/РЕЛИГИИ (RELIGIO/NES)**
 Религиозният акт, 1969
 Църквата и нехристиянските религии, 842-843
 Търсене на Бога във всички религии, 2566
 Призоваването на Бога като Отец в много религии, 238
 Свобода за изповядване на религията, 2137
 Религия и политическа общност, 2244
 Социалният дълг на религията, 2104-2105, 2467
 Добродетели на религията, 1807, 2095-2096, 2117, 2125, 2135, 2144
- РЕФОРМАЦИЯ (REFORMATIO)**, 406, 1400
- РЕШЕНИЕ (PROPOSITUM)**
 Решението да не се греши в бъдеще като акт на покаяние, 1451, 1490
 Решение за поправяне и изпълнение на наложената епитимия, 1491
- РИМСКИ/ВЪРХОВЕН ПЪРВОСВЕЩЕНИК - ПАПА (SUMMUS PONTIFEX)**
 Божествената подкрепа за Римския Първосвещеник, 892
 Епископската колегия и Римският Първосвещеник, 880-887, 895, 1559
 Непогрешимост на Римския Първосвещеник, 891
 Длъжност, власт и авторитет на Римския Първосвещеник, 100, 882, 892, 937, 1463, 2034
 Римският Първосвещеник, свързан с всяко евхаристично богослужение, 1369
- РОБ/СЛУЖИТЕЛ (SERVUS)**
 Дяконът като служител на всички, 1570
 Свещенослужителите на Църквата като Божи служители, 876

Притча за безмилостния слуга, 2843

РОБСТВО (SERVITUS)

Бог, спасяващ Израил от египетското робство, 62, 2061

Исус, освобождаващ хората от робството на греха, 549, 601, 635, 1741

Освобождаване от робството на греха, 2057, 2097, 2744

Забрана за заробване на човешките същества, 2414

Робството на греха, 407, 421, 1733

РОДИТЕЛИ (PARENTES), вж. Деца и Семейство

Сътрудничество и диалог между родители и деца, 2230

Възпитание на децата във вяра, 1656, 2206, 2222, 2225-2226

Семейството като естествена среда за възпитанието на децата, 2224

Децата като знак на божествената благословия, 1652, 2373

Детето не като нещо дължимо, а като дар за родителите, 2378

„Почитай баща си и майка си“, 2196

Исус, покоряващ се на своите родители, 531, 583

Право на родителите да избират училище за децата си, 2229

Уважение към призванието на децата, 2232-2233

Задължения и права на родителите, 1250, 2221-2231

Задължения на децата към родителите, 2214-2220

Задължения на родителите и прелюбодеяние, 2381

Божие отцовство и човешкото бащинство, 239, 2214

Повелята да се обичат родителите, 2197, 2199, 2200

Отговорност на родителите при възпитанието на децата, 1653, 2221, 2223

Освещаване на родителите, 902

Техники за нередно изкуствено оплождаване, 2376

РОЗАРИЙ (БРОЕНИЦА) (ROSARIUM), 971, 2678, 2708

С

САКРАМЕНТАЛЕН (SACRAMENTALIS), вж. прилагателните, към които се отнася.

САКРАМЕНТАЛЕН ХАРАКТЕР (CHARACTER SACRAMENTALIS), вж. Печат

Сакраментален характер на Кръщението, 698, 1121, 1272, 1273, 1280

Сакраментален характер на Миропомазването, 698, 1121, 1304-1305, 1317

Сакраментален характер на епископското освещение, 1558

Сакраментален характер на Свещенството, 698, 1121, 1563, 1570, 1581, 1583

САМОВГЛЪБЕНОСТ (INTERIORITAS)

Търсене на собствената вгълбеност, 1779

САМОВГЛЪБЯВАНЕ (REFLEXIO), вж. Размисъл/медитация

Важност на личното самовгълбяване, 1779

Размисълът при молитвата, 2708

САМОНАДЕЯНОСТ (PRAESUMPTIO)

Самонадеяността като грях срещу надеждата, 2091-2092

САМОУБИЙСТВО (SUICIDIUM), 2280-2283, 2325

САТАНА (SATANAS), вж. Демон

СВАТБА (NUPTIAE)

Сватбата на Агнеца, 1244, 1329, 1602, 1612, 1642, 2618

Сватбата в Кана, 1613, 2618

Мистичната сватба, 923

Сватбеното угощение в Царството, 1027, 1335

СВЕТЕЦ/СВЕТЦИ (SANCTUS/I)

Общение със светците, 957

- Църквата като общение със светците, 946-959, 960-962, 1331
- Светите изображения на светците, 1161
- Застъпничество на светците, 956, 2683
- Паметта на светците, 1173, 1195
- Името на светец като име на Кръщението, 2156
- Ценност на добрите дела на светците, 1477
- Календар на светците в литургичната година, 1172
- Светците като образец на святост, 2030
- Светците като извор и начало на обновлението в Църквата, 828
- Светостта на Църквата, просветваща в светците, 867
- Значение на канонизацията на светците, 828
- Почитане на светците, 61
- СВЕТИ ДУХ (SPIRITUS SANCTUS)**
- Богохулство към Светия Дух, 1864
- Християнинът, помазан от Светия Дух, 1241
- Християнинът като храм на Светия Дух, 1197, 1265
- Желанията на Светия Дух, насищащи сърцето на човека и обратни на желанията на плътта, 2541-2543
- Цели на мисията на Светия Дух, 1108
- Благодатта на Светия Дух и оправданието, 1987-1995, 2003
- Човекът, причастен към светлината и силата на Светия Дух, 1704
- Човекът като храм на Светия Дух, 364, 782, 2519
- Начало на живота в Светия Дух, 1231
- Призоваване за изливане на Светия Дух, 1083, 1196, 1299, 1353, 2670-72
- Новият закон на Светия Дух, 782
- Молене заедно със Светия Дух и съобразно Светия Дух, 2736, 2756
- Признаване силата на Духа на светостта у канонизираните, 828
- Присъствието и действието на Светия Дух в способностите на човека, 1813
- Обновлението на Светия Дух, 1215
- Откровението на Светия Дух, 243-245, 683, 686-87
- Значение на понятието Дух, 691
- Светият Дух в Символа на вярата, 190
- Светият Дух, единосъщен с Отца и Сина, 685, 689
- Троицата и Светият Дух, 253-255, 263
- Названия на Светия Дух**
- Названията у свети Павел, 693
- Извор на благодатта, 291
- Утешител, 1433
- Параклет, 692
- Дух съзидател, 291
- Свети Дух като собствено име, 691
- Дух на истината, 692, 1848, 2466
- Животворящ, 291
- Даровете на Светия Дух, 1830-1832**
- Любов, 733, 735, 2712
- Любовта като плод на Светия Дух и пълнотата на Закона, 1824
- Чистота, 2345
- „Дарба за лекуване“, 1508
- Благодатни дарове (харизми), 799, 951
- Дарове при Миропомазването, 1289, 1303
- Дарове в епископското посвещаване, 1556, 1558
- Дарове в овластяването да се прощават греховете, 976
- Дарове в тайнството на брака, 1624
- Дарове в тайнството Свещенство, 1538, 1585-1589
- Дарове в Елеосвещението (Помазването на болните), 1520
- Плодовете на Светия Дух, 736, 1832
- Благодат на Покаянието и обръщането, 1433
- Благодат, 2003
- Необходимото за приемане даровете на Светия Дух, 1310
- Мъдрост, вяра и разсъдливост, 2690
- Седемте дара на Светия Дух, 1831, 1845
- Страх Божи, 2217
- Пророческото обещание на Духа**
- От началото, 702
- В сътворението, 703-704
- Обещанието, дадено на Авраам, 705-706
- В богопроявленията (теофанияте), 707-

- 708
- В царството и изгнанието, 709-710
- Очакването на Месията и Неговия Дух, 711-716
- В пълнотата на времето, 717-730
- В Йоан Кръстител, 717-720
- В Мария, 721-726
- В Исус Христос, 727-730
- В Петдесетница, 731-732
- Светият Дух и Христос**
- Свързаната мисия на Сина и Светия Дух, 485, 680, 690, 727
- Връзката между Светия Дух и Исус, 739, 747, 797, 1108
- Светият Дух, подготвящ за приемането на Христос, 1093-1098, 1113
- Светият Дух и тайната на Христос, 1099, 1104-1107
- Светият Дух, откровяващ Исус Христос, 152, 683, 687, 689, 702, 727-730, 1092
- Светият Дух в общение с Христос, 1286
- Светият Дух в служба на Христос, 535, 555
- Светият Дух в молитвата на Христос, 2600
- Светият Дух във Възкресението, 648
- Светият Дух, възпоменаващ тайната на Христос, 1099-1107
- Светият Дух, откровяващ Отца и Сина, 243-248, 687
- Светият Дух като дар на Христос, 729, 1287
- Светият Дух и Църквата, 738-741**
- Действието на Светия Дух в тайнствата, 1116, 1127-1129, 1152, 1155, 1227, 1316
- Общението на Светия Дух в литургията, 1108-1109
- Църквата като храм на Светия Дух, 797-801
- Изливането на Светия Дух в Кръщението, 784, 786
- Изливането на Светия Дух при Миропомазването, 1302, 1316
- Новият Закон и евангелският закон като благодат на Светия Дух, 1965-1966
- Действията на Светия Дух в Деянията на апостолите, 2640
- Светият Дух, даден на апостолите, и апостолското наследство, 1087
- Светият Дух, предаващ йерархичните и харизматичните дарове, 768
- Светият Дух, изграждащ и осветяващ Църквата, 747
- Светият Дух, водещ Църквата по пътищата на мисията, 852
- Светият дух, избиращ подходящи свещенослужители, 1142
- Светият Дух, претворяващ хляба и виното, 1333
- Светият Дух, играещ главна роля в цялата църковна мисия, 852
- Светият Дух като извор на живота и светостта на Църквата, 749, 767-768, 867
- „Където е Духът Господен, там е и Църквата“, и обратно, 797
- Светият Дух и Мария**
- Мария, подготвена от Светия Дух, 493, 721-722
- Светият Дух като автор на Въплъщението на Словото в Мария, 456, 484-486
- Светият Дух в Икономеята на спасението**
- Светият Дух, учещ на молитвен живот, 2623, 2644, 2803
- Светият Дух, обръщащ човешката душа, 1989
- Светият Дух като основен автор на Священото Писание, 137, 304
- Светият Дух, събиращ християните в единство, 738
- Светият Дух, озаряващ, укрепващ и обновяващ християнина, 1695, 1769
- Светият Дух, съхраняващ и движещ творението, 291, 703
- Светият Дух, въвеждащ вярващите в истината, 79
- Светият Дух, щедро даряващ своите дарове на всички, 2003
- Изливането на Светия Дух в последните времена, 2819

- Светият Дух, водещ верните, 79, 91, 737, 1697, 1742
- Светият Дух, подкрепящ и поддържащ вярата, 94, 152, 158, 175, 683-684
- Светият Дух, възстановяващ Божието подобие на човека, 720, 734
- Светият Дух, действащ в Икономѐята на спасението, 685
- Светият Дух, оправдаващ прегрешенията, 1987
- Светият Дух, застъпващ се за хората, 2634
- Светият Дух, вдъхновяващ и предаващ Откровението, 76, 81, 105
- Светият Дух, тълкувател на Писанието, 109-119, 137
- Светият Дух като извор на всяка святост, 749
- Светият Дух като Учител на молитвата, 741, 2625, 2630, 2650, 2670, 2681, 2711, 2726, 2766
- Символи на Светия Дух**
- Вода, 694, 1137, 2652
- Гълъб, 535, 701
- Пръст Божи, 700
- Огън, 696
- Светлина, 697
- Ръка, 699
- Облак, 555, 697
- Печат, 698, 1295-1296
- Помазание, 695
- СВЕТИЛИЩЕ (SANCTUARIUM)**
- Светилищата, подобаващи места за молитва, 2691
- Посещенията на светилищата като форма на народната религиозност, 1674
- СВЕТЛИНА (LUX)**
- Кръщението като светлина, 1216
- Христос като светлина, 280, 529, 748, 1202, 2715, 2466, 2665
- Десетте заповеди като светлина, 1962
- Бог като светлина, 157, 214, 234, 242, 257
- „Деца на светлината“, 736 1216, 1695
- Светлина и мрак, 285, 1707
- Светлината на вярата, 26, 89, 286, 298, 2730
- Светлината на света, 1243, 2105, 2466
- Светлината на разума, 37, 47, 156-157, 1955
- Светлината като символ, 697, 1027, 1147, 1189
- Словото Божие като светлина, 141, 1785
- СВЕТО СЪРЦЕ (SACRUM COR), 478**
- СВЕТОТАТСТВО (SACRILEGIUM), 2118, 2120, 2139**
- СВЕЩЕНИК/СВЕЩЕНСТВО (SACERDOS/SACERDOTIUM), вж. *Свещенство/ръкоположение* и *Презвитер***
- Христос Свещеник, вж. *Христос*
- Църквата като свещенически народ, 784, 941, 1591, 1119
- Църквата като царство на свещеници, 1546
- Длъжностното или йерархичното свещенство на епископите и презвитерите, 1547
- Особени служения, 1143
- Причастност към Свещенството на Христос, 1546
- Свещенството на Христос, 1544-1547, 1551, 1554, вж. *Христос*
- Общо свещенство на кръстените, 1141, 1143, 1268, 1273, 1546-1547
- Свещенството в Стария Завет, 1539-1541, 1591
- Значение на думата свещеник, 1554
- Висшето свещенство като пълнота на тайнството Ръкоположение, 1557
- Единственото по рода си свещенство на Христос, 1544-1545
- Същност на свещеническата служба**
- Свещеническата служба, свързана със свещеничеството на Христос, 1544-1545
- „От името на цялата Църква“, 1552-1553
- Свещеникът, действащ в лицето на Христос, 1548
- Свещеникът като посредник за изграждането на Църквата, 1547
- Свещенослужението в служба на общото свещенство, 1120, 1547, 1592

- Свещенослужението, установено за хората и Църковната общност, 1551
Истинският свещеник на Новия Завет, 1564
Връзката на свещеника с Христос и апостолите, 1120
- Свещеническата служба**
Приемане съгласието на съпрузите при бракосъчетанието, 1630
Сътрудничество на миряните при изпълняване на свещеническата служба, 900
Универсални измерения на мисията на свещеника, 1565
Човешката слабост на свещеника, 1550
Задължение на свещеника в литургията на Часовете, 1175
Област на служението, 877, 1564
Свещеникът, председателстващ Евхаристията и освещаващ хляба и виното, 1142, 1411
Свещеникът, представляващ в местните събрания епископа, 1567
Свещеникът като сътрудник на епископа, 1562
Свещеникът като отслужващ тайнството Кръщение, 1256
Свещеникът като отслужващ тайнството Покаяние, 983, 1461-1467, 1495
Свещеникът като отслужващ тайнството Елеосвещение (Помазване на болните), 1516, 1530
- ПРЕЗВИТЕРСТВО**, вж. *Презвитер*
Колегиален характер на връзката между презвитера и епископа, 877
Презвитерството, подчинено на длъжността на епископа, 1562
Единство на презвитерството, 1568
Единно презвитерство заедно с епископа и подчинението на презвитерите на епископа, 1567
- СВЕЩЕНО ПИСАНИЕ** (SACRA SCRIPTURA), 81, вж. *Стар Завет* и *Нов Завет*
Човешките автори на Светото Писание, вдъхновени от Бога, 106
Канон на Писанията, 120, 138
Христос като изпълване на Писанията, 2763
Христос като централен обект на Новия Завет, 124, 127
Съставяне на Евангелията, 126
Бог, автор на Светото Писание, 105, 136
Евангелията и тяхната значимост, 125, 127, 139
Цели и значение на Стария Завет, 122
Вдъхновеност и истина на Светото Писание, 106-107
Четене на Светото Писание, 1437, 2653
Особено място на трите първи глави на Битие, 289
Важност на Священото Писание в литургията, 1096, 1100
Молитвата „Отче наш“ като център на Священото Писание, 2763, 2774
Священото Писание и Преданието, 78, 80-83, 95, 97
Священото Писание в живота на Църквата, 131-132
Священото Писание като храна на християнския живот, 141
Священото Писание като Слово Божие, 104, 135
Священото Писание, чрез което се научава истината, 107
Почитане на Священото Писание, 103
Старият Завет като неотменна част на Священото Писание, 121, 123
- Тълкуване на Священото Писание**
Екзегеза на Священото Писание, 109, 119
Необходимост от широк достъп за вярващите до Священото Писание, 131
Основният принцип за тълкуване на Священото Писание, 111, 137
Правилни основания при тълкуването на Священото Писание, 112-114, 121-125
Смисъл на тълкуването на Священото Писание: духовен, алегоричен, морален, анагогичен, 115-119
Светият Дух като тълкувател на Священото Писание, 109-111

Изучаване на Священото Писание, 132-133

Единство на Стария и Новия Завет, 128-130

СВЕЩЕНО (SACRUM)

Смисъл на священото, 2144

СВЕЩЕНОДЕЙСТВИЯ (SACRAMENTALIA), 1667-1676

Определение и значение на священодействията, 1667, 1677

Форми на священодействията, 1671-1673, 1678

Миряните, председателстващи священодействията, 1669

Добродетели на священодействията, 1668, 1670

СВЕЩЕНСТВО/РЪКОПОЛОЖЕНИЕ (ORDO), 1536, вж. Тайнства, Служения

Христос като Служител на Священството, 1575

Божият призив за Священство, 1578

Цели и значение на Священството, 1120, 1534, 2686

Степени на Священството, 1593

Проявяване на Священството, 1142

Священство и посвещаване, 1538

Священството като път за предаване на апостолското наследство, 1087

Священството, едно от седемте тайнства, 1113, 1210

Първообраз на Священството, 1541

Присъствието на Христос в Священството, 1548-1550

Значение на думата Священство, 1537-1538

Отслужване на тайнството Священство

Епископът като извършител на тайнството, 1576

Време и място на отслужването, 1572

Обред на отслужването за трите степени, 1573-1574

Знаци на посвещението, 1538

Следствия на тайнството Священство

Възможност за действие като пратеник на Христос, 1581

Неизличим характер на Священството, 1121, 1582-1583

Уподобяване на Священника Христос, 1585

Дяконите, укрепени от сакраменталната благодат за служене на Божия народ, 1588

Благодат на силата за епископа, 1586

Благодат на силата за презвитера, 1587

Действие в лицето на Главата Христос, 1142, 1548

Недостойнството на ръкоположения, невъзпрепятстващо действието на Христос, 1584

Власт за опрощаване на греховете, 1461

Кой може да приеме тайнството Священство?

Възможност призиваните от Бога да приемат тайнството Священство, 1578

Кръстените, живеещи в безбрачие, способни да приемат тайнството Священство (в Латинската Църква), 1579

Постоянните дякони – женени, 1579

Редът в Източните Църкви, 1580

Правото да приема тайнството Священство не е дадено никому, 1578

Възможност за кръстените мъже да приемат тайнството Священство, 1577

Три степени на тайнството Священство, 1536, 1554

Епископство, вж. *Епископ*

Посвещаването, налагащо задълженията за освещаване, учене и управление, 1558

Посредничеството на Римския епископ, необходимо за законното ръкополагане на епископа, 1559

Пълнота на тайнството Священство, 1557

Предаване на апостолската мисия, 1556

Презвитерство, вж. *Презвитер* и *Священник*

Неизличим характер, 1563

Ръкополагане в презвитерски чин, 1568

Священниците, участващи в универсалната

- мисия на Христос, 1565
- Свещенството на презвитерите, предполагащо тайнствата на християнското посвещение, 1563
- Значение на мисията на презвитерите, 1564
- Значение на обещанието за послушание на епископа, 1567
- Предаване на Служението чрез епископите, 1562
- Помазване, 1563
- ДЯКОНСТВО**, вж. *Дякон*
- Неизличим характер, 1570
- Дяконът, ръкоположен за служба на епископа, 1569
- Възлагане на ръцете единствено от епископа, 1569
- СВИДЕТЕЛИ** (TESTES)
- Апостолите като свидетели, 857
- Миропомазването – тайнството, правешо ни свидетели на Христос, 1285, 1303
- Съпрузите като свидетели на Божиата любов, 1647-1648
- Застъпничество на свидетелите, предшествали ни в Царството, 2683
- Миряните като свидетели на Христос, 904-905, 913, 942, 2242
- Какво означава да бъдем свидетели на Христос, 995
- Свидетели на вярата, 165
- Свидетели в брака, 1631
- Свидетелите на Възкресението на Исус, 642
- СВИДЕТЕЛСТВО** (TESTIMONIUM)
- Следствия на свидетелството, 30
- Мъченичеството като висше свидетелство, 2473
- Важност на свидетелството, 2044
- Лъжливо свидетелство, 2464, 2476
- Дълг за засвидетелстване, 1816, 2087, 2471
- Свидетелство на християните, 2506
- Свидетелство на посветените, 932-933
- Свидетелство на вярата, 2472
- Свидетелството при възпитанието във вярата, 2226
- Свидетелство на членовете на мирските институти, 929
- Свидетелство на Възкръсналия в първата общност на вярващите, 642
- Свидетелство на светците, 688
- „Свидетелство“ („откровение“) като име на скрижалите на Закона, 2058
- СВОБОДА** (LIBERTAS)
- Условия за достигане на свободата, 2223, 2236, 2402
- Определение на свободата, 1731
- Възпитание в свобода, 2207, 2223, 2228, 2526
- Възпитание на съвестта, даващо свобода, 1748
- Свободата в семейството, 2211
- Свободата на човека, 33, 387, 1700, 1730-1748
- Човешката свобода за действие, 1738, 1782, 2008
- Свобода на информацията и комуникацията, 2304, 2498
- Свобода за сключване на брак, 1625
- Политическа свобода, 2245
- Религиозна свобода, 1907, 2107-2109
- Опасности, заплашващи свободата, 1740, 1883
- Земна власт и лична свобода, 450
- Практиката на нравствения живот, предоставяща свобода, 1828
- Значение на човешката свобода, 1705
- Истината като дар на свободата, 1741
- Свобода и отговорност**, 1731-1738
- Следствия от използването на свободата, 1733-1734
- Право за упражняване на свободата, 1738, 1907, 2254
- Свободата и възможността да се избира между доброто и злото, 1732
- Накърняване на личната свобода, 2356, 2492
- Воля и свобода, 1734-1735
- Свободата в Икономеята на спасение-**

ТО

- Божие то зачитане на човешката свобода, 311, 1884
 Бог, творещ свободно „от нищото“, 296
 Благодатта, която не съперничи на човешката свобода, 1742, 1993, 2008
 Свободата, дадена ни от Христос, 908, 1741
 Свобода и първороден грях, 397, 407, 415, 1707, 1714, 1739
 Свобода и грях, 387, 601, 654, 1739, 1741, 1853, 1859
 Свобода на вярата, 154, 160, 180
 Свободата на Исус в подчинението Му на Отца, 609-610, 1009, 2749
 Свободата на Дева Мария, 488, 511
 Граници на свободата, 396, 450

СВЕЩЕНИ ОБРАЗИ (IMAGINES SANCTAE), 1159-1162, вж. *Икони*

СВРЪХПРИРОДЕН/СВРЪХЕСТЕСТВЕН (SUPERNATURALIS)

- Сврѣхприродното блаженство, 1722, 1727
 Сврѣхестественото общение, 950
 Вярата като сврѣхестествена добродетел, 153, 179
 Сврѣхестествената цел на човека, 367
 Сврѣхестественото чувство на вярата, 91-93
 Богословните добродетели и сврѣхестествените действия, 1812-1813, 1840-1841
 Сврѣхестественото призвание за вечен живот, 1998

СВЪРЗАНИЯ ПРЕДИ БРАКА, 2391**СВЯН (PUDOR)**

- Определение на свяна, 2521-2522
 Свенливостта на тялото, 2523
 Свянът като изискване за чистотата, 2521, 2533
 Свянът като знак на човешкото достойнство, 2524

СВЯТОСТ (SANCTITAS)

- Любовта като душа на светостта, 826
 Кръстът като път към светостта, 2015
 Вярата като подкрепа за достигане на светостта, 1709
 Никаква святост без аскеза, 2015
 Очистване в чистилището за достигане на светостта, 1030
 Святост на Христос, 459, 564, 2030
 Святост на вярващите, 2045
 Святост на Бога, 2809, вж. *Бог*
 Святост на Църквата, 670, 824-825, 867, 1986
 Светостта в общението на светците, 1475
 Светостта на Мария, 492
 Светостта като мяра в Църквата, 828
 Състоянието на изначална святост и грехът, 375, 405
 Призвание за святост, 2013-2014, 2028

СГОДЕНИ (NUPTURIENTES)

- Целомъдрие, въздържание и вярност на сгодените, 2350
 Годежът като подготовка за брака, 1632

СЕСУАЛНОСТ/ПОЛ (SEXUALITAS), вж.

- Брак*
 Чистота и сексуалност, 2337, 2395
 Достойнство на сексуалността, 2362
 Различие и допълване на половете, 369-373, 1605, 2333
 Плодовитост и сексуалност, 2370
 Човекът, сътворен мъж и жена, 355, 383
 Интегриране на пола в човешката личност и чистота, 2337
 Важност на съпругеското единение, 2335
 Равно достойнство на мъжа и жената, 369, 2334, 2393
 Заповедта, отнасяща се до сексуалния живот, 2336
 Свян и чистота, 2522
 Сексуалността, свързана със способността да се обича, 2332
 Непорядъчната сексуалност, 2351-2357, 2380, 2388-2390

- Сексуалността, засягаща всички страни на човешката личност, 2332, 2362
 Значение на сексуалността в брака, 2360-2363
- СЕМЕЙСТВО (FAMILIA)**, вж. *Брак*
 Готовност на семейството за потомство, 1652-1654
 Образуване, природа и цели на семейството, 2201-2203, 2249, 2363
 Посвещаване на неделата на собственото семейство, 2186
 Социална защита на семейството, 2209-2211
 Църквата като семейство на Бога, семейство на Христос, 1, 759, 764, 959, 1655, 2233
 Възпитание и грижа за децата, 2221-2224, 2228-2230
 Възпитание в собственото семейство, 1914
 Евангелизация на децата, 2225-2226
 Християнското семейство, 2204-2206
 Божието семейство, 2232
 Семейството и четвъртата заповед, 2197-2200
 Семейството и Божието Царство, 2232
 Семейството на Исус, 533, 564
 Семейството в Божия замисъл, 2201-2203
 Семейството като първична клетка на социалния живот, 1882, 2207
 Семейството като отличителна общност, 2206
 Семейството като домашна Църква, 1655-1658, 1666, 2204-2205, 2685
 Семейството като образ на Троицата, 2205
 Семейството като отражение на съзидателното дело на Отца, 2205
 Многодетните семейства като знак на божествената благословия, 2373
 Синовното уважение към родителите, 2214-2220
 Права на родителите в семейството, 2229-2230
 Право за създаване на семейство, 1908
 Грижа за призванието на децата, 2232-2233
- Прегрешения срещу семейството, 2390
 Задължения на семейството спрямо подрастващите и възрастните, 2208
 Задължения на децата в семейството, 2214-2220
 Задължения на родителите в семейството, 2221-2226
 Молитвата в семейството, 2183, 2685, 2691, 2834
 Опасности, заплашващи семейството, 2436
 Лица без семейство, 1658
 Подготовка за създаване на семейство, 1632
 Свещенство на кръстените, 1657
- СИЛА (VIS)**
 Христос, даващ сили, 1504, 1566, 1615, 1642
 Бог, даващ сили, 1432, 2584, 2848
 Възлюбване на Бога с всички сили, 1, 201
 Силата на молитвата, 2610
 Силата на Провидението, 302
 Тайнствата, даващи сили, 1116, 1496, 1521, 1588
 Силата на Светия Дух, 735, 1107, 1285, 1520, 1550, 1624, 1704, 2472
 Силата на Божието Слово, 124, 131, 2057
 Човешките сили, 60, 405, 661, 822, 2090, 2520
 Военна сила, 2309
- СИЛИ ИЛИ ВЛАСТИ (POTENTIAE SEU POTESTATES)**
 Тъмни сили, 2116-2117
 Силите, нападащи Христовото Царство, 671
 Силите на мрака, 409, 680
 Победата на Църквата над силите на смъртта, 552
- СИМВОЛИ (SYMBOLA)**, вж. *Знаци*
 Символични жестове на Исус, 1151
 Човекът, нуждаещ се от символи и знаци, 1146, 1148, 1152
 Литургични символи, 1145, 1150, 1189
 Символите на Стария Завет, 522, 697

- СИМВОЛ НА АПОСТОЛИТЕ/СИМВОЛ НА ВЯРАТА (SYMBOLUM APOSTOLORUM, FIDEI)**, 14, 184, 187-188, 197
 Съставяне на Символа, 186
 Промени в Символа в течение на вековете, 192-193
 Бог в Символа, 199
 Части, съставлящи Символа, 190-191
 Значение на думата Символ, 188
 Символ на апостолите, 194, 196, 2558
 Кръщелният символ, 189
 Никео-Константинополски Символ, 195
 Символът на Изповядването на вярата, 187, 192
 Произнасяне на Символа, 197
- СИМОНИЯ (SIMONIA)**, 2118, 2121
- СИНЕДРИОН (SYNEDRIUM)**, 591, 596
- СИНОД (SYNODUS)**, 887
- СКРИЖАЛИ НА ДЕСЕТЕ ЗАПОВЕДИ (TABULAE DECEM PRAECEPTORUM)**, 2058, 2067
- СЛАБОСТ (INFIRMITAS)**
 Човешката слабост и проявяването на божествената мощ, 268, 1508
 Човешката слабост и тайнствата на християнското посвещение, 978, 1264, 1426
 Човешка слабост дори у свещенослужителите, 1550
 Човешките слабости и Исус, 517, 540, 1505, 2602
 Застъпничеството на светците като подкрепа за човешката слабост, 956, 1053
 Тайната на привидната немощ на Бога, 272
 Светият Дух като подкрепа за човешката слабост, 741, 2630
- СЛАВА (GLORIA)**
 Ангелите, прославящи Бога, 350
 Апостолите и Божията слава, 241
 Завършек на славата на Църквата на небето, 769, 1042, 1821, 2550
 Бог, откриващ Своята слава, 2059
- Църквата, славеща Бога, 434, 824, 1204, 2639
 Славата на Бога и Неговият блажен живот, 257
 Човешката слава, която не съставя истинското щастие, 1723
 Прослава на Христос, 124, 312, 429, 663, 1335
 Човекът, лишен от славата Божия, 705
 Мойсей и славата Божия, 210
 Светът, създаден за слава на Бога, 293-294
 Природата и изкуството, прославящи Бога, 1162, 2416, 2502
- СЛАВА/ДОБРО ИМЕ (FAMA)**, вж. *Известност*
- СЛАВОСЛОВИЕ (DOXOLOGIA)**
 Завършващо славословие, 2855-2856
 Славословието като действие на благодарност и прослава, 1003
 Произход на славословието, 2641
- СЛАДОСТ (SUAVITAS)**, 153, 395, 736, 2219
- СЛЕДВАНЕ НА ХРИСТОС (SEQUELA CHRISTI)**
 Следването на Христос и неговото въздействие, 1694
 Следване на Христос в духа на истината, 2466
 Следване на Христос в посветения живот, 916, 918, 923, 932, 1618
 Следването на Христос като форма на покаяние, 1435
 Следването на Христос като първото призвание на християнина, 2232, 2253
- СЛЕПИ (CAECI)**
 Молитва на слепите, чува от Исус, 2615
- СЛОВО (VERBUM)**, вж. *Христос*
 Христос, Словото, станало плът, 151, 241, 477
 Бог, съхраняващ създаденото чрез Словото, 320
 „В началото бе Словото“, 291

- Тайната на Въплъщението на Словото, 461-463, 479
 „Словото стана плът“, 423, 456-60
- СЛУЖЕНЕ (SERVITIUM)**
 Властта като служене, 2235
 Дяконите, ръкоположени за служене, 1569-1570, 1596
 Взаимозависимост на създанията и служенето, 340
 Литургията (богослужението) като служене на Бога, 1069-1070
 Служенето на ангелите, 333
 Служене на гражданските власти и на Бога, 2242
 Гражданска служба, 2311
 Служенето на семейството като служба на живота, 1653
 Служенето на миряните в църковната общност, 910
 Служене на отечеството, 2239, 2310
 Служенето като път за следване на Христос, 852
- СЛУЖЕНЕ/ДЛЪЖНОСТ (MINISTERIUM)**
 Апостолското служение, 553, 983, 1536
 Длъжност за служене и тълкуване на Словото, 119
 Длъжност на Помирението, 981, 1442, 1461-1462
 Църковно служение, 874-879
 Служение на ръкоположените, 1120, 1142, вж. *Свещенство*
 Особени служения, 1143
 Обществено служение на Исус, 583
 Разнообразие на служенията, 873, 910
 Упражняване на длъжността, 2039
 Катехична служба, проповед, Слово, 9, 24, 132, 903
- СЛУЖИТЕЛ/СЛУЖИТЕЛИ (MINISTER/R)**, вж. *още свещенослужителите при отделните тайнства*
 Апостолите като „Божии служители“, 859
 Избор на ръкоположените служители, 1579
 Упражняване на службата на ръкоположените служители, 1592
- Цели на действието на служителя, 874
 Недостойнство на свещенослужителя и действието на Христос, 1584
 Служителите на Христос и Църквата, 1553
 Ръкоположените служители като „икона“ на Свещеника Христос, 1142
 Ръкоположените служители като отговарящи за подготовката в молитвата, 2686
 Свещенослужителите като „раби на Христа“, 876
 Издръжка на служителите на Църквата, 2122
 Лично призвание на свещенослужителя, 878
- СЛУШАНЕ (AUSCULTARE)**
 Слушане как Исус ни учи да се молим, 2598
 Слушане на Божието Слово, 709, 900, 1651, 2578, 2656, 2716, 2724, 2835
 Бог, вслушващ се в човешките вопли, 2657
 Бог Отец, който винаги слуша Исус, 2604
- СМЕЛОСТ/СИЛА (FORTITUDO)**
 Силата като дар на Светия Дух, 712, 1303, 1831
 Смелостта като главна добродетел, 1805, 1808
 Измолване на Духа на силата, 2846
- СМИРЕНИЕ (HUMILITAS)**
 Необходимо смирение за молитвата, 2713
 Смирението като основа на молитвата, 2559, 2631
 „Бедността на духа“ като смирение, 2546
- СМИРЕНИЕТО НА ИСУС (HUMILIATIO IESU)**, 272, 472, 520, 537, 2748
- СМИСЪЛ/ЧУВСТВО (SENSUS)**
 Здравият смисъл на рода, 1676
 Смисълът на вярата, 91-93, 785, 889
 Нравственият смисъл, 1954
 Свързване на чувствата с вътрешната молитва, 2702

- Религиозното чувство, 1676
 Чувство за свещеното, 2144
 Смисъл на Писанието, 115-119
 Смисълът на живота, 282
- СМЪРТ (MORS)**
 „В заника на живота по любовта ще те отсъдят“, 1022
 Християните при опасност от смърт, 1307, 1314, 1463, 1483, 1512
 Условие за преминаване от смърт към живот, 1470
 Умиране „със знака на вярата“, 1274
 Смърт в Исус Христос, 1005-1014
 Умиране в смъртен грях, 1033
 Смъртта, преобразена от Христос, 1009
 Вечна смърт в ада, 1861
 Християнската смърт, 1010-1014, 2299
 Смърт и възкресение, 992, 996
 Смъртта като причина за размисъл, 1687
 Смъртта като последица от греха, 1008
 Смъртта като край на живота, 1007
 Предизвикване смъртта на другите, 2261, 2269, 2277, 2296
 Грижа за телата на починалите, 2300
 Смъртно наказание, Подготовка за смъртта, 1014
 Претърпели смъртта заради вярата, 1258
 Християнското виждане за смъртта, изразено в литургията, 1012
- Тълкувания на християнската смърт**
 Изпълване на новото раждане, 1682
 Следствие на греха, 400-403, 1008
 Встъпване във вечния живот, 1020
 Причастност към смъртта на Господа, 1006
 Положителен смисъл на смъртта, 1010-1014
 Знак на човешката слабост, 2448
 Край на земния живот, 1007
- Смъртта на Исус**, вж. *Христос: Смърт*
 Слизането на Христос в ада, 632-635
 Следствия от смъртта на Христос, 1019
 Исус, приел смъртта, 609, 612
 Присъщото за смъртта на Исус, 627
 Отговорност за смъртта на Исус, 597
- Значение на смъртта на Исус, 571, 599, 601, 605, 613-614, 624
- След смъртта**
 Душа и тяло, 1005
 Възкресение на плътта, 990, 996-997
 Предопределение на душата, 989, 1027-1029
 Крайното очистване, или чистилицето, 1030-1032, 1472
 Животът на небето е „живот с Христос“, 1023-1026
 Ад, 1033-1037
 Отделен съд, 1021-1022
 Никакво покаяние след смъртта, 393
 Няма „прераждане“ след смъртта, 1013
 Последният съд, 1038-1041
 Призвание за участие в живота на Троицата, 265
- СОЛИДАРНОСТ (SOLIDARIETAS)**
 Придобиване на богатата като собственост и солидарност между хората, 2402
 Общението на светците и взаимната необходимост на хората, 953
 Определение на солидарността, 1948
 Форми на солидарност, 1940-1941
 Взаимна необходимост между всички създания, 344
 Важност на солидарността в Църквата, 1942
 Хората, нуждаещи се взаимно един от друг, 361
 Молитва и солидарност, 2831
 Грехът, нанасящ ущърб на човешката солидарност, 1849
 Християнската солидарност, 1942, 2850
 Солидарността като следствие от истинското и справедливо общение, 2495
 Солидарността като изискване на братството, 1939
 Солидарността като зачитане на човешкото достойнство, 2407
- СОЛИДАРНОСТ МЕЖДУ НАРОДИТЕ (SOLIDARIETAS INTER POPULOS)**, 2437-2442
 Задължението на миряните да участват в

- организирането на социалния живот, 2442
- Солидарността между народите като необходимост, 2438
- Солидарността между народите като дълг, 2439
- СОЦИАЛИЗАЦИЯ (SOCIALIZATIO)**, 1882-83
- СОЦИАЛНО УЧЕНИЕ НА ЦЪРКВАТА (DOCTRINA SOCIALIS ECCLESIAE)**, 2419-2425
- Времеви страни в социалното учение, 2420
- Съвети за действие, дадени в социалното учение, 2423-2425
- Ходът на историята в социалното учение, обяснен в светлината на Евангелието, 2421-2422
- Развитие на социалното учение, 2412-2422
- СПАСЕНИЕ (SALUS)**
- Средства за спасението на душата, 95
- Идването на Христос заради спасението на хората, 456-457, 519, 1019
- Ангелите като вестители на Божия замисъл за спасение, 331-332
- Кръщението, необходимо за спасението, 1256-1257
- Бог, осъществяващ спасението на човека, 54, 56, 218, 431, 781, 1058, 2575
- Бог, желаещ спасението на всички в истината, 851
- Дарът на спасението, предаден чрез Христос, 1811
- Църквата като универсално средство и тайнство на спасението, 776, 780, 816
- Има ли спасение без Кръщение, 1259, 1261
- Човекът, нуждаещ се от спасение, 1949, 2448
- Човешка свобода и спасение, 1739-1742
- Средства за спасение, 830, 980
- Църковното служение за спасение на човека, 874
- Мисията на спасение в делата на свещениците, 1565
- Важност на моралните решения за спасението, 1696
- Спазването на естествения закон, необходимо за спасението, 2036
- „Икономѐя на спасението“, 1066
- Всички нуждаещи се от спасение, 588
- Всичко, наредено за спасението на човека, 313
- Делото на спасението, възпрепятствано от Лукавия, 2851
- Молитва за спасение, 2744
- „Който поиска да спаси душата си“, 1889
- Светото Писание за спасение на човека, 107, 122
- Тайнствата, необходими за спасението, 1129
- Кръстната жертва за спасението на човека, 600-602, 617
- Спасението, идващо единствено от Бога, 169, 620
- Спасението и общението на светците, 1477
- Спасението на личността и обществото, свързано с брачното щастие, 1603, 2250
- Служенето и свидетелството за вярата, необходимо за спасението, 1816
- Надеждата за спасение в Израил, 64
- Надеждата за спасение, 2091
- Павел, противопоставящ на всеобщността на греха всеобщността на спасението, 402
- Дева Мария, съдействаща за човешкото спасение, 511, 969
- СПАСИТЕЛ (SALVATOR)**, вж. *Христос: Названия*
- Исус като Спасител на хората, 389, 457, 594, 2812
- СПАСИТЕЛНИ СЪБИТИЯ (EVENTUS SALVIFICI)**
- Божествените благословения, проявени в чудните и спасителни събития, 1081
- Литургията, възпоменание за спасителните събития, 1093, 1095, 1217
- Събитията за възславения Христос и тяхното въздействие, 126

- Спасителните събития, предадени като настоящи в литургията, 1104
Псалмите и паметта за спасителните събития, 2586
Откровението в спасителните събития и в думите, 53, 1103, 2651
- СПОМОЩЕСТВОУВАТЕЛСТВО (SUBSIDIARITAS)**, 1883, 1885, 1894, 2209
- СПОРТНИ СЪСТЕЗАНИЯ (LUDICRAE EXERCITATIONES)**, 2289
- СПРАВЕДЛИВОСТ/ПРАВДА (IUSTITIA)**
Действия, противоречащи на справедливостта, 1916, 2297, 2325, 2356, 2413, 2476, 2485
„Блажени гладните и жадните за правда“, 1716
Определение на справедливостта, 1807
Следствия на справедливостта, 2304
Изисквания на справедливостта, 1459, 2494-2495
Търсене на справедливостта, 1888, 2820
Божията справедливост, 271, 1040, 1861, 1953, 1987, 1991-1992, 2017, 2543
Разпределително право, 2236, 2411
Справедливостта между народите, 2437-2442
Социална справедливост, 1928-1942, 2425-2426, 2832
Длъжността на миряните да съобразяват всичко с правилата на справедливостта, 909
Дългът на справедливостта (правни задължения), 1459, 1787, 2401, 2446-2447, 2487
Преследване заради правдата, 1716
Политически власти и справедливост, 2237
Святост и изначална правда, 375-376, 379, 400, 404
Действие според справедливостта, 1697, 1754, 1778, 1787
Справедливостта като добродетел, 1805, 1807, 2479, 2484
- СРЕЩА (OCCURSUS)**
Богослужението като среща между Христос и Църквата, 1097
Срещата с Христос, 529, 995, 1021
Срещата между Бога и хората, 1153, 2299, 2560, 2563, 2567, 2591, 2626, 2710
- СТАДО (GREX)**
Църквата като стадо, 754, 764
Пастири на стадото, 861, 881, 893, 1548, 1575, 1586
- СТАР ЗАВЕТ (VETUS TESTAMENTUM)**, вж. *Свещено Писание* и *Стар Закон*
Изпълване на обещанията и Стариият Завет, 122, 528, 652, 1067
Болестта на човека и Стариият Завет, 1502
Канонът на Писанията и Стариият Завет, 120
Катехезата, разкриваща скритото под буквата на Стариия Завет, 1094
Символични образи в Стариия Завет, 2130
Стариият Завет, посочващ Бога Отец и източника на истината, 684, 2465
Литургията и Стариият Завет, 1093, 1349
Месията в Стариия Завет, предвестен от пророците, 1286
Предобразената тайна на Църквата в Стариия Завет, 753
Тайната на Троицата и Стариият Завет, 237
Молитвата и Стариият Завет, 2568, 2569, 2585, 2596, 2630
Юридически наредби в Стариия Завет, 2449
Връзката между Стариия и Новия Завет, 128, 129, 140
Светият Дух и Стариият Завет, 702
Теофаниите в Стариия Завет, 697
Наименованието „Син Божи“ и Стариият Завет, 441
Троицата, Нейното съзидателно действие и Стариият Завет, 292
Значимост на Стариия Завет, 121
Почитане на Стариия Завет и неговите образи, 61, 123, 138
Свещеният живот в Стариия Завет, 2260

СТАР ЗАКОН (FOEDUS VETUS), вж.*Стар Завет*

Авраам и Заветът, 72,992, 2571

Сърцето като място на Завета, 2563

Десетте заповеди и Заветът, 2057, 2077

Бог и Заветът с Неговия народ, 238, 781, 1102, 1612, 2058

Заветът на Синай, 62, 204, 2810

Човекът, призван за завет със своя Създател, 357

Закон и Завет, 346, 709, 2060-2063, 2070

Литургия и Завет, 1093, 1156

Принасяне на хляба и виното и Заветът, 1334

Молитвата и Заветът между Бога и човека, 2564, 2567, 2569, 2713, 2795, 2829, 2841

Заповеди и смисъл на Завета, 2061-2063

Предобразите и Заветът, 1217, 1223, 1544

Подготвяния за Христос в Завета, 522, 762

Съботата като знак на Завета, 2171

Свещенство и Завет, 1539, 1542, 1544

Знаци и символи на Завета, 1145, 1150-1152, 1334

Непреходна стойност на Завета, 121

СТАРИ ХОРА (SENES)

Семейството и загрижеността по отношение на старите хора, 2208

Грижа за старите хора, 2186

СТЕРИЛИЗАЦИЯ, 2399**СТРАДАНИЕ/СТРАДАНИЯ (TRIBULATIO/NES)**

Блаженствата като подкрепа при страданията, 1717

Страданието, необходимо за влизането в Божието Царство, 556

Страдание и синовно доверие, 2734

Страдание и сила, 1808

Страдание и надежда, 1820

СТРАДАНИЕТО НА ХРИСТОС (PASSIO CHRISTI), вж. *Христос***СТРАНСТВАНЕ/ПОКЛОННИЧЕСТВО (PEREGRINATIO)**

Странстването на Църквата, 769

Земното странстване на човека, 1013, 1419

Поклонничеството като форма на благочестие и религиозност, 1674, 2101

Значение на поклонничеството, 2691

Време, подходящо за поклонничество, 1438

СТРАСТ/ПОХОТ (CONCUPISCENTIA), вж.*Влечение и Желание*

Страстта на плътта, 2514, 2520

Закон и страст, 1963, 2542

Грях и страст, 1869

Първородният грях и страстта, 376, 400, 405

Заповеди и страст, 2529, 2534

Борба срещу похотта, 978, 1264, 1426, 2520, 2530

Очистване на сърцето и похот, 2517, 2530

Значение на страстта и видове страст, 2514-2515

СТРАСТ/СТРАСТИ (PASSIO/NES)

Любовта като основна страст, 1765

Осъществяване на страстите, 1769

Определение, действия и произход на страстите, 1763-1764

Владеене на страстите, 908, 1804, 1809, 2339, 2341

Нравственост на страстите, 1762-1770

Страстта, намаляваща вината, 1860

Страстите – нито добри, нито лоши сами по себе си, 1767

Робуване на страстите, 1792

Забрана на неумерените страсти, 2536

Основание за различаване нравствеността на страстите, 1768

СТРАХ/СТРАХОПОЧИТАНИЕ (TIMOR)

Страхопочитанието, породено от присъствието на Бога, 2144

Страх от вечното осъждане, 1453

Страх от Бога, вдъхнат от вестта за Страшния съд, 1041

- Страхът Божи като дар на Светия Дух, 1303, 1831
 Страхът Божи като основа на уважението към родителите, 2217
 Страхът сред основните страсти, 1772
 Страхът от злото, 1765
- СТРУКТУРИ (STRUCTURAE)**
 „Структури на греха“, 1869
 Социални структури, 408, 2286
- СУБСТАНЦИЯ/СЪЩНОСТ (SUBSTANTIA)**
 Бог, Три лица, една субстанция, 200, 202, 255
 Синът, единосъщен с Отца, 465
 Значение на понятието субстанция, 252
 Субстанцията (или още природата или същността), означаваща божественото Битие, 252
- СУЕВЕРИЕ (SUPERSTITIO), 2110-2111, 2138**
- СХИЗМА (SCHISMA), 817-819, 2089,** вж. *Ерес и Отстъпничество*
- СЪБОР/СЪБОРИ (CONCILIUM/A)**
 Катехеза и Събор, 9
 Епископска колегия и Събор, 884, 887, 891
 Вяра и Събор, 250
 Символи на вярата и Събори, 192
- СЪБИРАНЕ НА МИЛОСТИНЯ (COLLECTA) И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ, 1351**
- СЪБИТИЕ (EVENTUS), вж. История**
 Литургично честване на Пришествието, 524
 Пришествието на Христос, 122, вж. *Идване, Очакване, Свършек*
 Историята на спасението и препрочетеното събитие, 1095
 Идването на Царството, 560, 570, 1720, 2632, 2660, 2817, 2857
 Повторното завръщане, 2612
- СЪБОТА (SABBATUM)**
- Неделният (Господният) ден като изпълване на съботния, 2175-2176, 2190
 Учението на Исус за съботния ден, 582
 Почивка и освещаване на съботния ден, 2168-2173, 2189
 Съботата в сърцето на закона на Израил, 348
 Съботата като край на делото на шестте дни, 345
- СЪБРАНИЕ (COETUS)**
 Ръководене и председателстване на събранието на вярващите, 1184, 1348
 Неделно събрание, 1167, 1174, 2188
 Евхаристичното събрание, 1329, 1348, 1383, 1566, 2777
 Човешкото събрание, 1880
 Литургичното събрание, 752, 1097, 1102, 1144, 1167, 1193, 2760
 Участие в събранието, 1141, 1372, 2178
 Събранието на светците, 946, 1372, 2006
 Църквата като събрание на хората, 541, 751-752, 771, 777-778
 Молитва и събрание, 2585-2586, 2589
 Подготовка и настройване на събранието за богослужение, 1098, 1112, 1154, 1236, 1688
 Изповядване на вярата в събранието, 167
 Светият Дух, действащ в събранието, 1092, 1112
- СЪВЕСТ/СЪЗНАНИЕ (CONSCIENTIA), 1776-1802**
 Власт и съвест, 1903
 Обръщане и съвест, 1435, 1453, 1797, 1848
 Определение и значение, 1776, 1778, 1795
 Човешкото достойнство и моралната съвест, 1700, 1780, 2524
 Възпитание на съвестта, 1783-1785, 1798, 1802
 Вяра и съвест, 160, 162, 1802
 Съдът на съвестта, 1777, 1800
 Грешно съждение и съвест, 1790-1794, 1801
 Права, задължения и съвест, 912
 Право за действие според свободата на съвестта, 1782

- Право да се постъпва по съвест, 1786-1789, 1799, 1907, 2106, 2242, 2256
- Божественият закон и съвестта, 1706, 1776, 1778, 1786-1787
- Масмедииите и възпитанието на съвестта, 2496
- Начин на действие, избор и съвест, 1786-1789, 1799
- Нравственост на човешките действия и съвест, 1749, 1751, 1796, вж. *Човешко действие* и *Нравственост*
- Грехът и нарушението срещу чистата съвест, 1849, 1860, 1865
- Благоразумие и съвест, 1806
- Опрощение на греховете и съвест, 1454, 1468, 1493, 1496
- Нравственото поправяне и дългът на съвестта, 2487
- Отговорност за действията и съвест, 1781
- Спасение и съвест, 847
- Отказ от употреба на оръжие, мотивиран от съвестта, 2311
- Вслушване в гласа на съвестта, 1779, 1800
- Гласът на съвестта, 33, 46, 1706, 1776, 1779, 1795, 2071
- СЪВЕТЪТ (CONSILIUM) КАТО ДАР НА СВЕТИЯ ДУХ, 1303, 1831**
- СЪВЪРШЕНСТВО (PERFECTIO)**
- Любовта като „връзка на съвършенството“, 1827
- Христос като път на съвършенството, 1953
- Бог като пълнота на всяко съвършенство, 41, 213, 370
- Подтик на волята и сърцето към морално съвършенство, 1770, 1775
- Съвършенство, което вярващите трябва да придобият, 825, 1709, 2013, 2028
- Съвършенство на творението, 302, 310
- Съвършенство на създанията, 41, 330, 339
- Откриване на съвършенството в търсенето на истината и доброто, 1704
- Съвършенство на Мария и Църквата, 829
- Съвършенството като плод на Светия Дух, 1832
- Пътят на съвършенството, 2015
- Мъжът и жената, отразяващи съвършенството на Бога, 370
- Човешки добродетели и съвършенство, 1804
- СЪД (IUDICIUM)**
- Предусещане на съда в Покаянието, 1470
- Съдният ден, 681
- Съдът на Христос, 679
- Съдът на съвестта, 1777-1782, 1783, 1786-1787, 1806, 1848, 2039
- Съдът на Църквата, 119, 553, 2032, 2246, 2420, 2423
- Последният, есхатологичен Съд, 677-678, 1023, 1038-1041
- Отделният съд, 1021-1022
- СЪДЕЙСТВИЕ (COOPERATIO)**
- Съдействието на християните за единството на Църквата, 821
- Съучастничество при аборт, 2272
- Съучастие при употребата на наркотици, 2291
- Съучастие в самоубийство, 2282
- Човешкото съдействие в делото на Христос, 970, 2632
- Човешкото съдействие за Божията благодат, 1993
- Човешкото съдействие за Божия план, 306, 2062, 2738
- Човешкото съдействие в делото на Духа, 1091, 1108
- Мария и съдействието ѝ с Бога, 488, 501, 968, 2675, 2682
- Съдействието на родителите в семейството, 2206
- СЪЖДЕНИЕ (IUDICIUM)**
- Погрешно съждение, 1790-1794, 2409, 2477
- Необосновано съждение, 2477-2478
- Граници на критичното съждение, 1861, 2497
- СЪЗДАВАНЕ НА ПОКОЛЕНИЕ (PRO-CREATIO)**

- Съпрузите, отговорни за създаването на поколение, 2372
- Регулиране на раждаемостта, 2368, 2370
- Моралност на методите за регулиране на раждаемостта, 2370
- Създаването на деца като цел на брака, 1652
- Отговорно създаване на поколение, 2368
- Сексуалност и раждаемост, 2351-2352
- Специални техники за създаване на поколение, противоречащи на достойнството на личността, 2377
- СЪЗЕРЦАНИЕ (CONTEMPLATIO)**
- Съзерцаване на свещените образи, 1162
- Църква и съзерцание, 771
- Евхаристия и съзерцание, 1380
- Човешкото съзерцание на Бога, 1028
- Човешкото съзерцание на Исус, 2715
- Молитва и съзерцание, 2651, 2687
- СЪЗИРАНЕ/ВИЖДАНЕ НА БОГА (VISIO DEI)**
- Умрелите и виждането на Бога, 1032
- Бог, призоваващ хората към блаженството на Неговото виждане, 1720
- Адът като отнемане на възможността да се съзре Бога, 633
- Блажено съзерцание на Бога, 1028, 1045
- Виждането на Бога, дадено на „чистите сърца“, 2519
- Виждането на Бога като висше блаженство, 2548
- СЪКРУШЕНИЕ (CONTRITIO), 1451-1454, вж. Покаяние и Помирение: акт на покаяние**
- СЪМНЕНИЕ (DUBIUM)**
- Съмнение относно Божията любов, 2119
- Съзнателно и несъзнателно съмнение относно вярата, 2088
- Усмняване на учениците във възкресението на Христос, 644
- Благоразумието, добродетел за преодоляване на съмнението относно доброто и злото, 1806
- СЪОБЩАВАНЕ/ОБЩУВАНЕ (COMMUNICATIO)**
- Съобщаване на Божията благодат, 294, 947
- Съобщаване на духовните блага, 955
- Общуване между Католическата и Източните Църкви, 1399
- Сакраментално съобщаване на Христовата тайна, 947, 1076, 1092
- Съобщаване на спасението, 1088
- Средства за масово общуване, 906, 2492-2496, вж. *Масмедии*
- Мирът и общуването между хората, 2304
- Истина и общуване, 1886, 2488-2489, 2495, 2512
- СЪПРУГ/СЪПРУГА (MARITUS), вж. Брак**
- СЪПРУЗИ (CONIUGES), вж. Брак и Развод**
- СЪПРУЖЕСКА ВЯРНОСТ (FIDELITAS CONIUGALIS), 1646-1651, 2364-2365**
- Незаконно съжителство и съпружеска вярност, 2390
- Развод и съпружеска вярност на изоставения към тайнството на брака, 2386
- Дар на Светия Дух, 1624
- Изискване за съпружеска вярност, 1643-1644, 1646, 2363
- Подтик към съпружеска вярност, 1647-1648
- Разделяне и съпружеска вярност, 1649
- Значение на съпружеската вярност, 2365
- Свидетелство за съпружеска вярност, 1611, 2223
- СЪПРУЖЕСКА ДВОЙКА (PAR)**
- Вярност и съпружеска двойка, 2364
- Хармония на двойката и физическо допълване, 2333
- Брак и съпружеска двойка, 1603, 1624, 1636, 1642, 2363
- Човешкото безплодие и двойката, 2377, 2374
- СЪРЦЕ (COR)**
- Почитане сърцето на Христос, 2669

- Божията любов и човешкото сърце, 733, 2658
- Божие познание на човешкото сърце, 473, 1586
- Последници от ожесточаването на сърцето, 643, 1610, 1614, 1859, 2840
- Следствия от смиреността на сърцето, 544, 570
- Сърцето, отворено към вярата, 89
- Сърцето на Христос и Светото Писание, 112, 2599, 2603
- Сърцето на Христос, обичащ всички заедно и поотделно, 478
- Сърцето на Христос, възплътеното Слово, 478, 766, 1419, 1439
- Сърцето на Църквата, 1407
- Сърцето като място на истината, завета, срещата, 2563, 2710
- Свойства на човешкото сърце, 1432, 1697, 1725, 1809, 1818, 2551
- Бог, непосредствено докосващ и движещ човешкото сърце, 1742, 2002, 2070, 2072
- Бог, управляващ сърцата по Своята воля, 269
- Възпитанието на съвестта, пораждащо мир в сърцето, 1784, 2302
- Изисквания и следствия от чистотата на сърцето, 298, 1720, 1728, 1990, 2517-2519, 2530-2533, 2621
- Възлюбване на Бога от цялото сърце, 201-202, 1809, 2055, 2083
- Смирено бодърстване на сърцето, 2729-2733, 2849
- Наклонност на човешкото сърце, 401, 582
- Евангелският закон и човешкото сърце, 1776, 1965, 1968, 1984
- Естественият закон и човешкото сърце, 1955-1956, 1958, 2070
- Молитва и сърце, 2562, 2588, 2655, 2700, 2710, 2721, 2800
- Страстите и тяхното зараждане в сърцето, 1764
- Бедността на сърцето като условие за влизане в Царството, 2544-2447
- Грехът и човешкото сърце, 1850, 1853, 1855, 1873, 1963, 2336, 2528
- Промяна на сърцето, което се моли, 2739
- Значение на сърцето, 368, 2563, 2710
- Светият Дух, обновяващ човешкото сърце, 715
- Светият Дух, обитаващ в сърцето, 683, 689, 742, 782, 1082, 1296, 1303, 2671
- Светият Дух като подкрепа на човешкото сърце, 2712, 2767
- Божията воля и нагласата на сърцето, 2611
- СЪСТОЯНИЕ (STATUS)**
- Избор на собствения начин на живот, 2230
- Благодат на състоянието, 2004
- Състояние на святост и правда у Адам и Ева, 375
- Състояние на посветен живот, 916, 933, вж. *Посветен живот*
- СЪСТРАДАНИЕ (COMPASSIO)**
- Състраданието на Христос към хората, 1503, 1506, 2448, 2571, 2575, 2715
- Състраданието на човека, даващ прощане, 2843
- Божие състрадание, 270
- СЪТВОРЕНИЕ (CREATIO/CREATUM)**
- Действия на благодарност към Бога за сътворението, 1352, 1359-1360
- Изпълване на творението, 668, 1015
- Всеобщо предназначение на благата на сътворението, 299, 2402, 2452
- Катехезата за сътворението, 282-289
- Връзката на Христос със сътворението, 2105, 2637
- Новото сътворение в Христос, 315, 374
- Сътворението като наследство, предадено на човека, 299
- Божият план и сътворението, 257, 280, 315, 759, 1066
- Божие Провидение и сътворението, 216, 301, 314
- Божие Откровение и сътворението, 287-289, 337
- Бог, съхраняващ съществуването на творението, 421
- Бог като ваятел на сътворението, 317, 337

Човешкото достойнство и сътворението, 1700
 Цели и основания на сътворението, 293-294, 314, 319, 353, 358
 Връзката на човека със сътворението, 343, 355, 396, 1469
 Несъвършенство на сътворението, 302, 307, 310, 378
 Човешкият труд като съдействие на човека в сътворението, 2427, 2460
 Бракът в реда на сътворението, 1603-1605
 Уважение към целостта на сътворението, 354, 2415-2418
 Молитва и сътворение, 2569, 2793
 Роля на Божието Слово в сътворението, 291, 320
 Първородният грях и сътворението, 400, 1608
 Познаване на Бога чрез сътворението, 31, 32, 1147, 2500
 Красота и доброта на сътворението, 299, 341, 353, 1333
 Седмият ден и сътворението, 2169, 2190
 Значение на сътворението, 326
 Светият Дух и сътворението, 243, 291, 703
 Символът на апостолите и вярата в Бога Творец, 325-327
 Троицата и сътворението, 258, 290-292, 316

СЪТРУДНИЧЕСТВО (COLLABORATIO)
 Граждански власти и сътрудничество, 2236
 Сътрудничеството между Бога и човека и оправданието, 1993, 2001
 Сътрудничество на гражданите и общо благо, 2238
 Човешкото сътрудничество и трудът, 378
 Сътрудничество между Бога и човека и заслуга, 1008
 Сътрудничество между родителите, 2206
 Сътрудничество на миряните в Църквата, 906, 911
 Съдействие на Мария в Божия замисъл, 488

СЪЩЕСТВУВАНЕ (EXSISTENTIA), вж. *Живот*

СЪЩЕСТВУВАНЕ НА БОГА (EXSISTENTIA DEI), вж. *Бог*

Т

ТАЙНА (MYSTERIUM)

Тайната на Христос, 280, 512-560, 639, 654, 1067
 Тайна на творението, 287, 295-301
 Тайната на Бога, 42, 206, 234, 1028, 2779
 Тайната на Църквата, 770-776
 Тайната за съществуването на злото, 309, 385, 395
 Тайната на вярата, 2558
 Тайната на човека, 359
 Тайната на спасението на човека, 122
 Тайната на единството на Църквата, 813-816

ТАЙНА НА ТАЙНСТВОТО ПОМИРЕНИЕ, 1467, 2490

ТАЙНСТВО/ТАЙНСТВА (SACRAMENTUM/A), вж. *отделните тайнства*.

Право на кръстения да приема тайнствата, 1269
 Определение, значение и цели на тайнствата, 774, 1084, 1131
 Църквата като тайнство, 747, 774-776, 780, 1045, 1108, 1140
 Евхаристията като „тайнство на тайнствата“, 1211, 1324, 1374
 Цели на тайнствата, 1123, 1680
 Основи на тайнствата в живота на Христос, 1115
 Брой на тайнствата, 1113, 1117
 ИкономЕя на тайнствата, 1076
 Присъствието на Христос в тайнствата, 1088, 1127, 1509
 Тайнствата, установени от Христос, 1114
 Тайнствата, необходими за спасението, 1129

Действени тайнства, 1127
 Тайнствата, отнасящи се до етапите на природния живот, 1210
 Тайнствата, предобразени в знаците на Стария Завет, 1150
 Тайнства, които не могат да бъдат повтаряни, 698
 Тайнствата като „главните дела“ на Бога в Новия Завет, 1116
 Тайнствата като „силите, които излизат“ от Тялото на Христос, 1116
 Тайнствата като действия на Светия Дух, 1116
 Словото Божие, необходимо за тайнствата, 1122, 1133
Църковно измерение на тайнствата
 Сакраментална мисия на Църквата, 738-740, 1132
 Важност на тайнствата в литургичната катехеза, 1074-1075
 Тайнствата на „Църквата“: „от Църквата“ и „за Църквата“, 1118
 Тайнствата, съобщаващи благо на Христос на всички членове, 947
 Тайнствата, придаващи на членовете на Христос развитие и изцеление, 798
 Тайнствата като знак за опрощението на Бога, 2839
 Тайнствата като път на християнското посвещение, 1212, 1275, 1425, 1533
 Тайнствата като връзка на Църквата, 815
 Общението на тайнствата, свързващо ни с Христос, 950
Учението за тайнствата
 Христовото учение за тайнствата, 1114-1116
 Църковното учение за тайнствата: „от Църквата“ и „за Църквата“, 1117-1121
 Учението за тайнствата, подхранващи, укрепващи и изразяващи вярата, 1127-1129
 Учението за тайнствата, означаващо благодатта на спасението чрез тяхното съобщаване, 1127-1129
 Учението за тайнствата, предвещаващи бъдещата слава на вечния живот, 1130

Въздействия на тайнствата

Свещенството и Бракът като тайнства, постановени за спасението на другите, 1534-1535
 Тайнствата, отвеждащи към светостта чрез поддържането и укрепването на вярата, 1133, 2030
 Тайнствата, правещи от християните „Божии чеда“, 1692
 Тайнствата, обвързани с Христос, 790, 950
 Тайнствата, действащи от извършеното действие, 1128
 Тайнствата, пресъздаващи действено благодатта, означавана от тях, 1084, 1127, 1131
 Тайнствата, даващи свещенодействена благодат, 2003
 Тайнствата, опрощаващи греховете, 977, 987
 Тайнствата, придаващи сакраментален „характер“ или знак, 698, 1121
 Тайнствата, даващи подкрепа за изцеление, 1420-1421
 Тайнствата, съобщаващи Светия Дух на членовете на Тялото Христово, 739
 Тайнствата, изграждащи единството на християните, 1126

Пресветото Тайнство

Поклонение и почитане на Пресветото Тайнство, 1178, 1183, 1418, 2691
 Реално присъствие на Христос в Пресветото Тайнство, 1374

„Таланти“ (TALENTA), 1880, 1936-1937, 2429

Тамян (INCENSUM), 1154

Творение/творения (CREATURA/AE)

Любовта към Бога и любовта към творенията, 2069, 2093, 2095, 2113
 Ангелите и творенията, 350
 Привързаност на душата към творенията, 1394, 1472
 Кръщението, правещо творението ново, 1214, 1265-1266, 1999

- Творенията и тяхното подобие с Бога, 41, 2500
- Посланието на създанията, показващо съществуването на Бога, 46, 48
- Причастността на творенията към Божията благодат, 295, 319
- Предопределение на творенията, 260, 353
- Бог като начало на творенията, 293, 327
- Взаимозависимост на творенията, 340, 344
- Граници на творенията, 311, 385, 396, 1998
- Уважение към творенията, 1930, 2416
- Божията присъствие в творенията, 300
- Провидението и сътрудничеството на творенията, 301, 306, 312, 321, 323, 342, 373, 1884
- Красота, доброта и съвършенство на творенията, 32, 339, 2500
- Връзката между творенията и човека, 343
- Връзката между творенията и Бога, 42-43, 239, 295, 356, 441, 1703
- Подчиняване на творенията на Бога, 49, 213, 396, 2097, 2628
- ТВОРЕЦ (CREATOR)**, вж. *Бог*
- ТЕОЛОГИЯ/БОГОСЛОВИЕ (THEOLOGIA)**, 94
- ТЕОФАНИЯ/БОГОЯВЛЕНИЕ (THEOPHANIA)**, 707
- ТЕРАПЕВТИЧЕН НАТИСК (SAEVITIA THERAPEUTICA)**, 2278
- ТЕРОРИЗЪМ (TERRORISMUS)**, 2297
- ТИПОЛОГИЯ (TYPOLOGIA)**, 128, 130
- ТИШИНА/МЪЛЧАНИЕ (SILENTIUM)**
- Обожание и почитателно мълчание пред Бога, 2628
- Умствената молитвата като смълчаване, „символ на бъдния свят“, 2717
- ТРАНСПЛАНТАЦИЯ НА ОРГАНИ**, 2296
- ТРАНСЦЕНДЕНТНОСТ/ОТВЪДНОСТ НА БОГА (TRANSCENDENTIA DEI)**, 42, 212, 239, 300, 1028
- ТРАПЕЗА (MENSA)**
- Олтарът като трапеза на Господа, 1182, 1383
- Исус, сядаш на трапезата на грешниците, 1443
- Значение на благославянето на трапезата, 2834
- ТРОИЦА (TRINITAS)**, вж. *Бог Отец, Син – Слово, Свети Дух*
- Бог, единен и троичен, 202
- Семейството като образ на троичното общение, 2205
- „И от Сина“ („Filioque“), 246-248, 264
- „Ипостас“, или Лице, 252
- Литургията като дело на Троицата, 1077-1109
- Понятието за субстанция, 252
- Божествената икономия като общо дело на Трите божествени Лица, 257-260
- Молитвата като общение с Троицата, 2655
- Присъствието на Троицата в човека, 260
- „Теология“ и „Икономия“, 236
- Троицата като централна тайна на вярата, 232, 234, 237, 261
- Единност на Троицата и единност на Църквата, 813
- Изразяване на Троицата**
- В Кръщението, 233, 265
- Във формулирането на догмата, 251
- В литургията, 249, 1066
- Божествените Лица, 252**
- В единност, 255, 686
- Единосъщни Лица, 242, 253
- Лица, различаващи се помежду си, 254, 267
- Откровение на Бога като Троица**
- Откровението на Бог Син, 240, 242
- Откровението на Бог Отец, 238, 240
- Откровението на Бог Свети Дух, 243-248
- Откровение на Троицата, 244, 684, 732
- Трон (THRONUS)**, 1137

ТРУД/РАБОТА (LABOR)

Стачката като нравствено законна, 2435
 Конфликтите в работата, 2430
 Ръчният труд на Исус, 531, 533, 564
 Право на достъп до работа, 2211, 2433, 2436
 Справедливо заплащане, 2434
 Пасторска или апостолска работа, 893, 924
 Възнаграждението за труда като солидарност, 1940
 Почивка от труда, 1193, 2172, 2184-2188
 Отговорност на държавата в икономическата дейност, 2431
 Значение на човешкия труд, 378, 901, 1609, 1914, 2427
 Стойност на човешкия труд, 1368, 2428

ТЪГА (TRISTITIA)

Тъга в завистта, 2539-2540, 2553
 Тъгата като възпрепятстваща молитвата, 2728
 Тъгата като основна страст, 1772
 Тъгата като спасителна в обръщането на сърцето, 1431

ТЪЛКУВАНЕ (INTERPRETATIO)

Тълкуване на делата, мислите и думите на ближния, 2478
 Тълкуване на съкровищницата на вярата, 84-95
 Тълкуване на бъдещето и предвиждане, 2116
 Тълкуване на Закона, 581-582, 2173
 Тълкуване на събитията на истината, 1788, 2422
 Тълкуване на Откровението, 82
 Тълкуване на Свещеното Писание, 109-119
 Тълкуване на Божието Слово, 85, 109, 111, 116, 119, 572, 601, 2055, 2336

ТЪРГОВИЯ (COMMERCIUM)

Търговия с оръжие, 2316
 Престъпления и търговия, 2269, 2409

ТЪРСЕНЕ НА БОГА (INDAGATIO DEI),

28, 30, 285, 843, 1501, 2566

ТЯЛО (ЧОВЕШКО) (CORPUS HUMANUM)

Съпружеската любов и човешкото тяло, 1643
 Любовта и човешкото тяло, 2447
 Христос като лечител на тялото, 1421, 1503, 1509
 Обидите, нанесени на собственото тяло, 2355
 Грижата за тялото и душата, 2289
 Геената и тялото, 1034
 Владееене на собственото тяло, 908
 Последният съд и тялото, 1059
 Смъртта и тялото, 1011, 1016, 1681
 Нетленната природа на тялото, 997, 999, 1016-1017
 Уважение към тялото, 1004, 2301
 Молитва и тяло, 2702-2703, 2722
 Грях и тяло, 1863, 2516
 Свян и тяло, 2523
 Изкупление на тялото, 1046
 Царството Божие и тялото, 1042, 1060
 Почивка на тялото и неделята, 2185, 2193
 Възкресение и тяло, 298, 990, 992, 997, 999, 1000, 1016-1017
 Сексуалност и тяло, 2332, 2362, 2370
 Храм на Светия Дух, 364
 Единство на душата и тялото, 327, 360, 362-368, 382

У**УБИВАНЕ (OCCIDERE), 2258**

Аборт, 2270-2275
 Евтаназия, 2276-2279
 Съзнателно убийство, 2268-2269
 Гневът и желанието за убийство, 2302
 Законна защита, 2263-2267
 Забрана за убиване в Светото Писание, 2259-2262
 Самоубийство, 2280-2283

УБИЙСТВО (HOMICIDIUM)

- Доброволната евтаназия като убийство, 2324
- Тежест и осъдителност на съзнателното убийство, 1756, 2261, 2268
- Убийство, извършено при законна самоотбрана, 2263-2265
- Неволно убийство, 2263, 2269
- Убийството като тежък грях, 1447
- Убийството, грях, викащ към небето, 1867
- Мразещите като човекоубийци, 1033
- Произход на убийството, 2517
- Единствен Бог – Господар на живота, 2258
- Прошка за греха на убийството, 1447
- УВАЖЕНИЕ/ЗАЧИТАНЕ (OBSERVANTIA)**, вж. *Достойнство*
- Любовта като уважение към ближния, 1789, 1825
- Зачитане на политическата власт, 1880, 1900
- Зачитане на чуждите блага, 2408-2414
- Грижа за християните некаатолици, 818
- Уважение към Бога, 209, 2101, 2148
- Уважение към семейството, 2206, 2214-2217, 2219, 2228, 2251
- Уважение към целостта на творението, 2415-2418
- Спазване на естествения закон, 2036
- Уважение към човешката свобода, 1738, 1884
- Уважение към религиозната свобода, 2188
- Уважение към Божието Име, 2144, 2148, 2149
- Уважение към грешниците, 1466, 1467
- Спазване на заповедите, Закона, евангелските съвети, 532, 579, 1986, 2053, 2200
- Уважение към началниците в Църквата, 1269
- Уважение към частната собственост, 2403
- Уважение към собственото тяло, 1004
- Уважение към Храма, 583-584
- Спазване на истината, 2488-2492
- Уважение към човешкия живот, 2259-2283
- УВАЖЕНИЕ КЪМ ДОСТОЙНСТВОТО НА ЛИЧНОСТТА**, 2284-2301
- Уважение към душата на другия, 2284-2287
- Зачитане на доброто име на личността, 2477, 2507
- Зачитане на телесната ненакърнимост, 2297-2298
- Уважение към мъртвите, 2299-2301
- Зачитане на личността и нейните права, 1907, 1929-1933, 1944
- Зачитане на личността и научно изследване, 2292-2296
- Грижа за здравето, 2288-2291
- УГОЩЕНИЕ (CONVIVIUM)**
- Общението с Бога и образът на брачното угощение, 1027
- Обръщането и празничното угощение, 1439
- Небесно тържество/трапеза, 1036, 1344
- Евхаристичното угощение, 1390, 1391, 1397, 1408, 1617
- Сватбеното угощение на Агнеца, 546, 1244, 1335
- Пасхална вечеря, 1340, 1382-1401
- Угощението на Царството, 1642, 1682, 2618, 2770, 2837, 2861
- Господният ден и поканата за Неговото угощение, 1166
- Грешниците и месианската трапеза, 589
- УДОВОЛСТВИЕ/УДОВОЛСТВИЯ (DELESTATIO/NES)**
- Сексуалното удоволствие: въздържано, 2362, невъздържано, 2351-2356
- Духовното удоволствие, 2500
- Въздържаността, добродетел, съдържаща порива на удоволствието, 1809
- УМ (INTELLECTUS)**
- Умът като дар на Светия Дух, 1303, 1831
- УМИЛОСТИВЕНИЕ (PROPITIATIO)**, 1992, вж. *Изкупление*
- УМИЛОСТИВИТЕЛНА ЖЕРТВА (PROPIIATORIUS)**, 433
- УМЪРТВЯВАНЕ (MORTIFICATIO)**, 2015
- УПОДОБЯВАНЕ (CONFIGURATIO)**

- Кръщението и уподобяването с Пасхалната тайна на Христос, 1239
- Уподобяване на болните в Христос, 1505
- Уподобяване на християнина на Христос, 1121
- Уподобяване на Христос в Свещенството, 1322, 1585
- Уподобяване на каещите се в Христос, 1460
- Помазване на болните и уподобяване със страданието на Христос, 1521, 1523
- УСИЛИЕ (NISUS)**
- Целомъдрието като лично усилие, 2344
- Себевладеенето като продължително усилие, 2342
- Усилието на християните, 1319, 2046
- Усилието на семейството, свързано с ближния, 2208
- Усилието в брака, 2381, 2390
- Усилието в социалните взаимоотношения, 1913, 1940, 1947
- Мисионерско усилие, 854
- Отговорът на вярата като усилие, 1102, 1428
- УСПЕНИЕ НА МАРИЯ (ASSUMPTIO MARIAE)**, 966, вж *Мария*
- УЧАСТИЕ** в социалния живот, 1882, 1897-1917
- УЧЕНИКЪТ НА ХРИСТОС (DISCIPULUS CHRISTI)**
- Подкрепа за ученика, 1275, 1494, 1709, 2601, 2844
- Общение между Исус и учениците, 787-788
- Миропомазването като приемане длъжността на ученик, 1319
- Ученикът като брат на Христос, 654
- Дарове на Христос, предадени на учениците, 908
- Изисквания и необходими задължения на учениците, 562, 915, 1693, 1816, 1823, 1986, 2262, 2347, 2427, 2466, 2612
- Формиране на учениците, 1248
- Призив на Христос да станем Негови ученици, 520
- Молитвата на учениците, 2612, 2621
- Властта на учениците, 983
- Какво означава човек да бъде ученик, 546, 2475, 2614
- Единство на учениците, 820, 2791
- Общо призвание на учениците, 1533
- Призвание на учениците, 618, 767
- УЧЕНИЦИ НА ИСУС НАЗАРЯНИНА (DISCIPULI IESU NAZARENI)**
- Известяване на Исус от учениците, 425
- Опитът на учениците пред реалността на възкръсналия Христос 645, 647
- Чудесата, извършени от учениците в името на Исус, 434, 1506
- Мисия на учениците, 542
- Начин на действие на учениците, 1336
- Учението на Исус за молитвата, 2701, 2722, 2759
- Първите ученици, 949
- Светият Дух, изпратен от Исус върху учениците, 696, 730, 788, 2623
- Свидетелството за Възкресението, исторически потвърдено от учениците, 656
- Тайната вечеря и учениците, 1339
- УЧИЛИЩЕ (SCHOLA)**
- Право да се избира училище за децата, 2229
- УЧИТЕЛ/УЧИТЕЛИ (MAGISTER/RI)**
- Епископите като учители на вярата, 1558, 2050
- УЧИТЕЛНА ВЛАСТ (УЧИТЕЛСТВО) НА ЦЪРКВАТА И ПАСТИРИТЕ (MAGISTERIUM ECCLESIAE ET PASTORUM)**, 85-87, 888-892
- Авторитетът и непрекъсващото наследяване на Учителната власт, 77, 88
- Връзка между Светото Предание, Светото Писание и Учителството, 95
- Непогрешимост на Учителната власт, 2035
- Редовна и универсална Учителна власт на Папата и епископите, 2034
- Учителната власт на пастирите на Църквата, 2033

Мисия и длъжност на Учителната власт, 890

Нравственият живот и Учителната власт, 2032, 2036

Ф

ФАРИСЕИ (PHARISAEI)

Разногласие между Христос и фарисеите, 574, 581, 588, 596, 2285

ФИЗИЧЕСКО ЗДРАВЕ (SALUS/VALETUDO)

Молитвата за физическо здраве, 1512

Защита на физическото здраве, 2211

„Болни изцелявайте“ като дълг на Църквата, 1509

Грижа за физическото здраве, 2288-2291

Възстановяване на здравето като следствие от църковното тайнство Елеосвещение, 1532

Подобряване на здравословното състояние и интервенция в зародиша, 2275

ФОРМУЛА/ФОРМУЛИ (FORMULA/AE)

Формули на опрощението, 1449, 1481

Катехизисна формула на заповедите, 2051

Формула на Изповядването на вярата, 170

Формули на Десетте заповеди, 2065

Произход на формулите на християнските молитви, 1096

Х

ХАЗАРТНИ ИГРИ, 2413

ХАРАКТЕР НА ЧОВЕКА (INDOLES HOMINIS), 1264, 1810

ХАРМОНИЯ (HARMONIA)

Семейна хармония, 2219, 2251

Хармонията в човешките отношения, 1807

Хармония между човешките желания и благовестието на Църквата, 2126

Хармония между човека и сътворените неща, 374, 376, 379, 400, 1676

Хармония между литургията и народната религиозност, 1675

Хармония на сътворенията, 307, 341, 2500

Хармония на знаците в домовете на Църквата, 1158, 1162, 1181

Хармония на двата Завета, 1094

Хармонията между мъжа и жената, 2333

ХЕРМЕНЕВТИКА, вж. *Екзегеза*

ХИМН (HYMNUS)

Химните в традицията, 1156

Литургични химни, 1100

Химни на възхвалата, 32, 2589

ХЛЯБ (PANIS)

Причастие под единия вид на хляба, 1390

Претворяване на хляба в Тялото на Христос, 1106, 1353, 1375-1376

Разчупване на хляба (хлеболомение), 1329, 1377

Исус като жив хляб, 1406

Манната небесна като истински хляб от небето, 1094

Умножаване на хлябовете, 1335, 2828-2837

Безквасни хлябове, 1334

Хляб насъщен (хлябът ежедневен), 1334, 2828-37, 2861

Хлябът на живота, 103, 1338, 1405, 2835

Знаци на хляба и виното в Евхаристията, 1333-1336

ХОМОСЕКСУАЛНОСТ, вж. *Сексуалност*

ХРАМ (TEMPLUM)

Христос като истински храм на Бога, 1197

Църквата като свещен храм, 756

Църквата като храм на Светия Дух, 797-798, 809

Човекът като храм на Светия Дух, 364, 1197, 1265, 1695, 2684

Исус и Храмът, 576, 583-586, 593

Йерусалимският Храм, 2580

Храмът като присъствието на Бога в хората, 593

ХРАНА (NUTRIMENTUM)

Евхаристията като храна, 141, 728, 1020, 1244, 1335, 1392, 1394, 1426, 1436, 2861

Материалната храна, 2288, 2417, 2447, 2805, 2830, 2861

Светото Писание като храна, 104, 131-32, 141, 2861

ХРИСМА/МИРО (CHRISMA), вж. Миропомазване

Миропомазване и хрисма, 1289, 1297, 1300, 1312, 1320

Освещаване на мирото, 1297

Запазване на светото миро, 1183

Помазване със светото миро, 1241, 1289, 1291, 1294, 1312, 1574

ХРИСТИЯНИН (CHRISTIANUS)

Кръщението и новият живот на християнина, 537, 1010, 1229, 1241, 1266, 1272, 1997

Християнинът, изпълващ своето призвание в Църквата, 2030

Смъртта и християнинът, 1011, 1020, 1314, 1681-1682

Име на християнина, прието при Кръщението, 2165

Храна за християнина, 1392

Молитва и християнин, 2707, 2743

Първите християни, 83, 2636, 2641

Значение на думата християнин, 1289

Знакът на кръста и християнина, 2157

Духовният знак на Миропомазването в християнина, 1304, 1309, 1317

ХРИСТИЯНСКА ЗРЯЛОСТ НА ВЯРАТА (MATURITAS CHRISTIANA FIDEI), 1248, 1308**ХРИСТИЯНСКИ ХУМАНИЗЪМ (HUMANISMUS CHRISTIANUS), 1676****ХРИСТИЯНСКО ПОСВЕЩЕНИЕ (INITIATIO CHRISTIANA), 1229-1233**

Изпълнение на християнското посвещение, 1289, 1306, 1322

Основни елементи на християнското

посвещение, 1229

Християнско посвещение на възрастните, 1233, 1247

Християнско посвещение на децата, 1231

Начини за извършване на християнското посвещение, 1230, 1233, 1244

Латински и източни обреди на християнско посвещение, 1233

Тайнства на християнското посвещение, 1212-1419, 1420, 1533

Единство на християнското посвещение, 1285, 1292, 1318, 1321

ХРИСТИЯНСКО УЧЕНИЕ (DOCTRINA CHRISTIANA), вж. Катехеза

Свод на християнското учение, 9-10

Учението на Исус като учение на Отца, 427

Евангелието, най-доброто учение сред всички, 127

Цели на християнското учение, 25, 78, 98

Кратки формули на християнското учение, 186

Установяване на християнското учение, 5, 11, 427, 2179

Начинанията на миряните, необходими за изпълване на социалните реалности с изискванията на християнското учение, 899

Проповедта на планината като учение на живота, 2764

Текстовете, предназначени за свещенопение, съобразни с католическото учение, 1158

Истината на християнското учение в свидетелството на мъчениците, 2473

ХРИСТИЯНСТВО, РЕЛИГИЯ НА ВЪПЪЛТЕНОТО СЛОВО БОЖИЕ, А НЕ „РЕЛИГИЯ НА КНИГАТА“, 108**ХРИСТОС****Названия на Христос**

Изпратен от Бога, 422, 437

Изпълнение на Писанията, 2763

Изпълнение на волята на Отца, 2824

Застъпник, 519

- Божи Агнец, 608
 Амин, 1065
 Глава на Божия народ, Глава на тялото, 747, 753, 782, 792-795, 807, 947, 1698
 Център на ангелския свят, 331, 333, 351
 Сърцевина на Писанието, 112, 117, 122, 124, 126, 129, 133-134, 139, 158
 Център на християнския живот, 1618
 Христос, 436-440, 453, 486, 629, 690, 695, 727, 745, 783, 1289
 Сърце на катехезата, 426-429
 Господ, 202, 209, 446-451, 455, 668-669
 Образец на любовта, 782, 1616, 1825
 Образец на чистота, 2345, 2348, 2394
 Образец, 564, 896, 1477, 2740, 2825, 2862
 Син Давидов, 439, 559
 Син Божи, 423-424, 441-445, 454, 1286, 2783
 Син човешки, 440, 460
 Цел на Закона, 1953, 1965, 1977
 Извор на евангелизацията и проповедта, 49, 74-76
 Извор на благодат, 1642
 Извор на надежда, 1820
 Исус, 430-435, 452, 2666
 Застъпник, посредник, Път към Бога, 51, 65-67, 257, 294, 2574, 2634
 Съдия, 1051, 1059
 Избавител на човека от греха, 360, 420-421, 549, 976, 981-982, 987, 2637
 Светлина на народите, на хората, 280, 748, 1243
 Учител на молитвата, 2601, 2607-2615, 2621, 2674, 2707, 2722, 2759, 2765-2766, 2773, 2775
 Учител, наставник, 108, 561
 Истински и единствен Посредник, 65-67, 480, 667, 771, 846
 Лечител на душите и телата, 1421, 1458, 1484, 1503-1505, 1509
 Месия, 440, 453, 547
 Тайна на спасението, 774
 Нов Адам, 359, 411, 504
 Хляб на живота, 1338, 1406, 2837
 Пастир на хората, 160, 754
 Наш мир, 2305
 Първородният от човечеството, 381, 2790
 Пророк, 783, 904
 Помирение на Бога със света, 433, 620, 1449, 2795, 2839
 Изкупител, 401, 616, 622, 679, 1026, 1235, 1476, 1992
 Известител на Царството, 567, 865
 Възкресение и живот, 994
 Откровение на Бога, 50, 53, 151, 240, 272, 385, 2583, 2812
 Откровение на Отца, 73, 221, 238-42, 2798
 Цар, 783, 786, 908, 2105
 Свещеник, 783, 1141
 Спасител, 389, 846, 1019, 1359, 1507, 1584, 1741, 1846
 Освещение на хората, 2813
 Раб, 565, 623, 608
 Храм на Бога, 1197
 Помазан, 453
 Единственото Слово на Светото Писание, 101-104
 Слово, 241, 456-460
 Истина, 2466
 Път, отвещащ към Отца, 2609
 Живот, 2697
 Лозе, 755, 2074
 Живият, 625-626, 640, 662
Христос и Църквата
 Пришествието на Христос и изпълването на Църквата, 769
 Христос, водещ Църквата, 551, 852, 1547
 Христос, надаряващ Църквата с нейните качества, 811, 889-890
 Христос, връх на Църквата, 820, 822-824, 830, 837, 869, 1076, 1547
 Христос, начало, основа, Глава на Църквата, 2, 424, 551-553, 771, 778, 807, 864, 874
 Христос, начало на Църквата, 424, 763-767
 Христос, източник на Учителната власт на Църквата, 88
 Христос, единствена врата, 754
 Църквата, Кръщението и Христос
 Църквата, общение с Христос, 787-789
 Църквата, Тяло Христово, 787-796, 805
 Църквата, пазителка на Словото Божие,

- 171
Църквата, тайнство на действието на Христос, 1118
Църквата, Невеста Христова, 757, 772-773, 796, 808, 823, 867, 926, 1617
Литургията и Христовите тайни, 1164-1165, 1201, 1204, вж. *Литургия*
Присъствието на Христос в Църквата, 775, 779, 1119
Свещенството на Христос, 941, 1544-1545
Жертвено възпоминание на Христос, 1341, 1358, 1362-1372, 1409, вж. *Жертва/жертвопринасяне*
- Тялото Христово**
Общението на вярващите и Тялото Христово, 948, 960
Общение и Тяло Христово, 1385
Претворяване на хляба в Тяло Христово, 1106, 1333, 1353, 1376, 1411, 1413
Евхаристията и Тялото Христово, 1323, 1331, 1339, 1374-1375, 1382, 1391, 1393, 1416
Прослава на Тялото Христово, 659
Мария и Тялото Христово, 466, 488, 973
Смъртта на Христос и Неговото Тяло, 627, 630
Приношение, жертва на Тялото Христово, 606, 610, 621
Насъщният хляб и Тялото Христово, 2835, 2837, 2861
Възкресение на Тялото Христово, 640, 645-646, 648, 657
Светият Дух и Тялото Христово, 797-798, 1084, 1108
Почитане на Тялото Христово, 103, 141
Истинска човешка същност на Тялото Христово, 476
- Тайните в живота на Христос**, 512-518
Въплъщението на Христос, вж. *Слово и Троица*
Христос, 436-440, 453
Христос, видимият образ на Бога, 241, 477, 1559
Христос, Лице на Троицата, 249, 258-259
Заченат от Светия Дух, 437, 484-486, 490-493, 496, 498-499, 502, 504-505
Господ, 446-451, 455
Единороден Син, 441-445, 454
Исус, 430-435, 452
Въплъщение на Словото, 456, 461-463
„Бог изпрати Своя Син“, 422
Роден от Дева Мария, 487-4507
Подготовка за Идването на Христос, 522-524
- Детство**
Известяването на овчарите, 437
Обрязване, 527
Епифания, 528
Бягството в Египет и неговото значение, 530
Рождество, 530
Детство, 527-530
Представянето в Храма и неговото значение, 529
Животът в Назарет, 531-534
- Обществен живот**
Обвиненията срещу Исус, 574-576
Изпълнение на Закона и Христос, 577-582, 592
Известяване на Царството, 543-546
Възкачването към Йерусалим, 557-558, 569
Кръщение, 535-537, 1223-1225
Мисия на апостолите, 553, 858-860, 862, 873, 877, 935, 981, 1122, 1536, 1575
Изгонване на бесове (екзорцизми), 550, 1673
Братя и сестри на Исус, 500
Влизането в Йерусалим, 559-560, 570
Начало на обществения живот, 535
Изцеления, 517, 582, 695, 1151, 1503-1505, 2616
Изкушения, 538-540, 566
Преобразяване, 554-556, 568
Тайната вечеря, 610611, 1339-1340
- Подчинението на Христос**
Подчиняването на Христос на Закона, 527
Подчиняването на Христос на родителите Му, 532, 564
Подчиняването на Христос на Отца, 1009, 1019
Следствия от подчинението на Христос,

- 517
- Молитва**
- Христос, учител на молитвата, 2607-2615, 2621
- Христос, вслушващ се в молитвата, 2616
- Молещият се Исус, 2599-2606, 2701, 2741
- Исус като съвършен образец на молението, 2620
- Молитвата „Отче наш“, 2759-2865, вж. „Отче наш“
- Молитва на Часа на Исус, 2746-2751, 2758
- Свещеническата молитва на Исус, 2604
- Проповедта и нейните основни аргументи**
- Любовта на Бога, 2055, 2083, 2093, 2133-2134, вж. *Любов*
- Любов към бедните, 2443, 2449, 2463
- Любов към ближния, 1970, 2196
- Блаженства, 1716-1717, 1820
- Любов, 1823, 2055
- Брачна вярност, 2380
- Геена (вечно осъждане), 1034
- Идолопоклонство, 2113
- Исус, откровен от Светия Дух, 728
- Клетва, 2153-2154
- Брак, 1614-1615, 2382
- Зачитане на чуждите блага, 2412
- Задължения към семейството, 2218
- Покаяние и Помирение, 1441, 1443
- Бедност, 2544, 2546
- Грях, 1858
- Заповеди, 2054, 2076, 2083
- Чистота, 2336
- Царството Божие, 541-546, 2826
- Отпущение на греховете, 1933, 2262, 2842
- Възкресение, 993
- Съблазън, 2285
- „Последният ден“, 678
- Бдителност на сърцето, 2730
- Вечен живот, 2052
- Призвание за обръщане, 1427, 1430, 1439, 1989, 2608
- Страдание**
- Агонията в Гетсимания, 612
- Съединяване със страданието на Христос, 1521-1522, 1532
- Разпъване на кръст и жертвено страдание, 616-617
- Въздействия от страданието на Христос, 1708, 1992, 2020
- Часът на страданието, 730
- Необходимост на страданието на Христос, 607
- Принасяне на страданието, 621
- Процесът, 595-598
- Значение на страданието, 713
- Смърт**
- Слизането на Христос в ада, 631-637
- Смъртта на Христос и Кръщението като смърт от греха заедно с Христос, 628, 790, 1214
- Смъртта на Христос като приношение, 606-618
- Смъртта на Христос като Изкупление, 573, 599-605, 619
- Спасителният замисъл и смъртта на Христос, 571-572
- Следствия и значение на смъртта на Христос, 634, 636-637
- Погребението на Христос, 624-630
- Възкресение**
- Явяванията на Христос, 641-644, 645
- Спасителна страна на възкресението на Исус, 654-655, 658
- Телесност на възкръсналия Христос, 645-646
- Тялото на Христос, запазено от тление, 627
- Денят на Възкресението на Христос като ново сътворение, 2174
- Денят на Възкресението на Исус, 1166-1167, 2191
- Евхаристията, възпоминание за смъртта и Възкресението на Исус, 1163, 1166-1167, 1337
- Възкресението на Христос, различно от другите възкресявания, 646
- Възкресението на Христос и възкресението на човека, 992-1004

- Възкресението на Христос заради оправданието на човека, 519
- Възкресението, засвидетелствано реално историческо събитие, 639, 643-645, 656
- Възкресението, трансцендентно събитие, 645-648, 656
- Възкресението, дело на Пресветата Троица, 648
- Възкресението като висша истина, 638, 651, 653, 991
- Празният гроб, 640
- Значение на Възкресението на Христос, 272, 638, 651-655
- Старият Завет, обещанията и Възкресението на Христос, 652
- Възнесение**
- Възнесението на Христос като последно появяване, 659
- Следствия от Възнесението на Христос, 661, 663, 666-667
- Прослава на Христос, 312
- Значение на Възнесението на Христос, 662, 664-665, 668
- Идване/Пришествие на Христос**
- Желание и надежда за идването на Христос, 671, 673
- Църквата и славното Пришествие на Христос, 769
- Цел на Идването на Христос, 217, 457-458, 460, 678-679, 681-682
- Последният съд и Пришествието на Христос, 1038-1040
- Важност на Идването на Христос, 673
- Последно изпитание на Църквата, 675-677
- Въглавяване на света и Пришествие на Христос, 1042-1043, 2818
- Тайната на Христос, превърната в действителност**
- Възлюбване на Христос, 166
- Любовта на Христос, 478, 609
- Катехеза и тайната на Христос, 90, 1075
- Да бъдем свидетели на Христос, 942, 995
- Следване на Христос, 916, 918, 923, 932, 1435, 1697, 2053, 2232-2233, 2253, 2466, 2708
- Общи черти на тайната на Христос, 516-18
- Общение с Христос, 957, 977, 985, 989, 1025, 1196, 1303, 1309, 1331, 1361, 1382, 1391, 1395-1396, 2014 2182
- Общение на човека с Христос, 519, 521
- Обръщане към Христос, 1426-1428, 1470
- Вярата в Христос, 161, 1709, 1715, 2074
- Възкръсване с Христос, 1002-1004
- Новият Завет на Христос, 762, 781
- Подражаване на Христос, 1694
- Смърт в Христос, 1005-1014, 1681
- Живот в Христос, 2038
- Съществуване като членове на Христос, 1213, 1241, 1265, 1271-1272, 1279
- Тайната на Христос, чествана в литургията, 1174
- Размисъл върху тайната на Христос в молитвата, 2708
- Живот съобразно Христос, 2046
- Тайната на единността на Христос**
- Христос и Светият Дух
- Христос, даващ Духа, 667, 730-731, 739, 1287
- Връзката между Светия Дух и Христос, 739, 747, 797, 1108
- Светият Дух и тайната на Христос, 1099, 1104-1107
- Вечният Син на Бога, вж. *Троица*
- Възприемане на човешка природа, 461-463, 485, 488, 497
- Христос като Откровение на Отца, 73, 221, 238-242, 2798
- Христос като път към Отца, 2609
- Връх и съхранение на целия свят, 320, 703
- Изпълнение на Божия замисъл, 128
- Посредник на сътворението, 291-292
- Цели на Идването на Христос, 217, 456-460
- Въплъщение на Христос, 479, 485, 488, 497, 723
- Мария, Майка на Христос, 508-509
- Синовна молитва на Христос, 2605
- „Първороден между многото братя“, 2790
- Какво означава Божи Син, 441-445
- Природата на Христос**

Христос, подчинен на Отца, 536, 539, 606, 2600, 2824
 Христос, Син на живия Бог, 153
 Христос, истински Бог и истински Човек, 464-469, 480-482
 Човешкото познание на Христос, 472
 Разбирането на Христос, 482
 Божествената природа на Христос, 211, 447
 Човешката природа на Христос, 470-478, 481-482
 Възкресението, потвърждаващо божествеността на Христос, 653
 Човешката воля на Христос, 475
 Духът на Христос, вж. *Свети Дух*
 Действие на Духа на Христос, 2832
 Апостолите и Духът на Христос, 1120
 Царството и Духът на Христос, 2832
 Действане според Духа на Христос, 2752

Ц

ЦАРСТВЕНОСТ (ЦАРСТВЕН НАРОД) (REGALITAS), 786, 2105

ЦАРСТВО НА САТАНАТА (REGNUM SATANAE), 550, вж. *Демон*

ЦЕЛОМЪДРИЕ (CASTITAS)

Приятелство и целомъдрие, 2347

Призвание за целомъдрие, 2337, 2348, 2394

Съпружеско целомъдрие и Брак, 2365, 2368

Целомъдрие и Кръщение, 2345, 2348, 2355

Целомъдрие и любов, 2346

Целомъдрие и хомосексуалност, 2357-2359

Целомъдрие и житейски статус, 2348-2350

Нарастване на целомъдрието, 2343

Чисти сърца и целомъдрие, 2518, 2520, 2532

Целомъдрие на желаещите да встъпят в брак, 1632, 2350

Прегрешения против целомъдрието, 2351-2356, 2396

Порядъкът в целомъдрието, 2339, 2341, 2344, 2346, 2395

Следване на Христос и целомъдрие, 2053
 Значение на целомъдрието, 2395

Светият Дух в основата на добродетелта на целомъдрието, 1832, 2345

Въздържаността, добродетел, ръководеща целомъдрието, 2341

Посветен живот и целомъдрие, 915, 944

ЦЕННОСТИ (VALORES)

Отвъръщане от моралните ценности и съблазънта на злото, 2286

Семейството като място за предаване на ценностите, 2207

Йерархия на ценностите и икономическа активност, 2425

Йерархия на ценностите и социални институции, 2244

Йерархия на ценностите и общество, 1886, 1895, 2236

Наука, техническо изкуство и морални ценности, 2293

Човешки и християнски ценности на брака, 1632, 1643, 2363

ЦЪРКВА (ECCLESIA)

Ангелите като подкрепа на Църквата, 334-336

Църквата, призоваваща за приемане на Свещенството, 1578

Църквата, завършена в славата, 769, 1042
 Мисионерска Църква, 849-856

Църквата като видимо построение, 1180, 1185-1186, 2691

Църквата като зародиш и начало на Царството, 541, 669, 764, 768

Църквата като път за получаване на Божията индулгенция, 1478-1479

„Вън от Църквата няма спасение“, 846-848

Семейството като „домашна Църква“, 1655-1658, 2204, 2685

- Мария и нейната длъжност в тайната на Църквата, 963-972, 973
 Мария, Майка на Църквата, 963
 Повелите на Църквата, 2041-2043
 Света и неопетнена Църква, 1426
 Синовният дух на християните спрямо Църквата, 2040
- Длъжност за освещаване**
 Бог, освещаващ в Христос, 790, 805, 947, 1076, 1082, 1084, 1110-1112
 Епископите и свещениците като разпоредници, 893, 118-120
 Служене на словото, 2031, 2038
 Молитва, 2558, 2655
 Основания за освещаването, 893
- Длъжността за управление**
 Властта на Църквата да управлява, 553
 Сътрудничество на вярващите, 911
 Колегиален и личен характер на църковната длъжност, 877-878
 Длъжността за управление като длъжност на служенето, 876, 894-895
 Длъжност на епископската колегия, 883, 885
 Длъжност на Вселенския събор, 884
 Пастирската длъжност на Петър, апостолите и епископите като основа на Църквата, 881
 Длъжността на Върховния Първосвещеник, 882
 Длъжността на отделните епископи, 886
- Задължения на Църквата**
 Грижа за времевите страни на общото благо, 2420
 Обръщането като непрекъснато задължение, 1428
 Служене на Бога, 783-786
 Съхраняване съкровищницата на вярата, 84, 97, 175
 Извършване на евангелизацията и катехезата, 7
 Църквата – пример на християнска святост, 2030
 Изповядване на вярата, 172-175
 Съхраняване на вярата, 168, 171, 173
 Изповядване на вярата в царствеността на Христос, 2105
- Изповядване на вярата в единия Бог, Отец, Син и Свети Дух, 152, 258, 738
 Освещаване на хората, 824
 Изпълняване на своята мисия в света, 767, 2044-2045
 Възвестяване на Пасхалната тайна, 571
 Опрощаване на греховете, 827, 979-983, 1442, 1478
 Църквата – Божи народ, 781-786
 Съхраняване на апостолската проповед чрез непрекъснатата приемственост, 77
 Съхраняване и тълкуване на Божието Слово, 119
- Отделна и универсална Църква, вж. Свойства на Църквата**
 Универсална и отделна Църква, 879, 886
 Епископът като глава и отговорник на отделната Църква, 1369, 1560, 1594
 Евхаристията като център в живота на отделната Църква, 893
 Всяка отделна Църква като католическа, 832-835
 Ръкоположения и отделна Църква, 1572
 Епархия и отделна Църква, 2179, 2226
 Отговорност на презвитерите за отделната църква, 1595
 Какво означава отделна Църква, 833
 Отговарящи за отделната църква и универсалната Църква, 1594-1595
 Традиции на вярата и отделната Църква, 83, 174, 192, 1202
- Произход на Църквата**
 Апостолите като основополагащи камъни на Църквата, 642
 Христос като жив камък на Църквата, 552
 Началото на Църквата, поставено от Христос, 763-766, 874
 Църквата, предначертана още от началото на света, 760
 Църквата в замисъла на Отца, 759, 761
 Църквата, подготвена в Стария Завет, 761-762
 Начало на Църквата, 124, 763, 766-767, 1185
 Петър, камъкът, върху който се съгражда

- Църквата, 552, 881
Откровение на Църквата в деня на Петдесетница, 767, 1076
Символи и образи на Църквата
„Божие здание“, 756
Маслиново дърво, 755
Образи на Църквата, 507, 710, 753, 967, 2679
Горен Йерусалим, 757
Учителка на вярата, 169
Мария, образ на Църквата, 507, 967, 972
Майка, 169, 507, 757
Кошара и стадо, 754
Значение на думата Църква, 751-752
Храм на Бога, 756
- Свойства на Църквата**, 750, 811, 865
Една, 813-822
Различие в единството, 814, 818-819
Църквата, една заради своя източник, своя Основател, своята душа, 813
Мисията на Църквата, постановяваща единство, 855
Евхаристията като тайнство, укрепващо единството на Църквата, 1416
Даване дара на единството на молещите 820-822
Връзките на единството, 815-816
Накърнявания на единството, 817
Свята, 823-829
Душа на светостта и любовта, 826
Евангелските съвети като подкрепа за светостта, 1986
Църквата, осветена от Христос, 823-824
Светата Църква, съединена с Мария, 829
Светата Църква, включваща в лоното си и грешниците, 825, 827, 1428
Светият Дух като източник на светостта, 749
Католическа, 830-856
Мисията като изискване за католичността на Църквата, 849
Всяка отделна Църква като католическа, 823-835
Католическа по волята на Христос, 831
Взаимоотношения с некатолическите Църкви, 838
- Значение на думата „католическа“, 830
Апостолска, 857-865
Апостолски характер на Църквата, 863
Какво означава апостолска в троен смисъл, 857
Епископите – наследници на мястото на апостолите, 862
Наследници, посочени от апостолите, 861
- Тайната на Църквата**
Тяло Христово, 787-796
Хранителка на съкровищницата на вярата, 171
Основа на истината, 171
Зародиш и начало на Божието Царство, 541
Място за узнаване на Светия Дух, 688
Място за изпълване призиванието на всеки християнин, 2030
Майка и Учителка, 2030-2046
Помирена свят, 845
Тайна и тайнство, 774-776
Тайна в единението на хората с Бога, 772-773
Историческа и духовна реалност, 770-771
Царство на свещеници за Бога, 1546, 1591
Тайнство на мисията на Христос и Светия Дух, 738
Всеобщо тайнство на спасението, 849
Знак на небесния Йерусалим, 117
Христовата невеста, 796
Храм на Светия Дух, 797-798
- Уредба на Църквата**, вж. *Апостолско братство* и *Епископска колегия*
Апостолите като камъни в изграждането на Църквата, 642
Вярващите миряни в Църквата, 897-913
Христос, разпореждащ даровете и служенията в Църквата, 794
Христос и Неговото присъствие в Църквата, 1380
Христос като Глава и начало на Църквата, 669, 874
Йерархично устройство на Църквата, 771, 874-887
Постановените служби в структурата на

- Църквата като незаменими, 1593
 Монашески и посветен живот, 914, 916,
 вж. *Посветен живот*
- Учителният дълг**
 Авторитетът на Учителната власт,
 простиращ се над естествения закон,
 2036
 Авторитет на епископската колегия и
 Папата, 891, 2035
 Авторитет на Вселенския събор, 891
 Катехеза и проповед, 2033
 Вярващите миряни в служба на учител-
 ството, 906
 Социално учение, 2419-2425
 Църквата, Майка и Учителка, 2030-2046
 Учителна власт на Църквата, 85-87
 Учителният дълг като служене на Божието
 Слово, 86
 Необходимост от обучение във вярата,
 2037
 Възвестяване на спасението, 2032
 Значение на израза „Учителен дълг“, 890
 Върховният Първосвещеник и епископи-
 те като същинските учители, 888, 2034
- Църквата и нехристияните**, 839
 Църквата, отворена за разпръснатите и
 отвърнати хора, 845
 Необходимост на Църквата за получаване
 на спасение, 846-848
 Отношенията на Църквата с мюсюл-
 маните, 841
 Отношенията на Църквата с еврейския
 народ, 839-840
 Връзката на Църквата с нехристиянските
 религии, 842-844
- Църквата и обществото**
 Политическата общност и Църквата,
 2244-2446
 Църквата като хранителка на трансцен-
 дентния характер на човешката лич-
 ност, 2245
 Моралното съждение на Църквата в по-
 литическите, икономическите и со-
 циалните Дела, 2246, 2420
- Църквата като мистично Тяло на Хри-
 стос**
- Изграждане на Църквата, 872, 1123, 2003
 Човешките болести и Църквата, 1508
 Катехеза и Църква, 4
 Харизми и Църква, 800
 Християните като членове на Църквата,
 521, 790, 953, 960, 1267, 1396, 1988,
 2045
 Христос като глава на Църквата, 1548
 Посветените и Църквата, 917
 Починалите и Църквата, 958
 Църквата като мистично Тяло на Хри-
 стос, 774, 776-777, 779, 787-796, 805-
 807, 1396
 Литургия и Църква, 1070, 1140, 1187-
 1188
 Тайнства и Църква, 774, 1116, 1123, 1267,
 1279, 1621, 2040, 2782
 Светият Дух и Църквата, 1105-1106,
 1111, 1353
 Единство, различие и мисия на членовете
 на Църквата, 873-874, 947
- Църквата като общение**
 Духовните блага на общението на свет-
 ците като съкровище на Църквата, 1476
 Общение с Исус, 787-796
 Общение на любовта, 953
 Общение на благодатните дарове (хариз-
 ми), 951
 Общение с умрелите, 958
 Общение със светците, 954-957
 Общение на Бога и хората, 2790
 Общението като дълбоко вътрешно при-
 звание на Църквата, 959
 Свещеническа общност, 1119
 Общение на вярата, 949
 Тайнството Причастие в литургията, 1108
 Общение на светите, 946-948, 953
- ЦЪРКВА/ДОМАШНА**, вж. *Семейство и
 Брак*
- ЦЪРКВИ/ИЗТОЧНИ** (ECCLESIAE
 ORTHODOXAE)
 „Веруюто“ и Източните Църкви, 247
 Единството на Католическата Църква и
 Източните Църкви, 836

ЦЪРКВИ/РЕФОРМАТОРСКИ, вж. *Реформация*

Ч

ЧАСТНА СОБСТВЕНОСТ (PROPRIETAS PRIVATA)

Всеобщо предназначение и частна собственост на благата, 2402-2406, 2452
Право на частна собственост, 2211, 2401, 2403, 2406, 2411
Зачитане на частната собственост, 2409

ЧАША (CALIX)

Чашата на Новия Завет и Евхаристията, 612, 1334-1335, 1339, 1365, 1396, 1412
Исус и чашата, дадена му от Отца, 607
Религиозно значение на споделянето на чашата, 1148

ЧЕТЕНЕ НА СВЕТОТО ПИСАНИЕ (LECTIO SACRAE SCRIPTURAE)

Четенето на Светото Писание в катехезата, 129
Четенето на Светото Писание в семейството, 2205
Четенето на Светото Писание в литургията, 1093, 1177
Четенето на Светото Писание в тайнствата, 1154, 1480, 1482
Необходимост от четенето на Светото Писание, 133, 2653
Буквален, духовен, алегоричен, морален и аналогичен смисъл в прочита на Светото Писание, 115-119

ЧИСТИЛИЩЕ (PURGATORIUM), 1030-1032, 1472, вж. *Общение на светците*

ЧИСТОТА (PURITAS)

Борбата за чистота, 2520-2527
Изисквания и условия за постигане на чистота, 2521, 2525, 2532-2533
Чистотата на сърцето като условие за виждането на Бога, 2519, 2531

Чистота на намерението и погледа, 2520
Чистотата като дар на Светия Дух, 2345
Връзка между чистотата на сърцето, тялото и вярата, 2518

ЧЛЕНОВЕ НА ТЯЛОТО ХРИСТОВО (MEMBRA CORPORIS CHRISTI)

Християните като членове на Тялото Христово, 521, 738-739, 793, 795-796, 1988
Различие между членовете на Тялото Христово, 791, 873
Разделения между членовете на Тялото Христово, 821
Съществуване като членове на Тялото Христово, 1213, 1267
Светият Дух като жизнен принцип за членовете на Тялото Христово, 798
Единство и общение на членовете на Тялото Христово, 790-791, 797, 947, 953, 1368, 1396, 1469

ЧОВЕК (НОМО)

Крайна цел на човека, 260, 356, 1024
Човекът, зависещ от Твореца, 396
Човекът в земния рай, 374-379
Човекът, когото Бог не изоставя след отпадането, 410
Човекът, щастлив единствено в Бога, 1057
Човекът като творец, център и цел на икономическия и социалния живот, 2459
Човекът като морален субект, 1749
Тайната на човека, изяснена в тайната на Словото, 359
„Новият човек“, 1473, 2475
Грехът като накърняване на човешката природа, 1849
Мъжът и жената, 369, 371-372, 383, 400, 1605-1606

РАВЕНСТВО И РАЗЛИЧИЕ НА ХОРАТА

Човешкото достойнство като основа на равенството, 1935, 1945
Различие на способностите, 1936-1937
Несправедливи неравенства, 1938
Всички хора, имащи една и съща природа,

- произход и цел, 1934
- Следствия от греха на човека**, 399-400
- Общност в предназначението на материалния свят и човека, 1046
- Състояние на слабост и нищожност, 208, 396, 1500, 2448
- Разрушената хармония на творението, 400
- Човекът, подложен на заблуда и склонен към зло, 1714
- Човекът, злоупотребил със свободата, и първородният грях, 396-401
- Човекът, осъден от делата на Сатаната, 395
- Човекът, лишен от подобие с Бога, 705
- Навлизането на греха в света, 705
- Навлизането на смъртта в света, 1008
- Накърнената човешка природа, 405
- Всички замесени в греха на Адам, 402-403
- Наличие на греха още от раждането, 403
- Битката между духа и плътта, 2516
- Разрив на изначалната общност, 1607
- Човешкото достойнство**
- Общението с Бога като основание на достойнството, 27, 357, 1700
- Достойнството, наранено от греха, 1487
- Достойнство на сътрудничеството между творенията и Бога, 306-308
- Достойнството, проявено в нравствения живот, 1706
- Достойнството, изискващо действие според съзнателен и свободен избор, 2339
- Достойнството като източник на човешките права, 1930
- Правото за упражняване на свободата като неотделимо от достойнството изискване, 1738
- Равно достойнство на мъжа и жената, 2393
- Човекът по Божи образ и подобие**
- Човекът, създаден по Божи образ, 225, 356-361, 1702, 2713
- Човекът по Божи образ и подобие преди и след Възкресението на Христос, 1701
- Възстановяване на подобие с Бога, 705, 2809
- Човекът в търсене на Бога**
- Бог, непрестанно призоваващ човека, 30
- Бог, говорещ с човешки думи, 101, 109
- Трудно познаване на Бога единствено със светлината на разума, 37
- Хората, търсещи Бога в хода на историята по многобройни начини, 28, 31, 34, 285
- Свойственото за човека търсене на Бога, 285
- Човекът, дирещ винаги Бога и Неговата воля, 2566, 2826
- Човекът, търсещ Бога в Откровението, 35, 50, 52
- Човекът, търсещ Бога с разума, 36, 50
- Бог, пръв призоваващ човека, 2567
- Пътища за търсене на Бога, 31, 34
- Човек и човечество**
- Взаимна необходимост на всички хора, 361, 1947-1948
- Произход и цел на човешката общност, 842
- Единство на човешкия род, 360
- Човек и призвание**
- Призвание за любов, 1604
- Призивът към Бога като общ за всички хора, 1878
- Призвание за брак, 1603
- Призив за изграждане на новия Божи народ, 804, 831
- Призив за встъпване в Царството, 543
- Призив за единение с Христос, 521, 542
- Призвание за вечен живот, 1998
- Призвание за живот в Светия Дух, 1699
- Божественото призвание като крайно призвание, 1260
- Човекът в сътворението**
- Бог, сътворил всичко за човека, 358
- Изначалната хармония, 374-379, 384
- Йерархия на творенията, 342
- Човешкото уважение към творенията, 339
- Човешката отговорност за света, 373
- Човекът, единственото творение, достойно да приеме Закона от Бога, 1951
- Взаимната зависимост на творенията, постановена от Бога, 340
- Законите на творението, които трябва да

- бъдат спазвани от човека, 346
- Значимост на човека в сътворението, 343, 355
- Човекът като творение**
- Човекът, създаден да познае, възлюби и служи на Бога, 358
- Човекът, съставен от тяло и душа, 327, 355, 362-365, 383
- Човекът, създаден от Божията любов, 1, 315, 1604
- Човекът, надарен с разум и свободна воля, 311, 396
- Човекът, сътворен мъж и жена, 1605, 2203, 2331, 2334
- Човекът, надарен с разсъдък, 1704
- Човекът, сътворен добър, 374
- Права на човека**
- Право на добро име, 2479, 2507
- Право за избор на училище, 2229
- Право на религиозна свобода, 2106
- Право на свободно действие по съвест, 1782
- Особености на човека и неговия начин на действие**
- Човекът, подтикван да върши добро, 1706-1707
- Човекът, постигащ познанието на Божията природа, 32, 46
- Човекът, надарен с духовна и безсмъртна душа, 1703
- Човекът, нуждаещ се от божествената помощ и спасение, 1949, 2090
- Човекът, вечно сражаващ се със злото, 409
- Човешкото желание за щастие, 1718
- Човекът, надарен със свобода като като знак на божествения образ, 1705, 1730
- Човекът, естествено воден към истината, 2467
- Човекът, естествено разположен към добродетелите, 1803-1804
- Човекът, надарен с разум и воля, за да търси и обича истината и доброто, 1704
- Човекът като религиозно същество, 28, 44-45
- Човекът, нуждаещ се от социален живот, 1879-1880
- Човекът, вслушващ се в гласа на съвестта, 1706, 1713
- Съвършенствата на човека, отразяващи нещо от безкрайното съвършенство на Бога, 370
- Сексуалност на човека, вж. *Сексуалност*
- Отношенията между Бога и човека**
- Общение на хората с Бога в Църквата, 773
- Бог на първо място в Изповядването на вярата, 199
- Вярата като свободен отговор на човека, 160, 307
- Вярата като всецяло приобщаване на човека към Бога, 176
- Човекът, отхвърлящ Бога, 29, 398, 1739
- Исус, единственият застъпник пред Бога за всички хора, 2634
- Безмерното неравенство между Бога и човека, 2007
- Молитвата като връзка между Бога и човека, 2564
- Подчиняване на човека на Бога, 143, 154, 341, 2712
- ЧОВЕЧЕСТВО (HUMANITAS), вж. Човешки род**
- Последици от греха на Адам за човечеството, 400, 402-406
- Бъдещата участ на човечеството, 1917
- Божият народ и човечеството, 782
- Единство и спасение за човечеството в Църквата, 776, 845
- ЧОВЕШКА ВОЛЯ (VOLUNTAS HOMINIS)**
- Човешкото владеее на собствената воля, 1734, 1809
- Нравственост на човешките действия и воля, 1755
- Грехът и свободната воля, 1853
- Добродетел и воля, 1834
- ЧОВЕШКА МЪДРОСТ (SAPIENTIA HOMINIS)**
- Човешката мъдрост като дар от Бога, 283, 1303, 1831

Човешката мъдрост като еманация на Божиего всемогъщие, 2500

ЧОВЕШКИ РОД (GENUS HUMANUM), вж. *Човек* и *Човечество*

Благата на творението, предназначени за човешкия род, 2402

Грижата на Бога за човешкия род, 55-56, 353

Бог, Който иска да спаси човешкия род, 56

Желание за щастие на човешкия род, 1718

Човешкият род в търсене на Бога, 28

Призванието на човешкия род, 1877

Произход и цел на човешкия род, 297, 842

Единство на човешкия род, 360, 775-776, 1045

ЧОВЕШКО СЛОВО (VERBUM HOMINIS)

Истина на човешкото слово, 2500

Истината на човешкото слово и клетвата, 2151

ЧУДО/ЧУДЕСА (MIRACULUM/A)

Дар за правене на чудеса, 2003

Чудесата на Христос и тяхното значение като знаци, 548-549, 1335

Чудесата на Христос като знак за Неговата божественост, 515

Чудесата на учениците на Христос, 434

Значение на чудесата на Христос, 156, 547, 1335

Ш

ШЕОЛ, 633

ШЕСТВИЕ (PROCESSION)

Шествието с осветените дарове, 1378

Шествието като израз на народната религиозност, 1674

Щ

ЩАСТИЕ (FELICITAS)

Блаженствата като път към щастието, 1697, 1718, 2546

Човешкото желание за щастие, 33, 1718-1719, 1818, 2548

Бог, даряващ щастие, 27, 30, 384, 1028, 1035, 1723

Ю

ЮНОШЕСТВО (ADULESCENTIA)

Юноши и сексуални злоупотреби, 2389

Младите хора и катехезата, 5, 24

Юношество и себевладеене, 2342

Младежи и проституция, 2355

Юношество и целомъдрие, 2524

Я

ЯВЯВАНЕ (MANIFESTATIO)

Явяване на Идването на Божиего царство, 570

Проявяване на Бога и Неговата благод, сила и красота, 294, 707, 2519

Явяване на Исус Христос, 486, 528, 535, 639, 660, 1224

Явяване на Светия Дух, 697, 951

СЪДЪРЖАНИЕ

Апостолическа конституция	7
Пролог	15
I. Животът на човека – да познае и възлюби Бога	15
II. За предаването на вярата – катехезата	16
III. За целта на този катехизис и хората, към които е насочен	17
IV. Структура на катехизиса	18
Първа част: <i>Изповядването на вярата</i>	18
Втора част: <i>Тайнствата на вярата</i>	19
Трета част: <i>Животът според вярата</i>	19
Четвърта част: <i>Молитвата в живота според вярата</i>	19
V. Практически указания при ползването на катехизиса	19
VI. Необходимо съобразяване	20
Над всичко – любовта	21

ЧАСТ ПЪРВА

ИЗПОВЯДВАНЕТО НА ВЯРАТА

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

„АЗ ВЯРВАМ“ – „НИЕ ВЯРВАМЕ“

ГЛАВА ПЪРВА: ЧОВЕК Е „ВЪЗПРИЕМЧИВ“ ЗА БОГА	27
I. Стремещт към Бога	27
II. Пътища, които водят до познаването на Бога	28
III. Познаването на Бога според Църквата	30
IV. Как да говорим за Бога?	31
Накратко	32

ГЛАВА ВТОРА: БОГ СЕ ЯВЯВА НА ЧОВЕКА	33
Член 1: Божественото Откровение	33
I. Бог открива своя „благоволен замисъл“	33
II. Етапите на Откровението	34
Още от началото Бог се открива за познанието	34
Заветът с Ной	35
Бог избира Авраам	35
Бог създава Своя народ Израил	36
III. Исус Христос „Посредник и пълнота на цялото Откровение“	37
Бог откри всичко в Своето Слово	37
Не ще има друго Откровение	37
Накратко	38
Член 2: Предаване на Божественото Откровение	39
I. Апостолското предание	39
Апостолската проповед	39
...продължена в апостолското наследство	40
II. Връзката между Преданието и Свещеното Писание	40
Един общ избор	40
... два различни начина на предаване	41
Апостолското предание и църковните традиции	41
III. Тълкуване на наследството на вярата	42
Наследството на вярата, поверено на цялата Църква	42
Учителната власт на Църквата	42
Догмите на вярата	43
Свърхестественият усет на вярата	43
Нарастването в разбирането на вярата	44
Накратко	45
Член 3: Свещеното Писание	46
I. Христос – единственото Слово на Свещеното Писание	46
II. Вдъхновение и истина на Свещеното Писание	47
III. Светият Дух, тълкувател на Писанието	47
Смисъл на Писанието	49
IV. Канонът на Писанията	50
Старият Завет	51
Новият Завет	51
Единството на Стария и Новия Завет	53

V. Свещеното Писание в живота на Църквата	53
Накратко	54
ГЛАВА ТРЕТА: ЧОВЕКЪТ ОТКЛИКВА НА БОГА	56
Член 1: Вярвам	56
I. Покоряване на вярата	56
Авраам – „баща на всички вярващи“	56
Мария – „Блажена е тази, която повярва“	57
II. „Зная в Кого съм повярвал“	58
Вярата в един-единствен Бог	58
Вярата в Исус Христос, Сина Божи	58
Вярата в Светия Дух	58
III. Свойствата на вярата	59
Вярата е благодат	59
Вярата е човешки акт	59
Вяра и разум	60
Свободата на вярата	61
Необходимостта от вярата	62
Постоянството във вярата	62
Вярата – начало на вечен живот	62
Член 2: Ние вярваме	63
I. „Погледни, Господи, вярата на Твоята Църква“	64
II. Езикът на вярата	64
III. Една вяра	65
Накратко	66
Символ на вярата	67

РАЗДЕЛ ВТОРИ
ИЗПОВЯДВАНЕТО НА ХРИСТИЯНСКАТА ВЯРА

Символите на вярата	71
ГЛАВА ПЪРВА: ВЯРВАМ В БОГ ОТЕЦ	75
Член 1: „Вярвам в Бога, Всемогъщия Отец, създател на небето и земята“	75
<i>Параграф 1: Вярвам в Бога</i>	<i>75</i>
I. „Вярвам в един Бог“	75
II. Бог открива Своето име	76
Живият Бог	77
„Аз съм Този, Който съм“	77
„Бог на нежността и милосърдието“	78
Единствен Бог Е	79
III. Бог „Този, Който Е“, е Истина и Любов	79
Бог е истина	80
Бог е любов	80
IV. Следствия на вярата в един Бог	81
Накратко	82
<i>Параграф 2: Отец</i>	<i>83</i>
I. „В името на Отца и Сина и Светия Дух“	83
II. Откровението на Бог като Троица	84
Откровението на Отца чрез Сина	84
Откровението на Отца и Сина от Духа	86
III. Пресветата Троица в учението на вярата	87
Формиране на троичната догма	87
Догмата за Пресветата Троица	88
IV. Божествените дела и троичните мисии	90
Накратко	91
<i>Параграф 3: Бог всемогъщ</i>	<i>92</i>
„Върши всичко, що иска“	93
„Ти всички милуваш, защото всичко можеш“	93
Тайната на привидната немощ на Бога	94
Накратко	94

<i>Параграф 4: Творец</i>	95
I. Катехезата за сътворението	96
II. Сътворението – дело на Пресветата Троица	98
III. „Светът е създаден за слава на Бога“	99
IV. Тайната на сътворението	100
Бог създава чрез мъдрост и любов	100
Бог създава „от нищо“	100
Бог създава един подреден и добър свят	101
Бог превъзхожда творението и присъства в него	102
Бог поддържа и крепи творението	102
V. Бог осъществява Своя замисъл: божественото Провидение	102
Провидението и вторичните причини	103
Провидението и препятствието на злото	104
Накратко	106
<i>Параграф 5: Небето и Земята</i>	108
I. Ангелите	108
Съществуването на ангелите – една истина на вярата	108
Кои са те?	108
Христос – „с всичките си ангели“	109
Ангелите в живота на Църквата	110
II. Видимият свят	111
Накратко	114
<i>Параграф 6: Човекът</i>	114
I. „По образ Божи“	115
II. „Единен в тяло и душа“	116
III. „Мъж и жена ги сътвори“	118
Равенството и различието, желани от Бога	118
„Един за друг“ – „Единство на двама“	118
IV. Човекът в Рая	119
Накратко	120
<i>Параграф 7: Падението</i>	121
I. „Където се умножи грехът, благодатта се яви в голямо изобилие“	122
Реалността на греха	122
Първородният грях – една същностна истина на вярата	122
Прочитът на разказа за падението	123
II. Падението на ангелите	123
III. Първородният грях	124

Изпитанието на свободата	124
Първият грях на човека	125
Последиците за човечеството от греха на Адам	126
Една тежка битка...	128
IV. „Ти не го изостави във властта на смъртта“	129
Накратко	130
 ГЛАВА ВТОРА: ВЯРВАМ В ИСУС ХРИСТОС, Единствен Син Божи	132
Благовестието: Бог изпрати Своя Син	132
„Да благовестя неизследимото богатство на Христа“	133
В сърцето на катехезата: Христос	133
 Член 2: „И в Исуса Христа, единствения Негов Син, Господ наш“	134
I. Исус	134
II. Христос	136
III. Единственият Син Божи	138
IV. Господ	139
Накратко	141
 Член 3: Исус Христос, „заченат от Свети Дух, роден от Дева Мария“	142
<i>Параграф 1: Синът Божи стана човек</i>	142
I. Защо Словото стана плът?	142
II. Въплъщението	143
III. Истински Бог и истински човек	144
IV. По какъв начин Синът Божи е човек?	146
Душата и човешкото познание на Христос	147
Човешката воля на Христос	148
Истинското тяло на Христос	148
Сърцето на въплътеното Слово	149
Накратко	149
<i>Параграф 2: „...Заченат от Свети Дух, роден от Дева Мария“</i>	150
I. Заченат от Свети Дух...	150
II. ...Роден от Дева Мария	151
Предопределението на Мария	151
Непорочното зачатие	152
„Нека ми бъде по думата ти...“	153
Божественото майчинство на Мария	153
Девствеността на Мария	154

Мария – „винаги дева“	155
Девственото майчинство на Мария в Божия замисъл	156
Накратко	157
<i>Параграф 3: Тайните в живота на Христос</i>	<i>158</i>
I. Целият живот на Христос е тайна	158
Общи черти в тайните на Исус	159
Нашето приобщаване към тайните на Исус	160
II. Тайните на детството и личния живот на Исус	161
Подготовленията	161
Тайната на Христовото Рождение	162
Тайните на детството на Исус	163
Тайните на скрития живот на Исус	164
III. Тайните на обществения живот на Исус	166
Кръщението на Исус	166
Изкушенията на Исус	167
„Наближи Царството Божие“	168
Възвестяването на Царството Божие	169
Знаците на Царството Божие	170
„Ключовете на Царството“	171
Предвкусване на Царството: Преображението	172
Възкачването на Исус в Йерусалим	174
Месианското влизане на Исус в Йерусалим	174
Накратко	175
Член 4: Исус Христос „разпнат бе за нас при Понтий Пилат, страда и бе погребан“	176
<i>Параграф 1: Исус и Израил</i>	<i>177</i>
I. Исус и Законът	178
II. Исус и Храмът	180
III. Исус и вратата на Израил в единствения Бог и Спасител	182
Накратко	183
<i>Параграф 2: Исус умря разпнат</i>	<i>184</i>
I. Процесът на Исус	184
Разделянето на еврейските власти по отношение на Исус	184
Евреите не са колективно отговорни за смъртта на Исус	185
Всички грешници са били причина за Христовото страдание	186

II.	Изкупителната смърт на Христос в божествения замисъл на спасението	186
	„Иисус, по определената воля и предведение Божие предаден“ . . .	186
	„Умря за греховете ни, според Писанията“	187
	„Бог за нас Го грях направи“	188
	Бог е в началото на всеобщата изкупителна любов	188
III.	Христос поднесе Себе си на Своя Отец за нашите грехове	189
	Целият живот на Христос е приношение на Отца	189
	„Агнецът, Който взима върху Си греха на света“	190
	Иисус свободно прегръща изкупителната любов на Отца	190
	На Тайната вечеря Иисус предвестява свободното приношение на Своя живот	190
	Агонията в Гетсимания	191
	Смъртта на Христос – единственото и окончателно жертвоприношение	192
	Иисус замени нашето непослушание със Своето послушание	192
	Кръстът – завършек на Иисусовото жертвоприношение	193
	Нашето участие в жертвоприношението на Христос	193
	Накратко	194
	<i>Параграф 3: Иисус бе погребан</i>	194
	Христовото тяло в гроба	195
	„Ти не ще допуснеш Твоя Светия да види тление“	196
	„Погребани с Христа...“	196
	Накратко	196
	Член 5: „Иисус Христос слезе в ада, възкръсна от мъртвите на третия ден“	197
	<i>Параграф 1: Христос слезе в ада</i>	197
	Накратко	199
	<i>Параграф 2: Възкръсна от мъртвите на третия ден</i>	199
I.	Историческо и трансцендентно събитие	199
	Празният гроб	200
	Явяванията на възкръсналия	200
	Състоянието на възкръсналата човешка природа на Христос	202
	Възкресението като трансцендентно събитие	203
II.	Възкресението – дело на Пресветата Троица	203

III. Смысл и спасителна значимост на Възкресението	204
Накратко	206
Член 6: „Иисус се възнесе на небесата, седи отдясно на Отца, Бога всемогъщ“	206
Накратко	208
Член 7: „И ще дойде да съди живите и мъртвите“	209
I. „Ще дойде в славата Си“	209
Христос вече царува чрез Църквата...	209
...Докато Му бъде подчинено всичко	210
Славното идване на Христос, надежда на Израил	211
Последното изпитание на Църквата	211
II. „Да съди живите и мъртвите“	212
Накратко	213
 ГЛАВА ТРЕТА: ВЯРВАМ В СВЕТИЯ ДУХ	 214
Член 8: „Вярвам в Светия Дух“	215
I. Взаимосвързаната мисия на Сина и Духа	216
II. Името, названието и символите на Светия Дух	217
Собственото име на Светия Дух	217
Наименованията на Светия Дух	217
Символите на Светия Дух	218
III. Духът и Словото на Бога във времето на обещанията	221
В сътворението	222
Духът на Обещанието	222
В Богоявленията и в Закона	223
В царството и изгнанието	223
Очакването на Месията и Неговия Дух	224
IV. Духът на Христос в пълнотата на времето	225
Йоан Предтеча, Пророк и Кръстител	225
„Радвай се, пълна с благодат“	226
Помазаникът Исус	227
V. Духът и Църквата в последните времена	229
Петдесетница	229
Светият Дух – Дарът Божи	229
Светият Дух и Църквата	230
Накратко	231

Член 9: „Вярвам в Светата Католическа църква“	232
<i>Параграф 1: Църквата в Божия замисъл</i>	233
I. Имената и образите на Църквата	233
Символите на Църквата	234
II. Произход, основаване и мисия на Църквата	236
Замисъл, роден в сърцето на Отца	236
Църквата – предначертана още от началото на света	236
Църквата – подготвена в Стария Завет	237
Църквата – учредена от Исус Христос	237
Църквата – изявена от Светия Дух	239
Църквата – завършена напълно в славата	239
III. Тайната на Църквата	240
Църквата – едновременно видима и духовна	240
Църквата – тайна на единението на хората с Бога	241
Църквата – универсално тайнство на спасението	241
Накратко	243
<i>Параграф 2: Църквата – Божия народ, Тяло Христово, храм на Светия Дух</i>	243
I. Църквата – Божия народ	243
Особености на Божия народ	244
Един свещенически, пророчески и царствен народ	245
II. Църквата – Тяло Христово	246
Църквата е общение с Исус	246
„Едно Тяло“	247
Глава на това Тяло е Христос	247
Църквата – Христова Невеста	248
III. Църквата – Храм на Светия Дух	249
Харизмите	250
Накратко	251
<i>Параграф 3: Църквата е една, свята, католическа и апостолска</i>	252
I. Църквата е една	252
„Свещената тайна на Църковната единност“	252
Раните на единството	254
По пътя на единството	255
II. Църквата е свята	256

III. Църквата е католическа	259
Какво означава „католическа“?	259
Всяка отделна Църква е „католическа“	260
Кой принадлежи към Католическата църква?	261
Църквата и нехристияните	262
„Вън от Църквата няма спасение“	263
Мисията – изискване на католичността на Църквата	264
IV. Църквата е апостолска	267
Мисията на апостолите	268
Епископите – наследници на апостолите	269
Апостолството	269
Накратко	270

Параграф 4: Верните на Христа: йерархия, миряни, посветен живот

I. Йерархично устройство на Църквата	272
Защо има църковно служение?	272
Епископската колегия и нейният глава – Римският Папа	274
Учителният дълг	276
Задължението за осветяване	277
Задължението да се ръководи	278
II. Верните миряни	279
Празването на миряните	279
Участието на миряните в свещеническата длъжност на Христос	280
Участието на миряните в пророческото служение на Христос	281
Участието на миряните в царственото служение на Христос	282
III. Посветеният живот	283
Евангелски съвети, посветен живот	283
Голямо дърво с много клони	284
Отшелническият живот	284
Посветените девици и вдовици	285
Монашеският живот	286
Мирските институти	286
Общества на апостолски живот	287
Посвещаване и мисия: известяване на Царя, Който идва	287
Накратко	288

Параграф 5: Общението на светиите

I. Общението на духовните блага	291
---	-----

II. Общението между Небесната и земната Църква	292
Накратко	294
<i>Параграф б: Мария – Майка на Христос, Майка на Църквата</i>	
I. Майчинството на Мария по отношение на Църквата	295
Напълно единена със Своя Син...	295
...Също и в своето успение...	295
...Тя е наша Майка в реда на благодатта	296
II. Почитането на Блажената Дева	297
III. Мария – есхатологична икона на Църквата	297
Накратко	298
Член 10: „Вярвам в опрощението на греховете“	298
I. Едно Кръщение за опрощение на греховете	299
II. Властта на ключовете	300
Накратко	301
Член 11: „Вярвам във възкресението на телата“	301
I. Възкресението на Христос и нашето възкресение	302
Постепенното откровяване на Възкресението	302
Как мъртвите възкръсват?	304
Възкръснали с Христос	305
II. Смъртта в Исус Христос	306
Смъртта	306
Смисълът на християнската смърт	307
Накратко	309
Член 12: „Вярвам във вечния живот“	310
I. Съдът за всеки поотделно	310
II. Небето	311
III. Последното пречистване, или Чистилището	313
IV. Адът	314
V. Страшният съд	316
VI. Надеждата за новите небеса и новата земя	317
Накратко	319
„Амин“	320

ЧАСТ ВТОРА
ОТСЛУЖВАНЕ НА ХРИСТОВАТА ТАЙНА

Защо има литургия?	325
Какво означава думата литургия	326
Литургията като избор на живот	326
Молитва и литургия	327
Катехеза и литургия	327

РАЗДЕЛ ПЪРВИ
СПАСИТЕЛНИЯТ ПРОМИСЪЛ НА ТАЙНСТВОТА

Глава първа: Пасхалната тайна във времето на Църквата	331
Член 1: Литургията – дело на Пресветата Троица	331
I. Отец – Извор и завършек на литургията	331
II. Делото на Христос в литургията	332
Прославеният Христос...	332
...Още от Църквата на апостолите...	333
...присъства в земната литургия...	333
...която участва в небесната литургия	334
III. Светият Дух и Църквата в литургията	334
Светият Дух подготвя приемането на Христос	335
Светият Дух възпоменава тайната на Христос	337
Светият Дух превръща в действителност тайната на Христос	338
Общението на Светия Дух	339
Накратко	339
Член 2: Пасхалната тайна в тайнствата на Църквата	340
I. Христовите Тайнства	340
II. Тайнствата на Църквата	341
III. Тайнствата на вярата	342
IV. Тайнствата на спасението	344
V. Тайната на вечния живот	344
Накратко	345

ГЛАВА ВТОРА – САКРАМЕНТАЛНО ОБСЛУЖВАНЕ НА ПАСХАЛНАТА ТАЙНА	346
Член 1: Извършване на църковната литургия	346
I. Кой извършва?	346
Извършителите на небесната литургия	346
Извършителите на сакраменталната литургия	347
II. Как се извършва	349
Знаци и символи	349
Думи и действия	350
Песнопение и музика	351
Светите образи	352
III. Кога се извършва	354
Литургичното време	354
Денят Господен	355
Литургичната година	356
Календар на светците в литургичната година	356
Литургията на Часовете	357
IV. Къде се извършва	358
Накратко	360
Член 2: Литургично разнообразие и единство на тайната	362
Литургичните традиции и католичността на Църквата	362
Литургия и култури	363
Накратко	364

РАЗДЕЛ ВТОРИ

СЕДЕМТЕ ТАЙНСТВА НА ЦЪРКВАТА

ГЛАВА ПЪРВА: ТАЙНСТВАТА НА ХРИСТИЯНСКОТО ВЪВЕДЕНИЕ	367
Член 1: Тайнството Кръщение	367
I. Как е назовано това тайнство?	368
II. Кръщението в иконом ята на спасението	368
Предобрази на Кръщението в Стария Завет	368
Кръщението на Христос	370
Кръщението в Църквата	370

III.	Как се отслужва тайнството Кръщение?	371
	Християнското посвещение	371
	Мистагория на обслужването	373
IV.	Кой може да приема Кръщението?	375
	Кръщение на възрастни	375
	Кръщение на деца	376
	Вяра и Кръщение	376
V.	Кой може да кръщава?	377
VI.	Необходимостта от Кръщение	377
VII.	Благодатта на Кръщението	379
	За опрощение на греховете...	379
	„Новото творение“	380
	Приобщени в Църквата – Тялото на Христа	380
	Свещенодейната връзка на християнското единение	381
	Един незаличим духовен белег...	382
	Накратко	382
	Член 2: Тайнството Миропомазване	384
I.	Миропомазването в иконом ята на спасението	384
	Две традиции: Източна и Западна	385
II.	Знаците и обредът на Миропомазването	386
	Отслужване на Миропомазването	388
III.	Въздействията на Миропомазването	389
IV.	Кой може да получи това тайнство?	390
V.	Извършителят на Миропомазването	391
	Накратко	392
	Член 3: Тайнството Евхаристия	394
I.	Евхаристията – извор и връх на църковния живот	394
II.	Как е наречено това тайнство?	395
III.	Евхаристията в иконом ята на спасението	396
	Знаците на хляба и на виното	396
	Установяването на Евхаристията	398
	„Това правете за Мой спомен“	399
IV.	Литургичното отслужване на Евхаристията	400
	Литургията на всички векове	400
	Развитие на богослужението	401
V.	Сакраменталното приношение: благодарение, възпоменание, присъствие	403

Действие на благодарение и възхвала на Отца	404
Жертвено възпоменаване на Христос и Неговото Тяло – Църквата	405
Присъствието на Христос чрез силата на Неговото Слово и Светия Дух	408
VI. Пасхалното угощение	411
„Вземе и яжте от него всички“: Причастието	412
Плодовете на Причастието	414
VII. Евхаристията – „залог за бъдещата слава“	417
Накратко	418
 Глава втора: Тайнствата на изцелението	421
Член 4: Тайнството на Покаянието и Помирението	421
I. Откъде идва названието на това тайнство?	421
II. Защо тайнството на Помирението следва Кръщението?	422
III. Обръщането на кръстените	423
IV. Вътрешното покаяние	424
V. Множеството форми на покаяние в християнския живот	425
VI. Тайнството на Покаянието и Помирението	426
Само Бог прощава греха	427
Помирението с Църквата	427
Тайнството на опрощението	428
VII. Действия на каещия се	430
Съкрушение	430
Изповядване на греховете	431
Удовлетворение	432
VIII. Служителят на това тайнство	433
IX. Въздействията на това тайнство	435
X. Индулгенциите	436
Какво представлява индулгенцията?	436
Наказанията за греха	437
В общението на светците	437
Получаване на Божията индулгенция чрез Църквата	438
XI. Отслужване на тайнството Покаяние	439
Накратко	440
 Член 5: Помазване на болните – Елеосвещение	442
I. Неговите основания в икономията на спасението	442
Болестта в човешкия живот	442
Болният пред лицето на Бога	443

Христос – изцелителят	443
„Болни изцелявайте...“	444
Тайнството на болните	445
II. Кой получава и кой дава това тайнство?	446
В случай на тежко заболяване...	446
„...нека повика презвитерите църковни“	447
III. Как се отслужва това тайнство?	447
IV. Въздействията на това тайнство	448
V. Предсмъртното Причастие, последното тайнство на християнина (Виатикум)	449
VI. Накратко	450
 ГЛАВА ТРЕТА: ТАЙНСТВОТА В СЛУЖБА НА ОБЩНОСТТА	 451
Член 6: Тайнството Свещенство	451
I. Защо е наречено така тайнството Свещенство?	452
II. Тайнството Свещенство в икономията на спасението	452
Свещенството в Стария Завет	452
Единственото Свещенство на Христос	454
Две участия в единното Свещенство на Христос	455
От името на Христос-Главата	455
„От името на цялата Църква“	457
III. Трите степени на тайнството Свещенство	457
Епископско ръкополагане – пълнота на тайнството Свещенство	458
Ръкополагане на презвитерите – сътрудници на епископите	459
Ръкополагане на дяконите – „за служението“	461
IV. Отслужване на това тайнство	462
V. Кой може да дава това тайнство?	463
VI. Кой може да получава това тайнство?	464
VII. Въздействията на тайнството Свещенство	465
Незаличимият характер	465
Благодатта на Светия Дух	466
Накратко	468
 Член 7: Тайнството Брак	 470
I. Бракът в Божия замисъл	470
Бракът в реда на сътворението	471
Бракът, управляван от греха	472
Бракът в педагогията на Закона	473

Бракът в Господа	473
Девството за Царството	475
II. Отслужване на брака	476
III. Брачното съгласие	477
Смесените бракове и религиозните различия	479
IV. Въздействията от тайнството Брак	480
Брачната връзка	480
Благодатта на тайнството Брак	481
V. Благата и изискванията на брачната любов	482
Единство и неразтрогваемост на брака	482
Верността в брачната любов	482
С мисълта за потомство	484
VI. Домашната Църква	485
Накратко	486
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА: ДРУГИ БОГОСЛУЖЕНИЯ (ДРУГИ ЛИТУРГИЧНИ ЧЕСТВАНИЯ)	488
Член 1: Свещеноедействия	488
Характерни черти на свещеноедействията	488
Различните форми на свещеноедействията	489
Народната религиозност	490
Накратко	491
Член 2: Християнското погребение	492
I. Последната Пасха на християнина	492
II. Отслужване на погребението	492

ЧАСТ ТРЕТА

ЖИВОТЪТ В ХРИСТОС

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

ПРИЗВАНИЕТО НА ЧОВЕКА: ЖИВОТ В ДУХА

ГЛАВА ПЪРВА: ДОСТОЙНСТВОТО НА ЧОВЕШКАТА ЛИЧНОСТ	503
Член 1: Човекът – образ Божи	503
Накратко	505

Член 2: Нашето призвание за блаженство	505
I. Блаженствата	505
II. Желанието за щастие	506
III. Християнското блаженство	507
Накратко	508
Член 3: Човешката свобода	509
I. Свобода и отговорност	509
II. Човешката свобода в спасителния промисъл	511
Накратко	512
Член 4: Нравствеността на човешките действия	513
I. Източници на нравствеността	513
II. Добрите и лошите дела	514
Накратко	515
Член 5: Нравствеността на страстите	515
I. Страстите	515
II. Страсти и нравствен живот	516
Накратко	517
Член 6: Моралната съвест	517
I. Съдът на съвестта	518
II. Възпитание на съвестта	519
III. Изборът по съвест	520
IV. Грешното съждение	520
Накратко	521
Член 7: Добродетелите	522
I. Човешките добродетели	522
Различаване на главните добродетели	523
Добродетелите и благодатта	524
II. Богословските добродетели	525
Вярата	525
Надеждата	526
Любовта	528

III. Даровете и плодовете на Светия Дух	529
Накратко	530
Член 8: Грехът	531
I. Милосърдие и грях	531
II. Определението за грях	532
III. Различните грехове	533
IV. Тежестта на греха: смъртен и простителен грях	533
V. Умножаване на греха	536
Накратко	537
 ГЛАВА ВТОРА: ЧОВЕШКАТА ОБЩНОСТ	 538
Член 1: Личност и общество	538
I. Обществен характер на човешкото призвание	538
II. Вътрешно обръщане и общество	540
Накратко	541
Член 2: Участието в общественния живот	542
I. Властта	542
II. Общото благо	544
III. Отговорност и участие	545
Накратко	546
Член 3: Социалната справедливост	547
I. Уважението към човешката личност	548
II. Равенство и различия между хората	549
III. Човешката солидарност	550
Накратко	551
 ГЛАВА ТРЕТА: БОЖИЕТО СПАСЕНИЕ: ЗАКОНЪТ И БЛАГОДАТТА	 552
Член 1: Нравственият закон	552
I. Естественият нравствен закон	553
II. Древният закон	555
III. Новият, или Евангелският Закон	557
Накратко	560

Член 2: Благодат и оправдание	561
I. Оправдание	561
II. Благодат	563
III. Заслугата	566
IV. Християнската святост	568
Накратко	569
Член 3: Църквата, Майка и наставница	571
I. Нравственият живот и Учителната власт на Църквата	571
II. Църковните заповеди	573
III. Нравственият живот и мисионерското свидетелство	574
Накратко	575
Десетте Божии заповеди	576

РАЗДЕЛ ВТОРИ

ДЕСЕТТЕ БОЖИ ЗАПОВЕДИ

„Учителю, какво... да сторя?“	581
Десетте заповеди в Светото Писание – Декалогът	582
Десетте Божии заповеди в Църковното Предание	584
Единството на Десетте заповеди	585
Десетте заповеди и естественият закон	585
Задължения, произтичащи от Десетте заповеди	586
„Без Мене не можете да вършите нищо“	586
Накратко	587
 ГЛАВА ПЪРВА: „ВЪЗЛЮБИ ГОСПОДА, БОГА ТВОЕГО, С ВСИЧКОТО СИ СЪРЦЕ, И С ВСИЧКАТА СИ ДУША, И С ВСИЧКИЯ СИ РАЗУМ“	 588
Член 1: Първата заповед	588
I. „Ще обожаваш Господа, твоя Бог, и ще Му служиш“	588
Вярата	589
Надеждата	590
Любовта	591
II. „Господу, Богу Твоему, се покланяй, и Нему одному служи“	591
Богопочитанието	591
Молитвата	592
Жертвоприношението	592

Обещания и обети	593
Социалният дълг на религията и правото на религиозна свобода . . .	594
III. „Да нямаш други богове освен Мене“	595
Суеверието	596
Идолопоклонство	596
Предсказания и магия	597
Безверието	598
Атеизъмът	599
Агностицизмът	600
IV. „Да не си правите дялан образ...“	600
Накратко	601
Член 2: Втората заповед	602
I. Името на Господа е свято	602
II. Името на Господа, произнесено напразно	604
III. Името на християнин	605
Накратко	606
Член 3: Третата заповед	607
I. Съботният ден	607
II. Господният ден	608
Денят на Възкресението: новото сътворение	608
Господният ден (неделя) – завършек на съботата	609
Неделната Евхаристия	609
Задължението за почитане на неделния ден	610
Ден на благодат и спиране на работата	611
Накратко	613
ГЛАВА ВТОРА: „Обичай ближния си като самия себе си“	614
Член 4: Четвъртата заповед	614
I. Семейството в Божествения промисъл	615
Естеството на семейството	615
Християнското семейство	616
II. Семейство и общество	617
III. Задължения на членовете на семейството	618
Задължения на децата	618
Задължения на родителите	620

IV. Семейството и Царството	623
V. Властите в гражданското общество	623
Задължения на гражданските власти	624
Задължения на гражданите	624
Политическата общност и Църквата	626
Накратко	627
Член 5: Петата заповед	628
I. Уважението към човешкия живот	628
Свидетелството на Свещената история	628
Законната самозащита	629
Съзнателното убийство	631
Абортът	631
Смърт без страдание (евтаназия)	634
Самоубийството	635
II. Уважение към достойнството на личността	635
Уважение към душата на ближния: подвеждането	635
Грижа за здравето	636
Уважението на личността и научните опити	637
Зачитането на телесната ненакърнимост	638
Уважението към мъртвите	639
III. Запазването на мира	639
Мирът	639
Избягване на войната	641
Накратко	643
Член 6: Шестата заповед	645
I. „Мъж и жена ги сътвори...“	645
II. Призиванието за целомъдрие	646
Пълнотата на личността	647
Безрезервното себеотдаване	648
Различни видове целомъдрие	649
Прегрешения против целомъдрието	649
Целомъдрие и хомосексуалност	651
III. Съпружеската любов	652
Съпружеската вярност	653
Плодовитостта на брака	654
Дарът – дете	656

IV. Нарушения срещу достойнството на брака	657
Разводът	658
Други нарушения срещу достойнството на брака	659
Накратко	660
Член 7: Седмата заповед	661
I. Всеобщото предопределение и частната собственост на богатата	662
II. Уважение към хората и техните блага	663
Зачитане богатата на другите	663
Уважение към целостта на сътворението	665
III. Социалното учение на Църквата	666
IV. Икономическата дейност и социалната справедливост	668
V. Справедливост и международна солидарност	671
VI. Любов към бедните	673
Накратко	675
Член 8: Осмата заповед	677
I. Живот в истината	677
II. „Да свидетелствам за истината“	678
III. Прегрешенията против истината	680
IV. Съблюдаване на истината	682
V. Използване на обществените средства за комуникация	683
VI. Истина, красота и свещено изкуство	685
Накратко	686
Член 9: Деветата заповед	687
I. Очистване на сърцето	688
II. Борбата за чистотата	689
Накратко	691
Член 10: Десетата заповед	692
I. Безредие на желанията	692
II. Желанията на духа	694
III. Бедността на сърцето	695
IV. „Искам да видя Бога“	695
Накратко	696

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
ХРИСТИЯНСКАТА МОЛИТВА

РАЗДЕЛ ПЪРВИ
МОЛИТВАТА В ХРИСТИЯНСКИЯ ЖИВОТ

Какво е молитвата?	703
Молитвата като дар Божи	703
Молитвата като завет	704
Молитвата като общение	704
ГЛАВА ПЪРВА: ОТКРОВЕНИЕТО НА МОЛИТВАТА	705
Всеобщият призив за молитва	705
Член 1: В Стария Завет	705
Сътворението – извор на молитвата	706
Обещанието и молитвата на вярата	706
Мойсей и молитвата на посредника	707
Давид и молитвата на царя	709
Илия, пророците и обръщането на сърцето	710
Псалмите, молитвата на събранията	711
Накратко	712
Член 2: В пълнотата на времето	713
Исус се моли	713
Исус ни учи да се молим	716
Исус се вслушва в молитвата	719
Молитвата на Дева Мария	720
Накратко	721
Член 3: Във времето на Църквата	721
I. Благослов и богочитание	722
II. Просителната молитва	722
III. Ходагайствената молитва	724
IV. Благодарствената молитва	725
V. Славословната молитва	725
Накратко	726

ГЛАВА ВТОРА: ПРЕДАНИЕТО НА МОЛИТВАТА	728
Член 1: Изворите на молитвата	728
Словото Божие	728
Църковната литургия	729
Богословските добродетели	729
„Днес“	730
Накратко	730
Член 2: Пътят на молитвата	731
Молитвата към Отца	731
Молитвата към Исус	731
„Ела, Душе Свети“	732
В общение със Светата Майка Божия	733
Накратко	736
Член 3: Водачи в молитвата	736
Сонм свидетели	736
Служители на молитвата	737
Благоприятни места за молитва	739
Накратко	739
ТРЕТА ГЛАВА: МОЛИТВЕН ЖИВОТ	740
Член 1: Изразяването на молитвата	741
I. Устната молитва	741
II. Размисълът (Медитацията)	742
III. Умствената молитва	743
Накратко	745
Член 2: Борбата за молитвата	746
I. Възраженията относно молитвата	746
II. Смирено бодърстване на сърцето	747
През трудностите на молитвата	747
С лице срещу изкушенията в молитвата	748
III. Синовното доверие	749
Защо се оплакваме, че не сме удовлетворени?	749

Как нашата молитва да бъде действена?	750
IV. Постоянство в любовта	751
Молитвата на Часа на Исус	752
Накратко	753

РАЗДЕЛ ВТОРИ

ГОСПОДНЯТА МОЛИТВА „ОТЧЕ НАШ“

Член 1: „Синтез на цялото Евангелие“	758
I. В центъра на Писанията	758
II. „Господнята молитва“	759
III. Молитвата на Църквата	759
Накратко	761
Член 2: „Отче наш, Който си на небесата“	762
I. „Дръзваме в пълно доверие да пристъпим“	762
II. „Отче!“	762
III. „Отче наш“	765
IV. „Който си на небесата“	766
Накратко	768
Член 3: Седемте прошения	768
I. „Да се свети Твоето име“	769
II. „Да дойде Твоето Царство“	772
III. „Да бъде Твоята воля както на небето, така и на земята“	774
IV. „Насъщния ни хляб дай ни днес“	775
V. „Прости нам дълговете ни, както ние прощаваме на длъжниците си“	778
„Прости нам дълговете ни...“	778
„...Както и ние прощаваме на длъжниците си“	779
VI. „И не въведи нас в изкушение“	781
VII. „Избави ни от лукавия“	782
Завършващо славословие	784
Накратко	784
Тематичен индекс	787